

שבוע פרשת ויגש

(16 – 22 December 12)

ג' – ט' טבת ה'תשנ"ג

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

סניף אה"ק כפר חב"ד

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

ה' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

סדר הנחת תפילין

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו (מנץ החמה, או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין בזמן תפילת שחרית, כמנהג ישראל שמניחים תפילין ומתפללים בהם (משיחת י"א שבט תשכ"ח).

היום, על לבבך. וּשְׁנַנְתָּם לְבָבְךָ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וְקִשְׁרָתָם לְאוֹת עַל יָדְךָ, וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. וְהָיָה אִם שָׁמַעַתָּ שְׁמָעוּ אֶל מִצְוֹתֵי, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם, לֹאֲהַבְתָּ אֶת יְיָ אֱלֹהֶיכֶם וּלְעַבְדּוֹ, בְּכָל לִבְכֶּם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מִטֶּר אֲרָצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה וּמִלְקוֹשׁ, וְאֶסַּפְתִּי דִגְגָךְ וְתִירְשְׁךָ וְיִצְהָרְךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשִׂדְךָ לִבְהֶמְתְּךָ, וְאֶכְלָתָ וּשְׂבַעְתָּ. הַשְׁמָרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם, וּסְרַתֶּם וּעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְחָרָה אַף יְיָ בָּכֶם וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מִטֶּר וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאֲבַדְתֶּם מְהֵרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר יְיָ נָתַן לָכֶם. וְשָׁמַתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהֵי עַל לִבְכֶּם וְעַל נַפְשְׁכֶם, וְקִשְׁרַתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יְדֵיכֶם וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם. וּלְמַדְתֶּם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדֹבַר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְיָ לְאֲבֹתֵיכֶם לָתֵת לָהֶם, בְּיָמֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.

וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמְרַתְּ אֲלֵהֶם וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל פְּנֵי בְגֵדֵיהֶם לְדֹרֹתָם, וְנָתַנּוּ עַל צִיצִית הַפָּנֶף, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית, וּרְאִיתֶם אֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת יְיָ, וְעִשִּׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא תִתְּרוּ אַחֲרֵי לִבְכֶּם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זֵנִים אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעִשִּׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתֵי, וְהָיִיתֶם קְדוֹשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם. אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם, מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהוֹיֹת לָכֶם לֵאלֹהִים, אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם) אָמֵן.

נכון לומר קודם התפילה:

הֲרִינִי מִקִּבְל עָלִי מִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁל וְאַהֲבַת לְרַעְךָ כְּמוֹךָ מְצוּה לְהַתְפַּלל בְּתַפִּילִין אֶת כָּל תְּפִילַת שַׁחֲרִית כּוֹלֵל שִׁיעוֹר תְּהִלִּים כְּפִי שְׂמַחְתִּחַלֵּק לִימֵי הַחוּדֶשׁ.
יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאַלְהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׂכִינָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ.
אֵךְ צִדִּיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יִשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פָּנֶיךָ.

טוב להרגיל עצמו לומר . . . נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

מִזְרָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מִלֶּךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחַיּוּת בִּי נִשְׁמָתִי בְּחַמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאוד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך. **בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מִלֶּךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוֹ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, נוֹתֵן הַתּוֹרָה:**

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו לֵאמֹר כֹּה תִּבְרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם: וּבִרְכֶךָ יְהוָה וַיִּשְׁמְרְךָ: יֵאָר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחַנֶּךָ: יִשְׂא יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׁם לְךָ שָׁלוֹם: וְשָׁמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבור של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוסות לעבר הגוף.

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מִלֶּךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:

הברכה השניה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין של־יד לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מִלֶּךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מִצְוֹת תְּפִלִּין:

קריאת שמע

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, יְיָ אֶחָד:

בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלָכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

וְאַהֲבַת אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ, בְּכָל לִבְכָּךְ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מַאֲדְךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חוקש - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת־צדקה משלו - שלתוכה נותן צדקה (לכד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרס ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפשו, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיתכנו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשי־יתבות "לה"ו) בצירוף שמם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה "החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

קיא

זה המזמור נאמר בא"ב ובכל פסוק שני אותיות ובב' פסוקים אחרונים ג' אותיות, והמזמור קצר ונכבד ידבר במעשה הקדוש ברוך הוא וגדולים מעשי ה':

א הַלְלוּיָהּ | אֹדְהָ יְהוָה בְּכָל־לֵבב בְּסֹד יִשְׁרָיִם וְעֵדָה: ב גְּדֹלִים מַעֲשֵׂי יְהוָה דְּרוֹשִׁים
לְכָל־חַפְצֵיהֶם: ג הוֹדִיָּהֶר פָּעֲלוֹ וְצִדְקָתוֹ עֲמִידַת לָעֵד: ד זָכַר עֲשֵׂה לְנַפְלְאוֹתָיו חֲנוּן וְרַחוּם
יְהוָה: ה טָרַף נָתַן לִירָאָיו יִזְכֹּר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ: ו כַּח מַעֲשָׂיו הַגִּיד לְעַמּוֹ לָתֵת לָהֶם גִּיחַלַת
גוֹיִם: ז מַעֲשֵׂי יָדָיו אֱמֶת וּמִשְׁפָּט נֹאמָנִים כָּל־פְּקוּדָיו: ח סְמוּכִים לָעֵד לְעוֹלָם עֲשׂוּיִם בְּאֵמֶת
וַיִּשָּׂר: ט פְּדוּת | שָׁלַח לְעַמּוֹ צִוָּה לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ קְדוֹשׁ וְנוֹרָא שְׁמוֹ: י רִאשִׁית חֲכָמָה | יִרְאֵת
יְהוָה שֶׁכֶּל טוֹב לְכָל־עֲשִׂיהֶם תַּהֲלִתוֹ עֲמִידַת לָעֵד:

קיב

גם זה המזמור נאמר בא"ב, בכל פסוק שני אותיות ובשני אחרונים שלש, ומספר על מדות טובות שיבור לו אדם והיאך יתן צדקה ושכרו שלא יצטרך לבריות:

א הַלְלוּיָהּ | אֲשֶׁר־אִישׁ יִרְאֵה אֶת־יְהוָה בְּמִצּוֹתָיו חֲפִיץ מֵאֹד: ב גִּבּוֹר בְּאֶרֶץ יִהְיֶה זֹרְעוֹ דּוֹר
יִשְׂרָאֵל יִבְרָךְ: ג הוֹן־וְעֶשֶׂר בְּבֵיתוֹ וְצִדְקָתוֹ עֲמִידַת לָעֵד: ד זָרַח בַּחֲשֶׁךְ אֹר לַיִּשְׁרָאֵל חֲנוּן
וְרַחוּם וְצַדִּיק: ה טוֹב־אִישׁ חוֹנֵן וּמְלֹוָה יִכְלֹל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט: ו כִּי־לְעוֹלָם לֹא־יִמּוּט לְזָכַר
עוֹלָם יִהְיֶה צַדִּיק: ז מִשְׁמוּעָה רָעָה לֹא יִירָא נִכּוֹן לָבוֹ בְּטַח בִּיהוָה: ח סְמוּךְ לְבוֹ לֹא יִירָא
עַד אֲשֶׁר־יִרְאֶה בְּצַרְיוֹ: ט פֶּזֶר | נָתַן לְאֲבִיוֹנִים צִדְקָתוֹ עֲמִידַת לָעֵד קָרְנוֹ תְרוּם בְּכָבוֹד:
י רָשָׁע יִרְאֶה | וְכַעַם שִׁנּוּ יַחֲלֹק וְנֶמֶס תַּאֲוֹת רָשָׁעִים תֹּאבֵד:

מפתח כללי

א) סדר הנחת תפילין	ב	כ) מסכת שבת עם ביאורים	כד
ב) מזמורי תהלים קיא, קיב.....ג		מדף עד עד דף פ.....ק	
ג) מאמר ד"ה ויגש אליו יהודה גוי		מתורת רבותינו נשיאי חב"ד :	
ה שבת פרשת ויגש, היתש"ו.....ה		כא) שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וציונים	
ד) משיחות שבת פרשת ויגש,		אדמו"ר הזקן.....קכח	
ט' טבת, היתש"ו.....יג		כב) שולחן ערוך הלכות שבת	
ה) לקוטי שיחות – פרשת ויגש		אדמו"ר הזקן.....קכט	
(בלח"ק) כרך י.....כא		כג) תורה אור	
ו) ליקוטים מתורת לוי יצחק לכ"ק הרה"ח המקובל ר' לוי		אדמו"ר הזקן.....קל	
יצחק שניאורסאהן זצ"ל.....כד		כד) שערי אורה	
ז) זכרונות אם המלכות הרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה		אדמו"ר האמצעי.....קל	
ז"ל שניאורסאהן חוברת יט, תרגום מאידש.....כה		כה) מאמרי הצ"צ – מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרס"ו	
ח) ילקוט גאולה ומשיח – פרשת ויגש.....כו		אדמו"ר ה"צמח צדק".....קלא	
ט) שיעור יומי חומש לשבוע פרשת ויגש.....כז		כו) תורת שמואל תרל"ב	
י) שיעורי תהלים לשבוע פרשת ויגש.....מג		אדמו"ר מוהר"ש.....קלב	
יא) שיעורים בספר התניא (מוגה)		כז) שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב	
לשבוע פרשת ויגש.....מד		אדמו"ר מוהר"ש.....קלב	
יב) לוח "היום יום" לשבוע פרשת ויגש.....נד		כח) ספר המאמרים קונטרסים	
יג) הלכה יומית לעיון ברמב"ם.....נו		אדמו"ר מוהר"ש.....קלג	
שיעורי רמב"ם – מהדורת חזק:		כט) לקוטי דיבורים	
יד) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת ויגש.....נט		אדמו"ר מוהר"ש.....קלג	
טו) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת ויגש.....עז		ל) דברי ימי חיי אדמו"ר הזקן	
טז) – ספר המצוות לשבוע פרשת ויגש.....פו		אדמו"ר מוהר"ש.....קלד	
יז) נביאים וכתובים		לא) אגרות קודש	
מלכים א פרק ז, תהלים פרק סח.....פט		אדמו"ר מוהר"ש.....קלה	
יח) משניות – מסכת גיטין		לב) חומש לקריאה בציבור.....קלו	
ביאור קהתי.....צא		לג) לוח זמנים לשבוע פרשת ויגש.....קמב	
יט) עין יעקב מסכת יומא.....צט		לד) סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש.....קמג	

דברי התורה שאנו מקבלים באדיבות של כל המוציאים לאור, שייכים אליהם ואסור בהחלט לעשות בהם שימוש מסחרי

בתחילת פרשת השבוע מסופר:

1 וַיִּגַּשׁ אֵלָיו אֶל יוֹסֵף יְהוּדָה גו'¹, וְאֵיתָא מוֹבָא בְּזֵהר² דְּהַגְשַׁת
2 הַגִּישָׁה שֶׁל יְהוּדָה לְיוֹסֵף בְּמִשְׁמַעוֹת הַרוּחָנִית הַפְּנִימִית שֶׁל הַדְּבָרִים הוּא
3 עֲנִין סְמִיכַת גְּאוּלָּה לְתַפְלָה כְּדִרְבֵּי חֲכָמֵינוּ ז"ל בְּגִמְרָא שִׁישׁ לְסִמּוּךְ
4

5 אֶת סִיּוֹם בְּרַכַּת "גֹּאֵל יִשְׂרָאֵל"

6 (מְבֹרָכוֹת קְרִיאַת שְׁמַע לְאַחֲרֵיהּ)

7 לְהַתְחַלֵּת תְּפִילַת שְׁמוֹנֵה-עֶשְׂרֵה.

8 וּמִבְּאֵר עַל כֵּן בְּדִירוּשֵׁי

9 מֵאֲמָרֵי הַחֲסִידוֹת שֶׁל רַבְּנוֹתֵינוּ

10 נְשִׂיאֵינוּ³, אֲדוֹמוֹרִי חֲב"ד,³

11 דְּגֹאֲלָהּ הִיא בְּחִינַת יְסוֹד

12 וְשִׂיכַת לְסַפִּירַת הַיְסוֹד (הַסְפִּירָה)

13 הַשִּׁישִׁית מַעֲשֵׂר הַסְפִּירוֹת

14 הַעֲלִינוּת) כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב⁴

15 בְּדִרְבֵּי בּוֹעֵז לְרוֹת אִם יִגְאָלָךְ

16 טוֹב שֶׁהִיא קְרוֹב מִשְׁפָּחָה שֶׁל

17 רוֹת יִגְאָל (וְאִם לֹא יִחַפֵּץ

18 לְגֹאֲלָךְ, וְגֹאֲלֶיךָ אֲנִי). וְטוֹב

19 הוּא בְּחִינַת יְסוֹד, וְתַפְלָה

20 הִיא בְּחִינַת מַלְכוּת. וְזוֹהִי

21 הַשִּׂיכּוֹת הַפְּנִימִית דְּגֹאֲלָהּ

22 וְתַפְלָה לְיוֹסֵף וְיְהוּדָה,¹³

23 וְלִכֵּן כְּשִׁיחֻדָּה נִיגַשׁ לְיוֹסֵף הִיא

24 זֶה עֲנִיין סְמִיכַת גְּאוּלָּה (יוֹסֵף)¹⁵

25 לְתַפְלָה (יְהוּדָה) כִּי יוֹסֵף בֶּן

26 שָׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה⁵

27 בְּגִמְטְרִיא טוֹב הוּא

28 יְסוֹד, כְּמִבּוֹאָר גַּם בַּחֲסִידוֹת

29 שִׁיּוֹסֵף מְכוֹנָה "יוֹסֵף הַצַּדִּיק" כִּי

30 הַצַּדִּיק הוּא בְּחִינַת יְסוֹד כְּכַתוּב

31 "צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם" וְיְהוּדָה¹¹

32 הוּא מַלְכוּת שְׁהָרִי הַמְּלָכוֹת

33 נִתְּנָה לְיְהוּדָה וּמִמֶּנּוּ בָּאוּ מַלְכֵי

34 בֵּית דוֹד.

35 וְיָדוּעַ הַדִּיּוּק בְּזֵהר³, הַשְּׁאֵלָה שֶׁנִּשְׁאֵלָת בְּמֵאֲמָרֵי חֲסִידוֹת עַל פִּי דִּיּוּק

36 בְּדִבְרֵים דְּהַגְשַׁת יְהוּדָה לְיוֹסֵף עֲלֶיהָ מְסוּפָּר כַּאֲן בְּפִסּוּק "וַיִּגַּשׁ" הוּא

37 שִׁיּוֹסֵף הִנֵּה בְּמִקְוָמוֹ וְיְהוּדָה נִגַּשׁ לְיוֹסֵף, הֵינּוּ שְׁבִחִינַת הַגְּאוּלָּה

38 (יְסוֹד) נִמְצָאֵת בְּמִקְוָמָהּ, וּבְחִינַת הַתְּפִילָה (מְלָכוֹת) נִיגַשְׁתָּ אֵלָיָהּ וְסְמִיכַת

39 גְּאוּלָּה לְתַפְלָה הוּא לְהִיפֵךְ שֶׁתַּפְלָה הִיא בְּמִקְוָמָהּ, וְגֹאֲלָהּ

40 נְסִמְכָת (נִגְשָׁת) וּמִתְקַרְבַּת לְתַפְלָה. וְיִתְרִיהָ מְזוֹ, לֹא זוֹ בְּלִבָּר

41 שֶׁהִגִּישָׁה וְהַתְּקַרְבוּת שֶׁל יְהוּדָה לְיוֹסֵף הִיא בְּסֹדֵר הַפּוֹךְ מִסְמִיכַת וְהַגְשַׁת

42 גְּאוּלָּה לְתַפְלָה אֵלָּא דְּכִהְגְּשַׁת

43 יְהוּדָה לְיוֹסֵף מְדַגְּשׁ

44 שִׁיּוֹסֵף הִנֵּה נַעֲלָה יוֹתֵר

45 מִיְהוּדָה שֶׁלֹּכֵן הֲצַרָךְ

46 יְהוּדָה לְגִישַׁת אֵלָיו, כִּפִּי

47 שְׁמוּבֵן גַּם מִפְּשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

48 שִׁיּוֹסֵף הִיא הַמְּשַׁנָּה לְמִלֵּךְ

49 וְיְהוּדָה נִיגַשׁ אֵלָיו לְבִקֵּשׁ מִמֶּנּוּ

50 בְּקִשָּׁה וּבְסְמִיכַת גְּאוּלָּה

51 לְתַפְלָה הָעֶקֶר הוּא⁶

52 הַתַּפְלָה בְּחִינַת הַמְּלָכוֹת,

53 וְהַגְּאוּלָּה הִיא זוֹ שְׂבָאָה כְּהוֹסֵפָה

54 לְעִיקָר שֶׁהִיא הַתְּפִילָה.

55 (ב) וְנִקְדַּת הַבְּאוּר בְּזֵה

56 בְּהִירוּשָׁיִם, מֵאֲמָרֵי הַחֲסִידוֹת

57 הַנִּזְכָּרִים עַל-פִּי הַמְּבַאֵר

58 בְּתוֹרַת אוֹר¹ סֵפֶר מֵאֲמָרֵי

59 אֲדוֹמוֹר¹ הֶזְקֵן עַל פְּרִשְׁיֹת הַתּוֹרָה

60 וְהַמוֹעֲדִים עַל סְפָרִים בְּרֵאשִׁית

61 וּשְׁמוֹת דְּבוּרֵי-הַמִּתְחִיל

62 וְהִנֵּה אֲנַחְנוּ מְאַלְמִים

63 אֲלֵמִים⁷, שֶׁהַנְּצוּצוֹת שֶׁל

64 הַקְּדוּשָׁה שֶׁנִּמְצָאִים בְּתוֹךְ עֲנִינֵי

65 הָעוֹלָם שֶׁנִּתְבָּרְרוּ עַל-יְדֵי

66 הַשִּׁבְטִים עַל יְדֵי שְׁהֵם בָּאוּ

67 בְּמַגַּע עִם אוֹתָם דְּבָרִים

68 וְהַשְׁתַּמְשׁוּ בָּהֶם לְעִבּוּרַת ה' וְכֵן

69 הַנִּינּוּצוֹת עָלוּ לְקְדוּשָׁה הַצָּרְכּוֹ

70 לְהַתְּבַרֵּר בְּרוּר שְׁנֵי עַל-

71 יְדֵי יוֹסֵף, כִּי הַבְּרוּר

72 שְׁעַל-יְדֵי הַשִּׁבְטִים הוּא בְּרוּר בְּדֶרֶךְ מְלֻמָּטָה לְמַעַלָּה (בְּרוּר

73 דְּב"י), דְּבְרוּר זֶה הוּא רַק בְּטוֹל הַיֵּשׁ, וְלִכֵּן הַצָּרְכּוֹ לְהַתְּבַרֵּר

74 בְּרוּר שְׁנֵי עַל-יְדֵי יוֹסֵף, בְּרוּר בְּדֶרֶךְ מְלֻמָּעָלָה לְמָטָה (בְּרוּר

בס"ד. שבת פרשת ויגש ה'תשל"ו*

וַיִּגַּשׁ אֵלָיו יְהוּדָה גו'¹, וְאֵיתָא בְּזֵהר² דְּהַגְשַׁת יְהוּדָה
לְיוֹסֵף הוּא עֲנִין סְמִיכַת גְּאוּלָּה לְתַפְלָה. וּמִבְּאֵר
בְּדִירוּשֵׁי רַבְּנוֹתֵינוּ נְשִׂיאֵינוּ³, דְּגֹאֲלָהּ הִיא בְּחִינַת יְסוֹד
כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב⁴ אִם יִגְאָלָךְ טוֹב יִגְאָל. וְטוֹב הוּא בְּחִינַת
יְסוֹד, וְתַפְלָה הִיא בְּחִינַת מַלְכוּת. וְזוֹהִי הַשִּׂיכּוֹת דְּגֹאֲלָהּ
וְתַפְלָה לְיוֹסֵף וְיְהוּדָה, כִּי יוֹסֵף בֶּן שָׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה⁵
בְּגִמְטְרִיא טוֹב הוּא יְסוֹד, וְיְהוּדָה הוּא מַלְכוּת. וְיָדוּעַ
הַדִּיּוּק בְּזֵה³, דְּהַגְשַׁת יְהוּדָה לְיוֹסֵף הוּא שִׁיּוֹסֵף הִנֵּה
בְּמִקְוָמוֹ וְיְהוּדָה נִגַּשׁ לְיוֹסֵף, וּבְסְמִיכַת גְּאוּלָּה לְתַפְלָה
הוּא שֶׁתַּפְלָה הִיא בְּמִקְוָמָהּ, וְגֹאֲלָהּ נְסִמְכָת (נִגְשָׁת)
לְתַפְלָה. וְיִתְרִיהָ מְזוֹ, דְּכִהְגְּשַׁת יְהוּדָה לְיוֹסֵף מְדַגְּשׁ
שִׁיּוֹסֵף הִנֵּה נַעֲלָה יוֹתֵר מִיְהוּדָה שֶׁלֹּכֵן הֲצַרָךְ יְהוּדָה
לְגִישַׁת אֵלָיו, וּבְסְמִיכַת גְּאוּלָּה לְתַפְלָה הָעֶקֶר הוּא⁶
הַתַּפְלָה.

(ב) וְנִקְדַּת הַבְּאוּר בְּזֵה בְּהִירוּשָׁיִם, עַל-פִּי הַמְּבַאֵר
בְּתוֹרַת אוֹר¹ דְּבוּרֵי-הַמִּתְחִיל וְהִנֵּה אֲנַחְנוּ
מְאַלְמִים אֲלֵמִים⁷, שֶׁהַנְּצוּצוֹת שֶׁנִּתְבָּרְרוּ עַל-יְדֵי
הַשִּׁבְטִים הַצָּרְכּוֹ לְהַתְּבַרֵּר בְּרוּר שְׁנֵי עַל-יְדֵי יוֹסֵף, כִּי
הַבְּרוּר שְׁעַל-יְדֵי הַשִּׁבְטִים הוּא בְּרוּר בְּדֶרֶךְ מְלֻמָּטָה
לְמַעַלָּה (בְּרוּר דְּב"י), דְּבְרוּר זֶה הוּא רַק בְּטוֹל הַיֵּשׁ,
וְלִכֵּן הַצָּרְכּוֹ לְהַתְּבַרֵּר בְּרוּר שְׁנֵי עַל-יְדֵי יוֹסֵף, בְּרוּר
בְּדֶרֶךְ מְלֻמָּעָלָה לְמָטָה (בְּרוּר דְּמ"ה), וְעַל-יְדֵי-זֶה הֵם

(*) יצא לאור בקונטרס ה' טבת - תשנ"ו, "לקראת יום ג' פ' ויגש יום הבהיר ה' טבת (היום בו "דין נצח" באופן גלוי לעיני כל העמים (בבית המשפט הפדרלי) בנוגע לספרי וכתבי רבותינו נשיאנו שבספריית ליובאוויטש). יום א' פ' ויגש, שנת ה'תשנ"ו.
(1) ריש פרשתנו (ויגש). (2) ח"א ריש פרשתנו (רה, ב). (3) ד"ה ענין הגשת יהודה ליוסף תרכ"ט (סה"מ תרכ"ט ע' יג ואילך). ד"ה ויגש תרס"ו (המשך תרס"ו ע' קיט ואילך) ותרס"ח (שם ע' תפז ואילך). תרע"ה (המשך תרע"ב ח"ב ס"ע תשצד ואילך). ועוד.
(4) רות ג, יג. (5) וישב לו, ב. וראה אוה"ת ויחי שנג, ב. (6) וכמובן גם מזה דזה שצריך לסמוך גאולה לתפלה הוא בכדי שהתפלה תתקבל - ראה ירושלמי ברכות פ"א ה"א (הובא בפרש"י לברכות ד, ב ד"ה זה הסומך). שו"עא דה"ז או"ח ה"ל תפלה סק"א ס"ב. (7) וישב כח, א"ב - הובא בד"ה ויגש תרס"ח (המשך תרס"ו ע' תפח). וראה גם ד"ה ויגש עת"ר (סה"מ עת"ר ע' קיא).

ביאור בדרך אפשר

1 דמ"ה, וְעַל-יְדֵי-זֶה הֵם (הַנִּיצוּצוֹת) נִכְלָלִים בְּאַלְקוּת. כלומר:
 2 שם הוי' יכול להיות נכתב בצורות שונות של מילוי וכאשר הוא במילוי ה'
 3 היינו יו"ד, ה"ה, ו"ו, ה"ה הרי הוא עולה בגימטריא 52 ונקרא שם ב"ן ואילו
 4 כאשר שם הוי' נכתב במילוי אל"ף היינו יו"ד, ה"ה, ו"ו, ה"ה, הרי הוא עולה
 5 בגימטריא 45 ונקרא שם מ"ה.
 6 ומבואר בחסידות ששם מ"ה הוא 1
 7 המברר והמפריד את הטוב מן 2
 8 הרע והמעלה את הטוב מתוך 3
 9 שם ב"ן (והבירור הוא על ידי 4
 10 שם מ"ה בגלל שהוא עניין 5
 11 הביטול, כמו שכתוב "ונחנו 6
 12 מה", לשון ביטול). ועל פי 7
 13 הקבלה שם מ"ה הוא עניין 8
 14 הזכר, משפיע, ושם ב"ן הוא 9
 15 עניין הנקבה, מקבל. והנה, בדרך 10
 16 כלל סדר ההשפעה הוא שהזכר 11
 17 משפיע אל הנקבה בדרך המשכה 12
 18 מלמעלה למטה, והוא עניינו של 13
 19 שם מ"ה, אך יש גם ההתקרבות 20
 21 לקדושה ואלוקות על ידי שם 21
 22 ב"ן, היינו בדרך של התעלות 22
 23 המקבל (הנקבה) אל המשפיע. 23
 24 ומבואר בחסידות שגם בבירור 24
 25 בדרך העלאה מלמטה למעלה, 25
 26 סוף סוף עיקר הפעולה היא על 26
 27 ידי שם מ"ה וזאת במיוחד ב"בירור שני". ועניינו שגם לאחר הבירור וההעלאה
 28 של שם ב"ן בבירור הראשון, יש המשכה נוספת מלמעלה והארה של שם מ"ה
 29 בשם ב"ן, היינו שלאחר ההעלאה מלמטה שהיא הבירור הראשון, יש המשכה
 30 מלמעלה שהיא הבירור השני, כמבואר ב'תורה אור' פרשת וישב (במאמר
 31 הנוכח כאן דיבור המתחיל והנה אנחנו מאלמים אלומים): "אע"פ שנתבררו
 32 הניצוצות... אי אפשר להם להתייחד ממש באלוקותו ית' עד שימשך עליהם
 33 גילוי שם מ"ה דאצילות ועל ידי זה יתבררו בירור שני והוא העיקר... כי
 34 הבירור הראשון היה רק שיהי' בהם בחינת ביטול היש וזהו רחוק עדיין
 35 מאלוקות... אלא על ידי שנמשך בהם... הארת שם מ"ה לבררם אז נכללו
 36 בביטול אמיתי באלוקות. וכמשל באדם שמברר ביוריים על ידי שאוכל ושותה
 37 ואחר כך מתפלל באהבה ויראה על ידי כוח זה שאכל ושתה שנמצא נכללו
 38 החיות של המאכלים והמשקים... בחינת האהבה רבה שלו ועם כל זה הוא
 39 עדיין רחוק... אלא כשעל ידי... אהבה ויראה שלו נמשכו לו דחילו ורחימו
 40 [יראה ואהבה] מלמעלה מאת ה'... אז יוכלו באהבה ויראה זו שנמשכים
 41 מלמעלה מבחינת אלוקות ממש ועל דרך זה הוא בירור שני".

41 וּמִבְּאֵר בְּתוֹרָה אֲוִר' שָׁם⁸, שְׂפָכְדִי שְׁתֵּהִי הַמְשָׁכָה דְּשָׁם

ביאור בדרך אפשר

42 מ"ה, הוא עַל-יְדֵי הַעֲלָאת 'מִין נִוְקֵבִין' דְּשָׁם ב"ן היינו
 43 התעוררות מלמטה, מבחינת המקבל המכונה נקבה. וְזֶהוּ מָה שְׂפָכְדִי⁹
 44 לגבי היחס של השבטים אל יוסף וְשְׁתֵּהִינָה לְאֶלְמָתִי, הַעֲלָאת
 45 'מִין נִוְקֵבִין' התעוררות מצד למטה, מצד המקבל דְּהַשְׁבָּטִים בְּבִחִינַת
 46 בִּיטוּל (הַשְׁתַּחֲוָּא),
 47 שְׁעַל-יְדֵי-זֶה עוֹרְרוּ
 48 הַמְשָׁכָה שָׁם מ"ה לְהִיּוֹת
 49 בְּרִיר שְׁנֵי כמבואר לעיל
 50 שעיקר פעולת הבירור היא על
 51 ידי ההארה מלמעלה (שם מ"ה)
 52 אלא שבבירור שני הדבר נגזר
 53 על ידי התעוררות והעלאה
 54 מלמטה (שם ב"ן).
 55 וְהֵנָּה יְדוּעַ, שְׂפָכְדִי
 56 לְעוֹרֵר הַעֲלָאת 'מִין
 57 נִוְקֵבִין' דְּב"ן, זֶה גּוֹפֵא
 58 עצמו ולא רק הפעולה שבאה
 59 לאחר מכן הוא עַל-יְדֵי
 60 הַמְשָׁכָה והתגלות מלמעלה
 61 למטה מִשָּׁם מ"ה. וְזֶהוּ
 62 מָה שְׂפָכְדִי בְּדִהֵר הַנּוֹכַח
 63 לעיל דְּהַגְשָׁת יְהוּדָה
 64 לְיוֹסֵף הוּא עֲנִין סְמִיכַת
 65 גְּאוּלָּה לְתַפְלָה, דְּהַגְשָׁת
 66 יְהוּדָה לְיוֹסֵף הוּא
 67 הַעֲלָאת 'מִין נִוְקֵבִין' דְּהַשְׁבָּטִים [יְהוּדָה הוּא עֵינָר
 68 הַשְׁבָּטִים]¹⁰ לְיוֹסֵף, היינו שיהודה (התפילה) הוא הניגש ליוסף
 69 (הגאולה) כי התוכן הפנימי של העניין הוא התעוררות של התחתון-המקבל,
 70 השבטים, אל העליון-המשפיע כדי לְעוֹרֵר הַמְשָׁכָה והתגלות 'מִין
 71 דּוֹכְרִין' מִשָּׁם מ"ה השפעה מלמעלה שְׁתֵּהִי הַבְּרִיר שְׁנֵי
 72 מְלַמְעֵלָה לְמִטָּה כאמור שבבירור שני פעולת העליון ניכרת עוד יותר
 73 מאשר בבירור הראשון שיכול להיות גם בדרך העלאה מלמטה למעלה.
 74 וְזֶהוּ שְׂאֵמְרוּ רְבוּתֵינוּ ז"ל¹¹ עַל הַפְּסוּק וַיִּגַּשׁ אֵלָיו יְהוּדָה,
 75 אֵין וַיִּגַּשׁ אֶלָּא לְשָׁלוֹם, כִּי מַעֲלַת הַבְּרִיר שְׂפָכְדִי מְלַמְעֵלָה
 76 לְמִטָּה (הַבְּרִיר דְּיוֹסֵף) הִיא שְׁהוּא בְּדִרְךָ שְׁלוֹם¹² וכפי שנתבאר
 77 בארוכה במאמרים דיבור המתחיל "פדה בשלום" ודיבור המתחיל "להבין
 78 עניין נרות תנוכה" תשכ"ו (נדפסו עם ביאור בדרך אפשר ב"דבר מלכות"
 79 לשבת פרשת וישלח ושבת פרשת וישב שנה זו) שישנו "בירור" בדרך מלחמה
 80 עם הצד שכנגד, וישנו בירור בדרך מנוחה ושלוש שבו הצד שכנגד מתבטל
 81 ומפסיק להתנגד.
 82 וְכִדְוֵעַ¹³ הַחֲלוּק הַהִבְדֵּל בֵּין הַבְּרִיר הַהִפְרָדָה של הטוב מתוך הרע

ה'תש"ד (סה"מ ה'תש"ד ס"ע 96). (8 כח, ג. 9) וישב לו, ז. 10) ראה אסת"ר פתיחתא י': יהודה ראש לשבטים. ב"ר פצ"ב, ה.
 11) יל"ש ריש פרשתנו. 12) ד"ה זה עת"ר (סה"מ שם ע' קיב). ה'תש"ד (סה"מ שם ע' 97). ועוד. 13) ראה בארוכה המשך פדה
 בשלום תרנ"ט (סה"מ תרנ"ט ע' קסב ואילך) ותש"ד (פי"ט ואילך) – סה"מ ה'תש"ד ע' 106 ואילך.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 והעלאתו לקדושה **דְּתַפְּלָה** הבירור שעל ידי עבודת התפילה שעיקרה
2 העלאה מלמטה למעלה **לְהַבְרִיר דְּתוֹרָה** שעיקרו המשכה מלמעלה למטה,
3 **שֶׁהַבְרִיר דְּתַפְּלָה שֶׁהוּא מְלַמֵּט לְמַעַלָּה** ע"י עבודת האדם הוא
4 **בְּדֶרֶךְ מְלַחְמָה**, (כמובא בתרגום על הפסוק "בחרבי ובקשתי" – בצלותי
5 ובבעותי") **וְהַבְרִיר דְּתוֹרָה**

6 **שֶׁהוּא מְלַמֵּט לְמַעַלָּה לְמַטָּה** 1
7 **הוּא בְּדֶרֶךְ מְנוּחָה** 2
8 **וְשָׁלוֹם. וּבִתְוֹרָה גּוֹפָא**, 3
9 בתורה עצמה **הַחֲלֻק הַהִבְדֵּל** 4
10 **בֵּין הַבְּרִיר שֶׁל עֵינֵי הָעוֹלָם** 5
11 **שֶׁעַל-יְדֵי גִלְיָא דְּתוֹרָה** 6
12 הנגלה דתורה, הוא חלק הפשט 7
13 וההלכה שהוא בירור בדרך 7
14 מלחמה כי עוסקים בדברים 8
15 גשמיים שמעלימים ומסתירים 9
16 על אלויות **לְהַבְרִיר שֶׁעַל-**
17 **יְדֵי** לימוד **פְּנִימִיּוֹת** 10
18 **הַתּוֹרָה** 14 שבה עוסקים בחלק 11
19 הנסתר שבתורה, ומלכתחילה 12
20 העיסוק הוא בעיניי אלויות 13
21 נעלים ולא בעיניי גשמיים 14
22 [נחותים]. 15
23 **וְהַנְּתִינָת פַּח' לַתַּחְתּוֹן עַל** 16
24 **הַעֲלָאת הַמִּין נִיקְבִּין'** 17
25 **דְּמַלְכוּת הַתַּעֲוִרֹת שֶׁל** 18
26 **הַמַּלְכוּת שֶׁהִיא הַסְפִּירָה הַכִּי** 19
27 **תַּחְתּוֹנָה לַעֲלוֹת לְיַעֲזִיר** 20
28 **אַנְפִּין'**, ששת המידות שמעל 21
29 לספירת המלכות (חסד, גבורה, 22
30 תפארת, נצח, הוד, יסוד,

31 הנקראות 'זעיר אנפין' - 'פנים זעירות' כי ביחס למוחין, חכמה בינה ודעת, יש
32 בהם הארה מועטת) **הַגֵּשֶׁת יְהוּדָה לְיוֹסֵף**, התקרבות המלכות ליסוד
33 (ושאר המידות) הנה הנתינת כוח להתעלות הוּא **הוּא עַל-יְדֵי הַמְשָׁכָה**
34 **מִ'זַּעִיר אַנְפִּין' לְמַלְכוּת, סְמִיכַת גְּאוּלָּה בְּחִינַת יוֹסֵף לְתַפְּלָה** 15
35 בחינת יהודה, כמבואר לעיל שגם בירור בדרך העלאה מלמטה הוא בעצם
36 מכוחה של ההמשכה מלמעלה.

37 **וְהַלְשׁוֹן סְמִיכַת גְּאוּלָּה לְתַפְּלָה שְׁמוּרָה (פַּנ"ל) שֶׁתַּפְּלָה הִיא**
38 **הַעֲיָקָר**, והגאולה מתקרבת אליה וזאת בניגוד למה שהיה בהגשת יהודה
39 ליוסף שיוסף (גאולה) היה בדרגה גבוהה ויהודה (תפילה) נזקק לגשת אליו
40 **הוּא** 16 **כִּי** אמנם גם כאשר הבירור הוא בדרך העלאה מלמטה, הכוח

41 לפעולת הבירור בא מלמעלה אבל מצד שני **עֵינָר הַפּוֹנָה** העליונה בברית
42 העולם וירידת החיות האלויות להוות עולמות ונבראים תחתונים שהיא הכוונה
43 **דְּדִירָה בְּתַחְתּוֹנִים** כדברי המדרש (שהובאו ונתבארו בהרחבה בתורת
44 החסידות) שהכוונה העליונה בבריאה היא ש"נתאווה הקדוש ברוך הוא להיות
45 לו דירה בתחתונים", היינו

46 שדווקא העולם הזה התחתון
47 (אשר כלשון רבנו הזקן בתניא
48 פרק לו הוא העולם "הגשמי
49 והחומרי ממש, והוא התחתון
50 במדרגה שאין תחתון למטה
51 ממנו") יהיה 'דירה' לה, מקום
52 ראוי להשראת השכינה **הוּא**
53 **בְּבִירֹר שֶׁבְּדֶרֶךְ מְלַמֵּט**
54 **לְמַעַלָּה, בִּירֹר דְּב"ן עַל יְדֵי**
55 **הַתַּעֲוִרֹת מִצַּד הַתַּחְתּוֹן,**
56 **הַמְקַבֵּל. דְּהַבְרִיר שֶׁל הָעוֹלָם**
57 **הַזֶּה הַגִּשְׁמִי בְּדֶרֶךְ מְלַמֵּט לְמַעַלָּה**
58 **לְמַטָּה, בִּירֹר דְּמ"ה, עַל**
59 **יְדֵי הָאָרֶה מְלַמֵּט לְמַעַלָּה בֵּין**
60 **שֶׁהַבְּרִיר הוּא מִצַּד הַגְּלוּי**
61 **אוֹר (וְלֹא מִצַּד הַתַּחְתּוֹן**
62 **גּוֹפָא מְבַלֵּי שִׁיחוּל שִׁינֵי מְהוּתִי**
63 **בַּתַּחְתּוֹן עֲצוּמוֹ), אֵין זֶה שִׁינָּה**
64 **כָּל-כֶּף לְהַתַּחְתּוֹן עֲצוּמוֹ,**
65 **וּלְמִירוֹת הָאָרֶה וְהַבִּירֹר הַתַּחְתּוֹן**
66 **עֲצוּמוֹ לֹא הוֹפֵךְ לְהוֹיֵת כְּלִי רֹאֵי**
67 **לְהַשְׁרָאֵת הַשְּׂכִינָה וְהַפּוֹנָה**
68 **דְּדִירָה בְּתַחְתּוֹנִים נִשְׁלָמָת**
69 **וּמִתְבַּצֵּעַת בְּפוֹעַל דְּיוֹקָא עַל**
70 **יְדֵי הַבְּרִיר בְּדֶרֶךְ מְלַמֵּט**

71 **לְמַעַלָּה, שֶׁהַתַּחְתּוֹן עֲצוּמוֹ מִשְׁתַּנֵּה מִלְּמַעַלָּה וְהוּא עֲצוּמוֹ נִעֲשֶׂה כְּלִי**
72 **לְאַלְקוּת** 17.
73 **וְלִכְּנָן לְעֵתִיד לְבָא יְהִיָּה יְהוּדָה לְמַעַלָּה מִיּוֹסֵף**, בשונה מהמצב
74 המתואר בפרשה שבו יוסף הוא המשנה למלך ויהודה ניגש אליו ומתחנן לפניו
75 **כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּהַפְּטָרָה דְּפָרָשַׁת וַיִּגַּשׁ 18 וְעַבְדִּי דָּוִד** שהוא משבט
76 יהודה **מִלָּךְ עֲלֵיהֶם גו'**, על כל בני ישראל, כולל השבטים שהם מבני
77 יוסף **וְדָוִד עַבְדִּי נִשְׂאֵי לָהֶם לְעוֹלָם** 19 במלכות נצחית.
78 **(ג) וְצִירֵךְ לְהַבִּין, הָרִי זֶה שֶׁהַבְּרִיר דְּב"ן בְּדֶרֶךְ הַעֲלָא מְלַמֵּט**
79 **לְמַעַלָּה הוּא מְהַבִּיר בְּדֶרֶךְ הָאָרֶה וְהַמְשָׁכָה מְלַמֵּט**
80 **לְמַטָּה יְהִיָּה לְעֵתִיד-לְבָא, כִּי רַק אֵין תּוֹשֵׁל הַכּוֹנֵה שֶׁל "דִּירָה**

(14) ראה בארוכה ד"ה פדה בשלום (הא') ה'תשמ"א ס"ג ואילך (לעיל ס"ע מו ואילך). וש"נ. (15) ראה בכ"ז המשך תרס"ו ע' תקלד.
וראה עד"זסד"ה ויגש תרס"ו (שם ס"ע קכו ואילך). תרע"ה (המשך תער"ב שם ע' תתב). (16) ראה סד"ה ויגש תרס"ו (המשך תרס"ו
ע' קכו). המשך הנ"ל ע' תקלד. (17) ראה המשך תרס"ו ע' שטט. המשך תער"ב ח"ג ע' א"ש ואילך. (18) יחזקאל לז, כד-כה.
(19) המשך תרס"ו ע' תקלד. וראה עד"ז שם ע' קכו.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 בתחתונים" בשלמות וְעֶכְשָׁיו בזמן הגלות מ"ה הוא לְמַעַל מִבְּנֵי.
2 ופעולת הבירור מלמעלה למטה נעלית יותר מפעולת ההעלאה מלמטה למעלה
3 וְעֵנִין סְמִיכַת גְּאוּלָּה לְתַפְלָה היינו שהתפילה עומדת במקומה והגאולה
4 ניגשת ומתקרבת אליה הוא שְׁעֶכְשָׁיו בזמן הגלות תַּפְלָה הִיא
5 לְמַעַל מְגְאוּלָּה ואיך שני
6 הדברים מתיישבים יחד?
7 וְגַם צִירֵךְ לְהִבִּין, דְּמָמָה
8 שְׁכָתוֹב בְּזֵהר שְׁהַגְשָׁת
9 יְהוּדָה לְיוֹסֵף הוא עֵנִין
10 סְמִיכַת גְּאוּלָּה (יוסף, יסוד)
11 לְתַפְלָה (יהודה, מלכות),
12 מְשֻׁמֶּע, שְׁגָם בְּהַגְשָׁת
13 יְהוּדָה לְיוֹסֵף בדרך העלאה
14 מלמטה למעלה נִיפְתָּה
15 הַמַּעַלָּה דְּמַלְכוּת לְגַבִּי
16 יְזַעִיר אֲנָפִין' ואיך הדברים
17 מתיישבים עם האמור לעיל שגם
18 כאשר הבירור הוא בדרך
19 העלאה, פעולת הבירור היא
20 בכוח ההארה מלמעלה כי מ"ה,
21 המידות דו"א, נעלה יותר מִבְּנֵי,
22 בחינת המלכות, ונשאלת
23 השאלה, ממה נפשך: איזה מהם
24 יותר נעלה?
25 (ד) וְהִנֵּה מְבָאָר
26 בְּהַדְרוּשִׁים²⁰, מאמרי
27 החסידות הנזכרים דְּשָׁנִי
28 עֵנִינִים אֵלָּה הַהִמְשָׁכָה
29 דְּמ"ה מלמעלה למטה
30 וְהַבְּרֹר דְּב"ן מלמטה
31 למעלה הוא עַל-דֶּרֶךְ
32 תַּלְמוּד וּמַעֲשֵׂה שגם בזה
33 מצינו דיון בגמרא איזה מהם גדול ונעלה ביחס לשני, כפי שהולך ומבאר.
34 וְהַעֲנִין הוא²¹, דְּטַעַם הַדְּעוּת²² החלוקות בגמרא אִם תַּלְמוּד
35 לימוד התורה גְּדוּל אוּ מַעֲשֵׂה קיום המצוות גְּדוּל, הוא, כִּי בְּכָל
36 אֶחָד מֵהֶם לֹשׁ מַעַלָּה שאין בשני, והדיון הוא איזו מעלה עדיפה יותר.
37 דְּמַעַלְתַּת הַתַּלְמוּד הוא בְּעֵנִין הַגְּלוּיִם, מבחינת ההארה והגילוי
38 האלוכי יש מעלה ויתרון בלימוד התורה שהיא התגלות חכמתו ורצונו של
39 הקדוש-ברוך-הוא וּמַעַלְתַּת הַמַּעֲשֵׂה הוא שְׁעַל-יְדֵי קיום המצוות
40 דְּיוֹקָא הוא הַמְשָׁכַת הַעֲצָמוֹת דווקא על ידי קיום המצוות במעשה
41 בפועל יש המשכה והתגלות מעצמותו של הקדוש-ברוך-הוא שלא באה לידי

42 גילוי בלימוד התורה שם החכמה העליונה מלוכשת ומכוסה, מה שאין כן
43 בקיום המצוות שהם ביצוע ויישום הרצון העליון העצמי והפנימי. וְנִמְנָנו
44 וְנִמְרוּ בסוגיית הגמרא שדנה בעניין זה ובאו לידי מסקנה אשר תַּלְמוּד
45 גְּדוּל ויש בו עדיפות לעומת המעשה שְׁהַתַּלְמוּד מְבִיא לְיָדֵי
46 מַעֲשֵׂה²², שְׁגָם הַמַּעַלָּה
47 דְּמַעֲשֵׂה הוא עַל-יְדֵי
48 הַתַּלְמוּד ומאחר שגם המעלה
49 של המעשה באה בכוחו של
50 התלמוד, אם כן יש בתלמוד
51 עדיפות לעומת המעשה. וְשָׁנִי
52 עֵנִינִים בְּזֵה במשמעות
53 הפנימית של הדברים. עניין אחד
54 - שְׁעַל-יְדֵי לְמוּד הַתּוֹרָה
55 מְתַגַּלִּית הַמְשָׁכַת
56 הַעֲצָמוֹת שְׁבִמְעֵשֶׂה
57 הַמַּצּוֹת²³, כלומר, אמנם
58 המשכת העצמות היא דווקא על
59 ידי קיום המצוות במעשה בפועל
60 ולא על ידי לימוד התורה
61 (ומבחינה זו "מעשה גדול" ויש
62 לו עדיפות לגבי קיום המצוות)
63 אבל מכוחו של קיום המצוות
64 בלבד העצמות ית' הוא עדיין
65 בהעלם ואילו התגלות העצמותו
66 היא דווקא על ידי לימוד התורה
67 כִּי גְלוּי כָּל עֵנִין הוא
68 עַל-יְדֵי הַתּוֹרָה, כמובן
69 מלשון הפסוק תּוֹרָה אור²⁴
70 והרי אור עניינו גילוי. וְיִתְיַבֵּה
71 מזו, שְׁגָם הַהִמְשָׁכָה
72 דְּמַעֲשֵׂה הַמַּצּוֹת היינו עצם
73 ההמשכה ולא רק התגלות
74 ההמשכה הִיא עַל-יְדֵי הַתַּלְמוּד ובכוחו. כִּי זֶה שְׁעַל-יְדֵי מַעֲשֵׂה
75 הַמַּצּוֹת הוא הַמְשָׁכַת הַעֲצָמוֹת הוא פְּאֶשֶׁר הַעֲשִׂיָה הִיא
76 בְּבִטּוּל, מתוך התבטלות של האדם המקיים את המצוות לרצון העליון וְזֶה
77 הביטול של הישות העצמית נַעֲשֵׂה עַל-יְדֵי לְמוּד הַתּוֹרָה שְׁנִקְרָאת
78 תּוֹשִׁיָה²⁵ שְׁמִתָּשֶׁת מחלישה הכֹּחַ דְּנֶפֶשׁ הַבְּהִמִּית שהוא מקור
79 הישות העצמית והגאווה וּפּוֹעֵלָתָּ בּוֹ חִלּוּשׁ בִּטּוּל. דְּזֵהוּ גְּדוּל
80 תַּלְמוּד שְׁמִכָּיָה לְיָדֵי מַעֲשֵׂה, שְׁהַמַּעֲשֵׂה גּוֹפָא בָּא עַל-יְדֵי
81 תַּלְמוּד ולכן התלמוד עדיף על המעשה שהרי המעשה עצמו, עם כל מעלתו,
82 נובע מהתלמוד. וְעַל-דֶּרֶךְ-זֶה²⁰ הוא בְּהִמְשָׁכָה דְּמ"ה וְהַבְּרֹר

(20) המשך תרס"ו ע' תקלד. (21) בכל הבא לקמן (בענין תלמוד ומעשה) ראה המשך תרס"ו ע' תקכח ואילך. (22) קידושין מ, ב.
(23) וע"ד השרש דמלכות, שהוא נעלם, והגילוי שלו הוא ע"ז ז"א (המשך תרס"ו שם). (24) משלי ו, כג. (25) סנהדרין כו, ב. וראה
תו"א יתרו סז, ב.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 דב"ן, והיתרון שבכל אחד מהם לעומת השני דהמשכת העצמות היא
2 על-ידי הברור דב"ן, ההעלאה שעל ידי קיום המצוות וכנ"ל
3 שפברור דב"ן דוקא נשלמת הפונה דירה בתחתונים, בגלל
4 שהדבר פועל שינוי בתחתון עצמו אלא שפכדי לבא לזה, הוא
5 על-ידי ההמשכה דמ"ה
6 שהיא הנתנית כוח לפעולת
7 התחתון. ובענין תלמוד
8 שמביא לידי מעשה
9 שאמנם יש במעשה יתרונות אבל
10 הם נובעים מכוח התלמוד.
11 וצריך להבין, דעל-פי-י, דעל-פי-
12 זה, לפי המבואר לעיל לגבי
13 הדמיון בין היחס של תפילה
14 וגאולה ליחס של תלמוד ומעשה
15 דיוק הנ"ל השאלה הנוכחית
16 לעיל [דענין סמיכת
17 גאולה לתפילה הוא שגם
18 עכשיו תפילה היא
19 למעלה מגאולה, כי הגאולה
20 היא העיקר והתפילה נסמכת לה,
21 וזאת בניגוד למבואר לעיל שלפי
22 פנימיות הדברים רק לעתיד לבוא
23 יהיה מצב שבו הברור בדרך
24 העלאה (תפילה) יהיה נעלה
25 מהברור בדרך המשכה (גאולה)
26 הוא עוד יותר, היינו
27 שהשאלה מתחזקת [דענין
28 תלמוד ומעשה, עכשיו
29 הוא תלמוד הנמשך מלמעלה
30 גדול, ורק לעתיד-לבא
31 יהיה מעשה עבודת
32 התחתונים גדול²⁶, ובענין
33 גאולה ותפילה גם עכשיו
34 תפילה שהיא העלאה היא
35 למעלה מגאולה שהיא
36 המשכה.
37 (ה) ויש לומר הבאור בזה, שהטעם על זה שפכשיו תלמוד
38 גדול הוא בעצם לא סתירה למצב שהיה לעתיד לבוא, "מעשה גדול" לפי
39 שכל הסיבה לכך שבזמן הזה "תלמוד גדול" היא כיוון שתלמוד מביא
40 לידי מעשה, דמזה מוכח שהמעשה הוא העיקר²⁷, וכל זה
41 הוא מסובב מזה שלעתיד-לבא יהיה מעשה גדול.
- 42 אלא שבכל זאת עכשיו, בזמן הגלות, "תלמוד גדול" כיוון שפכשיו,
43 שפכשיו המעלה היא ב'גלויים', כפי שהדברים יורדים ובאים לידי
44 גילוי ולא כפי שהם בעצם הענין גם הגדלות דמעשה (שעל-ידיה
45 דוקא הוא המשכת העצמות כמבואר לעיל) כמו שנגזש עכשיו
46 היינו עד כמה שהענין ד"גדול
47 מעשה" נרגש עכשיו (שהוא
48 מתגלה בתור ביאור וסיבה לכך
49 ש"גדול תלמוד" הוא כמו
50 שפכשיו ל'גלויים', ואילו
51 עצמיות הדברים ומהותם
52 האמיתית כפי שהם בעצם לא
53 באה לידי גילוי ולידי ביטוי
54 וכיון שהגלוי דהמשכת
55 העצמות שפכשיו
56 המצות הוא על-ידי
57 למוד התורה, כאמור שגם
58 המשכות שנפעלות על ידי
59 המעשה מתגלות על ידי התורה
60 עליה נאמר "ותורה אור" לכן
61 עכשיו תלמוד גדול לפי
62 שמביא לידי מעשה²⁸
63 והוא המגלה את המעלה
64 והעדיפות של המעשה.
65 ועל-פי-י, יש לומר,
66 דמה שכתוב ב'הדרושים'
67 מאמרי החסידות שהמשכה
68 דמ"ה מלמעלה למטה
69 לעורר העלאת מ'ין
70 נוקבין' דב"ן מלמטה
71 למעלה הוא פנין תלמוד
72 הנמשך מלמעלה שמביא
73 לידי מעשה שהוא פעולת
74 התחתונים, הוא (גם) באור
75 על זה שהענין דסמיכת
76 גאולה לתפילה שמונה
77 על מעלת התפילה כי
78 הסמיכה היא באופן כזה שהתפילה נמצאת במקומה והגאולה נסמכת אליה
79 ואם כן התפילה היא העיקר הוא על-דרך שלעתיד-לבא יהיה
80 יהודה למעלה מיוסף בשונה מהמצב כעת שיוסף נמצא במקומו ויהודה
81 ניגש אליו, ואם כן יוסף הוא העיקר. דהגם שזה שיהודה הוא
82 למעלה מיוסף יהיה בעיקר לעתיד-לבא, ואילו עכשיו יוסף הוא

(26) אוה"ת ריש פרשתנו. ובכ"מ. — ראה בהנסמן בד"ה ביום השמיני גו' ה'תשמ"ו הערה 23 (לעיל ע' קצה). (27) לקו"ת אחרי כו, ד. ד"ה ענין הגשת יהודה ליוסף תרכ"ט (סה"מ תרכ"ט ע' יט). ד"ה ויגש תרע"ח (סה"מ תרע"ח ע' קכד ואילך). ובכ"מ. (28) כ"מ קצת בהמשך תרס"ו ע' תקלד.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 למעלה מיהודה, מִפְּלִי-מְקוֹם, בִּיּוֹן שָׁגם עֲכָשִׁי מְאִיר (קָצַת)
2 מַעֲלַת הַמַּלְכוּת וְדִהֲטַעַם עַל זֶה שֶׁתִּלְמֹד גְּדוֹל עֲכָשִׁי הוּא
3 לְפִי שֶׁמִּבְּיָא לִידֵי מַעֲשָׂה, הֵינּוּ שֶׁאִמְנָם כַּעַת תִּלְמֹד גְּדוֹל מִמַּעֲשָׂה אֲבָל
4 כִּיּוֹן שֶׁהִסִּיבָה לִכְךָ הֵיא מִשּׁוֹם שֶׁהִתְלֹמֵד מִבְּיָא לִידֵי מַעֲשָׂה, הִרִי זֶה מִחִיב

5 שלפחות במידה מסוימת יש גם

6 התגלות של מעלת המעשה],

7 לְכֵן שֶׁיִּפְּשָׁבְכֶמָּה עֲנִינִים,

8 תִּהְיֶה בְּגִלּוֹי הַמַּעֲלָה

9 דְּמַלְכוּת עֲצֻמָּה²⁹, וְלֹא רָק

10 כְּפִי שֶׁהִיא קְשׁוּרָה בִּיוֹסֵף (יֹסוֹד)

11 הַמַּעֲלָה דִּתְפִלָּה לְגַבִּי

12 גְּאוּלָּה.

13 וְעַל-פִּי-זֶה יֵשׁ לְבָאֵר גַּם

14 מֵה שֶׁתּוֹכֵב בְּזִהָר דִּהֲגֵשֶׁת

15 יְהוּדָה לְיוֹסֵף הוּא עֲנִין

16 סְמִיכַת גְּאוּלָּה לְתַפִּלָּה,

17 אִף שֶׁהֲגֵשֶׁת יְהוּדָה

18 לְיוֹסֵף מוֹרָה (בְּכָלֵל) עַל

19 הַמַּעֲלָה שֶׁל יוֹסֵף שֶׁהִיא

20 הַמַּעֲלָה דִּזְעִיר אֲנָפִין,

21 וּבְעִיקָר בַּחֲנִית הַיֹּסוֹד, וְלֹא עַל

22 מַעֲלַת הַמַּלְכוּת שֶׁהִיא עִיקָר

23 עֲנִינּוֹ שֶׁל יְהוּדָה כִּי אִמְנָם

24 בְּאוֹפֶן כִּלְלִי הִדְבֵּר מִבְּטָא אֵת

25 מַעֲלָתוֹ שֶׁל יוֹסֵף יִשְׁנָם

26 עֲנִינִים פְּרִטִּים מִסּוּיִימִים

27 בִּהֲגֵשֶׁת יְהוּדָה לְיוֹסֵף

28 שֶׁבָּהֶם מִדְּגֵשֶׁת מַעֲלַת

29 הַמַּלְכוּת, עֲנִינּוֹ שֶׁל יְהוּדָה,

30 כְּדִלְקֶמָּן.

31 (ו) וְיִוְכֵן זֶה בְּהִקְדָּם הַמְסוּפָּר בַּתּוֹרָה בַּחֲמִשָּׁן פְּרָשִׁת הַשְּׁבִיעִי וַיִּגֹּשׁ
32 מֵה שֶׁהֲגֵשֶׁת יְהוּדָה לְיוֹסֵף וְאִמְרָתוֹ שֶׁל יְהוּדָה בַּחֲבִיעֵתוֹ מִיוֹסֵף
33 לְהַשִּׁיב אֶת בְּנִימִין אֵיךְ אֲעֲלֶה אֶל אָבִי גו'³⁰ הִבִּיא לָזֶה שְׁלֹא
34 יָכוֹל יוֹסֵף לְהִתְאַפֵּק גו' וְהַתּוֹדָע אֶל אָחִיו³¹. דְּלִכְאוּרָה
35 לְאַחֲרֵי שֶׁבָּאוּ אֵלָיו כָּלָם עִם בְּנִימִין אָחִיו הִיא צָרִיךְ יוֹסֵף,
36 לְהַתּוֹדָע אֲלֵיהֶם תִּיכָף, וְלָמָּה הִטְמִין אֶת הַגִּבִּיעַ בְּאַמְתַּחַת
37 בְּנִימִין³² בְּכַדִּי שֶׁיָּבוֹאוּ אֵלָיו עוֹד פַּעַם. וְגַם אֵז כֹּאשֶׁר אַחִי יוֹסֵף

31 (ו) וְיִוְכֵן זֶה בְּהִקְדָּם הַמְסוּפָּר בַּתּוֹרָה בַּחֲמִשָּׁן פְּרָשִׁת הַשְּׁבִיעִי וַיִּגֹּשׁ
32 מֵה שֶׁהֲגֵשֶׁת יְהוּדָה לְיוֹסֵף וְאִמְרָתוֹ שֶׁל יְהוּדָה בַּחֲבִיעֵתוֹ מִיוֹסֵף
33 לְהַשִּׁיב אֶת בְּנִימִין אֵיךְ אֲעֲלֶה אֶל אָבִי גו'³⁰ הִבִּיא לָזֶה שְׁלֹא
34 יָכוֹל יוֹסֵף לְהִתְאַפֵּק גו' וְהַתּוֹדָע אֶל אָחִיו³¹. דְּלִכְאוּרָה
35 לְאַחֲרֵי שֶׁבָּאוּ אֵלָיו כָּלָם עִם בְּנִימִין אָחִיו הִיא צָרִיךְ יוֹסֵף,
36 לְהַתּוֹדָע אֲלֵיהֶם תִּיכָף, וְלָמָּה הִטְמִין אֶת הַגִּבִּיעַ בְּאַמְתַּחַת
37 בְּנִימִין³² בְּכַדִּי שֶׁיָּבוֹאוּ אֵלָיו עוֹד פַּעַם. וְגַם אֵז כֹּאשֶׁר אַחִי יוֹסֵף

31 (ו) וְיִוְכֵן זֶה בְּהִקְדָּם הַמְסוּפָּר בַּתּוֹרָה בַּחֲמִשָּׁן פְּרָשִׁת הַשְּׁבִיעִי וַיִּגֹּשׁ
32 מֵה שֶׁהֲגֵשֶׁת יְהוּדָה לְיוֹסֵף וְאִמְרָתוֹ שֶׁל יְהוּדָה בַּחֲבִיעֵתוֹ מִיוֹסֵף
33 לְהַשִּׁיב אֶת בְּנִימִין אֵיךְ אֲעֲלֶה אֶל אָבִי גו'³⁰ הִבִּיא לָזֶה שְׁלֹא
34 יָכוֹל יוֹסֵף לְהִתְאַפֵּק גו' וְהַתּוֹדָע אֶל אָחִיו³¹. דְּלִכְאוּרָה
35 לְאַחֲרֵי שֶׁבָּאוּ אֵלָיו כָּלָם עִם בְּנִימִין אָחִיו הִיא צָרִיךְ יוֹסֵף,
36 לְהַתּוֹדָע אֲלֵיהֶם תִּיכָף, וְלָמָּה הִטְמִין אֶת הַגִּבִּיעַ בְּאַמְתַּחַת
37 בְּנִימִין³² בְּכַדִּי שֶׁיָּבוֹאוּ אֵלָיו עוֹד פַּעַם. וְגַם אֵז כֹּאשֶׁר אַחִי יוֹסֵף

29) ולהעיר מלקמן ח"ד ע' קלו, דיש כמה ענינים (גם עכשיו) שבהם מעלה למעשה על תלמוד. וכמו זה שמבטלין ת"ת מפני מצוה שא"א לעשותה ע"י אחרים (מו"ק ט, סע"א ואילך. רמב"ם הל' ת"ת פ"ג ה"ה. הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד ס"ג. וראה ד"ה יביאו לבוש מלכות (שבתו"א ושערי אורה) בתחלתו). ועוד. ולהעיר מתו"א ריש פרשתנו, דזה שביהמ"ק הי' מאבנים ועפר (דומם), והצומח (כלונסאות של ארז) הי' טפל להדומם, הוא לפי שבביהמ"ק הי' "מעין עוה"ב" שאז יהי' בגילוי מעלת הדומם. עיי"ש בארוכה. והרי זה שבביהמ"ק הי' הצומח טפל להדומם הוא (לא ע"ד גדול תלמוד שמביא לידי מעשה, כי אם) ע"ד מעשה גדול. (30) פרשתנו מד, לר. (31) שם מה, א ואילך. (32) מקץ מד, ב ואילך. (33) ד"ה ויגש עת"ר (סה"מ עת"ר ס"ע קיא ואילך). (34) לקו"ת ראה כה, סע"ד, הובא בסה"מ עת"ר שם. (35) ראה סד"ה ויגש עטר"ת (סה"מ עטר"ת ע' קסח), דשרש בנימין הוא מיוסף. והוא רוחא דז"א

38 באו אליו בפעם השנייה לא התנדע אליהם מיד, ורק לאחר
39 שנגש אליו יהודה וטען את טענותיו, אז דוקא התנדע אל
40 אחיו.

41 ונקדת הבאור בזה³³, לפי פנימיות הענינים, דבנימין הוא צדיק

42 תחתון שמעלה המקבל

43 מלמטה למעלה³⁴

44 ומקשרו במשפיע. כמבואר

45 בלקוטי תורה לרבנו הזקן פרשת

46 ראה: "יוסף הצדיק הוא בחינת

47 המשכה והשפעה מלמעלה

48 למטה... יוסף הוא המשביר...

49 והיינו שכל ההמשכות וגילוי

50 אלוקות בנבראים הוא על ידי

51 נשמת יוסף, ובנימין הצדיק הוא

52 העלאה ממטה למעלה והיינו

53 שהתעלות כל הנבראים להיכלל

54 תחת כנפי השכינה הוא על ידי

55 נשמת בנימין.. ועל כן שניהם

56 קרויין צדיקים כי צדיק הוא

57 בחינת התקשרות משפיע ומקבל

58 אלא שיוסף הוא צדיק עליון

59 שמקשר המשפיע למקבל

60 וממשיך השפע מלמעלה למטה,

61 ובנימין הוא צדיק תחתון

62 שמקשר המקבל להמשפיע

63 ומעלהו ממטה למעלה". ועקר

64 העלאת 'מין נוקבין'

65 דהמלכות הוא על-ידי

66 בנמין³⁵. מבואר בקבלה

67 וחסידות שהיחס בין המידות

68 שבספירות העליונות (בחינת "זעיר אנפין") וספירת המלכות דומה ליחס בין

69 זכר לנקבה במובן זה ש"ד"א" הוא המשפיע והמלכות היא המקבל, וההשפעה

70 מו"א נקראת "מין דכורין" (זכריים) ואילו ההתעוררות של המלכות מצידה

71 לקבל את ההשפעה נקראת "מין נוקבין" (נקביים) ועיקר פועלת ההעלאה היא

72 על ידי נשמת בנימין הנקרא "צדיק תחתון". ולכן עיקר העלאת 'מין

73 נוקבין' ההתעוררות מלמטה דהשקטים הי' כשבאו ליוסף בפעם

74 השנייה בשביל בנמין³⁶ כי הוא הפועל את ענין ההעלאה. וזה

75

76

77

78

79

80

81

82

83

84

85

86

87

88

89

90

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 שְׁהִטְמִין יוֹסֵף אֶת הַגְּבִיעַ בְּאַמְתַּחַת בְּנֵימִין, הוּא, כִּי בִכְדִי
2 לְעוֹרֵר הַעֲלָאת 'מִן נוֹקְבִין' דְּהַמְלָכוֹת הוּא עַל-יְדֵי
3 הַמְשָׁכָה מ'זַעִיר אֲנָפִין' 37 עֲנִינוּ שֶׁל יוֹסֵף, בַּחֲנִית הִיסוֹד (כַּנ"ל)
4 סְעִיף (ב).

5 וַיֵּשׁ לוֹמֵר, דָּוָה שְׁצִיָּה
6 יוֹסֵף לְהִטְמִין אֶת הַגְּבִיעַ
7 בְּאַמְתַּחַת בְּנֵימִין
8 (וּבְנֵימִין וְהַשְׁבָּטִים לֹא
9 יָדְעוּ מִזֶּה), הוּא, כִּי
10 בִכְדִי שֶׁהַעֲלָאת 'מִן
11 נוֹקְבִין' דְּהַמְקַבֵּל פְּעוּלָתוֹ
12 שֶׁל בְּנִימִין תִּהְיֶה מִצַּד
13 הַמְקַבֵּל עֲצָמוּ וְלֹא רַק תּוֹצֵאָה
14 שֶׁל פְּעוּלַת הַמִּשְׁפִּיעַ, הוּא
15 כְּשֶׁהַמְשָׁכָה מִהַמְשָׁפִיעַ
16 שְׁמַעוֹרֶרֶת אֶת הַמְקַבֵּל
17 הִיא בְּהַעֲלָם 38 וְאִינֶה נִיכְרַת
18 וְנִרְגַּשְׁתָּ. וְזֶה שְׁלֹא־חֲרִי-זָה
19 נִמְצָא הַגְּבִיעַ, וּבִסּוּפּוֹ שֶׁל
20 דָּבָר הַתְּבַרֵּר שֶׁהִיא זֶה מְצִידוֹ שֶׁל
21 יוֹסֵף אֵין זֶה סוֹתֵר לִכְן
22 שֶׁהַמִּשְׁכָּה מִהַמִּשְׁפִּיעַ בָּאָה
23 בְּהַעֲלָם כִּי זֶה שֶׁהַגְּבִיעַ נִמְצָא
24 הוּא, כִּי לֹא־חֲרִי שְׁמַעוֹרֶר
25 כָּבֵר אֲצֵלָם הַעֲלָאת 'מִן
26 נוֹקְבִין', מִלְּמִטָּה, מְצִידֵם בְּתוֹר
27 מִקְּבֵל בָּאָה הַמְשָׁכָה
28 מִהַמִּשְׁפִּיעַ בְּגִלּוּי. וְעַל-יְדֵי
29 זֶה נִתְעַלּוּ עוֹד יוֹתֵר
30 מִהַעֲלִיָּה שְׁלָהֶם
31 כְּשֶׁהַגְּבִיעַ הָיָה טְמוּן
32 שֶׁהִיָּתָה עֲלִיָּה בְּכוּחוֹ שֶׁל
33 הַמִּשְׁפִּיעַ.

34 וְזֶהוּ שְׁלֹא־חֲרִי שְׁנִמְצָא
35 הַגְּבִיעַ דּוּקָא אֲמֵר
36 יְהוּדָה 39 הָאֱלֹקִים מִצָּא אֶת עֶזְרָתוֹ, כִּי לֹא־חֲרִי שְׁמַעוֹרֶר
37 לְדַרְגָּא נְעִלִית יוֹתֵר, כְּתוּצָא מִהַתְּגַלּוֹת כּוּחוֹ וְהַשְׁפַּעְתּוֹ שֶׁל הַמִּשְׁפִּיעַ גַּם
38 עֲנִין הָכִי דֵּק שְׁקוּדֵם לִכְן לֹא הִיא נִרְאָה עֲנִינוּ כַּחַטָּא וְעוֹן הָיָה נִחְשָׁב
39 אֲצֵלּוֹ כַּת, לְפִי דִרְגָּתוֹ הַנְּעִלִית, לְעוֹן 40. וְאֵז אַחֲרָה שְׁעֵלָה בְּדִרְגָּא אַחֲרָה

מְצִיאת הַגְּבִיעַ, בְּגִלּוֹל הַתְּגַלּוֹת כּוּחוֹ שֶׁל הַמִּשְׁפִּיעַ בְּמִקְבֵּל, וַיִּגְשׁ אֵלָיו
יְהוּדָה, הַעֲלָאת 'מִן נוֹקְבִין' שְׁלֹו הַהֲתַעֲוּרוֹת שֶׁל הַמְקַבֵּל יְהוּדָה
[וְדָכַל הַשְׁבָּטִים] לְהַתְּקַרֵּב אֶל יוֹסֵף הַמִּשְׁפִּיעַ הָיְתָה בְּשִׁלְמוֹת.
ז) וְהִנֵּה כְּשֶׁרָצָה יְהוּדָה לְעוֹרֵר אֶת יוֹסֵף שְׁיִמְשִׁיף וַיִּשְׁפִּיעַ לוֹ
הַמְשָׁכָה 'מִן דּוּקְרִין',
מִהַמִּשְׁפִּיעַ אֶל הַמְקַבֵּל אֲמֵר
לֹא 41 יְהוּדָה לְיוֹסֵף יְדָבֵר נָא
עֲבָדְךָ דָּבָר בְּאֲזִנִּי אֲדֹנִי
גו', כִּי כְמוֹךָ כְּפָרְעָה.
וְהַבְּאוּר בָּזָה 41, הֵינּוּ בִּיאוּר
הַשִּׁיבוֹת בֵּין אֲמִירָה זֶה לְעִנְיִן
הַמִּשְׁכָּה וְהַשְׁפָּעָה מִהַמִּשְׁפִּיעַ אֶל
הַמְקַבֵּל דְּלִהוּת שֶׁהַמְשָׁכָה
מ'זַעִיר אֲנָפִין' הַמִּשְׁפִּיעַ,
בַּחֲנִית זָכֵר, לְמַלְכוּת הַמְקַבֵּל,
בַּחֲנִית נִקְבָּא, הִיא יְרִידָה,
לִכְן בָּאֵר יְהוּדָה לְיוֹסֵף
שְׁאֲדָרְבָּה, עַל-יְדֵי-זֶה
תִּהְיֶה עֲלִיָּה ב'זַעִיר
אֲנָפִין', עֲנִינוּ שֶׁל יוֹסֵף,
שִׁיָּהִי כְמוֹךָ כְּפָרְעָה
שִׁיּוֹסֵף יִתְעַלֶּה בְּדִרְגָּא לְהוּת
בְּבַחֲנִית פְּרַעֲה. דְּיוֹסֵף כְּמוֹ
שֶׁהוּא מִצַּד עֲצָמוּ מִתְּחִיל
מִתְּחִילָה שֶׁהִיא רִאשִׁית
הַגִּלּוּי, הִרְאִינָה מַעֲשֵׂר
הַסְפִּירוֹת שֶׁעַל יָדָן וּבִאֲמַצְעוֹתָן
הָאוּר הַלּוֹקִי יוֹרֵד וּמִתְּגַלֶּה
וְעַל-יְדֵי שִׁיּוֹסֵף
לְעֲבָדְךָ, מַלְכוּת, הַמְקַבֵּל
מִהַמּוֹחִין וּמִהַמִּדּוֹת יִתְעַלֶּה וְאֵז
יְהִי כְּפָרְעָה, כְּפִי שֶׁהוּא
בְּקוּשָׁה כְּתוּר, בַּחֲנִית כְּתוּר
עֲלִיָּין שֶׁלְמַעֲלָה מִהַסְפִּירוֹת
כְּמוֹבָא בַּחֲסִידוֹת עַל הַפְּסוּק
וְנִתְּתָם חֲמִישִׁית לְפָרְעָה וְאַרְבַּע הִידוֹת יְהִי לָכֵם — "אַרְבַּע הִידוֹת" הֵם
הַסְפִּירוֹת (שְׁבָאוּפֵן כְּלָלִי נִחְלָקוֹת לְאַרְבַּע — חֲכֵמָה וּבִינָה, ז"א וּמַלְכוּת)
וְהַחֲמִישִׁית הוּא הַכְּתוּר שֶׁלְמַעֲלָה מִהַסְפִּירוֹת וּבְכְתוּר גּוֹפָא כְּתוּר עֲצָמוּ —
פְּנִימִיּוֹת הַכְּתוּר 41.

ז) וְהִנֵּה כְּשֶׁרָצָה יְהוּדָה לְעוֹרֵר אֶת יוֹסֵף שְׁיִמְשִׁיף לוֹ
הַמְשָׁכָה 'מִן דּוּקְרִין', אֲמֵר לוֹ יְדָבֵר נָא
עֲבָדְךָ דָּבָר בְּאֲזִנִּי אֲדֹנִי גו', כִּי כְמוֹךָ כְּפָרְעָה. וְהַבְּאוּר
בָּזָה 41, דְּלִהוּת שֶׁהַמְשָׁכָה מ'זַעִיר אֲנָפִין' לְמַלְכוּת הִיא
יְרִידָה, לִכְן בָּאֵר יְהוּדָה לְיוֹסֵף שְׁאֲדָרְבָּה, עַל-יְדֵי-זֶה
תִּהְיֶה עֲלִיָּה ב'זַעִיר אֲנָפִין', שִׁיָּהִי כְמוֹךָ כְּפָרְעָה. דְּיוֹסֵף
כְּמוֹ שֶׁהוּא מִצַּד עֲצָמוּ מִתְּחִיל מִתְּחִילָה שֶׁהִיא רִאשִׁית
הַגִּלּוּי, וְעַל-יְדֵי שִׁיּוֹסֵף לְעֲבָדְךָ, מַלְכוּת, יְהִי כְּפָרְעָה,
כְּתוּר, וּבְכְתוּר גּוֹפָא — פְּנִימִיּוֹת הַכְּתוּר 41.

וְהַבְּאוּר בָּזָה 41, דְּלִהוּת שֶׁהַמְשָׁכָה מ'זַעִיר אֲנָפִין' לְמַלְכוּת הִיא
יְרִידָה, לִכְן בָּאֵר יְהוּדָה לְיוֹסֵף שְׁאֲדָרְבָּה, עַל-יְדֵי-זֶה
תִּהְיֶה עֲלִיָּה ב'זַעִיר אֲנָפִין', שִׁיָּהִי כְמוֹךָ כְּפָרְעָה. דְּיוֹסֵף
כְּמוֹ שֶׁהוּא מִצַּד עֲצָמוּ מִתְּחִיל מִתְּחִילָה שֶׁהִיא רִאשִׁית
הַגִּלּוּי, וְעַל-יְדֵי שִׁיּוֹסֵף לְעֲבָדְךָ, מַלְכוּת, יְהִי כְּפָרְעָה,
כְּתוּר, וּבְכְתוּר גּוֹפָא — פְּנִימִיּוֹת הַכְּתוּר 41.

שֶׁנִּשְׁאָר בְּמַלְכוּת, רוּחַא דְּשַׁדִּי בְּגוּה. וְהַעֲלָאת מ'ן דְּהַמְקַבֵּל הַבָּאָה מִצַּד הַמִּשְׁפִּיעַ, מִהַרוּחָא דְּשַׁדִּי בְּגוּה, הוּא הַעֲלָאת מ'ן הָכִי נְעִלִית.
עִי"ש בְּאִרוּכָה. (36) מִשְׁא"כ זֶה שְׁבָאוּ אֵלָיו עִם בְּנִימִין לֹא הִי בְּשִׁבְלֵי בְּנִימִין (ס"ה"מ ע"ר ש"ס). (37) אוֹה"ת מִקָּץ שִׁמְג, א בְּשׁוּה"ג.
ס"ה"מ ע"ר ש"ס. (38) לְהַעֲרִיר מִהַמִּשְׁךְ תְּרַס"ו ע' שַׁצָּח. (39) מִקָּץ מִד, טז. (40) וְע"ד מִה שְׁאוּמֵרִים סִלַּח לָנוּ בְּשִׁמּוּר"ע דּוּקָא — תו"א
וְאַרְאֵנָה, ד. מִג"א צ"ח, ג. הוֹסְפוֹת קִיא, ד. (41) אוֹה"ת פִּרְשָׁתָנוּ כִּךְ הַתְּקַפָּה, ב.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 וְזֶהוּ הַקָּשֶׁר דִּהְגֵּשֶׁת יְהוּדָה לְיוֹסֵף לְסִמְכִית גְּאוּלָּה לְתַפְלָה,
2 כִּי בִהְגֵּשֶׁת יְהוּדָה לְיוֹסֵף מִדְּגֵשֶׁת הַמַּעֲלָה דְּמַלְכוֹת הַמִּקְבֵּל
3 לְגִבִּי יָעִיר אֲנָפִין',
4 הַמִּשְׁפִּיעַ, שְׁעַל־יְדֵי שְׁיָעִיר
5 אֲנָפִין' מִשְׁפִּיעַ לְמַלְכוֹת
6 מִתּוֹסֵף עִילוי בִּיָּעִיר
7 אֲנָפִין' וְהוּא מַתְעַלָּה לְדִרְגָּה
8 יוֹתֵר גְּבוּהָה מִדְּרַגְתּוֹ לִפְנֵי
9 הַהִשְׁפָּעָה וְנִמְצָא שְׁבַעֲצָם הַמִּקְבֵּל
10 פּוֹעֵל עִילוי בְּמִשְׁפִּיעַ. וְעַל־
11 דְּרָךְ גְּדוֹל תִּלְמוּד שְׁמַכִּיא
12 לִידֵי מַעֲשָׂה, דְּעַל־יְדֵי־זֶה
13 שֶׁהַתִּלְמוּד מִכִּיא וּמִשְׁפִּיעַ
14 נַעֲשֶׂה הַגְּדֻלָּה מַעֲלָה וְיִתְרוֹן
15 בְּתִלְמוּד.
16 וְעַל־פִּי־זֶה יוֹכֵן גַּם
17 הַקָּשֶׁר דְּוִיגֵשׁ אֵלָיו
18 יְהוּדָה עִם הַהִפְטָרָה

וְזֶהוּ הַקָּשֶׁר דִּהְגֵּשֶׁת יְהוּדָה לְיוֹסֵף לְסִמְכִית גְּאוּלָּה
לְתַפְלָה, כִּי בִהְגֵּשֶׁת יְהוּדָה לְיוֹסֵף מִדְּגֵשֶׁת הַמַּעֲלָה
דְּמַלְכוֹת לְגִבִּי יָעִיר אֲנָפִין', שְׁעַל־יְדֵי שְׁיָעִיר אֲנָפִין'
מִשְׁפִּיעַ לְמַלְכוֹת מִתּוֹסֵף עִילוי בִּיָּעִיר אֲנָפִין'. וְעַל־דְּרָךְ
גְּדוֹל תִּלְמוּד שְׁמַכִּיא לִידֵי מַעֲשָׂה, דְּעַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשֶׂה
הַגְּדֻלָּה בְּתִלְמוּד. וְעַל־פִּי־זֶה יוֹכֵן גַּם הַקָּשֶׁר דְּוִיגֵשׁ אֵלָיו
יְהוּדָה עִם הַהִפְטָרָה דְּפִרְשֶׁת וִיגֵשׁ שְׁתַּכְנָה הוּא
שְׁלַעֲתִיד־לְבָא יְהִיָּה יְהוּדָה לְמַעֲלָה מִיוֹסֵף, כִּי הָעִילוי
שְׁנַעֲשֶׂה בִּיָּעִיר אֲנָפִין' עַל־יְדֵי הַשְּׁפָעָתוֹ לְמַלְכוֹת הוּא
הַקְדָּמָה לְזֶה שְׁלַעֲתִיד־לְבָא) תַּתְּגַלָּה מַעֲלָת הַמַּלְכוֹת
עֲצָמָה, וְעַבְדֵי דְּדוֹד מְלָךְ עֲלֵיהֶם גּו' וְדוֹד עַבְדֵי נָשִׂיא
לָהֶם לְעוֹלָם, בְּכִיאת מְשִׁיחַ צְדָקְנוֹ בְּקָרוֹב מִמֶּשׁ.
בְּקָרוֹב מִמֶּשׁ.

המשך ביאור למס' שבת ליום שישי עמ' א

1 מִים. וְאֵילֹו בְּתֵר דְּנִבְלָיָה – לְגִבִּי טִיט שְׁכַבְר גִּיבְלוּ בְּמִים תִּנְיָא
2 בְּבִרְיִיתָא, הַמוֹצִיא מִיטָּ מְגוּבֵל, שִׁיעוּרֵי בְּרִי לְעִשּׂוֹת בְּהֵן פִּי בּוֹר –
3 לְסוּתוֹם אֵת הַנֶּבֶךְ שֶׁבִּתְנוּרָה הַצּוֹרֵפִים, שְׁבוּ נִוְתָנִים אֵת הַמִּפּוּחַ, כִּדִּי
4 שִׁיבְנָם בּוֹ הַמִּפּוּחַ בְּרוּחֹק, וְשִׁיעוּרֵי זֶה הוּא קֶטֶן מִהַשִּׁיעוּר שְׁנִאמְרָא לְגִבִּי
5 טִיט שְׁאִינוּ מְגוּבֵל, וּמִמִּילָא, גַּם לְגִבִּי הַמוֹצִיא עוֹר, יֵשׁ לוֹמֵר שְׁעוֹר
6 מְעוּבֵד שִׁיעוּרוֹ קֶטֶן מְעוֹר שְׁאִינוּ מְעוּבֵד, וְלֹא כִרְבַּח נַחֲמָן שֶׁהוּא
7 בִּינִיחָם.
8 מִתְרַצָּת הַגִּמְרָא: הָתָם נִמְי בְּדִאמְרָן – גַּם שֵׁם יֵשׁ טַעַם לְחַלֵּק כְּמוֹ
9 שְׁאִמְרָנוּ שֵׁם, לְפִי שְׁאִינוּ אֲדָם מוֹרֵחַ (בְּהֵן) לְגִבְלָתָא הָתָם בְּשִׁיעוּר
10 הָרָאיוּ לְעִשּׂוֹת בּוֹ פִּי בּוֹר, שְׁהוּא שִׁיעוּר מוֹעֵט, מִשּׁוּם שֶׁמֵּלֶאכֶת
11 הַגִּיבּוֹל יֵשׁ בָּהּ טִירְחָה גְּדוּלָּה, וְאֵם צִרְיָן טִיט כִּדִּי לְסוּתוֹם פִּי כוֹר, מְגַבֵּל
12 יוֹתֵר וּמִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ לְדַבְרִים נוֹסְפִים, וְלִכְּן קוֹדֵם גִּיבּוֹלוֹ אִינוּ חֲשׁוֹב
13 בְּשִׁיעוּר מוֹעֵט זֶה, אֲבָל בְּעוֹר, אֲדָם טוֹרַח לְעַבְדּוֹ גַּם בְּשִׁיעוּר הָרָאיוּ
14 לְתִיק לְקַמֵּיעַ, וְלִכְּן אֵף כְּשִׁאֲנוּ מְעוּבֵד, חֲשׁוֹב הוּא בְּשִׁיעוּר זֶה.
15 הַגִּמְרָא מַקְשָׁה עַל רַב נַחֲמָן: תָּא שְׁמַע רָאִיָּה לְדַבֵּר, דְּאָמַר
16 רַבִּי חֵינְיָ בַּר אֲמִי מִשְׁמִיָּה וְ–מִשְׁמִיָּה דְּעוֹלָא, שְׁלֵשָׁה מִינֵי עוֹרוֹת הֵן
17 הַחֲלוּקִים בְּשִׁמּוּתֵיהֶם וּבְשִׁיעוּרֵיהֶם לְעַנְיָן הוֹצָאָה בִּשְׁבַת, מִצָּה,
18 וְחִיפָּה, וְדִיפְתָרָא.
19 הַגִּמְרָא מְבֹאֵרֵת מִהֵּם שְׁלֹשָׁה מִינֵי עוֹרוֹת אֵלּוֹ וְכִמְהָ שִׁיעוּרֵם: 'מִצָּה'
20 בְּמִשְׁמַעוֹ – כְּמִשְׁמַעוֹת הַמִּילָה מִצָּה, שְׁלֹא נַעֲשֶׂה בּוֹ שׁוּם תִּיקוֹן, וְזֶהוּ
21 עוֹר דְּלֹא מְלִיחָ – שְׁעִדִּין לֹא נִמְלַח, וְדִלָּא קְמִיחָ – וְלֹא הִשְׁרוּ אוֹתוֹ
22 בְּקַמַּח וּמִים, וְדִלָּא עֲפִיץ וְלֹא הִשְׁרוּ אוֹתוֹ בְּעַפְצִים, שֶׁהֵם דְּבָרִים
23 הַנֶּעֱשִׂים בְּעִיבּוּד הָעוֹר, וְדוֹמָה לְמִצָּה שְׁלֹא נַעֲשֶׂה בָּהּ הַחִימוּץ הַנֶּעֱשֶׂה
24 בְּלֶחֶם הָרִגִּיל. וְכִמְהָ שִׁיעוּרוֹ שֶׁל הָעוֹר הַקְּרוֹי מִצָּה לְהַתְחַיֵּיב אִם
25 הוֹצִיאָה בִּשְׁבַת. תֵּנִי רַב שְׁמוּאֵל בַּר רַב יְהוּדָה, שִׁיעוּרוֹ בְּרִי לְצוֹר
26 וְ–לְכַסּוֹתוֹ בּוֹ מִשְׁקוּלָתָא קְמִנָּה הַעֲשׂוּיָה מְעוּפֶרֶת. וְכִמְהָ גְּדוּלָּה שֶׁל
27 מִשְׁקוּלָתָא זֶה, אָמַר אֲבִי, רִיבְעָא דְּרִיבְעָא דְּפּוּמְבְּרִיתָא – רּוֹבַע לִיטְרָא
28 שֶׁל פּוּמְבְּרִיתָא.
29 'חִיפָּה' הוּא עוֹר דְּמְלִיחָ – שֶׁנִּמְלַח כְּבֵר, וְלֹא קְמִיחָ וְלֹא עֲפִיץ – אֲבָל
30 עִדִּין לֹא נִשְׂרָה בְּקַמַּח וּמִים, וְלֹא בְּעַפְצִים. וְכִמְהָ שִׁיעוּרוֹ לְהַתְחַיֵּיב
31 אִם הוֹצִיאָה בִּשְׁבַת, בְּרִיתָנָן בְּמִשְׁנַתָּנוּ, עוֹר שִׁיעוּרוֹ בְּרִי לְעִשּׂוֹת מִמְנוּ

19 דְּפִרְשֶׁת וִיגֵשׁ שְׁתַּכְנָה הוּא שְׁלַעֲתִיד־לְבָא יְהִיָּה יְהוּדָה
20 לְמַעֲלָה מִיוֹסֵף, וּמוֹכֵן שְׁבַעֲצָם לֹא מְדוּבָר בְּשֵׁנִי מַצִּיבִים סוֹתְרִים וְהַעוֹבְדָה
21 שְׁכַעַת יוֹסֵף הוּא לְמַעֲלָה מִיְהוּדָה
22 אִינָּה סוֹתֶרֶת אֵת הַעוֹבְדָה
23 שְׁלַעֲתִיד לְבּוֹא יְהוּדָה יְהִיָּה
24 לְמַעֲלָה מִיוֹסֵף אֲלֹא שְׁנֵי הַדְּבָרִים
25 מְשִׁלִּימִים זֶה אֵת זֶה כִּי
26 הָעִילוי שְׁנַעֲשֶׂה בִּיָּעִיר
27 אֲנָפִין' בַּחֲנִית יוֹסֵף עַל־יְדֵי
28 הַשְּׁפָעָתוֹ לְמַלְכוֹת בַּחֲנִית
29 יְהוּדָה הוּא הַקְדָּמָה וְהַכְנָה
30 לְזֶה שְׁלַעֲתִיד־לְבָא)
31 תַּתְּגַלָּה מַעֲלָת הַמַּלְכוֹת
32 עֲצָמָה, וְעַבְדֵי דְּדוֹד מְלָךְ
33 עֲלֵיהֶם גּו' וְדוֹד עַבְדֵי
34 נָשִׂיא לָהֶם לְעוֹלָם,
35 בְּכִיאת מְשִׁיחַ צְדָקְנוֹ
36 בְּקָרוֹב מִמֶּשׁ.

32 תִּיק לְקַמֵּיעַ, וְשִׁיעוּרֵי זֶה הוּא פָחוֹת מִהַשִּׁיעוּר הַנֶּצֶרֶךְ לְצוֹר מִשְׁקוּלָתָא
33 קְטָנָה.
34 'דִּיפְתָרָא' הוּא עוֹר דְּמְלִיחָ וְקְמִיחָ – שְׁכַבְר נִמְלַח וְנִשְׂרָה בְּקַמַּח וּמִים,
35 וְלֹא עֲפִיץ – אֲבָל עִדִּין לֹא נִשְׂרָה בְּעַפְצִים. וְכִמְהָ שִׁיעוּרוֹ לְהַתְחַיֵּיב
36 אִם הוֹצִיאָה בִּשְׁבַת, שִׁיעוּרוֹ הוּא אִם יֵשׁ בְּרִי לְכַסּוֹת עָלָיו אֵת הַגִּמְרָא,
37 דְּהִינּוּ לְכַתּוּב 'הִרִי אֵת מוֹתֶרֶת לְכָל אֲדָם', וְשֵׁם הַכְּבֵל וְהַאֲשָׁה,
38 הָעֵדִים וְהַזִּמְן, שִׁזְהוּ עִיקָר הַגֵּט, וְשִׁיעוּרֵי זֶה הוּא הַקֶּטֶן מְכוּלָם.
39 הַגִּמְרָא מְסַיֶּמֶת אֵת הַקּוּשִׁיא: קְתַנִּי מִיָּתָה – מְכַל מְקוֹם לְמַדְנוּ, שְׁעוֹר
40 שְׁאִינוּ מְעוּבֵד כָּלל וְ–מִצָּה) שִׁיעוּרוֹ בְּרִי לְצוֹר בּוֹ מִשְׁקוּלָתָא קְמִנָּה,
41 וְאָמַר אֲבִי שְׁהוּא רִיבְעָא דְּרִיבְעָא דְּפּוּמְבְּרִיתָא, וְשִׁיעוּרֵי זֶה גְּדוֹל
42 מִהַשִּׁיעוּר הַנֶּצֶרֶךְ בְּעוֹר שֶׁהַתְחִיל לְעַבְדּוֹ וְ–חִיפָּה) שְׁהוּא כִּדִּי לְעִשּׂוֹת
43 קְמִיעַ, וְלֹא כִרְבַּח נַחֲמָן שֶׁהוּא בִּין עוֹר מְעוּבֵד לְעוֹר שְׁאִינוּ מְעוּבֵד.
44 מִתְרַצָּת הַגִּמְרָא: הָתָם בְּכִישׁוּלָא – שֵׁם כְּשִׁאמְרוּ שְׁעוֹר שְׁאִינוּ מְעוּבֵד
45 שִׁיעוּרוֹ כִּדִּי לְצוֹר מִשְׁקוּלָתָא קְטָנָה, מְדוּבָר בְּעוֹר לֹחַ מִיֵּד לְאַחֵר
46 שֶׁהוֹפֵשׁ מִהַבְּהֵמָה, שְׁעִדִּין אִינוּ רָאִיוּ לְעִיבּוּד, אֲבָל עוֹר יֵישׁ הָרָאיוּ
47 לְעִיבּוּד, שִׁיעוּרוֹ שׁוֹה לְעוֹר מְעוּבֵד.
48 מוֹסִיפָה הַגִּמְרָא לְהַקְשׁוֹת לְרַב נַחֲמָן: וְהָתָנָן בְּמִשְׁנָה (כָּלִים פ"ב מ"ב),
49 הַבְּגָד שִׁישׁ בּוֹ שְׁלֵשָׁה טַפְחִים עַל שְׁלֵשָׁה טַפְחִים, רָאִיוּ הוּא לְקַבֵּל
50 טוֹמָאֵת מְדָרְסָא, אֲבָל בְּפָחוֹת מִשִּׁיעוּרֵי זֶה אִינוּ רָאִיוּ לִישִׁיבָה וְאִינוּ
51 נִטְמָא טוֹמָאֵת מְדָרְסָא. הִשְׁק – בְּגַד הָאֲרוּג מְנוּרָה שֶׁל עֲזִים, שִׁיעוּרוֹ
52 אֲרִבְעָה טַפְחִים עַל אֲרִבְעָה טַפְחִים. הָעוֹר שֶׁל בְּהֵמָה, שִׁיעוּרוֹ חֲמִשָּׁה
53 טַפְחִים עַל חֲמִשָּׁה טַפְחִים. מִפִּין – מִחֲצֵלֶת שֶׁל קִנִּים, שִׁיעוּרוֹ שְׁשָׁה
54 טַפְחִים עַל שְׁשָׁה טַפְחִים. מְסַיֶּמֶת הַמִּשְׁנָה: וְשִׁיעוּרֵים אֵלּוֹ שְׁאִמְרָנוּ
55 בְּשִׁק וְעוֹר וּמִפִּין, הֵם בִּין לְעַנְיָן טוֹמָאֵת מְדָרְסָא בִּין לְעַנְיָן טוֹמָאֵת מַת.
56 וְתַנְיָא עֲלָה – וְשִׁנּוּ בְּבִרְיִיתָא עַל מִשְׁנָה זוֹ, הַבְּגָד וְהַשִּׁק וְהָעוֹר,
57 בְּשִׁיעוּרֵי שְׁנֵאמַר בָּהֶם לְעַנְיָן טוֹמָאֵת, כִּדִּי הוּא הַשִּׁיעוּר שֶׁלֹּא לְעַנְיָן
58 הוֹצָאָה בִּשְׁבַת. הִרִי שְׁעוֹר שְׁאִינוּ מְעוּבֵד שִׁיעוּרוֹ חֲמִשָּׁה טַפְחִים עַל
59 חֲמִשָּׁה טַפְחִים, וְאִינוּ שׁוֹה לְשִׁיעוּרוֹ שֶׁל עוֹר מְעוּבֵד שְׁהוּא כִּדִּי לְעִשּׂוֹת
60 תִּיק לְקַמֵּיעַ, וְלֹא כִרְבַּח נַחֲמָן שֶׁהוּא בִּינִיחָם.
61 מִתְרַצָּת הַגִּמְרָא: הִהוּא בְּקוֹרְטוּבְלָא – מִה שְׁנִאמְרָנוּ שֵׁם שִׁיעוּרֵי הָעוֹר
62 לְעַנְיָן הוֹצָאָה הוּא חֲמִשָּׁה טַפְחִים עַל חֲמִשָּׁה טַפְחִים, מְדוּבָר בְּעוֹר

בס"ד. משיחות ש"פ ויגש, ט' טבת ה'תש"נ

— תרגום מאידית —

1 א. דובר כמ"פ¹ ששמות פרשיות התורה מורים
2 ומבטאים את תוכן הפרשה כולה (זהו הרי השם דכל
3 הפרשה). ובפרט בנדו"ד, ששם הפרשה — "ויגש" —
4 הוא גם התיבה הראשונה ממש דהפרשה², ראש הפרשה,
5 שכולל ו"מנהיג" את כל עניני הפרשה (בדוגמת ראש
6 האדם שכולל ומנהיג את כל אברי הגוף, ועד"ז ראש
7 בזמן (ראש השנה וכיו"ב) שמנהיג את כל הזמן הזה
8 (ימי השנה³)).

9 לפ"ז צריך להבין מהי השייכות בין "ויגש" —
10 להמדובר בהמשך הפרשה: "ולא" יכול יוסף להתאפק
11 גו' ולא עמד איש אתו בהתודע יוסף אל אחיו, דיבור
12 יוסף עם אחיו, לאח"ז ירדת והתיישבות יעקב ובני
13 ביתו במצרים⁵.

14 דאע"פ שמאורעות אלו הם תוצאה מ"ויגש (אליו
15 יהודה" ודיבור יהודה אל יוסף) — הרי [נוסף לזה
16 ש"ויגש" הוא לכאורה חלק בלבד מההשתלשלות
17 שהביאה את ההמשך (ובזה גופא — "ויגש" הוא סיבה
18 צדדית בלבד להמשך הענינים), ו"ויגש" עצמו הוא
19 תוצאה מהמאורעות שלפנ"ז — הרי] מובן (מתכלית
20 הדיוק בכל עניני תורה, כולל — שמות הפרשיות⁶),
21 שהשייכות ד"ויגש" להמשך הפרשה הוא לא רק בכך
22 שזה הביא למה שמדובר אח"כ, אלא (גם) שהתיבה
23 "ויגש" עצמה (שם כל הפרשה) מבטא את תוכן כל
24 הפרשה. ולכאורה אין למאורעות הנ"ל בהמשך
25 הפרשה [ותיריה מזו: אפילו תוכן הדיבור דיהודה אל
26 יוסף בתחלת הפרשה] כל שייכות לתוכן ד"ויגש",
27 שמשמעותו: פגישה.

28 ועאכו"כ בסיום הפרשה⁷ שמדובר בה אודות שני
29 הרעב וקניית מצרים לפרעה, ו"רק אדמת הכהנים לא
30 קנה וגו"⁸ — שזהו ענין חדש⁹, שאינו בא לכאורה
31 בהמשך (אפילו לא כתוצאה צדדית) ל"ויגש",
32 ולהמאורעות דיעקב ובניו בהמשך הפרשה.

- (1) לקו"ש ח"ה ע' 57 ואילך. ובכ"מ.
- (2) לא כמו כו"כ שמות הסדרות, שאינן מלה הראשונה של הסדרה.
- (3) כמו פ' נח (שלפנ"ז נאמר אלה תולדות נח), וכיו"ב.
- (4) ראה לקו"ת תבוא מא, ג. עטרת ראש בתחלתו. ובכ"מ.
- (5) מה, א ואילך.
- (6) ראה לקו"ש שם ע' 59.
- (7) מז, יג ואילך.
- (8) שם, כב.
- (9) ראה פרש"י שם, יג: חוזר לענין ראשון לתחלת שני הרעב.

33 ב. ויובן בהקדים הביאור בהתוכן ד"ויגש" — ע"פ
34 המבואר בכ"מ¹⁰ בהשייכות דהפרשה להפטורה,
35 כידוע שההפטרות הם "מענינה של פרשה"¹¹:
36 התוכן ד"ויגש" — ההגשה דיהודה ליוסף — הוא
37 לא רק "הגשה" דשני יחידים בפ"ע (יהודה ויוסף)
38 אלא כפי שאמרו חז"ל¹² שעל הגשת יהודה ליוסף
39 כתיב¹³ "כי הנה המלכים נועדו דא יהודה ויוסף בגין
40 דתרווייהו מלכים", והתוכן דההגשה היא —
41 "תקרובתא דעלמא בעלמא לאתאחדא דא בדא למהוי
42 כלא חד . . . ואתאחידו דא בדא"¹⁴.

43 שתוכן הפרשה מתבאר באריכות ובפרטיות
44 בההפטורה¹⁵ [כידוע דהפטורה היא מלשון סיום (כמו
45 "אין" מפתירין אחר הפסח אפיקומן)¹⁷ — סיום
46 ושלמות¹⁸ הגילוי¹⁹ דהפרשה] — שתוכנה היא כיצד
47 לעתיד לבוא יהי' האיחוד דמלכות יהודה ומלכות
48 יוסף²⁰: "קח לך עץ אחד וכתוב עליו ליהודה גו' ולקח
49 עץ אחד וכתוב עליו ליוסף גו' וקרב אותם אחד אל
50 אחד לך עץ אחד והיו לאחדים בידך . . . כה אמר אד'
51 ה' הנה אני לוקח את בני ישראל מבין הגוים אשר
52 הלכו שם וקבצתי אותם מסביב גו' ועשיתי אותם לגוי
53 אחד גו' ומלך אחד יהי' לכולם גו' ודוד עבדי נשיא
54 להם לעולם גו', וידעו הגוים כי אני ה'".

55 עפ"ז מובן ש"ויגש" מורה על ענין הכי כללי
56 בעבודת השם, תכלית המכוון דכל הענינים — האחדות
57 דכל בני" והאחדות דכל העולם כולו, כמו שיהי' בגלוי

- (10) ראה תו"א פרשתנו (מד, סע"ב ואילך). תו"ח שם (צג, ואילך).
- (11) לקו"ש חכ"ה ע' 258 ואילך.
- (12) טושו"ע או"ח ר"ס רפד. שו"ע אדה"ז שם וסרפ"ג. טוא"ח סתכ"ח. רמ"א שם ס"ח.
- (13) זח"א פרשתנו רי, א. וראה גם ב"ר ריש פרשתנו (פצ"ג, ב).
- (14) תהלים מח, ה.
- (15) זהר שם.
- (16) ראה תו"ח שם (צג, ד): טעם ענין קריאת ההפטורה זו דקח לך עץ אחד כו' על פרשה זו דויגש אליו יהודה — לפי שענין אחד הם וכל ענין הפרשה הזאת דויגש סובב והולך ע"ד הנ"ל ממש שאמר בהפטורה זו כו'.
- (17) משנה פסחים קט, ב.
- (18) ראה אבודרהם סדר שחרית של שבת (בשם יש אומרים); המנהיג שבת סל"ה; רמ"א או"ח סקמ"ד ס"ב — שהפטורה מלשון סילוק (אלא שם מפרשים — סילוק מתפלת שחרית).
- (19) ולהעיר שיש שקראו ההפטורה בשם "אשלמותא", שענינו ההשלמה של הקריאה בתורה (ראה אנציקלופדי' תלמודית בערכו, ור"ג).
- (19) ראה סה"מ מלוטק ח"א ס"ע קד ואילך.

1 ובשלימות בגאולה העתידה ("תכלית ושלמות בריאת
2 עולם הזה"21) – "והיו לאחדים גו' ועבדי דוד גו'
3 ורועה אחד יהי' לכולם גו' וידעו הגוים כי אני ה'
4 (כפי שמתבאר בגלוי בההפטורה – הסיום ושלמות
5 הפרשה).

6 "ויגש" מבטא את ה"כלל גדול בתורה" ד"ואהבת22
7 לרעך כמוך"23, "אחד באחד יגשו"24; זהו היסוד –
8 ונתינת כח – להאחדות דכל אחד מבניי וכלל ישראל
9 בכל העולם "בין הגויים אשר הלכו שם" – שנחלקים
10 למלכות יהודה ומלכות יוסף – "יהודה ולבני ישראל
11 חבריו"25 "יוסף גו' וכל בית ישראל"26, "שבטי ישראל
12 חבריו"26 (עשרת השבטים שמעבר לנהר סמבטיון),
13 ועי"ז – אחדות בכל העולם.

14 ו"ויגש" מציין אחדות שיוצאת בגלוי ובפועל ממש,
15 בגשמיות העולם – התקרבות ("ויגש") במעשה בפועל
16 דיהודה ליוסף [ובלשון ההפטורה27: "וקרב אותם אחד
17 אל אחד גו' ועשיתם לעץ אחד גו' בידיו"] – שזהו עיקר
18 ושלמות (במצות) אהבת ואחדות ישראל, ובאחדות
19 כל העולם, בשעה שבא במעשה בפועל, כדלקמן.

20 ג. הביאור בזה, ובהקדים: אדמו"ר הזקן קבע
21 בסידורו28 (קודם "מה טובו") ש"נכון לומר קודם
22 התפלה הריני מקבל עלי מצות עשה של ואהבת לרעך
23 כמוך".

24 וצריך להבין הטעם שזה צריך להיות דוקא באמירה
25 בפה ("לומר"), ולא מספיקה קבלת המצוה ע"י
26 מחשבה וכוונה29 בלב30 [ואפילו את"ל שע"י אמירה

(20) יחזקאל לו, טו ואילך.

(21) תניא פל"ו (מו, א).

(22) קדושים יט, יח ובתו"כ ופרש"י שם.

(23) ולהעיר ממאחז"ל עה"פ "ויגש אליו יהודה" – "אין ויגש אלא לשלום" (יל"ש ריש פרשתנו).

ולהעיר גם שהגשת יהודה אל יוסף היתה בכדי להיות ערב במקום בנימין, ובמס"נ, שזה מורה על אהבת ישראל כו' בפשטות. ובפרט ע"פ ביאור השייכות לענין כל ישראל ערבים זה לזה (אוה"ת פרשתנו תתקפב, א ואילך. ד"ה ויגש עטר"ת).

(24) איוב מא, ח. וראה תו"א פרשתנו מד, ב.

(25) יחזקאל שם, טז.

(26) שם, יט.

(27) שם יז; יט.

(28) ומקורו הוא מכתבי האריז"ל – פע"ח שער עולם העשי' פ"א. שער הכוונות בתחלתו. סידור האריז"ל במקומו. וראה שער הכולל פ"ג ס"ב. וכ"ה בכמה סידורים ובכ"מ – נסמן במאמרי אדה"ז פרשיות ח"ב ע' תתקמא ואילך.

(29) ולהעיר שבמג"א (או"ח רסמ"ו) ושו"ע אדה"ז (שם סי"א) נאמר רק "ויקבל עליו מ"ע של ואהבת לרעך כמוך קודם התפלה" – ולא נזכר שאומרים כן, אף שבשו"ע אדה"ז שם (באותו סעיף) מביא עוד פסוקים שאומרים ("יש לומר פסוק כו' קודם בואו לבהכנ"ס, ובכניסתו יאמר כו', ויש מי שקבלה בידו לומר כו'"), ואילו בקבלת מ"ע דואהבת נאמר רק "ויקבל עליו כו'".

(30) שהרי אין זה חלק מהתפלה (אלא "קודם התפלה") שתפלה

27 יכול לשמוע גם אחר – הרי בשעה שעומדים קודם
28 התפלה, שתפלה היא בין המתפלל והקב"ה, לכל
29 לראש צריך להיות "קשוט עצמך" – שהוא יקבל ע"ע
30 את המצוה ד"ואהבת".

31 ובפרט שהאמירה בדיבור יכולה לכלבל ההתרכזות
32 והכוונה של האדם, כי עליו להתרכז לבטא באותיות
33 בדיבור (ובפרט ש"לומר" משמע, שאחר יכול
34 לשמוע), ולהתחשב בתנאי המקום והזמן.

35 אעפ"כ כותב אדמו"ר הזקן בסידורו ש"נכון לומר
36 כו'", ובסידור השוה לכל נפש31, שכל יהודי, מגדול
37 שבגדולים עד לקטן שבקטנים, יאמר זאת דוקא בפה!

ד. ויש לומר הביאור בזה:

38 מצד הנשמות דבניי ה"ה מלכתחילה – ותמיד –
39 מאוחדים זה בזה, "כולן מתאימות ואב אחד לכולנה
40 ולכן נקראו כל ישראל אחים ממש מצד שורש נפשם
41 בה' אחד"32, רק ש"הגופים מחולקים"32 – כפי
42 שהנשמה יורדת ומתלבשת בגוף גשמי ישנם חילוקים
43 בין יהודי אחד לחבירו. ובפרט בזמן הגלות כשבניי
44 "מפוזר ומפורד בין העמים". [וגם אז ה"ה בעצם ובכח
45 (מצד נשמתם) דבר אחד, ויתירה מזו: הרצון האמיתי
46 של יהודי – לקיים את רצון ה' (כפס"ד הרמב"ם33),
47 כולל המצוה ד"ואהבת לרעך כמוך"; ו"גם בשעת
48 החטא היתה (הנשמה) באמנה אתו ית"34];
49

50 וזהו (גם) ענינה של המצוה ד"ואהבת לרעך
51 כמוך", שגם כמו שבניי מחולקים (מצד הגופים
52 שלהם), יאהב זה את זה "כמוך"35 (ע"י שמגלה מן
53 הכח אל הפועל את האחדות).

54 עפ"ז מובן שהביטוי העיקרי והשלם דאהבת
55 ישראל הוא בשעה שזה (נוסף על רגש בלב וכוונה
56 במחשבה, גם) בדיבור (באור העולם) – עקימת

צ"ל לא בלבו בלבד אלא מחתך הדברים בשפתיו (טשו"ע ואדה"ז או"ח סק"א ס"ב. וראה שם סס"ב ס"ג בנוגע לק"ש). וראה תניא שבהערה 37 – ביאור הטעם שתפלה צ"ל בדיבור.

(31) אף שמקור הענין (ראמירת "הריני מקבל כו'") הוא בכתבי האריז"ל (כנ"ל הערה 28), שחלק חשוב ממנו אינו שוה לכל נפש; וגם בהנהגות אדה"ז – לא כל הענינים שונים לכל נפש [כמו הנהגתו בלימוד הזהר בכל שבת שהי' דוקא לבניו וליחיד סגולה, כמ"ש אדהאמ"צ בהקדמתו לביאורי הזהר], וכיו"ב; אבל הענינים שהובאו בסידור שלו – הם שונים לכל נפש.

(32) תניא פרק לב.

(33) הל' גירושין ספ"ב.

(34) תניא ספכ"ד.

(35) והחידוש בדבר מובן משאלת המפרשים (רמב"ן עה"פ) איך נצטווה האדם במצות "ואהבת לרעך כמוך" – הרי ע"פ תורה "אדם קרוב אצל עצמו", ו"חייך קודמין", שזהו מפני שהגופים נפרדים (כי מצד הנשמה "כולן מתאימות כו'").

1 שפתיו הוי מעשה³⁶ (זוטא), עד במעשה רבה, בפועל
2 ממש, ע"י אברי הגוף – אותיות הדיבור שהנפש
3 מדברת בה' מוצאות הפה³⁷, עד בעשי' בפועל ע"י
4 הידים ("היד המחלקת צדקה"³⁸), או שאר אברי הגוף.

5 ה. לפ"ז מובן החידוש ד"ויגש" – ההתקרבות
6 (גשמיית) של יהודי לחבירו – שע"ז מתבטא השלימות
7 דאהבת ישראל, שזה יוצא (נוסף למחשבה ודיבור, גם)
8 בגלוי לעיני בשר בעשי' בפועל, פעולה גשמית (ויגש)
9 בעוה"ז הגשמי. וכידוע גודל המעלה דהתוועדות –
10 בני"י שמתקבצים יחד – "אחד באחד יגשו" – עד שזה
11 פועל יותר ממה שמלאך מיכאל יכול לפעול (כפתקא
12 אשר משמיא נחיתא, שנמסר ע"י אדמו"ר הזקן³⁹).
13 עד"ז מובן גם בנוגע לאחדות ("ויגש") שעושים
14 גם בעולם (כפי שיהי' בשלימות לע"ל), דהגם
15 שבפנימיותם ובעצם (ובפרט כפי שהוא מצד הקב"ה)
16 כל הנבראים קשורים עם ה' אחד, הרי הכוונה, שגם
17 כפי שהנבראים נמצאים למטה, ונפרדים זה מזה,
18 יאחדו אותם, וגם במצבם הם יורגש שמקורם הוא ה'
19 אחד, וימלאו את תכליתם – "לא נבראו אלא
20 לכבודו"⁴⁰, לגלות כבוד ה'.

21 ו. ע"פ הנ"ל יובן גם השייכות ד"ויגש" לכל
22 הפרשה: התוכן דכל הפרשה הוא "ויגש", אחדות
23 גלוי' (עד בגשמיות) במקום ההתחלקות – האחדות
24 דבני"י (כל השבטים) בתחלת הפרשה; והאחדות
25 בעולם בהמשך הפרשה (כדלקמן ס"ז).
26 והביאור בזה – החל מתוכן הדיבור דיהודה אל
27 יוסף: "ויגש" הוא נוסף על ההכנה שיהודה ידבר עם
28 יוסף שישחרר את בנימין, הרי בזה ("ויגש") גופא היה
29 תוכן הענין של הדיבור אליו⁴¹ – שיפעל האחדות בין
30 כל השבטים (ובכללות – האחדות דיהודה ויוסף),
31 לאחר שהיו מחולקים ריבוי זמן (ובפרט מזמן מכירת
32 יוסף עד עתה), כפי שנתגלה אח"כ בפועל – "ולא
33 יכול יוסף להתאפק גו' ולא עמד איש אתו בהתודע
34 יוסף אל אחיו"⁴². וזה נותן כח לאחדות ישראל בכל

(36) סנהדרין סה, א. ב"מ צ, ב. ועוד.
(37) ראה תניא רפ"ח (ושם רפ"ז) הטעם שק"ש ותפלה כו' צ"ל
דיבור (ולא יצא ע"י הרהור במחשבתו ולבו בלבד), משום שהנשמה
אינה צריכה תיקון לעצמה במצות רק להמשיך אור לתקן נפש
החיונית והגוף ע"י אותיות הדיבור שהנפש מדברת בה' מוצאות
הפה.

(38) ל' אדה"ז בתניא פכ"ג (כח, ב).
(39) אגרות קודש אדמו"ר מהור"צ ח"ג ע' תיג ואילך.
(40) אבות ספ"ו.
(41) אף שיהודה למטה לא ידע מזה בתחלה.
(42) תו"א פרשתנו מז, ב. תו"ח שם צג, ג ואילך. אוה"ת שם שנא,
ב. וראה תו"ח שם (צד, ד ואילך), שענין זה (דויגש אליו יהודה) הי'
גם תיקון על מכירת יוסף (מפני קנאת השבטים).

35 הדורות⁴³, עד כמו שיהי' בשלימות ובגלוי לע"ל,
36 כמבואר בההפטורה – האחדות דמלכות יהודה
37 ומלכות יוסף (וכל השבטים) – "והיו לאחדים גו'".
38 עפ"ז יש לבאר פרש"י בריש פרשתנו:

39 בתחלת הפרשה מעתיק רש"י את התיבות "ויגש
40 אליו. דבר באזני אדוני", ומפרש: "יכנסו דברי
41 באזניך"⁴⁴. ולכאורה דרוש הסברה: א) "יכנסו דברי
42 באזניך" הוא לכאורה פירוש רק על התיבות "דבר
43 באזני אדוני" – מדוע מעתיק רש"י גם את התיבות
44 "ויגש אליו"? ב) יתירה מזו: לפי דברי רש"י שהכוונה
45 בזה "יכנסו דברי באזניך" – אין לזה שייכות עם
46 "ויגש אליו" (בתחלת הענין), ואדרבה – מקומו הוא
47 בסיום הענין, לאחר גמר הדיבור שלו: "יכנסו דברי
48 באזניך" (שהדברים יפעלו על יוסף) בא לאחר
49 ש"ויגש אליו יהודה" ומדבר אתו, ומסיים הדיבור,
50 יוסף מקשיב לשמוע הדיבור, לאחר כל זה – אפ"ל
51 "יכנסו דברי באזניך", שיוסף ישמע את הדברים,
52 ויכנסו בו בפנימיות ויפעלו עליו – ע"ד שמצינו בגמר
53 הדיבור של משה לבני"י בשנת הארבעים אמר להם⁴⁵
54 "שימו לבבכם לכל הדברים אשר אנכי מעיד בכם
55 היום".

56 והביאור בזה: אם "ויגש" היה רק הננה לדברי
57 יהודה אל יוסף – הי' שייך לומר, שיש בזה שלבים:
58 מקודם צריכה להיות ההגשה אליו, לאח"ז הדיבור
59 (לאחרי ההכנה וההתכוננות בזה), ועד סופו –
60 השמיעה והקשבה, ורק אח"כ – "יכנסו דברי באזניך"
61 ויפעלו פעולתם; אבל מכיון שהתכלית דהדיבור עצמו
62 ודכל הענין ד"ויגש" (האחדות בין יהודה ויוסף) הוא
63 "יכנסו דברי באזניך" (לא ענין בפ"ע, אלא) ענין
64 ושלימות בהאחדות ד"ויגש", שההגשה והתקרבות
65 היא עד כדי כך, ש"יכנסו דברי באזניך" – חודר
66 בשומע מעבר לעבר, בפנימיות (הדברים נכנסים אל
67 הלב), עד שזה פועל במעשה והנהגה בפועל שלו, כפי
68 שהי' אח"כ בפועל – "ולא יכול יוסף להתאפק גו'
69 בהתודע יוסף אל אחיו".

70 ז. עפ"ז מובן ג"כ השייכות ד"ויגש" לתוכן המשך
71 הפרשה (ירידת והתיישבות יעקב ובניו במצרים וכו'):

(43) ראה תו"ח שם בסוף הדרוש (צה, ב): ולא יכול יוסף להתאפק
כו' לפי שאין מסך מבדיל למנוע יחוד וגילוי יוסף כו' בשבטים בכל
דור ודור דהתורה נצחית הוא בכל דור ובכל זמן כידוע.
(44) קושיא זו היא על הכתובים – שלפי פרש"י ש"דבר באזני
אדוני" פי' "יכנסו דברי באזניך" – הו"ל הכתוב לומר זה בסיום
הענין, לאחר גמר הדיבור של יהודה.
(45) האזינו לב, מו.

בארץ מצרים במיטב הארץ גו' ויכלכל יוסף את אביו
 ואת אחיו גו', עד (כסיום הפרשה) – "וישב ישראל
 בארץ מצרים גו' ויאחזו בה ויפרו וירבו מאד" – הם
 התחילו את הבירור דמצרים, עד "מאד" (בכל מאדך)
 לגלות שם אחדותו ית'.

שזהו התוכן ד"ויגש" – האחדות דעלמא תתאה עם
 עלמא עילאה. יש לומר שהכח לזה בא מ"ויגש"
 יהודה אל יוסף⁵³ (האחדות אצלם – בני"), שלכן ה"ז
 הביא את ההמשך – ההתיישבות דבני" במצרים בכדי
 לגלות שם אלקות ולפעול את הבירור, וכמ"ש⁵⁷ "ואת
 יהודה שלח לפניו אל יוסף להורות לפניו גשנה",
 "לתקן לו בית תלמוד שמשם תצא הוראה", כלומר,
 דוקא יהודה פתח הדרך לעשות את מצרים למקום
 תורה.

זהו הביא ל"ויחי יעקב בארץ מצרים"⁵⁸ – חיים
 אמיתיים, עד ששם חי את מבחר שנותיו⁵⁹, בגלל ששם
 – במצרים – הוא (והשבטים⁶⁰) למדו תורה (כתורת
 אדה"ז הידועה⁶¹), שזה הביא את יתרון האור מן
 החושך ("מן המיצר קראתי ייה ענני במרחב ייה"⁶²).

ח. אבל צריך גם להבין השייכות ד"ויגש" לסיום
 הפרשה, שמדובר בה אודות קניית מצרים לפרעה ע"י
 יוסף, ו"רק אדמת הכהנים לא קנה כי חוק לכהנים
 מאת פרעה וגו'" – דלכאורה מהו השייכות ל"ויגש"?
 ואדרבה – זהו בדיוק להיפך מתוכן ד"ויגש": זה
 ש"אדמת הכהנים לא קנה" – מראה שה"כהנים"
 (כומרים⁶³) במצרים, עובדי עבודה זרה ממש [לא רק
 מצד מנהג אבותיהם בידיהם, כמו שהוא בזמן הזה⁶⁴]
 הי' להם תוקף חזק ושליטה במצרים, עד כדי כך
 ש"אדמת הכהנים לא קנה כי חוק לכהנים מאת פרעה"
 (עד שהפסוק חוזר על כך פעם נוספת⁶⁵), ויתירה מזו:
 אפילו יוסף התחשב בכך!

שזה (עבודה זרה) הוא בדיוק להיפך מהתוכן
 ד"ויגש" – גילוי אחדותו ית' בעולם. ובפרט

"ויגש" – ההגשה והתאחדות דיהודה ויוסף –
 פועל ומציין (גם ועיקר) את האחדות בעולם, עלמא
 דפרודא, "תקרבתא דעלמא בעלמא לאתאחדא דא בדא
 למהוי כלא חד . . ואתאחידו דא בדא" (כנ"ל), עלמא
 עילאה ועלמא תתאה⁴⁶ – בשעה שנעשית אחדות אצל
 בני" (שבשבילים נברא העולם⁴⁷) – נפעלת אחדות בכל
 העולם, כמו שיהי' לע"ל, היות ש"והיו לאחדים גו'
 ועשיתי אותם לגוי אחד גו' ומלך אחד יהי' לכולם
 גו'", יהי' כך גם בכל העולם ש"וידעו הגוים כי אני ה'
 גו'" (וכסיום ההפטורה), "והי' ה' למלך על כל הארץ
 ביום ההוא יהי' ה' אחד ושמו אחד"⁴⁸, "והיתה לה'
 המלוכה"⁴⁹, "אהפוך אל העמים שפה ברורה לקרוא
 כולם בשם ה' לעבדו שכם אחד"⁵⁰, ומשיח יהי' הנשיא
 דכל העולם – "ודוד עבדי נשיא להם לעולם" (כולל
 עולם בפירוש מקום).

שזהו התוכן דהמשך פרשת ויגש – ביאת
 והתיישבות יעקב ובני ביתו במצרים, שמצרים הי'
 המקום הכי ירוד בעולם ("ערות הארץ"⁵¹, מקולקלן
 שבאומות⁵²), עד מקום דעבודה זרה, שאמרה "לי
 יאורי ואני עשיתיני" (כדלקמן ס"ח), ויעקב ובניו
 התיישבו שם בכדי (להתחילו) לפעול הבירור
 דמצרים⁵³ (ששם היו ריבוי ניצוצי קדושה⁵⁴), ולגלות
 שם אחדותו ית' – ששלימות גילוי האחדות היא דוקא
 כשבאה בגילוי גם במקום ההתחלקות (-) למעלה
 מלכתחילה הכל אחדות, כנ"ל ס"ה).

וכמסופר בפרשה שפרעה מלך מצרים כיבד אותם,
 וציוה את יוסף⁵⁵ "ארץ מצרים לפניך היא במיטב הארץ
 הושב את אביך ואת אחיך וגו'", "ויתן⁵⁶ להם אחוזה

(46) כמבואר בתחלת הענין בזהר שבהערה 12 (רה, ב). וראה
 ביאורו (לאדהאמ"צ) כה, ד ואילך. ולהצ"צ ע' קמה ואילך. לקו"ש
 חכ"ה ע' 259 ואילך.

(47) פרש"י ר"פ בראשית.

(48) זכרי' יד, ט.

(49) עובדי' א, כא.

(50) צפני' ג, ט.

(51) מקץ מב, ט. יב.

(52) תו"כ ופרש"י אחרי יח, ג.

(53) דאף שהחידוש דעבודתו של יוסף (לגבי השבטים) הוא
 הבירור דמצרים, מ"מ לאחר התינת כח לזה של יוסף, יש בזה מעלה
 ע"י עבודת יהודה (והשבטים), נשמה דב"ן, שעבודתו הוא בבירור
 התחתון מלמט"מ⁵⁴ (ויוסף הוא נשמה דמ"ה, שעיקר עבודת הבירורים
 שלו הוא מלמעלמ"ט) – ראה ד"ה ויגש (והדרושים שלאח"ז) תרס"ח
 – ע' תפח ואילך. וראה שם ע' תקלד. וראה גם לקו"ש ח"י ע' 164
 הערה 32.

(54) ראה תו"א וארא ד"ה ויאמר גו' ויבלע מטה. תו"א בא סד"ה
 בעצם היום הזה.

(55) פרשתנו מז, ו.

(56) שם, יא.

(57) שם מז, כח ובפרש"י.

(58) ר"פ ויחי.

(59) ראה בעה"ט ר"פ ויחי.

(60) ראה לקו"ש שם ס"ע 163 ואילך.

(61) "היום יום" ח"י טבת. וראה מכתב ג' פ' ויחי תש"ז*. לקו"ש
 שם ע' 160 ואילך.

(*) נדפס באגרות קודש ח"ב ע' קפז ואילך. המו"ל.

(62) תהלים קיח, ה.

(63) פרש"י עה"פ – פרשתנו מז, כב.

(64) חולין יג, ב. תוד"ה אסור – ע"ז ב, א. רמב"ן שם יג, א. רא"ש

ור"ן ריש מס' ע"ז. ועוד. וראה טושו"ע יו"ד סו"ס קמח.

(65) פרשתנו שם, כו.

1 שהעבודה זרה דמצרים היתה לא רק באופן ד"קרו לי'
2 אלקא דאלקייא⁶⁶, אלא כמו שפרעה אמר "לי יאורי
3 ואני עשיתיני"⁶⁷ (שלכן לכל לראש היתה מכת דם –
4 "הלקה את יראתם"⁶⁸).

5 ויובן בהקדים הביאור למה העבודה ד"ויגש"
6 (אחדות) נפעלה דוקא ע"י יהודה:

7 יהודה (מלשון "הפעם אודה את ה'") מורה על
8 העבודה דביטול והודאה, העבודה דמסירת נפש. וזה
9 התבטא בכך ש"ויגש אליו יהודה", שיהודה הי' בטל
10 וטפל ליוסף (ונזקק אליו), נוסף ע"ז שהגשתו היתה
11 מסירות נפש עבור בנימין.

12 וכמבואר בכ"מ⁶⁹, הענין ברוחניות, שיוסף הוא
13 דרגת המשפיע ויהודה דרגת המקבל שצריך לקבל
14 (בזמן הזה) את השפעתו מהמשפיע. ובעבודה⁷⁰: יוסף
15 הוא תלמוד, ויהודה הוא מעשה, ובזמן הזה תלמוד
16 גדול, גדול תלמוד שמביא לידי מעשה⁷¹. ולכן "ויגש
17 אליו יהודה", בהיותו למטה ממנו, בכדי לקבל מיוסף.

18 אבל דוקא ע"י ביטול (יהודה) נפעל שלימות ענין
19 האחדות (ויגש), ביטול הגוף אל הנפש ("להגבי'
20 ולהעלות הנפש על הגוף"³²); ולכן הביטול דיהודה
21 (עובדי ה' בגופם⁷²) ליוסף (עובדי ה' בנשמתם⁷²)
22 הביא את ההתאחדות ("ויגש") ביניהם.

23 והביטול בתכלית נותן גם את הכח לגלות את
24 אחדותו ית' בעולם בשלימות, שכל העולם יהי' בטל
25 לה' אחד, עד שזה נתן את הכח גם לשבור ולבטל
26 העבודה זרה במצרים (היפך האחדות בתכלית),
27 משא"כ ע"י דרגת יוסף מצ"ע (גילוי אלקות מלמעלה
28 למטה), לא שוברים לגמרי, אלא נשאר מקום ש"אדמת
29 הכהנים לא קנה".

30 והביאור בזה – בדרגות יהודה ויוסף דקדושה
31 [כידוע ששרש כל הענינים בעולם, אפילו ע"ז כביכול,
32 הוא בתורה וקדושה, אלא שלאחרי ריבוי, צמצומים
33 ופרסאות, השתלשלות כו' ה"ז נשתלשל למטה מטה,

(66) סוף מנחות.

(67) יחזקאל כט, ג. וראה תניא ספכ"ב. סה"מ תש"ד ע' 91. לקו"ש

חכ"א ע' 40 הערה 33.

(68) פרש"י וראו ז, יז.

(69) דרושי חסידות פרשתנו ד"ה ויגש – בתו"א, תו"ח ואוה"ת.
ובארוכה – ד"ה הנ"ל תרס"ח (המשך תרס"ו ע' תפח ואילך. ע'
תקלד). וראה גם ד"ה הנ"ל תרס"ו. עת"ר. תש"ד. תשל"ו (קונטרס ה'
טבת שנה זו), וש"נ.

(70) ראה אוה"ת ר"פ ויגש. המשך תרס"ו שם ע' תקלד. ד"ה ועבדי

דוד תרצ"ט. ועוד.

(71) קידושין מ, ב.

(72) המשך תרס"ו שם ע' תפח.

עד בע"ז כביכול ר"ל]: מצד הדרגא דתלמוד (תורה)
בלבד – יכול להיות שיחסר בתכלית הביטול, עד
שיהי' מקום להרגש דמציות עד אלקייא, עד לענין
ד"לי יאורי ואני עשיתיני" בדקות דקות – אע"פ
שיהודי לומד ומבין תורה, ומתאחד עמה, עד שהתורה
נקראת על שמו⁷³, ולכן "רב שמחל על כבודו כבודו
מחול" כי התורה "דילי" הוא⁷⁴. משא"כ מצד הדרגא
דמעשה (מלשון כפ"י) – ה"ה בתכלית הביטול ומסירת
נפש, כי אינו מרגיש לגמרי מעלות ועניני עצמו, רק
הקבלת עול לקיים את המעשה⁷⁵.

וע"י "ויגש אליו יהודה" הוא הכניס את הכח
דתכלית הביטול גם ביוסף (תלמוד)⁷⁶ – שיהי' לימוד
התורה לשמה, מתוך מסירת נפש⁷⁷, לא לשם שום דבר
(אפילו לא עוה"ב), אלא עבודה מתוך אהבה –
"שתהא נפשו קשורה באהבת ה' ונמצא שוגה בה
תמיד" (כמבואר ברמב"ם סוף וחותם הל' תשובה)⁷⁸.

ויש לומר שלכן "ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף
להורות לפניו גשנה": דוקא הביטול דיהודה יש לו את
הכח לעשות את מצרים למקום תורה, ולבטל סו"ס גם
את הע"ז דמצרים במצרים, לגלות שם אחדותו ית',
וידעו הגויים כי אני ה'" (כמ"ש בהפטורה).

ולכן לע"ל יתעלה יהודה, למעלה יותר מיוסף, כי
אז יתגלה מעלתו (מעשה גדול)⁷⁹ – כאמור בהפטורה
דפ' ויגש: "הנה אני לוקח את עץ יוסף גו' ונתתי עליו
את עץ יהודה", "ומלך אחד יהי' לכולם גו' ועבדי
דוד⁷⁹ מלך עליהם גו' ודוד עבדי⁷⁹ נשיא להם לעולם".

(73) ע"ז יט, א.

(74) קידושין לב, סע"א.

(75) ראה המשך תרס"ו ע' תקט, בביאור מעלת מעשה על תלמוד,
דמעלת התלמוד הוא בענין הגילויים, ומעלת המעשה הוא שע"י קיום
המצוות דוקא הוא המשכת העצמות.

(76) ראה המשך תרס"ו שם שע"י עסק התורה בקבועו"ש יש בו
גם המעלה של מעשה המצוות (המשכת העצמות).

(77) ולהעיר שע"י שהרב מחל על כבודו (כיון שתורה דילי' הוא)
– הנה נוסף להביטול שבזה עצמו, ה"ה משיב את האבידה (שע"פ
דין חכם שאינו לפי כבודו אינו חייב בזה – ב"מ כט, ב במשנה.
רמב"ם הל' גזילה ואבידה פ"א הי"ג. טושו"ע חו"מ סרס"ג ס"א),
שהשבת אבידה (בעבודה ורחנית) היא ע"י מסירת נפש, כמובן
מביאור בחסידות (לקו"ת פינחס עו, ריש ע"ב. ובכ"מ) במאחז"ל
(חגיגה ד, רע"א) "איזהו שוטה המאבד מה שנותנים לו", שמאבד
בחי' מ"ה (נפש האלקית שלו) שנותנים לו מלמעלה, והתיקון על זה
(השבת אבידה) הוא ע"י מסירת נפש (מסירת מ"ה שבנפשו). ולהעיר
מלקו"ת שם, ששמירת הניצוץ האלקי (בחי' מ"ה) שלא יאבד כו',
נעשה ע"י לימוד התורה.

(78) פרק העשרי דהל' תשובה – וי"ל שזה מרמז על שלימות
(עשרה הוא מספר השלם) דעבודת התשובה – לשמה, מתוך ביטול
אמיתי ומסירת נפש.

(79) ומייחס משיח לדוד (אף שמלך המשיח הוא רק מבית דוד) –

1 ואז יהי' ההתאחדות דשני המעלות – מעלת יהודה
2 ומעלת יוסף (ולא שיוסף יתבטל) – "והיו לאחדים",
3 כי ע"י גילוי מעלת יהודה, מעלת הביטול, שזה נלקח
4 מעצם הנפש – נעשה שלימות האחדות דכל הדרגות⁸⁰.

5 ט. הלימוד מזה בעבודת האדם:

6 העבודה ד"ויגש" במצרים – אחדות ישראל
7 (השבטים), והמשכת אחדות בעולם ע"י עבודת יעקב
8 ובניו במצרים – מבטאים את תכלית כללות העבודה
9 דבנ"י במשך הדורות (מעשה אבות סימן לבנים⁸¹),
10 במיצרים וגבולים דעולם, ובפרט בגלות, שכל הגליות
11 נקראות ע"ש מצרים (ע"ש שמצירות לישראל⁸²) –
12 שבהמצאם בעלמא דפרודא, ובזמן הגלות, כשבנ"י
13 "מפוזר ומפורד בין העמים" – עליהם להתאחד
14 ("ויגש"), ולפעול "ויגש" גם בעולם – ע"י בירור
15 העולם, עד התחתון ביותר, ולגלות שם את האל"ף
16 דאלופו של עולם, ה' אחד.

17 ועי"ז שישנו ה"ויגש" – החל מהאחדות בין בנ"י
18 (ועי"ז – המשכת אחדותו ית' בעולם, להכניס את
19 האל"ף בגלות, "גולה"), ה"ז מבטל סיבת הגלות
20 (שנאת חנם ופירוד הלבבות⁸³), וכשבטלה הסיבה
21 בדרך ממילא בטל המסובב ובאה הגאולה (גולה יחד
22 עם האל"ף דאלופו של עולם) – "אני לוקח את בני
23 ישראל מבין הגויים אשר הלכו שם וקבצתי אותם
24 מסביב גוי' ועשיתי אותם לגוי אחד גוי' ומלך אחד יהי'
25 לכולם גוי' ודוד עבדי נשיא להם לעולם גוי'", וכך נפעל
26 גם בעולם – "וידעו הגוים כי אני ה'", כמ"ש
27 בהפטורה דפ' ויגש – (שמבטא) הגמר ושלימות דתוכן
28 הפרשה.

29 [וי"ל הטעם למה הענין (תוכן פ' ויגש – אחדות
30 במקום ההתחלקות) נמצא בגלוי דוקא בהפטורה – כי
31 תקנת ההפטורה באה ע"י חושך הגלות: "פעם⁸⁴ א'
32 גזרו שמד על ישראל שלא יקראו בתורה וקראו
33 בנביאים מענין הפרשה כו' ואח"כ כשבטלה הגזירה
34 וחזרו לקרות בתורה התקינו שיהא א' קורא בנביא
35 כו'"; כלומר, קריאת ההפטורה הוא ביטוי בגלוי דיתרון

36 האור שבא מן חושך הגלות. לכן כתוב בההפטורה
37 בגלוי התכלית דהגלות – הענין ד"ויגש" (אחדות)
38 בגאולה העתידה].

39 ועפ"ז יומתק ההמשך ד: פ' ויגש, ההפטורה שלה,
40 פ' ויחי ולאח"ז ספר (ופ') שמות: השלימות דעבודה
41 ד"ויגש" בזמן הגלות – מתגלה ב"הפטורה", (דסיום)
42 הגלות – שנעשה "והיו לאחדים גוי' ודוד עבדי נשיא
43 להם לעולם",

44 ובשעה שיהודי יודע שזהו התכלית דעבודתו,
45 נעשה אז מיד בהתחלה "ויחי יעקב בארץ מצרים",
46 ובפרט ברגעים האחרונים של הגלות נעשה אצל כל
47 יהודי (שיעקב קאי על כל יהודי) חיים אמיתיים,
48 באופן שזה חודר בכל מציאותו (גם ה"יעקב" מלשון)
49 עקב שברגל),

50 וזה מביא מיד בהתחלה "ויחי יעקב", חיים נצחיים
51 – (דיעקב אבינו לא מת⁸⁵), בגאולה האמיתית
52 והשלימה. ומסיום ספר הישר⁸⁶, באים לספר שמות,
53 ספר הגאולה⁸⁷, ונעשה "ואלה שמות בני ישראל", "על
54 שם גאולתן נזכרו כאן"⁸⁸, שגאולה זו באה "בשביל .
55 שלא שינו את שמם . . . ראובן ושמעון נחתין ראובן
56 ושמעון סלקין"⁸⁹, כלומר, שאפילו בשמותם
57 (ולבושים), כפי שהם נשמות בגופים למטה ולבושים,
58 לא שינו (כמדובר לעיל החידוש דאחדות דוקא למטה
59 במקום ההתחלקות).

60 י. ובאם הדברים אמורים בכל דורות הגלות –
61 עאכ"כ בדורנו זה, דרא דעקבתא דמשיחא,
62 ה"הפטורה", וסיום הגלות, שכבר "כלו כל הקצין"⁹⁰,
63 ולפי כל הסימנים הגאולה צריכה ומוכרחת כבר לבוא,
64 וכפי שכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו כבר הכריז כו"כ
65 שנים לפני⁹¹, שסיימו הכל, צריך רק "לצחצח את
66 הכפתורים"⁹², ולהיות "עמדו הכן כולכם"⁹² שגם זאת
67 כבר – במשך השנים בינתיים – פעלו בפועל במעשה,
68 ו"הנה זה עומד אחר כתלינו"⁹³, הנה הנה באה
69 בפשטות הגאולה,

(85) תענית ה, ב.

(86) ע"ז כה, א.

(87) רמב"ן ס"פ פקודי. וראה ב"ר פ"ג, ה.

(88) שמו"ר פ"א, ה.

(89) ויק"ר פל"ב, ה. שהש"ר פ"ד, יב (א). ועוד.

(90) סנהדרין צז, ב.

(91) שיחת שמח"ת תרפ"ט.

(92) אגרות קודש אדמו"ר מהור"י צ"ח"ד ריש ע' רעט. וש"נ.

(93) "קול קורא" ב"הקריאה והקדושה" סיון תש"א (אגרות קודש

אדמו"ר מהור"י צ"ח"ה ס"ע שסא ואילך) בסופו.

מפני מעלת הביטול שלו (סד"ה ועבדי דוד תרצ"ט). ועפ"ז יש לומר
גם הדיוק "ועבדי" – שמורה על תכלית הביטול (וראה המשך תרס"ו
שם ע' תקלא ואילך, שיהודה הוא דרגת עבד).

(80) ראה לקו"ש חכ"ה ע' 264 ואילך ובהערות שם.

(81) ראה תנחומא לך לך ט. ב"ר פ"מ, ו. רמב"ן עה"ת לך לך יב,

ו. ועוד. וראה לקו"ש חט"ו ע' 67.

(82) ב"ר פט"ז, ה.

(83) יומא ט, א.

(84) שו"ע ואדה"ז או"ח ר"ס רפד. וראה אנציקלופד" תלמודית

בערכו.

1 ומוכן, שאז צריך להיות עוד יותר הדגשה גם על
2 הענין ד"ויגש", "והיו לאחדים גו" – האחדות בין
3 בני", והמשכת אחדותו ית' בכל העולם, באופן
4 ש"ידעו הגוים כי אני ה'", ובפרט – ע"י ההפצה בין
5 אוה"ע הז' מצוות בני נח (כפס"ד הרמב"ם⁹⁴).

6 בכל זה ניתוסף עוד יותר – בעמדנו בשנת
7 הארבעים מהסתלקות כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו
8 (תש"י-תש"נ), כשנעשה "נתן ה' לכם לב לדעת ועינים
9 לראות ואזנים לשמוע", "קאי איניש אדעתי דרבי"י⁹⁵
10 – בכל העינים דרבנו נשיא דורנו:

11 "ויגש אליו יהודה" הי' בשנת הארבעים דיוסף⁹⁶
12 וי"ל ע"ד הרמז ש"יכנסו דברי באזניך" (שיהודה אמר
13 ליוסף) הוא ע"ד הענין ד"קאי איניש אדעתי דרבי"י
14 שנעשה בשנת הארבעים – אז נעשה הכניסה בשלימות
15 ד"דברי באזניך", בכדי שיהי' האחדות (ויגש)
16 בשלימותה, כנ"ל.

17 מזה מוכן גם בנדו"ד, שבשנת הארבעים דהסך-
18 הכל דעבודתו דיוסף שבדורנו (בשעת הסתלקותו⁹⁷) –
19 נעשה "ויגש", "יכנסו דברי באזניך", וזה נותן כח
20 מיוחד לכך שכל בני"י יעמדו בהתקרבות ובאחדות, וגם
21 – להמשיך אחדותו ית' בכל העולם, כך שנעשה הכנה
22 שלימה ל"והיו לאחדים גו" ומלך אחד יהי' לכולם גו'
23 (דוד מלכא משיחא) ועבדי דוד מלך עליהם גו" עד
24 "ודוד עבדי נשיא להם לעולם"⁹⁸.

(94) הל' מלכים ספ"ח.

(95) תבוא כט, ג. ע"ז ה, ריש ע"ב. וראה בנדו"ד – קונטרס משיחת ש"פ בא תשמ"ט.

(96) כי בעת מכירתו הי' יוסף בן שבע עשרה שנה (וישב לו, ב), ויעקב בא למצרים כ"ב שנה לאחר מכירת יוסף (פרש"י וישב לו, כד) – נמצא ש"ויגש" (שהי' לפני ביאת יעקב למצרים) הי' בשנת הארבעים של יוסף.

(97) ראה אגה"ק בתניא סכ"ד-כ: כל מעשיו ותורתו ועבודתו (של הצדיק) אשר עבד כל ימי חייו מתגלה ומאיר למטה כו'.
(98) ומה שנאמר ב' פעמים, "עבדי דוד מלך עליהם" ואח"כ "דוד עבדי נשיא להם לעולם" – אולי יש לומר, שזה קאי על ב' התקופות לע"ל: תקופה ראשונה – "עבדי דוד מלך עליהם" ויפעול עליהם ש"לא יטמאו עוד גו' ובמשפטי ילכו וחוקותי ישמרו ועשו אותם, וישבו על הארץ גו'"; ולאחרי זה נעשה שלימות נעלית יותר (שלימות בקדושה עצמה) – "דוד עבדי נשיא להם לעולם", "וכרתי להם ברית שלום גו' והרביתי אותם ונתתי את מקדשי בתוכם לעולם גו'", עד שזה יפעול בכל העולם – "וידעו הגוים כי אני ה' גו'".

ויש לומר, שמעין ב' דרגות אלו ישנם גם בסוף זמן הגלות ותחלת הגאולה – כמובאר ברמב"ם (הל' מלכים ספ"א): "יעמוד מלך מבית דוד הוגה בתורה ועוסק במצות כדור אביו כו' ויכוף כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה וילחם מלחמות ה' (ע"ד הפעולה ד"משפטי ילכו גו') – הרי זה בחזקת שהוא משיח"; ואח"כ – "אם עשה והצליח ובנה מקדש במקומו כו' (ע"ד "ונתתי את מקדשי בתוכם גו') – הרי זה משיח בודאי, ויתקן כל העולם כולו לעבוד את ה' ביחד שנאמר אז אהפוך גו'" (ע"ד "וידעו הגוים כי אני ה'").

25 ועד שברגעים האחרונים של הגלות נעשה "ויחי
26 יעקב בארץ מצרים", ש"ודוד עבדי נשיא" – "נשיא"
27 ר"ת ניצוצו של יעקב אבינו⁹⁹ – עומד באופן ד"ויחי",
28 ותיכף ומיד גואל את כל בני מהגלות בגאולה
29 האמיתית והשלימה.

30 יא. מזה מוכן ההוראה בנוגע לפועל:
31 בעמדינו בשבת פ' ויגש, ברגעים האחרונים של
32 הגלות, ובשנת הארבעים – צריך להיות הוספה אצל
33 כאו"א בהעבודה ד"ויגש", ובפרט (בתור) הכנה
34 לשלימות ההגשה והאחדות דיהודה ויוסף בגאולה
35 העתידה.

36 ובפשטות: להוסיף באהבת ואחדות ישראל,
37 והוספה בפועל – נוסף על המחשבה, בדיבור ובמעשה
38 בפועל, והמעשה הוא העיקר, ע"י ההתקרבות
39 וההתאספות עם עוד יהודים, שזהו (התאחדותם) טובה
40 בשבילם והסביבה, עאכ"כ בשעה שמדברים דבר שיש
41 בו תועלת בשבילם ולאחרים,

42 וכפתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר¹⁰⁰, שבשעה ששני
43 יהודים נפגשים צריך לצאת מזה טובה ליהודי שלישי,
44 ועאכ"כ לשניים אלו. ע"ד כמו שהי' ב"ויגש" יהודה
45 אל יוסף, שנוסף להתועלת בזה בכדי להציל את בנימין
46 (יהודי שלישי), הרי בעצם הפגישה היתה התועלת
47 דהאחדות דיהודה ויוסף, ודכל השבטים.

48 וכך גם – צריכה לבוא הוספה בהעבודה ד"ויגש"
49 בכל העולם – ע"י הפצת התורה והיהדות, והפצת
50 המעיינות חוצה, מעיינות דפנימיות התורה דרבנותנו
51 נשיאנו, עד "עבדי דוד נשיא", תורתו של משיח,

52 עד שמפצים בכל העולם את ההכרה בה' אחד,
53 "וידעו הגוים כי אני ה'".

54 יב. ובפרטיות יותר:
55 בכללות נחלקים בני"י לשני סוגים¹⁰¹ ד"יששכר"
56 ו"זבולון"¹⁰² – יושבי אוהל ובעלי עסק, מארי תורה
57 ומארי עובדין טבין, אלו שעיקר ענינים הוא לימוד
58 התורה (יוסף), ואלו שעיקר ענינם הוא מעשה
59 המצוות, גמילות חסדים וצדקה (יהודה).

(99) ספר קהלת יעקב (לבעהמ"ס מלא הרועים) מע' רבי. וראה לקו"ש ח"ד ע' 1051 הערה 18.

(100) ראה מכתב ר"ח שבט תשי"ז*. ועוד. נדפס באגרות קודש ח"ד ע' שכג. וש"נ. המו"ל.

(101) ראה אגה"ק ס"ה (קט, א). תו"א פ' תרומה. ביאורו לאדראמ"צ כה, אי"ב. ולהצ"צ ע' קלד. ועוד.

(102) ראה ספרי ופרש"י ברכה לג, יח. טור יו"ד ר"ס רמו, ובב"י שם. שו"ע ורמ"א שם ס"א.

1 ומבואר בכ"מ¹⁰³, שלכל סוג צריך להיות גם
2 העבודה השני: יושבי אוהל צריכים לעסוק גם בגמ"ח
3 (כמאחז"ל¹⁰⁴ כל האומר אין לו אלא תורה בלי גמ"ח
4 אפילו תורה אין לו. וגם רשב"י (שתורתו אומנתו¹⁰⁵)
5 מודה שמפסיקין לעשות סוכה כו'¹⁰⁶ – מעשה
6 המצוות, ובעלי עסק צריכים שיהי' להם קביעות עתים
7 לתורה¹⁰⁷, עכ"פ פרק א' שחרית ופרק א' ערבית¹⁰⁸
8 (נוסף לדברי תורה – תושב"כ ותושב"ע"פ – שכ"א
9 אומר בתפלה). אבל נשאר חילוק עיקרי ביניהם, שאצל
10 יושבי אוהל "עיקר ורוב ימיהם" בלימוד התורה,
11 "ומיעוט ימיהם בגמ"ח", ואצל "זבולון" הוא להיפך.
12 מכיון שעומדים בסוף זמן הגלות, וצריך כבר
13 לסיים את ההכנות הכי אחרונות לגאולה, כולל –
14 ל"והיו לאחדים גו'" דיוסף ויהודה "ודוד עבדי נשיא
15 להם לעולם" – מובן שכבר ומכבר הגיע הזמן – וזהו
16 ה"פקוח נפש" דהדור האחרון בגלות – שאצל בני"

- (103) ראה אגה"ק שם.
(104) ראה יבמות קט, ב. וראה לקו"ת ויקרא ביאור ולא תשכית
סוף ס"ג (ה, א). לקו"ת ראה ד"ה כי תשמע בקול ס"ג (כג, ג). סה"מ
תש"ח ע' 266 בהערה.
(105) שבת יא, א.
(106) ירושלמי ברכות פ"א סה"ב. שבת פ"א סה"ב.
(107) רמב"ם הל' ת"ת פ"א ה"ח. תשו"ע יו"ד ר"ס רמו. שו"ע
אדה"ז או"ח ר"ס קנה. וראה הל' ת"ת לאדה"ז פ"ג פרטי דינים בזה.
(108) מנחות צט, סע"ב. הל' ת"ת לאדה"ז שם ס"ד.

המשך ביאור למס' שבת ליום שבת קודש עמ' ב

1 המוציא חול הגס, שיעורו פְּדִי לִיתֵן עַל פִּי בֶּה שֶׁל סִידִין – כשיעור
2 הראוי לערב בסיד, כשיעור שיש בכף של סידים.
3 שואלת הגמרא: מֵאֵן תִּנָּה דְּחֹל מַעְלִי לִיה לְסִיד – מיהו התנא
4 הסובר שחול מועיל לסיד. משיבה הגמרא: אָמַר רַב חֲסֵדָא, רַבִּי
5 יְהוּדָה הָיָא, דְּתִנָּה בְּרִייתָא, לֹא יִסֹּד אָדָם אֶת בֵּיתוֹ בְּסִיד לְאַחַר
6 הַחוּבִין, מִשּׁוּם אֲבִילוֹת עַל יְרוּשָׁלַיִם, אֲלֵא אִם בֵּן עֵירֵב בּוֹ תִּבְנֶה אוֹ
7 חוֹל, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה לָבֵן כָּל כָּךְ. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, אִם עֵירֵב בּוֹ תִּבְנֶה,
8 מוֹתֵר לְסוּד בּוֹ, אֲבָל אִם עֵירֵב בּוֹ חוֹל, אָסוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְרַבֵּסִיד
9 – שְׁנַעֲשֶׂה חוֹק עַל יְדֵי הַחוֹל. וְהָרִי שֶׁלִּשְׁטֵת רַבִּי יְהוּדָה הַחוֹל מוֹעִיל
10 לְסִיד, וְאִם כֵּן הַמִּשְׁנָה שְׁנוּיָה כְּשִׁיתוּ.
11 רַבָּא אָמַר, אֲפִילוּ תִּימָא – אֲפִילוּ אִם תֹּאמַר שְׁמִשְׁתַּנּוּ כִּרְבָּנָן
12 הַסּוֹבְרִים שֶׁהַחוֹל מְקַלֵּקֵל אֶת הַסִּיד, מוֹבֵן מִדּוּעַ הַשִּׁיעוּר הוּא כְּשִׁיעוּר
13 הַנֶּצֶר לְעֵרֵב בְּסִיד, מִשּׁוּם שְׁקִילָקוּלָא וְהוּא תִּיקוּנָא – מִהַ שֶׁהַחוֹל
14 מְקַלֵּקֵל אֶת הַסִּיד וּמִשְׁחִירוֹ, זֶהוּ תִּיקוּנָא, שֶׁעַל יְדֵי כֵן מוֹתֵר לְסִיד בּוֹ,
15 וּמִשְׁעָם זֶה הַדֶּרֶךְ הִיא לְהוֹסִיפוֹ לְסִיד, וְלִכֵּן חַיִּיבִים עַל הוֹצָאתוֹ
16 כְּשִׁיעוּר זֶה.
17 שְׁנוּיָה בַּמִּשְׁנָה: הַמוֹצֵיא קֶנֶה, שִׁיעוּרוֹ פְּדִי לְעֲשׂוֹת קוֹלָמוֹס. הַגְמָרָא
18 מְבִיאָה בְּרִייתָא הַמְבָאֵרֶת מִהוּ שִׁיעוּר זֶה: תִּנָּה בְּרִייתָא, הַמוֹצֵיא
19 קֶנֶה, שִׁיעוּרוֹ כְּדֵי לַעֲשׂוֹת קוֹלָמוֹס הַמְנִיעַ עַד לְקִשְׁרֵי אֲצָבוּעֵתָיו שֶׁל
20 הַכּוֹתֵב, שֶׁכֵּךְ נָח לְכַתּוֹב בּוֹ.
21 בְּעֵי רַב אֲשִׁי, הָאֵם הַכוּוֹנָה לְקִשֵּׁר הָעֵלְיוֹן – לִפְרָק הַמַּחְבֵּר אֶת
22 הָאֲצָבָע לִיד, אוֹ לְקִשֵּׁר תַּתְּחִתָּוֹן – לִפְרָק שְׁבִאמָצַע הָאֲצָבָע. מִסִּיקָה
23 הַגְמָרָא: תִּיקוּ – תַּעֲמוּד שֶׁאֵלָּה זֶה בִּסְפֵק, שֶׁלֹּא נִפְשְׁטָה.
24 שְׁנוּיָה בַּמִּשְׁנָה: וְאִם הָיָה הַקֶּנֶה עֶבֶה כּוֹ אוֹ מְרוֹסֵס, שִׁיעוּרוֹ כְּדֵי לְבַשֵּׁל

17 כְּעִבּוּדָתָם יִהְיֶה שְׁלִימוֹת הַיְחוּד ד"יְהוּדָה" ו"יוֹסֵף",
18 תְּלִמּוּד וּמַעֲשֶׂה: נּוֹסֵף לְהַתְּכַלְלוֹת ע"ד הַרְגִּיל בֵּין שְׁנֵי
19 סוּגֵי בְנֵי (כְּנ"ל), צָרִיךְ לְהִיטֵל אֲצֵל כָּל סוּג הוֹסֵפָה שֶׁלֹּא
20 בַּעֲדָן כְּעִבּוּדָה הַשְּׁנִי, עַד שֶׁיִּהְיֶה שְׁלִימוֹת הַיְחִיבוֹר
21 בֵּינֵיהֶם.

22 וּבִנְגוּעַ לְפֻעֵל – בְּאוֹתִיּוֹת פְּשוּטוֹת: כָּל בַּעַל עֵסֶק
23 (זְבוּלוֹן) יוֹסִיף – בְּכִמּוֹת וּבֵאִיכוֹת – בְּקִבְעוֹת עֲתִים
24 לְתוֹרָה בְּשׁוּפִי (הִרְבָּה יוֹתֵר מִמָּה שְׁלוּמֵד עַד עֵתָּה), כֵּךְ
25 שְׁנַעֲשֶׂה (- מַעֲיִן) יוֹשֵׁב אוֹהֵל. וְכָל יוֹשֵׁב אוֹהֵל
26 (יִשְׁשֹׁכָר) יוֹסִיף וְיִרְבֶּה בְּנִתְיַנֵּת הַצְדָּקָה בְּשׁוּפִי (הִרְבָּה
27 יוֹתֵר מִנִּתְיַנְתּוֹ ע"ד הַרְגִּיל עַד עֵתָּה), כֵּךְ שְׁנַעֲשֶׂה גַם (-
28 מַעֲיִן) דְּמֹאֲרֵי עוֹבְדֵין טִבִּין.

29 וּכְשִׁמוּסִיפִים בּוֹזֵה כְּדַבְעִי, בְּאוֹפֵן שְׁחוּדֵר בּוֹ לְגַמְרֵי
30 – מוֹבֵן שֶׁהוּא מִשְׁתַּדֵּל לְהַשְׁפִּיעַ גַּם עַל עוֹד וְעוֹד
31 יְהוּדִים שֶׁגַּם הֵם יַעֲשׂוּ כֵךְ, עַד בְּאוֹפֵן שֶׁל טוֹפָה עַל
32 מִנֵּת לְהַטְפִּיחַ, שֶׁהוּא מִמְשִׁיךְ וּמִשְׁפִּיעַ עַל אַחֲרִים,
33 תְּלִמִּידִים וְתְּלִמִּידֵי תְּלִמִּידִים וְכו'.

34 וְיִהְיֶה שְׁזֶה יִבְיָא מִיד אֶת הַשְּׁלִימוֹת ד"וְהָיוּ לְאַחֲדִים
35 גו'" דִּיהוּדָה וְיוֹסֵף, דְּכָל שְׁבִטֵי יִשְׂרָאֵל, עַד דְּכָל הָעוֹלָם
36 כּוֹל,

37 ו"כְּנַעֲרִינוּ וּבְזֻקְנֵינוּ בְּבִנְיָנוּ וּבְכִנּוּתֵינוּ" יוֹצֵאִים כָּל
38 בְנֵי מַהֲגָלוֹת, בְּגֹאֲלָה הָאֲמִיתִית וְהַשְּׁלִימָה, "וְדוֹד
39 עַבְדֵי נְשִׂיא לָהֶם לְעוֹלָם".

25 בּוֹ בִּיצָה קֵלָה שְׁבִיבִיצִים, כְּשֶׁהִיא טְרוּפָה וְנִתּוּנָה בְּאִילְפָס. הַגְמָרָא
26 מְבִיאָה בְּרִייתָא הַמְבָאֵרֶת שִׁיעוּר זֶה: תִּנָּה בְּרִייתָא, הַמוֹצֵיא קֶנֶה
27 עֵבֶה אוֹ מְרוֹסֵס, שִׁיעוּרוֹ כְּדֵי לְבַשֵּׁל בּוֹ בִּיצָה מְרוּפָה – מְעוּרְבַת בְּשִׁמּוֹן
28 וְנִתּוּנָה בְּאִילְפָס – בְּמַחְבַּת, שֶׁעַל יְדֵי שֶׁהִיא מְעוּרְבַת בְּשִׁמּוֹן מִמְּזֻרָת
29 לְהַתְּבַשֵּׁל.
30 הַגְמָרָא מְבָרֵרֶת מִהִי בִּיצָה קֵלָה: אָמַר לִיה מֵר בְּרִיָּה דְּרַבִּינָא לְבְּרִיָּה,
31 מִי שְׁמִיעַ לָךְ בִּיצָה קֵלָה מֵאִי הָיָא – הָאֵם שְׁמַעַת מִהִי בִּיצָה קֵלָה.
32 אָמַר לִיה בְּנֵי, בִּיעֲתָא דְּצִילָלָא – בִּיצָה שֶׁל עוֹף קֶטֶן הַנִּקְרָא
33 צִילָלָא, שֶׁהִיא קִטְנָה וְקֵלָה מִשְׁאֵר הַבִּיצִים.
34 שָׁאֵל מֵר בְּרִיָּה דְּרַבִּינָא אֶת בְּנֵי: מֵאִי מַעֲמָא – מִהַ הִטַּעַם שֶׁאֵתָּה
35 מִפְּרֵשׁ שְׁזֶה הִיא בִּיצָה קֵלָה, הָאֵם מִשּׁוּם דְּזוּמְרָא – שֶׁהִיא בִּיצָה קִטְנָה,
36 אִם כֵּן, אִימָא דְּצִילָלָא – אִמּוֹר שְׁבִיצָה קֵלָה הֵינִי בִּיצָה שֶׁל עוֹף
37 הַנִּקְרָא צִיפְרָתָא שֶׁהִיא קִטְנָה יוֹתֵר.
38 אִישְׁתִּיק – שִׁתַּק בְּנֵי, שֶׁלֹּא הִיָּה בִּידוֹ לְהַשִּׁיב, וְאָמַר לִיה לֵאבִיו, מִיָּדִי
39 שְׁמִיעַ לָךְ בְּהָא – הָאֵם שְׁמַעַת אִיזָה דְּבֵר בַּעֲנִין זֶה.
40 [אָמַר לִיה אֲבִיו, הִכִּי – כֵךְ] אָמַר רַב שְׁשֵׁת, בִּיצָה קֵלָה שְׁבִיבִיצִים הִיא
41 בִּיצַת תְּרַנְגוּלָתָא, וּמֵאִי קָרוּ לָהּ בִּיצָה קֵלָה – וּמִהוּ הִטַּעַם שֶׁהִיא
42 נִקְרָאת בִּיצָה קֵלָה, מִשּׁוּם שֶׁשִּׁיעוּרָא תְּכַמִּים שְׁאִין לָךְ בִּיצָה שֶׁהִיא
43 קֵלָה לְבַשֵּׁל – מִמְּזֻרָת לְהַתְּבַשֵּׁל [יּוֹתֵר מִבִּיצַת תְּרַנְגוּלָתָא].
44 שָׁאֵל אוֹתוֹ בְּנֵי: וּמֵאִי שְׁנָא – וּמִהַ שְׁנוּיִם כָּל שִׁיעוּרֵי שְׁבֵת בְּאוֹכִלִים
45 שִׁיעוּרָא אוֹתָם בְּכַרְזוּגְרָתָא, וְהִכָּא – וּכָאֵן מִשְׁעָרִים בְּכַפִּיצָה. אָמַר לִיה
46 לְבֵנִי, הִכִּי – כֵךְ אָמַר רַב נְחֻמָּן, מִהַ שְׁשִׁנּוּ שֶׁהִשְׁעוּר הוּא כְּדֵי לְבַשֵּׁל
47 בִּיצָה קֵלָה שְׁבִיבִיצִים, אִין הַכוּוֹנָה לְבִיצָה קֵלָה שְׁלִימָה, אֲלֵא בְּגִרְזוּרָתָא
48 מִבִּיצָה קֵלָה.

לקוטי שיחות פרשת ויגש כרך י

33 (א) שכל האיברים יקבלו חיותם מהראש;
 34 (ב) שכולם יתנהגו עפ"י השכל שבראש.
 35 ואף שמעלתו של הראש כמו שהוא בפ"ע גדולה מזו
 36 של הצואר בפ"ע – שלכן הוא גבוה ממנו גם בגשמיות –
 37 הנה עילוי זה של הראש הוא רק בסדר המדריגות; אבל
 38 בנוגע לתכליתו ותפקידו של הראש, יש יתרון מעלה⁸ בצואר
 39 (ודוקא מפני שהוא נמוך במדרג) שהוא הממוצע ובו הוא
 40 הכח והיכולת להעביר את החיות והשכל מהראש אל
 41 הגוף.
 42 ועד"ז יובן גם בבית המקדש, הנמשל ל"צואר", שעיקר
 43 מעלתו ב"נחתי ב' פורתא" מ"ראש גבהו". דהנה ענינו של
 44 ביהמ"ק הוא, שבו וע"י יומשך ויאיר אור (אלקי) לכל
 45 העולם⁹, עד לחלקו הכי נמוך ותחתון במדריגה – ולכן לא
 46 ה' המקדש (כ"א ב"גבהו", אבל לא) גבוה לגמרי מן
 47 העולם ומרום ממנו (כי אז ה' למעלה מכדי להאיר על ידו
 48 לכל העולם), אלא "נחת פורתא", היינו בשייכות וקירוב
 49 לעולם בכדי להאירו (וכצואר האדם שע"י"ז שהוא נמוך מן
 50 (ההתרוממות של) הראש, כ"א בקירוב אל הגוף הרי הוא
 51 בחי' הממוצע, ומחברם לאחדים).
 52 וכן הוא גם בביהמ"ק הפרטי שבכל אחד מבני¹⁰:
 53 כשהנה"א שבו אינה בבחי' התנשאות של הבדלה מן
 54 ה"עולם קטן" שלו – אלא מתעסקת ומתלבשת בו, בכדי
 55 לברך ולזכך את הנה"ב שבו, את גופו ואת חלקו בעולם
 56 – ע"י"ז נעשה כולו משכן ומקדש לאורו יתברך.
 57 ב. עפ"י"ז יובן מה שיוסף נפל על צוארי (כפשוטו של)
 58 בנימין אחיו ויבך ובנימין בכה על צואריו:
 59 לכאורה מדוע בכו איש על צוארי אחיו ולא על ראש
 60 אחיו – שהוא ה"ראש" (החלק העיקרי והנעלה) שבאדם?
 61 אלא שתכליתם של בני ישראל הוא, כמאמר חז"ל¹¹:
 62 "אני לא נבראתי אלא לשמש את קוני" – היינו לשמש
 63 ולהשלים את כוונת קונו בבריאתו ובבריאת כל העולמות

1 א. עה"פ¹ "ויפול על צוארי בנימין אחיו ויבך ובנימין
 2 בכה על צואריו" אי' בגמרא²: "בכה (יוסף) על שני
 3 מקדשין (והם המרומזים בתיבת "צוארי" ל' רבים)
 4 שעתידין להיות בחלקו של בנימין, ועתידין ליחרב, ובנימין
 5 כו' בכה על משכן שילה שעתידין להיות בחלקו של יוסף
 6 ועתידין ליחרב".
 7 והנה הטעם ש"צוארי" מרמז לבית המקדש, מבואר
 8 במדרש על הפסוק "כמגדל דוד צואריך"³: "מה צואר זה
 9 נתון בגבהו של אדם כך ביהמ"ק נתון בגבהו של עולם".
 10 אמנם מ"ש "בגבהו של עולם" אין פירושו שהוא עולה
 11 בגבהו על כל העולם, אלא כדפי' בגמרא⁴ עה"פ⁵ "ובין
 12 כתפיו שכן", שבית המקדש "נמוך עשרים ושלוש אמה
 13 מעין איטם" – כצוארו של אדם שהוא בגבהו של הגוף,
 14 אלא שהוא נמוך מעט מהראש. ואדרבה, "אמרי נחתי ב'
 15 פורתא משום דכתיב ובין כתפיו שכן, אין לך נאה בשור
 16 יותר מכתפיו" (היינו ד"בגבהו" מובנו: בתוך גבהו של
 17 עולם).
 18 ולכאורה מהו היתרון והיופי בזה שאינו בתכלית
 19 הגובה? וממה נפשך: אם אין מעלה בגובה, מה משמיענו
 20 בזה שביהמ"ק "נתון בגבהו של עולם"; ואם הענין
 21 ד"גבהו" מעלה היא⁶ (כפי שמשמע גם מהנ"ל), הרי כל
 22 שהוא גבוה יותר, יפה ומעולה הוא יותר – ומה הוא הטעם
 23 שהי' (ביהמ"ק) "נמוך עשרים ושלוש אמה" וכו'?
 24 ויובן זה בהקדם ענין הצואר, שהוא ממוצע בין הראש
 25 להגוף. דהנה כללות החיות הוא במוח שבראש, והמשכנתה
 26 מהראש אל הגוף היא ע"י אמצעות הקנה, וושט וורידין
 27 שבגרון. וכן הוא גם בהמשכת השכל מהמוח שבראש: זה
 28 שהשכל (חיצוניותו) נמשך ובא מן המוח אל הלב (ומשם
 29 מתפשטת השפעתו בכל הגוף) הוא ע"י"ז שעובר דרך מיצר
 30 הגרון המפסיק ביניהם⁷. ולפי"ז הרי יש בצואר יתרון
 31 מעלה גם על הראש, דוקא הצואר (הגרון) מביא לפועל
 32 את תכליתו של הראש:

(1) פרשתנו מה, יד.

(2) מגילה טז, ב. פרש"י עה"ת שם.

(3) שה"ש ד, ד. שהש"ר שם (נ).

(4) זבחים נד, ב.

(5) דברים לג, יב ובפירש"י שם.

(6) להעיר מברכת ד' מינים "על נטילת לולב" (אף דאתרוג יש בו טעם וריח) מפני שהלולב גבוה מכולן חשוב הוא ונקראת כל האגודה על שמו (שו"ע אדה"ז ס"ו תרנ"א). ובל' הכתוב (קהלת ה, ז) גבוה מעל גבוה שומר גר.

(7) תו"א נח, ב. ובכ"מ.

(8) להעיר מההפך בין "מדריגה" ל"מעלה" – ד"ה בראשית תש"ה בתחלתו.

(9) שלכן היו בביהמ"ק חלונות שקופים אטומים (מלכים א ו, ב. וראה בלקו"ש ח"ב ע' 315 ובהנסמן שם).

(10) כמארו"ל (ראה ר"ח שער האהבה (קרוב לתחלתו), של"ה שער האותיות אות ל, מסכת תענית רד"ה מענין העבודה. פ' תרומה חלק תו"א – שכה, ב. שכו, ב) בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, בתוך כאו"א מישראל.

(11) משנה וברייטא סוף קידושין.

1 שהיא: "להיות לו דירה בתחתונים"¹². וזה תלוי בעבודת
2 בני ישראל (שהרי "הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים"¹³)
3 שהיא ראשית העבודה ועיקרה ושרשה), שהם יעשו דירה
4 לו יתברך בתחתונים, ע"י שכל אור"א מהם יזכך את גופו
5 ונפשו הבהמית וחלקו בעולם. ולכן העיקר בזה (גם לגבי
6 בחי' "ראש") הוא בחי' ה"צואר" שבו שעל-ידו נשלמת
7 עבודה זו כנ"ל.

8 ובזה יבואר מה שיוסף ובנימין בכו איש על צוארי
9 אחיו, ולא על הראש: (א) על ראשו של בן ישראל, על
10 נשמתו, אין לבכות: נשמת ישראל "גם בשעת החטא היתה
11 באמנה אתו ית"י"¹⁴; (ב) תכליתו של בן ישראל אינה בראשו
12 – בעבודתה של הנשמה לעצמה; אלא בצוארו – לפעול
13 בגוף, בנה"ב ובחלקו בעולם¹⁵, כנ"ל.

14 ג. אמנם צריך להבין:
15 למה בכה יוסף על המקדשות בחלקו של בנימין,
16 ובנימין בכה על המשכן בחלקו של יוסף; לכאורה אדרבה
17 כל אחד מהם עליו לבכות על חורבן בית המקדש שבחלקו
18 הוא? הרי "אדם קרוב אצל עצמו"¹⁶!

19 (ועד כדי כך דאפילו במצות אהבת ישראל – וגם לפי
20 המבואר בחסידות בגודל איכותה וכמותה של אהבה זו¹⁷,
21 עכ"ז הרי – האהבה אינה אלא באופן של "ואהבת לרעך
22 כמוך", בכ"ף הדמיון, ואינה מגיעה ממש לאותה המדה
23 שהוא אוהב את עצמו¹⁸, וכמו שמוכא באגה"ק¹⁹ – באותה
24 אגרת עצמה שבזה מאריך עד כמה יש להרבות במתן
25 צדקה שהיא מדת החסד – אשר בשעה שאין בידו אלא
26 קיתון אחד של מים – הנה חיך קודמין"²⁰)

27 וא"כ הרי בודאי שלכל אחד מהם נוגע יותר הביהמ"ק
28 שלו, ובמילא גם הבכי' היא ראשית-כל על חורבנו של
29 המקדש שלו.

30 עוד צריך להבין:

31 על הפסוק²¹ "ויפול (יוסף) על צואריו (של יעקב) ויבך
32 על צואריו עוד", אי' בזהר²² שיוסף בכה על ביהמ"ק

שנחב (ובזה מתרץ בזהר מ"ש "ויבך על צואריו עוד",
שאז היתה בכי' נוספת, גם על "גלות בתראה", על הגלות
הכי אחרון).

ויש לתמוה:

מדוע רק יוסף בכה על חורבן ביהמ"ק – ולא יעקב?
ותירוצו של רש"י²³ בשם רבותינו שיעקב "הי' קורא את
שמע", הרי לפי הזהר, לכאורה, אינו תירוצו:

ע"פ פי' הכתוב "ויפול על צואריו גו"ו כפשוטו, שלא
הייתה הבכי' בגלל החורבן, והטעם ש"יעקב לא נפל על
צוארי יוסף ולא נשקו" הוא מפני שקרא את שמע, הרי
מודגש בזה גודל עבודתו של יעקב: גם בעת שראה את
בנו בפעם הראשונה לאחר שרבות בשנים חשב כי איננו
בחיים – בכ"ז לא הפסיק מקריאתו את שמע. ועוד יותר:
שמחה עצומה זו לא הטרידתו מלכוון בקריאת (פסוק
ראשון ד) שמע שצריכה כוונה²⁴.

אבל לפי פי' הזהר: איך אפשרי שיעקב אבינו לא
נתרגש ולא נטרד ע"י חורבן בית המקדש, והי' יכול בשעה
זו לקרות את שמע בכוונה?!

ד. וביאור הדבר: ענין הבכי' כפשוטו, בעניני העולם,
הוא בכדי להקל על הבוכה. וכנראה בחוש, שכאשר האדם
בוכה על ענין המיצר ומעיק לו, אין בכוחה של בכי' זו
לתקן משהו בדבר שגרם אותה, אלא שבכה – וירוח לו
ועדמ"ש היתה לי דמעותי לחם וגו'²⁵. מזה מובן אשר
כשיש בידו לתקן את הענין, הרי, אדרבה, אין מקום
להרגיע רוחו בבכי' אלא צריך הוא לעשות ולתקן.
ולכן כשרואה "חורבן מקדשו" של חבריו – משתתף
בצערו ובוכה, אבל (עיקר) התיקון ובנין ביהמ"ק מחדש
אינו תלוי בו אלא בחברו. הוא יכול ומחוייב לעזור
(לחבירו: א) ע"י שיוכחו (בדרכי נועם), (ב) ע"י שיעורר
רחמים ויתפלל עליו, אבל הביטול בפועל של החטאים
שגרמו שנשתלחה יד במקדש חברו תלוי בחברו שהוא
בעל בחירה.

(18) וככה תרל"ז שם. – ואף שאהבת ישראל היא אהבה עצמית (שזהו פי' "כמוך" – כאהבת עצמו שהיא אהבה עצמית (לקו"ש שם)), היא דוגמת אהבת אחים (ראה תניא פל"ב), וקרבנות האחים אינה קרבת האדם לעצמו, כבהערה 16.

(19) סי' טז.

(20) נדרים פ, ב. ב"מ סב, א.

(21) פרשתנו מו, כט.

(22) ח"א ריא, סע"א.

(23) ח"א פרשתנו שם.

(24) ברכות יג, ב. שו"ע אדה"ז סס"ג ס"ה.

(25) תהלים מב, ד וראה פרש"י ואוה"ת שם. ושו"נ.

(12) תנחומא נשא טז.

(13) ברכות לג, ב. וש"נ.

(14) תניא פכ"ד. ולהעיר ממדו"ל (סנהדרין מד, א): אע"פ שחטא ישראל

(אותיות ל"ראש) הוא.

(15) תניא פל"ז (מח, ב): הנשמה עצמה אינה צריכה תיקון כלל כו' ולא ירדה להתלבש בעוה"ז וכו' רק להמשיך אור לתקנם כו'.

(16) סנהדרין ט, ב. וש"נ. – ולהעיר אשר "הוא יותר קרוב מכמו הקרוב אפי' ראשון בראשון, דהיינו שני אחים או אב ובנו, שהרי גם להאב או להאח לא יהי' מושג השכל ע"י מחשבתו כ"א לגבי עצמו לבד, והיינו כי השני קרובים האב ואח ה"ה דבר נוסף על עצמותו אבל היותו קרוב לגבי עצמו אין שום דבר נוסף כלל על עצמותו" (וככה תרל"ז פע"ב).

(17) תניא פל"ב. דרמ"צ מצות אהבת ישראל. לקו"ש ח"ב ע' 300, 435.

23 אפילו נוטל את נפשך³².
 24 ה. ואין להקשות: כיון שראו ברוח הקודש שהמשכן
 25 והמקדש עתידין ליחרב, הרי כבר נגזר ע"ז מלמעלה – ומה
 26 אפשר לעשות בזה? – דהלא כבר אמרו חז"ל³³ "אפילו
 27 חרב חדה מונחת על צוארו של אדם אל ימנע עצמו מן
 28 הרחמים" – ואפילו לאחר גזר דין, אפשר – ע"י עבודה –
 29 לקרא³⁴.
 30 וכדמצינו בחזקי: שישעי' מסר לו הנבואה שנגזר על
 31 חזקי' שימות – אמר לו חזקי' לישעי' "כלה נבואתך
 32 וצא"³⁵: "ויסב פניו אל הקיר ויתפלל אל ה'"³⁶ – ותפלתו
 33 הועילה – "שמעתי את תפלתך" – הוסיפו לו חמש עשרה
 34 שנה על שנות חייו³⁷. חמש עשרה שנות חיים – כפשוטם,
 35 גם בעוה"ז.
 36 ו. אמרו חז"ל³⁸ "כל דור שאינו נבנה (ביהמ"ק) בימיו
 37 מעלין עליו כאילו הוא החריבו". ועד"ז י"ל בנוגע לכל
 38 אחד³⁹, מה שלא נבנה ביהמ"ק בימיו הוא מפני שבית
 39 מקדשו הפרטי הוא חרב⁴⁰: אם עבודתו הפרטית, בית
 40 המקדש שלו, הי' קיים בשלימות, הי' בא משיח ובונה בית
 41 המקדש – הכללי.
 42 וההתבוננות בזה – כוונתה ותכליתה לא האנחה והבכי'
 43 כ"א הפעולה והעשי' – הגאולה הפרטית⁴¹ ובנין ביהמ"ק
 44 שבנפשו, ועי"ז ימהר וימשיך את הגאולה הכללית ובנין
 45 ביהמ"ק במקומו, ע"י משיח צדקנו, בקרוב ממש.
 (משיחת ש"פ ויגש תשכ"ה)

1 ובשעה שעשה את כל מה שבכחו לעזור לחבירו
 2 ולאחר כ"ז רואה שמקדש חבירו עודנו חרב – הנה נוגע
 3 הענין בנפשו ויבכה עליו וכו'.
 4 אולם בשעה שרואה אדם את חורבן בית המקדש
 5 הפרטי שלו, אז אין לו להסתפק באנחה²⁶ ובבכי', כ"א
 6 להשתדל לתקן ולבנות מחדש ע"י שיעבוד עבודתו להביא
 7 את הגאולה הפרטית בנפשו²⁷.
 8 לבד באם הבכי' היא דמעות של תשובה, שאז הבכי'
 9 עצמה היא תיקון וענין של בנין, וכמו שנאמר שימה
 10 דמעתי בנאדך וגו'²⁸.
 11 ולפעמים הבכי' מחלישה עבודתו בבנין המקדש שלו
 12 באמרו בלבו כי כבר יצא ידי חובתו בבכי' וכו'.
 13 ולכן גם בכיית יוסף ובנימין הייתה – כל אחד על בית
 14 המקדש שבחלקו של השני; ויעקב לא בכה על חורבן בית
 15 המקדש כ"א הי' קורא את שמע כי יעקב הוא אביהם של
 16 כל בני', ולכן הן המקדש והן ביהמ"ק הם "בחלקו" ולכן
 17 עסק בתיקון ובנין בית המקדש –
 18 שהרי ענין ביהמ"ק הוא שיהי' "בית מוכן לקרבנות"²⁹
 19 "וכל הקורא ק"ש כו' ה"ז כאלו הקריב עולה כו' וזבח
 20 כו'"³⁰,
 21 כי עיקר ענין הקרבן הוא: אדם כי יקריב – מנחם קרבן
 22 לה'³¹, ק"ש ומסנ"פ שבה: למסור נפשו באחד, בכל נפשך

(36) מלכים ב, כ, ב.
 (37) שם כ, ה"ו. וראה יבמות (מט, ב). ביאורו וירא יח, ד. וראה ג"כ
 ביאורו"ז להצ"צ שם ע' מט. חנוך לנער ע' מט.
 (38) ירושלמי יומא פ"א ה"א. מדרש תלים (קלו, ז). ומסיים במד"ת שם:
 מאי טעמא שלא עשו תשובה.
 (39) להעיר מפס"ד הרמב"ם (הל' תשובה פ"ג ה"ד מקידושין מ, ב): צריך
 כל אדם שיראה עצמו כו' עשה מצוה אחת הכריע את עצמו ואת כל העולם
 כולו לכף זכות כו' שנאמר וצדיק יסור עולם.
 (40) ראה בונה ירושלים סי' פד מתיקונים, שאם הי' צדיק אחד חוזר
 בתשובה שלימה בדורו הי' בא משיח, ועיין רמב"ם שם.
 (41) ראה אגה"ק ס"ד.

(26) ראה היום יום (ע' לה): טובה פעולה אחת מאלף אנוחות.
 (27) ראה אגה"ק סי' ד. לקו"ש ח"ב ע' 692.
 (28) תהלים נו, ט. וכמרו"ל שבת קה, ב. אוה"ת הנ"ל.
 (29) רמב"ם הל' ביהב"ח בתחלתו.
 (30) ברכות יד, ב. וראה לקו"ת שלח (מ, סע"א ואילך).
 (31) ויקרא (א, ב) לקו"ת ויקרא (ב, ב).
 (32) ענין ב' מסנ"פ אלו ראה תו"א וישב (כט, ב) ובאוה"ת שם. לקו"ת
 ויקרא (ג, א), שה"ש (א, א).
 (33) ברכות י, סע"א.
 (34) ר"ה טז, ב.
 (35) ברכות שם.

הערות לספר הזהר, פרשת ויגש

רבי יצחק ורבי יהודה הוו יתבי ליליא חד ולענא באורייתא. אמר רבי יצחק לרבי יהודה, הא תנינן דבד ברא קודשא ברוך הוא עלמא, עבד עלמא תתאה כגוונא דעלמא עלאה. וכלא דא לקבל דא. ואיהו יקריה לעילא ותתא. אמר רבי יהודה, הכי הוא ודאי, וברא אדם על כלל וכו'.

(זהר פרשת ויגש רה, ב)

(רבי יצחק ורבי יהודה היו יושבים לילה אחד ועוסקים בתורה. אמר רבי יצחק לרבי יהודה, הנה שנינו, שכאשר ברא הקדוש ברוך הוא את העולם, עשה את העולם התחתון בעין עולם העליון. ועשה הכל זה כנגד זה. והוא כבודו למעלה ולמטה. אמר רבי יהודה, כך זה ודאי, וברא אדם על כלל וכו').

הקדים ר' יצחק לומר קודם ר' יהודה,

כי ר' יצחק הוא גבורה ור' יהודה הוא חסד¹, וכיון שעסקו בתורה בלילה, חשך, שהוא בחינתו של ר' יצחק², הקדים הוא לדרוש, כי אליו שייכת ביחוד מדת לילה.

עלמא תתאה כגוונא דעלמא עלאה - עלמא תתאה הוא מלכות, ה' אחרונה שבשם. עלמא עלאה הוא בינה, ה' ראשונה שבשם. ושניהם הם בחינת גבורות. ועלמא תתאה, מלכות, הוא כגוונא דעלמא עלאה, בינה, כי מדת הגבורה נמשכת מבינה, כמו שכתוב³ אני בינה לי גבורה, ומשפיע למלכות.

אם כן, על ידי גבורה, מדת ר' יצחק, נעשה עלמא תתאה, מלכות, כגוונא דעלמא עלאה, בינה⁴. לכן אמר זה ר' יצחק דוקא, כי על ידי בחינתו, גבורה, נעשה עלמא תתאה, מלכות, כגוונא דעלמא עלאה, בינה. ויתפרש קב"ה על מדת הגבורה, שברא עלמא תתאה, מלכות, כמו שכתוב⁵ אף ידי יסדה ארץ, נטה שמאלו

וברא ארץ⁶, שהוא מה שגבורה, דרועא שמאלא, מייסד ארץ, מלכות.

ואיהו יקריה לעילא ותתא - יקריה דקוב"ה, מדת הגבורה, היא לעילא, בעלמא עלאה דבינה, ולתתא, בעלמא תתאה דמלכות. כי בינה הוא שם אהי"ה, ובמלכות הוא שם אדנ"י, ובגבורה הוא שם אלקי"ם, שהוא מספר אהי"ה אדנ"י יחדיו.

יקריה לעילא - הוא שם אהי"ה, דבינה, שישנו באלקים דגבורה.

יקריה לתתא - הוא שם אדנ"י, דמלכות, שישנו באלקים דגבורה.

והגבורות הם יקריה של הקב"ה, כי על ידי הגבורות מתגדל שמו של הקב"ה⁷.

(לקוטי לוי יצחק, פרשת ויגש, עמ' קצא)

תוכן מאמר הזהר על פי ביאור אאמו"ר הוא, הקשר של בינה גבורה ומלכות והקשר של השמות אהי"ה (בינה) אלקים (גבורה) ואדנ"י (מלכות). ויש לקשר ענין זה עם ימי חנוכה, הקשורים לפרשת ויגש:

מבואר בדרושי חנוכה על הפסוק⁸ "רני ושמחי בת ציון", שישנן שלש בחינות - בתי, אחותי, אמי⁹, שהן מלכות, גבורה, בינה.

וכולן נרמזות בנר חנוכה, כי נ"ר גימטריא של היחודים של שם הוי"ה - הוי"ה אהי"ה (בינה), הוי"ה אלקי"ם (גבורה), הוי"ה אדנ"י (מלכות)¹⁰.

ויומתק יותר על פי מה שכתב אאמו"ר במקום אחר¹¹, ששלש היחודים שבנ"ר הם כנגד שלש הבחינות בנר חנוכה - סתם, מהדרין, ומהדרין מן המהדרין¹²:

סתם - במלכות,

מהדרין - בז"א,

מהדרין מן המהדרין - בחכמה ובינה.

(תורת מנחם תפארת לוי יצחק, פרשת ויגש, עמ' רמא)

6 פרקי דר"א ריש פי"ח.

7 ויקרא רבה ריש פרשת קדושים.

8 זכריה ב, יד.

9 שמות רבה נב, ה: לא זו מחבבה עד שקראה בתי... אחותי... אמי.

10 פע"ח שער חנוכה פ"ד.

11 לקוטי לוי יצחק לזהר, פרשת ויחי, עמ' ריד.

12 שבת כא, ב.

1 קול ברמה בריש ביאור האדרא רבה. ועיין בניצוצי אורות שם.

2 ועיין זח"א קמב, א: ולחשך קרא לילה, דא יצחק.

3 משלי ח, יד.

4 ועיין בזח"א לא, ב: אלקים עלאה, אלקים דפחד יצחק, אלקים בתראה. ובמאורי אור מערכת אלקים: בג' מקומות כו'.

5 ישעיה מח, יג.

יציאת ציאיילי

בחול-המועד פסח, לאחר שפע של ייסורים ועגמת-נפש, קיבלו סוף-סוף השלטונות החלטה להנפיק עבורנו את מסמכי הנסיעה, ואחרי חג הפסח התחלנו כבר במלאכת אריזת החפצים ובסידור כל העניינים הנחוצים. גם בכך עזרה לנו שבע מאוד.

היה עלינו לקחת עמנו כל חפץ שברשותנו, קל-ערך ככל שיהיה, ביודענו שבמקום שאליו נגיע – יהיה מקום זה אשר יהיה – לא נוכל להשיג חפצים חדשים. כך הצטבר משקל רב יותר מכפי שהותר לנו להוביל עמנו. ואכן, בשעת הנסיעה התחוללה מהומה רבה גם על עניין זה, ובאמצעות אחד ממכרינו, בתוספת בקבוק יי"ש, עבר הדבר בשלום.

באישון לילה יצאנו, בחושך כמובן, אל תחנת הרכבת. בשעת ההליכה היה בעלי כה חסר-מנוחה, עד שנפל ארצה תוך-כדי הליכה.

כדי לסייע באריזת החפצים הגיעו לביתנו שני צעירים מן המפונים. משנודע לבעלי שאחד מהם הוא כהן, הורה להם לחבוש את כובעיהם, נעמד מולם וביקש שיברכוהו בברכת כהנים. אנשים אלה לא היו שכירים, מאלה שעבודתם משולמת מראש, והם עשו זאת מתוך מסירות מיוחדת במינה, כשהם הוגים כל ברכה ברגש רב, בכל לבם ומאודם.

לבית-הנתיבות הגיעו מספר ניכר של אנשים, שנודע להם על נסיעתנו. אחדים ניגשו אל בעלי בדמעות וביקשו שיברכום.

במקום שרר חושך – לא היתה כל תאורה בבית-הנתיבות – ועם זאת שהו שם האנשים מהשעה שמונה בערב עד שתיים לפנות-בוקר, שעת עזיבתה של הרכבת.

כשנכנסנו לרכבת היו כל הנוסעים שקועים כבר בשינה, אך בגללנו נוצרה המולה ניכרת. כל אחד ביקש שבעלי יספר לו דבר-מה, שאל לעצותיו, ביקש את ברכותיו, וסירב להיפרד ממנו. הכל בלעו ברעבתנות את מילותיו.

מנהל המאפייה הממשלתית שלח לנו כיכר לחם גדולה, קילוגרמים אחדים משקלה. הרי היינו שלושה אנשים, והיתה זו נסיעה בת ימים אחדים.

אין שונא גדול מהרעב; ולכן, משהובטחנו בלחם כל צרכנו – נעשינו רגועים יותר.

המשך ביאור למס' שבת ליום שבת קודש עמ' א

18 פ' בור ב'ו' של צורפי זהב – לסתום את הנקב שבתנור של צורפי זהב
19 שבו נותנים את המפוח, כדי שיכנס בו המפוח בדוחק. רבי יהודה
20 אומר, שיעורו כדי לעשות פיטוט – כן שעליו מושבים את הכור של
21 הצורפים. הגמרא דנה בשיעורו של רבי יהודה. מקשה הגמרא:
22 ל'מ'מ' – האם ניתן לומר ד'שיעור' ד'ר'בי יהודה נפיש – שהשיעור
23 של רבי יהודה גדול מהשיעור של רבנן, ה'א ק'י'מ'א ל'ן ד'שיעור'א
24 ד'ר'ב'נ' נפיש – הרי מקובל בידינו ששיעורם של רבנן גדול יותר, ד'ר'ב'נ'
25 – ששינוי במשנתנו, המוציא גמי, שיעורו כדי לעשות מתלה לנפה
26 ולכברה, ד'ר'בי יהודה אומר שיעורו ד'ר'בי ל'י'מ'ול ה'י'מ'נו מ'דת מ'נ'ע'ל
27 ל'ק'מ'ן – למדוד עמו רגלו של קטן ולהראות לאומן שיעשה נעל במדה
28 זו, מוכח שרבי יהודה מחמיר ומחייב בשיעור קטן משיעורם של רבנן.
29 מתרצת הגמרא: א'י'מ'א – אמור שכונת רבי יהודה היא ד'ר'בי ל'ס'וד –
30 למלא את הבקעים שבפ'י'מ'פוט – כן שעליו מושבים ב'ר'ה ק'מ'נה,
31 ולא לעשות את הכן עצמו, ושיעור זה קטן מהשיעור שאמרו רבנן.
32 (שינוי במשנה: המוציא סופ'ין שיעורו ד'ר'בי ל'יתן על פ' בור ש'ל
33 צורפי זהב).

1 עינים.
2 (שינוי במשנה: המוציא ש'ע'נה, שיעורו ד'ר'בי ל'יתן על פ' נ'קב ק'מ'ן
3 שבחבית, כדי לסותמו. הגמרא מביאה ברייתא המבארת שיעור זה:
4 ה'נ'א בברייתא, המוציא ש'ע'נה, שיעורו ד'ר'בי ל'יתן על פ' נ'קב ק'מ'ן ש'ל
5 חבית י'ן, שהוא שיעור מועט מהשיעור הנצרך לסתימת נקב בחבית
6 שמן ודבש, שהם עבים ולא יוצאים מנקב קטן).
7 שינוי במשנה: המוציא ד'ר'ב'ק, שיעורו ד'ר'בי ל'יתן ב'ראש הש'פ'ש'ף – נסר
8 קטן. הגמרא מביאה ברייתא המבארת שיעור זה: ה'נ'א בברייתא,
9 המוציא דב'ק, שיעורו ד'ר'בי ל'יתן ב'ראש הש'פ'ש'ף – נסר קטן ש'פ'ראש
10 ק'נה ש'ל צ'י'ד'ין, שהציידים מושבים נסר קטן בראש קנה, ונותנים בו
11 דב'ק, והעוף יושב על הנסר ונרדק בו, וצריך לתת הרבה דב'ק כדי
12 שהעוף ידב'ק בו.
13 שינוי במשנה: המוציא ו'פ'ת ו'נ'פ'רית שיעורם ד'ר'בי ל'ע'ש'ות ב'ו' נ'קב –
14 לסתום נקב. הגמרא מביאה ברייתא המבארת שיעור זה: ה'נ'א
15 בברייתא, ו'פ'ת וגפ'רית שיעורם ד'ר'בי ל'ע'ש'ות נ'קב ק'מ'ן, והיינו בכלי
16 שנותנים בו כסף חי.
17 שינוי במשנה: המוציא ת'ר'סית – לבינה כתושה, שיעורה ד'ר'בי ל'ע'ש'ות

מתוך הספר ילקוט גאולה ומשיח – פרשת ויגש

שנזכה להגאולה שע"י הצדיק"ק ב"ב אכ"ר. ע"כ דברי פה קדוש האר"י זצוק"ל,

וא"כ אינו כמו צאתם ממצרים שאז בפ"א ועתה בצד"י. אך מבואר בפ' דילן בס' פני דוד ובספר ראש דוד בפ' שלח על הפסוק ויזבח זבחים לאלקי אביו יצחק ובפרש"י וישלח אמר אלקי אבי אברהם ואלקי אבי יצחק והקדים אברהם ליצחק וכאן לא הזכיר אברהם כלל וע' במדרש שתמה ע"ז, וגם השי"ת אמר לו כאן רק אנכי אלקי אביך.

ותירץ הפני דוד ע"פ המדרש שאמר הקב"ה להאבות יתן א' מכם אות אחת משמו ואני אדלג על הקץ בגלות מצרים, והשיב אברהם אם אחזיר הה"א לא אהי' אב המון גוים ויעקב אמר אם אתן הו"ד ישאר עקב, ואמר יצחק אני אתן השי"ן כי עיקר השם שלו הוא ישחק ע"ש השחוק וע' ברש"י פרשת וירא בפסוק כל השומע יצחק לי כי הרבה שחוק הי' בעולם ובדברי הימים כתיב ושבועתו ליצחק ובתהלים כתיב לישחק כי שחוק הוא יותר משמש לשון שמחה, והחליף יצחק השי"ן בצד"י"ק כדי לדלג על הקץ, והצד"י הוא פחותה מהשי"ן שני מאות ועשר והקטין שמו שלא יהי' הגלות רק כפי מה שהקטין שמו והוא מנין רד"ו ודילג כמנין ק"ץ מארבע מאות ע"כ דברי המדרש.

א"כ לפ"ז הי' יצחק גורם שידלג על הק"ץ אבל בל"ז השיעבוד ד' מאות שנה, ולכן יעקב שהרגיש ברוה"ק שירידתו למצרים הוא הגלות ושיעבוד כמו שאמרו רז"ל שאמר לו השי"ת אל תירא מרדה מצרימה אין אומרים אל תירא אלא למי שמתירא לכך הקדים קודם ירידתו למצרים לעורר זכות יצחק כדי לדלג על הקץ ולכך זבח לאלקי אביו יצחק, והשי"ת הסכים על ידו ואמר לו אנכי אלקי אביך עכ"ד, ובתוספת נופך קצת.

וא"כ לפ"ז גם בגאולת מצרים הי' ע"י הצד"י שלקח יצחק בעד השי"ן אבל דבר זה הי' באתכסי' שזה לא הי' נגלה להמון רק ע"י הפ"א הי' הגאולה באתגליא פקד פקדתי ולע"ל תהי' הגאולה ע"י הצד"י באתגליא צמח אצמיח. וזה פי' הפסוק (מיכה ז, טו) הגאולה תהי' כימי צאתך ממצרים רק ההפרש הוא כי אז בגאולה העתידה אראנו נפלאות, ר"ל מה שהי' נפלא ומכוסה בגאולת מצרים אראנו באתגליא.

ישמח משה

מה, כב – לכולם נתן לאיש חליפות שמלות ולבנימין נתן שלש מאות כסף וחמש חליפות שמלות

א. [תוכן: א"ל הקב"ה ליוסף אתה נתת לבנימין מספר ש"י (שלש מאות כסף ועשר חליפות, מספר ש"י), חייך באותה מדה אתנהג עם אוהבי שינחלו ש"י עולמות]

ולבנימין נתן שלש מאות כסף. למה נתן לו שלש מאות כסף וחמש חליפות שמלות, נ"ל דמיעוט חליפות שתיים [וחמש פעמים שתיים] הרי עשר, וג' מאות הרי י"ש . . א"ל הקב"ה אתה נתת לבנימין אחיך י"ש לפי שהי' חביב בעיניך יותר משאר אחיך, חייך באותה מדה אתנהג עם אוהבי, וכל מי שהוא חביב לפני אתן לו י"ש עולמות שנא' (משלי ח, כא) להנחיל אוהבי י"ש, וזש"ה (תהלים פ, ב) נוהג כצאן יוסף. מכתובת רבינו אפרים ז"ל (מבעלי התוס')

מו, א – ויסע ישראל וכל אשר לו ויבא בארה שבע ויזבח זבחים לאלקי אביו יצחק

ב. [תוכן: פי' הפסוק כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות – דלכאורה גאולת מצרים הי' ע"י אות פ' וגאולה העתידה ע"י אות צדיק, ומבאר דגם גאולת מצרים הי' ע"י אות צ' (ע"י אות צ' של יצחק), וזהו "לאלקי אביו יצחק", רק שהי' בהעלם ולעתיד יהי' בהתגלות וזהו אראנו וכו']

ויזבח זבחים לאלקי יצחק אביו. כתיב (מיכה ז, טו) כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, נ"ל דהנה נאמר בשם האר"י זצוק"ל על פסוק (ישעי' כד, יו) מכנף הארץ זמירות שמענו צבי לצדיק כי ידוע מהמדרש (ילקוט פ' לך רמז ס"ד) דע"י האותיות מנצפ"ך היו כל הגאולות, גאולת מצרים ע"י הפ"א פקוד פקדתי, גאולת בבל ומדי ויון הי' ע"י כמ"נ כמבואר במדרש, וגאולה העתידה ב"ב ע"י אות הצד"י צמח אצמיח, ובכל גאולה שוררו והיינו מכנף ר"ל מד' אותיות אלו זמירות שמענו שהי' כבר אלו הגאולות אבל צבי ר"ל רצונינו הוא כי צבי לשון רצון הוא כמו צבי ורגיג וחמיד לצדיק,

♦ יום ראשון ג' טבת ♦

יח ויקרב לוֹתָהּ יְהוּדָה וְאָמַר בְּכֵעָו רְבוּנִי
יִמְלֹל כְּעֵן עֲבָדְךָ פִּתְגָמָא קָדָם רְבוּנִי וְלֹא
יִתְקַף רִיגוֹנְךָ בְּעֲבָדְךָ אֲרִי כִפְרָעָה כֵּן אֶת:

מִד (יח) וַיִּגֶשׁ אֵלָיו יְהוּדָה וַיֹּאמֶר בִּי אֲדֹנָי יְדִבְרֶנָּה עֲבָדְךָ
דָּבָר בְּאָזְנִי אֲדֹנָי וְאֶל־יֵחָר אִפְךָ בְּעֲבָדְךָ כִּי כְמוֹךָ כִּפְרָעָה:

כז"י וַיִּגֶשׁ אֵלָיו. דָּבָר בְּאָזְנִי אֲדֹנָי. יִכְנָסוּ דְבָרֵי בְּאָזְנִיךָ (כ"ח).

וְאֶל־יֵחָר אִפְךָ. מִכָּאן אֶתָּה לְמַד שֶׁדָּבָר אֵלָיו קְשׁוּת. כִּי כְמוֹךָ כִּפְרָעָה. חֲשׁוֹב אֶתָּה בְּעֵינֵי כְמוֹלֶךָ, זֶהוּ פְשׁוּטוֹ.
וּמִדְרָשׁוֹ: סוֹפֵךְ לְלִקּוֹת עָלָיו בְּצָרְעַת כְּמוֹ שֶׁלָּקָה פְרָעָה עַל יְדֵי זִקְנָתִי שָׂרָה עַל לִילָה אַחַת שֶׁעָכְבָּה (כ"ח). דָּבָר אַחֵר:
מִה פְרָעָה גּוֹזֵר וְאֵינּוּ מְקַיֵּם, מְבַטֵּחַ וְאֵינּוּ עוֹשֶׂה, אֵף אֶתָּה כֵּן, וְכִי זֶה הִיא שִׁמְתָּ עַיִן שֶׁאֲמַרְתָּ לְשׁוֹם עֵינְךָ עָלָיו?
דָּבָר אַחֵר: "כִּי כְמוֹךָ כִּפְרָעָה", אִם תִּקְנִיטֵנִי, אֶהְרֹג אוֹתְךָ וְאֵת אֲדוֹנֶיךָ (כ"ח).

~ נקודות משיחות קודש ~ (על"פ לקוטרשיחות חלק ב. עמוד 212 ואילך – מתוך 'לקראת שבת')

אין לעשות חשבונות בשמך על חנוך

וְאֶל־יֵחָר אִפְךָ בְּעֲבָדְךָ

מִכָּאן אֶתָּה לְמַד שֶׁדָּבָר אֵלָיו קְשׁוּת (מד, יח. ובפירוש רש"י)

יֵשׁ לָעֵן מְדוּעַ הִתְחִיל יְהוּדָה מִיַּד לְדַבֵּר קְשׁוּת, הֲרִי הִיָּה יָכוֹל לְהִתְחִיל בִּ"רְכוּת". וְאִם לֹא יִפְעֵלוּ דְבָרָיו, אֵז לְדַבֵּר קְשׁוּת?
אֵף הִטְעַם מוֹבֵן בְּפִשְׁטוֹת, כִּי אִם הִיָּה מְדַבֵּר עַל עֲנָן חִיצוֹנִי שֶׁאֵינּוּ נוֹגַע כְּלָפֶךָ, אֵז יֵשׁ מְקוֹם לְעִבּוֹד עִם חֲשׁוֹנוֹת וּבִדְרָכֵים
הַמְקַבְּלִים בְּשָׂכָל, אֵף כְּשֶׁמְדַבֵּר בְּדָבָר הַנוֹגַע בְּנִפְשׁוֹת מִמֶּשׁ, וְנִפְשׁוֹ קְשׁוּרָה בְּנִפְשׁוֹ (פרשתנו מד, ל), אֵין עוֹשִׂים חֲשׁוֹנוֹת, וּמִתְחִילִים
מִיַּד לְעִבּוֹד עִם כָּל הַתְקָף. וּמִמָּאִמֵר הָעוֹלָם "אֵז עֵס טוֹט וְיִי – שְׂרִיט מְעוֹ!", שֶׁכְּכּוֹאֵב צוֹעֲקִים, אֵף אִם לֹא יִשְׁנֶה מְאוּמָה
בְּצַעֲקוֹתוֹ.

ו"מִכָּאן אֶתָּה לְמַד" גַּם בְּנוֹגַע אֲלֵינוּ, שֶׁכְּשֶׁמְדַבֵּר בְּחֻנּוֹף הַיְלָדִים, לְהַצִּיל אוֹתָם מִסַּכְנוֹת רוּחְנִיּוֹת, צָרִיכִים לְהִתְחִיל מִיַּד לְעִבּוֹד בְּכָל
הַתְקָף וְעִם כָּל הַכּוּחוֹת, וְלַעֲסֹק בְּמִסִּירוֹת נֶפֶשׁ לְהַצִּיל אֶת נִפְשׁוֹ שֶׁל הַיְלָד, וּבְלִי חֲשׁוֹנוֹת וְשִׁקּוּלִים שְׂכָלִיִּים. **אבן עזרא**

(יט) אֲדֹנָי שָׂאֵל אֶת־עֲבָדָיו לֵאמֹר הִישַׁלְכֶם אֵב אוֹ־אֶחָ: יֵט רְבוּנִי שָׂאֵל יֵט עֲבָדָהּ לְמִימֵר הָאֵית
לְכוּן אֶבָּא אוֹ אֶחָ:

כז"י אֲדֹנָי שָׂאֵל אֶת־עֲבָדָיו. (כ"ח) מִתְחִלָּה בְּעִלְיָה בְּאֵת עֲלִינוּ, לְמָה הִיָּה לָךְ לְשָׂאֵל כָּל אֶלָּה, בְּתֵךְ הִיָּינוּ מְבַקְּשִׁים,
אוֹ אֲחוּתָנוּ אֶתָּה מְבַקֵּשׁ? וְאֵף עַל פִּי כֵן: "וְנֹאמֵר אֵל אֲדֹנָי", לֹא כִחְדָּנוּ מִמֶּךָ דָּבָר.

(כ) וְנֹאמֵר אֶל־אֲדֹנָי יִשְׁלַנּוּ אֵב זָקֵן וְיִלָּד זָקִינִים קָטָן וְאֶחָיו
יָמָת וְיִוִּתֵר הוּא לְבָדּוֹ לְאִמּוֹ וְאָבִיו אֶהְבּוֹ:

כז"י וְאֶחָיו מֵת. מִפְּנֵי הִרְאָה הִיָּה מוֹצִיא דָּבָר שֶׁקָּר מִפִּיו, אָמַר: 'אִם אִמֵּר לוֹ שֶׁהוּא קָיָם, יֹאמֵר הִבִּיאוּהוּ אֶצְלִי'.
לְבָדּוֹ לְאִמּוֹ. מֵאוֹתָהּ הָאֵם אֵין לוֹ עוֹד אֶחָ. **אבן עזרא**

(כא) וְהֹאמֵר אֶל־עֲבָדֶיךָ הוֹרְדָהוּ אֵלֵי וְאֶשְׁיֵמָה עֵינִי
עָלָיו: **אבן עזרא**

(כב) וְנֹאמֵר אֶל־אֲדֹנָי לֹא־יוֹכֵל הַנֶּעַר לַעֲזֹב אֶת־אָבִיו וְעֹזְבֵי
אֶת־אָבִיו וְמָת:

כז"י וְעֹזֵב אֶת־אָבִיו וְמָת. אִם יַעֲזֹב אֶת אָבִיו, דּוֹאֲגִים אָנוּ שֶׁמָּא יָמוּת בְּדֶרֶךְ, שֶׁהָרִי אִמּוֹ בְּדֶרֶךְ מָתָה. **אבן עזרא**

אבן עזרא על התורה

יח ויגש וגו'. כִּי כְמוֹךָ כִּפְרָעָה. אֶתָּה כְּמוֹלֶךָ, כ אב זקן. כִּי הִגְדֹּל שֶׁכָּכֵלֵם הוּא כֵּן מ"ה
וְהִמְלִיךְ כְּמוֹךָ. וְכֵן כָּל שְׂגִי כְפִי"ן שֶׁהֵן זֶה אַחֵר שָׁנִים. וְיִתְכַּן לְהִיּוֹת אֲבִיהֶם בַּחוּר:
זֶה. כְּמוֹ כְּעִמִּי כְּעִמִּי. וְהִיא דְרָךְ קִצְרָה: כ אב ואשמה עיני עליו. שְׁאֵרָאָה אוֹתוֹ:
נָעֵלוּ, זֶה עֲמָקָם:

(בג) וַתֹּאמֶר אֶל־עֲבָדֶיךָ אִם־לֹא יֵרֵד אַחֲיֶיכֶם הַקָּטָן אִתְּכֶם לֹא תִסְפּוּן לִרְאוֹת פָּנָי:

(כד) וַיְהִי כִּי עָלִינוּ אֶל־עַבְדְּךָ אָבִי וַנְּגַד־לֹו אֶת דִּבְרֵי אֲדֹנָי: (כה) וַיֹּאמֶר אָבִינוּ שָׁבוּ שָׁבְרוּ־לָנוּ מַעַט־אֲכָל:

(כו) וַנֹּאמֶר לֹא נוּכַל לָרֶדֶת אִם־יֵשׁ אֲחִינוּ הַקָּטָן אִתָּנוּ וַיִּרְדּוּנוּ בִּי־לֹא נוּכַל לִרְאוֹת פָּנָי הָאִישׁ וְאֲחִינוּ הַקָּטָן אֵינָנוּ אִתָּנוּ:

(כז) וַיֹּאמֶר עַבְדְּךָ אָבִי אֵלֵינוּ אַתֶּם יֹדְעֹתֶם כִּי שָׁנִים יִלְדֶּה־לִּי אִשְׁתִּי:

(כח) וַיֵּצֵא הָאֶחָד מֵאֲתֵי וַאֲמַר אֶךְ טָרֵף טָרֵף וְלֹא רֵאִיתִיו עַד־הַנֶּה: אבן עזרא

(כט) וּלְקַחְתֶּם גַּם־אֶת־זֶה מֵעַם פָּנָי וְקָרְהוּ אִסּוֹן וְהוֹרְדֹתֶם אֶת־שִׁיבְתִּי בְרָעָה שְׂאֵלָה:

רש"י וְקָרְהוּ אִסּוֹן • (כ"ח) שֶׁשָּׁטָן מְקַטֵּג בְּשַׁעַת הַסִּפָּה. וְהוֹרְדֹתֶם אֶת שִׁיבְתִּי וְגו' • עֲכָשׁוּ, כְּשֶׁהוּא אֲצָלִי, אָנִי מִתְנַחֵם בּוֹ עַל אִמּוֹ וְעַל אֲחִיו, וְאִם יָמוּת זֶה, דּוֹמָה עָלַי שֶׁשְּׁלֹשְׁתָּן מִתּוֹ בְּיוֹם אֶחָד.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ה' עמ' 216)

שֶׁשָּׁטָן מְקַטֵּג בְּשַׁעַת הַסִּפָּה (רש"י מד, כט) כֵּאן, בְּדַבְּרֵי שֶׁל יַעֲקֹב, פָּרַשׁ שֶׁיֵּשׁ שַׁעַת סִכְנָה שֶׁל מָוֶשׁ, וְאֵלּוּ לְעֵיל, בְּדַבְּרֵי יְהוּדָה, כְּתֹב "דּוֹאגִים" אֵינוֹ שָׂמָא יָמוּת בְּדֶרֶךְ, שֶׁהָרִי אִמּוֹ בְּדֶרֶךְ מִתָּה". וַיֵּשׁ לְפָרֶשׁ, דְּהִנֵּה לְדַעְתּוֹ שֶׁל יַעֲקֹב הִתְרַחֲשׁוּ שְׁנֵי אִסּוֹנוֹת בְּמִשְׁפַּחַת בְּנֵי־מִינָן שֶׁהָיוּ קְשׁוּיִים בְּדֶרֶךְ: אִמּוֹ מִתָּה בְּדֶרֶךְ וְאֲחִיו נָטַרְף בְּדֶרֶךְ, וּמִוֶּכֶן אִם כֵּן, שֶׁעֲבוּרוֹ הַדֶּרֶךְ הֵיא מְקוֹם סִכְנָה. מִה־שָּׁאִין־כֵּן יְהוּדָה יָדַע שִׁיוֹסֵף לֹא נָטַרְף בְּדֶרֶךְ, וְלָכֵן אָמַר שֶׁיֵּשׁ כֵּאן חֲשָׁא בְּעֵלְמָא וְתוֹ לֹא.

(ל) וְעַתָּה כִּבְאִי אֶל־עַבְדְּךָ אָבִי וְהִנֵּעַר אֵינָנוּ אִתָּנוּ וְנִפְשׁוּ קְשׁוּרָה בְּנִפְשׁוֹ:

(לא) וְהָיָה כִּרְאוֹתָו בִּי־אֵין הִנֵּעַר וּמָת וְהוֹרִידוּ עַבְדֶּיךָ אֶת־שִׁיבְתָּ עַבְדְּךָ אָבִינוּ בִּיגוֹן שְׂאֵלָה: רש"י וְהָיָה כִּרְאוֹתָו בִּי־אֵין הִנֵּעַר וּמָת • אָבִיו מִצָּרְתּוֹ.

(לב) כִּי עַבְדְּךָ עָרַב אֶת־הִנֵּעַר מֵעַם אָבִי לֹא־לֹא אֲבִיאָנוּ אֵלֶיךָ וְחֲטֵאתִי לְאָבִי כָל־הַיָּמִים:

רש"י כִּי עַבְדְּךָ עָרַב אֶת־הִנֵּעַר • וְאִם תֹּאמַר: לָמָּה אָנִי נִכְנָס לְתֵגֶר יוֹתֵר מִשָּׂאֵר אָחִי, הֵם כָּלֵם מִכְחוּץ וְאֲנִי נִתְקַשְׁרִיתִי בְּקֶשֶׁר חֲזָק לְהִיּוֹת מְגִדָּה בְּב' עוֹלָמוֹת.

(לג) וְעַתָּה יִשְׁבֶּנָּא עֲבָדְךָ תַּחַת הַנֶּעַר עֶבֶד לְאֲדֹנָי וְהַנֶּעַר יַעַל עִם־אָחִיו:

כז"י <יִשְׁבֶּנָּא עֲבָדְךָ וגו'> • (כ"ד) שְׁלָל דְּבַר אָנִי מַעְלָה מִמֶּנּוּ: לְגַבּוּרָה, וּלְמַלְחָמָה וּלְשִׁמּוּשׁ.

לד ארי אבדין אסק לות אבא ועולימא
ליתוהי עמי דלמא אחזי בבישו די ישתכח
ית אבא:

(לד) בִּי־אִיךְ אֶעֱלֶה אֶל־אֲבִי וְהַנֶּעַר אֵינְנוּ אִתִּי פֶּן אֲרֹאֶה
בְּרַע אֲשֶׁר יִמָּצָא אֶת־אֲבִי:

א ולא יכיל יוסף לאתחסנא לכל דקימין
עלוהי וקרא אפיקו כל אנש מעלוי ולא קם
אנש עמה כד אתידע יוסף לות אחוהי:

(א) וְלֹא־יָכֹל יוֹסֵף לְהִתְאַפֵּק לְכָל הַנֶּצָּבִים עָלָיו וַיִּקְרָא
הוֹצִיאוּ כָל־אִישׁ מֵעָלָיו וְלֹא־עָמַד אִישׁ אֹתוֹ בְּהִתְוֹדַע
יוֹסֵף אֶל־אָחִיו:

כז"י <וְלֹא־יָכֹל יוֹסֵף לְהִתְאַפֵּק לְכָל הַנֶּצָּבִים> • לא היה יכול לסבל שיהיו מצרים נצבים עליו ושומעין שאחיו מתביישין בהודעו להם.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יט ענ"י 262)

שִׁיְהִיו מִצְרִים נִצָּבִים עָלָיו וְשׁוֹמְעִין שְׁאָחִיו מִתְבִּישִׁין (רש"י מה, א) בְּדֶרֶךְ כָּל נֶקֶט הַפְּתוּב "עוֹמְדִים", וְאֵלּוּ "נִצָּבִים" מוֹרָה עַל עֲמִידָה מִיְּחָדָת. וְעַל דֶּרֶךְ פְּרוּשׁ רִש"י (קרח טז, כז) "נִצָּבִים, בְּקוּמָה זְקוּפָה". וְאִם כָּאן אֵין זו עֲמִידָה סֶתֶם שֶׁל הַמִּצְרִים, אֵלֶּא "נִצָּבִים" הֵם לְגַבִּי אֲחֵי יוֹסֵף - הֵם שׁוֹמְעִים כִּיצַד הָאָחִים מִתְבִּישִׁים. וּבִפְסוּק "שִׁלְשָׁה אַנְשִׁים נִצָּבִים עָלָיו" (ריש פרשת ויגש) לא הִצְרֵךְ רִש"י לִפְרֹשׁ, שְׁהָרִי מִדְּבַר בְּמִלְאָכִים, וּמוֹבֵן שְׁאֵין כָּאן עֲמִידָה סֶתֶם. אבן עזרא

(ב) וַיִּתֵּן אֶת־קֹלוֹ בְּבִכִּי וַיִּשְׁמְעוּ מִצְרַיִם וַיִּשְׁמַע בֵּית פְּרָעָה:

כז"י <וַיִּשְׁמַע בֵּית פְּרָעָה> • בֵּיתוֹ שֶׁל פְּרָעָה, כְּלוּמַר, עֲבָדָיו וּבְנֵי בֵּיתוֹ, וְאֵין זֶה לְשׁוֹן בֵּית מֶמֶשׁ, אֵלֶּא כְּמוֹ "בֵּית יִשְׂרָאֵל", "בֵּית יְהוּדָה", מִישְׁנַד"ה בְּלַע"ז. אבן עזרא

ג ואמר יוסף לאחיו אנא יוסף העד קען
אבא קים ולא יכילו אחוהי לאתבא וטה
פתגם ארי אתבאילו מן קדמוהי:

(ג) וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־אָחִיו אֲנִי יוֹסֵף הָעוֹד אֲבִי חַי וְלֹא־יָכֹל
אָחִיו לַעֲנֹת אֹתוֹ כִּי נִבְהָלוּ מִפָּנָיו:

כז"י <נִבְהָלוּ מִפָּנָיו> • מִפְּנֵי הַבוֹשָׁה.

ד ואמר יוסף לאחיו קריבו קען לותי
וקריבו ואמר אנא יוסף אחוכון די ובנתון
יתי למצרים:

(ד) וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־אָחִיו גִּשׁוּ־נָּא אֵלַי וַיִּגָּשׁוּ וַיֹּאמֶר אָנִי
יוֹסֵף אַחֵיכֶם אֲשֶׁר־מְכַרְתֶּם אֹתִי מִצְרִימָה:

כז"י <גִּשׁוּ־נָּא אֵלַי> • רָאָה אוֹתָם נִסּוּגִים לְאַחֹר, אָמַר: 'עֲכָשׁוּ אֲחֵי נִכְלָמִים', קָרָא לָהֶם בְּלִשׁוֹן רַכָּה וְתַחֲנוּגִים וְהִרְאָה לָהֶם שֶׁהוּא מַהוּל (כ"ד).

ה ויכען לא תתנסון ולא יתקו בעיניכון ארי
ובנתון יתי הקא ארי למימא שלחני יי
קדמיכון:

(ה) וְעַתָּה אֶל־תַּעֲצָבוּ וְאֶל־יִחַר בְּעֵינֵיכֶם בִּי־מְכַרְתֶּם אֹתִי
הִנֵּה כִּי לְמַחֲיָה שְׁלַחְנִי אֱלֹהִים לִפְנֵיכֶם:

כז"י <לְמַחֲיָה> • לְהִיּוֹת לָכֶם לְמַחֲיָה.

ו ארי דגן תרתין שנין בפנא בגו ארעא ועוד
חמש שנין די לית זרעא וחצדא:

(ו) בִּיְיָה שְׁנָתִים הָרַעַב בְּקֶרֶב הָאָרֶץ וְעוֹד חֲמִשׁ שָׁנִים
אֲשֶׁר אֵין־חֲרִישׁ וְקָצִיר:
כז"י בִּיְיָה שְׁנָתִים הָרַעַב • עָבְרוּ מִשְׁנֵי הָרַעַב.

ו ושלחני יי גדמיכון לשנאה לכוין שארא
בארעא ולקיימא לכוין לשיזבא רבא:

(ז) וַיִּשְׁלַחֲנִי אֱלֹהִים לִפְנֵיכֶם לָשׂוּם לָכֶם שְׁאֵרִית בָּאָרֶץ
וּלְהַחְיוֹת לָכֶם לִפְלִיטָה גְדֹלָה:

♦ יום שלישי ה' טבת ♦

ח ויכעז לא אתון שלחתון יתי הכא אלהון מן
קדם יי ושוניי לאבא לפרעה ולרבוין לכל
אנש ביתה ושלית בכל ארעא דמצרים:

(ח) וְעַתָּה לֹא־אַתֶּם שְׁלַחְתֶּם אֹתִי הִנֵּה כִּי הָאֱלֹהִים
וַיְשִׁימֵנִי לָאֵב לַפְּרֹעָה וּלְאֶדוֹן לְכָל־בֵּיתוֹ וּמִשָּׁל בְּכָל־אֶרֶץ
מִצְרַיִם:

כז"י לָאֵב • לְחֵבֶר וּלְפִטְרוֹן. אבן עזרא

ט אוהו וסקו לנת אבא ותימרון לה כדגן
אמר ברך יוסף שוניי יי לרבוין לכל מצרים
חות לותי לא תתעקב:

(ט) מִהֲרֹו וְעָלוּ אֶל־אֲבִי וַאֲמַרְתֶּם אֵלָיו כֹּה אָמַר בְּנִךְ
יוֹסֵף שָׁמְנִי אֱלֹהִים לְאֶדוֹן לְכָל־מִצְרַיִם וְדַה אֵלִי
אֶל־תַּעֲמֹד:

כז"י וְעָלוּ אֶל־אֲבִי • אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל גְּבוּהָה מְכָל הָאֲרָצוֹת.

י ותתיב בארעא דגשן ותהי קריב לי את
ובניך ובני בניך וענך ותורך וכל די לך:

(י) וַיֵּשְׁבֶת בְּאֶרֶץ־גִּשֶׁן וְהָיִית קְרוֹב אֵלַי אַתָּה וּבְנֶיךָ וּבְנֵי
בְנֶיךָ וְצִאֲנֶךָ וּבְקֶרְךָ וְכָל־אֲשֶׁר־לְךָ:

יא ואזיון יתך תמן ארי עוד חמש שנין בפנא
דלמא תתמספן את ואנש ביתך וכל די לך:

(יא) וּבְלִפְלִתִי אַתָּה שָׁם בִּיְעוֹד חֲמִשׁ שָׁנִים רָעַב פֶּן־תִּתְּנָה
אֶתָּה וּבֵיתְךָ וְכָל־אֲשֶׁר־לְךָ:

כז"י פֶּן־תִּתְּנָה • דְּלִמָּא תַתְּמַסְפֵּן, לְשׁוֹן: "מוריש ומעשיר". אבן עזרא

יב והא עיניכון חזן ועיני אחי בנמינ ארי
כלישנכון אנא ממלל עמכון:

(יב) וְהִנֵּה עֵינֶיכֶם רְאוּת וְעֵינֵי אָחִי בְּנִימִין כִּי־פִי הַמְדַּבֵּר
אֵלֵיכֶם:

כז"י וְהִנֵּה עֵינֶיכֶם רְאוּת • בְּכַבּוּדִי וְשֹׁאֲנֵי אַחֲיָכֶם, שֹׁאֲנֵי מַהוּל כָּכֶם. וְעוֹד: "כִּי־פִי הַמְדַּבֵּר אֵלֵיכֶם" בְּלִשׁוֹן הַקִּדְשׁ
(כ"ה). וְעֵינֵי אָחִי בְּנִימִין • (מגילה טז) הַשּׁוּה אֶת כָּלָם יַחַד לוֹמֵר, שֶׁפֶּשֶׁם שְׁאִין לִי שְׁנָאָה עַל בְּנִימִין אָחִי שֶׁהָרִי לֹא
הָיָה בְּמִכְרֹתִי, כֹּף אֵין בְּלִפִּי שְׁנָאָה עֲלֵיכֶם. אבן עזרא

יג ותחיוון לאבא ית כל קרי במצרים וית
כל די חזיתון ותוחון ותחתון ית אבא הכא:

(יג) וְהִגַּדְתֶּם לְאָבִי אֶת־כָּל־כְּבוֹדִי בְּמִצְרַיִם וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר
רִאִיתֶם וּמַהֲרַתֶּם וְהוֹרַדְתֶּם אֶת־אֲבִי הִנֵּה:

אבן עזרא על התורה

ובהתחבר זה הי"ד עם יו"ד סימן המדבר
חסרו האחד. כמו כי פי המדבר. והשעם
שהיה מדבר בלשונם עמם בלא מליץ:

יב כי פי. ידוע כי פה מכת. וכאשר יהיה
סמוך, לשוב ה"א הנעלם ליו"ד נעלם, כמו
כי פי צדיק. גם פן לשון רבים, ופי רשעים.

ח כי האלהים. שלחני: לאב. טעמו למורה.
וכן אבי כל תופש:
יא פן תגרש. כמו תפרת. וכן להוריש גוים:

שיעור יומי ליום שלישי ה' טבת ושנים מקרא ואחד תרגום – מה – פרשת ויגש לא

(יד) וַיִּפֹּל עַל-צִוְּאֵרֵי בְּנֵי־מִן־אָחִיו וַיִּבֶךְ וּבְנֵי־מִן בָּכָה עַל־
צִוְּאֵרָיו:
יד וַיִּפֹּל עַל צִוְּאֵרֵי בְּנֵי־מִן אָחִיו וַיִּבֶךְ וּבְנֵי־מִן בָּכָה עַל צִוְּאֵרָיו וַיִּבֶךְ וּבְנֵי־מִן בָּכָה עַל צִוְּאֵרָיו:

כ"י וַיִּפֹּל עַל-צִוְּאֵרֵי בְּנֵי־מִן־אָחִיו וַיִּבֶךְ • עַל שְׁנֵי מִקְדָּשׁוֹת שֶׁעָתִידִין לֵהָיוֹת בְּחִלְקוֹ שֶׁל בְּנֵי־מִן וְסוֹפֵן לִיחְרַב. וּבְנֵי־מִן בָּכָה עַל-צִוְּאֵרָיו • עַל מִשְׁכַּן שִׁילָה, שֶׁעָתִיד לֵהָיוֹת בְּחִלְקוֹ שֶׁל יוֹסֵף וְסוֹפּוֹ לִיחְרַב. (וְלַעֲנִיּוֹת דַּעֲתִי, דִּיּוּקוֹ שֶׁל רַש"י, דְּבִיּוֹסֵף כְּתִיב: "וַיִּפֹּל וַיִּבֶךְ", תַּרְתִּי מִשְׁמַע אֲשֶׁנִּי מִקְדָּשׁוֹת, וַיִּבֶךְ עֲשֵׂה ב' פְּעֻלוֹת עַל זֶה הַקֶּמֶז, מֵה שֶׁאֵין כּוֹן בְּנֵי־מִן דִּלָּא כְּתִיב רַק "וּבְנֵי־מִן בָּכָה", פְּעֻלָּה אַחַת, שֶׁלֹּא רָמַז רַק עַל חֶרֶב אֶחָד. וְעַיִן בְּבִאּוּר תַּרְגוּם יוֹנָתָן, שֶׁשֶּׁם הוּא כְּדָרָךְ דְּרַשׁ) •

~ נְקוּדוֹת מִשִּׁיחוֹת קוּדֶשׁ ~ (על"פ לְקוּסִי־שִׁיחוֹת חֶלֶק י', עִמּוּד 148 – מִתּוֹךְ 'לְקִרְאָת שַׁבָּת')

אֵין לְהִסְתַּפֵּק בְּבִכָּיָה

וַיִּפֹּל עַל-צִוְּאֵרֵי בְּנֵי־מִן־אָחִיו וַיִּבֶךְ וּבְנֵי־מִן בָּכָה עַל-צִוְּאֵרָיו: (מה, יד)

אֵיחָד בְּגִמְרָא עַל הַפְּסוּק "וַיִּפֹּל עַל צִוְּאֵרֵי בְּנֵי־מִן אָחִיו וַיִּבֶךְ וּבְנֵי־מִן בָּכָה עַל צִוְּאֵרָיו" "בָּכָה עַל שְׁנֵי מִקְדָּשִׁין שֶׁעָתִידִין לֵהָיוֹת בְּחִלְקוֹ שֶׁל בְּנֵי־מִן, וְעָתִידִין לִיחְרַב, וּבְנֵי־מִן כִּי בָכָה עַל מִשְׁכַּן שִׁילָה שֶׁעָתִיד לֵהָיוֹת בְּחִלְקוֹ שֶׁל יוֹסֵף וְעָתִיד לִיחְרַב". וְצִרִיף לְהַבִּינָה: מִדּוּעַ בָּכָה יוֹסֵף עַל הַמִּקְדָּשׁוֹת שֶׁל בְּנֵי־מִן, וּבְנֵי־מִן בָּכָה עַל הַמִּשְׁכָּן שֶׁבְּחִלְקוֹ שֶׁל יוֹסֵף – וְהִרִי לְכַאֲוָרָה אֲדוּרָבָה: כָּל אֶחָד מֵהֶם עָלִיו לְכַכּוֹת עַל חֶרֶב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁבְּחִלְקוֹ הוּא? וְהַבִּאּוּר בְּזֶה:

עַיִן הַבִּכָּיָה הוּא בְּכָדִי לְהַקֵּל עַל הַבּוֹכָה. וְכִנְרָאָה בְּחוּשׁ, שֶׁכֶּאֱשֶׁר הָאָדָם בּוֹכָה עַל הַמִּצַּר וּמַעִיק לוֹ, אֵין בְּכַחַה שֶׁל בִּכָּיָה זֶה לְתַקּוֹן אֶת הַדָּבָר שֶׁגָּרַם אוֹתָהּ, אֲלָא שֶׁבְּבִכָּיָתוֹ יִרוּחַ לוֹ, וְכִמְזוּ שֶׁתּוֹב הִיָּתָה לִי דְמַעֲתִי לְחֵם וְגו'. וְלָכֵן: כְּשֶׁרוּאָה "חֶרֶב מִקְדָּשׁוֹ" שֶׁל חֲבֵרוֹ – מִשְׁתַּתֵּף בְּצַעְרוֹ וּבּוֹכָה, אֲבָל (עַקֵּר) הַתַּקּוֹן וּבְנֵין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ מִקְדָּשׁ אֵינוֹ תְּלוּי בּוֹ אֲלָא בְּחִבְרוֹ. אוֹלָם בְּשַׁעֲה שְׁרוּאָה אָדָם אֶת חֶרֶב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הַפְּרִטִי שֶׁלוֹ, אִזְּ אֵין לוֹ לְהִסְתַּפֵּק בְּאַנְחָה וּבְבִכָּיָה, אֲלָא לְהַשְׁתַּדֵּל לְתַקּוֹן וּלְבַנּוֹת מִקְדָּשׁ עַל־יְדֵי שִׁיעֵבַד עֲבוּדָתוֹ לְהַבִּיא אֶת הַגְּאוּלָּה הַפְּרִטִית בְּנִפְשׁוֹ. **אֲבָן עוֹרָא**

(טו) וַיִּנָּשֶׁק לְכָל־אָחִיו וַיִּבֶךְ עֲלֵיהֶם וְאַחֲרֵי כֵן דִּבְּרוּ אָחִיו
אִתּוֹ:
טו וַיִּנָּשֶׁק לְכָל אָחִיו וַיִּבֶךְ עֲלֵיהֶם וַיִּבְתֵּר כֵּן דִּבְּרוּ אָחִיו אִתּוֹ מִלִּילָה אַחֲרֵיהֶם עִמָּה:

כ"י וְאַחֲרֵי כֵן • מֵאַחַר שֶׁרְאוּהוּ בּוֹכָה וְלָבוֹ שְׁלֵם עִמָּהֶם. דִּבְּרוּ אָחִיו אִתּוֹ • שֶׁמִּתְחַלָּה הָיוּ בּוֹשִׁים מִמֶּנּוּ.

(טז) וַהֲקֵל נִשְׁמַע בֵּית פְּרַעָה לְאֹמֶר בָּאוּ אָחִי יוֹסֵף וַיִּיטֹב
בְּעֵינֵי פְּרַעָה וּבְעֵינֵי עֲבָדָיו:
טז וַהֲקֵל נִשְׁמַע בֵּית פְּרַעָה לְאֹמֶר בָּאוּ אָחִי יוֹסֵף וַיִּיטֹב בְּעֵינֵי פְּרַעָה וַיִּשְׁפֹּר בְּעֵינֵי פְּרַעָה וּבְעֵינֵי עֲבָדָיו:

כ"י וַהֲקֵל נִשְׁמַע בֵּית פְּרַעָה • כִּמּוֹ: 'בְּבֵית פְּרַעָה', וְזֶהוּ לְשׁוֹן בֵּית מִמֶּשׁ.

(יז) וַיֹּאמֶר פְּרַעָה אֶל־יוֹסֵף אָמַר אֶל־אֲחִידָךְ זֹאת עָשׂוּ טַעֲנִנו
אֶת־בְּעִירְכֶּם וּלְכוּ־בָאוּ אֶרֶצָה כְּנַעַן:
יז וַיֹּאמֶר פְּרַעָה אֶל־יוֹסֵף אָמַר אֶל־אֲחִידָךְ זֹאת עָשׂוּ טַעֲנִנו אֶת־בְּעִירְכֶּם וּלְכוּ־בָאוּ אֶרֶצָה כְּנַעַן:

כ"י טַעֲנִנו אֶת־בְּעִירְכֶּם • תְּבוּאָה. **אֲבָן עוֹרָא**

(יח) וַיִּחַדּוּ אֶת־אֲבִיכֶם וְאֶת־בְּרִיתְכֶם וּבָאוּ אֵלַי וְאֶתְנָה לָכֶם
אֶת־טוֹב אֶרֶץ מִצְרַיִם וְאָכְלוּ אֶת־חֶלֶב הָאָרֶץ:
יח וַיִּחַדּוּ אֶת־אֲבִיכֶם וְאֶת־בְּרִיתְכֶם וּבָאוּ אֵלַי וְאֶתְנָה לָכֶם אֶת־טוֹב אֶרֶץ מִצְרַיִם וְאָכְלוּ אֶת־חֶלֶב הָאָרֶץ:

כ"י אֶת־טוֹב אֶרֶץ מִצְרַיִם • אֶרֶץ גִּשֵּׁן, נָבֵא וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מֵה נָבֵא, סוֹפָה לַעֲשׂוֹתָהּ כְּמַצּוּלָה שֶׁאֵין בָּהּ דְּגִים. חֶלֶב הָאָרֶץ • כָּל חֶלֶב, לְשׁוֹן 'מִיטֵב' הוּא. **אֲבָן עוֹרָא**

אֲבָן עוֹרָא עַל הַתּוֹרָה

יד צִוְּאֵרֵי. יִמָּצֵא לְשׁוֹן רַבִּים וַיִּחַדּוּ. וְעַם מִמֶּנּוּ: בְּעִירְכֶּם. בְּהִמְתָּכֶם. וְכֵן אֲנַחְנוּ וּבְעִירְנוּ: יח חֶלֶב הָאָרֶץ. כִּמּוֹ שֶׁמֶן:

יט ואתה צויתָה זאת עֲשׂוּ קְחוּ לָכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם
מֵאֲרֶעָא דְּמִצְרַיִם עֲגִלְן לְטַפְלֵיכֹן וְלְנַשְׁיכֹן
וְתַטְלוּן יְת אַבּוּכֹן וְתִיתוּן:

כז"י ואתה צויתָה • מפי, לומר להם. זאת עשו • כך אמר להם, שברשותי הוא.

כ וְעֵינֵיכֶם אֶל־תָּחֹם עַל־פְּלִיכֶם בְּיָטוּב כָּל־אֶרֶץ מִצְרַיִם
אַרְעָא דְּמִצְרַיִם דְּלִכֹּן הוּא:

(כ) וְעֵינֵיכֶם אֶל־תָּחֹם עַל־פְּלִיכֶם בְּיָטוּב כָּל־אֶרֶץ מִצְרַיִם
לָכֶם הוּא:

כא וַעֲשׂוּ־בֶן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּתֵּן לָהֶם יוֹסֵף עֲגָלוֹת עַל־פִּי
פְּרָעָה וַיִּתֵּן לָהֶם צֹדָה לְדֶרֶךְ:

(כא) וַעֲשׂוּ־בֶן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּתֵּן לָהֶם יוֹסֵף עֲגָלוֹת עַל־פִּי
פְּרָעָה וַיִּתֵּן לָהֶם צֹדָה לְדֶרֶךְ:

כב לְכֹלֶם נָתַן לְאִישׁ חֲלָפוֹת שְׂמֹלֹת וּלְבִנְיָמִן נָתַן שְׁלֹשׁ
מֵאוֹת פָּסָף וְחֲמִשׁ חֲלָפֹת שְׂמֹלֹת: אבן עזרא

(כב) לְכֹלֶם נָתַן לְאִישׁ חֲלָפוֹת שְׂמֹלֹת וּלְבִנְיָמִן נָתַן שְׁלֹשׁ
מֵאוֹת פָּסָף וְחֲמִשׁ חֲלָפֹת שְׂמֹלֹת: אבן עזרא

כג וּלְאַבְיָיו שָׁלַח כֹּזָאָה עֲשָׂרָה חֲמוּרִים נְשָׂאִים מְטוּבִים
מִצְרַיִם וְעֶשֶׂר אֶתְנַת נְשָׂאֹת בָּר וּלְחֶם וּמִזֹּון לְאַבְיָיו לְדֶרֶךְ:

(כג) וּלְאַבְיָיו שָׁלַח כֹּזָאָה עֲשָׂרָה חֲמוּרִים נְשָׂאִים מְטוּבִים
מִצְרַיִם וְעֶשֶׂר אֶתְנַת נְשָׂאֹת בָּר וּלְחֶם וּמִזֹּון לְאַבְיָיו לְדֶרֶךְ:

כז"י שֶׁלַח כֹּזָאָה • כְּחֶשְׁבֹן הַזֶּה, וּמַהוּ הַחֲשָׁבוֹן? עֲשָׂרָה חֲמוּרִים וְגו'. (רצונו שְׂמֹלֹת "כֹּזָאָה" הַמִּיִּתְרָת וּבִכ"ף הַדְּמִיוֹן, מוֹרָה עַל כִּי מַעֲלִים לֹא שָׁלַח לוֹ עֲשָׂרָה חֲמוּרִים וְעֶשֶׂר אֶתְנַת, רַק הָכִי קָאָמַר קְרָא: "וּלְאַבְיָיו שָׁלַח בְּעֲגָלוֹת כֹּזָאָה וְגו'", כְּלוּמַר כְּחֶשְׁבֹן הַזֶּה, שְׁהוּא מִשָּׂא עֲשָׂרָה חֲמוּרִים וְעֶשֶׂר אֶתְנַת, וְהִשְׁתָּא אֲתִי שְׁפִיר דְּלֹא מִצִּינוּ נִכְתָּב, אֱלָא: "וַיִּרְא אֶת הָעֲגָלוֹת", וְלֹא שׁוּם חֲמוּרִים וְאֶתְנַת, וְקַל לְהִבִּין. בְּשֵׁם הַגָּאוֹן מַהֲרַש"ל). **מְטוּבִים מִצְרַיִם • מִצִּינוּ בְּגִמְרָא שֶׁשָׁלַח לוֹ יֵין יֶשֶׁן שְׂדַעַת זְקָנִים נוֹחָה הִימָנוּ, וּמִדְּרַשׁ אֲגָדָה: 'גְּרִיסִין שֶׁל פּוֹל'. בָּר וּלְחֶם • כְּתַרְגּוּמוֹ. וּמִזֹּון • לְפָתִין (כֶּךָ גִּרְסַת רַא"ם).**

~ נקודות משיחות קודש ~ (על-פי לקוטר שיחות חלק י, עמוד 151 ואילך – מתוך 'לקראת שבת')

הַרְמוֹ בְּגִרְסִין שֶׁל פּוֹל

וּלְאַבְיָיו שָׁלַח . . מְטוּבִים מִצְרַיִם

מִדְּרַשׁ אֲגָדָה – גְּרִיסִין שֶׁל פּוֹל (מה, כג. ובפירושו רש"י)

יֵשׁ לְבָאָר בְּדֶרֶךְ הַרְמוֹ, הַטַּעַם שֶׁמִּכָּל טוֹב מִצְרַיִם שָׁלַח יוֹסֵף לְיַעֲקֹב דּוֹקָא גְרִיסִין שֶׁל פּוֹל:

יוֹסֵף יָדַע שֶׁכְּשִׁיגִיעוּ הַשְּׂבָטִים לְיַעֲקֹב וַיִּגִּדּוּ לוֹ שִׁיוֹסֵף עֲדִין חַי, זְכָרָחוֹ לְהַגִּיד לְיַעֲקֹב שֶׁמָּכְרוּ אוֹתוֹ, וַיִּצְטַעַר יַעֲקֹב עַל־זֶה, וַרְצָה יוֹסֵף לְמַעַט צַעֲרוֹ שֶׁל אָבִיו.

וְלִכְּן שָׁלַח אֵלָיו גְּרִיסִין שֶׁל פּוֹל, כִּי גְרִיסִין שֶׁל פּוֹל "הֵם פּוֹלִים שְׁבוּרִים לְחֻלְקִים" (גור־אריה כאן), וּבִזְהָ רָמַז לוֹ שֶׁכִּמוֹ שְׁפּוֹלִים, אִף דְּשְׁבוּרִים הֵם, הֵנָּה דּוֹקָא מֵאֲכָל זֶה הִיָּה חֲשׁוֹב בְּיוֹתֵר בְּמִצְרַיִם, וְכִמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּעֵץ יוֹסֵף בְּשֵׁם ה'יִפְה תֹּאדָר: "וְלִכְּן נִקְרָא טוֹב אֶרֶץ מִצְרַיִם, כִּי לֹא נִמְצָא עוֹד מִיֵּן גְּרִיסִין כְּזֶה בְּשָׂאֵר הָאֲרָצוֹת, וְנִקְרָא פּוֹל הַמִּצְרַיִי", כְּמוֹ כֵּן דּוֹקָא עַל־יְדֵי־זֶה שֶׁמָּכְרוּ הַשְּׂבָטִים אֶת יוֹסֵף, יִצְחָק טוֹבָה "לְמַחְיָה שְׁלַחְנִי אֱלָקִים לְפָנֶיכֶם" (פרשתנו מה, ה), וְלִכְּן אֵל יִצְטַעַר עַל זֶה שֶׁמָּכְרוּ הַשְּׂבָטִים אֶת יוֹסֵף. **אבן עזרא**

(כד) וַיִּשְׁלַח אֶת־אָחִיו וַיִּלְכוּ וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם אֶל־תִּרְגְּזוּ בְּדֶרֶךְ:

כז"י אֶל־תִּרְגְּזוּ בְּדֶרֶךְ • אֵל תִּתְעַסְקוּ בְּדִבְרֵי הַלֵּכָה, שְׁלֹא תִרְגְּזוּ עֲלֵיכֶם הַדֶּרֶךְ. דְּבָר אַחֵר: אֵל תִּפְסִיעוּ פְּסִיעָה גִּסָּה, וְתִכְנְסוּ בַּחֲמָה לַעִיר. וּלְפִי פְּשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא, יֵשׁ לִוְמֹר: לְפִי שֶׁהָיוּ נִכְלָמִים, הִיָּה דוֹאָג שֶׁמָּא גְרִיבּוֹ בְּדֶרֶךְ עַל דְּבָר מַכִּידָתוֹ, לְהַתּוֹכֵחַ זֶה עִם זֶה וְלִוְמֹר: עַל יָדָךְ נִמְכַּר, אַתָּה סִפְרָתָ לְשׁוֹן הָרַע עָלָיו וְגִרְמָתָ לָנוּ לְשִׁנְאוֹתָ. **אבן עזרא**

אבן עזרא על התורה

כב חליפות שמלות. מלבושים, אין זה כמו זה. והפחות שמים: כד נטעם אל תרגזו. שייכס איש על אחיו בעבור מכירתו: שיהיו במצרים: בר. דגן: ולחם. כמשמעו: ומזון. אפונים ופול ועדשים ודחן וכסמין ותאנים וצמוקים ותקרים, כי אלה לבדם הם

שיעור יומי ליום רביעי ו' טבת ושנים מקרא ואחד תרגום – מז – פרשת ויגש לג

(כה) וַיַּעֲלוּ מִמִּצְרַיִם וַיָּבֹאוּ אֶרֶץ כְּנָעַן אֶל־יַעֲקֹב אֲבִיהֶם:
(כו) וַיִּגְדּוּ לוֹ לֵאמֹר עוֹד יוֹסֵף חַי וְכִי־הוּא מִשָּׁל בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם וַיִּפֹּג לָבֹו כִּי לֹא־הָאִמִּין לָהֶם:

ה"י אֶל־כִּי־הוּא מִשָּׁל • וְאֲשֶׁר הוּא מוֹשֵׁל • וַיִּפֹּג לָבֹו • נִחַלֵּף לָבֹו, וְהִלָּף מִלְּהָאִמִּין, לֹא הָיָה לָבֹו פִּנְיָה אֶל הַדְּבָרִים, לְשׁוֹן מִפְּיָנִין טַעֲמָן בְּלִשׁוֹן מִשְׁנָה, וְכַמוֹ: (אִיכָה ג) "מֵאִין הַפּוֹגוֹת", (יִרְמְיָה מֵח) "וְרִיחוֹ לֹא נָמַר", מִתְּרַגְּמִינָן: 'וְרִיחִיָּה לֹא פָג'. אבן עזרא

(כו) וַיִּדְּבְּרוּ אֵלָיו אֶת כָּל־דְּבָרֵי יוֹסֵף אֲשֶׁר דִּבֶּר אֱלֹהִים וַיֵּרָא אֶת־הַעֲגֻלֹת אֲשֶׁר־שָׁלַח יוֹסֵף לְשֵׁאת אֹתוֹ וַתַּחֲיֵי רוּחַ יַעֲקֹב אֲבִיהֶם:

ה"י אֶת כָּל־דְּבָרֵי יוֹסֵף • סִמָּן מִסֵּר לָהֶם, בְּמָה הָיָה עוֹסֵק כְּשֶׁפָּרַשׁ מִמֶּנּוּ, בְּפִרְשֵׁת 'עֲגֻלָּה עֲרוּפָה', וְזֶהוּ שְׁנֵאָמַר: "וַיֵּרָא אֶת הַעֲגֻלֹת אֲשֶׁר שָׁלַח יוֹסֵף", וְלֹא נֵאָמַר: 'אֲשֶׁר שָׁלַח פְּרָעָה'. וַתַּחֲיֵי רוּחַ יַעֲקֹב • שְׁרָתָה עָלָיו שְׂכִינָה, שֶׁפָּרְשָׁה מִמֶּנּוּ.

♦ יום רביעי ו' טבת ♦

(כה) וַיֵּאמֶר יִשְׂרָאֵל רַב עוֹד־יוֹסֵף בְּנִי חִי אֲלֵכָה וְאֶרְאֶנּוּ בְּמָוֶת אָמוֹת:

ה"י רַב עוֹד • רַב לִי עוֹד שְׁמָחָה וְחִדּוּהָ, הוֹאִיל וְעוֹד יוֹסֵף בְּנִי חִי. אבן עזרא

מז (א) וַיִּסַּע יִשְׂרָאֵל וְכָל־אֲשֶׁר־לוֹ וַיָּבֹא בְּאֶרֶץ שֹׁבַע וַיִּזְבַּח זִבְחִים לֵאלֹהֵי אָבִיו יִצְחָק:

ה"י בְּאֶרֶץ שֹׁבַע • כְּמוֹ לְבָאָר שֹׁבַע, ה"א בְּסוֹף תְּבָה בְּמָקוֹם לְמַ"ד בְּתַחֲלִיתָהּ. לֵאלֹהֵי אָבִיו יִצְחָק • חֲזִיב אָדָם בְּכַבּוֹד אָבִיו יוֹתֵר מִבְּכַבּוֹד זָקֵנוֹ, לְפִיכָף תֵּלָה בִּיצְחָק וְלֹא בְּאִבְרָהָם.

(ב) וַיֵּאמֶר אֱלֹהִים לְיִשְׂרָאֵל בְּמֵרָאת הַלַּיְלָה וַיֵּאמֶר יַעֲקֹב יַעֲקֹב וַיֵּאמֶר הִנְנִי:

ה"י יַעֲקֹב יַעֲקֹב • לְשׁוֹן חֶבֶה.

(ג) וַיֵּאמֶר אֲנֹכִי הָאֵל אֱלֹהֵי אָבִיךָ אֱלֹהֵי מִרְיָה מִצְרִימָה כִּי־לָגִי גָדוֹל אֲשִׁימְךָ שֵׁם:

ה"י אֱלֹהֵי מִרְיָה מִצְרִימָה • לְפִי שֶׁהָיָה מִצְרַיִם עַל שְׁנֵיזָקָה לְצֵאתָה לְאֶרֶץ.

~ נְקוּדוֹת מְשִׁיחוֹת קוֹדֶשׁ ~ (על־פי לְקוּסְרִישִׁיחוֹת חֶלֶק 2, עמוד 229 ואילך – מִתּוֹךְ 'לְקִרְאָת שַׁבַּת')

לֹא לְפַחַד מִהַגְלִית

אל־תִּירָא מִדְּהַ מִצְרִימָה

לְפִי שֶׁהָיָה מִצְרַיִם עַל שְׁנֵיזָקָה לְצֵאתָה לְאֶרֶץ (מו, ג. ובפירושו רש"י)

אבן עזרא על התורה

כו וַיִּפֹּג לָבֹו. מִגִּזְרֵת אֵל תַּתְּנִי פִּנְיָה לָךְ. כִּי לֹא הָאִמִּין. וְהָיָה כְּרֵאוֹת הַעֲגֻלֹת וַתַּחֲיֵי רוּחוֹ. וְאֵל תַּתְּנִי עַל מִלַּת וַיִּפֹּג, כִּי כֵן דִּרְךְ הַנְּבִיאִים לְדַבֵּר, כְּמוֹ וְנִשְׁמָה לֹא נִשְׁאַרָה בִּי: כֹּחַ רַב עוֹד יוֹסֵף. רַב לִי זֹאת הַשְׁמָחָה:

שיעור יומי ליום חמישי ז' טבת ושנים מקרא ואחד תרגום - מז - פרשת ויגש

כְּלוֹמַר: מִיֵּחָד גִּיסָא, אֲדָם שְׂאִינוּ נִמְצָא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל צִרִיךְ לְהַרְגִּישׁ כִּי בְּנִים שְׂגָלוּ מֵעַל שְׁלֹחַן אֲבֵיהֶם" (ברכות ג, סוף עמוד א), וְלִחוּשׁ בְּלִבּוֹ כִּאֲב וְצָעַר עַל הַמִּצְוָה בְּגִלּוֹת. אֲךָ מֵאִידָךְ, אֲסוּר לוֹ לְהִתְפַּעֵל וּלְהַרְגִּישׁ "יִרְאָה וּפְחַד" מִהַמְּנִיעוּת וְהַעֲכֹבִים עַל עֲבֻדַּת ה' כְּשֶׁנִּמְצְאוּ בְּגִלּוֹת, כִּי בְּיָדָיו יִתְּנוּ לוֹ מִלְמַעְלָה כָּל הַכּוֹחוֹת הַדְּרוּשִׁים לְהִתְגַּבֵּר עֲלֵיהֶם.

מִהֶמְנִיעוֹת וְהַעֲכֹבִים שֶׁבְּגָלוֹת. אֲבֵן עֲזָרָא

(ד) אֲנֹכִי אֶרְדַּ עִמָּךְ מִצְרִימָה וְאֲנֹכִי אֶעֱלֶךָ גַּם־עַל־הָ יְיָ וְיִשְׁרָאֵל יֵשִׁית יְדֹוּ עַל־עֵינֶיךָ:

כִּי־אֶנִּי וְאַנְכִי אֶעֱלֶה • הִבְטִיחוּ לִהְיוֹת נִקְבֵּר בְּאַרְץ • אֲבֹנ עֹזָא

(ה) וַיָּקָם יַעֲקֹב מִבְּאֵר שֶׁבַע וַיֵּשְׂאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־יַעֲקֹב
אֲבִיהֶם וְאֶת־טַפָּם וְאֶת־נְשֵׁיהֶם בַּעֲגֻלֹת אֲשֶׁר־שָׁלַח פָּרָעָה
לִישָׂאת אֹתוֹ:

(ו) וַיִּקְחוּ אֶת־מִקְנֵיהֶם וְאֶת־רִכְוִשָׁם אֲשֶׁר רָכְשׁוּ בְּאֶרֶץ
כְּנָעַן וַיָּבֹאוּ מִצְרִימָה יַעֲקֹב וְכָל־זֶרְעוֹ אֹתוֹ:

ט"ו: «אֲשֶׁר רָכְשׁוּ בָּאָרֶץ פְּנֻעַן • אָבֵל מִה שֶׁרָכַשׁ בַּפֶּדִן אָרֶם נָתַן הַכֹּל לַעֲשׂוֹ בַשָּׂבִיל חֲלָקוֹ בַּמַּעֲרַת הַמִּכְפֵּלָה. אָמַר: 'נִכְסֵי חַוִּיצָה לָאָרֶץ אֵינָן כְּדֹאֵי לִי', וְזֶהוּ: "אֲשֶׁר פָּרִיתִי לִי". הַעֲמִיד לוֹ צְבוּרִין שֶׁל זָהָב וְשֶׁל כֶּסֶף כַּמִּין כָּרִי, וְאָמַר לוֹ: 'טַל אֶת אֱלֹהֵי'.

(ז) בָּנָיו וּבְנֵי בָנָיו אֶתֹּם בְּנֵתוֹ וּבְנֹת בָּנָיו וְכָל־זָרְעוֹ הֵבִיא אִתּוֹ מִצְרֵימָה:

קט"י • ובנות פניו • סרח בת אשר ויוכבד בת לוי. אבן עזרא

◆ יום חמישי ז' טבת ◆

(ח) וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים מִצְרָיִם יַעֲקֹב וּבָנָיו
בְּכֹר יַעֲקֹב רָאוּבֵן:

קט"ו ◀ הפאים מצרימה • על שם השעה קורא להם הכתוב: "פאים", ואין לתמה על אשר לא כתב אשר פאו.

(ט) וּבְנֵי רְאוּבֵן חֲנוּךְ וּפְלֹא וְחֶצְרֹן וּבְרָמִי:

אבן עזרא על התורה -

ג מְקוֹרָהּ. מְקוֹר, וְהוּא חֶסֶד הַפֿ"א, כְּמוֹ אֲשֶׁר
תִּנָּה הוֹדָה:
ד וטעם אעלף גם עלה. שִׁמְכֵּר בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל:

שיעור יומי ליום חמישי ז' טבת ושנים מקרא ואחד תרגום – מז – פרשת ויגש לה

(י) ובני שמעון ימואל וימין ואהר ויכין וצחר ושאל
ובני שמעון ימואל וימין ואהר ויכין וצחר ושאל
בן־הכנענית:

כ"י בן־הכנענית • בן דינה, שנבעלה לכנעני. כשהרגו את שכם, לא היתה דינה רוצה לצאת עד שנשבע לה שמעון שישאנה (כ"י).

~ נקודות משיחות קודש ~ (על פי לקוטר שיחות חלק ה, עמוד 228 – מתוך 'לקראת שבת')

יחוסו של שאל ליעקב

ובני שמעון . . ושאל בן־הכנענית:

בן דינה שנבעלה לכנעני (מו, י. ובפירוש רש"י)

יש לעין, הרי רש"י בפרושו בא לבאר, שהכנענית היא דינה "שנבעלה לכנעני" – שכם.

ואם־כן תמויה: א. מהיכן מוכיח שאכן מדבר בדינה ולא בכנענית ממש? ב. מדוע מעתיק רש"י את המלה 'בן' מהפסוק, והרי פרושו הוא רק על תבת "הכנענית"?

והבאור בזה:

שתי הקשיות מתרצות אחת בחברתה, כי רש"י בא לענות על שאלה כללית: מדוע בפסוק זה התורה מציגת את האם, ובשאר השמות נזכר רק האב?

אלא שהתורה כותבת את שמות בני ישראל כדי ליחס אותם ליעקב. אצל כל צאצאיו, היחס ליעקב היה רק דרך האב; בני יעקב. מכך שרק בפסוק המדבר על שאל מזכרת אמו, משמע שאף היא מייחסת אותו ליעקב.

לכן גרס רש"י בודאות שמדבר בדינה, ולכן גם צין בפרושו "בן" – שהרי ללמד על יחוסו של שאל באנו. **אבן עזרא**

יא ובני לוי גרשון קהת ומררי:

(יא) ובני לוי גרשון קהת ומררי:

יב ובני יהודה ער ואונן ושלח ופרץ וזרח
ומית ער ואונן בארעא דכנען והיו בני פרץ
חצרן וסמול:

(יב) ובני יהודה ער ואונן ושלח ופרץ וזרח וימת ער
ואונן בארץ כנען והיו בני־פרץ חצרן וסמול:

יג ובני יששכר תולע ופוע ויוב ושמרון:

(יג) ובני יששכר תולע ופוע ויוב ושמרון:

יד ובני זבולון סרד ואלון ויחלאל:

(יד) ובני זבולון סרד ואלון ויחלאל:

טו אליו בני לאה דיילדת ליעקב בפדן ארם
וית דינה ברתה כל נפש בנחיה ובנתה
תלתי ויחלת:

(טו) אלה בני לאה אשר ילדה ליעקב בפדן ארם ואת
דינה בתו כל־נפש בניו ובנותיו שלשים ושלש:

כ"י אלה בני לאה וגו' ואת דינה בתו • הזכרים תלה בלאה והנקבה תלה ביעקב, ללמד: 'אשה מזרעת תחלה יולדת זכר, איש מזריע תחלה יולדת נקבה'. שלשים ושלש • ובפרטן אי אתה מוצא אלא ל"ב? אלא זו יוכבד, שגולדה בין החומות בכניסתן לעיר, שנאמר: "אשר ילדה אותה ללוי במצרים", לידתה במצרים, ואין הורתה במצרים.

טז ובני גד צפיון ויחגי שוני ואצבון ערי
וארודי ואראלי:

(טז) ובני גד צפיון ויחגי שוני ואצבון ערי וארודי ואראלי:

יז ובני אשר ימנה וישנה וישוי ובריעה ושרח אחתם
ושרח אחתהון ובני בריעה חבר ומלפאל:

(יז) ובני אשר ימנה וישנה וישוי ובריעה ושרח אחתם
ובני בריעה חבר ומלפאל:

יח אליו בני זלפה אשר נתן לבן ללאה בתו ותלד
את-אלה ליעקב שש עשרה נפש:

(יח) אליו בני זלפה אשר נתן לבן ללאה בתו ותלד
את-אלה ליעקב שש עשרה נפש:

יט בני רחל אשת יעקב יוסף ובנימן:

(יט) בני רחל אשת יעקב יוסף ובנימן:

כ בני רחל אשת יעקב • ובכלן לא נאמר בהן "אשת", אלא שהיתה עקרו של בית.

כא ובני בנימן פלע ובכר ואשפל גרא ונעמן אחי וראש
מפים וחפים וארד: אבן עזרא

(כ) ויולד ליוסף בארץ מצרים אשר ילדה-לו אסנת
בת-פוט פרע בהן אן את-מנשה ואת-אפרים:

כב אליו בני רחל דאתלדו ליעקב כל
נפשא ארבעה עשר:

(כא) ובני בנימן פלע ובכר ואשפל גרא ונעמן אחי וראש
מפים וחפים וארד: אבן עזרא

כג ובני דן חשים:

(כג) ובני דן חשים: אבן עזרא

כד ובני נפתלי יחצאל וגוני ויצר ושלם:

(כד) ובני נפתלי יחצאל וגוני ויצר ושלם:

כה אליו בני בלהה דיהב לבן לרחל ברתה
וילידת ית אליו ליעקב כל נפשא שבועא:

(כה) אלה בני בלהה אשר נתן לבן לרחל בתו ותלד
את-אלה ליעקב כל-נפש שבועה:

כו כל נפשא דעלא ליעקב למצרים נפקי
ירפה בר מנשי בני יעקב כל נפשם שתיין
ושית:

(כו) כל-הנפש הפאה ליעקב מצרימה וצאי ירכו מלכר
נשי בני-יעקב כל-נפש ששים ושש:

כז ובני יוסף אשר ילדו במצרים נפש שנים כל-הנפש
לביית-יעקב הפאה מצרימה שבועים:

כח ובני יוסף אשר ילדו לה במצרים
נפשם תרין כל נפשם לביית יעקב דעלו
למצרים שבועין:

(כז) ובני יוסף אשר ילדו במצרים נפש שנים כל-הנפש
לביית-יעקב הפאה מצרימה שבועים:

אבן עזרא על התורה

כי יוכרד נולדה בין החומות. גם זה חמה
למה לא הזכיר הכתוב הפלא שנעשה עמה
בהולדת משה, והיא בת ק"ל שנה. ולמה
הזכיר דבר שרה שהיתה בת תשעים. ולא די

יש אומר כי מספר שבועים בעבור שהיא סף
חשבון, כי ששים ותשע היו. וזה המפרש
טעה, בעבור שמצאנו כל נפש בני ובנותיו
שלשים ושלש, והם שלשים ושתים. ובדרש

כא ונעמן. הוא בן בנימן. כי יש נעמן שהוא
בן בנו:

כג ובני דן חשים. יתכן שהיו שנים ומת אחד
מהם, ולא הזכירו הכתוב כי בן דרף הלשון.

♦ יום שישי ח' טבת ♦

(כח) וְאֶת־יְהוּדָה שָׁלַח לְפָנָיו אֶל־יוֹסֵף לְהוֹרֹת לְפָנָיו גִּשְׁנָה וַיָּבֹאוּ אֶרְצָה גִּשְׁן:

כח"י"א לְהוֹרֹת לְפָנָיו • כְּתִירוֹתָם, לְפָנָיו לֹא מְקוֹם וְלֹא הוֹרֹת הָאֵיף תִּישָׁב בָּהּ. לְפָנָיו • קִדְּם שְׂמִיעָה לְשָׁם. וּמִדְּרַשׁ אַגְדָּה: "לְהוֹרֹת לְפָנָיו", לְתַקֵּן לוֹ בֵּית תַּלְמוּד, שֶׁמֶשֶׁם תִּצָּא הוֹרָאָה.

(כט) וַיֹּאמֶר יוֹסֵף מִרְכַּבְתּוֹ וַיַּעַל לְקִרְיַת־יִשְׂרָאֵל אָבִיו גִּשְׁנָה וַיֵּרָא אֵלָיו וַיִּפֹּל עַל־צוּאָרָיו וַיִּבֶךְ עַל־צוּאָרָיו עוֹד:

כט"א וַיֹּאמֶר יוֹסֵף מִרְכַּבְתּוֹ • הוּא בְּעֶצְמוֹ אָסַר אֶת הַסּוֹסִים לְמִרְכַּבָּה לְהַזְדַּרֵּז לְכַבּוֹד אָבִיו. וַיֵּרָא אֵלָיו • יוֹסֵף נִרְאָה אֶל אָבִיו. וַיִּבֶךְ עַל־צוּאָרָיו עוֹד • לְשׁוֹן הַרְבוֹת בְּכִיָּה, וְכֵן: (אֵיב לז) "כִּי לֹא עַל אִישׁ יָשִׁים עוֹד", לְשׁוֹן רַבּוּי הוּא: אֵינוֹ שֶׁם עָלָיו עֲלוֹת נוֹסְפוֹת עַל חֲטָאֵיו, אֵף כָּאֵן: הַרְבֵּה וְהוֹסִיף בְּכִי יוֹתֵר עַל הַרְגִּיל, אֲבָל יַעֲקֹב לֹא נָפַל עַל צוּאָרָיו יוֹסֵף וְלֹא נִשְׁקוּ, וְאָמְרוּ רַבּוּתֵינוּ שֶׁהִנֵּה קוֹרָא אֶת שְׁמֵעַ. אֲבֹנ עוֹרָא

(ל) וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל־יוֹסֵף אֲמוּתָהּ הַפֶּעַם אַחֲרֵי רְאוּתִי אֶת־פָּנֶיךָ כִּי עוֹדֶךָ חַי:

כ"א אֲמוּתָהּ הַפֶּעַם • פְּשׁוּטוֹ כְּתִירוֹתָם, וּמִדְּרַשׁוֹ: סְבוּר הֵייתִי לְמוֹת שְׁתֵּי מִיתוֹת: בְּעוֹלָם הַזֶּה וְלְעוֹלָם הַבָּא, שְׁנִסְתַּלַּקָה מִמֶּנִּי שְׂכִינָהּ, וְהֵייתִי אוֹמֵר שְׂכִינָתִי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִיתַתְךָ. עַכְשָׁו, שְׁעוֹדֶךָ חַי, לֹא אֲמוּת אֲלֵא פֶּעַם אַחַת.

(לא) וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־אָחָיו וְאֶל־בֵּית אָבִיו אֵלֶּיָּה וְאֶנִּידָה לְפָרְעָה וְאֹמְרָה אֵלָיו אַחִי וּבֵית־אָבִי אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ־כְּנָעַן בָּאוּ אֵלָי:

כ"א וְאֹמְרָה אֵלָיו אַחִי וְגו' • וְעוֹד אוֹמֵר לוֹ: "וְהָאֲנָשִׁים רוּעֵי צֹאן וְגו'".

(לב) וְהָאֲנָשִׁים רָעִי צֹאן כִּי־אֲנָשִׁי מְקַנָּה הָיוּ וְצֹאנָם וּבְקָרָם וְכָל־אֲשֶׁר לָהֶם הֵבִיאוּ:

(לג) וְהָיָה כִּי־יִקְרָא לָכֶם פֶּרְעָה וְאֹמֵר מַה־מַּעֲשֵׂיכֶם:

(לד) וְאֹמְרָתֶם אֲנָשִׁי מְקַנָּה הָיוּ עַבְדֵּיךָ מִנְּעוּרֵינוּ וְעַד־עַתָּה גַם־אֲנַחְנוּ גַם־אֲבֹתֵינוּ בַּעֲבוּר תַּשְׁבוּ בְּאֶרֶץ גִּשְׁן כִּי־תִעַבְתָּ מִצְרַיִם כָּל־רָעָה צֹאן:

אֲבֹנ עוֹרָא עַל הַתּוֹרָה

וּמִנְשָׂה וְאֶפְרַיִם לֹא בָּאוּ אֶל מִצְרַיִם, כִּי שָׁם הָיוּ וְשָׁם נוֹלְדוּ, וְכַתּוּב אַחֲרָיו בְּשָׁבָעִים נָפַשׁ יָרְדוּ אֲבוֹתֶיךָ מִצְרַיִם, וְאֵלֶּה שְׁנֵיהֶם לֹא יָרְדוּ. גַּם כֵּן זֶה הַכְּתוּב לְעֵד, כִּי יַעֲקֹב נִכְנַס בְּחֻשְׁבוֹן, כִּי נָפַשׁ יֵשׁ לוֹ, וְהוּא הָעָקֵר: כֵּט וַיֹּאמֶר יוֹסֵף. עַל יְדֵי צוּר, כְּמוֹ וַיִּבֶן שְׁלֹמֹה אֶת הַבַּיִת:

יַעֲקֹב שְׁבָעִים נָפַשׁ. דַּע כִּי הַכְּתוּב לֹא חֲשַׁשׁ לְהוֹצִיא אֶחָד מִשְׁבָּעִים, כְּאֲשֶׁר אָמַר אֲשֶׁר יוֹלֵד לוֹ בְּפֶדֶן אָרֶם, וְלֹא נוֹלֵד לוֹ בְּנִימִין שָׁם. כִּי גַם בְּזוֹ הַפְּרָשָׁה שְׁנַיִם עֲדִים, הָאֶחָד שֶׁאָמַר וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים מִצְרַיִם יַעֲקֹב וּבְנָיו, וְהֵנָּה הַזְכִּיר כִּי יַעֲקֹב מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל, כִּי לֹא הִלָּךְ הַכְּתוּב כִּי אִם אַחֵר הִרְבֵּה. וְהַעֲד הַשְּׁנִי כֵּל הַנֶּפֶשׁ לְבֵית יַעֲקֹב הַבָּא מִצְרַיִם שְׁבָעִים,

לִנּוּ זֶה הַצֵּעַר עַד שֶׁעָשׂוּ פִּיטְנִים פִּיטְנִים בְּיוֹם שְׁמִתַּת תּוֹרָה. יוֹכֵד אֲמִי אַחֲרֵי הַתְּנִיחִי, וְהִיא בַּת ר'נ' שְׁנָה. וְכִי אַחֲרֵיהֶם חִי כָּף וְכָף שְׁנֵים דָּרָךְ אַגְדָּה אוֹ דְּבָרֵי יַחֲדִיד. וְהַנִּכּוֹן בְּעֵינֵי שְׁיַעֲקֹב בְּחֻשְׁבוֹן, וּמִמֶּנּוּ יִחַל, כְּאֵלֶּה אָמַר כֵּל נָפַשׁ בְּנֵיו וּבְנוֹתָיו עִם נִפְשׁוֹ שְׁלֹשִׁים וְשֵׁשׁ. וְהַרְאָה עַל זֶה שֶׁאָמַר בְּחֻשְׁבוֹ יַעֲקֹב וּבְנָיו. וְאִם טַעַן טוֹעֵן וַיֹּאמֶר כִּי הֵנָּה כְּתוּב וַיְהִי כֵּל נָפַשׁ יוֹצֵאֵי יָרָךְ

כִּי־בַעֲבוּר תִּשְׁבּוּ בְּאֶרֶץ גִּשְׁן • וְהִיא צְרִיכָה לָכֶם, שֶׁהִיא אֶרֶץ מְרֻעָה, וּכְשֶׁתֹּאמְרוּ לוֹ שָׂאִין אֹתָם בְּקִיָּאִין בְּמִלְאָכָה אַחֲרָת, יִרְחִיקְכֶם מֵעַלְיוֹ וְיִוְשִׁיכֶם שָׁם. כִּי־תוֹעֲבַת מִצְרִים וְגו' • לִפִּי שֶׁהֵם לָהֶם אֱלֹהוֹת. **אבן עזרא**

מז (א) וַיָּבֵא יוֹסֵף וַיַּגֵּד לְפָרְעָה וַיֹּאמֶר אֵבִי וְאֶחָי וְצֹאנָם וּבְקָרָם וְכָל־אֲשֶׁר לָהֶם בָּאוּ מֵאֶרֶץ כְּנָעַן וְהֵנָּה בְּאֶרֶץ

גִּשְׁן: אבן עזרא

(ב) וּמִקְצֵה אַחִיו לָקַח חֲמִשָּׁה אָנָשִׁים וַיַּצְגֵם לִפְנֵי פָרְעָה: כּוּמְקָצַת מִן אַחֵיהִי דְבַר חֲמִשָּׁה גְבִירִין וְאֶקִּימֵנּוּן קֹדֶם פְּרָעָה:

כִּי־וּמִקְצֵה אַחִיו • מִן הַפְּחוּתִים שֶׁבָּהֶם לְגִבּוּרָה, שָׂאִין גִּבּוּרִים, שָׂאִם יֵרָאֶה אוֹתָם גְּבּוּרִים, יַעֲשֶׂה אוֹתָם אָנָשִׁי מְלַחֲמָתוֹ, וְאֵלֶּה הֵם: רְאוּבֵן, שִׁמְעוֹן, לֵוִי, יִשָּׁשְׁכָר וּבִנְיָמִין. אוֹתָם שְׁלֹא כָּפַל מִשֶּׁה שְׁמוֹתָם כְּשֶׁבָּרְכָם. אֲבָל שְׁמוֹת הַגְּבּוּרִים כָּפַל: "וְזֹאת לִיהוּדָה וַיֹּאמֶר, שִׁמְעָה ה' קוֹל יְהוּדָה", "וְלִגָּד אָמַר בְּרוּךְ מְרַחֵב גָּד", "וְלִנְפֹתְלִי אָמַר נִפְתָּלִי", "וְלִדָּן אָמַר דָּן", וְכֵן לְזַבְלוֹן וְכֵן לְאָשֶׁר, זֶה לְשׁוֹן בְּרָאשִׁית רַבָּה, שֶׁהִיא אֲגֻדַּת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. אֲבָל בְּגִמְרָא בְּבִלִית שְׁלֵנוּ (ב"ק צב) מְצִינוּ שְׁאוֹתָם שֶׁכָּפַל מִשֶּׁה שְׁמוֹתָם הֵם הַחֲלָשִׁים, וְאוֹתָן הֵבִיא לִפְנֵי פָרְעָה. וְיְהוּדָה שֶׁהִכְפִּיל שְׁמוֹ, לֹא הִכְפִּיל מִשּׁוֹם חֲלָשׁוֹת, אֲלֹא טַעַם יֵשׁ בְּדָבָר, כִּדְאִיתָא בְּבִבְא קַמָּא. וּבְבִרְיָתָא דְסַפְרֵי שְׁנִינוּ בָּהּ כִּי־זֹאת הַבְּרָכָה" כִּמוֹ בְּגִמְרָא שְׁלֵנוּ.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות טו ענ" 396)

זֶהוּ לְשׁוֹן בְּרָאשִׁית רַבָּה, שֶׁהִיא אֲגֻדַּת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אֲבָל בְּגִמְרָא בְּבִלִית שְׁלֵנוּ (רש"י מז, ב) סִגְנוֹן הַלְמוּד בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הוּא קָצֵר וְתַמְצִיתִי, כִּנְרָאָה מִסִּגְנוֹן תַּלְמוּד יְרוּשָׁלַיִם. לָכֵן מְפָרֵשׁ אֲגֻדַּת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּכְפְּלוּ שְׁמוֹת הַגְּבּוּרִים, כִּי לִפִּי זֶה נִמְצָא שֶׁהַכְּפֻלַּת הַשְׁמוֹת אֵינוֹ אֲרִיכוֹת בְּלִשׁוֹן הַבְּרָכָה, אֲלֹא עֲנֵן בִּפְנֵי עֲצָמוֹ - לְהִיוֹתָם גְּבּוּרִים וּמְפָרִסְמִים הַכְּפֻלָּה שְׁמוֹתָם. וְאֵלּוּ הַגִּמְרָא הַבְּבִלִית, שֶׁסִּגְנוֹנָהּ אֶרֶץ יוֹתֵר, מְפָרֵשׁ שְׁמוֹת הַחֲלָשִׁים נִכְפְּלוּ, הֵינּוּ שְׁמוֹשֶׁה הָאֶרֶץ בְּלִשׁוֹן הַבְּרָכָה כְּדִי לְחַזֵּק וּלְהַגְבִּיר שְׁבָטִים אֵלּוּ.

(ג) וַיֹּאמֶר פָּרְעָה אֶל־אֶחָיו מַה־פְּעֻשֵׁיכֶם וַיֹּאמְרוּ אֶל־פָּרְעָה רַעָה צֹאן עֹבְדֵיךָ גַּם־אֲנַחְנוּ גַּם־אֲבוֹתֵינוּ: גַּם־אֲמַר פְּרָעָה לְאַחֵיהִי מַה עוֹבְדֵיכֶם וַיֹּאמְרוּ לְפָרְעָה רַעִי עֲנֵא עֹבְדֵיךָ אֵף אֲנַחְנָא אֵף אֲבֹתֵנָא:

(ד) וַיֹּאמְרוּ אֶל־פָּרְעָה לָגוּר בְּאֶרֶץ כְּנָעַן כִּי־אִין מְרֻעָה לְצֹאן אֲשֶׁר לְעֹבְדֵיךָ כִּי־כִבְדַּר הָרַעֲב בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וְעַתָּה יִשְׁבוּ־נָא עִבְדֵיךָ בְּאֶרֶץ גִּשְׁן: וַיֹּאמְרוּ לִנְת פְּרָעָה לְאַחֵיהִי מַה עוֹבְדֵיכֶם וַיֹּאמְרוּ לְפָרְעָה רַעִי עֲנֵא לֵית רַעֲנָא לְעֵנָא דִּי לְעֹבְדֵיךָ אֶרֶץ תַּקִּיף כִּפְנָא בְּאֶרֶץ דְּכָנָעַן וְכָנָעַן יִתְבּוֹן כְּעַן עֹבְדֵיךָ בְּאֶרֶץ דְּגִשְׁן:

(ה) וַיֹּאמֶר פָּרְעָה אֶל־יוֹסֵף לֵאמֹר אֲבִיךָ וְאֶחָיךָ בָּאוּ אֵלֶיךָ: הַוֹּאֶמֶר פְּרָעָה לְיוֹסֵף לְמִימַר אֲבוּיךָ וְאֶחָיךָ אֲתוּ לְנִתְךָ:

(ו) אֶרֶץ מִצְרַיִם לִפְנֵיךָ הוּא בְּמִיטֵב הָאֶרֶץ הוֹשֵׁב אֶת־אֲבִיךָ וְאֶת־אֶחָיךָ יִשְׁבּוּ בְּאֶרֶץ גִּשְׁן וְאִם־יִדְעַתָּ וַיִּשְׁכְּבֶם אָנָשִׁי חֵיל וְשִׁמְתָם שְׂרִי מְקַנָּה עַל־אֲשֶׁר־לִי: וַיֹּאמְרוּ מִצְרַיִם לְפָנֶיךָ הוּא בְּמִיטֵב הָאֶרֶץ הוֹשֵׁב אֶת־אֲבִיךָ וְאֶת־אֶחָיךָ יִשְׁבּוּ בְּאֶרֶץ גִּשְׁן וְאִם־יִדְעַתָּ וַיִּשְׁכְּבֶם אָנָשִׁי חֵיל וְשִׁמְתָם שְׂרִי מְקַנָּה עַל־אֲשֶׁר־לִי:

כִּי־אָנָשִׁי־חֵיל • בְּקִיָּאִין בְּאֲמֻנוֹתָן לְרַעוּת צֹאן. עַל־אֲשֶׁר־לִי • עַל צֹאן שְׁלִי. **אבן עזרא**

(ז) וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת־יַעֲקֹב אָבִיו וַיַּעֲמְדֵהוּ לִפְנֵי פָרְעָה וַיְבָרֶךְ יַעֲקֹב אֶת־פָּרְעָה: וַיֹּאֲתִי יוֹסֵף יַת יַעֲקֹב אֲבוּהִי וַיֹּאֲקִימֵהָ קֹדֶם פְּרָעָה וַיְבָרֶךְ יַעֲקֹב יַת פְּרָעָה:

כִּי־וַיְבָרֶךְ יַעֲקֹב • הִיא שְׂאֵלַת שְׁלוֹם, כְּדָרְךָ כָּל הַנִּרְאִים לִפְנֵי הַמְּלָכִים לְפָרְקִים, שְׁלוּדִי"ר בְּלַע"ז.

— אבן עזרא על התורה —

לד כי תועבת מצרים כל רועה צאן. לאות
פי בימים ההם לא היו המצרים אוכלים בשר.
ולא יעזבו אדם שייבחר צאן, כאשר נעשו
היום אנשי הודו. ומי שהוא רועה צאן, תועבת
היא שהוא שותה הקלב. ואנשי הודו לא
יאכלו ולא ישתו כל אשר יצא ממי מרגיש.
עד היום הזה:
א בארץ גשן. כלל. בארץ רעמסס פרט.
והענין נח. ולפי דעתי כי רעמסס פתוח העין
איננה, שהיו דרים שם וישראל, כי מצרי
מסבנות פרעה הקתה:
ו שרי מקנה. כסוס וכפריד:

שיעור יומי לשבת קודש ט' טבת ושנים מקרא ואחד תרגום – מז – פרשת ויגש

ח ואמר פרעה ליעקב כִּמָּה יָמֵי שְׁנֵי חַיֶּיךָ:

(ח) וַיֹּאמֶר פֶּרְעֹה אֶל־יַעֲקֹב כִּמָּה יָמֵי שְׁנֵי חַיֶּיךָ:

ט ואמר יעקב לפרעה יָמֵי שְׁנֵי תִּתְּבוּתִי
מֵאָה וְתֵלְתִין שָׁנִין וְעִירִין וְכִישִׁין הָיוּ יָמָי
שְׁנֵי חַיֵּי וְלֹא אֲדַבִּיקוּ יָת יוֹמֵי שְׁנֵי חַיֵּי
אֲבֹתַי בְּיוֹמֵי תִּתְּבוּתָהוּן:

(ט) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־פֶּרְעֹה יָמֵי שְׁנֵי מְגֻרֵי שְׁלֹשִׁים וּמֵאתַי
שָׁנָה מֵעַט וְרַעִים הָיוּ יָמֵי שְׁנֵי חַיֵּי וְלֹא הִשְׁיֵגוּ אֶת־יָמָי
שְׁנֵי חַיֵּי אֲבֹתִי בְּיָמֵי מְגֻרֵיהֶם:

כס"א שְׁנֵי מְגֻרֵי יָמֵי גְרוּתִי, כָּל יָמֵי הָיִיתִי גֵר בְּאֶרֶץ. וְלֹא הִשְׁיֵגוּ. בְּטוֹכָה.

י ויברך יעקב ית פרעה ונפק מן קדם
פרעה:

(י) וַיְבָרֶךְ יַעֲקֹב אֶת־פֶּרְעֹה וַיֵּצֵא מִלִּפְנֵי פֶרְעֹה:

כס"ב וַיְבָרֶךְ יַעֲקֹב. כְּדָרֶךְ כָּל הַנִּפְטָרִים מִלִּפְנֵי שָׂרִים: מְבָרְכִים אוֹתָם
וְנוֹטְלִים רְשׁוּת. וּמֵה בְּרָכָה בְּרָכוֹ? שֶׁיַּעֲלֶה נִילוֹס לְרִגְלָיו, לִפְי שְׁאִין
אֶרֶץ מִצְרַיִם שׁוֹתָה מִי גֶשֶׁמִּים, אֲלֵא נִילוֹס עוֹלָה וּמִשְׁקָה, וּמִבְּרָכְתּוֹ שֶׁל יַעֲקֹב וְאֵילָף, הִנֵּה פֶרְעֹה בָּא אֶל נִילוֹס,
וְהוּא עוֹלָה לְקִרְאָתוֹ וּמִשְׁקָה אֶת הָאֶרֶץ (תַּנְחוּמָא) ♦

~ נקודות משיחות קודש ~ (על פי לקוטי שיחות חלק ו, עמוד 31 – מתוך 'לקראת שבת')

בְּרַכַּת יַעֲקֹב לְנִילוֹס

וַיְבָרֶךְ יַעֲקֹב אֶת־פֶּרְעֹה

בְּרָכוֹ שֶׁיַּעֲלֶה נִילוֹס לְרִגְלָיו (מז, י. ובפירוש רש"י)
לְכַאוּרָה הַדָּבָר תְּמוּנָה בְּיוֹתֵר, אִיךָ בָּרַךְ יַעֲקֹב אֶת פֶּרְעֹה בְּנוֹגֵעַ לְנִילוֹס, וְהִרֵי "פֶּרְעֹה וְהַמִּצְרַיִם הָיוּ עוֹבְדִים לְאֹר" (תַּנְחוּמָא וְאֵרָא פֶּרְשָׁה
יג), וְאִיךָ בָּרַךְ אֶת פֶּרְעֹה בְּקִשְׁר לַעֲבוּדָה זָרָה?
וְנֵשׁ לֹמֵר, שֶׁהִיא הַנּוֹתְנָת. דְּהִרֵי הַטַּעַם שֶׁהַנִּילוֹס הִנֵּה הַעֲבוּדָה־זָרָה שֶׁל מִצְרַיִם הוּא, דְּמִפְּנֵי שֶׁ"אִין אֶרֶץ מִצְרַיִם שׁוֹתָה מִי גֶשֶׁמִּים,
אֲלֵא נִילוֹס עוֹלָה וּמִשְׁקָה" (רש"י פֶּרְשָׁתוֹ שם), חֲשַׁבּוּ הַמִּצְרַיִם שֶׁהַנִּילוֹס הוּא הַמְּבִיא לָהֶם פְּרֻנְסָתָם.
אִךְ כְּשֶׁבָּרַךְ יַעֲקֹב "שֶׁיַּעֲלֶה נִילוֹס לְרִגְלָיו", וּבְרָכְתּוֹ נִתְקַיְּמָה, רָאוּ שְׁאִין הַנִּילוֹס עוֹלָה מִכֶּחַ עֲצָמוֹ, וְרַק מִכֶּחַ הַבוּרָא יִתְבָּרַךְ הוּא זֶה
שֶׁעוֹלָה. וְנִמְצָא, שֶׁעַל־יְדֵי בְּרַכַּת יַעֲקֹב נִחְלְשָׁה הַעֲבוּדָה־זָרָה שֶׁל מִצְרַיִם.

♦ שבת קודש ט' טבת ♦

יא ואותיב יוסף ית אבוי וית אחוי ויהב
להון אחסנא בארעא דמצרים בדשפיר
בארעא בארעא דרעמסס כמא די פקיד
פרעה:

(יא) וַיּוֹשֶׁב יוֹסֵף אֶת־אָבִיו וְאֶת־אֲחִיו וַיִּתֵּן לָהֶם אֲחֻזָּה
בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּמִטְבַּת הָאֶרֶץ בְּאֶרֶץ רַעַמְסֵס בְּאֶשֶׁר צִוָּה
פֶּרְעֹה:

כס"ב רַעַמְסֵס • מֵאֶרֶץ גִּשְׁן הִיא.

יב וזן יוסף ית אבוי וית אחוי וית כל
בית אבוי לחמא לפום טפלא:

(יב) וַיְכַלְכֵּל יוֹסֵף אֶת־אָבִיו וְאֶת־אֲחִיו וְאֶת כָּל־בֵּית אָבִיו
לֶחֶם לִפְי הַטָּף:

כס"ג לִפְי הַטָּף • לִפְי הַצִּירִף לְכָל בְּנֵי בֵּיתָם.

יג ולחמא לית בכל ארעא ארי תקיף בפנא
לחדא ואשתלחי עמא דארעא דמצרים
ועמא דארעא דכנען מן קדם בפנא:

(יג) וְלֶחֶם אִין בְּכָל־הָאֶרֶץ כִּי־כָבֵד הָרַעַב מְאֹד וַתֵּלֶה אֶרֶץ
מִצְרַיִם וְאֶרֶץ כְּנַעַן מִפְּנֵי הָרַעַב:

כס"ד וְלֶחֶם אִין בְּכָל־הָאֶרֶץ. חֲזֵר לַעֲנִין הָרָאשׁוֹן, לַתְּחִלַּת שְׁנֵי הָרַעַב. וַתֵּלֶה • כְּמוֹ 'וַתֵּלֶאֱה', לְשׁוֹן עֲיִפוּת,
כְּתַרְגֻּמוֹ, וְדוּמָה לוֹ: (משלי כו) "כְּמַתְּלֵהְלֶה הִירָה זָקִים". אבן עזרא

אבן עזרא על התורה

יג וַתֵּלֶה. עַל מִשְׁקַל וַתַּחַע. כְּמַתְּלֵהְלֶה כְּמוֹ כְּמַתְּעַתַּע. וְשִׁעָמוֹ, כְּאֵדָם שֶׁלֹּא יָדַע מֵה יַעֲשֶׂה:

(ד) וַיִּלְקֹט יוֹסֵף אֶת-כָּל-הַכֶּסֶף הַנּוֹמָצָא בְּאֶרֶץ-מִצְרַיִם וּבְאֶרֶץ כְּנָעַן בַּשֹּׁבֵר אֲשֶׁר-הֵם שׁוֹבְרִים וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת-הַכֶּסֶף בֵּיתָה פְּרָעָה:

רס"י ◀ בַּשֹּׁבֵר אֲשֶׁר-הֵם שׁוֹבְרִים • נוֹתֵינִן לוֹ אֶת הַכֶּסֶף.

(טו) וַיָּתֵם הַכֶּסֶף מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וּמֵאֶרֶץ כְּנָעַן וַיָּבֵאוּ כָּל-מִצְרַיִם אֶל-יוֹסֵף לֵאמֹר הִבֵּה-לָנוּ לֶחֶם וְלִמָּה נָמוֹת נִגְדֶּה כִּי אָפֶם כֶּסֶף:

רס"י ◀ אָפֶם • כְּתִרְגוּמוֹ: 'שָׁלִים'. אבן עזרא

(טז) וַיֹּאמֶר יוֹסֵף הָבוּ מִקְנֵיכֶם וְאַתְּנָה לָכֶם בְּמִקְנֵיכֶם אִם-אָפֶם כֶּסֶף: אבן עזרא

(יז) וַיָּבִיאוּ אֶת-מִקְנֵיהֶם אֶל-יוֹסֵף וַיִּתֵּן לָהֶם יוֹסֵף לֶחֶם בְּפֹסִים וּבְמִקְנֵה הָעֹאֵן וּבְמִקְנֵה הַבֶּקָר וּבְחֻמְרִים וַיִּגְהֵלם בְּלֶחֶם בְּכָל-מִקְנֵהוֹם בַּשָּׁנָה הַהִוא:

רס"י ◀ וַיִּגְהֵלם • כְּמוֹ וַיִּנְהֲגם, וְדוּמָה לוֹ: (ישעיה נא) "אֵין מְנַהֵל לָהּ", (תהלים כג) "עַל מִי מְנוּחֹת וַיִּנְהֲלֵנִי".

(יח) וַתֵּתֶם הַשָּׁנָה הַהִוא וַיָּבֵאוּ אֵלָיו בַּשָּׁנָה הַשְּׁנִיָּה וַיֹּאמְרוּ לוֹ לֹא-נִכְתָּד מֵאֲדָנִי כִּי אִם-תָּם הַכֶּסֶף וּמִקְנֵה הַבְּהֵמָה אֶל-אֲדָנִי לֹא נִשְׁאָר לִפְנֵי אֲדָנִי בְּלֹתִי אִם-גּוֹיֵתָנוּ וְאֲדָמָתָנוּ:

יח וְשָׁלִימָת שְׁתָּא הָיִיא וְאָתוּ לְוַתָּה בַּשְּׁתָּא תִּנְיָתָא וְאָמְרוּ לָהּ לֹא נָכְסִי מִן רְבוּנִי אֱלֵהִין שָׁלִים כֶּסֶף וְגִיתִי בְּעִירָא לְוַת רְבוּנִי לֹא אֲשְׁתָּאָר קֳדָם רְבוּנִי אֱלֵהִין גּוֹיֵתָא וְאֲרַעָא:

רס"י ◀ בַּשָּׁנָה הַשְּׁנִיָּה • שְׁנִית לְשָׁנֵי הָרָעָב. כִּי אִם-תָּם הַכֶּסֶף וְגו' • כִּי אֲשֶׁר תָּם הַכֶּסֶף וְהַמִּקְנָה, וְכֹא הִכָּל אֵל יָד אֲדָנִי. בְּלֹתִי אִם-גּוֹיֵתָנוּ • כְּמוֹ: 'אִם לֹא גּוֹיֵתָנוּ'.

(יט) לָמָּה נָמוֹת לַעֲיֹנִיד גַּם-אֲנַחְנוּ גַּם-אֲדָמָתָנוּ קִנְיָה-אֲתָנוּ וְאֶת-אֲדָמָתָנוּ בְּלֶחֶם וְנִהְיָ אֲנַחְנוּ וְאֲדָמָתָנוּ עֲבָדִים לַפְּרָעָה וְתִנְיָרַע וְנִחְיָה וְלֹא נָמוֹת וְהָאֲדָמָה לֹא תִשָּׁם:

יט לָמָּה נָמוֹת לַעֲיֹנִיד אִף אֲנַחְנָא אִף אֲרַעָתָא קִנְיָ יִתְנָא וְיָת אֲרַעָתָא בְּלִחְמָא וְנִהְיָ אֲנַחְנָא וְאֲרַעָתָא עֲבָדִין לַפְּרָעָה וְהִבּוּ בִּר זִרְעָא וְנִיחִי וְלֹא נָמוֹת וְאֲרַעָא לֹא תִבּוּר:

רס"י ◀ וְתִנְיָרַע • לִזְרַע הָאֲדָמָה, וְאִף עַל פִּי שְׁאֵמֶר יוֹסֵף: "וְעוֹד חֲמֵשׁ שָׁנִים אֲשֶׁר אֵין חֲרִישׁ וְקָצִיר", מִכִּינֹן שָׂבֵא יַעֲקֹב לְמִצְרַיִם, בָּאָה בְּרָכָה לְרַגְלוֹ, וְהִתְחִילוּ לִזְרַע וְכָלָה הָרָעָב, וְכֵן שְׁנֵינוּ בְּתוֹסֶפֶתָא דְּסוּטָה. לֹא תִשָּׁם • לֹא תִהְיָ שְׂמֻמָּה, לֹא תִבֵּר, לְשׁוֹן שְׂדֵה בּוֹר שְׁאִינוֹ חֲרוּשׁ. אבן עזרא

(כ) וַיִּקֶּן יוֹסֵף אֶת-כָּל-אֲדָמַת מִצְרַיִם לַפְּרָעָה כִּי-מָכְרוּ מִצְרַיִם אִישׁ שָׂדֵהוּ כִּי-חֹזֶק עָלֵהֶם הָרָעָב וַתְּהִי הָאֶרֶץ לַפְּרָעָה:

רס"י ◀ וַתְּהִי הָאֶרֶץ לַפְּרָעָה • קְנוּיָה לוֹ.

כ וַיִּקְנָא יוֹסֵף יָת כָּל אֲרַעָא דְּמִצְרַיִם לַפְּרָעָה אֲרִי זִבִּינוּ מִצְרַיִם גִּבֵּר חֲקִלָּה אֲרִי תִקִּיף עֲלֵיהוֹן כְּפָנָא וְהוֹת אֲרַעָא לַפְּרָעָה:

אבן עזרא על התורה

טו וַיָּתֵם. מִפְּעֻלֵי הַכֶּסֶף, כְּמוֹ וַיָּדֵם הַשָּׂמֶשׁ: וְחֻסָּף. אָפֶם כֶּסֶף. פֶּעַל עָבַר. כְּמוֹ כִּי נִרָא יֵט וְאֵל תִּתְּמָה שְׂיֵאמֶר לְשׁוֹן מוֹת עַל הָאֲדָמָה, כִּי הִפָּךְ זֶה וְאֵתָה מִסְחָה אֶת כָּלָם: תִּשָּׁם. לְשִׁכַּת בְּעֶצֶר:

טז הָיָה הַחַ"א רָאוּי לְהִיטוֹת נָע בְּפִתְחָא

(כא) וְאֶת־הָעָם הָעֶבְרִי אֹתוֹ לַעֲרִים מְקֻצָּה גְבוּל־מִצְרַיִם
וְעַד־קִצְהוֹ:
כא וְיָת עָמָא אַעְבַּר יְתָה מְקַרִי לְקַרִי מִסִּיפֵי
תַּחֲוּם מִצְרַיִם וְעַד סוּפָה:

כ"א וְאֶת־הָעָם הָעֶבְרִי אֹתוֹ • יוֹסֵף מַעִיר לַעִיר, לְזַכְרוֹן שֶׁאֵין לָהֶם עוֹד חֶלֶק בְּאֶרֶץ, וְהוֹשִׁיב שָׁל עִיר זוּ בְּחִבְרָתָהּ. וְלֹא הֶצְרַח הַכְּתוּב לִכְתֹּב זֹאת, אֲלָא לְהוֹדִיעַ שֶׁבָּחוּ שֶׁל יוֹסֵף, שֶׁנִּתְּכַנֵּן לְהַסִּיר חֶרֶפָה מֵעַל אָחִיו, שֶׁלֹּא יִהְיוּ קוֹרִין אוֹתָם: 'גוֹלִים' (חולין ס). מְקֻצָּה גְבוּל־מִצְרַיִם וְגו' • בֵּן עֲשָׂה לְכָל הָעָרִים אֲשֶׁר בְּמַלְכוּת מִצְרַיִם, מְקֻצָּה גְבוּלָהּ וְעַד קִצְהָ גְבוּלָהּ. אֲבָן עוֹרָא

(כב) רַק אֲדַמַּת הַפְּהָנִים לֹא קָנָה בִּי חֶק לַפְּהָנִים מֵאֵת
פְּרֻעָה וְאָכְלוּ אֶת־חֶקְם אֲשֶׁר נָתַן לָהֶם פְּרֻעָה עַל־פִּנֹּן לֹא
מִכְרוּ אֶת־אֲדַמַּתָּם:
כב לַחֲדוּד אֶרְעָא דְּכַמְרִיָּא לֹא זַבִּין אַרִי חֶלְקָא
לְכַמְרִיָּא מְלֻת פְּרֻעָה וְאָכְלוּ יָת חֶלְקֵהוּן
דִּיהֵב לְהוֹן פְּרֻעָה עַל פִּנֹּן לֹא זַבִּינוּ יָת
אֶרְעֵהוּן:

כ"ב הַפְּהָנִים • הַכּוֹמְרִים, כֹּל לְשׁוֹן כְּהֵן, מִשְׁרַת לְאַלְהוּת הוּא, חוּץ מֵאוֹתָן שֶׁהֵם לְשׁוֹן גְּדֻלָּה, כְּמוֹ: "כְּהֵן מִדִּין", "כְּהֵן אוֹן". חֶק לַפְּהָנִים • חֶק בָּךְ וּבָךְ לָחֶם לַיּוֹם.

(כג) וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־הָעָם הֵן קָנִיתִי אֶתְכֶם הַיּוֹם
וְאֶת־אֲדַמַּתְכֶם לְפְרֻעָה הֵא־לָכֶם זֶרַע וּזְרַעְתֶּם אֹת־
הָאֲדָמָה:
כג וַיֹּאמֶר יוֹסֵף לְעָמָא הָא זַבְנִית יִתְכּוֹן יוֹמָא
דִּין וְיָת אֶרְעֵכּוֹן לְפְרֻעָה הֵא לְכוֹן בֵּר זַרְעָא
וְתִזְרְעוּן יָת אֶרְעָא:

כ"ג הָא • כְּמוֹ: הִנֵּה, כְּמוֹ: (יחזקאל טו) "וְגַם אֲנִי הֵא דִּרְכָךְ בְּרֹאשׁ נִתְתִּי".

(כד) וַיְהִי בַּתְּבוּאֹת וּנְתַתֶּם חֲמִישִׁית לְפְרֻעָה וְאַרְבַּע הַיֹּדֹת
יְהִי לָכֶם לְזֶרַע הַשָּׂדֶה וְלֹאֲכַלְכֶם וְלֹאֲשֶׁר בְּבִתְיֶכֶם
וְלֹאֲכַל לְטַפְּכֶם:
כד וַיְהִי בַּתְּבוּאֹת וּנְתַתֶּם חֲמִישִׁית לְפְרֻעָה וְאַרְבַּע הַיֹּדֹת
חֲמִשָּׁא לְפְרֻעָה וְאַרְבַּע חֶלְקִין? הֵא לְכוֹן
לְבֵר זֶרַע חֶלְקָא וְלִמְיַכְלוֹן וְלִאֲנָשׁ בְּבִתְיֵכֶם
וְלִמְיַכְל לְטַפְלֵכֶם:

כ"ד לְזֶרַע הַשָּׂדֶה • שֶׁבָּכַל שָׂדֶה. וְלֹאֲשֶׁר בְּבִתְיֶכֶם • וְלֹאֲכַל הָעֶבְדִּים וְהַשִּׁפְחוֹת אֲשֶׁר בְּבִתְיֶכֶם. טַפְּכֶם • בָּנִים קְטָנִים.

(כה) וַיֹּאמְרוּ הַחִיתָנוּ נִמְצָא־חֵן בְּעֵינֵי אֲדֹנֵי וְהֵינּוּ עֲבָדִים
לְפְרֻעָה:
כה וַיֹּאמְרוּ קִימְתָנָא נִשְׁפַּח רַחֲמִין בְּעֵינֵי
רַבּוֹנֵי וְנִהֵי עֲבָדִין לְפְרֻעָה:

כ"ה נִמְצָא־חֵן • לַעֲשׂוֹת לָנוּ זֹאת כְּמוֹ שֶׁאֲמַרְתָּ. וְהֵינּוּ עֲבָדִים לְפְרֻעָה • לְהַעֲלוֹת לוֹ הַמַּס הַזֶּה בְּכָל שָׁנָה: לְחֶק שֶׁלֹּא יַעֲבֹר.

(כו) וַיִּשָּׁם אֹתָהּ יוֹסֵף לְחֶק עַד־הַיּוֹם הַזֶּה עַל־אֲדַמַּת
מִצְרַיִם לְפְרֻעָה לְחִמֹּשׁ רַק אֲדַמַּת הַפְּהָנִים לְבָדֹם לֹא
הָיְתָה לְפְרֻעָה:
כו כוּ וְשׁוּי יְתָה יוֹסֵף לְגִזְרָא עַד יוֹמָא הַדִּין עַל
אֶרְעָא דְּמִצְרַיִם דִּיהוֹן יְהִינֵן חֲד מִן חֲמִשָּׁא
לְפְרֻעָה לַחֲדוּד אֶרְעָא דְּכַמְרִיָּא בְּלַחֲדִיהוֹן
לֹא הָיְתָה לְפְרֻעָה:

אֲבָן עוֹרָא

(כו) וַיָּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּאֶרֶץ גִּשְׁן וַיֵּאָחֲזוּ בָּהּ
 כַּזְוִיתִיב יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּאֶרֶץ גִּשְׁן וַיֵּאָחֲזוּ בָּהּ וַיִּפְּרוּ וַיִּרְבּוּ מְאֹד:

כז"י וַיָּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְהִיכֵן? בְּאֶרֶץ גִּשְׁן, שֶׁהִיא מְאֶרֶץ מִצְרַיִם. וַיֵּאָחֲזוּ בָּהּ • לְשׁוֹן אַחֲזָה:

~ נקודות משיחות קודש ~ (על-פי לקוטי-שיחות חלק טו, עמוד 407 ואילך – מתוך 'לקראת שבת')

אֶרֶץ גִּשְׁן נִתְּנָה בִּירוּשָׁה

וַיָּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּאֶרֶץ גִּשְׁן וַיֵּאָחֲזוּ בָּהּ

וַיֵּאָחֲזוּ בָּהּ – לְשׁוֹן אַחֲזָה (מז, כז. ובפירוש רש"י)

לְכַאוֹרָה יֵשׁ לְעֵינֵינוּ:

בְּלִשׁוֹן "וַיֵּאָחֲזוּ בָּהּ" מְשֻׁמֶּע שְׁאֶרֶץ גִּשְׁן נִתְּנָה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל כְּאַחֲזָה גְמוּרָה.

וְלְכַאוֹרָה קִשָּׁה, הִרִי רַק עַל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נֶאֱמַר דְּנִתְּנָה הַקֶּב"ה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְאַחֲזָה, אֲךָ אֶרֶץ גִּשְׁן הִיְתָה שִׁיכָת לַמִּצְרַיִם?

וְהַבְּאוּר בָּזָה:

אֵיחָא בְּפִרְקֵי דְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר (פֶּרֶק כו) שְׁפָרְעָה הָעֵנִיק לְשָׁרָה אֶת "אֶרֶץ גִּשְׁן לְאַחֲזָה", ו"לְפִיכָּךְ יָשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ גִּשְׁן שֶׁהִיא שֶׁל שָׂרָה אֲמִנּוּ". וְעַל־פִּיזָה גַּם אֶרֶץ גִּשְׁן הִיְתָה שִׁיכָת לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל כִּירוּשָׁה.

וַיְתִירָה מִזֹּו יֵשׁ לִזְמַר: דְּאֶרֶץ גִּשְׁן הִיְתָה יְרוּשָׁה יוֹתֵר מֵאֶרֶץ כְּנָעַן, מִשּׁוּם שֶׁלְכַמָּה שִׁטוֹת לֹא קָנָה אֲבָרְהָם בְּפִעַל אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן, מִה־שְׁאִינ־כֵּן אֶרֶץ גִּשְׁן, שֶׁהֵעֵקָה מִמֶּשׁ לְשָׂרָה. אֲבָן עֲזָרָא

ק"ו פסוקים 'הללא"ל סימן חסלת פרשת ויגש

הפמרה לפרשת ויגש לקריאה בציבור ולשמו"ת נדפסה בעמ' קמ

אֲבָן עֲזָרָא עַל הַתּוֹרָה

כַּזְוִיתִיב יִשְׂרָאֵל בָּהּ. שְׁקִנִּי שֵׁם אַחֲזָה:

אגרות קודש

ב"ה, ד' טבת, ה'תשי"א

ברוקלין

שלום וברכה!

מכתבו קבלתי לפני איזה זמן ומרוב הטרדות לא הגיע התור לענות עליו עד עתה.

שואל במכתבו אשר מכיון שהוקל מעט הנסיעה לאה"ב, אם ישתדל לנסוע לכאן, אך רצונו להסתדר רק בתור יושב אהל, בתור ראש ישיבה.

הנה בכלל ההסתדרות כאן, בתור ראש ישיבה וכיו"ב, קשה היא ביותר, ובפרט להיות בטוח בזה מקדם, כי ענין כזה דורש חיפוש והשתדלות יתרה על אחר. מובן, אשר אם רצונו ויש ביכולתו לברר האפשרויות בזה על ידי מכתבים מפאריז, יכול לנסות, אבל מסופקני אם יעלה בידו.

לאידך גיסא ההסתדרות פה בתור שוחט עופות וגסות אומן, קלה היא לפי ערך, ומשתלמת בכי טוב, אלא שלזה אפשר שצריך יהי' לדור בערי השדה. ואם מסוגל לזה ורצונו בכך, אזי נכון הדבר שישתדל בדבר ניירות לאה"ב. והוי' ינחנו בדרך הישר שיגיע למחוז חפצו, חפצו של איש הישראלי שהוא חפצו של נפשו האלקית כמובא בדא"ח מרמב"ם ה' גרושין ספ"ב, אשר פנימיות רצונו של איש יהודי, שזהו הנקרא חפץ, הוא אך ורק תורה ומצות.

בברכת הסתדרות טובה ובריאיות הנכונה,

מנחם שניאורסאהן

שיעורי תהלים לשבוע פרשת ויגש

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אנ"ש שי אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

יום ראשון - ג' טבת פרק כ מפרק יח עד סוף פרק כב	יום רביעי - ו' טבת מפרק לה עד סוף פרק לח
יום שני - ד' טבת מפרק כג עד סוף פרק כח	יום חמישי - ז' טבת מפרק לט עד סוף פרק מג
יום שלישי - ה' טבת מפרק כט עד סוף פרק לד	יום שישי - ח' טבת מפרק מד עד סוף פרק מח
שבת קודש - ט' טבת פרק כ מפרק מט עד סוף פרק נד	

יום ראשון ג' טבת

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 20, אבל כל מה... עד עמ' יא, סוף פ"ה:

45 וְצִמְצוּמִים רַבִּים, – המדרגה הבאה אחרי הצמצום, יורדת כל כך,
46 שאין לה ערך כלל למדרגה שלפני הצמצום, והחיות של קדושה
47 האמורה ירדה כל כך, עַד שֶׁנִּתְמַעַט כָּל כֹּחַ הָאוֹר וְהַחַיּוּת, מֵעוֹט
48 אַחֵר מֵעוֹט, עַד שֶׁיִּכּוֹל לְהִתְצַמֵּץ וּלְהִתְלַבֵּשׁ בְּבַחֲיִנַת גְּלוּת –
49 החיות שמן הקדושה,
50 נמצאת בגלות באותו דבר
51 שהיא מחיה. היינו: הדבר
52 אינו בטל לחיות שלו כפי
53 הנדרש, אלא הוא "מושל"
54 על החיות; למשל: אדם
55 הנמצא בגלות – יש על גביו
56 מי שמושל עליו, והוא אינו
57 יכול לגלות את כוחותיו
58 ולפעול כרצונו. החיות שמן
59 הקדושה היא בבחינת גלות
60 תוך אותה דבר הנפרד, –
61 מן הקדושה ובו מתלבשת
62 החיות להחיות – להחיות
63 את הדבר הנפרד, וְלִקְיָמוֹ
64 מֵאֵין לֵישׁ, שְׁלֹא יִחוּד
65 לְהִיּוֹת אֵין וְאִפֶּס כְּבִתְּחִלָּה
66 מִפְּקֶם שֶׁנִּבְרָא. – הרי, שכל
67 דבר שאינו בטל להקב"ה,
68 ובהרגשתו הוא כדבר נפרד
69 – מקבל את חיותו, לא
70 מפנימיות הקדושה בלבד,
71 אלא רק על-ידי התלבשותה
72 בהרבה לבושים וצמצומים.
73 וְלִכֵּן נִקְרָא עוֹלָם הָהוּא
74 וּמְלֹא, עוֹלָם הַקְּלִפּוֹת
75 וְסִטְרָא אַחֲרָא. – למרות
76 שהקדושה היא היא המחיה

77 גם את העולם-הזה, אלא מכיון שהעולם-הזה הגשמי מרגיש את
78 עצמו כדבר לעצמו, כמציאות נפרדת, ולא נראה בו הביטול
79 להקב"ה, לכן הוא נקרא עולם של קליפות וסטרא אחרא, וְלִכֵּן כָּל
80 מַעֲשֵׂה עוֹלָם הָהוּא קָשִׁים וְרָעִים, וְהַרְשָׁעִים גּוֹבְרִים בּוֹ, כְּמוֹ
81 שֶׁכְּתוּב בְּעֵץ חַיִּים שֶׁעַר מִבְּסוֹף פָּרָק ד'. הגהה – ב"הגהה"
82 הבאה, עומד רבנו חזקן על כך, שהעולם הזה נקרא עולם של
83 "קליפות" ו"סטרא אחרא", למרות שהקב"ה נמצא הרי בכל מקום,
84 גם בעולם-זה, וכמו שמוסבר ב"קבלה" שזהו ה"אור אין סוף"
85 המתלבש בעשר הספירות של ארבעה העולמות: אצילות, בריאה,
86 יצירה, עשיה, ועל-ידן מלא גם עולמו, העולם-הזה, ב"אור אין סוף"
87 – אך, אין זה סותר לעובדה שהעולם-הזה נקרא עולם של "קליפות"
88 ו"סטרא אחרא". [עם היות בְּתוֹכּוֹ – למרות שישנן בעולם-הזה,

1 אֲבָל כָּל מַה שֶּׁאֵינוּ בָּטֵל אֲצִלּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲלֵא הוּא דָּבָר נִפְרָד
2 בְּפָנֵי עֲצָמוֹ – הוא נראה כאילו הוא דבר נפרד לעצמו, אֵינוּ מְקַבֵּל
3 חַיּוּת מִקִּדְשׁוֹ שֶׁל הַקְּדוּשָׁה-כְּרוֹךְ-הוּא – אלא, מֵהֵיכָן הוּא מְקַבֵּל
4 את חיותו? הרי מן ההכרח שכל דבר יקבל את חיותו מן הקדושה,

5 כמו שכתוב: "ואתה מחיה
6 את כולם", אלקות וקדושה
7 מחיה את הכל – מסביר
8 רבנו חזקן, שה"נפרד", זה
9 שאין בו ביטול להקב"ה,
10 אינו מקבל חיות מהפנימיות
11 של הקדושה, כי אם
12 מחיצוניותה בלבד, אחרי
13 שהיא עוברת ויורדת דרך
14 הסתרות רבות. זהו מה
15 שהוא אומר: "אינו מקבל
16 חיות", מִבְּחִינַת פְּנִימִיּוּת
17 הַקְּדוּשָׁה וּמְחֻלָּה
18 וְעֲצָמוּתָהּ בְּכַבּוּדָהּ
19 וּבְעֲצָמָהּ, אֲלֵא מִבְּחִינַת
20 אַחֲוָיִם, – כפי שיוסבר
21 להלן, בפרק כ"ב, משמעותה
22 של השפעה פנימית היא,
23 לתת למישהו דבר מתוך
24 רצון עצמי טוב, ואילו
25 השפעה בבחינת אחוריים –
26 היינו: כשנותנים דבר
27 למישהו בגלל סיבה צדדית
28 ולא מתוך רצון טוב. למשל:
29 כשמישהו נותן דבר לשונא, או
30 הריהו מפנה את פניו ממנו.
31 פניו של אדם מסמלים את
32 פנימיותו, וכשם שפנימיותו
33 של האדם אינה מתבטאת במתנה שהוא נותן לשונא, ומשום כך
34 הוא מפנה ממנו גם את פניו הגשמיות בשעת מעשה – כך גם ביחס
35 להשפעה אלקית: כשההשפעה מושפעת לצד הקדושה, הרי זו
36 השפעה פנימית, שהקב"ה רוצה, כביכול, להשפיע לו. ואילו
37 ההשפעה המושפעת ל"סטרא אחרא", לצד שלא מן הקדושה, הרי
38 זו השפעה חיצונית בלבד, בלי רצון פנימי, והיא נקראת "בחינת
39 אחוריים", שְׂיֻדְרִים מִמְּדֻרְגָּה לְמִדְרָגָה – ממדרגה עליונה
40 לתחתונה, רַבְּבוֹת מִדְרָגוֹת, בְּהִשְׁתַּלְשְׁלוֹת הָעוֹלָמוֹת דֶּרֶךְ עֲלָה
41 וְעִלּוּל – דרך סיבה (הגורם) ומסובב (התוצאה), וכפי שהוסבר כבר,
42 כשהמדרגה העליונה היא סיבה וגורם למדרגה התחתונה הבאה
43 ממנה. אך, בצורה זו, יש עדיין ערך ושייכות בין המדרגה התחתונה
44 לעילתה, שהיא המדרגה העליונה, ואילו כאן ישנם נוסף על כך

הנהגה

עם היות בתוכו עשר ספ'
דעשה קדושה וכמ"ש בע"ה שער
מ"ג ובתוך עשר ספ' דעשה אלו הן
עשר ספ' דיצירה ובתוכן עשר ספ'
דבריאה ובתוכן עשר ספ' דאצילות
שבתוכן אור א"ס ב"ה ונמצא אור
א"ס ב"ה מלא כל הארץ הלזו
התחתונה על ידי התלבשותו בעשר
ספ' דארבע עולמות אבי"ע כמ"ש
בע"ה שער מ"ז פ"ב ובספר גלגלים
פרק כ':

1 עֶשֶׂר סְפִירוֹת דְּעֻשָׁה דְּקִרְשָׁה, – שכן, עולם העשיה כלול בו גם
 2 עולמנו אנו, העולם־זהה הגשמי, וגם עולם העשיה הרוחני, ועשר
 3 הספירות של עולם העשיה של קדושה נמצאות גם בעולמנו, וכמו
 4 שְׁכָנוּת בְּעֵץ חַיִּים שָׁעַר מֶנֶח, וּבְתוֹךְ עֶשֶׂר סְפִירוֹת דְּעֻשָׁה אֵלוֹ
 5 הֵן עֶשֶׂר סְפִירוֹת דִּיצִירָה,
 6 וּבְתוֹכָן – בעשר הספירות
 7 של יצירה, עֶשֶׂר סְפִירוֹת
 8 דְּבְרִיָּאָה, וּבְתוֹכָן – בעשר
 9 הספירות של בריאה, עֶשֶׂר
 10 סְפִירוֹת דְּאִצִּילוֹת,
 11 שְׁכָנוּתָן – בעשר הספירות
 12 דאצילות, אִזְרֵי־אֵין־סוֹף
 13 בְּרוּךְ־הוּא; וְנִמְצָא אִזְרֵי
 14 אֵין־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא מְלֵא
 15 כָּל הָאֶרֶץ הַלְלוֹת תַּחְתּוֹנָה, 8
 16 עַל יְדֵי הַתְּלַבְּשׁוֹת בְּעֶשֶׂר 9
 17 סְפִירוֹת דְּאֶרְבַּע עוֹלָמוֹת: 10
 18 אִצִּילוֹת־בְּרִיָּאָה־יְצִירָה 11
 19 עֻשָׁה, כְּמוֹ שְׁכָנוּת בְּעֵץ 12
 20 חַיִּים שָׁעַר מֶנֶח פָּרָק ב 13
 21 וּבְסֵפֶר גִּלְגּוּלִים פָּרָק כ: 14
 22 – ולמרות זאת, מבלי הבט 15
 23 ש"אור אין סוף" מלא גם 16
 24 בעולם־זהה, אין הוא בטל
 25 להקב"ה, ונראה בדבר נפרד, כ"מציאות" לעצמה, ולכן נקרא
 26 העולם־זהה עולם של קליפות ו"סטרא אחרא", שכן, קדושה מסמלת
 27 רק מה שבטל להקב"ה, כשחסר ביטול זה להקב"ה – זה נקרא
 28 "סטרא אחרא". עד כאן הוסבר שהמחשבות, דיבורים ומעשים שאין
 29 מטרתם – קדושה, נקראים "סטרא אחרא", והם לבושיה של הנפש
 30 הבהמית. ולפי זה יוצא שלבושים אלה של הנפש הבהמית, הם
 31 באותה מדריגה כמו הנפש הבהמית עצמה, היא – נפש של
 32 "קליפה", וגם לבושיה הם מ"קליפה" ו"סטרא אחרא". ברם, בהיותם
 33 ההיפך מלבושי הנפש האלקית, וכפי שכבר הוסבר, מדריגתם של
 34 לבושי הנפש האלקית, היא למעלה ממדריגת הנפש האלקית
 35 עצמה, והם גורמים עליה במדריגת נפש זו, צריכים הרי לומר כך גם
 36 ביחס ללבושי הנפש הבהמית, אלא בצד ההפכי, והיינו: לבושים
 37 אלה של הנפש הבהמית, הם במדריגה תחתונה יותר מאשר נפש זו
 38 עצמה, והם מורידים את נפש הבהמית למדריגה תחתונה יותר
 39 מאשר היא עצמה. ורבנו הזקן בא להסביר להלן, שבקליפה עצמה
 40 ישנן שתי מדריגות, אחת למטה מזהשניה, ואשר בין לבושי הנפש
 41 הבהמית, ישנם לבושי מחשבה, דיבור ומעשה של עבירות – והם
 42 למטה בהרבה במדריגתם מאשר הנפש הבהמית עצמה, שכן, נפש
 43 זו היא מ"קליפת נוגה", שיש בה עדיין גם מהטוב, ואילו לבושי

ליקוטי אמרים

הנהגה

עם היות בתוכו עשר ספ' דעשיה דקדושה וכמ"ש בע"ה שער מ"ג ובתוך עשר ספ' דעשיה אלו הן עשר ספ' דיצירה ובתוכן עשר ספ' דבריה וכתובין עשר ספ' דאצילות שבתוכן אור א"ם ב"ה ונמצא אור א"ם ב"ה מלא כל הארץ הלוו התחתונה על ידי התלבשותו בעשר ספ' דארבע עולמות אבי"ע כמ"ש בע"ה שער מ"ז פ"ב ובספר גלגולים פרק ב':

וקיום גופם וקיום וחיות כל מאכלות אסורות
 מהצומח כמו ערלה וכלאי הכרם כו' וכמ"ש בע"ה
 שער מ"ט פ"ו וכן קיום וחיות כל המעשה דבור
 ומחשבה של כל שם"ה לא תעשה וענפיהן כמ"ש
 שם סוף פ"ה:

העבירות הם מאותן "קליפות" שאין בהן מהטוב כלל, ועלידי
 התלבשות הנפש בלבושים אלה – היא יורדת למדריגה תחתונה
 יותר מאשר היא עצמה: אֵלֶּא שְׁהִקְלָפוֹת הֵן נִחְלָקוֹת לְשֵׁנִי
 מְדֻרָּגוֹת, זו לְמַטָּה מִזוֹ. הַמְדֻרָּגָה הַתַּחְתּוֹנָה, הִיא שֶׁלֹּשׁ קְלָפוֹת
 הַטְּמָאוֹת וְרַעוֹת לְגִמְרִי,
 וְאֵין בָּהֶם טוֹב כָּלָל,
 וְנִקְרָאוּ בְּמִדְּבָרָהּ
 יַחְזָקָאֵל¹⁰ – ב"מרכבה" 10
 שחזה יחזקאל הנביא, בה
 נזכרים הדברים המכסים על
 אלקות, ביניהם, שלשה
 דברים המרמזים על שלש
 קליפות אלו, והן נקראות
 שם: "רוח סְעָרָה" וְ"עֵנָן
 גָּדוֹל וְנוֹ" – ו"אש
 מתלקחת". שלש אלו הן
 שלש הקליפות הטמאות
 לגמרי ואין בהן מהטוב כלל.
 וימין – משלש קליפות אלו,
 נִשְׁפָּעוֹת וְנִמְשָׁכוֹת נִפְשׁוֹת
 כָּל אֲמוֹת הָעוֹלָם, וְקִיּוֹם
 גּוֹפֵם, – נוסף על החיות
 מהנפש המחיה את הגוף, יש
 לגוף גם קיום עצמי, וְנִפְשׁוֹת
 כָּל בְּעָלֵי חַיִּים הַטְּמָאִים וְאִסּוּרִים בְּאִכְלֵיהֶן, וְקִיּוֹם גּוֹפֵם, וְקִיּוֹם
 וְחַיּוּת כָּל מַאֲכָלוֹת אִסּוּרוֹת מִהַצְמִיחָה, כְּמוֹ עֵרְלָה – פירות
 הצומחים על עצים שעדיין לא מלאו להם שלש שנים, וְכָלֵא
 הַקֶּרֶם – תבואה שנזרעה במעורב עם ענבים, כו', – כל מה שאסור
 באכילה, וְכְמוֹ שְׁכָנוּת בְּעֵץ חַיִּים שָׁעַר מֶנֶח פָּרָק ו', – שכל
 הדברים האמורים מקבלים חיותם משלש קליפות אלו, וְכֵן קִיּוֹם
 וְחַיּוּת כָּל הַמַּעֲשֶׂה דְּבוֹר וּמַחֲשַׁבָּה שֶׁל כָּל שֵׁם"ה לֹא תַעֲשֶׂה –
 שלש מאות ששים וחמש מצוות ה"לא־תעשה" שהתורה אסרה
 לעשות, לדבר ולחשוב, וְעֵנִיפֵיהֶן, – הדברים שאסרו החכמים בתור
 "ענפים" לאיסורים שמן התורה. הנה כל אלה מקבלים חיותם
 וקיומם משלש הקליפות הטמאות לגמרי, כְּמוֹ שְׁכָנוּת בְּעֵץ חַיִּים – ב"עץ
 חיים", סוֹף פָּרָק ה: – הרי, שמחשבה, דיבור ומעשה של איסור,
 נובעים מהמדריגה התחתונה יותר שבקליפות. ואילו הנפש
 הבהמית, הרי כפי שנאמר בפרק הראשון, וכמו שיוסבר להלן, היא
 מקליפת נוגה, שיש בה עדיין מן הטוב. מכאן – שהלבושים הם
 למטה במדריגה מהנפש עצמה, והם גורמים לה ירידה. זהו פירוש
 מדויק לביטוי "זה לעומת זה", הצד ההפכי של הנפש האלקית, בה,
 לבושי: מחשבה, דיבור ומעשה בתורה ובקיום המצוות, הם למעלה
 במדריגה, מנפש זו עצמה וגורמים לה עליה.

9. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "צ"ע אם עפ"ז הרי גם באוכל סתם כן הוא. וכ"מ בקונ' עה"ח פ"ג (עכ"פ – מפני שמביאו כו') ובתניא פ"ג: שנתחזק יותר. ומ"ש לקמן דרך "ולא עדיפ", אולי י"ל מפני שסו"ס הם בסוג א'. ובל' קיצור תניא פ"ז – בערכה". 10. יחזקאל א, ד.

יום שני ד' טבת

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' יא, פרק ז אך נפש... עד עמ' 22, וברחי רבנן.

ליקוטי אמרים

פרק ז אך נפש החיונית הבהמית שבישראל

שמצד הקליפה המלוכשת בדם

האדם כנ"ל ונפשות בהמות וחיות ועופות ודגים טהורים

ומותרים באכילה וקיום וחיות כל הדומם וכל הצומח

המותר באכילה וכן קיום וחיות כל המעשה דבור

ומחשבה בענייני עוה"ז שאין בהם צד איסור לא שרש

ולא ענף משם"ה מצות לא תעשה וענפיהן דאורייתא

ודרבנן רק שאינו לשם שמים אלא רצון הגוף וחפצו

ותאוותו ואפי' הוא צורך הגוף וקיומו וחיותו ממש אלא

שכוונתו אינה לשם שמים כדי לעבוד את ה' בגופו לא

עדיפי מעשה דבור ומחשבות אלו מנפש החיונית

הבהמית בעצמה והכל כאשר לכל נשפע ונמשך

ממדרגה השנית שבקליפות וסמרא אחרא שהיא קליפה

רביעית הנקראת קליפת נוגה שבעולם הזה הנקרא

עולם העשיה רובו ככולו רע רק מעט טוב מעורב

בתוכה [שממנה באות מדות טובות שבנפש הבהמית

שבישראל כמ"ש לעיל] והיא בחי' ממוצעת בין שלש

קליפות הטמאות לגמרי ובין בחי' ומדרגת הקדושה

ולכן פעמים שהיא נכללת בשלש קליפות הטמאות

[כמ"ש בע"ה שער מ"ט ריש פ"ד בשם הזהר] ופעמים

שהיא נכללת ועולה בבחי' ומדרגת הקדושה דהיינו

כשהטוב המעורב בה נתברר מהרע וגובר ועולה

ובדומה. ברם, כשמטרה זו

נעדרת מן המעשים, הדיבורים והמחשבות שלו, אלא – מטרתם

היא, רצון הגוף והחפצו ותאוותו, ואפילו הוא צריך הגוף וקיומו

וחיותו ממש, – בלעדיהם אין הגוף יכול לחיות ולהתקיים, כמו:

אכילה – שהגוף דורש לאכול, ובלעדי האכילה אין הוא יכול באמת

לחיות. מן ההכרח, אמנם, שיעשה זאת, אלא – מה שחסר כאן,

הוא: שכוונתו אינה לשם שמים כדי לעבוד את ה' בגופו –

ובהתאם למה שאמרנו, צריכה הרי, כוונתו של יהודי בשעת אכילה,

לחיות, שיוכל לעבוד את השי"ת בכוח האכילה ההיא. ברם,

כשכוונה זו חסרה, לא עדיפי – אינם עדיפים, מעשה דבור

ומחשבות אלו מנפש החיונית הבהמית בעצמה, והכל כאשר

לכל – הנפש ומעשיה, דיבורה ומחשבתה, נשפע ונמשך ממדרגה

השנית שבקליפות וסמרא אחרא, שהיא – בסדר הקליפות,

קליפה רביעית הנקראת "קליפת נגה", – משום שמאיר בה עדיין

אור הקדושה, שבעולם הזה, הנקרא "עולם העשיה", רבו בכלו

1 פרק ז. אך נפש החיונית הבהמית שבישראל שמצד הקליפה,

2 המלוכשת בדם האדם – להחיות אותו בחיים גופניים, כנזכר

3 לעיל, ונפשות בהמות וחיות ועופות ודגים טהורים ומותרים

4 באכילה, – על-פי דין תורה, וקיום וחיות כל הדומם וכל

5 הצומח המתיר במכילה,

6 וכן קיום וחיות כל

7 המעשה דבור ומחשבה

8 בענייני עולם הזה שאין

9 בהם צד איסור, – שיהיה

10 אסור לעשותם, לדבר או

11 להרהר בהם, לא שרש ולא

12 ענף משם"ה מצות לא

13 תעשה וענפיהן דאורייתא

14 ודרבנן, – כשבמחשבות,

15 בדיבורים ובמעשים, אין צד

16 של איסור כלל, רק שאין

17 לשם שמים – הרי, כל

18 מעשיו, דיבוריו ומחשבותיו

19 של יהודי, צריכים להיות

20 לשמו של הקב"ה. למשל:

21 כשיהודי אוכל, צריכה

22 אכילתו להיות כדי שיהיה

23 לו כוח ללמוד תורה,

24 להתפלל ולקיים מצוה;

25 מסחרו צריך להיות בכוונה

26 שיהיה בידו לפרנס את

27 משפחתו, לגדל את ילדיו

28 לתורה ולמצוות, לתת

29 צדקה, גמילות חסדים

30 וכדומה. ברם, כשמטרה זו

31 נעדרת מן המעשים, הדיבורים והמחשבות שלו, אלא – מטרתם

32 היא, רצון הגוף והחפצו ותאוותו, ואפילו הוא צריך הגוף וקיומו

33 וחיותו ממש, – בלעדיהם אין הגוף יכול לחיות ולהתקיים, כמו:

34 אכילה – שהגוף דורש לאכול, ובלעדי האכילה אין הוא יכול באמת

35 לחיות. מן ההכרח, אמנם, שיעשה זאת, אלא – מה שחסר כאן,

36 הוא: שכוונתו אינה לשם שמים כדי לעבוד את ה' בגופו –

37 ובהתאם למה שאמרנו, צריכה הרי, כוונתו של יהודי בשעת אכילה,

38 לחיות, שיוכל לעבוד את השי"ת בכוח האכילה ההיא. ברם,

39 כשכוונה זו חסרה, לא עדיפי – אינם עדיפים, מעשה דבור

40 ומחשבות אלו מנפש החיונית הבהמית בעצמה, והכל כאשר

41 לכל – הנפש ומעשיה, דיבורה ומחשבתה, נשפע ונמשך ממדרגה

42 השנית שבקליפות וסמרא אחרא, שהיא – בסדר הקליפות,

43 קליפה רביעית הנקראת "קליפת נגה", – משום שמאיר בה עדיין

44 אור הקדושה, שבעולם הזה, הנקרא "עולם העשיה", רבו בכלו

ובשתיית יין, הרי, אם האכילה והשתיה הן לשם אחת מהכוונות
האמורות, **אזי נתברר חיות הפשר והיין שהיה נשפע מקלפת**
נפת, ועולה לה' כעולה וכקרנן; – כמו "עולה" וקרנן, שאז החיות
של המעשה שעשה מכוח האכילה והשתיה – נכללת בקדושה. **וכן**
– כך גם בדיבור שאדם
מדבר: אם הם בכוונה של
קדושה, עולה אז החיות
שבדיבורים אלה לקדושה,
כמו: **האומר מלתא**
דבריהותא – המשמיע
בדיחה, בכוונה לפקח דעתו
ולשמש לבו לה' ולתורתו
ועבודתו, – כדי לעבוד את
השית, **שצריכים להיות**
בשמחה, – לימוד תורה
ועבודת השם צריכים להיות
מתוך שמחה, ולכן הוא
משמיע בדיחה, כדי להגביר את השמחה, **וכמו ששעשה רבא**
לתלמידיו שאמר לפניהם מלתא דבריהותא תחלה – לפני
שישב ללמוד עם תלמידיו, היה רבא אומר לפניהם בדיחה **וכרחי**
רבנן, – ודעתם של תלמידיו נעשתה בדוחה עליהם, כדי שיוכלו טוב
יותר להבין את לימודם. כשבדיחה נאמרת במטרה כזו, הרי החיות
שבמלים אלו הבאה מקליפת "נוגה", נפרדת מהרע ונכללת בקדושה.

אותה גם לטוב וגם לרע, ובשעה שהוא עושה את המעשה בכוונה
של קדושה, היא נכללת בקדושה, ואילו בשעה שהוא עושה את
המעשה לשם תענוג גופו – הוא מוריד את החיות לרע גמור שמשלש
הקליפות הטמאות לגמרי. **כגון דרך משל: האוכל בשרא שמנא**
דתורא – כשאדם אוכל
בשר שור שמן, **ושותה יין**
מבשם – אלא, אין הוא
עושה זאת לשם תאוה, כי
אם בכוונה, **להרחיב דעתו**
לה' ולתורתו, – כדי שיוכל
טוב יותר לעבוד את השית
ולהבין טוב יותר תורה,
בדאמר רבא: "חמרא
ורחא כו", – כמו שאמר
רבא², יין ורחי טוב מרחיבים
דעתו של אדם, שיוכל להבין
טוב יותר, ולכן הוא מחפש
אחרי בשר טוב ויין טוב, כדי שתהיה לו הרחבת הדעת להבין טוב
יותר בתורה, זאת אומרת, שאכילתו ושתייתו הן בכוונה של קדושה,
או – לא רק שהאכילה היא אמצעי, בכוונה לשם קדושה או לשם
מצוה, אלא שהאכילה עצמה היא מצוה, הוא אוכל בשר שמן
ושותה יין טוב כדי לקיים את המצוה, **בשביל כדי לקיים מצות ענג**
שבת ויום טוב – שכן מצוה לענג שבת ויום טוב באכילת בשר

ליקוטי אמרים

ונכלל בקדושה כגון ד"מ האוכל בשרא שמינא דתורא
ושותה יין מבושם להרחיב דעתו לה' ולתורתו כדאמר
רבא חמרא ורחא כו' או בשביל כדי לקיים מצות ענג
שבת וי"ט אזי נתברר חיות הבשר והיין שהיה נשפע
מקליפת נוגה ועולה לה' כעולה וכקרנן. וכן האומר
מילתא דבריהותא לפקח דעתו ולשמש לבו לה' ולתורתו
ועבודתו שצריכים להיות בשמחה וכמו
שעשה רבא לתלמידיו שאמר לפניהם מילתא
דבריהותא תחלה וברחי רבנן.

אחרי בשר טוב ויין טוב, כדי שתהיה לו הרחבת הדעת להבין טוב
יותר בתורה, זאת אומרת, שאכילתו ושתייתו הן בכוונה של קדושה,
או – לא רק שהאכילה היא אמצעי, בכוונה לשם קדושה או לשם
מצוה, אלא שהאכילה עצמה היא מצוה, הוא אוכל בשר שמן
ושותה יין טוב כדי לקיים את המצוה, **בשביל כדי לקיים מצות ענג**
שבת ויום טוב – שכן מצוה לענג שבת ויום טוב באכילת בשר

יום שלישי ה' טבת

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 22, אך מי שהוא... עד עמ' יב, לנצח.

מעשה, כלבוש לקליפה, וכמרכבה – בטל לקליפה, אבל זהו רק לפי
שעה. **עד אשר ישוב האדם ויחזור לעבודת ה' ולתורתו**, – שכן,
כשאדם עושה תשובה וחוזר לתורה ולעבודת השם, נפרדת החיות
מהקליפות וחוזרת ועולה
לקדושה, **כי לפי שהיה**
בשר הפך ויין בשר, –
והאדם בתאוותו הורידם
לשלש הקליפות הטמאות
לגמרי, **לכך יכולים לחזור**
ולעלות עמו – יחד עם
אותו אדם שאכל ושתה
אותם, **בשובו לעבודת ה'**,
– שהרי, הוא מנצל אז את
הכוח שניתנוסף לו
מהאכילה ומהשתיה,
ובאמצעותו הוא לומד תורה
ועובד את השית. **שזהו**
לשון "התר" ו"מתר", – דבר שמותר לאכלו או לעשותו נקרא
"היתר" או "מותר", שמשמעותם המילולית – התרת קשר, **בלומר**

אך מי שהוא בזוללי בשר וסוכאי יין, – הוא זולל בשר וסוכא
יין, כדי למלאת תאות גופו ונפשו הבהמית, שהוא – התאוה,
בחינת יסוד המים מארבע יסודות הרעים שפה – שבנפש
הבהמית, **שממנו מדת**
התאוה – כמו שהוסבר
בפרק הראשון, שמארבעה
היסודות הרעים של הנפש
הבהמית, באות כל המדות
הרעות, ותאוה באה מיסוד
המים, **הנה על ידי זה יורד**
חיות הפשר והיין
שברבנו, – שאכל ושתה,
ונכלל לפי שעה ברה
גמור שבשלש קליפות
הטמאות, – שאין בהן טוב
כלל, **וגופו** – של האדם
שאכל ושתה לשם תאוה,
נעשה להן – לקליפות, **לבוש ומרכבה** – כמו מרכבה שהיא בטלה
לגמרי לרכוב עליה, כך גם כאן, נעשה גופו של האדם, בשעת

1 שְׁאִינוּ קָשׁוּר וְאִסּוּר בְּיַד הַחִיצוֹנִים – שאִינוּ קָשׁוּר בְּיַד הַקְּלִיפּוֹת,
2 הַנִּקְרָאוֹת "חִיצוֹנִים", מִפְּנֵי שֶׁהֵן מִחוּץ לַרְשׁוֹת הַקְּדוּשָׁה. דָּבָר שֶׁל
3 הֵיתֵר אֵינוּ נִמְצָא בְּרְשׁוֹת הַקְּלִיפּוֹת הַ"חִיצוֹנִים" וְאֵינוּ קָשׁוּר בִּידֵיהֶן
4 עַד כִּדִּי כִּךְ – שֶׁלֹּא יוּכַל לְחַזֵּר וּלְעֲלוֹת לָהּ. – דָּבָר שֶׁל "הֵיתֵר",
5 אִם כִּי הוּא נוֹבֵעַ מִ"קְלִיפָה",
6 יוּכַל לְחַזֵּר וּלְהִתְעַלּוֹת
7 בַּקְּדוּשָׁה. רַק – בְּרֵם, גַּם
8 כִּשְׁהַחֲיוֹת חוֹזֵר לַקְּדוּשָׁה,
9 עַל־יְדֵי שֶׁהָאָדָם חוֹזֵר
10 בְּתִשּׁוּבָה, שֶׁהִרְשִׁימוּ מִמֶּנּוּ
11 נִשְׁאַר בְּנוֹף, – כִּשְׁאֵדָם
12 אֲכַל דָּבָר הַמּוֹתֵר לִשְׁם
13 תְּאוּה, וּבִשְׁעַת מַעֲשֵׂה נַעֲשֶׂה
14 הַדָּבָר רַע גָּמוּר, הִרִי בְּאוֹתָהּ
15 שַׁעַת זֶה נַעֲשֶׂה חֶלֶק מִגּוּפוֹ –
16 וְלֹכֵן גַּם כִּשְׁאוֹתוֹ אָדָם חוֹזֵר
17 לַתּוֹרָה וּלְעִבּוּדַת הַשֵּׁם,
18 וּמַעֲלָה אֹתוֹ גַּם אֶת הַחַיּוֹת –
19 נִשְׁאַר עַדִּין "רוּשֵׁם" מִהֲרַע
20 בְּגּוּפוֹ, וְעַל בֶּן צִרִיף הַגּוֹף
21 לְחִבּוּט הַקֶּבֶד, – אַחֲרֵי
22 מוֹתוֹ, כִּמּוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר
23 לְקִמּוּיָּו. – שְׁחִיבּוּט הַקֶּבֶד
24 הוּא כִּמּוֹ כָּל הָעוֹנֶשִׁים
25 שֶׁלִּמְעַלָּה הַבָּאִים כִּדִּי לִזְכֹּר
26 אֶת הַנִּשְׁמָה, וְחִיבּוּט הַקֶּבֶד
27 מִכוּוֹן בְּמִיּוּחַד לִזְכֹּר אֶת
28 הָאָדָם מֵאוֹתוֹ "רוּשֵׁם"

29 שֶׁנִּשְׁאַר בְּגּוּפוֹ מִהֲתַעֲנוּגִים הַגּוֹפִיִּים שֶׁלֹּא לִשְׁם שָׁמַיִם. כִּאֲמֹר,
30 הַחַיּוֹת שֶׁבִּאֲכִילָה וְשִׁתִּיה לִשְׁם תְּאוּה, נִכְלָלָת, לִפִּי שַׁעַת, בְּרַע גָּמֹר
31 שֶׁל שְׁלֹשׁ הַקְּלִיפּוֹת הַטְּמָאוֹת לַגִּמְרִי, עַד שֶׁהָאָדָם יַעֲשֶׂה תִּשּׁוּבָה, וְכֵן
32 הַחַיּוֹת שֶׁבְּמִשְׁפּוֹת זֶרַע שֶׁיִּצְאוּ מִמֶּנּוּ בְּתִּיאֹת בְּחַיִּית, שֶׁלֹּא קִדְּשׁ
33 עַצְמוֹ בְּשִׁעֲשֵׁת תִּשְׁמִישׁ עִם אִשְׁתּוֹ מְהֻרָּה. – שֶׁגַּם אִזּוֹ נִכְלָלָת
34 הַחַיּוֹת, לִפִּי שַׁעַת, בְּרַע גָּמֹר שֶׁל שְׁלֹשׁ הַקְּלִיפּוֹת הַטְּמָאוֹת לַגִּמְרִי, עַד
35 שֶׁהָאָדָם יִחְזוֹר בְּתִשּׁוּבָה. בְּרֵם, כָּל הָאֲמֹר הוּא בִּשְׁעָה שֶׁהִדְבֵּר עַצְמוֹ
36 מוֹתֵר בַּעֲשִׂיהָ, אֲלֵא שֶׁהוּא עוֹשֶׂה זֹאת לִשְׁם תְּאוּה וְלֹא לִשְׁם שָׁמַיִם,
37 מִה שֶׁאֵין בֶּן בְּמִאֲכָלוֹת אִסּוּרוֹת וּבִיאֹת אִסּוּרוֹת, שֶׁהֵן – בַּחַיּוֹת
38 הֵם עַצְמָם דְּבָרִים אִסּוּרִים, מִשְׁלַשׁ קְלִיפּוֹת הַטְּמָאוֹת לַגִּמְרִי – הֵם
39 אִסּוּרִים וְקָשׁוּרִים בְּיַד הַחִיצוֹנִים – בִּידֵי הַקְּלִיפּוֹת שֶׁמִּחוּץ לַרְשׁוֹת
40 הַקְּדוּשָׁה, לְעוֹלָם, וְאֵין – הַחַיּוֹת שֶׁבְּדָבָרִים אֵלֶּה, עוֹלָם מִשָּׁם –
41 מִהַקְּלִיפּוֹת, עַד כִּי יָבֹא יוֹמָם – שֶׁהַקְּלִיפּוֹת תִּיעֲלֵמְנָה, וְיִבָּלַע הַמָּוֶת
42 לְנִצָּחַ, כִּמּוֹ שֶׁכְּתוּב: "וְאֵת רוּחַ הַטְּמָאָה אֶעֱבִיר מִן הָאָרֶץ"; –
43 כִּשְׁהַקְּלִיפּוֹת תִּיבְטֵלְנָה, יַעֲלוּ מִחָן מִמִּילָא נִיצְרוֹת הַקְּדוּשָׁה, אוֹ –
44 אֲפֶשֶׁר הַדָּבָר, שֶׁגַּם עֵתָּה תִּצָּא הַחַיּוֹת שֶׁל הַדְּבָרִים הָאִסּוּרִים
45 מִהַטְּמָאָה וְתַעֲלֶה לַקְּדוּשָׁה, עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה תִּשּׁוּבָה גְּדוּלָּה כָּל בֶּן
46 שְׂדוֹנוֹת נַעֲשֶׂה לוֹ בְּזִכּוּיֹת מִשָּׁם, שֶׁהִיא תִּשּׁוּבָה מֵאֲהֶבָה
47 מִעֲמֻקָּא דְּלִבָּא – כִּשְׁהַתִּשּׁוּבָה הִיא מִעֲמֻקַּת הַלֵּב, בְּאֲהֶבָה רַבָּה
48 וְחִשְׁקָה – מִתּוֹךְ חֶשֶׁק, וְנִפְשׁ שׁוֹקֵקָה לְדָבָרָהּ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְצִמְאָה

לִיקוּטֵי אֲמָרִים

שֶׁאִינוּ קָשׁוּר וְאִסּוּר בְּיַד הַחִיצוֹנִים שֶׁלֹּא יוּכַל לְחַזֵּר
וּלְעֲלוֹת לָהּ רַק שֶׁהִרְשִׁימוּ מִמֶּנּוּ נִשְׁאַר בְּנוֹף וְעַל כֵּן
צִרִיף הַגּוֹף לְחִיבּוּט הַקֶּבֶד כִּמּוֹ שֶׁלִּקְמֹן מִה שֶׁאֵין כֵּן
בְּמִאֲכָלוֹת אִסּוּרוֹת וּבִיאֹת אִסּוּרוֹת שֶׁהֵן מִשְׁלַשׁ קְלִיפּוֹת
הַטְּמָאוֹת לַגִּמְרִי הֵם אִסּוּרִים וְקָשׁוּרִים בְּיַד הַחִיצוֹנִים
לְעוֹלָם וְאֵין עוֹלָם מִשָּׁם עַד כִּי יָבֹא יוֹמָם וְיִבְלַע הַמּוֹת
לְנִצָּחַ כִּמּוֹ שֶׁוְאֵת רוּחַ הַטְּמָאָה אֶעֱבִיר מִן הָאָרֶץ אוֹ עַד
שִׁיעֲשֶׂה תִּשּׁוּבָה גְּדוּלָּה כָּל כִּךְ שְׂדוֹנוֹת נַעֲשֶׂה לוֹ כִּזְכוּיֹת
מִשָּׁם שֶׁהִיא תִּשּׁוּבָה מֵאֲהֶבָה מִעֲמֻקָּא דְּלִבָּא בְּאֲהֶבָה
רַבָּה וְחִשְׁקָה וְנִפְשׁ שׁוֹקֵקָה לְדָבָרָהּ בּוֹ יִתְבָּרַךְ וְצִמְאָה נִפְשׁוֹ
לָהּ כִּאֲרֵץ עֵיפָה וְצִיָּה לְהִיּוֹת כִּי עַד הֵנָּה הִיָּתָה נִפְשׁוֹ
כִּאֲרֵץ צִיָּה וְצִלְמוֹת הִיא הַסְטֵרָא אַחֲרָא וְרַחוּקָה מֵאוֹר
פְּנֵי ה' בְּתַכְלִית וְלֹאֲתָה צִמְאָה נִפְשׁוֹ בִּיתֵר עֵן מִצְמָאוֹן
נִפְשׁוֹת הַצִּדִּיקִים כִּמְאֻמְרָם ז"ל בְּמִקּוֹם שֶׁבְּעַלִּי תִּשּׁוּבָה
עוֹמְדִים כו' וְעַל תִּשּׁוּבָה מֵאֲהֶבָה רַבָּה זֶה אֲמָרוֹ שְׂדוֹנוֹת
נַעֲשֶׂה לוֹ כִּזְכוּיֹת הוֹאִיל וְעַל יְדֵי זֶה בֹּא לְאֲהֶבָה רַבָּה זֶה
אֲבָל תִּשּׁוּבָה שֶׁלֹּא מֵאֲהֶבָה זֶה אֵף שֶׁהִיא תִּשּׁוּבָה
נִכּוֹנָה וְה' יִסְלַח לוֹ מִכָּל מִקּוֹם לֹא נַעֲשֶׂה לוֹ כִּזְכוּיֹת וְאֵין
עוֹלָם מִהַקְּלִיפָה לַגִּמְרִי עַד עַתָּה קֵץ שִׁיבּוּלַע הַמּוֹת
לְנִצָּחַ.

נִפְשׁוֹ לָהּ כִּאֲרֵץ עֵיפָה וְצִיָּה, – הַצִּמְאָה לִמֵּי, כִּךְ גַּם נִפְשׁוֹ צִמְאָה
לְהִשְׁתִּי, לְהִיּוֹת כִּי עַד הֵנָּה – עַד שֶׁעֲשֶׂה תִּשּׁוּבָה, הִיָּתָה נִפְשׁוֹ
כִּאֲרֵץ צִיָּה וְצִלְמוֹת, הִיא הַסְטֵרָא אַחֲרָא, וְרַחוּקָה מֵאוֹר פְּנֵי
ה' בְּתַכְלִית, – נִפְשׁוֹ רַחוּקָה בְּתַכְלִית מִמֵּאוֹר הָאֱלֹקִי הַפְּנִימִי, וְלֹאֲתָה
– וְלֹכֵן, בִּשְׁעָה שֶׁעוֹשֶׂה
תִּשּׁוּבָה מִתּוֹךְ אֲהֶבָה רַבָּה,
צִמְאָה נִפְשׁוֹ – לְהִשְׁתִּי,
בִּיתֵר עֵן – חֹזֵק יוֹתֵר,
מִצְמָאוֹן נִפְשׁוֹת הַצִּדִּיקִים,
– שֶׁלֹּא חֲטָאוּ אֵף פַּעַם. שִׁכּוֹן,
צִדִּיקִים קְרוֹבִים תָּמִיד אֵל
הַקֶּבֶד, וְהֵם דּוֹמִים לִמִּי
שֶׁנִּמְצָא תָּמִיד בְּמִקּוֹם שֶׁל
מֵיִם, שֶׁם צִמְאוֹנוֹ אֵינוּ חֹזֵק
כָּל כֵּךְ, וְאֵילוֹ מִי שֶׁנִּמְצָא
בְּמִדְבָּר שְׁמָמָה, מִקּוֹם שֶׁאֵין
בּוֹ מֵיִם – צִמְאוֹנוֹ לִמֵּי הוּא
חֹזֵק בְּהִרְבָּה. כִּךְ גַּם צִמְאוֹנוֹ
שֶׁל ה' בְּעַל תִּשּׁוּבָה
לְאֲלֻקֹּת חֹזֵק בְּהִרְבָּה מִכִּפִּי
שֶׁהִדְבֵּר הוּא ב"צִדִּיק",
כִּמְאֻמְרָם ז"ל: – כִּמּוֹ
שֶׁאֲמָרִים חֲכָמִינוּ ז"ל:
"בְּמִקּוֹם שֶׁבְּעַלִּי תִּשּׁוּבָה
עוֹמְדִים בּוֹ". – בְּמִדְרִיגָה
בָּה עוֹמְדִים בְּעִלְיֵת־תִּשּׁוּבָה,
אֵין בִּיבּוּלַת צִדִּיקִים גָּמוּרִים
לְעִמּוּד שֵׁם. שִׁכּוֹן, כִּאֲמֹר
חֲסֵר בְּצִדִּיקִים אוֹתוֹ צִמְאון לְאֲלֻקֹּת, כִּפִּי שֶׁהוּא בְּעִלְיֵת־תִּשּׁוּבָה,
שֶׁהִיוּ לִפְנֵי זֶה רַחוּקִים מֵאֵד. וְעַל תִּשּׁוּבָה מֵאֲהֶבָה רַבָּה זֶה אֲמָרוֹ
– חֲכָמִינוּ ז"ל: "שֶׁ"דוֹנוֹת נַעֲשֶׂה לוֹ בְּזִכּוּיֹת", – חֲטָאוּ נִהַפְכִּים
לְמַצּוֹת, וְכָל כִּךְ לְמַה? – הוֹאִיל וְעַל יְדֵי זֶה בֹּא לְאֲהֶבָה רַבָּה זֶה.
– עַל־יְדֵי אוֹתָן עֲבִירוֹת שֶׁהִרְחִיקוּ אוֹתוֹ מִהַקֶּבֶד, הוּא הִגִּיעַ, כִּשְׁעֲשֶׂה
תִּשּׁוּבָה, לְאֲהֶבָה גְּדוּלָּה זֶה. הַעֲבִירוֹת פַּעַל בּוֹ אוֹתָהּ פַּעֲלוֹה כִּמּוֹ
מַצּוֹת, הֵן הִבִּיאוּ אוֹתוֹ לְאֲהֶבָה גְּדוּלָּה יוֹתֵר לְהַקֶּבֶד. עַל־כֵּל־פָּנִים
מִהָאֲמֹר מוֹכֵן, שֶׁגַּם כַּעַת, לִפְנֵי הִיעֲלָמוֹת הַקְּלִיפּוֹת וּבִיטוּל הָרַע,
יִשְׁנֶה דֶּרֶךְ לְהִעֲלוֹת לַקְּדוּשָׁה אֶת הַחַיּוֹת שֶׁבְּדָבָרִים הָאִסּוּרִים, וְזֹאת
עַל־יְדֵי תִּשּׁוּבָה הַבָּאָה מֵאֲהֶבָה רַבָּה לְהַקֶּבֶד. אֲבָל תִּשּׁוּבָה שֶׁלֹּא
מֵאֲהֶבָה זֶה, אֵף שֶׁהִיא תִּשּׁוּבָה נִכּוֹנָה, וְה' יִסְלַח לוֹ, – עַל
הַעֲבִירוֹת שֶׁעָבַר, מִכָּל מִקּוֹם לֹא נַעֲשֶׂה לוֹ – הַעֲבִירוֹת, בְּזִכּוּיֹת, –
כִּמַּצּוֹת, וְאֵין עוֹלָם מִהַקְּלִיפָה לַגִּמְרִי עַד עַתָּה קֵץ, – הַגְּלוּת,
שִׁיבּוּלַע הַמָּוֶת – הַקְּלִיפּוֹת הַנִּקְרָאוֹת מוֹת, לְנִצָּחַ. – לְמַדְנוּ, הִרִי,
שֶׁהַחַיּוֹת שֶׁבְּמִאֲכָלִים אִסּוּרִים וּבִיאֹת אִסּוּרוֹת, אֵינָהּ יוּכָלָה לְהִינָּתֵק
לַגִּמְרִי מִהַקְּלִיפּוֹת, אֲלֵא עַל־יְדֵי תִּשּׁוּבָה הַנוֹבַעַת מִתּוֹךְ אֲהֶבָה רַבָּה,
אוֹ כִּשְׁהַקְּלִיפּוֹת תִּתְבַּטְּלֵנָה וְתִיעֲלֵמְנָה לַגִּמְרִי. לְהֵלֵךְ בֹּא רַבְּנוּ חֹזֵק
לֹאֹמֵר שֶׁקִּיִּם אִיסּוּר אֶחָד שֶׁהַחַיּוֹת שֶׁלּוֹ יוּכָלָה לְעֲלוֹת לַקְּדוּשָׁה גַּם
שֶׁלֹּא עַל־יְדֵי תִּשּׁוּבָה הַנוֹבַעַת מֵאֲהֶבָה רַבָּה, אֲלֵא כִּשְׁעֲשֶׂה תִּשּׁוּבָה
נִכּוֹנָה מִתּוֹךְ כּוֹוֹנָה רַבָּה בְּקִרְיָאֵת שִׁמְעָה שַׁעַל הַמַּטָּה:

יום רביעי ו' טבת

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' יב, אך החיות... עד עמ' 24, בשר ודם:

לא קיימת כלל, במובן הגשמי של העבירה, בחינת "נקבה" של קליפה, רק שבחיותיה וחיילותיה – של הקליפה, מלבישים – ומקיפים, לחיות שבמטפות, בידוע לידועי חן – לידועי חכמת הקבלה): אלא אם כן יעשה תשובה מאהבה רבה כל כך, עד שידונות נעשו לו בזכות.

– ומשום כך לא נזכר

בתורה, חטא זה, של זרע

לבטלה, בכלל ביאות

אסורות, שכן, בהוצאת זרע

לבטלה אפשר לאדם

להעלות את החיות לקדושה

עלידי "תשובה נכונה",

רגילה אך כנה, ו"כוונה" 57

בקריאת שמע שעל המטה,

גם בלי תשובה הנובעת

מאהבה רבה. וכן יובן

מאמר ר"ל: – על יסוד מה

שאמרנו שבביאות אסורות,

אפשר להציל את החיות

מהקליפות עלידי תשובה

מאהבה רבה, יובן מאמר

רבותינו ז"ל: "איהו מענת

שלא יוכל לתקן" 58 – זה

שכא על הערה והוליד

ממור, שאז – כשכבר

הוליד ממור, גם אם יעשה

תשובה גדולה כל כך –

כגון תשובה מאהבה רבה,

אי אפשר לו להעלות

החיות לקדושה, מאחר

שכבר ירדה לעולם הזה

ונתלבשה בגוף בשר ודם:

תשובה מאהבה רבה לבטל, ולכן זוהי עבירה שאי אפשר לתקן.

למרות זאת, מוסבר במקום אחר, שכשהתשובה היא חזקה באופן

מיוחד, בכוחה להביא לידי כך שהממור ימות, כלומר שגוף

הבשר ודם – יתבטל. כפי שידוע¹¹ הסיפור בגאון החסיד רבי

יוסף מבישנקוביץ שרבנו הזקן ציוה עליו להיעשות ל"בעל

עגלה": כשהתאבסן רבי יוסף, באחת מנסיעותיו, באכסניה

מסוימת, ערך "תיקון חצות" והתפלל מתוך כבי רב – נכח שם

באותה שעה יהודי אחד, שסטו מן הדרך הישרה, התחתן עם

גויה ונולד להם ילד. בכיותיו של רבי יוסף חדרו כל כך ללבו

ונפשו של אותו יהודי, עד שהחליט מעומק לבו לחזור לדרך

היהדות. תשובתו של אותו יהודי היתה גדולה כל כך, שהביאה

לידי כך שהממור שנולד לו – טבע.

58

1 אך החיות שבמטפות זרע שיצאו ממנו לבטלה, אף שירדה

2 ונכללה בשלש קליפות הטמאות – הרי זו עולה משם בתשובה

3 נכונה, – "רגילה" אך כנה, ובכונה עצומה בקריאת שמע שעל

4 המטה, בנודע מהארי ז"ל, – ש"כוונה" בקריאת שמע שעל

5 המטה מסוגלת לתקן חטא

6 זה, ומרמז בגמרא⁸: –

7 האומרת: "כל הקורא

8 קריאת שמע על מנתו

9 באלו אוזניו חרב של שתי

10 פיות בו", – ושתי פיות

11 אלו הן כדי, להרג גופות

12 החיצונים – של הקליפות,

13 שנעשו לבוש לחיות

14 שבמטפות, – הריגת גופות

15 הקליפות נעשה עלידי אחת

16 הפיות מהחרב של קריאת

17 שמע שעל המטה, ועולה

18 החיות מהם, – על ידי הפה

19 השני של החרב, בידוע

20 לידועי חן, – (חכמה

21 נסתרה), חכמת הקבלה.

22 ולכן לא הוצר עון זרע

23 לבטלה בתורה בכלל

24 ביאות אסורות, אף

25 שחמור מהם, – אף שבפרט

26 מסויים חמור עון זרע

27 לבטלה מביאות אסורות,

28 וגדול עונו, בבחינת

29 הגדלות ורבי הטמאה

30 והקליפות שמוליד ומרבה

31 – את הקליפות, במאד מאד

32 בהוצאת זרע לבטלה, יותר מביאות אסורות. – כלומר בכמות

33 הוא יוצר עלידי עבירה זו הרבה יותר קליפות מאשר עלידי ביאות

34 אסורות, רק שבביאות אסורות מוסיף פה וחיות בקליפה

35 טמאה ביותר, עד שאינו יכול להעלות משם החיות בתשובה,

36 – בתשובה רגילה, (הגהה – ב"הגהה" הבאה, מסביר רבנו הזקן,

37 מדוע בביאות אסורות אי אפשר להעלות את החיות מהקליפות, רק

38 עלידי תשובה הנובעת מאהבה רבה, ואילו בזרע לבטלה אפשר

39 לעשות זאת גם עלידי "תשובה נכונה": מפני שנקלטה ביסוד

40 דנוקבא דקליפה – שכן, בביאות אסורות, נקלטה החיות ב"יסוד"

41 ה"נקבה" של הקליפה, המקבלת וקולטת החיות מתקדשה, –

42 שכן, כשם שהדבר בצד הגשמי של עבירה זו, כך גם ברוחניות,

43 נקלטת החיות ב"נקבה" של הקליפה, מה שאין כן בידוע לבטלה,

44 – שונה הדבר בזרע לבטלה, שאין שם בחינת נוקבא דקליפה, –

יום חמישי ז' טבת

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 24, פרק ח ועוד... עד עמ' יג, הקדוש.

44 לְקַדְּשָׁהּ בְּדִלְעִיל³. – שגם כשאכל כדי למלא תאות נפשו, אך,
45 מכיון, שמדובר במאכל של היתר, מתעלה החיות לקדושה,
46 כשהאדם חוזר ללמוד תורה ולעבוד את השי"ת; ואילו היצירה הרע
47 לדבר של איסור, אינו יצירה הרע יהודי כלל, אלא יצירה הרע זר.
48 יצירה הרע זה מקבל האדם,
49 בגלל השתקעותו בתאוות
50 "מותרות", על ידן הוא
51 מתגשם, ונוצר בו רצון לדבר
52 של איסור, דבר שאינו טבעי
53 ליהודי. אִךְ מִכָּל מִקוֹם, –
54 גם במאכלים של היתר,
55 כשאכל אותם כדי למלא
56 תאות נפשו, שקיימת עדיין
57 האפשרות להחזירו
58 לקדושה, אבל קִדְּשׁ שְׁחֹר
59 לְקַדְּשָׁהּ, – לפני חזרת
60 האדם בתשובה, הוּא סִמְרָא
61 אַחֲרָא וְקִלְפָּה. וְגַם אַחֲרֵי
62 כֵּן, – אף לאחר שהאדם
63 חזר בתשובה והחזיר את
64 חיות המאכל לקדושה,
65 הִרְשִׁימוּ מִנְּנוּ – הרושם
66 מכך, נִשְׁאָר דְּבוּק בְּגוֹף, –
67 האדם, לְהִיּוֹת בִּי מִכָּל
68 מִאֲכָל וּמִשְׁקָה – שאדם
69 אוכל ושותה, נֶעֱשֶׂה תִּכְפָּה
70 דָּם וּבָשָׂר מִכְּשָׂרוֹ. – ומכיון
71 שבשעה שאכל לשם תאוה

72 – כשהדבר היה רע – ניתוסף בגופו דם ובשר – נשאר בו "רושם"
73 מכך, גם לאחר שחזר בתשובה והחזיר את חיות המאכל לקדושה,
74 וְלִכְּנֹן צִדִּיק הַגּוֹף לְחַבּוֹת הַקֶּבֶר⁴, – שהוא עונש מיוחד לגוף,
75 לְנִקְוָתוֹ וּלְשִׁתּוֹ מִמִּמָּאתוֹ שְׂקָבֵל – הגוף, בְּהִנָּאת עוֹלָם הַזֶּה
76 וְתַעֲנוּגָיו מִמִּמָּאת קִלְפָּה נֶגְהַ וְשִׁדְּיִן יְהוּדָאִין. – היצירה הרע
77 היהודי המגרה את האדם לתענוגים מותרים. אֲלָא אִם בֵּן מִי שֶׁלֹּא
78 נִהְיָה מְעוֹלָם הָיָה כָּל יָמָיו – או שאכן לא נהנה באמת, או שהנאתו
79 לא היתה מהעולם הזה, משום שכל מה שעשה היה רק לשם מצוה
80 וקדושה, בְּרַבְּנוּ תְּקִדּוּשׁ. – רבי יהודה הנשיא שאמר⁵ בשעת
81 הסתלקותו, שלא נהנה מהעולם הזה אף לא באצבע קטנה. הרי, מי
82 שלא נהנה מהעולם הזה בכל משך ימי חייו, הוּא אינו זקוק לעונש
83 זה של חיבוט הקבר כדי לנקות את גופו; ואילו מי שאינו בדרגה כזו
84 – זקוק גופו לעונש "חיבוט הקבר", כדי לנקותו מהטומאה שנדבקה
85 בו, על-ידי הנאות העולם הזה ותענוגיו. להלן, מסביר רבנו הזקן ענין
86 לבוש הדיבור, כשמדברים דיבורים מותרים שלא לשם שמים:

1 פֶּרֶק ח. וְעוֹד זֹאת בְּמִאֲכָלוֹת אִסּוּרוֹת, שְׁלִכְךָ נִקְרָאִים בְּשֵׁם
2 "אִסּוּר", – כלומר קשור, מִפְּנֵי שֶׁאֵף מִי שֶׁאֵכָל מִאֲכָל
3 אִסּוּר בְּלֹא הוֹדָע – מבלי לדעת, וכוונת האכילה היתה, לְשֵׁם
4 שְׁמִים, לְעֵבֶר ה' בְּכַח אֲכִילָה הִיא, – לו היה זה מאכל של היתר,
5 היתה האכילה עצמה
6 מפרידה את הטוב מהרע;
7 כפי שכבר הוסבר, שעל-ידי
8 אכילה לשם שמים נפרד
9 הטוב מן הרע שבחיות
10 המאכל. ברם, כאן מדובר
11 על אכילת מאכל של איסור
12 לשם שמים, וְגַם פֶּעַל וְעִשָּׂה
13 בֵּן, וְקִרְאָ וְהִתְפַּלֵּל בְּכַח
14 אֲכִילָה הִיא – שבאם היה
15 המדובר ביחס לאכילת דבר
16 המותר, ובכוח אותה אכילה
17 הוא לומד ומתפלל – היתה
18 החיות של המאכל עולה
19 לקדושה, בהיות המאכל
20 מנוצל ללימוד ולתפלה; אֵין
21 תְּחִיּוֹת שְׂבָה עוֹלָה
22 וּמִתְלַבֶּשֶׁת בְּתִבּוֹת הַתּוֹרָה
23 וְהִתְפַּלָּה בְּמִי הַתֵּתֶר, –
24 וכל כך למה? מִפְּנֵי אִסּוּרָהּ
25 – כלומר, מפני התקשרות
26 מאכל זה בִּידֵי הַסִּמְרָא
27 אַחֲרָא מְשֻׁלָּשׁ קִלְפוֹת
28 הַטְּמָאוֹת. – לגמרי, שאינה

29 מרשה לחיות שבמאכל להתעלות לקדושה. וְאִפְּלוּ הוּא אִסּוּר
30 דְּרַבְּנָן, – שהחכמים אסרו לעשותו, ואין הוא איסור מדאורייתא,
31 שְׁחִמּוּרִים דְּבָרֵי סוֹפְרִים יוֹתֵר מִדְּבָרֵי תּוֹרָה בּוֹ¹. – וממילא, גם
32 דבר שחכמים אסרוהו קשור בקליפות הטמאות לגמרי, ואי אפשר
33 להעלותו לקדושה, גם אם השתמש בו לשם שמים, מבלי שידע
34 שהדבר אסור. וְלִכְּנֹן, וְגַם הַיָּצֵר הָרַע וְכַח הַמִּתְאַוֶּה לְדְבָרִים
35 הָאִסּוּרִים, הוּא שֶׁד מְשֻׁדִּין נִבְרָאִין, – שד של גוי, שֶׁהוּא יָצֵר הָרַע
36 שֶׁל אֲמוֹת הָעוֹלָם, שְׁנִפְשׁוּתֵיהֶם מְשֻׁלָּשׁ קִלְפוֹת הַטְּמָאוֹת. –
37 ולכן מתאווים הם, והיצר הרע שלהם, לדברים אסורים, המקבלים
38 חיותם משלש הקליפות הטמאות והערת כ"ק רבינו: "שבהם מדובר
39 בוצ"ג רנ"ג ועוד". מִי שֶׁאֵין בֵּן הַיָּצֵר הָרַע וְכַח הַמִּתְאַוֶּה לְדְבָרִים
40 הַמִּתְרִים לְמִלְאוֹת תַּאֲוָתוֹ, – למרות שהוא עושה זאת כדי למלא
41 תאות נפשו, וכפי שכבר הוסבר, "יורד" על-ידי כן גם הדבר המותר,
42 אל הרע שמשלש הקליפות הטמאות לגמרי; ברם, למרות זאת הוּא
43 שֶׁד מְשֻׁדִּין יְהוּדָאִין, – יצירה הרע "יהודי", לְפִי שֶׁיְכוּל לְחַוֵּר

1. משנה סנהדרין פ"ח, ב. במדבר רבה יד, יב. 2. זהר חלק ג. רנ"ג, א. רעז, א. 3. פרק ז. 4. ראה זוהר חלק ב. קנ"א, א. ובמיוחד רבי חיים וויטאל בסוף ספר הגלגולים, וספר הכוונות נה, ב. 5. כתובות קד, א.

יום שישי ח' טבת

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' יג, ועל דברים... עד עמ' 26, שעסקו בהן:

על עבירותיו "מדה כנגד מדה", חומרת העונש כחומרת החטא, ולכן: 39
על עבירה שנעשתה מתוך חוס וחמימות – מענישים ב"גיהנום של 40
אש", ועל קרירות בקיום מצוה – ב"גיהנום של שלג"¹⁰. הרי, נוסף 41
על העונש שמענישים על ביטול מצות תלמוד תורה, כעונש 42
שמענישים על ביטול כל 43
מצות עשה – קיים עונש 44
מיוחד על "ביטול תורה". 45
ובן העוסק בַּחֲכָמוֹת 46
אֲמוֹת הָעוֹלָם – בְּכָלֵל 47
דְּבָרִים בְּטָלִים יִחְשַׁב לְעֵנֶן 48
עוֹן בְּטוֹל תוֹרָה, – שגם 49
בלימוד חכמות כלליות 50
עוברים על חטא ביטול 51
תורה, כְּמוֹ שֶׁבָּתוּב 52
בְּהַלְכוֹת תַּלְמוּד תוֹרָה¹¹. 53
וְעוֹד זֹאת יִתְּרָה טְמָאֲתָה 54
שֶׁל חֲכָמַת הָאֲמוֹת עַל 55
טְמָאֵת דְּבָרִים בְּטָלִים, 56
שְׂאִינוֹ מַלְכִּישׁ וּמַטְמָא – 57
על-ידי דברים בטלים, רק 58
הַמְדוּת, – שֶׁהוּא מִסּוּד 59
הָרוּחַ הַקְּדוֹשׁ שֶׁנִּפְשׁוֹ 60
הָאֱלֹהִית, – שֶׁכֵּן, גַּם הַנֶּפֶשׁ 61
הָאֱלֹהִית מורכבת מארבעה 62
יסודות רוחניים: אש, רוח, 63
מים, עפר. הַמְדוּת, כִּאֲהֵבָה, 64
פחד וכדומה, באות מיסוד 65
הָרוּחַ – ועל ידי דברים 66
בטלים הוא משקיע בהם את 67
שבע המדות של הנפש האלקית, הנובעות מיסוד הרוח שבה, 68
ומכלכל אותן, בְּטָמָאֵת קִלְפַת נִגְהָ שֶׁבְּדָבָרִים בְּטָלִים, הַבָּאִים 69
מִסּוּד הָרוּחַ הָרַע שֶׁבְּקִלְפָה זוֹ נִפְשׁוֹ הַבְּהִמִית בְּדִלְעִיל, – כמו 70
שהוסבר בפרק הראשון. וְלֹא בְּחִינַת חֲכָמָה-בִּינָה-דַעַת שֶׁנִּפְשׁוֹ, 71
– דברים בטלים אינם מטמאים את השכל שבנשמה, מֵאַחֵר שֶׁהֵם 72
דְּבָרֵי שְׁטוֹת וּבִזְרוּת, שֶׁגַּם הַשּׁוֹמֵם וְעַמִּי הָאֶרֶץ יוֹכֵלִים לְדַבֵּר 73
בָּן. – אִין הוּא מִשְׁקִיעַ אֶת שְׁכּוֹל דְּבָרִים בְּטָלִים, וּמִמִּילָא אִינוֹ 74
מטמא את השכל של נפשו האלקית. מִה שְׂאִין בֵּן בְּחֲכָמַת 75
הָאֲמוֹת, – שוּנָה הַדֵּבֵר בִּיחֹס לַחֲכָמוֹת אֲמוֹת הָעוֹלָם, 76

וְעַל דְּבָרִים בְּטָלִים בְּהִתְרָ, – כְּשֶׁאִין אִיסוּר בְּדִיבּוּר, בְּגוֹן עַם 1
הָאֶרֶץ שְׂאִינוֹ יוֹכֵל לְלַמֵּד – שֶׁכֵּן, מִי שִׁיכּוֹל לְלַמּוֹד, מוֹטֶלֶת עֲלֵיו 2
תמיד חובת מצות העשה של "ודברת במ ולא בדברים בטלים"⁶, 3
הוא חייב תמיד לדבר רק דברי תורה ולא דברים בטלים, ולגבוי יש 4
משום אִיסוּר לְדַבֵּר דְּבָרִים 5
בטלים. ואילו, עם הארץ, 6
שאינו יכול ללמוד, יש 7
שהדברים בטלים שלו אינם 8
באִיסוּר. ואף הוא צָרִיךְ 9
לְטַהֵר נִפְשׁוֹ מִטְּמָאֵת זוֹ 10
דְּקִלְפָה זוֹ, עַל יְדֵי גִלְגּוּלָהּ 11
בְּכָף הַקִּלְעִי, – בִּיחֹס 12
לעונש זה של "כף הקלע" 13
מובא הביטוי, שקולעים את 14
האדם מקצה אחד של 15
העולם לקצה השני, או 16
מארץ ישראל לחוץ לארץ. 17
הרעיון הגלום בכך הוא: 18
מעבירים את הנפש 19
מקיצוניות לקיצוניות, 20
בתחלה רואה הנפש את 21
האמת ואת הגדלות 22
שבקדושה ובאלקות, ומיד 23
"זורקים" אותה, למחשבות 24
ולדיבורים, שחשבה ודיברה 25
בעולם הזה; ויש בכך משום 26
צער גדול לנשמה⁸, כְּמוֹ 27
שֶׁבָּתוּב בְּזֵהֶר פְּרִשְׁתָּה 28
בְּשִׁלַּח דָּף נט. אָבֵל 29
לְדְּבָרִים אֲסוּרִים, כְּמוֹ לִיצְנוּת וְלִשׁוֹן הָרַע וּבִיצְאָה בָּהֶם, שֶׁהֵן 30
מִשְׁלַשׁ קִלְפוֹת הַטְּמָאוֹת לְגַמְרֵי – אִין כָּף הַקִּלְעִי [לְבָדוֹ] מוֹעִיל 31
לְטַהֵר וּלְהַעֲבִיר טְמָאֲתוֹ מִהַנֶּפֶשׁ, רַק צָרִיכָה לִירֹד לְגִיהֵנָם. – 32
שהוא עונש חמור יותר, ומשום כך הוא משפיע יותר לנקות את 33
הנפש. וְכֵן מִי שֶׁאֲפָשָׁר לוֹ לַעֲסֹק בְּתוֹרָה וְעוֹסֵק בְּדָבָרִים בְּטָלִים 34
– אִין כָּף הַקִּלְעִי לְבָדוֹ מוֹעִיל לְנִפְשׁוֹ לְמַרְקָה וּלְזַכָּכָה, רַק – 35
היא זקוקה לַעֲנִשִׁים חֲמוּרִים שֶׁמַּעֲנִישִׁים עַל בְּטוֹל תוֹרָה 36
בְּפִרְשׁוֹת, מִלְכָּד עֲנֵשׁ הַכִּלְלִי לְכָל בְּטוֹל מִצְוֹת עֲשֵׂה מַחֲמַת 37
עֲצָלוּת בְּגִיהֵנָם שֶׁל שֵׁלֵג, בְּמִבְאָר בְּמָקוֹם אַחֲרִי. – אדם נענש 38

6. יומא יט, ב. 7. ראה שבת קנב, ב. 8. כדאי להוסיף כאן, מה שאמר כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע באחת משיחותיו הקדושות, שאמירת דברי תורה בעל פה, למשל: לומר בעל פה מלות החומש, תהלים, משניות או תניא – נוסף שבכך מקיימים מצות תלמוד תורה ומטהרים את האויר – זה עוזר לאדם להיפטר מעונש כף הקלע. 9. לקוטי תורה להאריז"ל בתחילת פרשת שמות. ראה גם זוהר חלק א. סב, ב; רלז, ב; חלק ב. קנ, א-ב. 10. יש שרוצים ללמוד כאן, שבגיהנום של שלג יש משום רפואה לקרירות הנפש, כמו שעל-ידי שפשוף שלג על אבר קפוא, עוזר להחזרת הילוך הדם הרגיל. ברם, הרבי מפקפק בנכונות פירוש זה, ואומר שבלקוטי תורה להאריז"ל לא משמע כך. הוא העיר: "צע"ג א נכון הוא; וא"כ למה גוזלין השלג כו' שבל"ת שם". 11. פרק ג, סעיף ז. "הלכות תלמוד תורה" הוא הספר הראשון שנדפס מרבנו הזקן, בשנת תקנ"ד, בשקלוב, ולאחר מכן – צורף ונכלל בשולחן ערוך שלו.

1 שבהתעסקותו בהן הוא מלביש ומטמא פחינות חכמה בינה
2 דעת - השכל, שבנפשו האלהית בטמאת קליפת נגה שבחכמות
3 אלו, שנפלו שמה - אותן חכמות "נפלו" לתוך קליפת נוגה,
4 בשכירת הכלים - בתהליך של "שכירת הכלים" בראשית הבריאה,
5 מכנינת אחרים של
6 חכמה דקדשה, פירוע
7 ליודעי חן. - ליודעי חכמה
8 נסתרה (חכמת הקבלה),
9 שבה מתבאר התהליך
10 האמור ואופן הנפילה. ובכן,
11 כשלומדים חכמות כלליות,
12 מטמאים את השכל של
13 הנפש האלקית, וזה גרוע
14 מדברים בטלים, על-ידם
15 הוא מטמא רק את המדות ולא את השכל. אלא אם בן עושה
16 אותן - את החכמות, קרדום לתוך פה, דחינו פרי להתפרנס
17 מהן בריוח לעבוד ה', או שיודע להשתמש בהן לעבודת ה' או
18 לתורתו, - למשל: הוא לומד חכמת החשבון, כדי להבין היטב את
19 דיני קידוש החודש, וכדומה. וזהו טעמו של הרמב"ם ורמב"ן ז"ל

ליקוטי אמרים

ומטמא בחי' חב"ד שבנפשו האלהית בטומאת קליפת
נוגה שבחכמות אלו שנפלו שמה בשכירת הכלי מבחי'
אחוריים של חכמה דקדושה כידוע ליודעי חן אלא א"כ
עושה אותן קרדום לחתוך בהן דחינו כדי להתפרנס
מהן בריוח לעבוד ה' או שיודע להשתמש בהן לעבודת
ה' או לתורתו וזהו טעמו של הרמב"ם ורמב"ן ז"ל
וסיעתן שעסקו בהן:

הוא מטמא רק את המדות ולא את השכל. אלא אם בן עושה
אותן - את החכמות, קרדום לתוך פה, דחינו פרי להתפרנס
מהן בריוח לעבוד ה', או שיודע להשתמש בהן לעבודת ה' או
לתורתו, - למשל: הוא לומד חכמת החשבון, כדי להבין היטב את
דיני קידוש החודש, וכדומה. וזהו טעמו של הרמב"ם ורמב"ן ז"ל

יום שבת קודש ט' טבת

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 26, פרק ט והנה... עד עמ' 26, שבמוחין.

39 פרק ט בפרקים הקודמים הסביר רבנו הזקן את פרטי הנפש האלקית שבכל
40 אחד מישראל, על עשרת כוחותיה ושלשה לבושים. את פרטי הנפש הבהמית,
41 הנפש שמהקליפה, שבכל אחד מישראל, על עשרת כוחותיה ושלשה לבושים.
42 בפרק התשיעי, יסביר את המלחמה המתחוללת באדם בין שתי נפשות אלו:
43 והנה, מקום משכן נפש
44 הבהמית שמקליפת נגה
45 בכל איש ישראל הוא
46 בלב, - שם, בלב, מתגלה
47 הנפש הבהמית, להשפיע
48 על הגוף, שכן, כפי שהוזכר
49 בפרקים הקודמים, מורכבת
50 הנפש הבהמית בעיקר
51 מ"מדות" - כבעס, תאווה,
52 התפארות וכדומה, ומקומן
53 של מדות אלו, הוא בלב,
54 בחלל שמאלי - שבלב,
55 שהוא מלא דם, וכתוב:

56 "כי הָדָם הוּא הַנֶּפֶשׁ". - שמכאן מובן, שהנפש נמצאת בחלל
57 השמאלי שבלב, המלא דם, ולכן, - בגלל מיקומה של הנפש
58 הבהמית בלב, כל התאוות והתפארות וכעס ודומיהן - וכל

1 וסיעתן שעסקו בהן: - בחכמות אומות העולם, שכן, הם ידעו
2 לנצל חכמות אלו בעבודת השם ובתורה. בהקשר להאמור בפרק זה,
3 שדבר של איסור, גם אם איסורו הוא מדרבנן בלבד, קשור בשלש
4 הקליפות הטמאות לגמרי, ואי אפשר להעלותו לקדושה, גם אם
5 הוא אוכל אותו מבלי שידע
6 שהדבר הוא של איסור, ואף
7 כשזה נאכל לשם שמים,
8 ובכוח אותה אכילה הוא
9 לומד ומתפלל - כדאי
10 להביא כאן את הסיפור
11 הבא: חסיד אחד התאונן
12 פעם בפני רבנו הזקן,
13 שלחנתו נופלות מחשבות
14 ופקוקים בעניני אמונה.
15 אמר לו רבנו הזקן: חתנך נכשל בשתיית חלב עכ"ם, שיהודי לא היה
16 נוכח בשעת החליבה. ואף שהוא חשב שזהו חלב יהודי, ונוסף על
17 כך חלב עכ"ם הוא איסור מדרבנן בלבד - הזיק לו הדבר ברוחניות,
18 ומכאן ספיקותיו באמונה. רבנו הזקן נתן לו "תיקון", שעזר לו
19 להירפא ממחלתו הרוחנית.
20

ליקוטי אמרים

פרק ט והנה מקום משכן נפש הבהמית שמקליפת
נוגה בכל איש ישראל הוא בלב בחלל
שמאלי שהוא מלא דם וכתוב כי הדם הוא הנפש ולכן
כל התאוות והתפארות וכעס ודומיהן הן בלב ומהלב
הן מתפשטות בכל הגוף וגם עולה למוח שבראש
לחשב ולהרהר בהן ולהתחכם בהן כמו שהדם מקורו
בלב ומהלב מתפשט לכל האברים וגם עולה למוח
שבראש. אך מקום משכן נפש האלהית הוא במוחין
שבראש ומשם מתפשטת לכל האברים וגם בלב בחלל

59 שאר המדות, הן בלב, ומהלב הן מתפשטות בכל הגוף. וגם
60 עולה למוח שבראש, לחשב ולהרהר בהן ולהתחכם בהן, -
61 אחרי שמתעוררת תאוה בלב, היא עולה אל מוחו, לחשוב
62 ולהתחכם איך להגיע למימוש תאוותיו זו, כמו שהדם מקורו בלב,
63 ומהלב מתפשט לכל
64 האברים, וגם עולה למוח
65 שבראש. - כשם שהדם
66 מקורו בלב, ומשם הוא
67 מתפשט לכל שאר חלקי
68 הגוף, כך גם נפש זו -
69 המלוכשת בדם האדם -
70 מקורה בלב, ומהלב היא
71 מתפשטת לכל שאר חלקי
72 הגוף. אך מקום משכן
73 נפש האלהית הוא במוחין
74 שבראש, - מיקומה של
75 הנפש האלקית הוא במוח
76 שבראש, כפי שהוזכר בפרקים הקודמים, שעיקר מהותה של הנפש
77 האלקית הוא ה"שכל", ומקום ה"שכל" הוא בראש, ומשם -
78 מהמוח שבראש, מתפשטת לכל האברים, וגם בלב - שוכנת

1. דברים יב, כג. 2. הוא משתמש בביטוי "עולה למוח שבראש" - כי יש בכך משום עליה למדות, כשמהן נובעת המחשבה והשכל - אם כי, שה"שכל" בא כאן רק לשם ביצוען של המדות - שהרי, עצם מהות השכל, הוא למעלה ממהות המדות. כך להלן בקשר ל"דם", הוא אומר שהדם עולה למוח, שכן, גם לדם יש בכך משום עליה, שהדם המזוקק ביותר עולה למוח. 3. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וכמוכן - הטעם על הדגשת המוח בפ"ע - הוא ע"ד שפי' לקמן בנה"א".

השלישי, שההתבוננות בגדולת השי"ת, מעוררת אהבה אליו. הרי, 24
אהבה זו בלב היא התפשטות הנפש האלקית מהמוח: ההתבוננות 25
במוח מביאה את האהבה בלב. וכן – משל פנימי יותר, לרגש הלב 26
הנובע מהמוח שבראש, שמחת לבב בתפארת ה' והדר גאון, 27
– גם שמחת לב זו, שהיא 28
רגש פנימי יותר מאשר 29
אהבה, בא מהמוח אל הלב, 30
פאשר עיני החכם – הנפש 31
האלקית, אשר בראשו, 32
במח החכמתו ובינתו, 33
מסתכלים – במבט פנימי, 34
ביקרא דמלכא – בכבודו 35
של המלך, הקב"ה, 36
ותפארת גדלתו – שהיא, 37
עד אין חקר – אי אפשר 38
לחקרו עד לשרשו, ואין 39
סוף ותכלית, – הוא איך 40
סופי ובלתי מוגבל, במבאר במקום אחר. – הוא מתבונן בגדולת 41
הקב"ה בעיני שכלו. כלומר: לא רק שהוא מבין בשכלו את גדולתו 42
של הקב"ה, כי אם, הבנתו היא בצורה של ראייה – כאילו הוא 43
רואה בעיניו – הרי, ראייה שכלית זו, מעוררת שמחה בלב. וגם 44
שמחה זו נובעת מהמוח. וכן שאר מדות קדושות שבלב, – כמו 45
יראת ה' וכדומה, הן מחכמה בינה דעת שבמוחין. – שבמוח. 46

ליקוטי אמרים

הימני שאין בו דם וכמ"ש לב חכם לימינו והיא אהבת 1
ה' כרשפי שלהבת מתלהבת בלב משכילים המבינים 2
ומתבוננים בדעתם אשר במוחם בדברים המעוררים 3
את האהבה. וכן שמחת לבב בתפארת ה' והדר גאון 4
כאשר עיני החכם אשר בראשו במוח חכמתו ובינתו 5
מסתכלים ביקרא דמלכא ותפארת גדולתו עד אין חקר 6
ואין סוף ותכלית כמבואר במקום אחר וכן שאר מדות 7
קדושות שבלב הן מחכ"ד שבמוחין. 8

ומתגלה הנפש האלקית כחלל הימני – שבלב, שאין בו דם, 1
וכמו שכתוב: "לב חכם לימינו". – "חכם" רומז לנפש האלקית, 2
בניגוד לנפש הבהמית (היצר הרע), הנקראת "כסיל". "לימינו" – 3
החלל הימני שבלב. כאן, כמו בנפש הבהמית, הוא מבדיל בין הלב 4
לשאר האברים: לאחר 5
שהוא מציין, שהנפש 6
האלקית מתפשטת בכל 7
האברים, הוא מוסיף במיוחד 8
"וגם בלב" – שכן, הנפש 9
האלקית לא רק שהיא 10
מתפשטת בלב כמו בשאר 11
האברים, אלא היא גם 12
מתגלה בלב, כלומר: 13
במדות. והיא – כיצד 14
מתגלה הנפש האלקית 15
שמהמוח – בלב? – על-ידי 16
אהבת ה' כרשפי שלהבת 17
מתלהבת בלב משכילים – המשתמשים בכוח חכמתם, המבינים 18
ומתבוננים – ומשתמשים גם ב"כוח הבינה", להבין כל דבר 19
לפרטיו, בדעתם אשר במחם – הם משתמשים גם "בכוח הדעת", 20
להתעמק ולהרגיש את מה שהם מבינים; כלומר, הם משתמשים 21
לשם כך בכל שלשת הכוחות: חכמה, בינה ודעת, בדברים 22
המעוררים את האהבה. – בגדולת השי"ת, כפי שהוסבר בפרק 23

4. קהלת י, ב.

המשך ביאור למס' שבת ליום שישי עמ' ב

דוחה הגמרא: לא – אין מדובר שנכתבו על דוכסוטוס, אלא 20
דבתיבא ו-שנכתבו על הקלף, ואין ראייה לרב שתפילין שנכתבו על 21
דוכסוטוס כשרות. 22
מקשה הגמרא על הדחיה: ומוזוה אקלף מי כתבין – האם כותבים 23
מוזוה על קלף, הרי שנינו לעיל בסמוך שאם שינה וכתב מוזוה על 24
קלף המוזוה פסולה, ואם כן כיצד ניתן לעשות מזה מוזוה. מתרצת 25
הגמרא: אין – אכן, תנא זה סובר שמוזוה שנכתבה על קלף בשירה, 26
והתניא – וכן שנינו בברייתא, מוזוה שכתבה על הקלף על הנזיר 27
ועל המטילת, פסולה. אמר רבי שמעון בן אלעזר, רבי מאיר היה 28
כותבה על הקלף מפני שעל ידי כן משתמרת, שהקלף נשמר יותר 29
מהדוכסוטוס, ואף התנא ששנה ברייתא זו סובר כרבי מאיר. 30
אומרת הגמרא: השתא דאתית להכי – עבשיו שאתה מפרש כך, 31
שיש תנא הסובר שמוזוה שנכתבה על קלף בשירה, לרב נמי לא 32
תימא – גם לפי רב אל תאמר ותפרש בדבריו שדוכסוטוס הרי הוא 33
בקלף, והיינו שכשר הוא לכתובת תפילין כקלף, אלא אימא – תאמר 34
ותפרש את דבריו, שקלף הרי הוא דוכסוטוס, מה דוכסוטוס 35
כותבין עליו מוזוה, אף קלף כותבין עליו מוזוה. 36
שנינו במשנה: המוציא דיו, שיעורו כרי לכתוב שתי אותיות. 37

שתפילין שנכתבו על דוכסוטוס כשרים, וממילא יש לומר שאף רב 1
סבר כמותו. 2
דוחה הגמרא את תירוצו: ולימעיף – ולשיתך שהעמדת את 3
הברייתא בתפילין עדיין קשה, תפילין אנזיל מי כתבין – וכי תפילין 4
כשירות להיכתב על גזיל, [אלא] צריך לומר, דבי תניא הויא – 5
שברייתא זו שנויה בספר תורה, ואם כן אין ממנה ראייה לרב. 6
הגמרא מנסה להוכיח בדברי רב: לימא מסייע ליה – האם נאמר 7
שיש סיוע לרב מהברייתא ששנינו, ביוצא בו, תפילין שקלו וספר 8
תורה שבלה, אין נוטלים מהם פרשת 'שמע' ופרשת 'והיה אם שמע' 9
ועושין מהן מוזוה, לפי שאין מורידין מקדושה חמורה לקדושה 10
קלה. 11
מדויקת הגמרא: מעמא – הטעם שאין עושים מוזוה מספר תורה 12
ותפילין, דאין מורידין מקדושה חמורה לקדושה קלה, הא – אבל אם 13
היו מורידין מקדושה חמורה לקדושה קלה, היו עושין מהם מוזוה. 14
ויש לברר, דבתיבא אמאי – על מה נכתבו ספר תורה ותפילין אלו, 15
לא דבתיבא אדוכסוטוס – האם לא נכתבו על דוכסוטוס, שהרי 16
אם נכתבו על הקלף היו פסולים למוזוה גם לולא הטעם שאין 17
מורידים מקדושה חמורה לקדושה קלה, וממילא, יש ראייה 18
מהברייתא לרב שתפילין שנכתבו על דוכסוטוס כשירות. 19

יום ראשון

יום ששי

ג טבת, ח חנוכה

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: מקץ, ששי עם פירש"י.

תהלים: יח"כב.

תניא: ולכן אמרו . . . חסד ומים.

ב"תורה אור" בדבור המתחיל "תנו רבנן מצות נר חנכה": "כי אין כדאי כל הדינים", צריך להיות "כי כדאי כל הדינים".

שם, באור לדבור המתחיל "רני ושמחי", סעיף המתחיל "ועתה נבוא": "שהוא פנימית א"א" [=אריך אופן], צריך להיות "שהיא פנימית א"ס" [=אין סוף].

יום שני

שבת

ד טבת

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: מקץ, שביעי עם פירש"י.

תהלים: כג"כח.

תניא: פרק ה. ותוספות . . . בפע"ח.

נשיאי חב"ד פלעגן מעביר זיין איין פרשה אדער צוויי דאנערשטאג ביינאכט אור ליום ששי. פרייטאג אחר חצות פלעגט מען אנהויבען נאכאמאל פון אנהויב, און מעביר זיין די גאנצע סדרה מיט דער הפטורה. שבת אינדערפריה פאר'ן דאוונען פלעגט מען מעביר זיין נאכאמאל פון שביעי. ווען עס איז אויסגעקומען צוויי הפטורות, האט מען געזאגט הפטורת הסדרה ביום ששי, און די אנדערע הפטורה (פון שר"ח, מ"ח וכו') שבת.

נשיאי חב"ד נהגו לומר "שנים מקרא ואחד תרגום" קטע אחד או שנים ביום חמישי בערב, אור ליום ששי; ביום ששי אחר חצות היו שוב מתחילים להעביר את כל הפרשה מתחלתה עם ההפטורה; שבת בבקר לפני התפלה נהגו להעביר שוב משביעי. כשחלו שתי הפטורות, היו אומרים את הפטורת הפרשה ביום ששי, ואת ההפטורה האחרת (של שבת ראש חודש, מחר חודש וכו') בשבת.

החלומות הטובים בעניני תורה שמודיעים בחלום, בא על פי הרב על ידי שקידה גדולה בתורה ביום. דכאשר עוסק בתורה בשקידה גדולה, או עוסק בעבודה שבלב ביגיעה עצומה, הנה כאשר בלילה נשמתו עולה למעלה ושואבת לה חיים מחיי דלעלא [=מחיים העליונים] כמבאר בזהר, הנה אז מודיעים לו חדושי תורה בגליא שבתורה או בפנימיות התורה, איש איש כפי שקידת עבודתו בעבודת היום.

יום שלישי

יום ראשון

ה טבת

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: ויגש, פרשה ראשונה עם פירש"י.

תהלים: כט"לד.

תניא: פרק ו. והנה . . . 20 דרוחא כו'.

ווען משיח וועט קומען, וועט מען זעהן די מעלה פון הודאה און תמימות, וואס אלע גלויבען באמונה טהורה אין גט ב"ה און אין זיין תורה ומצות. תלמוד – פארשטאנד – איז דער גרעסטער פארשטאנד האט א גרעניץ. אבער הודאה – גלויבען – גלויבען איז א געפיהל אהן א גרעניץ. מלך המשיח וועט געבען צו פארשטעהן דעם מעשה גדול פון דער תמימות – הארציגער ערענסטער עבודה.

כְּאֲשֶׁר מָשִׁיחַ יָבֹוא, יֵרָאוּ אֶת הַמַּעֲלָה שֶׁל הוֹדָאָה וּתְמִימוֹת, שֶׁהַכֹּל מְאֻמֵּינִים בְּאֻמוֹנָה טְהוֹרָה בַּה' בְּרוּךְ הוּא וּבִתְהוֹרָה וּמִצּוֹת שְׁלוֹ. תִּלְמוּד - הַבְּנָה - הָרִי הַהֲבָנָה הַעֲמָקָה בִּיּוֹתֵר הֵנָּה מְגִבֶּלֶת; אֶף הוֹדָאָה - אֻמוֹנָה - אֻמוֹנָה הִיא רִגְשׁ בְּלִתִּי מְגִבֶּל. מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ יִסְבִּיר וַיִּבְאֵר אֶת הַ"מַּעֲשֶׂה גָדוֹל" שֶׁל הַתְּמִימוֹת - עֲבוּדָה לְכַבִּית וּרְצִינִית.

יום רביעי	יום שני	ו טבת	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: ויגש, שני עם פירש"י. תהלים: להלח. תניא: וכן בכל . . . שנברא. כְּתִיב "דַּע אֶת אֱלֹקֵי אָבִיךָ, וְעַבְדֵהוּ בְּלֵב שָׁלֵם", כִּי כָל עֲנִין יָדִיעָה וְהַשָּׁגָה, אֶפְלוּ בְּעֲנִינִים הַיּוֹתֵר עֲמָקִים, צָרִיךְ לְבֹא בְּעֲבוּדָה, הֵינּוּ פְּעֻלַּת דָּבָר בְּכֹרֵךְ וְזִכְרוֹן הַמַּדּוּת וְהַתְּקַשְׁרוֹת פְּנִימִית הַנִּקְרָא בְּלִשׁוֹן הַחֲסִידוֹת עֲבוּדָה.			

יום חמישי	יום שלישי	ז טבת	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: ויגש, שלישי עם פירש"י. תהלים: לט"ג. תניא: ולכן נקרא . . . סוף פ"ה. הַשְׁעוֹר לְהַפְטָר מִחֻבוֹט הַקָּבֶר הוּא, שֶׁחֵלֶק שְׂשִׁי מִהַמַּעֲתָלָעַת [=הִימָמָה] יֹאמַר אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה, תְּהִלִּים כו'. לְזִכּוֹת לְזִכְרוֹן הַנֶּפֶשׁ לְהַפְטָר מִכֶּף הַקָּלַע הוּא, עַל יְדֵי חֲזָרָה כָּל הַיּוֹם, כִּמָּה שֶׁיֵּשׁ בִּיכְלָתוֹ, מִשְׁנִיּוֹת תְּנִיא תְּהִלִּים בְּעַל פִּה.			

יום שישי	יום רביעי	ח טבת	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: ויגש, רביעי עם פירש"י. תהלים: מד"ח. תניא: פרק ז. אך נפש . . . 22 ובדחי רבנן. הַ"צִּמְח צִדִּיק" צִוָּה אֶת כָּל הַמַּלְמָדִים שֶׁלְמָדוּ עִם נִכְדָּיו הַקְטָנִים, אֲשֶׁר מְלַבֵּד לַמּוֹדִים הַרְגִּילִים, יִלְמְדוּ עִמָּהֶם פְּרוּשׁ הַמְּלוֹת (פְּרוּשׁ הַפְּשׁוּט) שֶׁל סֵדֶר הַתְּפִלָּה. וּפְעַם בַּחֲדָשׁ הָיוּ בָּאִים אֶל הַ"צִּמְח צִדִּיק" לְהַבְחִין בָּזֶה.			

שבת קודש	יום חמישי	ט טבת	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: ויגש, חמישי עם פירש"י. תהלים: מט"ד. תניא: אך מי . . . יב לנצח. נוֹהֲגִין בְּנֶסֶךְ "עֲלִינוּ" לוֹמַר: "שֶׁהֵם מְשַׁתְּחִוִּים לְהִכָּל וְלָרִיק" - וְגַם בַּתְּפִלַּת מוֹסֵף דְּרָאשׁ הַשָּׁנָה אוֹמְרִים בֶּן - וּמְדַקְּקִים שְׁלֵל לוֹמַר "וּמִתְפַּלְלִים כו'". הַרְקִיקָה הִיא אַחֵר הָאֻמִּירָה. טַעַם הַרְקִיקָה, כִּי מְדַבּוֹר מִתְּהִיָּה רַק, וְאֵין רוֹצִים לְהַנּוֹת מֶרֶק זֶה.			

דמי הביטוח למי?

יום ראשון ג' טבת ה'תשע"ג

וכך אפשר לומר גם בענינו: אף שהשוכר ביטח את הבית ושילם עבור הביטוח – גוף הבית אינו שלו אלא של המשכיר ולכן דמי הביטוח שייכים למשכיר.

אולם למסקנה האור שמח' מחלק בין שני המקרים: לשוכר שהשאל את הפרה, אף שמשאל בחינם, אין כל כוונה לקבל את דמי הפרה אם תמות, ואינו חושב כלל על אפשרות זו, ולכן תשלום דמי הפרה עובר למשכיר שהוא בעל הפרה. משא"כ שוכר הבית הרי כל מטרת תשלום הביטוח היא 'לקנות' מחברת הביטוח את דמי הבית אם ישרף, ואם כן לא מסתבר שדמי הביטוח יעברו למשכיר.

ומביא משו"ת 'שואל ומשיב' (תנינא ח"ג סי' קכ"ח) שבמקרה דומה החליט בית הדין על פשרה: שני שלישים מדמי הבית למשכיר ושליש לשוכר. וכנראה שפסיקה זו מבוססת על יסוד הביאור האמור שאין לדמות מקרה זה לשוכר פרה שהשאלה לאחר, ודמי הפרה כולה עוברים למשכיר בעל הפרה.

הלכות שכירות פרק ה, הלכה ו: פ"ת זה אני משפיר לך, ואחר שהשכירו נפל – אינו חייב לקנותו. ה'אור שמח' דן בשאלה הבאה:

אחד שכר בית מחברו, ובעת שנכנס לגור בו רכש פוליסת ביטוח על הבית ולאחר מכן נשרף הבית – למי שייכים דמי הביטוח, האם למשכיר הטוען 'דמי ביתי אני נוטל', או לשוכר הטוען ששילם עבור הביטוח מידי שנה ולכן דמי הביטוח שלו הם?

לכאורה, אפשר לדמות מקרה זה להלכה האמורה לעיל (פ"א ח"ו): "השוכר פרה מחבירו והשאלה לאחר ומתה כדרכה ביד השואל, הואיל והשואל חייב בכל – יחזרו דמי הפרה לבעלים, שאין זה השוכר עושה סחורה בפרתו של חבירו". ואף שהשוכר הוא שהשיג את התשלום לפרה שמתה (בהשאלו את הפרה לשואל החייב באונסין), כי אם היתה מתה ברשות השוכר היה פטור מלשלם, למעשה התשלום עובר למשכיר כי לשוכר יש זכות שימוש בפרה ואילו גוף הפרה שייך למשכיר.

רכב זר יגרר...

יום שני ד' טבת ה'תשע"ג

שבינתיים ינזקו הפירות, ממידת חסידות יש להודיע לבית דין מלכתחילה כדי שיהיו תחת שמירה, אפילו לזמן מועט. והט"ז (סו) מתווך בין הדעות באופן אחר: כאשר בעל החצר זקוק למקום שבו מונחים הפירות, מותר לו לסלקם ואינו צריך לחשוש לנזק שיגרם לבעליהם, כמבואר בגמרא שהמניח כלים בחצר חברו והם מפריעים לכניסה ויציאה, מותר לבעל החצר אפילו לשוברם. אך אם אינו זקוק למקום כעת הרי זה בכלל 'זה נהנה וזה לא חסר' ואסור להוציא ללא הודעה, ואם הוציא וניזוקו – חייב.

וה'אור שמח' כתב שמחלוקת הרמב"ם הרא"ש היא רק במקרה השני בהלכה זו – ש"הטענה עד שהכניס פירותיו והניחם והלך", אך במקרה הראשון, שהכניסם שלא מדעתו כלל, לכל הדעות מותר להוציאם ללא הודעה, כמבואר בגמרא שהמכסה את בורו בכלי של חברו ובא בעל הכלי ונטלו ונשאר הבור פתוח וכתוצאה מכך נפלה בהמה וניזוקה, חייב בעל הבור אף אם לא ידע שהכלי נלקח כי היה עליו לשער שבעל הכלי ייקחהו. וכך גם המכניס פירותיו לחצר חברו ללא רשות צריך להניח שחברו יוציאם, ורק כאשר הכניס ברשות (מתוך הטעיה) סובר הרא"ש שלא היה עליו לחשוש שיוציאם, ואילו לדעת הרמב"ם גם באופן כזה היה צריך לחשוש לכך.

הלכות שכירות פרק ז, הלכה ז: מי שהכניס פירותיו לבית חברו שלא מדעתו... יש לבעל הבית למכור לו מאותן הפירות... ומדת חסידות היא, שיוודיע לבית דין, וישכרו ממקצת דמיהן מקום. מי שהחנה את רכבו בחניה פרטית ללא רשות ובא בעל החניה וגרר את הרכב החוצה וכתוצאה מכך נגנב, האם חייב לשלם כדין מזיק?

מדברי הרמב"ם עולה שזכותו של בעל הבית להוציא חפצים שהונחו ברשותו שלא מדעתו, ורק מצד מידת חסידות יש להודיע על כך לבית דין כדי שידאגו שהרכוש לא ינזק. ואם כן גם אם לא הודיע אינו צריך לשלם על נזקים שייגרמו על ידי ההוצאה.

אך הרא"ש (ב"מ פ"ח סי' כו) כתב שחייב להודיע על כך לבעל החפצים, ואם הוציא ללא הודעה וכתוצאה מכך ניזוקו, חייב כי הנזק נגרם על ידי מעשיו.

וה'בית יוסף' (חור"מ סי' שיט) מבאר שהרא"ש והרמב"ם נחלקו האם חייב להודיע לבעלים. אך הב"ח (סו) כתב שגם לדעת הרמב"ם חייב להודיעו, שהרי מסתבר כדברי הרא"ש שאם לא הודיע חייב מדין מזיק. ומה ששמע מדברי הרמב"ם שזכותו להוציא הפירות מבלי להודיעו, כוונתו שמעיקר הדין יכול להוציאם ואחר כך להודיעו, אלא שמאחר ויש לחשוש

הלנת שכר של ערב שבת

יום שלישי ה' טבת ה'תשע"ג

הראשון אינו עובר שהרי זו שבת, שוב אינו עובר לעולם, כי "הואיל ואדחי אדחיי". אבל מכל מקום יש כאן איסור מדבריהם של "אל תאמר לרעך לך ושוב" (ראה לקמן ה"ה). וה'אור שמח' (כאן) הוכיח מהירושלמי להיפך: על קרבן חגיגה הקרב בערב פסח נאמר "לא ילין חלב חגי

הלכות שכירות פרק יא, הלכה ב: שכיר יום – גובה פל' תל'ה, ועליו נאמר: לא תלין פעלת שכיר איתך עד בקר. השוכר פועל לעשות לו מלאכה בערב שבת, ובליילה אינו יכול לפרוע לו בגלל השבת – האם עובר על 'לא תלין'? בספר החינוך (מצוה תקפח) כתב שאינו עובר, וכיון שבבוקר

נז הלכה יומית לעיון ברמב"ם – בנוסף לשיעורים היומיים ג"פ ליום, פ"א ליום, וסהמ"צ

שמצד הדין רשאים פועלים להפסיק את מלאכתם בערב שבת מבעוד יום, כדי שיוכלו ללכת לבתיהם ולהכין את צרכי השבת מבעוד מועד (ראה חו"מ סי' שלא) – נמצא שהמשכיר כבר נתחייב לשלם להם לפני השבת, ואם אינו משלם, כבר אז עובר משום "לא תבוא עליו השמש".

עד בוקר", וכיון שאסור להקטיר אמורים של יום חול ביום טוב, נאמר בירושלמי (ר"ה פ"א ה"א) שצריך להקטיר את אמורי החגיגה ביום, כדי שלא יעבור בלילה על 'לא ילין': "אמרה תורה הקריבהו מבעוד יום שלא יבא לידי בל תלין". והוא הדין בנדון דידן, על המשכיר לפרוע את התשלום מבעוד יום, כי כיון

יום רביעי ו' טבת ה'תשע"ג

עבירה ללא כוונה

"וכל כל כיוצא בזה", ללמד שטעם הפטור של 'בדישו ולא בדורכו' הוא משום 'אינו מתכוון', וגם בכל שאר האיסורים 'אינו מתכוון' פטור.

אך יש להקשות: 'אינו מתכוון' פטור דווקא כאשר עשיית הפעולה אינה גורמת בהכרח את התוצאה האסורה, אך כאשר תוצאה זו תיעשה בהכרח - הדבר אסור אף שלא התכוון לכך. ומאחר שבעת הליכתן הפרות דשות בהכרח, מדוע אינו עובר על החסימה בשעת הדישה?

והביאור:

'אינו מתכוון' חייב רק כאשר הפעולה מכריחה את עצם האיסור, כמו הגורר על גבי קרקע בשבת חפצים כבדים שבוודאי יעשו חריץ בארץ, אף שכוונתו להעברת החפץ ולא לעשיית החריץ - חייב. אך כאן הפעולה אינה מכריחה את החסימה אלא את הדישה, והדישה כשלעצמה מותרת ולכן 'אינו מתכוון' פטור אף כאשר הדישה נעשית בהכרח.

(לקוטי שיעורי ד, פרשת תצא)

הלכות שכירות פרק יג, הלכה ד: ופרות המהלכות על התבואה לפי שירט להן הדרך - אינו עובר עליהן משום פל תחסם.

הרמב"ן (כ"מ פט, א) מביא כמקור לדין זה את הדרשה המופיעה בירושלמי: "לא תחסום שור בדישו - ולא בדורכו". ואדמו"ר הזקן (סוף הלכות שאלה ושכירות וחסומה) כתב: "פרות המהלכות על התבואה לפי שירט להן הדרך אינו עובר על לא תחסום... הואיל ואינו מתכוון להעבירן שם בשביל כך, וכן כל כיוצא בזה". ומבואר מדבריו, שדרשת הירושלמי אינה גזירת הכתוב אלא יש לה טעם - 'הואיל ואינו מתכוון'. ולכן הוסיף וכתב 'וכן כל כיוצא בזה', ללמדנו שאין זו גזירת הכתוב מיוחדת בחסימה, אלא מכאן יש ללמוד גם למקומות אחרים. והנה, נחלקו הראשונים בפטור של 'אינו מתכוון'. יש אומרים שנאמר רק במלאכות שבת, כי 'מלאכת מחשבת אסרה תורה' וכשאינו מתכוון אינו נחשב כ'מלאכת מחשבת', אך בשאר האיסורים חייב גם כשאינו מתכוון. ויש אומרים שגם בשאר איסורים 'אינו מתכוון' פטור. ולכן כתב אדמו"ר הזקן

יום חמישי ז' טבת ה'תשע"ג

'טובת הנאה' - ממון?

אם פשע בשמירתו, כי זהו "ממון שאין לו תובעים". וצריך להבין מדוע, והרי הבעלים נתנו לשומר את הכסף כפיקדון לשמירה?

והביאור:

לדעת רש"י - אם הבעלים נתנו את כספי הפיקדון לשומר רק לשמירה, יכולים הם לתבעם מן השומר אם פשע בהם ונגנבו, כיוון שיש לו 'טובת הנאה' מכסף זה, כמבואר בגמרא (ערכין ו, א) שכספי צדקה קודם שהגיעו לידי עניים יכולים הבעלים להשתמש בו לעצמם כהלואה ו"טובת הנאה - ממון", וממון זה יש לו תובעים, ומשלם השומר אם פשע.

אבל לדעת הרמב"ם - 'טובת הנאה' אינה ממון (ראה הל' גניבה פ"ב ה, ה, ח), וגם אם הבעלים הפקידו את הכסף המיועד לעניים לשמירה אין הם יכולים לתבוע את כספי הפיקדון מן השומר שפשע, כי אף שיש לו בהם טובת הנאה הרי אינו ממון ואין לו כל זכות תביעה.

(מחנה אפרים הל' שומרים סי' סז)

הלכות שאלה ופקדון פרק ה, הלכה א: מי שהפקידו אצלו מעות של עניים או של פדיון שבויים, ופשע בהם ונגנבו - פטור; שנאמר: לשמר - ולא לחלק לעניים, והרי הוא ממון שאין לו תובעים.

מהפסוק (שמות כב, ו) "כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמור..." למדים שחייב השומר על כספי הפיקדון הוא רק אם נמסרו לו כדי 'לשמור' ולא כאשר נמסר לו כדי לחלקם לעניים (ב"ק צג, א). ופירש רש"י (שם ד"ה לשמור) כי כיון שבעל הפיקדון אמר לשומר לחלק את כספי הפיקדון, פסקה ממנו הבעלות על הכסף ואינו יכול לתבוע את השומר אם פשע בהם ונגנבו. וגם העניים אינם יכולים לתבוע כי יכול לומר לכל אחד מהם "איני חייב לתת לך אלא יכול אני לתת לעני אחר", ולכן זהו "ממון שאין לו תובעים".

ולפי זה, אם הבעלים הפקידו כספי צדקה לשמירה ולא לחלוקה, יכולים הם לתבוע את השומר אם פשע בהם, אך מלשון הרמב"ם משמע שאינו מחלק בין פיקדון לשמירה לפיקדון לחלוקה לעניים, ואף אם הפקיד לשמירה פטור השומר

יום שישי ח' טבת ה'תשע"ג

מכירת חמץ כהשבת אבידה

ארבעה עשר; מבאן ואילף יוצא ומזכר; פשוט לשעתו, משום השב אבדה לבעלים.

הלכות שאלה ופקדון פרק ז, הלכה ג: המפקיד חמץ אצל חברו, והגיע הפסח - תרי זה לא יגע בו עד שעה חמישית מיום

ורק אם לא מכר מחמת אונס פטור.

אך אדמו"ר הזקן (א"ח שם ס"ח וק"א סק"ב) סובר שאפילו שומר שכר שלא מכר את החמץ קודם זמן הביעור פטור, כי "לא קיבל עליו אלא לשמור את החמץ שיהא שמור לבעליו... אבל לא קיבל עליו למוכרו בערב פסח. שאין זו בכלל שמירה, שהרי במכירה זו מוציאה מרשות בעליו. ואינו חייב כלל למוכרו בערב פסח... אלא מחמת מצות השבת אבידה לבעלים, דכיון שהגיעה שעה חמישית, שהוא קרוב לאסור בהנאה הרי הוא כאבוד מבעליו, וחייב כל אדם הרואה אותו נאבד למוכרו לנכרי כדי לקיים מצוות השבת אבידה".

וכיון שחייב מכירה זו יסודה במצוות השבת אבידה – פשוט שאין לחייבו אם לא מכר, כי הרי המתעלם מאבידה ולא השיבה וגרם לאבדנה, לכל הדעות אינו חייב על פשיעה זו (בית מאיר א"ח (ש).

המחזיק בפיקדון, והיתה לו אפשרות למכור את החמץ לנכרי בשעה החמישית ולא מכר, אלא אחר כך ביער את החמץ (כנפסק ב'שלחן ערוך' (א"ח סי' תמ"ג ס"ב): "אם לא מכרו - חייב לבערו בזמן אסורו") – האם חייב לשלם לבעל החמץ על ההפסד שגרם לו?

ה'מגן אברהם' (שם ס"ק ב) סובר שחייב כשומר חינוס שחייב על פשיעתו, ומביא ראיה מדברי הגמרא (ב"מ צג, ב) ברועה עדר בהמות שעזב את העדר כאשר הגיעה חיה טורפת וטרפה כמה בהמות שחייב לשלם על הבהמות שנטרפו, אף שהיה שומר חינוס, אם יכול היה "לקדם ברועים ובמקלות" (היינו לאסוף כמה רועים יחד כדי לגרש את החיה במקלות) – הרי שהימנעות מפעולה נחשבת לפשיעה.

וה'חק יעקב' (שם סק"ח) כתב ששומר חינוס חייב רק אם פשע, וכיון שאין עליו חיוב לטרוח ולמכור את החמץ, אי המכירה אינה פשיעה, אך שומר שכר חייב לטרוח ולמכור את החמץ,

שבת קודש ט' טבת ה'תשע"ג

מצות הלואה - למי?

בקבלה שדין זה הוא מן התורה. וכן בעניננו, שהמצוה מפורשת בכתוב לגבי עניים – "אם כסף תלווה את עמי את העני", והלואה לעשירים נלמדת מריבוי: "אין לי אלא עני, עשיר שצריך ללוות מנין? תלמוד לומר את עמי" ומאחר שלא נתפרשה בכתוב אלא נלמדת מריבוי אינה נחשבת כמצוה עשה מהתורה.

ואת מצות הלואה לעשירים אין הרמב"ם רואה צורך לפרש, כי סמך על מה שכתב בהלכות דעות (פ"ו ה"א): "מצוה על כל אדם לאהוב את כל אחד ואחד מישראל כגופו, שנאמר ואהבת לרעך כמוך, לפיכך צריך לספר בשבחו ולחוס על ממונו", ומובן שבכלל זה גם הלואה בעת הצורך.

ואע"פ שלמעשה יש להלוות גם לעשיר, מאחר שמצוות הלואה לעני היא מהתורה ולעשיר היא מדברי סופרים, יש להקדים את העני וזאת אף שהעשיר אינו רגיל לבקש הלואות והדבר כרוך אצלו בביוזין.

(תורת מנחם התנועות, משפטים תשמ"ז סכ"ו, י' כסלו תשמ"ח ט"א)

הלכות מלוה ולוה פרק א, הלכה א: מצוה עשה להלוות לעניי ישראל, שנאמר: אם כסף תלווה את עמי את העני עמך. בגמרא (סוכה מט, ב) אמרו: "גדולה גמילות חסדים יותר מן הצדקה... צדקה לעניים, גמילות חסדים בין לעניים בין לעשירים". ואם כן מדוע מדגיש הרמב"ם שהמצוה היא להלוות לעניים?

יש מפרשים (יד הלוי על סהמ"צ מ"ע קצו), שגם לדברי הרמב"ם המצוה היא בין לעניים ובין לעשירים, ו"לעניי ישראל" כולל גם עשיר הנזקק להלוואה ולענין זה נחשב כעני באותה שעה. אך קשה לומר כן, שהרי הרמב"ם כתב את חיבורו "בלשון ברורה", כפי שמעיד בהקדמתו, ולא מסתבר שבלשון "עניי ישראל" כוונתו גם לעשירים הזקוקים להלוואה.

ולכן יש לומר שאכן לדעת הרמב"ם המצוה היא דווקא לעניים, וטעמו לפי מה שכתב בספר המצוות (שורש ב) שאין למנות במנין המצוות מה שלמדו חכמים ב"ג מידות שהתורה נדרשת בהן או מריבוי הכתוב, אלא אם כן פירשו שנמסר להם

המשך ביאור למס' שבת ליום חמישי עמ' א

מלא פי כור, ואת שאר הטיט הוא נוטל לשימושים אחרים.

משנה

משנה זו ממשיכה לבאר את השיעורים שחייבים על הוצאה מרשות לרשות בשבת: המוציא חבל, שיעורו כדי לעשות ממנו אוזן לקופה – ידית אחיזה לסל. המוציא גמי – גומא, והוא מין קנה רך, שיעורו כדי לעשות תלוי לנפה ולכבך – מתלה לתלות בו. רבי יהודה אומר, שיעורו הוא כדי ליטול ממנו מדת מנעל לקמן – למדוד עמו רגלו של קטן ולהראות לאומן שיעשה נעל במדה זו. המוציא נייר, שיעורו כדי לכתוב עליו קשר מוכסין – מי שראש הנחר מחל לו את המכס, מקבל ממנו שטר ובו שתי אותיות, כדי להראות למוכס העומד ליד הנחר שאינו צריך לשלם עוד. והמוציא קשר מוכסין –

המפוח, כדי שיכנס בו המפוח בדוחק, ושיעור מועט הוא, וכיון שטיט בשיעור זה חשוב לחייב על הוצאתו, אם כן, שופכן בשיעור הראוי לגבל טיט בשיעור זה, גם הם חשובים לחייב על הוצאתם, ומדוע שנינו ששיעורם ברביעית. מתרצת הגמרא: לא קשיא, הא – זה שנינו שהמוציא טיט שיעורו כדי לעשות פי כור, מדובר בטיט דמינבל – שכבר מגובל ומוכן לשימוש, וכיון שמוכן הוא ויש בו כדי לסתום פי כור הרי הוא חשוב, והא – זה שנינו שהמוציא שופכן שיעורם ברביעית, מדובר בשופכן דלא מינבל – שעדיין אינם מגובלים בטיט, וצריך לטרוח כדי להכינו, ולכן אינו חייב בשיעור הראוי לגבל טיט כדי לסתום פי כור, לפי שאין אדם מורח לגבל טיט בכמות קטנה כדי לעשות פי כור, שהוא שיעור מועט מאוד, ואם צריך טיט כדי לסתום פי כור, מגבל טיט בכמות גדולה יותר משיעור

שיעורי רמב"ם שלשה פרקים ליום - ג' ט' טבת ה'תשע"ג

יום ראשון ג' טבת ה'תשע"ג

הלכות שכירות

פרק ד

א. השוכר את החמור להוליכה בְּהָרָה, והוליכה בבקעה -
 אם החלקה - פטור, אף על פי שעבר על דעת הבועלים.
 ואם הוחמה, חייב. שְׂכָרָהּ להוליכה בבקעה, והוליכה בְּהָרָה
 - אם החלקה - חייב, שהתקלות בְּהָרָה יתר מן הבקעה. ואם
 הוחמה - פטור, שחמימות בבקעה יתר מן הָהָרָה, מפני הרוח
 שמשנשבת שם בראשי ההרים; ואם הוחמה מחמת המעלה
 [העליה], חייב. וכן כל פיוצא בזה. וכן השוכר את הפרה
 לתורש בְּהָרָה, ותורש בבקעה, ושבר הקנקן, והוא הקלי
 שחורש בו - הרי השוכר פטור; ודין בעל הפרה, עם
 האמנין שחרשו. וכן אם לא שנה על דעת הבועלים, ונשבר
 הקנקן - דין בעל הפרה, עם האמנין. שְׂכָרָהּ לתורש בבקעה,
 ותורש בְּהָרָה, ונשבר הקנקן - השוכר חייב; ודינו של שוכר,
 עם האמנין.

ב. ומה הוא דין האמנין ששברו בעת חרישה? משלמין.
 מי משלם? זה האוחז את הכלי [המחרישה] בעת החרישה;
 ואם היתה השדה מצלות מצלות - שניהם חייבין בדמי
 הקנקן, המנהיג אותה במלמד [מקל ההנהגה], והאוחז את
 הכלי.

ג. שְׂכָרָהּ לדוש בקטנית, ודש בתבואה והחלקה - פטור.
 בתבואה, ודש בקטנית - חייב, שהקטנית מחלקת. מעשה
 באחד שהשפיר חמור לחברו, ואמר לו: 'לא תלך בו בדרך'
 נהר פקוד שהמים מצויין שם, אלא בדרך גרש שאין שם
 מים'; הלך בדרך נהר פקוד, ומת החמור, ולא היו שם
 עדים שמעידים באיזו דרך הלך, אלא הוא מעצמו אמר:
 'בנהר פקוד הלכתי, ולא היו שם מים, ומחמת עצמו מת',
 ואמרו חכמים: הואיל ויש שם עדים מעידים שהמים מצויין
 בנהר פקוד - חייב לשלם, שהרי שנה על דעת הבועלים;
 ואין אומרים 'מה לי לשקר' במקום שיש עדים.

ד. השוכר את הבהמה להביא עליה מאתים ליטרין של
 חטים, והביא מאתים ליטרין של שעורים ומתה - חייב;
 מפני שהנפח קשה למשאוי, והשעורין יש להן נפח. וכן
 אם שְׂכָרָהּ להביא עליה תבואה, והביא במשקלה תבן. אבל
 אם שְׂכָרָהּ להביא עליה שעורים, והביא במשקלן חטים
 ומתה - פטור. וכן כל פיוצא בזה.

ה. שוכר את הבהמה לרכב עליה איש, לא ירפיב עליה
 אשה. שְׂכָרָהּ לרכב עליה אשה, מרפיב עליה איש; ומרפיב
 עליה כל אשה, בין קטנה בין גדולה, ואפלו מעבדת שהיא
 מניקה.

ו. השוכר את הבהמה לשאת עליה משקל ידוע [מסויים],
 והוסיף על משאו - אם הוסיף חלק משלשים על השעור
 שפסק עמו ומתה - חייב; פחות מכאן - פטור, אבל נותן
 שוכר [נשיאת] התוספת. שוכר סתם, אינו נושא אלא במשקל
 הידוע במדינה לאותה בהמה. ואם הוסיף חלק משלשים,
 כגון שדרבה לשאת שלשים וטען עליה שלשים ואחד,
 ומתה או נשברה - חייב. וכן ספינה שהוסיף בה אחד
 משלשים על משאה, וטבעה - חייב לשלם דמיה.
 ז. הכתף [סבל] שהוסיף [השוכר] על משאו קב אחד, והזק
 במשא זה - חייב בגזקו; שאף על פי שהוא בן דעת, והרי
 הוא מרגיש בכבד המשא, עלה על לבו, שמא מחמת חליו
 הוא זה הכבד.

ח. השוכר את החמור לרכב עליה - יש לו להניח עליה
 כסותו ולגינו ומזונותיו של אותה הדרך, לפי שאין דרך
 השוכר לחזר בכל מלון ומלון לקנות מזונות; יתר על זה,
 הרי בעל החמור מעבב עליו. וכן יש לבעל החמור להניח
 עליה שעורים ותבן, ומזונות של אותו היום; יתר על זה,
 השוכר מעבב עליו, מפני שאפשר לו לקנות בכל מלון
 ומלון. לפיכך, אם אין שם מצוי מאין יקנה - מניח עליה
 מזונותיו ומזונות בהמתו של כל הדרך. וכל אלו הדברים
 בשוכר סתם, במקום שאין שם מנהג ידוע; אבל במקום
 שיש מנהג, הפל לפי המנהג.

פרק ה

א. השוכר את הבהמה, וחלתה או נשתפת, או נלקחה
 לעבודת המלך - אף על פי שאין סופה לחזר - אם נלקחה
 דרך הליכתה [צו המלך היה על אלו שבדרך], הרי המשפיר
 אומר לשוכר: 'הרי שלך לפניך'; וחייב לתן לו שכרו
 משלם. במה דברים אמורים? בששכרה לשאת עליה
 משאוי שאפשר להשליכו בלא הקפדה. אבל אם שְׂכָרָהּ
 לרכב עליה, או לשאת עליה כלי זכוכית וכיוצא בהן - חייב
 להעמיד לו חמור, אם שוכר חמור; ואם לא העמיד - יחזיר
 השכר, ויחשב עמו על שכר מה שהלך בה.

ב. מתה הבהמה או נשברה, בין ששכרה לשאת בין
 ששכרה לרכב - אם אמר לו: 'חמור' סתם 'אני משפיר לך',
 חייב להעמיד לו חמור אחר מכל מקום; ואם לא העמיד -
 יש לשוכר למכור הבהמה [המתה] ולקח בה בהמה אחרת,
 או שוכר בהמה בדמיה אם אין בדמיה לקח, עד שיגיע
 למקום שפסק בו. אמר לו: 'חמור זה אני שוכר לך' - אם
 שְׂכָרָהּ לרכב עליה, או לכלי זכוכית, ומתה בחד הדרך -
 אם יש בדמיה לקח בהמה אחרת, יקח. ואם אין בדמיה
 לקח, שוכר אפלו בדמי כלה, עד שיגיע למקום שפסק עמו.
 ואם אין בדמיה לא לקח ולא לשכר - נותן לו שכרו של
 חצי הדרך, ואין לו עליו אלא תרעמת [כעס]. שְׂכָרָהּ למשא

ז. השפיר לו בית סתם, ואחר שנתן לו בית, נפל - ח"ב
 לבנותו, או יתן לו בית אחר; ואם היה קטן מן הבית שנפל,
 אין השוכר יכול לעכב עליו - והוא שיהיה קרוי 'בית',
 שלא השפיר לו אלא בית סתם. אבל אם אמר לו: 'בית
 כזה אני משפיר לך' - ח"ב להעמיד לו בית כמדת ארכו
 ומדת רחבו של בית זה שהראהו; ואינו יכול לומר לו, 'לא
 היה ענין דברי אלא שיהיה קרוב לזה או לשוק או למרחץ
 כזה', אלא ח"ב להעמיד לו בית כמדתו וכצורתו. לפיכך,
 אם היה קטן, לא יעשנו גדול; גדול, לא יעשנו קטן; אחד,
 לא יעשנו שנים; שנים, לא יעשנו אחד. וכן לא יפחות מן
 החלונות שהיו בו, ולא יוסיף עליהן, אלא מדעת שניהם.
 ח. המשפיר עליה סתם, ח"ב להעמיד לו עליה [אם נפלה].
 אמר לו: 'עליה זו שעל גבי בית זה אני משפיר לך', הרי
 שעבד הבית לעליה. לפיכך, אם נפחתה העליה בארבעה
 טפחים או יותר, המשפיר ח"ב לתקן; ואם לא תקן - הרי
 השוכר יורד ודר בבית עם בעל הבית, עד שתקן. הרי שתי
 עליות זו על גבי זו, ונפחתה העליונה - דר בתחתונה.
 נפחתה התחתונה - הרי זה ספק אם ידור בעליונה, או
 בבית; לפיכך לא ידור. ואם דר, אין מוציאין מידו. מעשה
 באחד שאמר לחברו: 'דלית [גר] זו שעל גבי הפרסק [עץ
 אפרסק] הנה אני משפיר לך', ונעקר אילן הפרסק ממקומו.
 ובא מעשה לפני חכמים, ואמרו לו: 'ח"ב אתה להעמיד לו
 הפרסק כל זמן שהדלית קימת' [שיהיה למשענת לדלית]. וכן
 כל כיוצא בזה.

פרק ו

א. המשפיר בית לחברו בבירה [בנין] גדולה - משתמש
 בזיונה ובכתליה עד ארבע אמות [הסמוכים], ובתריץ [גינה]
 של חצר, וברחבה שאחורי הבתים; ומקום שנהגו
 להשתמש בעבי הכתלים, משתמש בעבי הכתלים. ובכל
 אלו הדברים, הולכין אחר מנהג המדינה והשמות
 [ההגדרות] הידועין להם, כדרך שאמרנו בענין מקח וממכר.
 ב. המשפיר חצרו סתם, לא השפיר הרפת שבה.
 ג. המשפיר בית לחברו - ח"ב להעמיד לו דלתות, ולפתח
 לו החלונות שנתקלקלו, ולחזק את התקרה, ולסמך את
 הקורה שנשברה, ולעשות נגר [בריח] ומנעול, וכל כיוצא
 באלו מדברים שהן מצוה אמן והם עקר גדול בשיבת
 הבתים והחצרות. השוכר ח"ב לעשות מעקה ומזוזה, ולתקן
 מקום המזוזה משלו. וכן אם רצה לעשות סלם, או מרזב,
 או להטיח גג - הרי זה עושה משל עצמו.
 ד. המשפיר עליה לחברו, ונפחתה בארבעה או יותר - ח"ב
 לתקן התקרה והמעזיבה [טיט] שעליה; שהמעזיבה חזק
 התקרה הוא.
 ה. הנזבל שבחצר, הרי הוא של שוכר; לפיכך, הוא מטפל
 בו להוציאו. ואם יש שם מנהג, הולכין אחר המנהג. במה
 דברים אמורים? בשהיו בהנחות שעשו הנזבל של שוכר;
 ואם בהנחה של אחרים, הנזבל של בעל החצר, שחצרו של

1 - הואיל ואמר לו 'תמור זה', ומת בחצי הדרך, אינו ח"ב
 2 להעמיד לו אחר, אלא נותן לו שכרו של חצי הדרך ומנחם
 3 לו [לבעלים] נבלתו.
 4 ג. השוכר את הספינה, וטבעה לה בחצי הדרך - אם אמר
 5 לו: 'ספינה זו אני משפיר לך', ושכרה השוכר להוליך בה
 6 יין סתם - אף על פי שנתן לו השכר, יחזיר כל השכר;
 7 שהרי זה אומר לו: 'הבא לי הספינה עצמה ששכרתי,
 8 שהקפדה גדולה יש בספינה זו, ואני אביא יין מכל מקום
 9 ואוליך בה'. אמר לו: 'ספינה' סתם 'אני משפיר לך',
 10 ושכרה השוכר להוליך בה יין זה - אף על פי שלא נתן לו
 11 מן השכר פלוס, ח"ב לתן לו כל השכירות; שהרי אומר לו:
 12 'הבא לי היין עצמו, ואני אביא ספינה מכל מקום ואוליכו'.
 13 אבל צריך לנכות לו [להפחית מהתשלום] כדי הטרח של
 14 חצי הדרך, שאינו דומה המטפל בהולכת הספינה ליושב
 15 ובטל. אמר לו: 'ספינה זו אני משפיר לך', ושכרה השוכר
 16 להוליך בה יין זה - אם נתן השכר, אינו יכול להחזירו;
 17 ואם לא נתן, לא יתן; שאין זה יכול להביא הספינה עצמה,
 18 ולא זה יכול להביא היין עצמו. שכר ספינה סתם ליין סתם
 19 - הרי אלו חולקין השכר.
 20 ד. השוכר את הספינה, ופרקה [השוכר] בחצי הדרך - נותן
 21 לו שכר כל הדרך. ואם מצא השוכר מי שישפיר אותה לו
 22 עד המקום שפסק, שוכר; ויש לבצל הספינה עליו תרעמת.
 23 וכן אם מכר כל הסחורה שבספינה לאיש אחר בחצי הדרך,
 24 וירד הוא, ועלה הלוקח - נוטל שכר חצי הדרך מן הראשון,
 25 ושכר החצי מן האחרון; ויש לבצל הספינה עליו תרעמת,
 26 מפני שגורם לו לסבל דעת איש אחר שעדין לא הרגל בו.
 27 וכן כל כיוצא בזה.
 28 ה. מכאן אני אומר, שהמשפיר בית לחברו עד זמן קצוב,
 29 ורצה השוכר להשפיר הבית לאחר עד סוף זמנו - משפיר,
 30 אבל לאחרים שהם כמנזן בגי ביתו; אם היו ארבעה, לא
 31 ישכר לחמשה; שלא אמרו חכמים אין השוכר רשאי
 32 להשפיר, אלא במטלטלין, שהרי אומר לו: 'אין רצוני
 33 שיהיה פקדוני ביד אחר'. אבל בקרקע או בספינה, שהרי
 34 בעלה עמה, אין אומרים כן. וכן אני אומר, אם אמר לו בעל
 35 הבית לשוכר: 'למה תטרח ותשפיר ביתי לאחרים? אם לא
 36 תרצה לעמד בו, צא והניחו ואתה פטור משכירותו' - אינו
 37 יכול להשפירו לאחר כלל; שזה ב"א לתנוע טוב מבצלו;
 38 עד שאתה משפירו לאחר, הנח לזה ביתו. ויש מי שהורה
 39 ואמר, אינו יכול להשפירו לאחר כלל, ויתן שכרו עד סוף
 40 זמנו; ולא יראה לי שזה דין אמת.
 41 ו. 'בית זה אני משפיר לך', ואחר שהשפירו לו, נפל - אינו
 42 ח"ב לבנותו; אלא מחשב עמו על מה שגשתמש בו, ומחזיר
 43 לו שאר השכירות. אבל אם סתור - ח"ב להעמיד לו בית
 44 אחר, או ישכר לו כמותו. וכן אם חזר אחר שהשפירו לזה,
 45 והשפירו או מכרו לגוי או אנס, שהפקיע שכירות הראשון
 46 - הרי זה ח"ב להשפיר לו בית אחר כמותו. וכן כל כיוצא
 47 בזה.

מתנה בשכירות, שהשכירות מכירה לזמן קצוב היא. וכל
שםמכרו בנכסיו ממכר, שכירותו שכירה; וכל שאין לו
למכר, כך אין לו לשכר - אלא אם כן יש לו פרות בלבד
באותה הקרקע, הרי זה שוכר ואינו מוכר.
ב. המשפיר בית לחברו לשנה, ונתעברה השנה - נתעברה
לשוכר [הרויח חודש חינוס]; השפיר לחדשים, נתעברה
למשפיר [הרויח שכר חודש נוסף]. הנכיר לו חדשים ושנה -
בין שאמר לו 'דינר לחדש', שנים עשר דינר לשנה, בין
שאמר לו 'שנים עשר דינר בשנה', דינר בכל חודש - הרי
חדש העבור למשפיר; שהקרקע בחזקת בעליה, ואין
מוציאין דבר מיד בעל הקרקע אלא בראיה ברורה. וכן בעל
הבית שאמר: 'לזמן זה השפירתי', והשוכר אומר: 'לא
שכרתי אלא סתם [ללא ציון זמן] או לזמן ארץ' - על השוכר
להביא ראיה; ואם לא הביא - בעל הבית נשבע הסתם
[מדברנן], ומוציאו מן הבית.
ג. השוכר שאמר: 'נתתי שכר הבית שנתחייבתי בו',
והמשפיר אומר: 'עדין לא נטלתי', בין שהיתה השכירות
בשטר, בין שהיתה בלא עדים - אם תבעו בתוך שלשים
יום - על השוכר להביא ראיה, או יתן ויחרים [יטיל חרם
סתם] על מי שלקח ממנו, או יטען עליו בדימים שנתן תחלה
טענה בפני עצמה וישביעוהו הסתם. תבעו המשפיר לאחר
שלשים יום, ואפלו ביום שלשים - על המשפיר להביא
ראיה, או ישבע השוכר הסתם ששכר נתן לו שכר ויפטר.
וכן אם שכר ממנו, ופרש שיתן לו השכר שנה שנה, ותבעו
בתוך השנה - על השוכר להביא ראיה; תבעו לאחר השנה,
אפלו ביום תשעה וצשרים באלול - על המשפיר להביא
ראיה.
ד. המשפיר בית לחברו בשטר לעשר שנים, ואין בו זמן
[תחילת השכירות] - השוכר אומר: 'עדין לא עבר מזמן
השטר אלא שנה', והמשפיר אומר: 'כבר שלמו שני
השכירות, ושכנת עשר שנים' - על השוכר להביא ראיה;
ואם לא הביא ראיה - ישבע המשפיר הסתם, ויוציאו.
ה. השוכר פרדס, או שהיה בידו משכון לעשר שנים, ונכש
הפרדס בתוך הזמן - מכרו עציו וילקח בהן קרקע, ויאכל
פרותיו עד סוף זמן שכירותו או זמן המשכון. וגוף
האילנות שיקשו או נקצצו - שניהן אסורין בהן משום
רבית, המלנה והלנה.
ו. שטר שכירות או שטר משכון שכתוב בו 'שנים' סתם
[ללא מספר], בעל הפרות אומר 'שלוש', ובעל הקרקע אומר
'שנים', וקדם זה השוכר או המלוה ואכל הפרות - הרי
הפרות בחזקת אוכליהן, עד שביא בעל הקרקע ראיה.
אכלה השוכר או הממשכן שלש שנים, ונכש [הסמין
ונעלם] השטר ואמר: 'לקחתי שנים יש לי פרות', ובעל
הקרקע אומר: 'שלוש' - אמרו לו: 'הבא שטרך', ואמר:
'אבד' - השוכר נאמן; שאלו רצה, אמר: 'לקוחה היא
בידי', שהרי אכלה שלש שנים.
ז. מי שהכניס פרותיו לבית חברו שלא מדעתו, או

אדם קונה לו שלא מדעתו, אף על פי שהיא שכורה ביד
אחרים.
ו. המשפיר בית או חצר או מרחץ או חנות או שאר
המקומות, עד זמן קצוב - הרי זה כופהו לצאת בסוף זמנו,
ואינו ממתיך לו אפלו שעה אחת. שכר לו בית סתם ללינה,
אין פחות מיום אחד; לשביתה, אין פחות משני ימים;
לנשואין, אין פחות משלשים יום.
ז. המשפיר בית לחברו סתם - אינו יכול להוציאו, עד
שיודיעו שלשים יום מקדם, כדי לבקש מקום, ולא יהיה
משלף בדרך; ולסוף השלשים, יצא. במה דברים אמורים?
בימות החמה; אבל בימות הגשמים, אינו יכול להוציאו מן
החג [סוכות] ועד הפסח. קבע לו זמן שלשים יום לפני החג
- אם נשאר מן השלשים יום אפלו יום אחד לאחר החג,
אינו יכול להוציאו עד מוצאי הפסח; והוא, שיודיעו
שלשים יום מקדם. במה דברים אמורים? בעירות; אבל
בפרקים [ערים גדולות] - אחד ימות החמה ואחד ימות
הגשמים, צריך להודיעו שנים עשר חודש מקדם. וכן בחנות
- בין בפרקים בין בעירות, צריך להודיעו שנים עשר חודש
מקדם.
ח. כשם שהמשפיר חייב להודיעו - כך השוכר חייב
להודיעו מקדם שלשים יום בעירות, או מקדם שנים עשר
חודש בפרקים, כדי שיבקש שכן [דייר], ולא ישאר ביתו
פנוי. ואם לא הודיעו - אינו יכול לצאת, אלא יתן השכר.
ט. אף על פי שאין המשפיר יכול להוציאו, ולא השוכר
יכול לצאת, עד שיודיעו מקדם - אם הוקרו הבתים - יש
למשפיר להוסיף עליו, ולומר לשוכר: 'או שכר בשנה עד
שתמצא, או תצא'. וכן אם הוזלו הבתים - יש לשוכר
לפחות מן השכר, ולומר למשפיר: 'או השכר לי בשכר של
עתה, או הרי ביתך לפניך'. נפל בית המשפיר שהיה דר בו
- הרי זה יש לו להוציא השוכר מביתו, ולומר לו: 'אינו
בדין שתהיה אתה יושב בביתי עד שתמצא מקום, ואני
משלף בדרך; שאין אתה בעל זכות בבית הזה, יותר ממני'.
י. נתן [המשכיר] הבית לבנו לשא בו אשה - אם היה יודע
שבנו נעשה חתן בזמן פלוני, והיה אפשר לו להודיעו
[לשוכר] מקדם ולא הודיעו - אינו יכול להוציאו. ואם
עכשו נודמנה לו אשה, והרי הוא נושא מיד - הרי זה יש
לו להוציאו; שאינו בדין שתהיה זה יושב בביתו, וכן בעל
הבית מחזר לשכר בית שיעשה בו חפה.
יא. מכר הבית, או נתנו, או הורישו - אין השני יכול
להוציאו, עד שיודיעו מקדם שלשים יום או שנים עשר
חודש; שהרי השוכר אומר לו: 'אין כחך יתר מלכת זה
שזכית בבית זה מחמתו'.

יום שני ד' טבת ה'תשע"ג

פרק ז

א. כשם שמתנה אדם כל תנאי שירצה במקח וממכר - כך

1 שהטעמו עד שהקנים פרוטיו, והניחם והלך לו - יש לבצל
2 הבית למכר מאותם הפרות, כדי לתן שכר הפועלים
3 שמוציאין אותן ומשליכין אותן בשוק. ומדת חסידות היא,
4 שיוציע בית דין, וישכרו ממקצת דמיהן מקום [לשומרם],
5 משום השב אבדה לבועלים, אף על פי שעשה שלא כהגון.
6 ח. השוכר רחים מחברו, שיטחן לו עשרים סאה בכל חדש
7 בשכרו [תמורת הריחיים], והעשיר בעל הרחים, והרי אינו
8 צריך לטחן שם - אם יש לשוכר חטים שצריך לטחן אותם
9 לעצמו או לאחרים, כופין אותו לתן דמי טחינת עשרים
10 סאה; שזאת מדת סדום היא. ואם אין לו, יכול לומר לו:
11 'אין לי דמים, והריני טוחן לך כמו ששכרתי; ואם אין אתה
12 צריך, מכר לאחרים' [טחינת ביתר]. וכן כל כיוצא בזה.

פרק ח

13
14 א. אחד השוכר מחברו שדה לזרעה, או כרם לאכל פרוטיו
15 בדמים, או ששכר ממנו בפרות קצובין, כגון ששכר ממנו
16 שדה זו בעשרים כור בשנה, וכרם זה בעשרים פדי זין בכל
17 שנה - שניהם דין אחד יש להן. והשוכר בפרות, הוא
18 הנקרא 'חוכר'.

19 ב. המקבל שדה או פרדס כדי לעבד אותו ולהוציא עליו
20 יציאות [הוצאות], ויתן לבצל הקרקע שליש התבואה או
21 רביע או מה שיתנו ביניהן - זה הוא הנקרא 'מקבל'. כל
22 דבר שהוא לסג [לשמירה] לארץ, בעל הקרקע חייב בו;
23 ודבר שהוא לשמירה יתרה, החוכר או המקבל חייב בו.
24 הקרדם שחופרין בו הארץ, והפלים שנושאין בהן העפר,
25 והדלי והפד וכיוצא בהן שדולין בהן המים - על בעל
26 הקרקע; והפירות המקומות שמקבצין בהן המים, על החוכר
27 או על המקבל.

28 ג. השוכר או המקבל שדה מחברו לשנים מועטות, לא
29 יזרענה פשתן [מזיק לקרקע]. שכרה או קבלה שבע שנים -
30 זרענה שנה ראשונה פשתן, ואין השביעית [השמיטה] מן
31 המגן; שכרה או קבלה שבעה אחר, שביעית מן המגן.

32 ד. השוכר או המקבל שדה מחברו, והיא בית השלהין
33 [יבשה] או בית האילן, ויבש המעין של בית השלהין, ולא
34 פסק הנקה הגדול, אלא אפשר להביא ממנו בדלי, או
35 שנקצץ האילן של בית האילנות - אינו מנפה לו מחכורו.
36 ואם מפת מדינה היא, כגון שיבש הנקה - מנפה לו מחכורו.
37 היה עומד בתוך השדה ואמר לו: 'בית השלהין הזה אני
38 משפיר לך', בית האילן הזה אני משפיר לך' - יבש המעין
39 או נקצץ האילן, מנפה לו מחכורו; שהרי הוא עומד
40 בתוכה, ולא אמר לו 'הנה', אלא כמי שאומר לו 'כמות
41 שהיא עתה אני משפיר לך'. לפיכך, אם לא היה עומד
42 בתוכה ואמר לו: 'בית השלהין אני משפיר לך', או 'בית
43 האילן, ויבש המעין או נקצץ האילן' - אינו מנפה לו
44 מחכורו.

45 ה. השוכר או המקבל שדה מחברו, ואכלה חגב או
46 נשתדפה [נצטמקו פירותיה] - אם ארע דבר זה לרב השדות

47 של אותה העיר, מנפה לו מחכורו, הכל לפי ההפסד
48 שארעו. ואם לא פשטה המכה ברב השדות - אינו מנפה
49 לו מחכורו, אף על פי שנשתדפו כל השדות של בעל
50 הקרקע. נשתדפו כל השדות של שוכר או המקבל - אף על
51 פי שפשטה המכה ברב השדות, אינו מנפה לו מחכורו;
52 שאין זה ההפסד תלוי אלא בשוכר, שהרי כל שדותיו
53 נשתדפו. התנה עליו בעל הקרקע שיוזענה חטים, וזרעה
54 שעורים, או שלא זרעה כלל, או שזרעה ולא צמחה - אף
55 על פי שבא חגב או שדפון והפת רב המדינה, אינו מנפה
56 לו מחכורו. ועד מתי חייב להטפל בה ולזרע פעם אחרת,
57 אם לא צמחה? כל זמן שראוי לזרעה באותו מקום.

58 ו. השוכר או המקבל שדה מחברו - מקום שנהגו לקצר -
59 יקצר, ואינו ראוי לעקר [עם השורש]; מקום שנהגו לעקר
60 - יעקר, ואינו ראוי לקצר. ושניהם מעצבין זה על זה.
61 ומקום שנהגו לחרש אחריו [אחר הקצירה], יחרש. מקום
62 שנהגו להשפיר אילנות על גב [אגב] הקרקע - משפירין,
63 ואף על פי שהשפיר סתם בפחות מן הידוע; ומקום שנהגו
64 שלא להשפיר אילנות - אין לו אילנות, אף על פי ששכר
65 ממנו ביתר על הידוע. הכל כמנהג המדינה.

66 ז. החוכר שדה מחברו בעשרת כורין חטים - לקת
67 [הוכחשה], נותן לו מתוכה. היו חטיה נפות - לא יאמר לו:
68 'הריני לוקח לך מן השוק', אלא נותן לו מתוכה. חכר ממנו
69 כרם בעשרה סלי ענבים - אף על פי שהקריסו [החמיצו]
70 אחר שנבצרו, וכן עמרים שלקו אחר שנקצרו - נותן לו
71 מתוכן; אבל אם חכרו בעשרה פדין זין, והחמיץ - חייב
72 לתן לו זין טוב. חכרה ממנו במאה עמרים של אספסתא
73 וזרעה מין אחר, ואחר כך חרשה וזרעה אספסתא ולקתה,
74 או שזרעה בתחלה אספסתא, וחרשה ואחר כך זרעה פעם
75 אחרת ולקתה - אינו נותן לו מתוכה, אלא נותן לו אספסתא
76 טובה; שהרי שנה. וכן כל כיוצא בזה.

77 ח. החוכר שדה מחברו, ולא רצה לנבש [לנקותה מעשבים
78 הפוגעים באיכות הקרקע], ואמר לו: 'מה הפסד יש לך,
79 הריני נותן לך חכורך' - אין שומעין לו; שהרי הוא אומר
80 לו: 'למחר אתה יוצא ממנה, והיא מצלה לפני עשבים'.
81 ואפלו אמר לו: 'באחרונה [אחר הקצירה] אני חורש אותה',
82 אין שומעין לו.

83 ט. החוכר שדה מחברו לזרעה שעורים - לא יזרענה חטים,
84 מפני שהחטין מכחישות את הקרקע יתר מן השעורים.
85 שכרה לזרעה חטים, יזרענה שעורים. קטנית, לא יזרענה
86 תבואה; תבואה, יזרענה קטנית. ובבבל וכיוצא בה - לא
87 יזרענה קטנית, מפני שהקטנית שם מכחשת את הארץ.

88 י. המקבל שדה מחברו לשנים מועטות - אין למקבל כלום
89 בקורת [גזע עץ] שהקמה וכיוצא בה, ולא בשבב [רוח]
90 האילנות שייצאו בשדה מאליהן. אבל מחשבין לו מקום
91 האילנות, כאלו היה בהן אותו זרע שזרע בכל השדה; והוא
92 שייצמחו האילנות מאליהן במקום שראוי לזרעה; אבל אם
93 יצאו במקום שאינו ראוי לזרעה, אין מחשבין לו כלום.

47 וישכרם בארבעה - אם אמר להם השליח: 'שכרכם עלי' -
 48 נותן להם ארבעה; הוא נוטל מבעל הבית שלשה, ומפסיד
 49 אחד מביתו. אמר להם: 'שכרכם על בעל הבית', נותן להם
 50 בעל הבית בהלכת המדינה. היה במדינה מי ששנשכר
 51 בשלשה, ומי שנשכר בארבעה - אינו נותן להם אלא
 52 שלשה, ויש להן תרעמת על השליח. במה דברים אמורים?
 53 בשאינו מלאכתו נכרת. אבל היתה מלאכתו נכרת, והרי היא
 54 שנה ארבעה - נותן להם בעל הבית ארבעה; שאלו לא
 55 אמר להם שלוחו 'ארבעה', לא טרחו ועשו שנה ארבעה.
 56 אמר לו בעל הבית: 'שכר לי בארבעה ארבעה', והלף
 57 השליח ושכר בשלשה שלשה - אף על פי שהרי מלאכתו
 58 שנה ארבעה - אין להם אלא שלשה, שהרי קבלו על
 59 עצמן; ויש להן תרעמת על השליח. אמר לו בעל הבית
 60 בשלשה, והלף השליח ואמר להן בארבעה, ואמרו לו:
 61 'כמה שאמר בעל הבית' - אין דעתם אלא שיתן בעל הבית
 62 יתר על ארבעה. לפיכך, שמין מה שעשו - אם שנה
 63 ארבעה, נוטלין ארבעה מבעל הבית; ואם אינו ידוע [שווי
 64 המלאכה] או אינו שנה, אין להם אלא שלשה. אמר לו בעל
 65 הבית בארבעה, והלף השליח ואמר להן בשלשה, ואמרו
 66 לו: 'כמה שאמר בעל הבית' - אף על פי שמלאכתם שנה
 67 ארבעה, אין להם אלא שלשה; שהרי שמעו שלשה, וקבלו
 68 עליהם.

ד. השוכר את הפועלים, והטעו את בעל הבית [חזרו בהם],
 69 או בעל הבית הטעה אותם - אין להם זה על זה אלא
 70 תרעמת [כעס]. במה דברים אמורים? שלא הלכו [למקום
 71 העבודה]. אבל הלכו החמירין ולא מצאו תבואה, פועלים
 72 ומצאו שדה כשהיא לחה [רטובה], או ששכרן להשקות
 73 השדה ומצאוה שנתמלאת מים - אם בקר בעל הבית
 74 מלאכתו מבערב, ומצאה צריכה פועלים - אין לפועלים
 75 כלום; מה בידו לעשות? ואם לא בקר, נותן להם שכרם
 76 כפועל בטל; שאינו דומה הבא טעון לכא ריקן, ועושה
 77 מלאכה לבטל. במה דברים אמורים? שלא התחילו
 78 במלאכה. אבל אם התחיל הפועל במלאכה, וחזר בו אפלו
 79 בחצי היום - חוזר, שנאמר: "כי לי בני ישראל עבדים",
 80 ולא עבדים לעבדים. וכיצד דין הפועל שחזר בו אחר
 81 שהתחיל? שמין לו מה שעשה, ונוטל. ואם קבלן הוא,
 82 שמין לו [ומורידין משכרו שווי של] מה שעתיד לעשות; בין
 83 שהוזילו בעת ששכרם, בין לא הוזילו, בין שהוזלה
 84 המלאכה אחר כן, בין לא הוזלה - שמין לו מה שעתיד
 85 לעשות. כיצד? קבל ממנו כמה לקצר בשתי סלעים [ח'
 86 דינרים], קצר חציה והניח חציה, בגד לארג בשתי סלעים,
 87 ארג חציו והניח חציו - שמין לו מה שעתיד לעשות. אם
 88 היה שנה ששה דינרין - נותן לו שקל [ב' דינרים], או יגמר
 89 את מלאכתו. ואם היה הנשאר פה שני דינרין - אינו נותן
 90 להם אלא סלע, שהרי לא עשו אלא חצי מלאכה. במה
 91 דברים אמורים? בדבר שאינו אבוד. אבל בדבר האבוד -
 92 כגון פשתנו לצלות מן המשרה [מקום ששורין בו], או ששכר

1 ואם קבלה שבע שנים או יתר, יש לו בקורת השקמה
 2 וכיוצא בה. הגיע זמנו להסתלק מן השדה, והיו שם זרעים
 3 שעדיין לא הגיעו להמכר [לא הבשילו], או שגמרו, ולא
 4 הגיע יום השוק למכרם - שמין אותם, ונוטל מבעל
 5 הקרקע. כשם שחולק המקבל עם בעל הקרקע בתבואה,
 6 כך חולקין בתבן ובקש; כשם שחולקין ביין, כך חולקין
 7 בזמורות. אבל הקנים המעמידין תחת הגפנים - אם קנו
 8 אותן בשתפות, הרי אלו חולקין בהן; ואם הן משל אחד
 9 מהן - זה שקנה אותן, הרי הן שלו. וכן כל כיוצא בזה.
 10 יא. המקבל שדה מחבירו [באריסות] לטע [אילנות], מקבל
 11 עליו בעל השדה עשרה עשרה בוראות [אילנות עקרות] למאה.
 12 יתר על כן, מגלגלין עליו [על האריס] את הכל.
 13 יב. המקבל שדה מחבירו, ולא עשת [יבול כצפון] - אם יש
 14 בה כדי שתוציא סאתים יתר על ההוצאה [ההשקעה], חיב
 15 המקבל להטפל בה; שכן כותב לבעל הקרקע: 'אנא אקום
 16 ואניר [אחורשו] ואזרע ואקצר ואעמר ואדוש ואזרה ואעמיד
 17 כרי לפניה, ותטל אתה חציו', או מה שיתנו בו, ואני
 18 השאר, בשכר עמלי ובמה שהוצאתי.
 19 יג. המקבל שדה מחבירו, ואחר שזכה בה הוכירה [הניחה
 20 שדה בור] - שמין אותה כמה היא ראויה לעשות, ונותן לו
 21 חלקו שהיה מגיע לו; שכן כותב לבעל הקרקע: 'אם אוביר
 22 ולא אעבד [לא אעשה הראוי לה, אד], אשולם במיטבה' [לפי
 23 שיא ומיטב הפוטנציאל שלה]. והוא הדין, אם הוכיר
 24 מקצתה. ומפני מה נתייבב לשלם? מפני שלא פסק על
 25 עצמו דבר [סכום] קצוב כדי שנאמר 'הרי היא אסמכתא'
 26 [סתמכה דעתו שלא יגיע לידי תשלום], אלא התנה שישלם
 27 במיטבה; ולפיכך גמר ושעבד עצמו. אבל אם אמר: 'אם
 28 אוביר ולא אעבד, אתן לך מאה דינרין' - הרי זו אסמכתא,
 29 ואינו חיב לשלם אלא כפי מה שהיא ראויה לעשות בלבד.
 30 יד. המקבל שדה לזרעה שממשמין וזרעה חטים, ועשת
 31 חטים ששורין כמה שהיא ראויה לעשות מן השמשמין -
 32 אין לו עליו אלא תרעמת [כעס]. עשת פחות משנה מה
 33 שהיא ראויה לעשות מן השמשמין, משלם לו המקבל כפי
 34 מה שהיא ראויה לעשות מן השמשמין; עשת חטים יתר
 35 ממה שהיא ראויה לעשות מן השמשמין - חולקין לפי מה
 36 שהתנו ביניהם, אף על פי שמשתפר בעל הקרקע.

פרק ט

37 א. השוכר את הפועלים, ואמר להם להשפים [מוקדם]
 38 ולהעריב [מאוחר] - מקום שנהגו שלא להשפים ולא
 39 להעריב, אינו יכול לכופן. מקום שנהגו לזון, זון; לספק
 40 בתמרים או בגרוגרות וכיוצא בהן לפועלין, מספק. הכל
 41 כמנהג המדינה.
 42 ב. השוכר את הפועל, ואמר לו [שכרן יהיה]: 'כאחד
 43 וכשנים מבני העיר' - רואין פחות שבשכירות ויתר
 44 שבשכירות, ומשמנין [מחלקים] ביניהן.
 45 ג. אמר לשלוחו: 'צא ושכר לי פועלים בשלשה', והלף

ט. השוכר את הפועל לעשות עמו בשלו, והראהו בשל
 חבירו [העבירו בשדה חבירו] - נותן כל שכרו, וחוזר ולוקח
 מחבירו מה שנהנה בו המלאכה.
 י. השוכר את הפועל לעשות עמו בתוך וקש וכיוצא בהן,
 ואמר לו: 'טל מה שעשית בשכרך' - אין שומעין לו. ואם
 משקבל עליו [קש ותבן כמשכורת] אמר לו: 'הילך שכרך',
 ואני אטל את שלי' - אין שומעין לו.
 יא. מציאת הפועל לעצמו, אף על פי שאמר לו: 'עשה
 עמי מלאכה היום'; ואין צריך לומר, אם אמר לו: 'עדר
 עמי היום', 'נפש עמי היום'. אבל אם שכרו ללקט מציאות,
 כגון שחסר [התמעט] הנהר ושכרו ללקט הדגים הנמצאין
 באגם - הרי מציאתו לבעל הבית, ואפלו מצא פיס מלא
 דינרין.

יום שלישי ה' טבת ה'תשע"ג

פרק י

א. המלוה את חבירו על המשכון - בין שהלוהו מעות בין
 שהלוהו פרות, בין שמשכנו בשעת הלוואתו בין שמשכנו
 אחר שהלוהו - הרי זה שומר שכר. לפיכך, אם אבד
 המשכון, או נגנב - חייב בדימיו; ואם נאנס המשכון, כגון
 שנלקח בלסטים מזין וכיוצא בו משאר אנסין - ישבע
 שגאנס, וישלם בעל המשכון את חובו עד פרוטה אחרונה.
 ב. כל האומר לחבירו: 'שמר לי ואשמר לך', הרי זה שמירה
 בפעלים [עם הבעלים, ופטור מהכל]. אמר לו: 'שמר לי היום
 ואשמר לך למחר', 'השאילני היום ואשאילך למחר', 'שמר
 לי היום ואשאילך למחר', 'השאילני היום ואשמר לך
 למחר' - כלן נעשו שומרי שכר זה לזה.
 ג. כל האמנין שומרי שכר. וכלן שאמרו: 'טל את שלך
 [חפצך] והבא מעות', או שאמר לו: 'גמרתיו', ולא לקחו
 הבעלים את הפלי - הרי האמן שומר חנם; אבל אם אמר
 האמן: 'הבא מעות, וטל את שלך' - עדין הוא נושא שכר
 כשהיה.
 ד. נתן לאמנין לתקן, וקלקלו - חייבין לשלם. כיצד? נתן
 לחרש שדה תבה ומגדל לקבע בהן מסמר, ושברן, או שנתן
 לו עצים לעשות מהן שדה תבה ומגדל, ועשה מהן שדה
 תבה ומגדל ונשברו אחר שנעשו - משלם לו דמי שדה תבה
 ומגדל; שאין האמן קונה שבח הקלי. נתן צמר לצבע,
 והקדיחתו [שרפותו] יורה - נותן לו דמי צמרו. צבעו פפור,
 או שנתנו לו לצבעו אדם וצבעו שחר, שחר וצבעו אדם,
 נתן עצים לחרש לעשות מהם כסא נאה, ועשה כסא רע או
 ספסל - אם השבח יתר על ההוצאה, נותן לו בעל הפלי את
 ההוצאה; ואם ההוצאה יתרה על השבח, נותן לו את השבח
 בלבד. אמר בעל הפלי: 'איני רוצה בתקנה זו, אלא תן לי
 דמי הצמר או דמי העצים' - אין שומעין לו. וכן אם אמר
 האמן: 'הא לך דמי צמרך או דמי עצך, ולך' - אין שומעין
 לו; שאין האמן קונה בשבח [ברוח] הפלי שעשה.

חמור להביא חליצין למת או לכלה וכל פיוצא בהן - אחד
 פועל ואחד קבלן, אינו יכול לחזור בו אלא אם כן נאנס,
 כגון שחלה, או שמע שמת לו מת. ואם לא נאנס, וחזר בו
 - שוכר עליהן [על חשבונם] או מטען. כיצד מטען? אומר
 להן: 'סלע קצצתי לכם, בואו וטלו שתיים', עד שיגמרו
 מלאכתם; ולא יתן להם אלא מה שפסק תחלה. ואפלו נתן
 להם השתיים, מחזיר [מוציא] מהם התוספת. כיצד שוכר
 עליהם? שוכר פועלים אחרים, וגומרים מלאכתם שלא
 תאבד; וכל שייסוף לאלו הפועלים האחרים על מה שפסק
 לראשונים, נוטל מן הראשונים. ועד כמה? עד כדי שכרם
 של ראשונים. ואם היה להם ממון תחת ידו - ישכר
 להשלים המלאכה עד ארבעים חמשים וזו בכל יום לכל
 פועל, אף על פי ששוכר הפועל שלש או ארבע. כמה דברים
 אמורים? שאין שם פועלים לשכר בשכרם [בשווי שלהם]
 להשלים המלאכה. אבל אם יש שם פועלים לשכר בשכרם,
 ואמרו לו: 'צא ושכר מאלו, והשלם מלאכתך ולא תאבד'
 - בין שוכר בין קבלן - אין לו עליהם אלא תרעמת; ושמן
 לשוכר מה שעשה, ולקבלן מה שעתידי לעשות.
 ח. השוכר את הפועל, ונאחז לעבודת המלך - לא יאמר
 לו: 'הריני לפיך' [מלך גרם, ושלם לך], אלא נותן לו שכר
 מה שעשה.
 ו. השוכר את הפועל להשקות השדה מזה הנהר, ופסק
 הנהר בחצי היום - אם אין דרכו להפסק, אין להם אלא
 שכר מה שעשו; וכן אם דרכו שיפסיקו אותו בני העיר,
 והפסיקוהו בחצי היום - אין להם אלא מה שעשו; שהרי
 ידעו הפועלים דרכו של נהר זה. ואם דרכו להפסק מאליו
 - נותן להם שכר כל היום, מפני שהיה לו להודיעם. שכרם
 להשקות השדה, ובא המטר והשקה - אין להם אלא מה
 שעשו; בא הנהר והשקה - נותן להן כל שכרן; מן השמים
 נסתיעו. כמה דברים אמורים? בפועל. אבל מי שפסק עם
 אריסו שאם ישקה שדה זו ארבע פעמים, וטל חצי הפרות,
 וכל האריסין שהם משקין שני פעמים, אינם נוטלין אלא
 רביע הפרות, ובא המטר, ולא הצריך לדלות ולהשקות -
 נוטל חצי הפרות כמו שפסק עמו; שהאריס בשתף, ואינו
 בפועל.
 ז. השוכר את הפועל לעשות מלאכה כל היום, ושלמה
 [נשלמה] המלאכה בחצי היום - אם יש לו מלאכה אחרת
 כמותה או קלה ממנה, עושה שאר היום; ואם אין לו מה
 יעשה, נותן לו שכרו בפועל בטל. ואם היה מן הכופרים
 עובדי האדמה וכיוצא בהן, שדרכו לטרח הרבה, ואם לא
 יתעשק במלאכה יחלה - הרי זה נותן לו כל שכרו.
 ח. השוכר את הפועל להביא [לבצע] שליחות ממקום
 למקום, והלך ולא מצא שם מה יביא - נותן לו שכרו
 משלם. שכרו להביא קנים לכרם, והלך ולא מצא ולא הביא
 - נותן לו שכרו שלם. שכרו להביא פרות לחולה, והלך
 ומצאו שמת או שהכריא - לא יאמר לו: 'טל מה שהבאת'
 בשכרך, אלא נותן לו כל שכרו. וכן כל פיוצא בזה.

47 "לא תלין פֿעֿלֿת שְׂכִיר", ומשום "לא תבוא עֲלֵיו הַשֹּׁמֶשׁ",
48 ומשום "בְּיוֹמוֹ תִּתֵּן שְׂכָרוֹ". אִיזָהוּ הוּא זְמַנוֹ? שְׂכִיר יוֹם
49 גּוֹבֶה כָּל הַלַּיְלָה, וְעָלִיו נֶאֱמַר: "לא תלין פֿעֿלֿת שְׂכִיר אֶתְךָ
50 עַד בֹּקֶר". וְשְׂכִיר לַיְלָה גּוֹבֶה כָּל הַיּוֹם, וְעָלִיו נֶאֱמַר: "בְּיוֹמוֹ
51 תִּתֵּן שְׂכָרוֹ, וְלֹא תבוא עֲלֵיו הַשֹּׁמֶשׁ". שְׂכִיר שְׁעוֹת שֶׁל יוֹם
52 גּוֹבֶה כָּל הַיּוֹם, וְשְׂכִיר שְׁעוֹת שֶׁל לַיְלָה גּוֹבֶה כָּל הַלַּיְלָה.
53 שְׂכִיר שֶׁבֶת [שבעה ימים], שְׂכִיר חֹדֶשׁ, שְׂכִיר שָׁנָה, שְׂכִיר
54 שְׁבוּעָה - יֵצֵא בַּיּוֹם, גּוֹבֶה כָּל הַיּוֹם; יֵצֵא בַּלַּיְלָה, גּוֹבֶה כָּל
55 אוֹתוֹ הַלַּיְלָה.

56 ג. נִתֵּן טְלִיתוֹ לְאֶמֶן, גְּמָרָה וְהוֹדִיעוּ - אֶפְלוּ אַחֲרוֹ עֲשָׂרָה
57 יָמִים - כָּל זְמַן שֶׁחֲכָלִי בֵּיד הָאֶמֶן, אֵינוֹ עוֹבֵר. נִתְּנָה לוֹ בְּחֻצֵּי
58 הַיּוֹם - בֵּינוֹ שֶׁשִּׁקְעָה עָלָיו חֲמָה, עוֹבֵר מִשּׁוּם כָּל תְּלִין;
59 שֶׁהַקְּבָלִנוֹת בְּשִׁכְרוֹת הֵיא, וְחֵיב לִתֵּן לוֹ בְּזִמְנוֹ.

60 ד. הָאֵמֶר לְשִׁלּוּחוֹ: יֵצֵא וְשָׂכַר לִי פּוֹעֲלִים - אִם אֶמֶר
61 לָהֶם: 'שְׂכָרְכֶם עַל בַּעַל הַבַּיִת', שְׁנֵיהֶם אֵינָן עוֹבְרִין מִשּׁוּם
62 כָּל תְּלִין; זֶה [בעל הבית] לִפִּי שְׂכָרְךָ, וְזֶה [השליח] לִפִּי
63 שְׂאִין פֿעֿלֿתְךָ אֶצְלוֹ. וְאִם לֹא אֶמֶר לָהֶם 'שְׂכָרְכֶם עַל בַּעַל
64 הַבַּיִת', הָרִי הַשְּׁלִיחַ עוֹבֵר. אֵין הַשּׁוֹכֵר עוֹבֵר אֶלָּא בְּזִמְנוֹ
65 שֶׁתִּבְעוּ הַשְּׂכִיר, וְלֹא נִתֵּן לוֹ; אֲבָל אִם לֹא תִבְעוּ, אוֹ שֶׁתִּבְעוּ
66 וְלֹא הָיָה לוֹ מִה יִתֵּן לוֹ, אוֹ שֶׁהִמָּחֵהוּ אֶצֶל אַחֵר [נתן לאחר
67 לשלם לו] וְקָבַל - הָרִי פְטוּר.

68 ה. הַמַּשְׁהָה שְׂכַר שְׂכִיר עַד אַחֵר זְמַנוֹ - אִף עַל פִּי שְׂכָבֵר
69 עֹבֵר בַּעֲשָׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה, הָרִי זֶה חֵיב לִתֵּן מִיָּד. וְכָל עַת
70 שִׁישְׁהָה - עוֹבֵר עַל לֹא שָׁל דְּבָרֵיהֶם, שְׁנֵאֲמַר: "אֵל תֹּאמַר
71 לְרַעֲךָ, לֵךְ וְשׁוּב".

72 ו. כָּל שְׂכִיר שֶׁשְׂכָרוֹ בְּעֵדִים, וְתִבְעוּ בְּזִמְנוֹ, וְאֶמֶר בַּעַל
73 הַבַּיִת: 'נִתְּנִי שְׂכָרְךָ', וְהַשְּׂכִיר אוֹמֵר: 'לֹא נִטְלִיתִי כְּלוּם' -
74 תִּקְנוּ חֲכָמִים שִׁישְׁבַּע הַשְּׂכִיר בְּנִקְיִת חֲפֵץ [קדוש], וְיִטַּל
75 בְּדִין כָּל נִשְׁבַּע וְנוֹטַל; מִפְּנֵי שֶׁבַע הַבַּיִת טְרוּד בְּפּוֹעֲלָיו
76 [ושכח], וְזֶה הַשְּׂכִיר נוֹשֵׂא נִפְשׁוֹ לָזֶה. אֶפְלוּ הָיָה הַשּׁוֹכֵר
77 קָטָן, הָרִי הַשְּׂכִיר נִשְׁבַּע וְנוֹטַל. שְׂכָרוֹ שְׂאֵל בְּעֵדִים - מִתּוֹךְ
78 שֶׁיִּכּוֹל לֹאמַר 'לֹא הָיוּ דְּבָרִים מַעֲוִלִים וְלֹא שְׂכָרְתִּיךָ', נֶאֱמַר
79 לֹאמַר 'שְׂכָרְתִּיךָ וְנִתְּנִי לָךְ שְׂכָרְךָ'; וְיִשְׁבַּע בַּעַל הַבַּיִת הַסֵּת
80 [דבנן] שְׁנֵתָן, אוֹ שְׁבוּעַת הַתּוֹרָה אִם הוֹדָה בְּמִקְצֵת כֶּשֶׁף
81 כָּל הַטְּעָנוֹת. הָיָה לוֹ עַד אַחַד שֶׁשְׂכָרוֹ, אֵינוֹ מוֹעִיל כְּלוּם.
82 וְכֵן אִם תִּבְעוּ אַחֵר זְמַנוֹ - אִף עַל פִּי שֶׁשְׂכָרוֹ בְּעֵדִים -
83 הַמוֹצִיא מִחֲבֵרוֹ עָלָיו הִרְאָה; וְאִם לֹא הִבִּיא רֵאזָה, יִשְׁבַּע
84 בַּעַל הַבַּיִת הַסֵּת. הִבִּיא רֵאזָה [עדים] שֶׁתִּבְעוּ כָּל זְמַנוֹ [ולא
85 פרעו] - הָרִי זֶה נִשְׁבַּע, וְנוֹטַל כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁל תִּבְעָה.
86 בִּיצִיד? הָיָה עוֹשֶׂה עִמּוֹ בְּיוֹם שְׁנֵי עַד הָעֶרֶב - זְמַנוֹ כָּל לַיִל
87 שְׁלִישִׁי, וּבְיוֹם שְׁלִישִׁי אֵינוֹ נִשְׁבַּע וְנוֹטַל. וְאִם הִבִּיא עֲדִים
88 שֶׁהָיָה תוֹבֵעַ כָּל לַיִל שְׁלִישִׁי - הָרִי זֶה נִשְׁבַּע וְנוֹטַל כָּל יוֹם
89 שְׁלִישִׁי; אֲבָל מִלֵּיל רְבִיעִי וְהַלָּא, הַמוֹצִיא מִחֲבֵרוֹ עָלָיו
90 הִרְאָה. וְכֵן אִם הִבִּיא עֲדִים שֶׁהָיָה תוֹבֵעַ וְהוֹלֵךְ עַד יוֹם
91 חֲמִישִׁי - הָרִי נִשְׁבַּע וְנוֹטַל כָּל יוֹם חֲמִישִׁי.
92 ז. בַּעַל הַבַּיִת אוֹמֵר: 'שְׁתִּים קֶצֶצִית לָךְ', וְהַשְּׂכִיר אוֹמֵר:
93 'לֹא קֶצֶצִית לִי אֶלָּא שְׁלֹשׁ' - לֹא תִקְנוּ חֲכָמִים שִׁישְׁבַּע הַשְּׂכִיר

1 ה. הַמוֹלִיד חֲטִין לְטָחוֹן [לטוחו], וְלֹא לִתֵּת [לא השרה במים
2 לצורך ריכוך והסרת טובין] וְעִשָּׂאֵן סָבִין אוֹ מָרְסָן [קמח עם
3 קליפות], נִתֵּן קֶמַח לְנִתְנוֹתוֹ, וְעִשָּׂאֵן פֶּת נְפוּלִין [מתפורר],
4 בְּהִמָּה לְטָבַח, וְנִבְלָה - חֵיבִין לְשֵׁלֶם דָּמִים, מִפְּנֵי שֶׁהֵן נוֹשְׂאֵי
5 שְׂכָר. לְפִיכָף, אִם הָיָה טָבַח מִמָּחָה, וְשָׁחַט בְּחֵנֶם - פְּטוּר
6 מִלְּשֵׁלֶם; וְאִם אֵינוֹ מִמָּחָה - אִף עַל פִּי שֶׁהוּא בְּחֵנֶם, חֵיב
7 לְשֵׁלֶם. וְכֵן הַמֶּרְאָה דִּינָר לְשִׁלְחָנִי, וְאֶמֶר לוֹ 'יָפָה', וְנִמְצָא רַע
8 - אִם בְּשָׂכַר רֵאזָה - חֵיב לְשֵׁלֶם, אִף עַל פִּי שֶׁהוּא בָקִי וְאֵינוֹ
9 צָרִיךְ לְהִתְלַמֵּד. וְאִם בְּחֵנֶם רֵאזָה, פְּטוּר; וְהוּא שִׁיְהִיָּה בָקִי,
10 שְׂאֵינוֹ צָרִיךְ לְהִתְלַמֵּד; וְאִם אֵינוֹ בָקִי - חֵיב לְשֵׁלֶם, אִף עַל
11 פִּי שֶׁהוּא בְּחֵנֶם. וְהוּא שִׂיאֵמֶר לְשִׁלְחָנִי: 'עָלִיךְ אֲנִי סוֹמֵךְ',
12 אוֹ שֶׁהָיוּ הַדְּבָרִים מֶרְאִין שֶׁהוּא סוֹמֵךְ עַל רֵאזָתוֹ, וְלֹא יִרְאָה
13 לְאַחֲרֵים. טָבַח שֶׁעֲשָׂה בְּחֵנֶם וְנִבַּל, וְכֵן שִׁלְחָנִי שֶׁאֶמֶר 'יָפָה'
14 וְנִמְצָא רַע, וְכָל פִּיוֹצָא בָהֶן - עָלֵיהֶם לְהִבִּיא רֵאזָה, שֶׁהֵם
15 מִמָּחִין; וְאִם לֹא הִבִּיאוּ רֵאזָה, מְשִׁלְמִין.

16 ו. מִקּוֹמוֹת שְׁנֵיהֶם הַנוֹטֵעַ אֵילָנוֹת נוֹטֵל חֲצֵי הַשְּׁבַח,
17 וּבַעַל הַקֶּרֶע חֲצֵי, וְנוֹטֵעַ וְהַשְּׁבִיחַ, וְנוֹטֵעַ וְהַפְסִיד [חלק
18 השוביח וחלק לא] - מִחֲשָׁבִין לוֹ חֲצֵי הַשְּׁבַח שִׁישׁ לוֹ, וּמִנִּפְּיִן
19 מִמֶּנּוּ מַה שֶׁהַפְסִיד, וְנוֹטֵל הַשָּׂאֵר. וְאֶפְלוּ הַתְּנָה עַל עֲצָמוֹ,
20 שְׂאִם הַפְסִיד לֹא יִטַּל כְּלוּם - הָרִי זֶה אֶסְמַכְתָּא [לא גמר זאת
21 בליבו], וְאֵין מִנִּפְּיִן לוֹ אֶלָּא מַה שֶׁהַפְסִיד. הָיָה מִנְהֵגִם שִׁיטַל
22 הַנוֹטֵעַ מִחֲצָה, וּבַעַל הַקֶּרֶע מִחֲצָה, וְכֵן אִם הָיָה מִנְהֵגִם
23 שִׁיטַל הָאָרִיס [העובד תמורת יבול] שְׁלִישׁ - אִם נִטֵּעַ הַנוֹטֵעַ
24 וְהַשְּׁבִיחַ וְרֵצָה לְהַסְתַּלַּק, שְׁנִמְצָא בַּעַל הַקֶּרֶע צָרִיךְ לְהוֹרִיד
25 לָהּ אָרִיס - הָרִי בַּעַל הַקֶּרֶע מוֹרִיד אָרִיס, וְיִטַּל בַּעַל הַקֶּרֶע
26 חֲצִיו, וְלֹא יַפְסִיד מִחֲלָקוֹ כְּלוּם; וְיִטַּל הָאָרִיס שְׁלִישׁ;
27 וְהַשְּׁתוֹת הַנּוֹשָׂא יִהְיֶה לְנוֹטֵעַ, שֶׁהָרִי סִלַּק עֲצָמוֹ בְּרִצּוֹנוֹ.

28 ז. הַנוֹטֵעַ אֵילָנוֹת לְבָנֵי הַמְּדִינָה שֶׁהַפְסִיד [לא גדלו], וְכֵן
29 טָבַח שֶׁל בְּנֵי הָעִיר שְׁנִבְלָה בְּהִמָּחוֹת, וְהַמָּקִיז דָּם שֶׁחָבַל,
30 וְהַסּוֹפֵר שֶׁעָשָׂה בְּשִׁטְרוֹת, וּמִלְּמַד תִּינוּקוֹת שֶׁפָּשַׁע בְּתִינוּקוֹת
31 וְלֹא לְמַד, אוֹ לְמַד בְּטַעוֹת, וְכָל פִּיוֹצָא בְּאֵלוֹ הָאֶמֶן שֶׁאֵי
32 אֶפְשָׁר שִׁיחִזוֹר הַהַפְסֵד שֶׁהַפְסִידוֹ - מְסַלְקִין אוֹתָן בְּלֹא
33 הַתְּרָאָה; מִפְּנֵי שֶׁהֵן בְּמִתְרִין וְעוֹמְדִין, עַד שִׁישְׁתַּדְּלוּ
34 בְּמִלְאכְתָּן, הוֹאִיל וְהָעִמִּידוֹ אוֹתָן הַצָּבוּר עָלֵיהֶן.

פֶּרֶק י"א

35
36 א. מִצּוֹת עֲשֶׂה לִתֵּן שְׂכַר הַשְּׂכִיר בְּזִמְנוֹ, שְׁנֵאֲמַר: "בְּיוֹמוֹ
37 תִּתֵּן שְׂכָרוֹ" וְגו'. וְאִם אַחֲרוֹ לְאַחֵר זְמַנוֹ - עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה,
38 שְׁנֵאֲמַר: "וְלֹא תבוא עֲלֵיו הַשֹּׁמֶשׁ". וְאֵין לוֹקִין עַל לֹא זֶה,
39 שֶׁהָרִי הוּא חֵיב לְשֵׁלֶם. אַחַד שְׂכַר הָאָדָם, וְאַחַד שְׂכַר
40 הַבְּהֵמָה, וְאַחַד שְׂכַר הַכְּלִים - חֵיב לִתֵּן בְּזִמְנוֹ; וְאִם אַחֵר
41 לְאַחֵר זְמַנוֹ, עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה. וְגַר תּוֹשֵׁב [גרי שקיבל ד'
42 מצוות], יֵשׁ בוֹ מִשּׁוּם "בְּיוֹמוֹ תִּתֵּן שְׂכָרוֹ"; וְאִם אַחֵר, אֵינוֹ
43 עוֹבֵר עָלָיו בְּלֹא תַעֲשֶׂה.

44 ב. כָּל הַכּוֹבֵשׁ שְׂכַר שְׂכִיר - כָּאֵלוֹ נִטַּל אֶת נִפְשׁוֹ מִמֶּנּוּ,
45 שְׁנֵאֲמַר: "וְאֵלָיו הוּא נִשָּׂא אֶת נִפְשׁוֹ". וְעוֹבֵר בְּאֶרְבַּע
46 אֲזָרוֹת, וְעִשָּׂה: מִשּׁוּם כָּל תַּעֲשֵׁק, וּמִשּׁוּם כָּל תַּגְזוֹל, וּמִשּׁוּם

מלאכה - הרי זה עובר בלא תעשה, שנאמר: "וחרמש לא
תניף" וגו'. מפי השמועה למדו, שכל זמן שהוא עוסק
בקצירה, לא יניף חרמש לאכילתו; וכן כל פיוצא בזה. וכן
פועל שהולך בידו ממה שעשה, או שלקח חרש על אכילתו
ונותן לאחרים - עובר בלא תעשה, שנאמר: "ואל פליף לא
תתן". ואין לוקין על שני לאוין אלו - שאם אכל או הולף,
חייב לשלם.

ד. החולב והמחבץ [חמאה] והמגבן [גבינה] אינו אוכל,
מפני שאין גדולי קרקע. המנפש בבצלים ובשומין - אף
על פי שתולש קטנים מבין הגדולים, וכל פיוצא בזה - אינו
אוכל, מפני שאין מעשיהו גמר מלאכה. ואין צריך לומר
שומרי גנות ופרדסים, וכל דבר המחבר במקשאות [שדה]
קישואין [המזדלעות] - שאין אוכלין כלל.

ה. הבודל [מפרד] בתמרים ובגרוגרות אינו אוכל, מפני
שנגמרה מלאכתו למעשר. העושה בחטים וכיוצא בהן אחר
שעשר, כגון ששכרן לבר [לברור] צורות או לנפח [לנפות]
אותן או לטחן - הרי אלו אוכלין, שעדין לא נגמרה
מלאכתן לחלה. אבל הלש והמקשף [שורר] והאופה אינו
אוכל, מפני שנגמרה מלאכתן לחלה, ואין הפועל אוכל
אלא מדבר שעדין לא נגמרה מלאכתו למעשר ולחלה.
ו. נתפרסו [נפתרו] עגוליו [של דבילה], ונתפתחו חביותיו,
ונתחתכו דלועיו, ושכרן לעשות בהן - הרי אלו לא יאכלו;
שהרי נגמרו מלאכתן ונקבעו למעשר, והרי הן טבל. ואם
לא הודיעו [מלכתחילה], מעשר ומאכילן. אין הפועלים
אוכלין בשל הקדש, שנאמר: "בכרם רעף".

ז. שכר את הפועלין לעשות בנטע רבעי שלו, הרי אלו לא
יאכלו; ואם לא הודיעו, פודה ומאכילן.

ח. הקוצר והדש והזורה והבור והמוסק והבוצר והדורף
וכל פיוצא במלאכות אלו, הרי אלו אוכלין מן התורה.
ט. שומרי גתות וערמות וכל דבר התלוש מן הקרקע,
שעדין לא נגמרה מלאכתו למעשר - אוכלין מהלכת מדינה
[מכח המנהג]; שהשומר אינו פועל מעשה. אבל אם עשה
באבר מאבריו, בין בידיו בין ברגליו, אפלו בכתפו - הרי
זה אוכל מן התורה.

י. היה עושה בתאנים, לא יאכל בענבים; בענבים, לא
יאכל בתאנים; שנאמר: "בכרם, ואכלת ענבים". והעושה
בגפן זו, אינו אוכל בגפן אחרת. ולא יאכל ענבים ודבר
אחר; ולא יאכל בפת, ולא במלח. ואם קצץ [פירש וקצב]
עם בעל הבית על שעור מה שייאכל - אוכל אותו בין
במלח, בין בפת, בין בכל דבר שירצה. אסור לפועל למץ
[למצוץ ולזרוק השאר] בענבים, שנאמר: "ואכלת ענבים
בנפשך". ולא יהיו בניו או אשתו מהבהבין לו השבלין
באור [למתקן], ואוכל - שנאמר: "ואכלת ענבים בנפשך",
ענבים פמות שהן. וכן כל פיוצא בהן.

יא. אסור לפועל לאכל מה שהוא אוכל אכילה גסה
[מרובה], שנאמר: "בנפשך שבך". ומתר לו למנע עצמו
[מלאכול] עד מקום התפוח, ואוכל. ויש לו לאכל קשות

1 כאן, אלא המוציא מחברו עליו הראיה. ואם לא הביא
2 ראיה - אף על פי ששכר נתן לו השתים, או שאמר לו
3 'הילף' - הרי בעל הבית נשבע בנקיטת חפץ; ודבר זה
4 [השבועה הזו] תקנת חכמים הוא, שלא ילף השכיר בפחי
5 נפש. במה דברים אמורים? בששכרו בעדים, ולא ידעו
6 במה פסק לו, ותבעו בזמנו. אבל אם שכרו שלא בעדים,
7 או שתבעו אחר זמנו - ישבע בעל הבית הסת שלא קצץ
8 לו אלא מה ששכר נתן לו, או שלא נשאר לו אצלו אלא
9 זה שאמר לו 'הילף', כדין כל הטענות.

10 ח. הנותן טליתו לאמן, אמן אומר: 'שתים קצצת לי', והוא
11 אומר: 'אחת' - כל זמן שהטלית ביד האמן - אם יכול
12 לטען שהיא לקוחה בידו, הרי האמן נשבע בנקיטת חפץ
13 ונוטל; ויכול לטען בשכרו, עד כדי דמיה. ואם יצאת טלית
14 מתחת ידו, או שאין לו בה חזקה ואינו יכול לטען שהיא
15 לקוחה בידו - המוציא מחברו עליו הראיה; ואם לא הביא
16 ראיה - ישבע בעל הטלית הסת, או שבועת התורה אם
17 הודה במקצת כדין כל הטענות, שאין זה כדין השכיר.
18 ט. שכיר שבא להשבע - אין מחמירין עליו, ואין מגלגלין
19 עליו בשבועה [תביעות נוספות] כלל; אלא נשבע שלא נטל,
20 ויטל. ולכל הנשבעין אין מקלין, חוץ מן השכיר שמקלין
21 עליו; ופותחין לו תחלה, ואומרים לו: 'אל תצער עצמך,
22 השבע וטל'. אפלו היה שכיר פרוטה אחת, ובעל הבית
23 אומר 'נתתיה' - לא יטל אלא בשבועה. וכן כל הנשבע
24 ונוטל, אפלו לא יטען אלא פרוטה אחת - לא יטל אותה
25 אלא בשבועה, כעין של תורה.

פרק יב

26 א. הפועלים שהן עושין בדבר שגדוליו מן הארץ, ועדין
27 לא נגמרה מלאכתו [למעשר], בין בתלוש בין במחבר, ויהיו
28 מעשיהו הן גמירת המלאכה - הרי בעל הבית מצוה שיניח
29 אותן לאכל ממה שהן עושין בו, שנאמר: "כי תבא בכרם
30 רעף וכו' כי תבא בקמת רעף". מפי השמועה למדו, שאין
31 הפתוב מדבר אלא בשכיר; [והראיה]: וכי אלו לא שכרו,
32 מי התיר לו שיבוא בכרם רעהו או בקמה שלו, שלא
33 מדעתו? אלא כך הוא אומר: כי תבא ברשות הבעלים
34 לעבודה, תאכל.

35 ב. מה בין העושה בתלוש, לעושה במחבר? שהעושה
36 בתלוש, אוכל בדבר שלא נגמרה מלאכתו למעשר ולחלה,
37 והעושה במחבר כגון בוצר וקוצר, אינו אוכל אלא כשיגמר
38 עבודתו; כגון שיבצר ויתן פסל עד שימלאנו, וינפץ [ירוקן]
39 הסל למקום אחר, ויחזור ויבצר וימלאנו - אינו אוכל אלא
40 אחר שימלא הסל. אבל מפני השב אבדה [זמן] לבעלים,
41 אמרו חכמים שיהיו הפועלין אוכלין בהליכתן מאמן
42 [שורה] לאמן ובתזירתן מן הגת - כדי שלא יבטלו
43 ממלאכתן וישובו לאכל, אלא אוכלין בתוך המלאכה כשהן
44 מהלכין בטלית.

45 ג. המבטל ממלאכתו ואכל, או שאכל שלא בשעת גמר

מצעים ומזיקה, או שהיתה חולה ואם תאכל תתריז [תשלשל] 46
- מתר למנעה; שלא הקפידה תורה אלא על הנזקה, והרי 47
אינה נהנית. 48
ד. פרה של ישראל שהיה הפה דש בה בתרומה, ובתרומת 49
מעשר של ודאי, וכן פרות הדשות במעשר שני, ופרות 50
המהלכות על גבי תבואה לפי שריט [התעקם] להן הדרך - 51
אינו עובר עליהן משום כל תחסם. אבל מפני מראית העין 52
- אם היו דשות בתרומות ובמעשר שני, מביא מעט מאותו 53
המין ותולה להן בקלסטרין [שק] שפיהן. 54
ה. הדש במעשר שני של דמאי [ספק מעשר], ובתרומת 55
מעשר של דמאי, ובגדולי תרומה - עובר משום "כל 56
תחסם". 57
ו. רשאי בעל הבית להרעוב פרתו ולסגפה, כדי שתאכל 58
הרבה בעת שדשה. ורשאי השוכר להאכילה פקיעי עמיר 59
[אגודות קש], כדי שלא תאכל הרבה מן הדיש. פיוצא בו, 60
רשאי בעל הבית להשקות פועלים יין, כדי שלא יאכלו 61
ענבים הרבה. ורשאיין פועלין לטבל את פתן בציר, כדי 62
שיאכלו ענבים הרבה. אבל אין הפועל רשאי לעשות 63
מלאכתו בלילה, ולהשכיר עצמו ביום, או לדוש בפרתו 64
ערבית, ולהשכירה שחרית; ולא יהיה מרעוב ומסגף עצמו, 65
ומאכיל מזונותיו [של] לבניו, מפני גזל מלאכתו של בעל 66
הבית, שהרי יפשל כחו ותחלש דעתו ולא יעשה מלאכה 67
בכח. 68
ז. בדרך שמוזהר בעל הבית שלא יגזל שכר עני ולא יעכבנו 69
- כך העני מזהר שלא יגזל מלאכת בעל הבית, ויבטל מעט 70
בכאן ומעט בכאן, ומוציא כל היום במרמה, אלא חייב 71
לדקדק על עצמו בזמן מלאכה. הרי הקפידו חכמים על 72
ברכה רביעית של ברכת המזון שלא יברך אותה. וכן חייב 73
לעבד בכל כחו, שהרי יעקב הצדיק אמר: "פי בכל כחי 74
עבדתי את אביכן". לפיכך נטל שכר זאת אף בעולם הזה, 75
שנאמר: "ויפרץ האיש מאד מאד". 76
ברוך רחמנא דסייען 77

הלכות שאלה ופקדון

יש בכללן שתי מצוות עשה: (א) דין השואל; (ב) דין 79
שומר חנם. ובאור שתי מצוות אלו - בפרקים אלו. 80

פרק א

א. השואל כלי או בהמה, וכיוצא בהן משאר מטלטלין 82
מחברו, ואבד או נגנב - אפלו נאנס אנס גדול, כגון שנשבה 83
או נשברה הבהמה או מתה - חייב לשלם הכל, שנאמר: 84
"כי ישאל איש מעם רעהו, ונשבר או מת - בעליו אין עמו, 85
שלם ישלם". במה דברים אמורים? בשנאנס שלא בשעת 86
מלאכה. אבל אם שאל בהמה מחברו לחרש בה, ומתה 87
כשהיא חורשת - הרי זה פטור. אבל אם מתה קדם שיחרש 88
בה, או אחר שחרש בה, או שרכב עליה או דש בה, ומתה 89
כשהיא דשה או בשעת רכיבה - הרי זה חייב לשלם. וכן 90

1 [קישואין] אפלו בדינר, וכותבות [תמרים] אפלו בדינר - אף
2 על פי ששכרו במעה פסך, שנאמר: "בנפשו שבעד"; אבל
3 מלמדין את האדם שלא יהיה רעבתן, ויהיה סותם את
4 הפתח בפניו [ימנעו מלשוכרו]. היה משמר ארבע או חמש
5 ערמות, לא ימלא כרסו מאחת מהן, אלא אוכל מפל אחת
6 ואחת לפי חשבון [- בשווה].
7 יב. הפועלים שלא הלכו [דרכו] שתי וערב בגת - אוכלין
8 ענבים, ואין שותין יין; שיעדן אינן עושין אלא בענבים
9 בלבד. ומשידרכו בגת, ויהלכו בה שתי וערב - יש להן
10 לאכל מן הענבים, ולשתות מן התירוש, שהרי הן עושין
11 בענבים ובין.
12 יג. פועל שאמר: 'תנו לאשתי ובני מה שאני אוכל'
13 [במקומי], או שאמר: 'הריני נותן מעט מזה שנטלתי לאכל'
14 [לעצמי] לאשתי ובני - אין שומעין לו; שלא זכתה תורה
15 אלא לפועל עצמו. אפלו נזיר שהיה עושה בענבים, ואמר:
16 'תנו לאשתי ובני' - אין שומעין לו.
17 יד. פועל שהיה עושה הוא ואשתו ובניו ועבדיו, והתנה
18 עם בעל הבית שלא יאכלו ממה שהן עושין לא הוא ולא
19 הם - הרי אלו אינן אוכלין. במה דברים אמורים? בגדולים,
20 מפני שיש בהן דעת, והרי מחלו. ואם היו קטנים, אינו יכול
21 לפסק עליהן שלא יאכלו, שאינן אוכלין משל אביהן או
22 משל אדוניהן, אלא משל שמם.
23

יום רביעי ו' טבת ה'תשע"ג

פרק יג

א. הבהמה אוכלת כל זמן שהיא עושה בגדולי קרקע, בין 25
במחבר בין בתלוש; ואוכלת ממשאוי שעל גבה, עד 26
שתהיה פורקת, ובלבד שלא יטל בידו ויאכילנה. 27
ב. כל המונע הבהמה מלאכל בשעת מלאכתה - לוקה, 28
שנאמר: "לא תחסם שור בדישו"; אחד השור ואחד כל 29
מיני בהמה וחסיה, בין טמאין בין טהורין. ואחד הדש, ואחד 30
שאר כל המלאכות של גדולי קרקע; ולא נאמר "שור" 31
בדישו" אלא בהנה [במצוי]. והחוסם את הפועל, פטור. 32
אחד החוסם אותה בשעת מלאכה, ואחד החוסם אותה 33
מקדם ועשה בה מלאכה והיא חסומה; אפלו חסמה בקול 34
[בגעררה], לוקה. שכר בהמה, וחסמה ודש בה - לוקה; 35
ומשלם לבעלים ארבעת קבין לפרה, ושלשת קבין לחמור: 36
שמשעת משיכה, נתיחב במזונותיה; ואינו חייב מלקות, עד 37
שידוש בה חסומה. 38
ג. ישראל הדש בפרתו של גוי [וחסם], עובר משום כל 39
תחסם; וגוי הדש בפרתו של ישראל, אינו עובר משום כל 40
תחסם. אמר לגוי: 'חסם פרתי, ודוש בה'; ישב לו קוץ 41
בפיה, ודש בה והרי אינה אוכלת; הרביץ לה ארי מבחוץ, 42
או שהרביץ בנה מבחוץ; היתה צמאה, ואינו משקה; פרס 43
עור על גבי הדיש, כדי שלא תאכל - כל זה וכיוצא בו 44
אסור, ואינו לוקה. היה הדבר שהיא עושה בו רע לבני 45

הפרדסים שלו; ואפלו נשחת כל הפרזל בעדירה, מחזיר לו
 [אפילו] הנצב [קת] של עץ. וכן כל פיוצא בזה.
 ח. השואל כלי מחברו להשתמש בו, ואמר לו: 'השאלני
 דבר פלוני בטובתך', כלומר: 'אין אתה משאלני דבר זה
 כדרך כל המשאלין, אלא כפי טובת לבך ונדיבותך, שאין
 אתה מקפיד על הזמן, אם ארך' - אם קנו מיד המשאל
 על דבר זה - הרי השואל משתמש בו לעולם, עד שיבטל
 הפלי מלעשות מלאכתו; ויחזיר לו שכריו, או שגירי. ואין
 השואל רשאי לחזר ולתקן הפלי, או לעשותו [לבנותו] פעם
 אחרת.
 ט. האומר לחברו: 'השאלני שקת' [כיוור וכדומה] זו של
 מים, ונהרסה - אינו יכול לבנותה; וכן כל פיוצא בזה.
 אמר לו: 'השאלני שקת' סתם, והשאלו שקת ונהרסה -
 יש לו [יכול] לבנותה. אמר לו: 'השאלני מקום [לבנות בו]
 שקת' - אם קנו מיד המשאל, הרי השואל בונה והולך
 בקרקע המשאל, עד שתבוא לידו שקת שאפשר לו
 להשקות ממנה בהמתו או ארצו כמו שהתנה עם המשאל.
 י. השואל פונדק [אכסניה] מחברו ללינה, אין פחות מיום
 אחד; לשבייתה, אין פחות משני ימים; לנשואין, אין פחות
 משלשים יום. שאל חלוק מחברו לילך בו לבית האכל, כדי
 שילך ויחזר; שאלו לבית המשתה, כל אותו היום; שאלו
 לעשות בו משתה שלו, אין פחות משבועה ימים.

פרק ב

א. השואל [חפץ] בפעלים [ומשתמש גם בבעליו] - אפלו
 נגנב או אבד בפשיעה - פטור, שנאמר: "אם בעליו עמו,
 לא ישלם"; ובלבד שישראל הפעלים תחלה, או עם החפץ,
 כמו שבארנו. ואחד השואל את הפעלים, או ששכרן; ואחד
 השואל את הפעלים לאותה המלאכה, או ששאלן ושכרן
 למלאכה אחרת או לשום דבר בעולם. אפלו אמר לחברו
 'השקני מים', ושאל ממנו בהמתו, והשקהו, ונתן לו את
 ההקמה - הרי זו שאלה בפעלים, ופטור; משך ההקמה
 בתחלה, ואחר כך השקהו - אינה שאלה בפעלים. וכן כל
 פיוצא בזה.
 ב. השאל בהמתו או השכירה למשאו, ויצא עמה לסעד
 [לעזור] השואל או השוכר ולטען עמו במשאו - הרי זו
 שמירה בפעלים; ואם יצא לבקר המשאו בלבד, ולראות
 שלא יטענו עליה יתר מן הראוי - אינה שמירה בפעלים.
 ג. מלמד תינוקות, והנוטע לבני המדינה, והפקיז להם את
 הדם, והסופר שלהם - כל אחד מאלו וכיוצא בהן, ביום
 שהוא יושב בו לעסק במלאכתו - אם השאל או השכיר
 לאחד מאלו שהוא עוסק במלאכתו, הרי זו שמירה
 בפעלים, ואפלו פשע בו השומר, פטור. אכל הוא ששאל
 או שכר מהן - חיב, שאין שאלין לו.
 ד. הרב שהוא מקרא ברצונו לתלמידים בכל עת שיירצה,
 ואיזו מסכתא שיירצה, והיו קבועים [חייבים] לבוא תמיד,
 ונשקט להם [מותור לו לעבור] ממסכתא למסכתא - הרי הן

1 כל פיוצא בזה. וכן השואל בהמה מחברו לילך בה למקום
 2 פלוני, ומתה תחתיו באותה הדרך, או ששאל דלי למלאת
 3 בו, ונקרע בבור בשעת מלוי, או ששאל קרדס לפצל בו
 4 עצים, ונשבר בעת שפצל בו מחמת הבקוע, וכל פיוצא בזה
 5 - הרי זה פטור; שלא שאל אלא לעשות בו מלאכה זו, והרי
 6 לא שנה.
 ב. השואל בהמה מחברו ומתה, וטען השואל שבשעת
 8 מלאכה מתה - אם היה המקום ששאלה לילך בו מקום
 9 שבגוי אדם מצויין שם - יביא ראיה שמתה או נאנסה בשעת
 10 מלאכה ושלל שנה בה, ויפטור; ואם לא הביא ראיה,
 11 משלם. שאלה ממנו למלאת בה בתוך חרבתו, שאין העדים
 12 מצויין שם, או ששאל ממנו דלי למלאת בו בתוך ביתו,
 13 ונקרע בבור - אם הביא ראיה, יפטור אף משבועה; ואם
 14 לאו - ישבע השואל שמתה בשעת מלאכה, ויפטור. וכן כל
 15 פיוצא בזה.
 ג. השואל כלי מחברו ונשבר, שמיין לו כדרך ששמיין
 17 לנזקין: אומדין כמה היה שנה שלם, וכמה הוא שנה עתה;
 18 ומחזיר לו הפלי או ההקמה השבירים, ומשלם הפחת. וכן
 19 אם מתה ההקמה - מחזיר הנבלה, ומשלם הפחת.
 ד. השואל בהמה - חיב במזונותיה משעה שמשכה, עד
 21 סוף ימי שאלתה. ואם פחש בשורה, חיב לשלם מה שפחתה
 22 בדמיה; פחש בשורה מחמת מלאכה - פטור, וישבע שבועה
 23 השומרין שמחמת מלאכה פחש.
 ה. השואל מחברו כלי או בהמה סתם - הרי המשאל
 25 מחזירו [נוטלו בחזרה] בכל עת שיירצה. שאלו לזמן קצוב -
 26 פיון שמשך וזכה, אין הפעלים יכולין להחזירו מתחת ידו
 27 עד סוף זמן השאלה; ואפלו מת השואל - הרי היורשין
 28 משתמשין בשאלה עד סוף הזמן. דין הוא - הלוקח, קונה
 29 הגוף קנין עולם בדמים שנתן; ומקבל מתנה, קנה הגוף
 30 קנין עולם ולא נתן כלום; והשוכר, קנה הגוף [הדבר
 31 המושכר] לפרותיו עד זמן קצוב בדמים שנתן; והשואל,
 32 קנה הגוף לפרותיו ולא נתן כלום. כשם שהנותן כמוכר,
 33 שאינו יכול לחזר לעולם - כך המשאל כמשכיר, שאינו
 34 יכול לעולם לחזר בתוך הזמן. הניח להן אביהם פרה
 35 שאולה ומתה, אינן חייבין באגסיה. דמו שהיא של אביהם,
 36 וטבחהו ואכלוה - משלמין דמי בשר בזול [פחות שלישי].
 37 ואם הניח להם אביהם נכסים, ומתה או שטבחהו -
 38 משלמין את דמיה מנכסיו.
 ו. השואל כלי מחברו לעשות בו מלאכה פלונית - אין
 40 המשאל יכול להחזירו מתחת ידו, עד שיעשה בו אותה
 41 מלאכה. וכן אם שאל ממנו בהמה לילך בה למקום פלוני
 42 - אינו יכול להחזירה מיד השואל, עד שילך בה לשם
 43 ויחזר.
 ז. האומר לחברו: 'השאלני קרדס לעדר בו הפרדס הזה'
 44 - עוֹדֵר בו אותו הפרדס בלבד, ואינו רשאי לעדר בו פרדס
 45 אחר. אמר לו 'פרדס' סתם - עוֹדֵר בו פרדס אחד, איזה
 47 שיירצה. שאלו לעדר בו פרדסים שלו, עוֹדֵר בו כל

1 שאולין אצלו, ואין הוא שאול להן. וכיום הפך כנינוס
2 לפני החג, שהכל באין לשמע ענין אותו מועד - הרי הוא
3 שאול להם, והן אינן שאולין לו.

4 ה. האומר לשלוחו: 'צא והשאל עם פרת' - אינה שאלה
5 בפעלים, שנאמר: "אם בעליו עמו" - הפעלים עצמם, לא
6 שלוחן. אמר לעבדו הפנעני: 'צא והשאל עם פרת' - הרי
7 זו שאלה בפעלים, שיד העבד ביד רבו; נשאל העבד עמה
8 שלא מדעת רבו, אינה שאלה בפעלים.

9 ו. השואל מן האשה, ונשאל לו בעלה - אינה שאלה
10 בפעלים; שקנן הפרות [שיש לבעל בנכסי אשתו], אינו
11 קנן הגוף; ואין לבעל אלא הפרות.

12 ז. השואל מאשתו, או שתפין ששאלו זה מזה - הרי זו
13 שאלה בפעלים. ואם אמר השתף לחברו: 'השאלני היום
14 ואשאילך למחר' - אינה שאלה בפעלים.

15 ח. שאל מן השתפין, ונשאל לו אחד מהן, וכן השתפין
16 ששאלו, ונשאל לאחד מהן - הרי זה ספק אם היא שאלה
17 בפעלים, או אינה. לפיכך, אם מתה, אינו משלם; ואם
18 תפשו בפעלים, אין מוציאין מידם. פשע בה השומר, הרי
19 זה משלם.

20 ט. השואל את הבהמה בפעלים לרבעה, או להראות בה
21 [נעיר], או לעשות בה פחות משה פרוטה, או ששאל שתי
22 פרות לעשות בהן שנה פרוטה - הרי כל אלו ספק שאלה
23 בפעלים.

24 י. שאלה בפעלים, ושכרה [לפני שהחזירה] שלא בפעלים
25 - פטור, שהשכירות תלויה בשאלה. אבל אם שכרה
26 בפעלים וחזר ושאלה שלא בפעלים, או ששאלה בפעלים
27 וחזר ושכרה שלא בפעלים וחזר ושאלה שלא בפעלים, או
28 ששכרה בפעלים וחזר ושאלה שלא בפעלים וחזר ושכרה
29 שלא בפעלים - כל אלו ספק שמירה בפעלים.

30 יא. אשה ששאלה, ואחר כך נשאת - הרי הבעל פלוקת
31 ממנה, ואינו לא שומר שכר ולא שואל. לפיכך, אם היתה
32 בהמה ומתה - הבעל פטור, אף על פי שהוא משתמש בה
33 כל ימי שאלתה, אפלו פשע בה, מפני שהוא פלוקת.
34 והאשה חייבת לשלם, כשיהיה לה לשלם. ואם הודיעה את
35 בעלה שהיא שאולה, הרי זה נכנס תחתיה. כל שאמרנו
36 שהיא שאלה בפעלים - כך אם היה שוכר או נושא שכר,
37 הרי היא שמירה בפעלים ופטור. וכל שאינה שאלה
38 בפעלים, כך אינה שכירה בפעלים. וכל שהוא ספק
39 בשאלה, כך הוא ספק בשכירות.

יום חמישי ז' טבת ה'תשע"ג

פרק ג

42 א. השואל את הפרה מחברו, ושלחה לו המשאיל ביד בנו
43 או ביד שלוחו, אפלו שלחה לו ביד בנו או ביד עבדו או ביד
44 שלוחו של שואל, ומתה קדם שתפנס לרשות השואל - הרי

45 זה פטור. ואם אמר לו השואל: 'שלחה לי ביד בני', 'ביד
46 עבדי', 'ביד שלוחי', או 'ביד בנו', או 'ביד עבדך העברי' או
47 'ביד שלוחך', או שאמר לו המשאיל: 'הריני משלחה לך ביד
48 בנו', 'ביד עבדך', 'ביד שלוחך', 'ביד בני', 'ביד עבדי
49 העברי', 'ביד שלוחי', ואמר לו השואל: 'שלח', ושלחה
50 ומתה בדרך - הרי זה חייב. שלחה לו המשאיל ביד עבדו
51 הפנעני, אף על פי שאמר לו השואל: 'שלח', ומתה - פטור;
52 מפני שידו ביד רבו, ועדין לא יצאת מרשות המשאיל.

53 ב. אמר לו השואל: 'הבישה במקל, והיא תבוא אלי
54 מאליה', ועשה המשאיל כן - אין השואל חייב בה, עד
55 שתפנס לרשותו; אבל מתה בדרך, פטור. וכן בפשעה
56 שמחזירה השואל לבעלים - אם שלחה ביד אחר, ומתה
57 קדם שתגיע לרשות המשאיל - הרי זה חייב, שעדין היא
58 באחריות השואל. ואם שלחה מדעת המשאיל על ידי אחר,
59 ומתה - פטור. שלחה ביד עבדו הפנעני - אף על פי שאמר
60 לו המשאיל: 'שלח' - אם מתה בדרך, חייב; שיד העבד
61 ביד רבו, ועדין לא יצאת מיד השואל. במה דברים
62 אמורים? בשהחזירה בתוך ימי שאלתה. אבל אם החזירה
63 ביד אחר אחר ימי שאלתה - הרי זה פטור, אם מתה בדרך;
64 שהשאלה אחר ימי שאלתה יצאת מדין שאלה, והרי הוא
65 כשומר שכר עליה; ולפיכך, אם מתה או נשבת אחר ימי
66 שאלתה, פטור. וכן כל כיוצא בזה.

67 ג. השואל פרה מחברו - שאלה חצי היום ושכרה חצי
68 היום, שאלה היום ושכרה למחר, שאל אחת ושכר אחת,
69 ומתה אחת מהן, המשאיל אומר: 'שאוּלה מתה', 'ביום
70 שהיתה שאולה מתה', 'בפשעה שהיתה שאולה מתה',
71 והשואל אומר: 'איני יודע'; או שאמר השומר: 'שכורה
72 מתה', 'ביום שהיתה שכורה מתה', 'בפשעה שהיתה שכורה
73 מתה', והמשאיל אומר: 'איני יודע'; או שאמר זה 'איני
74 יודע', וזה אומר 'איני יודע' - המוציא מחברו, עליו
75 הראיה. לא היתה שם ראיה - ישבע השומר ששכורה
76 מתה, או שאינו יודע, ויפטור. זה אומר 'שכורה מתה', וזה
77 אומר 'שאוּלה מתה' - ישבע השומר על השכורה שמתה
78 בדרך כמו שטען, ויגלגל עליו [יכלול בשבועה] שהשכורה
79 היא שמתה.

80 ד. השאילו שתי פרות, חצי היום בשאלה וחצי היום
81 בשכירות, המשאיל אומר: 'בזמן השאלה מתו שתיהן',
82 והלה אומר: 'אחת מתה בזמן שאלתה, והאחרת איני יודע'
83 - מתוך שאינו יכול להשבע, ישלם השתים. וכן אם מסר
84 לו שלש פרות, שתיים שאולות ואחת שכורה, המשאיל
85 אומר: 'השתים שאולות הן שמתו', והשואל אומר:
86 'האחת השאוּלה מתה ודאי, אבל השניה שמתה איני יודע'
87 אם היא השאוּלה האחרת או השכורה - מתוך שאינו יכול
88 להשבע, שהרי אומר 'איני יודע' - ישלם השתים. בהלכות
89 טוען וגטען יתבאר דין זה וכיוצא בו מכל הטוענים שאינן
90 יכולין להשבע, וכיצד משלמין, ומאיזה טעם הן משלמין.

פרק ד

א. המפקיד אצל חברו בחנם, ונגנב או אבד - הרי זה נשבע, ונפטר, שנאמר: "ונגנב מבית האיש... ונקרב בעל הבית אל האלהים, אם לא שלח ידו במלאכת רעהו". ומגלגלין [וכוללים] עליו בתוך השבועה, שלא פשע בה, אלא שמר בדרך השומרין, ושלא שלח בו יד, ואחר כך נגנב; שאם נגנב אחר ששלח ידו בפקדון, חייב באחריותו. ב. הואיל ופטר הכתוב את שומר חנם מן הגנבה, קל וחמר מן האגסין הגדולים, כגון שבורה ושבועה ומתה; והוא שלא שלח יד בפקדון; אבל שלח יד בפקדון, נתחייב באגסיו. כיצד דרך השומרים? הכל לפי הפקדון: יש פקדון שדרך שמירתו להניחו בבית השער [מחסן גדול. מקום שלא נועד למגורים], כגון הקורות והאבנים; ויש פקדון שדרך שמירתו להניחו בחצר, כגון חבילות של פשתן הגדולות וכיוצא בהן; ויש פקדון שדרך שמירתו להניחו בבית, כגון שמלה וטלית וכיוצא בהן; ויש פקדון שדרך שמירתו להניחו בתבה או במגדל ונוצל עליו, כגון בגדי משי וכלי זהב וכלי כסף וכיוצא בהן. ג. השומר שהניח הפקדון במקום שאינו ראוי לו, ונגנב משם או אבד - אפלו נאנס שם, כגון שנפלה דלקה ונשרף כל הבית - הרי זה פושע, וחייב לשלם. ואף על פי שהניח הפקדון עם שלו - אם ראוי לשמירה, פטור; ואם אין המקום ראוי לשמירה, חייב; בשלו הוא רשאי, ואינו רשאי בשל אחרים. ד. הכספים והדינרין - אין להן שמירה, אלא שיתמנם בדרך ויתן עליהם טפח עפר, או יטמנם בכתל בטפח הסמוך לקרקע, או בטפח הסמוך לשמי קורה; אבל לא באמצע הכתל, שמא יחפרו שם הגנבים, ויגנבו. אפלו נצל עליהם כראוי בתבה, או החביא אותם במקום שאין אדם מכירו ולא מרגיש בו - הרי זה פושע, וחייב לשלם. הורו מקצת המבינים, שהוא הדין לכל דבר שמשאו קל ואין הקרקע מאבדת אותו [מקלקלת] במהרה, כגון לשונות של כסף, ואין צריך לומר לשונות הזהב ואבנים טובות ומרגליות - שאין להן שמירה אלא בדרך; ולזה דעתנו נוטה. ה. המפקיד אצל חברו כספים ערב שבת בין השמשות - אינו חייב לטרוח ולקבר אותן, עד מוצאי שבת. ואם נתאחר [זמן מה] למוצאי שבת כדי לקברן, ולא קברן, ונגנבו או נאנסו - חייב; ואם תלמיד חכמים הוא (המפקיד) - אינו חייב, עד שישקה כדי לקברן אחר שיבדיל [המפקיד, שמא יצטרך לכספו לקנות יין להבדלה]. ו. המפקיד אצל חברו כספים בדרך להוליכם לביתו, או ששלח עמו מעות ממקום למקום - צריכין שיהיו צרוּרים ומנחים בידו, או קשורים כראוי על בטנו מכנגד פניו, עד שיגיע לביתו, ויקברם כראוי. ואם לא קשרם בדרך הזאת - אפלו נאנסו - חייב לשלם, שהרי תחלתו בפשיעה. מעשה

באחד שהפקיד מעות אצל חברו, והניחן במחיצה של קנים, והרי הם טמונים בצעי המחיצה, ונגנבו משם. ואמרו חכמים: אף על פי שזו שמירה מעלה לענין גנבה, אינה שמירה כראוי לענין האש; ואחר שלא טמנם בדרך, או בכתל בגין, פושע הוא, וכל שתחלתו בפשיעה וסופו באנס, חייב. וכן כל כיוצא בזה.

ז. המפקיד אצל חברו בין בלים בין מעות, ואמר לו: 'מתן לי פקדוני', ואמר לו השומר: 'איני יודע היאך הניחתי פקדון זה', או 'באיזה מקום קברתי הכספים, המתן לי עד שאבא' ואמצא, ואחזיר לך' - הרי זה פושע, וחייב לשלם מיד.

ח. כל המפקיד אצל בעל הבית, בין בלים בין מעות - על דעת אשתו ובניו ובנותיו ובני ביתו הגדולים [שיוכלו לשמור] הוא מפקיד. אבל אם מסרם לבניו ולבנותיו הקטנים, או לעבדיו בין קטנים ובין גדולים, או לאחד מקרוביו שאינן שרייין עמו בבית וסומכין על שלחנן, ואין צריך לומר אם מסר לאחר - הרי זה פושע, וחייב לשלם, אלא אם כן הביא השומר השני ראיה שלא פשע, כמו שבארנו. מעשה באחד שהפקיד מעות אצל חברו, נתן השומר לאמו, החביאה אותן ולא טמנה אותן, ונגנבו. ואמרו חכמים: אין השומר חייב לשלם מפני שנתן לאמו, שכל המפקיד, על דעת בניו ובני ביתו הוא מפקיד; ואף על פי שלא אמר לה 'פקדון הם', יש לו לטעון: 'כל שכן שהיא נזהרת אם הן שלי'. וכן אין אמו חייבת לשלם, שהרי לא אמר לה שהן פקדון. ואמרו חכמים: ישבע השומר שאותן המעות עצמן הן שנתן לאמו, ותשבע האם שהחביאה אותן ונגנבו, ויפטרו שניהם. וכן כל כיוצא בזה. ט. מכאן אתה למד, שהשומר שמסר הפקדון לאשתו ובני ביתו, והודיעם שהוא פקדון, ולא שמרו בדרך השומרין - שהן חייבין לשלם לבעל הפקדון, ובעל הבית פטור; שכל המפקיד, על דעת אשתו ובניו ובני ביתו הוא מפקיד. מעשה באחד שהפקיד פשות [מין צמח] אצל חברו, והיה לשומר פשות אחרת, ואמר לשמשו: 'מזה הפשות תשליך לשכר', והלך השמש והשליך מכשות של פקדון. אמרו חכמים: השמש פטור, שהרי לא אמר 'מזה השלף ומזה אל תשליף', ודמה שהוא מראה מקום לו [מקום הכשות] ואינו מקפיד על זה. וכן בעל הבית פטור, שהרי אמר לו 'מזה השלף'. ואינו משלם אלא דמי מה שנתנה בלבד; לפיכך, אם נעשה השכר חמץ, פטור משלם. ובין כך ובין כך, חייב השומר שבועה שפך ארע לו. וכן כל כיוצא בזה.

פרק ה

א. מי שהפקידו אצלו מעות של עניים או של פדיון שבוים, ופשע בהם ונגנבו - פטור, שנאמר: "לשומר, לא לחלק לעניים"; והרי הוא ממון שאין לו תובעים. אפלו באו עליו גנבים, וקדם והציל עצמו ממון השבוים - פטור; אין לו פדיון שבוים גדול מזה. כמה דברים אמורים? בשאין זה הממון המפקד אצלו לעניי מקום זה, או

הזאת, לכל שנה ושנה. במה דברים אמורים? שמד לו
בימות הגרן, והחזיר לו בימות הגרן. אבל מדד בימות
הגרן, והחזיר לו בימות הגשמים - אינו מוציא לו חסרונות,
מפני שהן מותרות [מתנפחות]. וכן מוציא לו שתות, לזין;
ושלשת לגין שמן למאה לג, מהן לג ומחצה שמרים ולג
ומחצה בלע. אם היה שמן מזקק, אינו מוציא לו שמרים;
ואם היו הקנקנים ישנים, אינו מוציא לו בלע.
ו. הפקיד אצלו פרות שאינן מדודין, ונרכן עם פרותיו ולא
מדדן - הרי זה פושע. בעל הפקדון אומר: 'כף וכף היו',
והשומר אומר: 'איני יודע' - ישלם בלא שבועה; שהרי
חייב עצמו בתשלומין, ואינו יודע כמה הוא חייב, ונמצא
מחייב שבועה ואינו יכול להשבע. וכן הורו רבותי, רבי
יוסף הלוי ורבו. וכן כל שומר שנתחייב לשלם, ואמר: 'איני
יודע כמה דמים אני חייב לשלם', והבעלים אומרים: 'אנו
יודעין, וכף וכף היה הנה שוה' - ישלו בלא שבועה; והוא
שטיפענו דבר שהם אמודין בו [משוער שיש להם]; ויש
לשומר להחזירם [להטיל חרם סתם] על מי שלוקח ממנו יתר
מן הראוי לו. ומנין שהדין כן הוא? הנה עצמך, שהפקיד
אצלו כס זהובים, ופשע בו, הבעלים אומרים: 'מאתים
דינר היו בו', והשומר אומר: 'ודאי שהיו בו דינרין, אבל
איני יודע כמה היו', ונמצא זה פסוען מאתים, והודה לו
במקצת, ואמר: 'השאר איני יודע', שהוא מחייב שבועה
ואינו יכול להשבע, ומשלם, כמו שיתבאר.
ז. מת אביו, והניח לו שק צרור, והפקידו אצל חברו, ופשע
בו - המפקיד אומר: 'איני יודע מה היה בו, שמא מרגליות
היו בו', וכן השומר אומר: 'איני יודע כמה אני חייב לשלם,
שמא זכוכית היה מלא' - שורת הדין ביניהן שאני אומר
בטענה זו, שישבע השומר בתקנת חכמים שאינו ברשותו,
ויכלל בשבועתו שאינו יודע בודאי שהיה בו יתר על שנה
כף וכף, וישלם מה שהודה בו. וכן כל פיוצא בזה. מעשה
באחד שהפקיד שק צרור אצל חברו, ופשע בו - המפקיד
אומר: 'חלי [תכשיט] זהב ומרגליות וכיוצא בהן היו בו',
והשומר אומר: 'איני יודע, שמא סיגים היה בו או חול',
ואמרו חכמים: ישבע בעל הפקדון ויטל; והוא שטיפען דבר
שהוא אמוד בו, או שהוא אמוד להפקידו אצלו. ולמה
נשבע פאן בעל הפקדון? לפי שאין השומר מחייב שבועה
- שאפלו הודה ואמר: 'בריא לי שהיה מלא סיגים',
והמפקיד אומר: 'מרגליות היו', השומר נשבע הסת [דובנו]
ונפטל, כמו שטיפענו חטים והודה לו בשעורים. וכן כל
פיוצא בזה. ובהלכות טוען ונטען יתבאר עקרי הדברים.

יום שישי ח' טבת ה'תשע"ג

פרק ו

א. שומר חנם שאמר: 'הריני משלם, ואיני נשבע' - אם
היה הפקדון דבר שקל מינו שנה ומצוי בשוק לקנות
כמותו, כגון פרות, או יריעות של צמר או פשתן השוות

לשבויים אלו. אבל אם היה לעניים אלו ולשבויים אלו,
והרי הוא קצין [מיועד] להם - הרי זה כמון שיש לו
תובעין; וישלם אם פשע, או ישבע אם לא פשע, כדרך כל
השומרים.
ב. המפקיד אצל חברו כמון או כלים חשויים, וכאז עזרו
גנבים, וקדם ונתן להם הפקדון להציל עצמו - אם היה
אמור [מוערך] שהוא בעל כמון - חייב; שחזקתו שבגללו
באו הגנבים, ונמצא זה הציל עצמו כמון חברו. ואם אינו
אמור - חזקתו שלא באו אלא לשמע הפקדון, ופטור. וכן
כל פיוצא בזה.
ג. המפקיד אצל חברו כלים או פרות, ובאו גנבים וגנבו
בפניו, ואלו היה צוות, היו בני אדם באין ומצילין אותן -
הואיל ולא צוה - הרי זה פושע, וחייב לשלם. וכן כל פיוצא
בזה.
ד. שנים שהפקידו אצל אחד, זה מאה וזה מאתים, וכל
אחד משניהם אומר: 'אני הוא שהפקדתי המאתים',
והשומר אומר: 'איני יודע' - ישבע כל אחד מהם שהפקיד
מאתים כדין כל נשבע ונוטל, ויתן מאתים לזה ומאתים
לזה; ויפסיד מאה מביתו, שהרי הוא פושע, שהיה לו
לכתב שם כל אחד על כס שלו. לפיכך, אם הביאו לו
השנים באחד, השלש מאות בכרך אחד, ובאו ותבעו, וכל
אחד אומר: 'המאתים שלי' - נותן מאה לזה ומאה לזה,
והשאר יהיה מנח אצלו עד לעולם, או עד שיודה האחד
לחברו; שהרי הוא אומר להם: 'כיון שראיתי שאין אתם
מקפידין זה על זה, והבאתם בכרך אחד, לא הטרחת עימי
לדע ולזכר תמיר, מי בעל המאה ומי בעל המאתים'. וכן
אם הפקידו אצלו שני כלים, אחד גדול ואחד קטן, וכל
אחד ואחד אומר: 'אני הוא בעל הגדול', והוא אומר: 'איני
יודע' - ישבעו שניהם; ויתן הגדול לאחד מהם, ודמי
הגדול לשני, וישאר לו הקטן. ואם הביאום בכרך אחד -
נותן הקטן לאחד מהן, ומתוך דמי הגדול נותן דמי הקטן
לשני, והשאר יהיה מנח אצלו, עד שיודה לחברו או עד
לעולם. וכן מי שתבעוהו שנים, זה אומר: 'אני הוא בעל
הפקדון', וזה אומר: 'אני הוא', והשומר אומר: 'אחד מהם
הוא, ואני יודע מי הוא' - ישלם לשניהם. וכן שנים
שהפקידו שתי בהמות אצל רועה, ומתה אחת מהן, ואינו
יודע של מי היתה - ישלם לשניהם. ואם הפקידו בעדרו
שלא מדעתו - מניח בהמה ביניהם, ומסתלק; ונתנה
מנחת, עד שיודה האחד לחברו או עד שירצו לחלק אותה.
ה. המפקיד פרות אצל חברו, הרי זה לא יצרכם עם
פרותיו. עבר ונרכן - יחשב כמה היו פרותיו, וכמה היה
הפקדון, וינאה כמה חסר [נחסר] הכל, ויחשב חסרון
הפקדון, ויתן לו אחר שישבע [שלא פשע]. נסתפק [ניחו]
מהן, ולא ידע כמה נסתפק - יוציא לו חסרונות לחטים
ולאזו קלוף, ארבעה קבין ומחצה לכל כור; לשעורים
ולדחן, תשעת קבין לכל כור; לכסמין ולזרע פשתן
בגבעוליו ולאזו שאינו קלוף, שלש סאין לכל כור. וכמדה

מִידוֹ, שְׁמָא אֵלּוּ שְׁמִשְׁמִין שֶׁל שׁוֹמֵר הֵם; אֲלֹא יִשְׁבַּע
 הַשׁוֹמֵר בְּנִקְיִטַּת חֶפֶץ [קדוש] שֶׁהִזְזִיר, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.
 ה. בַּעַל הַפְּקָדוֹן שֶׁתִּבַּע פְּקֻדּוֹ, וְנָתַן לוֹ הַשׁוֹמֵר, וְאָמַר
 הַמִּפְקֵד: 'אֵין זֶה פְּקֻדֹנִי אֲלֹא אַחֵר הוּא', או 'שְׁלֹם הִיָּה
 וְאַתָּה שִׁבְרָתוֹ', או 'חֲדָשׁ הִיָּה וְאַתָּה נִשְׁתַּמֶּשֶׁת בּוֹ', מֵאָה
 סֵאִין הַפְּקָדָתִי אֲצִלְךָ, וְאֵין אֵלּוּ אֲלֹא חֲמִשִּׁים, וּבַעַל הַבֵּית
 אוֹמֵר: 'זֶה הוּא שֶׁהַפְּקָדָתְךָ אֲצִלִּי בְּעֶצְמוֹ, וְמֵה שֶׁנָּתַתָּ אֹתָהּ
 נוֹטֵל' - הָרִי הַשׁוֹמֵר נִשְׁבַּע הַסֵּת, כִּשְׁאָר כָּל הַנִּתְבָּעִין; שְׂאִין
 כָּל שׁוֹמֵר נִשְׁבַּע שְׁבוּעַת הַשׁוֹמְרִין הָאֵמוּנָה בַּתּוֹרָה, אֲלֹא
 בְּזִמְן שְׁמוּדָה בְּעֶצְמוֹ שֶׁל פְּקָדוֹן כְּמוֹ שֶׁהַמִּפְקֵד אוֹמֵר,
 וְטוֹעֵן שֶׁנִּגְבַּח אוֹ מֵת אוֹ נִשְׁבָּה; כָּלּוּ שֶׁל דָּבָר, טוֹעֵן לִפְטוֹר
 עֲצָמוֹ מִן הַתְּשׁוּלוּמִין. אֲבָל אִם אָמַר: 'זֶה הוּא שֶׁהִשְׁאֵלְתִּנִּי',
 או 'שֶׁהִשְׁכַּרְתָּ לִּי', או 'שֶׁנִּטַּלְתִּי שְׂכָר עַל שְׁמִירָתוֹ', וְהַבְּעִלִּים
 אוֹמְרִים: 'אֵינוֹ זֶה אֲלֹא אַחֵר', או 'נִשְׁתַּנָּה מִכְּמוֹת שֶׁהִיָּה' -
 הַשׁוֹכֵר נִשְׁבַּע הַסֵּת [דובנו]; או שְׁבוּעַת הַתּוֹרָה, אִם הוֹדָה
 בְּמִקְצָתָהּ. כִּי־צַד? מֵאָה סֵאֵה הַפְּקָדָתִי אֲצִלְךָ, וְהַשׁוֹמֵר אוֹמֵר:
 'לֹא הַפְּקָדָתְךָ אֲצִלִּי אֲלֹא חֲמִשִּׁים' - נִשְׁבַּע שְׁבוּעַת הַתּוֹרָה
 מִפְּנֵי שֶׁהוּדָה בְּמִקְצָתָהּ, לֹא מִשּׁוֹם שְׁבוּעַת הַשׁוֹמְרִין. מֵאָה
 כּוֹר שֶׁל חֲמִישֵׁי הַפְּקָדָתִי אֲצִלְךָ, 'לֹא הַפְּקָדָתְךָ אֲצִלִּי אֲלֹא מֵאָה
 כּוֹר שֶׁל שְׁעוּרִים' - נִשְׁבַּע הַסֵּת כִּשְׁאָר כָּל הַנִּשְׁבָּעִין בְּטַעֲנָה
 כְּזוֹ.

פֶּרֶק ז

א. הַמִּפְקֵד פְּרוֹת אֲצֵל חֲבֵרוֹ - הָרִי זֶה לֹא יַגַּע בְּהֶן, וְאִף
 עַל פִּי שֶׁהֵן חוֹסְרִין וּמִתְמַעֲטִין וְהוֹלְכִין. בְּמֵה דְבָרִים
 אֲמוּרִים? בְּשִׁחְסוֹר חֲסוֹרֵן הָרְאוּי לָהֶן [הרגיל] כָּל שָׁנָה.
 אֲבָל אִם חֲסוֹר יוֹתֵר מִכְּדִי חֲסוֹרֵן - מוֹכְרֵן בְּבֵית דִּין, מִפְּנֵי
 שֶׁהוּא הִשָּׁב אֲבָדָה לַבְּעִלִּים. וּכְשֶׁהוּא מוֹכְרֵן, יִמְכֹּר לַכֹּהֲנִים
 בְּדָמִי [בשווי] תְּרוּמָה; שְׁמָא עָשׂוּ אוֹתָן הַבְּעִלִּים תְּרוּמָה אוֹ
 תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר עַל פְּרוֹת אַחֲרוֹת.
 ב. הַמִּפְקֵד אֲצֵל חֲבֵרוֹ פְּרוֹת וְהִרְקִיבּוּ, יִזַּן וְהִחְמִיץ, דְּבִשׁ
 וְנֶפֶס - עוֹשֶׂה תַּקְנָה לַבְּעַל הַפְּקָדוֹן, וּמוֹכְרֵן לוֹ בְּבֵית דִּין;
 אִף עַל פִּי שֶׁעֲמָדוֹ בְּהַפְסָדָן, וְאֵין הַהֶפְסֵד פּוֹשֶׁה [מתרבה]
 בְּהֶן - הָרִי הַנִּקְנָגִים וְהַכֹּהֲנִים מוֹסִיפִין הַפְּסֵד.
 ג. הַמִּפְקֵד חֲמֵץ אֲצֵל חֲבֵרוֹ, וְהִגִּיעַ הַפֶּסַח - הָרִי זֶה לֹא
 יַגַּע בּוֹ, עַד שֶׁעָשָׂה חֲמִישִׁית מִיּוֹם אֲרֻבָּעָה עָשָׂר; יוֹצֵא וּמוֹכְרוֹ
 בִּשְׁוִק לְשִׁעְתּוֹ [באותה שעה], מִשּׁוֹם הִשָּׁב אֲבָדָה. וְהוּא הָרִי
 לְשִׁאֵר הַפְּקָדוֹנוֹת, שְׁלֹא יַגַּע בְּהֶן, אִף עַל פִּי שֶׁהוּא יוֹדֵעַ
 בְּדוּאֵי שִׁיּוּלוֹ בְּזִמְן פְּלוּנִי, או יֵאָנֵס אוֹתָם הַמָּלֵךְ; שְׁמָא
 יְבוֹאוּ בַּעֲלֵיהֶן מִקְדָּם, וְיִשְׁלוּ מִמוֹנָם.
 ד. הַמִּפְקֵד סֶפֶר תּוֹרָה אֲצֵל חֲבֵרוֹ, גּוֹלָלוּ אֶחָד לְשָׁנִים עָשָׂר
 חֲדָשׁ. וְאִם כִּשְׁהוּא גּוֹלָלוּ, פּוֹתְחוֹ וְקוֹרָא בּוֹ - מִתֵּר; אֲבָל
 לֹא יִפְתַּח בְּגָלָל [לצורך] עֲצָמוֹ, וְיִקְרָא. וְהוּא הָרִי לְשִׁאֵר
 הַסְּפָרִים. וְאִם פָּתַח וְקָרָא בְּגָלָל עֲצָמוֹ - הָרִי שְׁלַח יָד
 בַּפְּקָדוֹן, וְנִתְחַיֵּב בְּאִנְסוֹן. הַפְּקֵד אֲצֵלוֹ כְּסוּת שֶׁל צֶמֶר -
 מִנְּעָרָה אַחַת לְשָׁלְשִׁים יוֹם, כְּדֶרֶךְ שְׁאֲמָרְנָה בְּאַבְדָּה; וְכֵן כָּל

1 בְּכָל עֲנִינָם, או קוֹרוֹת הַמַּצִּיּוֹת, וְכָל כִּיּוֹצָא בְּהֶן - הָרִי זֶה
 2 מְשַׁלֵּם, וְאֵינוֹ נִשְׁבַּע. אֲבָל אִם הִיָּה פְּקָדוֹן בְּהֵמָה, או בְּגֵד
 3 מִצֵּר, או כְּלִי מִחֶקֶן, או דְּבָר שְׁאֵינוֹ מוֹצֵא לְקָנוֹת כְּמוֹתוֹ
 4 בְּשׁוּה - חוֹשְׁשִׁין שְׁמָא עֵינָיו נָתַן בּוֹ, וּמִשְׁבִּיעִין אוֹתוֹ בַּתְּקַנָּה
 5 חֲכָמִים שְׁבוּעָה בְּנִקְיִטַּת חֶפֶץ [קדוש] שְׁאֵינוֹ בְּרִשְׁוֹתוֹ, וְאַחֵר
 6 כֶּף מְשַׁלֵּם. וְהוּא הָרִי לְשִׁאֵר הַשׁוֹמְרִין, כְּגוֹן הַשְׁוֹאֵל שְׁאֲמַר
 7 'מֵתָה' או 'נִגְנְבָה', וְשׁוֹמֵר שְׂכָר אוֹ הַשׁוֹכֵר שְׁאֲמַר 'נִגְנְבָה'
 8 או 'אַבְדָּה' - אִף עַל פִּי שֶׁהֵן חֲכָמִין לְשַׁלֵּם, מִשְׁבִּיעִין אוֹתָן
 9 שְׁבוּעָה שְׁאֵינָה בְּרִשְׁוֹתָן, וְאַחֵר כֶּף מְשַׁלְמִין דָּמֵי הַבְּהֵמָה או
 10 הַחֶפֶץ; שְׁאֵנוֹ חוֹשְׁשִׁין לוֹ, שְׁמָא עֵינָיו נָתַן בּוֹ. וְאִם אָמַר
 11 הַבְּעִלִּים: 'יָתֵר עַל זֶה הִיָּה שְׁוֵה' - כּוֹלָל בְּשְׁבוּעָתוֹ שְׁאֵינוֹ
 12 שְׁוֵה אֲלֹא כֶּף וְכָף. נִמְצָא כָּל שׁוֹמֵר שֶׁנִּשְׁבַּע שְׁבוּעַת
 13 הַשׁוֹמְרִין, כּוֹלָל בְּשְׁבוּעָתוֹ שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים - שֶׁשְׁמַר כְּדֶרֶךְ
 14 הַשׁוֹמְרִין, וְשִׁאֲרָעוֹ כֶּף וְכָף וְהָרִי אֵינוֹ בְּרִשְׁוֹתוֹ, וְשִׁלָּא שְׁלַח
 15 בּוֹ יָד [השתמש בו] קֶדָם שִׁאֲרָעוֹ הַמֵּאֲרֵעַ הַפּוֹטֵר אוֹתוֹ. וְאִם
 16 רָצָה לְשַׁלֵּם - נִשְׁבַּע שְׁאֵינוֹ בְּרִשְׁוֹתוֹ, וְכוֹלָל בְּשְׁבוּעָתוֹ שְׁכָף
 17 וְכָף הִיָּה שְׁוֵה.
 18 ב. יֵשׁ לְשׁוֹמֵר לְהַתְנוּת, שְׁאֵינוֹ שׁוֹמֵר כְּדֶרֶךְ הַשׁוֹמְרִין, אֲלֹא
 19 'מַעֲוֹת אֵלּוּ שֶׁתִּפְקֵד אֲצִלִּי, בְּזִוִּית בֵּיתִי אֲנִי מַנִּיחַ אוֹתָן',
 20 וְכִיּוֹצָא בָּהֶן. טוֹעֵן הַשׁוֹמֵר שֶׁתִּנְאִי הִיָּה בִּיגִינוֹ, וּבַעַל הַפְּקָדוֹן
 21 אוֹמֵר: 'לֹא הִיָּה שֵׁם תִּנְאִי' - אִף עַל פִּי שֶׁהַפְּקֵד אֲצֵלוֹ
 22 בְּעֵדִים - מִתּוֹךְ שֶׁיְכוֹל לוֹמַר 'שְׁמִרָתִי כְּדֶרֶךְ כָּל הַשׁוֹמְרִין
 23 וְנִאֲנָסְתִּי', נֵאָמַן לוֹמַר שֶׁהִיָּה בִּיגִינָה תִּנְאִי. לִפְיָךְ, יִשְׁבַּע
 24 שְׁלֹא שְׁלַח בּוֹ יָד, וְשִׁאֲנוֹ בְּרִשְׁוֹתוֹ, וְשֶׁהִיָּה בִּיגִינָה תִּנְאִי.
 25 ג. שׁוֹמֵר חֲנֹם שֶׁהִבִּיא רֵאָזָה שְׁלֹא פִּשַׁע - פֶּטוּר מִשְׁבוּעָה,
 26 וְאֵין אוֹמְרִים שְׁמָא שְׁלַח בּוֹ יָד קֶדָם שֶׁאַבְדָּה. וּבַעַל הַפְּקָדוֹן
 27 שֶׁהִבִּיא רֵאָזָה שֶׁפִּשַׁע הַשׁוֹמֵר, מְשַׁלֵּם; וְאִם טוֹעֵן וְאָמַר:
 28 'תִּנְאִי הִיָּה בִּיגִינוֹ' - אֵינוֹ נֵאָמַן, שֶׁהָרִי יֵשׁ עֲדִים שֶׁפִּשַׁע.
 29 ד. הַמִּפְקֵד אֲצֵל חֲבֵרוֹ בְּעֵדִים, וְכֵאֵין עֲדִים שְׁוֵה הַחֶפֶץ
 30 בְּפִגְנוֹ הַפְּקִידוֹ אֲצֵלוֹ - אֵין הַשׁוֹמֵר יְכוֹל לְטַעֵן וְלוֹמַר
 31 'תּוֹרָתִי וְלִקְחָתִי מִמֶּנּוּ', או 'נִתְּנוֹ לִי בְּמִתְנָה'. לִפְיָךְ, אִם
 32 מֵת הַשׁוֹמֵר, מוֹצִיאִין הַפְּקָדוֹן עֲצָמוֹ מִן הַתּוֹמִים עֲצָמָן בְּלֹא
 33 שְׁבוּעָה. וְלֹא עוֹד, אֲלֹא מִי שֶׁבָּא וְאָמַר: 'כֶּף וְכָף הַפְּקָדָתִי
 34 אֲצֵל אֲבִיכֶם', וְנָתַן סִימָנִין מִבְּהֶקֶן, וְנִמְצָא הַפְּקָדוֹן כְּמוֹ
 35 שְׁאֲמַר, וְהִיָּה הָרִי יוֹדֵעַ שְׁלֹא הִיָּה הַמֵּת אֲמוּד [מוערר] שְׁוֵה
 36 הַפְּקָדוֹן שְׁלוֹ - יֵשׁ לַדִּין הִיָּה לַתֵּן הַפְּקָדוֹן לְזֶה שֶׁנָּתַן
 37 הַסִּימָנִין; וְהוּא, שְׁלֹא יִהְיֶה הַמִּפְקֵד רָגִיל לְהַכְנִס לְזֶה שְׁמָת;
 38 אֲבָל אִם הִיָּה רָגִיל אֲצֵלוֹ - שְׁמָא שֶׁל אַחֵר הוּא, וְהַפִּיר
 39 הַסִּימָנִין שְׁלוֹ. בָּאוּ עֲדִים וְהַעֲרִידוּ לַדִּין שְׁאֵין זֶה אֲמוּד, אֵין
 40 מוֹצִיאִין מִן הַתּוֹמִים בְּעֵדוֹתָן; שְׁאֵין זֶה רֵאָזָה בְּרִוּיָה,
 41 וְאֲמָדָן דַּעֲתָן אֵינוֹ אֲמוּד דַּעֲתוֹ, וְאֵין לוֹ לַדִּין אֲלֹא מֵה שִׁדְעָתוֹ
 42 סוֹמְכָת עָלָיו, כְּמוֹ שֶׁאַבְכָּר בְּהִלְכוֹת סִנְהֶדְרִין. מַעֲשֶׂה בְּאַחַד
 43 שֶׁהַפְּקֵד שְׁמִשְׁמִין אֲצֵל חֲבֵרוֹ בְּעֵדִים, וְכֵא לְתַבְּעוֹ, וְאָמַר
 44 לוֹ: 'הַתּוֹרָתִים לָךְ', אָמַר לוֹ הַמִּפְקֵד: 'וְהִלָּא כֶּף וְכָף הִיא
 45 מִדָּתָם, וְהָרִי הֵן מִנְּחִין אֲצִלְךָ בְּחִבָּתִי', אָמַר לוֹ: 'שְׁלָךְ
 46 הַתּוֹרָתִי לָךְ, וְאֵלּוֹ אַחֲרֵים הֵן'. וְאָמַר חֲכָמִים: אֵין מוֹצִיאִין

באחריותו. ובית דין מפקדין אותו ביד נאמן אצלם, משום
השב אבדה לבצעלים.

פרק ח

א. המפקיד אצל חברו בהמה או כלים, ונגנבו או אבדו, ואמר: 'הריני משלם', ולא רצה להשבע, ונמצא הגנב - משלם תשלומי כפל; טבח או מכר, משלם תשלומי ארבעה וחמשה. למי משלם? למי שהיה הפקדון אצלו, שהרי אמר 'אשלם'. חזרה בהמה עצמה - חזרת לבעליה, היא וגזותיה וולדותיה; שאין זה השומר קונה שבח הבא מגופה, אלא שבח הבא מאליה [כגון כפר]. וכבר בארנו, שאין הגנב מחזיר גזות וולדות, אלא לפני נאוש. נשבע השומר ולא רצה לשלם, ואחר כך נמצא הגנב - משלם תשלומי כפל; טבח או מכר, משלם תשלומי ארבעה וחמשה. למי משלם? לבעל הפקדון. וכן השוכר פרה מחברו, ונגנבה, ואמר 'הריני משלם ואיני נשבע', ואחר כך הפך הגנב - משלם תשלומי כפל וארבעה וחמשה לשוכר; שאלו רצה השוכר, היה נשבע שנגנבה באנס, ונקטר.

ב. שומר חנם שאמר 'פשעתי' - זכה בכפל; שהרי חייב עצמו לשלם, ואלו רצה - אמר 'נגנבה' או 'אבדה', והיה פטור. וכן נושא שוכר והשוכר שאמר 'נגנבה' - קנה הכפל; שהרי חייב עצמו בתשלומין, ואלו רצה - אמר 'מתה', והיה נפטור. אבל השואל - אינו קונה הכפל, עד שישלם מעצמו. קדם ושלם מעצמו, ואחר כך הפך הגנב - משלם תשלומי כפל וארבעה וחמשה לשואל.

ג. כל הקונה הכפל, קונה השבח הבא מאליה. כיצד? הפקיד ארבע סאין אצל חברו, והרי הן שוין סלע, ונגנבו או אבדו, ואמר: 'הריני משלם סלע, ואיני נשבע', ואחר כך נמצא, והרי הן שוין ארבע סלעים - הרי הן של שומר, ואינו משלם אלא סלע. במה דברים אמורים? שלא הטריחן לבעלים בדין. אבל אם הודה שפשע, וחיבוהו בית דין לתן, ולא נתן כרצונו, עד שפכוהו בית דין על כרחו ונטלו ממנו, ואחר כך הפך הגנב, או נמצא הפקדון - יחזר לבעלים כמות שהוא, ומחזירין לשומר הדמים שלקחו ממנו. ואם כלים או קרקע גבו בית דין ממנו בשומה [בהערכה], מחזיר לשומר כליו או שדהו.

ד. תבעוהו בעלים לשומר, ונשבע, ואחר כך שלם, והפך הגנב - הואיל ושלם כרצונו, זכה בכפל, אף על פי שהטריחן בתחלה לדין, עד שנשבע. אמר השומר בתחלה 'איני משלם', וחזר ואמר 'הריני משלם' - זכה בכפל.

ה. אמר: 'הריני משלם', וחזר ואמר: 'איני משלם', או שאמר: 'הריני משלם' ומת, ואמרו הבנים: 'אין אנו משלמין', או שלא הספיק לתבע את השומר עד שמת, ותבע את הבנים ושלמו בני השומר, או ששלמו הבנים לבנים, או ששלם השומר מחצה; שאל שתי פרות ושלם אחת מהן, שאל מהשתפין ושלם לאחד מהם, שאלו

1 פיוצא בזה; שזו חובה עליו משום השב אבדה לבעלים.
2 במה דברים אמורים? בפקדון שהלכו בעליו למדינת הים;
3 אבל אם היו עמו באותה הארץ - הרי זה לא יגע בו, אף
4 על פי שהוא אבד.

ה. כל המוכר פקדון על פי בית דין, הרי זה מוכר לאחרים; ואינו מוכר לעצמו, מפני החשד [שיוירד ממחרו]. והדמים יהיו מנחים אצלו, ויש לו להשתמש בהן; לפיכך, הרי הוא עליהן שומר שוכר, אף על פי שעדין לא נשתמש בהן.
ו. המפקיד מעות אצל השלחני [חפ"ז] או החנוני - אם היו צוררין וחתומין, או קשורין קשר משנה - הרי זה לא ישתמש בהן; לפיכך, אם נגנבו או אבדו, אינו חייב באחריותו. ואם אינן חתומין, ולא קשורין קשר משנה - אף על פי שהן צוררין, יש לו להשתמש בהן; לפיכך, הוא נעשה עליהם שומר שוכר, ואם נגנבו או אבדו חייב באחריותו. נאנסו, כגון שאבדו בלסטים מזין - הרי זה פטור.

ז. במה דברים אמורים? קדם שישתמש בהן; אבל אחר שנשתמש בהן - נתחייב באחריותו ככל מלוה שבעולם, עד שיחזירן לבעלים.

ח. המפקיד מעות אצל בעל הבית, בין צוררין בין מתרין [מפחורין] - הרי זה לא ישתמש בהן; לפיכך, אם אבדו או נגנבו, אינו חייב באחריותו - והוא, שישטמם בקרקע, כמו שבארנו.

ט. המפקיד חבית אצל חברו, בין שיחדו [קבעו] לה הבעלים מקום בין שלא יחדו לה הבעלים מקום, וטלטלה לצרכו ונשברה, בין מתוך ידו נשברה בין אחר שהחזירה למקומה שיחדו לה נשברה - חייב לשלם; טלטלה לצרכה בין שנשברה מתוך ידו בין שנשברה משהניחה במקום אחר - הרי זה פטור.

י. אין מקבלין פקדונות לא מן הנשים, ולא מן העבדים, ולא מן התינוקות. קבל מן האשה, יחזיר לאשה; מתה, יחזיר לבעלה. קבל מן העבד, יחזיר לעבד; מת, יחזיר לרבו. קבל מן הקטן - קנה לו בו ספר תורה, או דקל שיאכל פרותיו. וכל שאמרו בעת מיתתו: 'של פלוני הם' - אם נאמנין לו, נעשה כפירושן; ואם לאו, יחזיר ליושיהן.
יא. הפקדון והאבדה, לא נתנו לתבע אלא במקומן. כיצד? הפקיד אצלו בירושלים, אינו יכול לתבעו בנב; ואם החזיר לו פקדונו בנב, מקבלו ממנו [חייב]. הפקיד אצלו בישוב, והביא פקדונו במדבר - אינו מקבלו ממנו, אלא יאמר לו: 'הרי הוא באחריותך, עד שתחזירהו לי בישוב, כדרך שהפקדתי אצלך בישוב'.

יב. המפקיד אצל חברו, והלה בעל הפקדון למדינת הים, והרי השומר רוצה לפרש, או לצאת בשירה - יש מי שהורה, שאם בא השומר והביא הפקדון לבית דין, נפטור מאחריות שמירתו. ודברים של טעם הן; שאין אוסרין [כובלים] זה במדינה זו, מפני פקדון של זה שברח, ואי אפשר לו להוליכו עמו, שמא יארגעו אנס, ויהיה חייב

לו: 'לך ושוב' - והוא שיש לו; שגאמר: "אל תאמר לרעך
 לך ושוב". וכן אסור ללוה לקח ההלוואה ולהוציאה שלא
 לצורך ולא בדה, עד שלא ימצא בעל חוב מאין יגבה, אף
 על פי שהמלוה עשיר גדול. ועושה זה - רשע הוא,
 שגאמר: "לוה רשע, ולא ישלם". וצויו חכמים ואמרו: 'יהי
 קמון חבירך חביב עליך כשלך'.
 ד. כשיתבע המלוה הלוואתו - אף על פי שהוא עשיר,
 והלוה דחוק וטרוד במזונות - אין מרחמין בדין, אלא גובין
 לו חובו עד פרוטה אחרונה מכל המטלטלין שימצאו לו.
 ואם לא הספיקו המטלטלין - גובין מן הקרקע, אחר
 שמחרימין [מטילין חרם סתם] על מי שיש לו מטלטלין או
 מי שידע [שיש] לו מטלטלין, ולא יביאם לבית דין. וגובין
 מכל קרקע שיש לו; אף על פי שהיא משעבדת לכתבת
 אשתו, או לבעל חוב שקדם - גובין לזה; ואם יבוא
 הראשון לטרף, יטרף. טען הלוה, 'שמטלטלין אלו שבדי
 אינן שלי, אלא פקדון הן בנדי, או שכורין, או שאולין -
 אין שומעין לו; אלא או יביא ראיה, או יגבה מהן בעל
 חובו.
 ה. אין בעל חוב גובה לא מקסות אשתו ובניו של לוה,
 ולא מבגדים צבועין שצבען לשמן, אף על פי שעדין לא
 לבשו אותן, ולא מסנדרים חדשים שלקחן לשמן; אלא הרי
 אלו שלקחן. במה דברים אמורים? בכלי החל. אכל בגדי
 השבת והמועד, גובה אותן בעל חוב; ואין צריך לומר אם
 היו בהם טבעות וחלי [תכשיטין] זהב או כסף - שהכל לבעל
 חובו.
 ו. הנה לו מטלטלין או קרקע, והרי עליו שטרי חובות
 לגויים, ואמר: 'הרי כל נכסי משעבדי לגויים, ואם ישלו
 אותן הישראליים בחובן, יאסרו אותי הגויים בחובן, ואהיה
 בשביה' - הורו רבנן שאין שומעין לו, ויגבו הישראליים;
 וכשגבואו הגויים יאסרוהו, הרי כל ישראל מצוין לפדותו.
 ז. מסדרין לבעל חוב [דברים חיוניים], בדרך שמסדרין
 בערכין. כיצד? אומרים ללוה: 'הבא כל מטלטלין שיש לך,
 ולא תניח אפלו מחט אחת'. ונותנין לו מן הכל מזון
 שלשים יום, וכסות שנים עשר חדש, מקסות הראויה לו;
 ולא שילבש בגדי משי או מצנפת זהובה, אלא מעבירין
 אותה ממנו, ונותנין לו כסות הראויה לו לשנים עשר חדש;
 ומטה לישב עליה, ומטה ומצע הראויין לו לישן עליהן;
 ואם היה עני, מטה ומפץ לישן עליו. ואין נותנין פלים
 כאלו לאשתו ובניו, אף על פי שהוא חב במזונותם.
 ונותנין לו סנדליו ותפיליו [תפילין]. הנה אמן - נותנין לו
 שני כלי אפנות מכל מין ומין; כגון שהיה חרש - נותנין
 לו שני מעצדין [כלי שיוף] ושתי מגרות [מסורין]. הנה לו
 מין אחד מרבה ומין אחד מועט - נותנין לו שנים מן
 המרבה, וכל שיש לו מן המועט; ואין לוקחין [קונים] לו
 פלים מדמי המרבה. הנה אפר או חמר, אין נותנין לו לא
 צמוד [צמוד בקר] ולא תמורו, וכן אם היה ספן, אין נותנין
 לו ספינתו; אף על פי שאין לו מזונות אלא מאלו. אין אלו

השתפין ושלם אחד מהן, שאל מן האשה ושלם לבעלה,
 אשה ששאלה ושלם בעלה - כל אלו ספק, והרי הפסל
 מטל בספק, ואינו תחת יד אחד מהן; לפיכך, חולקין הפסל
 או השבח בין בעל הפקדון ובין השומר, ואם קדם אחד
 מהן ותפש הכל - אין מוציאין מידו, ואפלו בחוצה לארץ.
 ו. נגנב הפקדון באנס, ואחר כך הפך הגנב - אחד שומר
 חנם ואחד שומר שכר - עושה דין [נורח בדין] עם הגנב,
 ואינו נשבע. קדם ונשבע, ואחר כך הפך הגנב - אם שומר
 חנם הוא - רצה, עומד בשבועתו [והולך לו], רצה, עושה
 דין עם הגנב; ואם שומר שכר הוא, עושה עמו דין. נגנב
 הפקדון באנס, והחזירו הגנב לבית השומר, והרי היא
 בהמה, ומתה שם בפשיעה - יש בדרך ספק, אם פלטה
 [הסתיים חיוב] שמירתו ונפטר, או עדין לא פלטה שמירתו.
 לפיכך, השומר פטור מלשלם; ואם תפשו הבעלים, אין
 מוציאין מידם.
 בריך רחמנא דסייען

יום שבת קודש ט' טבת ה'תשע"ג

הלכות מלוה ולוה

יש בכללן שתיים עשרה מצוות - ארבע מצוות עשה,
 ושמנה מצוות לא תעשה; וזה הוא פסוק: (א) להלוות
 לעני ומך; (ב) שלא יגש אותך; (ג) לנגש את הנכרי;
 (ד) שלא ימשכן בעל חוב בנכר; (ה) להחזיר המשכון
 לבעלו בזמן שהוא צריך לו; (ו) שלא יאחר המשכון
 מבעלו העני בעת שהוא צריך לו; (ז) שלא יחבל אלמנה;
 (ח) שלא יחבל פלים שעושין בהן אכל נפש; (ט) שלא יתן
 המלוה ברבית; (י) שלא ללוה הלוה ברבית; (יא) שלא
 יתעסק אדם בין מלוה ולוה ברבית, לא יעיד ביניהן, ולא
 יכתב שטר, ולא יערב; (יב) ללוות מן הנכרי ולהלוותו
 ברבית. ובאור מצוות אלו - בפרקים אלו.

פרק א

א. מצות עשה להלוות לעני ישראל, שגאמר: "אם כסף
 תלוה את עמי, את העני עמך". יכול רשות? תלמוד לומר:
 "העבט תעביטנו" וגו'. ומצוה זו גדולה מן הצדקה על
 העני השואל [החבוקש] - שזה כבר נצרך לשאל, וזה עדין
 לא הגיע למדה זו. והתורה הקפידה על מי שימנע
 מלהלוות לעני, שגאמר: "ורעה עינך באחיד האביון" וגו'.
 ב. כל הנוגש את העני, והוא יודע שאין לו מה יחזיר לו
 - עובר בלא תעשה, שגאמר: "לא תהיה לו כנשה". ומצות
 עשה לנגש את הנכרי, ולהצטר לו, שגאמר: "את הנכרי
 תגש" - מפי השמועה למדו, שזו מצות עשה.
 ג. אסור לאדם להראות לבעל חובו בזמן שידע שאין לו,
 אפלו לעבר לפניו - שלא יפחידו או יכלימו, אף על פי
 שאינו תובעו; ואין צריך לומר, אם תבעו. וכשם שאסור
 לזה לתבע, כך אסור ללוה לכבש ממון חברו שבדי ולומר

1 ומשביעו; ששבויעה אחת כוללת כל בעלי החובות. ותקנת
2 אחרונים היא, ואין מדקדקין בה להחמיר אלא להקל.
3 ד. מי שהחזק שהוא עני וכשר והולך בתם, והדבר גלוי
4 וידוע לדון ולרוב העם, ויבא בעל חובו להשביעו בתקנה זו,
5 והחזק התובע שאינו מסתפק בעניית זה [ודאי לו שעני
6 הוא], אלא רוצה לצערו בשבויעה זו ולהצטר לו ולבנישו
7 בריבים כדי להנקם ממנו, או כדי שילך וילנה מן הגוים
8 ברבית או יקח נכסי אשתו ויתן לזה, עד שינצל משבויעה
9 זו - יראה לי שאסור לדון ירא שמים להשביעו שבויעה זו;
10 ואם השביעו - בטל לא תעשה של תורה, "לא תהיה לו
11 כנשה". ולא עוד, אלא ראוי לדון לגער בתובע ולטרונו
12 [לגרשו], מפני שהוא עור והולך בשרירות לבו; שלא תקנו
13 גאונים תקנה זו, אלא מפני הרמאי; והרי נאמר: "עד דרש
14 אחיך אתו" - עד שתדרש את אחיך אם רמאי הוא, או אינו
15 רמאי. ומאחר שהחזק זה שהוא עני, ושאינו רמאי - אסור
16 להשביעו. וכן אני אומר, שמי שהחזק רמאי ודרכיו
17 מקלקלין במשא ומתנו, והרי הוא אמוד שיש לו ממון,
18 וטען שאין לו כלום, והרי הוא רץ להשבע בתקנה זו -
19 שאין ראוי להשביעו; אלא אם יש בך בדיון לעשותו
20 [לכוף] עד שיפרע בעל חובו, או לנדונו עד שיתן - יעשה,
21 מאחר שהוא אמוד: שפריעת בעל חוב מצוה. כללו של
22 דבר: כל שיעשה הדיון מדברים אלו, וכונתו לרדף הצדק
23 בלבד שנוצטונו לרדפו ולא לעבר [להטות] הדיון על אחד
24 מבעלי דיניו - הרי זה מרשה לעשות ומקבל שכן; והוא,
25 שיהיו מעשיו לשם שמים.
26 ה. מי שנתחייב בשבויעה זו מפני שטר חוב שעליו, והודה
27 לאחרים בחובות אחרים, והשיגה ידו יתר על הראוי לו -
28 למחיתו - לא יטל היתר [הכסף העודף על צרכיו] אלא בעלי
29 השטרות בלבד, שמא קנוגיא [תחבולה] עשה בהודאתו על
30 נכסיו של זה.
31 ו. ראובן שהיה חייב לשמעון מאה, ולוי חייב לראובן מאה
32 - מוציאין מלוי, ונותנין לשמעון. לפיכך, אם אין לראובן
33 נכסים, והיה לו שטרי חוב על לוי, ואמר לוי: 'שטר אמנה
34 [עדיין לא הלווהו] הוא', פורע הוא, והודה לו ראובן - אין
35 משגיחין על הודאתו; שמא קנוגיא [תחבולה] הן עושין
36 לאבד זכותו של שמעון; אלא ישבע שמעון ויטל מלוי,
37 כדין כל טורף [גובה ממנושעבדים], שאינו נפרע אלא
38 בשבויעה. וכן כל מי שיש עליו שטר חוב, והודה לאחר
39 מעצמו בחוב אחר - אם אין לו נכסים כדי שיגבו שניהם,
40 גובה בעל השטר בלבד; שלא יעשו קנוגיא על שטרו של
41 זה.
42 ז. אסור לאדם להלוות מעותיו בלא עדים, ואפלו לתלמיד
43 חכמים, אלא אם פן הלווהו על המשכון; והמלוה בשטר,
44 משבח יתר. וכל המלוה בלא עדים - עובר משום "ולפני
45 עור לא תתן מכשל", וגורם קללה לעצמו.
46 ח. הרב שלמה מעבדו ואחר כף שחרורו, או לזה מאשתו

1 פלים, אלא נכסים; וימכרו עם שאר המשלטלין בבית דין,
2 וינתנו לבצל חובו.
3 ח. מלוה שבא להפרע שלא בפני הלנה, כגון שהיה הלנה
4 במדינה רחוקה, ותפשה האשה משלטלין מנכסי הצעל כדי
5 שתזון מהן - מוציאין אותן מידה, ונותנין לבצל חוב;
6 שאפלו היה בעלה עומד - לא היה יכול לזון את אשתו
7 ובניו, עד שיפרע כל חובו.

פרק ב

9 א. דין תורה, שבזמן שיחפץ המלוה את חובו - אם נמצאו
10 ללנה נכסים - מסדרין לו [דברים חיוניים], ונותנין לבצל
11 חוב את השאר, כמו שבארנו. ואם לא נמצא ללנה כלום,
12 או נמצא לו דברים שמסדרין לו בלבד - ילך הלנה לדרכו.
13 ואין אוסרין אותו, ואין אומרין לו: 'הבא ראינה שאתה עני',
14 ולא משביעין אותו כדרך שדנין הגוים, שנאמר: "לא
15 תהיה לו כנשה"; אלא אומרין למלוה: 'אם אתה יודע
16 נכסים לזה המחייב לך, לך ותפש אותן'.
17 ב. טען [המלווה] שיש לו [ללווה] והחביא אותן, והרי הן
18 בתוך ביתו - אין מן הדיון שינכנס לביתו, לא הוא ולא שליח
19 בית דין; שהתורה הקפידה על זה, שנאמר: "בחזק תעמד".
20 אכל מחרימין [מטילים חרם סתמי] על מי שיש לו ולא יתן
21 לבצל חובו. כשראו הגאונים הראשונים שעמדו אחר חבירו
22 התלמוד, שרבו הרמאים וננעלה דלת בפני לוי [שפחדו
23 להלוות], התקינו שמשביעין את הלנה שבויעה חמורה כעין
24 של תורה בקיטת חפץ [קדוש], שאין לו כלום יתר על
25 דברים שמסדרין לו, ושלא החביא ביד אחרים, ולא נתן
26 מתנה על מנת להחזיר. וכולל בשבויעה זו, שכל שירויח,
27 וכל שיבוא לידו או לרשותו מאשר תשיג ידו - לא יאכל
28 ממנו כלום, לא לאשתו ולא לבניו, ולא ילביש אותם, ולא
29 ישפל בהם, ולא יתן מתנה לאדם בעולם, אלא יוציא מכל
30 אשר תשיג ידו מזון שלשים יום וכסות שנים עשר חדש,
31 מזון הראוי לו וכסות הראוי לו - לא אכילת הזוללים
32 והסובאין או בני מלכים, ולא מלבושי הפחות והסגנים
33 [שרי מלוכה], אלא כדרך. וכל היתר על צרכו - יתן לבצל
34 חובו ראשון ראשון, עד שיגבנו כל חובו. ומחרימין תחלה
35 על מי שידע לפלוני נכסים גלויין או טמונין ולא יודיע
36 לבית הדיון. גם אחר התקנה הזאת, אין בעל חוב יכול
37 להקנס לתוך ביתו של לזה, לא הוא ולא שליח בית דין;
38 שלא תקנו לעקר גוף התורה. אלא הלנה עצמו יוציא כליו,
39 או יאמר: 'כף וכן הוא שיש לי'; מנחין הראוי [הדרוש]
40 לו, יוציא השאר, וישבע בתקנה זו. וכנה דנין ישראל בכל
41 מקומותם. נראה לו [אצל] ממון אחר שנשבע שבויעה זו,
42 ואמר: 'של אחרים הוא', או 'עסק הוא ביד' - אין שומעין
43 לו, עד שביא ראינה; וכן הורו רבותי.
44 ג. מי שנשבע שבויעה זו, שאין לו כלום וכל מה שירויח
45 יתן לבצל חובו - אין כל אחד ואחד מבעלי חובות בא

43 שהוא צריך לו - הרי זה מצוה להחזיר לו העבוט בעת
44 שהוא צריך לו; מחזיר לו את הכר בליילה כדי לישן עליו,
45 ואת המחרשה ביום כדי לעשות בה מלאכתו, שנאמר:
46 "השב תשיב לו את העבוט". עבר ולא השיב לו כלי היום
47 ביום וכלי הלילה בלילה - עובר בלא תעשה, שנאמר: "לא
48 תשכב בעבוט" - לא תשכב ובעבוטו אצלך, זו כסות לילה;
49 ובכלים שהוא עושה בהן מלאכתו ביום, או לובשן - הוא
50 אומר: "עד בא השמש תשיבנו לו", מלמד שמחזירו כל
51 היום. אם כן הוא, שמחזיר לו המשכון בעת שהוא צריך
52 לו, ולוקח אותו בעת שאינו צריך לו - מה יועיל המשכון?
53 כדי שלא ישמט [יתבטל] החוב בשביעית, ולא יעשה
54 [החוב] מטלטלין אצל בניו [ואין גובין מטלטלין מיתומים],
55 אלא יפרע מן המשכון אחר שמת הלוה. הא למדת,
56 שהמשכון את העני דבר שהוא צריך לו ולא החזירו לו
57 בזמנו - עובר משום שלשה שמות: משום "לא תבא אל
58 ביתו", ומשום "השב תשיב לו את העבוט", ומשום "לא
59 תשכב בעבוט". במה דברים אמורים? שמשכנו שלא
60 בשעת הלואתו. אבל אם משכנו בשעת הלואתו - אינו חייב
61 להחזיר לו כלל, ואינו עובר בשם [בלאו] מן השמות האלו.
62 ו. שלוח בית דין שבא למשכן - לא ימשכן דברים שאי
63 אפשר לאדם לתן אותן משכון, כגון בגד שעליו, וכלי
64 שאוכל בו, וכיוצא באלו; ומניח מטה ומצע לעשיר, ומטה
65 ומפץ [מצע זול] לעני. וכל הנמצא בידו חוץ מאלו, יש לו
66 למשכנו; ויחזיר לו כלי היום ביום, וכלי הלילה בלילה. היו
67 לפניו שני בלים - נוטל אחד, ומחזיר אחד. עד מתי הוא
68 חייב להחזיר ולקח? עד לעולם. ואם היה המשכון מדברים
69 שאינו צריך להם, ואין מניחין אותן ללוה - הרי זה מניחן
70 אצלו, עד שלשים יום; ומשלשים יום ולהלן, מוכר
71 המשכון בבית דין. מת הלוה, אינו מחזיר לבניו; מת הלוה
72 אחר שהשיב לו המשכון - שומטו [לוקח] המלוה מעל
73 בניו, ואינו מחזיר.
74 ז. [את] הערב - מתר למשכנו בזרוע, ולהפגס לביתו, ולטל
75 המשכון, שנאמר: "לקח בגדו, כי ערב זר". וכן מי שיש
76 לו שכר אצל חברו - בין שכר מלאכתו, בין שכר בהמתו
77 וכליו, בין שכר ביתו - הרי זה מתר למשכנו שלא על פי
78 בית דין, ונקנס לביתו ונוטל המשכון בשכרו. ואם זקף
79 [החשוב] השכר עליו במלוה - אסור, שנאמר: "כי תשע
80 ברצף משאת מאומה" וגו'.
81 ח. מי שהיה בידו משכנו של עני - אם היה שכרו [דמי
82 השימוש בו] יתר על פחתו [מרוכ שימוש], כגון קרדס ומסר
83 גדול וכיוצא בהן - הרי זה מתר להשפירו, ומנפה שכרו
84 מחובו תמיד, מפני שזה כמשיב אבדה, ואין צריך רשות
85 בעלים.

1 ואחר כך גרשה - אין להם עליו כלום; שפל מה שקנה
2 עבד, קנה רבו; וכל המעות שביר האשה, בחזקת בעלה -
3 אלא אם כן הביאה ראיה שהן מנדונייתה [שהביאה
4 לחתונתה].

פרק ג

6 א. אלמנה - בין שהיא עניה בין שהיא עשירה, אין
7 ממשכנין אותה, לא בשעת הלואה ולא שלא בשעת
8 הלואה, ולא על פי בית דין, שנאמר: "ולא תחבל בגד
9 אלמנה". ואם חבל, מחזירין ממנו בעל כרחו. ואם תודה
10 לו, תשלם; ואם תכפר, תשבע. אבד המשכון או נשרף קדם
11 שיחזיר - לוקה.
12 ב. וכן המלוה את חברו - בין שהלוהו על המשכון בין
13 שמשכנו אחר הלואה, בידו או על פי בית דין - לא יחבל
14 בלים שעושים בהן אכל נפש, כגון הרחים, והערבות
15 [קערות] של עץ, ויורות שמכשלין בהן, וספינין של
16 שחיטה, וכיוצא בהן, שנאמר: "כי נפש הוא חבל". ואם
17 חבל, מחזיר בעל כרחו; ואם אבד המשכון או נשרף קדם
18 שיחזיר - לוקה.
19 ג. חבל בלים הרבה של אכל נפש, כגון שחבל ערכה ויורה
20 וספין - חייב על כל כלי וכלי בפני עצמו; ואפלו שני בלים
21 שהן עושים מלאכה אחת - חייב עליהן משום שני בלים,
22 ולוקה שתיים על שניהם, שנאמר: "לא יחבל רחים ורכב"
23 - לחייב על הרכב בפני עצמו, ועל הרחים בפני עצמו. בשם
24 שהרכב והרחים מיוחדין, שני בלים ומשמשין מלאכה אחת,
25 וחייב על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו - כך כל שני
26 בלים, אף על פי שממששין מלאכה אחת, חייב על זה בפני
27 עצמו ועל זה בפני עצמו. וכן אם חבל צמד בקר החורש,
28 לוקה שתיים.
29 ד. המלוה את חברו, אחד עני ואחד עשיר - לא ימשכנו
30 אלא בבית דין. ואפלו שלוח בית דין שבא למשכן - לא
31 יקנס לביתו וימשכנו, אלא עומד בחוץ, והלוה נקנס
32 לביתו, ומוציא לו המשכון, שנאמר: "בחוץ תעמד". אם
33 כן, מה בין בעל חוב לשלוח בית דין? ששלוח בית דין -
34 יש לו לקח המשכון מיד הלוה בזרוע, ונותנו למלוה; ובעל
35 חוב - אין לו לקח המשכון, עד שיתן לו הלוה מדעתו. עבר
36 בעל חוב, ונקנס לבית הלוה ומשכנו, או שחטף המשכון
37 מידו בזרוע [בכח] - אינו לוקה, שהרי נתק לעשה, שנאמר:
38 "השב תשיב לו את העבוט". ואם לא קדם עשה שבה, כגון
39 שאבד המשכון או נשרף - לוקה. ומחשב דמי המשכון
40 [מנכה מהחוב], ותובע השאר בדין.
41 ה. אחד הממשכן את חברו בבית דין, או שמשכנו בידו
42 בזרוע, או מדעת הלוה - אם איש עני הוא, ומשכנו דבר

1

יום ראשון ג' טבת ה'תשע"ג

2

4

א. גיד הנֶשֶׁה - נוהג בבהמה וְחִתָּה חֹטְהוֹרִין, וְאִפְלוּ בְּנִבְלוֹת
וּטְרֵפוֹת שְׁלֵהֶן; וְנוֹהֵג בְּשִׁלִּיל וּבִמְקַדְּשֵׁין, בֵּין קֹדְשִׁים
הַנֶּאֱכָלִין בֵּין קֹדְשִׁים שְׂאִינָן נֶאֱכָלִין. וְנוֹהֵג בְּרֹךְ שֶׁל יָמִין,
וּבְרֹךְ שֶׁל שְׂמָאל. וְאֵין אֶסוּר מִן הַתּוֹרָה אֲלָא שֶׁעַל כַּף הַיָּרֵךְ
בְּלִבָּד, שְׁנֹאמַר: "אֲשֶׁר עַל כַּף הַיָּרֵךְ"; אֲבָל שְׂאֵר הַגִּיד
שֶׁלֹּמַעֲלָה מִן הַכַּף, וְשֶׁלֹּמַטָּה עַד סוּפוֹ, וְכֵן חֵלֶב שֶׁעַל הַגִּיד
- אֵינּוּ אֶסוּר אֲלָא מִדְּבָרֵי סוּפְרִים. וּשְׁנֵי גִידֵין הֵן - הַפְּנִימִי
הַסְּמוּךְ לַעֲצָם, אֶסוּר מִן הַתּוֹרָה; וְהָעֲלִיוֹן כֻּלּוֹ, אֶסוּר
מִדְּבָרֵיהֶם.
ב. הָאוֹכֵל מִגִּיד הַנֶּשֶׁה הַפְּנִימִי, מִמְּקוֹם שֶׁעַל הַכַּף - לֹקֵה;
וְאִם אָכַל מִחֻלְבּוֹ, אוֹ מִשְׂאֵר הַגִּיד הַפְּנִימִי, אוֹ מִכָּל הַחִיצוֹן
- מִכֵּין אוֹתוֹ מִכַּף מִרְדּוּת. וְכַמָּה שְׁעוֹר אֲכִילָה? כּוֹזֵית; וְאִם
אָכַל הַגִּיד שֶׁעַל הַכַּף כֻּלּוֹ - אֵף עַל פִּי שְׂאִין בּוֹ כּוֹזֵית -
לֹקֵה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּבֹרֶה בְּפָנָי עֲצָמָה.
ג. אֲבָל כּוֹזֵית מִגִּיד הַנֶּשֶׁה שֶׁל יָמִין וְכוֹזֵית מִגִּיד שֶׁל שְׂמָאל,
אוֹ שְׂאֲכַל שְׁנֵי גִידֵין כֻּלָּן, אֵף עַל פִּי שְׂאִין בָּהֶן כּוֹזֵית - לֹקֵה
שְׁמוֹנִים; וְכֵן הוּא לֹקֵה עַל כָּל גִּיד וְגִיד.
ד. הָעוֹף - אֵין בּוֹ מִשּׁוּם גִּיד הַנֶּשֶׁה, מִפְּנֵי שְׂאִין לוֹ כַּף יָרֵךְ
אֲלָא יָרֵכוֹ עֲגֹל. וְאִם נִמְצָא עוֹף שִׁירָכוֹ כְּרִירָה בְּהֶמְהָ שִׁישׁ
לוֹ כַּף - גִּיד הַנֶּשֶׁה שֶׁלוֹ אֶסוּר, וְאֵין לֹקֵין עָלָיו. וְכֵן בְּהֶמָּה
שִׁכַּף יָרְכָה אֲרֹךְ כִּשְׁלֹ עוֹף - גִּיד הַנֶּשֶׁה שֶׁלָּהּ אֶסוּר, וְאֵין
לֹקֵין עָלָיו.
ה. הָאוֹכֵל גִּיד הַנֶּשֶׁה מִבְּהֶמָּה וְחִתָּה הַטְּמֵאִין - פְּטוּר, לְפִי
שְׂאִינּוֹ נוֹהֵג בְּטֵמְאָה אֲלָא בְּהֶמְהָ שֶׁכֻּלָּה מִתְּרֵת; וְאֵינּוֹ
כָּאוֹכֵל מִשְׂאֵר גּוֹפָה, שְׂאִין הַגִּידִין מִכָּלל הַבָּשָׂר, כְּמוֹ
שֶׁבִּאֲנָנוּ. וְאִם אָכַל מִחֻלֵּב שֶׁעַל הַגִּיד, הָרִי זֶה כָּאוֹכֵל
מִבָּשָׂרָה.
ו. הָאוֹכֵל גִּיד הַנֶּשֶׁה שֶׁל נִבְלָה, אוֹ שֶׁל טְרֵפָה, אוֹ שֶׁל עוֹלָה
- חֵיֵב שְׁתֵּים; מִתּוֹךְ שֶׁנִּכְלַל בְּאֶסוּר שְׂאֵר גּוֹפָה שֶׁהִיא מִתֵּר,
נִכְלַל גַּם הַגִּיד וְנוֹסֵף עָלָיו אֶסוּר אַחֵר.
ז. הַנוֹטֵל גִּיד הַנֶּשֶׁה - צָרִיךְ לַחֲטֹט אַחֲרָיו, עַד שֶׁלֹא יִשְׁאִיר
מִמֶּנּוּ כְּלוּם. וְנֶאֱמָן הַטָּבַח עַל גִּיד הַנֶּשֶׁה, כִּשֶּׁם שְׁנֹאֲמֵן עַל
הַחֵלֶב; וְאֵין לֹקְחִין בָּשָׂר מִכָּל טָבַח, אֲלָא אִם הָיָה אֹדֶם
בָּשָׂר וּמִחֻזָּק בְּכִשְׁרוֹת - הוּא שֶׁשׁוֹחֲט לַעֲצָמוֹ, וּמוֹכֵר, וְנֶאֱמָן.
ח. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בַּחוּצָה לְאֶרֶץ; וְאֲבָל בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
בְּזֵמַן שֶׁכֻּלָּה לְיִשְׂרָאֵל, לֹקְחִין מִכָּל אֹדֶם.
ט. טָבַח הַנֶּאֱמָן לְמֹכַר בָּשָׂר, וְנִמְצָא בָּשָׂר נִבְלָה אוֹ בָּשָׂר
טְרֵפָה - מַחֲזִיר אֶת הַדָּמִים לְבַעֲלֵים; וּמִשְׁמַתִּין אוֹתוֹ,

1 לְכָל מְלֹאכָה". לְפִיכָף אֵין עוֹשִׂין סְחוּרָה לֹא בְּנִבְלוֹת, וְלֹא
2 בְּטָרְפוֹת, וְלֹא בְּשִׁקְצִים, וְלֹא בְּרָמָשִׁים.
3 יז. הַצִּיד שֶׁנִּדְמָנוּ לוֹ חַיָּה אוֹ עוֹף וְדָג טְמֵאִים וְצִדָּן, אוֹ
4 שֶׁנִּצְוָה לוֹ טְמֵאִים וְטְהוּרִים - מִתֵּר לְמִכְרָן; אָבֵל לֹא יִכְנֹן
5 מְלֹאכְתּוֹ לְטְמֵאִים. וּמִתֵּר לַעֲשׂוֹת סְחוּרָה בְּחֵלֶב שֶׁחִלְבוּ גוֹי
6 וְאֵין יִשְׂרָאֵל רוֹאֶהוּ, וּבִגְבִינַת הַגּוֹיִים, וְכִיּוֹצֵא בָהֶן.
7 יח. זֶה הַכֵּל: כָּל שֶׁאֶסְרוּ מִן הַתּוֹרָה, אֲסוּר לַעֲשׂוֹת בּוֹ
8 סְחוּרָה; וְכָל שֶׁאֶסְרוּ מִדְּבָרֶיהֶם - מִתֵּר לַעֲשׂוֹת בּוֹ סְחוּרָה,
9 בֵּין בְּסִפְקוֹ בֵּין בְּדֹאֵו.

יום שני ד' טבת ה'תשע"ג

פרק ט

12 א. בֶּשֶׂר בְּחֵלֶב - אֲסוּר לְבָשְׁלוֹ וְאֲסוּר לְאָכְלוֹ מִן הַתּוֹרָה,
13 וְאֲסוּר בַּהֲנִיָּה; וְקוֹבְרִין אוֹתוֹ, וְאֶפְרוּ אֲסוּר כְּאֶפֶר כָּל
14 הַנּוֹקְבִיּוֹת. וּמִשִּׁיבִשֵּׁל מְשִׁנִּיהֶן בִּזְיַת - לוֹקָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "לֹא
15 תִּבְשֹׁל גְּדִי בְּחֵלֶב אִמּוֹ". וְכֵן הָאוֹכֵל בִּזְיַת מְשִׁנִּיהֶן, מִן הַבֶּשֶׂר
16 וְהַחֵלֶב שֶׁנִּתְבָּשְׁלוּ כְּאֶחָד - לוֹקָה, וְאִם עַל פִּי שְׂלֹא בִשָּׁל.
17 ב. לֹא שֶׁתֵּק הַכֶּתוּב מִלְּאֲסֹר הָאֲכִילָה, אֲלֵא מִפְּנֵי שֶׁאֲסֹר
18 הַבִּשּׁוּל - כְּלוּמַר: 'וְאֶפְלוּ בִּשּׁוּלוֹ אֲסוּר, וְאֵין צְרִיף לִזְמַר
19 אֲכִילָתוֹ'; כִּמּוֹ שֶׁשֶּׁתֵּק מִלְּאֲסֹר הַבֵּת, מֵאַחַר שֶׁאֲסֹר בֵּת הַבֵּת.
20 ג. אֵין אֲסוּר מִן הַתּוֹרָה אֲלֵא בֶּשֶׂר בְּהֵמָה טְהוּרָה בְּחֵלֶב
21 בְּהֵמָה טְהוּרָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "לֹא תִבְשֹׁל גְּדִי בְּחֵלֶב אִמּוֹ" - וְגִדִּי
22 הוּא כּוֹלֵל וְלֹד הַשּׁוֹר וְוֹלֵד הַשֶּׁה וְוֹלֵד הָעִז, עַד שִׁפְרֹט
23 וְיֵאמַר 'גְּדִי עִזִּים'; וְלֹא נֶאֱמַר 'גְּדִי בְּחֵלֶב אִמּוֹ', אֲלֵא שֶׁדָּבַר
24 הַכֶּתוּב בַּהֲנִיָּה. אָבֵל בֶּשֶׂר בְּהֵמָה טְהוּרָה שֶׁבִּשְׁלוּ בְּחֵלֶב
25 בְּהֵמָה טְמֵאָה, אוֹ בֶּשֶׂר בְּהֵמָה טְמֵאָה שֶׁבִּשְׁלוּ בְּחֵלֶב בְּהֵמָה
26 טְהוּרָה - מִתֵּר לְבָשֵׁל וּמִתֵּר בַּהֲנִיָּה; וְאֵין חֵיבִין עַל אֲכִילָתוֹ
27 מִשּׁוּם בֶּשֶׂר בְּחֵלֶב.

28 ד. וְכֵן בֶּשֶׂר חַיָּה וְעוֹף, בֵּין בְּחֵלֶב בְּהֵמָה בֵּין בְּחֵלֶב חַיָּה -
29 אֵינוֹ אֲסוּר בְּאֲכִילָה מִן הַתּוֹרָה; לְפִיכָף מִתֵּר לְבָשְׁלוֹ וּמִתֵּר
30 בַּהֲנִיָּה. וְאֲסוּר בְּאֲכִילָה מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים, כְּדִי שְׂלֹא יִפְשְׁטוּ
31 הָעַם וְיִבּוֹאוּ לִידֵי אֲסוּר בֶּשֶׂר בְּחֵלֶב שֶׁל תּוֹרָה, וְיֵאָכְלוּ בֶּשֶׂר
32 טְהוּרָה בְּחֵלֶב טְהוּרָה, שֶׁהָרִי אֵין מְשַׁמֵּעַ הַכֶּתוּב אֲלֵא גְדִי
33 בְּחֵלֶב אִמּוֹ מִמֶּשֶׁ, לְפִיכָף אֲסוּר כָּל בֶּשֶׂר בְּחֵלֶב.
34 ה. דְּגִים וְחִגְבִּים, מִתֵּר לְאָכְלָן בְּחֵלֶב; וְהַשּׁוֹחֵט עוֹף, וְנִמְצָא
35 בּוֹ בִּיצִים וְחִמּוּדִים - מִתֵּר לְאָכְלָן בְּחֵלֶב.
36 ו. בֶּשֶׂר הַמְּעַשֵּׂן וְהַמְּבַשֵּׁל בַּחֲמִי טְבֻרָה וְכִיּוֹצֵא בָהֶן - אֵין
37 לוֹקִין עָלֵיו; וְכֵן הַמְּבַשֵּׁל בֶּשֶׂר בְּמֵי חֵלֶב, אוֹ בְּחֵלֶב מֵתָה,
38 אוֹ בְּחֵלֶב זָכָר, אוֹ שֶׁבִּשְׁלָ דָם בְּחֵלֶב - פְּטוּר, וְאֵינוֹ לוֹקָה
39 עַל אֲכִילָתוֹ מִשּׁוּם בֶּשֶׂר בְּחֵלֶב. אָבֵל הַמְּבַשֵּׁל בֶּשֶׂר מֵתָה אוֹ
40 חֵלֶב וְכִיּוֹצֵא בָהֶן, בְּחֵלֶב - לוֹקָה עַל בִּשּׁוּלוֹ; וְאֵינוֹ לוֹקָה
41 עַל אֲכִילָתוֹ מִשּׁוּם בֶּשֶׂר בְּחֵלֶב, שֶׁאֵין אֲסוּר בֶּשֶׂר בְּחֵלֶב חַל
42 עַל אֲסוּר נִבְלָה אוֹ אֲסוּר חֵלֶב - שֶׁאֵין כָּאֵן לֹא אֲסוּר כּוֹלֵל,
43 וְלֹא אֲסוּר מוֹסִיף, וְלֹא אֲסוּר בֵּת אַחַת.
44 ז. הַמְּבַשֵּׁל שְׂלִיל [עוֹבֵר] בְּחֵלֶב, חֵיב; וְכֵן הָאוֹכֵלוֹ. אָבֵל

45 הַמְּבַשֵּׁל שְׂלִיָּה, אוֹ עוֹר וְגִידִין וְעֶצְמוֹת, וְעִקְרֵי קַרְנִים
46 וְטַלְפִּים הַרְפִּים, בְּחֵלֶב - פְּטוּר; וְכֵן הָאוֹכֵלוֹ, פְּטוּר.
47 ח. בֶּשֶׂר שֶׁנִּפְלָ לְתוֹף הַחֵלֶב, אוֹ חֵלֶב שֶׁנִּפְלָ לְתוֹף הַבֶּשֶׂר,
48 וְנִתְבָּשֵׁל עִמּוֹ - שְׁעוּרוֹ בְּנוֹתֵן טַעַם. כִּיּוֹצֵא: חֲתִיקָה שֶׁל בֶּשֶׂר
49 שֶׁנִּפְלָה לְקִדְרָה וְרִתְחַת שֶׁל חֵלֶב - טוֹעַם הַגּוֹי אֶת הַקִּדְרָה:
50 אִם אָמַר שֵׁישׁ בָּהּ טַעַם בֶּשֶׂר, אֲסוּרָה; וְאִם לֹא, מִתֵּרָת.
51 וְאוֹתָהּ חֲתִיקָה, אֲסוּרָה. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? שֶׁקֹּדֶם
52 וְהוֹצִיא אֶת הַחֲתִיקָה קֹדֶם שֶׁתְּפַלֵּט חֵלֶב שֶׁבִּלְעָה; אָבֵל אִם
53 לֹא סָלַק - מִשְׁעֲרִין אוֹתָהּ בְּשִׁשִּׁים; מִפְּנֵי שֶׁהַחֵלֶב שֶׁנִּבְלַע
54 בָּהּ וְנֶאֱסַר, יֵצֵא וְנִתְעַרֵּב עִם שְׂאֵר הַחֵלֶב.
55 ט. נָפַל חֵלֶב לְתוֹף קִדְרָה שֶׁל בֶּשֶׂר - טוֹעֵמִין אֶת הַחֲתִיקָה
56 שֶׁנִּפְלָ עָלֶיהָ חֵלֶב: אִם אֵין בָּהּ טַעַם חֵלֶב, הַכֵּל מִתֵּר; וְאִם
57 יֵשׁ בַּחֲתִיקָה טַעַם חֵלֶב - אִף עַל פִּי שֶׁאֵם תִּפְסֹחַ הַחֲתִיקָה
58 לֹא יִשְׁאָר בָּהּ טַעַם - הוּאִיל וְיֵשׁ בָּהּ עֵתָה טַעַם חֵלֶב, נֶאֱסָרָה
59 אוֹתָהּ חֲתִיקָה. וּמִשְׁעֲרִין בְּכֻלָּהּ: אִם הָיָה בְּכָל שֵׁישׁ בְּקִדְרָה,
60 מִן הַחֲתִיכוֹת וְהַיֵּרֶק וְהַמֶּרֶק וְהַתְּבַלִּין, כְּדִי שֶׁתִּהְיֶה חֲתִיקָה
61 זוֹ אֶחָד מִשִּׁשִּׁים מִן הַכֵּל - הַחֲתִיקָה אֲסוּרָה, וְהַשְּׂאֵר מִתֵּר.
62 י. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּשְׂלֹא נַעַר אֶת הַקִּדְרָה בַּתְּחִלָּה
63 כִּשְׁנִפְלָ הַחֵלֶב אֲלֵא לְבִסּוּף, וְלֹא כִּסָּה. אָבֵל אִם נַעַר מִתְּחִלָּה
64 וְעַד סוּף, אוֹ שֶׁכִּסָּה מִשְׁעַת נְפִילָה עַד סוּף - הָרִי זֶה בְּנוֹתֵן
65 טַעַם. וְכֵן אִם נָפַל חֵלֶב לְתוֹף הַמֶּרֶק אוֹ לְתוֹף הַחֲתִיכוֹת וְלֹא
66 נוֹדַע לְאִיזוֹ חֲתִיקָה נָפַל - נוֹעַר אֶת הַקִּדְרָה כְּלָה עַד שִׁיתְעַרֵּב
67 הַכֵּל; אִם יֵשׁ בְּקִדְרָה כְּלָה טַעַם חֵלֶב, אֲסוּרָה; וְאִם לֹא, מִתֵּרָת.
68 אִם לֹא נִמְצָא גוֹי שִׁטְטֵעַם וְנִסְמָךְ עָלָיו - מִשְׁעֲרִין
69 בְּשִׁשִּׁים, בֵּין בֶּשֶׂר לְתוֹף חֵלֶב בֵּין חֵלֶב לְתוֹף בֶּשֶׂר; אֶחָד
70 מִשִּׁשִּׁים, מִתֵּר; פְּחוֹת מִשִּׁשִּׁים, אֲסוּר.
71 יא. קִדְרָה שֶׁבִּשְׁלָ בָּהּ בֶּשֶׂר, לֹא יִבְשֹׁל בָּהּ חֵלֶב; וְאִם בִּשָּׁל,
72 בְּנוֹתֵן טַעַם.
73 יב. הַכֵּחַל [שד הבחמה], אֲסוּר מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים; שֶׁאֵין בֶּשֶׂר
74 שֶׁנִּתְבָּשֵׁל בְּחֵלֶב שְׁחוּטָה אֲסוּר מִן הַתּוֹרָה, כִּמּוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.
75 הַכֵּחַל שֶׁקִּרְעוּ וּמָרַק הַחֵלֶב שָׁבוּ, מִתֵּר לְצִלוֹתוֹ וּלְאָכְלוֹ; וְאִם
76 קִרְעוּ שְׁתֵּי וְעָרַב, וְטָחוּ [סחט] בַּכֵּחַל עַד שֶׁשָּׂא נִשְׁאָר בּוֹ
77 לְחִלּוּחִית חֵלֶב - מִתֵּר לְבָשְׁלוֹ עִם הַבֶּשֶׂר. וְכֵחַל שֶׁלֹא קִרְעוּ,
78 בֵּין שֶׁל קִטְנָה שֶׁלֹא הִנִּיקָה בֵּין שֶׁל גְּדוּלָּה - אֲסוּר לְבָשְׁלוֹ;
79 וְאִם עָבַר וּבִשְׁלוּ בְּפִנֵּי עֶצְמוֹ, מִתֵּר לְאָכְלוֹ; וְאִם בִּשְׁלוּ עִם
80 בֶּשֶׂר אַחֵר - מִשְׁעֲרִין אוֹתוֹ בְּשִׁשִּׁים, וְכֵחַל מִן הַמִּנְיָן.
81 יג. כִּיּוֹצֵא? אִם הָיָה הַכֵּל עִם הַכֵּחַל כִּמּוֹ שִׁשִּׁים בְּכֵחַל -
82 הַכֵּחַל אֲסוּר, וְהַשְּׂאֵר מִתֵּר; וְאִם הָיָה בְּפָחוֹת מִשִּׁשִּׁים, הַכֵּל
83 אֲסוּר. וּבֵין כֶּף וּבֵין כֶּף, אִם נָפַל לְקִדְרָה אַחֶרֶת - אוֹסֵר
84 אוֹתָהּ, וּמִשְׁעֲרִין בּוֹ בְּשִׁשִּׁים כְּרָאוּשׁוֹנָה; שֶׁהַכֵּחַל עֶצְמוֹ
85 שֶׁנִּתְבָּשֵׁל, נַעֲשֶׂה בַּחֲתִיקָה הָאֲסוּרָה; וְאֵין מִשְׁעֲרִין בּוֹ אֲלֵא
86 כְּמוֹת שֶׁהוּא בָּעֵת שֶׁנִּתְבָּשֵׁל, לֹא כְּמוֹת שֶׁהָיָה בְּשַׁעַת שֶׁנִּפְלָ.
87 יד. אֵין צוּלִין אֶת הַכֵּחַל שֶׁחֲתָכוּ, לְמַעַלָּה מִן הַבֶּשֶׂר
88 בְּשִׁפּוּד; וְאִם צָלְהוּ, הַכֵּל מִתֵּר.
89 טו. קִבָּה שֶׁבִּשְׁלָה בְּחֵלֶב שְׂבָהּ, מִתֵּרָת; שֶׁאֵינוֹ חֵלֶב, אֲלֵא
90 הָרִי הוּא כְּטוּפוֹת, שֶׁהָרִי יִשְׁתַּנֵּה בְּמַעֲצִים.

47 שיש בו טעם החלב; אבל מניח פד החמץ בצד פד הפמץ, 48 שאין החמץ שואב ממנו.
49 כו. מי שאכל גבינה או חלב תחלה - מתר לאכל אחריו 50 בשר מיד, וצריך שידיח ידיו ויקנח פיו בין הגבינה ובין 51 הבשר. וכמה יקנח פיו? בפת או בפרות, שלושעסן וכולעסן 52 או פולטן; ובכל מקנחתין את הפה - חוץ מתמרים או קמח 53 או ירקות, שאין אלו מקנחתין יפה.
54 כז. במה דברים אמורים? בבשר בהמה או חיה; אבל אם 55 אכל בשר עוף אחר שאכל הגבינה או החלב, אינו צריך 56 לא קנחת הפה ולא נטילת ידים.
57 כח. מי שאכל בשר בתחלה, בין בשר בהמה בין בשר עוף 58 - לא יאכל אחריו חלב עד שישקה ביניהן כדי שיעור 59 סעודה אחרת, והוא כמו שש שעות; מפני הבשר של בין 60 השנים, שאינו סר בקנחת.

יום שלישי ה' טבת ה'תשע"ג

פרק י

62 א. כל אסורין שאמרנו, הם במיני נפש חיה; ויש אסורין 63 אחרים של תורה, בזרע הארץ - והן החדש, וכלאי הכרם, 64 והערלה, והשכל.
65 ב. החדש כיצד? כל אחד מחמשת מיני תבואה בלבד - 66 אסור לאכל מן החדש שלו קדם שיקרב העמר בששה עשר 67 בניסן, שנאמר: "ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו"; וכל 68 האוכל פזית חדש קדם הקרבת העמר, לוקה מן התורה - 69 בכל מקום ובכל זמן, בין בארץ בין בחוצה לארץ, בין בפני 70 הבית בין שלא בפני הבית. אלא שבזמן שיש מקדש - 71 משיקרב העמר, תתר החדש ביירושלים; והמקומות 72 הרחוקין, מתירין אחר חצות, שאין בית דין מתעצלין בו עד 73 אחר חצות. ובזמן שאין בית המקדש - כל היום פלו אסור 74 מן התורה; ובזמן הזה, במקומות שעושין שני ימים - 75 החדש אסור כל יום שבועה עשר בניסן עד לערב, מדברי 76 סופרים.
77 ג. האוכל לחם וקלי [גרעינים קלויים] וכרמל [שבלים 78 קלויים], פזית מפל אחד ואחד - לוקה שלש מלקיות, 79 שנאמר: "ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו" - מפי השמועה 80 למדו, ששלשמן בלאוין חלוקין זה מזה.
81 ד. כל תבואה שהשרישה קדם הקרבת העמר - אף על פי 82 שלא נגמרה אלא אחר שקרב העמר, מתרת באכילה 83 משקרב העמר; ותבואה שהשרישה אחר שקרב העמר - 84 אף על פי שהיתה ורועה קדם שקרב העמר, הרי זו אסורה 85 עד שיקרב העמר של שנה הבאה. ודין זה בכל מקום ובכל 86 זמן, מן התורה.
87 ה. תבואה שהשרישה אחר העמר, וקצרה, וזרע מן החטים 88 בקרקע, ואחר כך קרב העמר הפא וצדין החטים בקרקע - 89 הרי אלו ספק אם התירן העמר, פאלי היו מנחין בכד, או 90

1 טז. אסור להעמיד [לייצב] הגבינה [באמצעות השחייה] 2 בעור הקבה של שחוטת. ואם העמיד - טועם את הגבינה; 3 אם יש בה טעם בשר, אסורה; ואם לאו, מתרת. מפני 4 שהמעמיד - דבר המתיר הוא, שקבת שחוטת היא; ואין 5 פאן אלא אסור בשר בחלב, ששעורו בנותן טעם. אבל 6 המעמיד בעור קבת נבלה וטרפה ובהמה טמאה - הואיל 7 והמעמיד דבר האסור בפני עצמו, נאסרה הגבינה משום 8 נבלה, לא משום בשר בחלב. ומפני חשש זה, אסרו גבינת 9 הגויים כמו שבארנו.
10 יז. הבשר לבדו מתר, והחלב לבדו מתר, ובהתערב שניהן 11 על ידי בשול נאסרו שניהן. במה דברים אמורים? 12 שנתבשרו שניהן ביחד, או שנפל חם לתוך חם, או צונן 13 לתוך חם; אבל אם נפל אחד משניהן והוא חם לתוך השני 14 והוא צונן - קולף הבשר פלו שנגע בו החלב, ואוכל 15 השאר. ואם נפל צונן לתוך צונן - מדיח התתיכה, ואוכל 16 לפיכך, מתר לצרר בשר וגבינה במטפחת אחת, והוא שלא 17 יגעו זה בזה; ואם נגעו - מדיח הבשר ומדיח הגבינה, 18 ואוכל.
19 יח. מליח [= בשר בשימור במלח] שאינו נאכל מחמת מלחו, 20 הרי הוא פרוטח; ואם נאכל פמות שהוא כמו הפותח, אינו 21 פרוטח.
22 יט. עוף שחוט שנפל לחלב, או לכותח שיש בו חלב - 23 אם חי הוא, מדיחו ומת; ואם צלי, קולפו; ואם היה בו 24 פלחים פלחים או שהיה מתפל בתכלין, ונפל לחלב או 25 לכותח - הרי זה אסור.
26 כ. אסור להעלות העוף עם הגבינה על השלחן שהוא אוכל 27 עליו - גזרה משום הרגל עברה, שמא יאכל זה עם זה; אף 28 על פי שהעוף בחלב אסור מדברי סופרים.
29 כא. שגי אכסנאין [אורחים] שאינן מפירין זה את זה - 30 אוכלין על שלחן אחד, זה בשר בהמה וזה גבינה, מפני 31 שאין זה גס לבו בזה כדי שיאכל עמו.
32 כב. אין לשין את העסה בחלב; ואם לש - כל הפת 33 אסורה, מפני הרגל עברה; שמא יאכל בה בשר. ואין שטין 34 את התנור באליה; ואם שט - כל הפת אסורה, עד שייסיק 35 את התנור; שמא יאכל בה חלב. ואם שנה בצורת הפת עד 36 שתהיה נכרת, כדי שלא יאכל בה לא בשר ולא חלב - הרי 37 זה מתר.
38 כג. פת שאפיה עם הצלי, ודגים שצלן עם הבשר - אסור 39 לאכלן בחלב. קערה שאכלו בה בשר, ובשלו בה דגים - 40 אותן הדגים, מתר לאכלן בכותח.
41 כד. סכין שחתך בה בשר צלי, וחזר וחתך בה צנן וכיוצא 42 בו מדברים חריפין - אסור לאכלן בכותח; אבל אם חתך 43 בה קשות או אבשים - גורד מקום החתך, ואוכל השאר 44 בחלב.
45 כה. אין מניחין פד של מלח בצד פד של כמץ [כותח] - 46 מפני שהוא שואב ממנו, ונמצא מבשל הבשר במלח זה

47 שיאכל ישראל כנגד אותם הפרות - אם התנו כזה, אסור; 48 שיהיה זה כמחליף פרות ערלה.
 49 טו. יראה לי, שאין דין נטע רבעי נוהג בחוצה לארץ, אלא 50 אוכל פרות שנה רביעית בלא פדיון כלל; שלא אמרו אלא 51 הערלה. וקל וחומר הדברים: ומה סוניה שהיא חבבת 52 במעשרות ובשביעית מדבריהם, אינה חבבת בנטע רבעי, 53 כמו שיתבאר בהלכות מעשר שני - חוצה לארץ לא כל 54 שבן, שלא יהיה נטע רבעי נוהג בה? ! אבל בארץ ישראל 55 - נוהג בה בין בפני הבית בין שלא בפני הבית. והורו 56 מקצת גאונים, שברם רבעי לבדו פודין אותו בחוצה לארץ, 57 ואחר כך יהיה מתר באכילה; ואין לדבר זה עקר.
 58 טז. פרות שנה רביעית בלא, אסור לאכל מהם בארץ 59 ישראל עד שיפדו; ובהלכות מעשר שני יתבאר משפטי 60 פדיון, ודין אכילתו, ומאימתי מונין לערלה ולרבעי.
 61 יז. ביצר פודין פרות נטע רבעי בזמן הזה? אחר שאוסף 62 אותן, מברך: 'ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, אשר 63 קדשנו במצוותיו, וצונו על פדיון נטע רבעי'. ואחר כך 64 פודה את כלן, ואפלו בפרוטה אחת, ואומר: 'הרי אלו 65 פדיוני בפרוטה זו'; ומשליך אותה פרוטה לים המלח. או 66 מחללן על שנה פרוטה מפרות אחרות, ואומר: 'הרי כל 67 הפרות האלו מחללין על חטים אלו' או 'על שעורים אלו' 68 וכיוצא בזה, ושורף אותן, כדי שלא יהיו תכלה לאחרים. 69 ואוכל כל הפרות.
 70 יח. הורו מקצת הגאונים, שאף על פי שפדה פרות שנה 71 רביעית או חללן, אסור לאכלן עד שתכנס שנה חמישית; 72 ודבר זה אין לו עקר. ויראה לי, שזו שגגת הוראה; ופסוק 73 הטעם, לפי שפתיב: "ובשנה החמישית תאכלו את פרי". 74 ואין ענין הפתיב אלא שבשנה החמישית תאכלו פרי בלא 75 פדיון, ככל חלין שבעולם. ואין ראוי לחש להוראה זו.
 76 יט. השכל ביצר? כל אכל שהוא חייב להפריש ממנו 77 תרומה ומעשרות - קדם שיפריש ממנו, נקרא 'טבל'; 78 ואסור לאכל ממנו, שנאמר: "ולא יחללו את קדשי בני 79 ישראל את אשר ירימו לה", כלומר לא ינהגו בהן מנהג 80 חלין, ועדין קדשים שעתידין להתרם לא הורמו. האוכל 81 פזית מן הטבל קדם שיפריש ממנו תרומה גדולה ותרומת 82 מעשר - חייב מיתה בידי שמים, שנאמר: "ולא יחללו את 83 קדשי בני ישראל וגו'" והשיאו אותם עון אשמה".
 84 כ. אבל האוכל מדבר שנטלה ממנו תרומה גדולה ותרומת 85 מעשר, ועדין לא הפריש ממנו מעשרות, ואפלו לא נשאר 86 בו אלא מעשר עני - הרי זה לוקה משום אוכל טבל, ואין 87 בו מיתה; שאין עון מיתה אלא בתרומה גדולה ותרומת 88 מעשר.
 89 כא. אזהרה לאוכל טבל שלא הורמו ממנו מעשרות, בכלל 90 שנאמר: "לא תוכל לאכל בשעריך מעשר דגנך וגו'". 91 ובהלכות תרומות ומעשרות יתבאר איזה דבר חייב בתרומה 92 ובמעשרות, ואיזה דבר פטור, ואיזה דבר הוא חייב מן

1 לא יתיר אותן, מפני שבטלו בקרקע. לפיכך, אם לקט מהם 2 ואכל, אינו לוקה; אבל מפני אותו מפת מרדות. וכן שבלת 3 שהביאה שליש מלפני העמר, ועקרה, ושחלה אחר שקרב 4 העמר, והוסיפה - הרי זה ספק אם תהיה אסורה מפני 5 התוספת עד שיבוא העמר הבא, או לא תהיה אסורה, שהרי 6 השרישה קדם העמר.
 7 ו. כלאי הכרם ביצר? מין ממני תבואה או מיני ירקות 8 שגזרעו עם הגפן - בין שזרע ישראל, בין שזרע גוי, בין 9 שעלו מאליהן, בין שננטע הגפן בתוך הירק - שניהם 10 אסורין באכילה ובהנאה, שנאמר: "פן תקדש המלאה הנרע 11 אשר תזרע, ותבואת הכרם" - כלומר פן תתרחק, ותאסר 12 שניהן.
 13 ז. והאוכל פזית מכלאי הכרם - בין מן הירק, בין מן 14 הענבים - לוקה מן התורה; ושניהם מצטרפין זה עם זה.
 15 ח. במה דברים אמורים? שגזרעו בארץ ישראל; אבל 16 בחוצה לארץ, כלאי הכרם מדברי סופרים. ובהלכות כלאים 17 יתבאר איזה מין אסור בכלאי הכרם, ואיזה מין אינו אסור, 18 והיאך יאסר, ומתי יאסר, ואיזה דבר מקדש גורם חיוב 19 שריפה, ואיזה דבר אינו מקדש.
 20 ט. הערלה ביצר? כל הנוטע אילן מאכל - כל פרות 21 שעושה אותו אילן שלש שנים משגורע, הרי הן אסורין 22 באכילה ובהנאה, שנאמר: "שלש שנים יהיה לכם ערלים, 23 לא יאכל"; וכל האוכל מהן פזית, לוקה מן התורה.
 24 י. במה דברים אמורים? בנוטע בארץ ישראל, שנאמר: "כי 25 תבאו אל הארץ וגו'"; אבל אסור ערלה בחוצה לארץ - 26 הלכה למשה מסיני, שודאי הערלה בחוצה לארץ אסורה, 27 וספקה מתר. ובהלכות מעשר שני יתבאר דברים האסורין 28 משום ערלה ודברים המתירין.
 29 יא. ספק ערלה וכלאי הכרם - בארץ ישראל, אסור; 30 ובסוריה, והיא ארצות שבבש דוד, מתר. ביצר? היה כרם 31 ערלה וענבים נמכרות חוצה לו, היה ירק זרע בתוכו וירק 32 נמכר חוצה לו - שמא ממנו הוא זה, שמא מאחר - 33 בסוריה, מתר. ובחוצה לארץ, אפלו ראה הענבים יוצאות 34 מכרם ערלה, או ירק יוצא מן הכרם - לוקח מהן; והוא 35 שלא יראה אותו בוצר מן הערלה או לוקט הירק בידו.
 36 יב. כרם שהוא ספק ערלה או ספק כלאים - בארץ ישראל, 37 אסור; ובסוריה, מתר. ואין צריך לומר בחוצה לארץ.
 38 יג. חבית זין הנמצאת טמונה בפרדס של ערלה - מתרת 39 בהנאה, שאין הגנב גונב ממקום וטומן בו; אבל ענבים 40 הנמצאין טמונים שם - אסורין, שמא משם נלקטו והצניעו 41 שם.
 42 יד. גוי וישראל שהיו שתפין בנטיעה - אם התנו מתחלת 43 השתפות שיהיה הגוי אוכל שני ערלה, וישראל אוכל שלש 44 שנים משני התר כנגד שני הערלה - הרי זה מתר; ואם לא 45 התנו מתחלה, אסור; ובלבד שלא יבואו לידי השבון. 46 ביצר? כגון שיחשב כמה פרות אכל הגוי בשני ערלה, עד

קצרו, ואין מפקדין אצלו [לזמן ארוך]. וכן כל גוי שאינו
עובד עבודה זרה, כגון אלו הישמעאלים - יינם אסור
בשתיה, ומתיר בהנה; וכן הזריז כל הגאונים. אבל הנוצרים
- עובדי עבודה זרה הן, וסתם יינם אסור בהנה.
ח. כל מקום שנאמר בענין זה שהיין אסור - אם היה הגוי
שנאסר היין בגללו עובד עבודה זרה, הרי הוא אסור
בהנה; ואם אינו עובד עבודה זרה, הרי הוא אסור בשתיה
בלבד. וכל מקום שנאמר 'גוי' סתם, הרי זה עובד עבודה
זרה.
ט. אין מתנסף לעבודה זרה, אלא יין שראוי להקרב על
גבי המזבח; ומפני זה, כשגזרו על סתם יינם וגזרו על כל
יין שיגע בו הגוי שיהיה אסור בהנה, לא גזרו אלא על
היין הראוי להתנסף. לפיכך, יין מבשל של ישראל שנגע
בו הגוי - אינו אסור, ומתיר לשתותו עם הגוי בכוס אחד;
אבל יין מזוג, ויין שהתחיל להחמיץ ואפשר שישתה - אם
נגע בו, נאסר.
י. הזריז גאון המערב, שאם נתערב ביין ישראל מעט דבש
או מעט שאור - הואיל ואינו ראוי למזבח, הרי הוא
כמבשל או כשכר ואינו מתנסף; ומתיר לשתותו עם הגוי.
יא. מאימתי נאסר יין הגויים? משדרוך וימשך [ניגור] היין;
אף על פי שלא ירד לבור, אלא עדן הוא בגת - הרי זה
אסור; לפיכך, אין דורכין עם הנכרי בגת, שמא יגע בידו
וינסף, ואפלו היה כפות. ואין לוקחין ממנו גת דרוכה, ואף
על פי שעדין היין מערב עם החרצנין והזוגין ולא ירד
לבור.
יב. נכרי שדרוך היין ולא נגע בו, והרי ישראל עומד על
גביו, וישראל הוא שכנסו בחבית - הרי זה אסור בשתיה.
יג. החמץ של גויים אסור בהנה, מפני שנעשה יין נסוף
קדם שיחמיץ. גוי שהיה דורס ענבים בחבית - אף על פי
שהיין צף על גבי ידיו, אין חוששין משום יין נסוף; הנה
אוכל מן הסלים [סבהם ענבים], והותר כסאה וכסאיתם,
וירקן לגת - אף על פי שהיין נמתז על הענבים, אינו עושה
יין נסוף.
יד. החרצנים והזוגין של גויים - אסורין בהנה כל שנים
עשר חדש; ולאחר שנים עשר חדש - כבר יבשו ולא
נשארה בהן לחלוחית, ומתירין באכילה. וכן שמרים של יין
שיבשו - לאחר שנים עשר חדש מתירין, שהרי לא נשאר
בהן ריח יין, והרי הן כעפר וכאדמה.
טו. נודות הגויים וקנקנין שהכניסו בהן הגויים יינם -
אסור לתן לתוכן יין, עד שיששן שנים עשר חדש, או עד
שיחזרן לאור [לכבש] עד שיתרפה הנפת שעליהן
[מהחום], או שיחמו, או עד שיתן לתוכן מים שלשה ימים
מצת למצת, ומערה המים ומחליף מים אחרים כל מצת למצת
שלשה פעמים בשלשת הימים; בין שהיו הכלים שלקח, בין
שהיו של ישראל ושאלו אותן והכניסו בהן יינן. ואם נתן
לתוכן יין קדם שיתרה אותן, הרי זה אסור בשתיה.
טז. ומתיר לתן לתוכן שכר או ציר [של דגים] או מורקס

התורה, ואיזה הוא החיב מדברי סופרים. והאוכל פזית
מטבל של דביתהם, או מפלאי הפרם וערלה של חוצה לארץ
- מכין אותו מכת מרדות.
כב. הטבל, והחדש, והקדש, וספיחי שביעית, והפלאים,
והערלה - משקין היוצאין מפרותיהן אסורין כמותן, ואין
לוקין עליהן; חוץ מיין ושמן של ערלה ויין של פלאי הפרם
- שלוקין עליהן בדרך שלוקין על הזיתים ועל הענבים
שלנה.
כג. יש בקדשים אסורין אחרים במאכלות, וכלן של תורה
הן - כגון אסורין שיש באכילת תרומות, ובכורים, וחלה,
ומעשר שני; ואסורין שיש בקדשי המזבח, כגון פגול ונוטר
וטמא. וכל אחד מהן יתבאר במקומו.
כד. ושעור כל אכילה מהן - פזית, בין למלקות בין לברת.
וכבר בארנו אסור חמץ בפסח ודיניו בהלכות חמץ ומצה.
אבל אסור אכילה ביום הכפורים, אינו אסור מין בפני
עצמו; וכן אסור יוצא מגופן על הנזיר, אינו שונה בכל.
ולפיכך יתבאר אסור כל אחד מהן ושעורו ודיניו, במקומו
הראוי לו.

יום רביעי ו' טבת ה'תשע"ג

פרק יא

א. יין שנתנסף לעבודה זרה, אסור בהנה; והשוותה ממנו
כל שהוא, לוקה מן התורה. וכן האוכל כל שהוא מתקרבת
[שמוקרב לו] עבודה זרה, מבשר או פרות, אפלו מים ומלח
- האוכל מהן כל שהוא לוקה, שנאמר: "אשר חלב וזבחימו
יאכלו, וישתו יין נסיכם".
ב. יין שנתנסף לה, כזבח שקרב לה; וכיון שאסור זה משום
עבודה זרה הוא, אין לו שעור, שנאמר בעבודה זרה: "ולא
ידבק בידך מאומה מן החרם".
ג. יין הגויים שאין אנו יודעין אם נתנסף או לא נתנסף,
והוא הנקרא 'סתם יינם' - אסור בהנה כיון שנתנסף; ודבר
זה, מגזרת סופרים הוא. והשוותה מסתם יינם רביעית, מכין
אותו מכת מרדות.
ד. וכל יין שיגע בו הגוי - הרי זה אסור, שמא נסף אותו,
שמחשבת הגוי לעבודה זרה. הא למדת, שייין ישראל שנגע
בו הגוי - דינו כסתם יינם, שהוא אסור בהנה.
ה. גוי שנגע ביין שלא בכונה, וכן תינוק גוי שנגע ביין -
אסור בשתיה, ומתיר בהנה. הלוקח עבדים מן הגויים, ומלן
וטבלן - מיד אינן מנסכין, ויין שיגעו בו מתיר בשתיה, ואף
על פי שעדין לא נהגו בדת ישראל, ולא פסקה עבודה זרה
מפיהן.
ו. בני השפחות הגויות שגולדו ברשות ישראל ומלו, ועדין
לא טבלו - הגדולים אוסרין היין כשיגעו בו, והקטנים אינן
אוסרין.
ז. גר תושב, והוא שקבל עליו שבע מצוות כמו שבארנו -
יינו אסור בשתיה, ומתיר בהנה; ומתירין אצלו יין [לזמן]

כה. בזמן שהיתה ארץ ישראל בלא לישאל, היו לוקחין
היין מכל אדם מישאל, ואין חוששין לו; ובחוצה לארץ,
לא היו לוקחין מכל אדם מישאל, אלא מאדם שהחזק
בכשרות. ובזמן הזה, אין לוקחין יין בכל מקום אלא מאדם
שהחזק בכשרות; וכן הפשר והגבינה וחתוכת דג שאין בה
סימן, כמו שבארנו.
כו. המתארח אצל בעל הבית בכל מקום ובכל זמן, והביא
לו יין או בשר או גבינה וחתוכת דג – הרי זה מתר ואינו
צריך לשאל עליו, אף על פי שאינו מכיר אלא יודע שהוא
יהודי בלבד. ואם החזק שאינו פשר ולא מדקדק בדברים
אלו, אסור להתארח אצלו; ואם עבר ונתארח אצלו – אינו
אוכל בשר ולא שותה יין על פיו, עד שיעיר לו אדם פשר
עליהן.

יום חמישי ז' טבת ה'תשע"ג

פרק יב

א. ביצד היא הנגיעה שאוסר בה הגוי היין? הוא שניגע
ביין עצמו, בין בידו בין בשאר אבריו שדרךן לנסף בהן,
וישכשף. אבל אם פשט ידו לחבית, ותפסו את ידו קדם
שיוציאה, ולא ינידה, ופתחו החבית מלמטה עד שיצא היין
ויבד למטה מידו – לא נאסר היין. וכן אם אחז כלי פתוח
של יין, ושכשכו – אף על פי שלא הגביה הכלי, ולא נגע
ביין – נאסר היין.
ב. נטל כלי של יין, והגביהו ויצק היין – אף על פי שלא
שכשף, נאסר; שהרי בא היין מכחו. הגביה, ולא שכשף
ולא נגע – מתר.
ג. נכרי שהיה אוהז הכלי בקרקע, וישאל צק לתוכו יין –
היין מתר; ואם נדגדג הגוי הכלי, נאסר היין.
ד. כלי סתום – מתר לטלטלו הגוי ממקום למקום, ואף על
פי שהיין מתנדנד; שאין זה דרך הנסוף. העביר נוד של יין
ממקום למקום, והוא אוהז פי הנוד בידו – בין שהיה הנוד
מלא או חסר – מתר, ואף על פי שהיין מתנדנד. העביר
כלי חרש פתוח מלא יין, אסור שמא יגע בו; ואם היה
חסר, מתר אלא אם כן שכשכו.
ה. גוי שנגע ביין, ולא נתפנן לזה – הרי היין מתר בהנחה
בלבד. ביצד? כגון שנפל על נוד של יין, או שהושיט ידו
לחבית על מנת שהיא שמן ונמצאת יין.
ו. בא היין מכחו של גוי בלא כונה – הואיל ולא נגע ביין,
הרי זה מתר בשתיקה. ביצד? כגון שהגביה כלי של יין ויצק
לכלי אחר, והוא מדמה שהוא שכר או שמן – הרי זה מתר.
ז. נכנס הגוי לבית או לחנות לבקש יין, ופשט ידו כשהוא
מחפש, ונגע ביין – אסור; שהרי ליין נתפנן, ואין זה נוגע
בלא כונה.
ח. חבית שנסדקה לארקה, וקדם הגוי וחקקה [הידק]
באצבעותיו] כדי שלא יתפדרו החרשים – הרי זה מתר

1 [שומן דגים] מיד, ואינו צריך לכלים; ומתר לתן היין לתוכן
2 אחר שיתן הציר או המורס, שהמלח שורפן.
3 יז. הלוקח כלים חדשים שאינן מזפתין מן הגויים – נותן
4 לתוכן יין מיד, ואינו חושש שמא נתנו בהן יין נסף; ואם
5 היו מזפתין – מדיחן, ואף על פי שהן חדשים. וכן כלי
6 שנתנו בו יין נסף ואין מכנסו לקיים, כגון כלי שחושף בו
7 או המשפך וכיוצא בהן – משכשכו במים, ודיו.
8 יח. וכן כוס של חרש ששתה בו הגוי, אסור לשתות בו
9 פעם ראשונה ושניה; ושלישית מתר, שפכר הלכו צחצוחי
10 היין שבו; והוא שהיה מצפה באבר דרך שהיוצרים עושין,
11 או שהיה מזפת; אבל של חרש, צריך הדחה.
12 יט. כלי חרש השועים באבר [מצופים במתכת] ששפתמשו
13 בהן ביין נסף – אם היו לבנים, או אדמים, או שחורים –
14 מתרין; ואם היו ירקין – אסורין, מפני שהן בולעין. ואם
15 יש בהן מקום מגלה של חרש – בין לבנים, בין ירקין –
16 אסורין, מפני שהן בולעין. ויראה לי, שאין הדבר אלא
17 בשפנסו בהן לקיים; אבל אם לא כנסו בהן לקיים – מדיחן
18 ומתרין, ואפלו הן של חרש.
19 כ. גת של אבן ושל עץ שדרך בהן הגוי, או גת של אבן
20 שזפתה הגוי אף על פי שלא דרך בהן – מדיחן במים
21 ובאפר ארבעה פעמים, ודורף בהן. ואם היתה בהן
22 לחלוחית, מקדים האפר למים; ואם לאו, מקדים המים.
23 כא. גת של אבן מזפתת שדרך בה הגוי, או גת של עץ
24 זפותה אף על פי שלא דרך בה – צריך לקלף את הזפת.
25 ואם ישנה שנים עשר חדש, או נתן בה מים שלשה ימים
26 מעת לעת – אינו צריך לקלף; לא תהיה הגת חמומה יתר
27 מן הקנקנים; לא נאמר יקלף, אלא להתיקה מיד.
28 כב. גת של חרש – אף על פי שקלף את הזפת, אסור לדרך
29 בה מיד, עד שיחם אותה באש עד שירפה הזפת. ואם ישנה
30 או נתן בה מים שלשה ימים – מתרת כמו שבארנו.
31 כג. משמרת [מסוננת] של יין של גויים – אם היתה של
32 שער, מדיחה ומשמר בה; ואם היתה של שש, מישנה שנים
33 עשר חדש; ואם יש בה קשרים, מתיירן. וכן כלי חלף
34 והוצין וכיוצא בהן, מקפידות שדורכין בהן יין – אם היו
35 תפורין בחבלים, מדיחן; ואם היו אחוזות זו בזו בסבוף
36 קשה, מדיחן באפר ובמים ארבעה פעמים ומגבן,
37 ומשתמש בהן; ואם היו תפורות בפשתן, מישנן שנים עשר
38 חדש; ואם יש בהן קשרים, מתיירן.
39 כד. כלי הגת שדרך בהן הנכרי יין נסף, ביצד מטהרין אותו
40 כדי שידרך בהן הישראל? הדפין [שמניחים על הענבים]
41 והעדרשים [גושי בטון לדריכה] והלולבין [מטאטאים], מדיחן.
42 העקלין [כלי עור] של נסרין ושל בצבוצ [קנבוס], מנגבן.
43 של שיפה [עשב גדל במים] ושל גמי, מישנן שנים עשר
44 חדש; ואם רצה לטהרן מיד – מגעילן ברותחין, או חולטן
45 במי זיתים, או מניחן תחת צנור שממיו מקלחין או במעין
46 שממיו רודפין שמים עזרה שעות, ואחר כך יתרו.

48 שִׁפְתָּהּ וְיָגֵף וְתֹגֵב - הֵיזֵן אֲסוּר בִּשְׂתִּיהָ. וְכָל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה,
49 בְּחֵבִיּוֹת טוּמוֹת; אֲבָל בְּפִתּוּחוֹת - אֲפֹלוּ לֹא שָׁהָה, מֵאַחַר
50 שֶׁהוֹדִיעַן שֶׁהוּא מִפְּלִיג, הֵיזֵן אֲסוּר.
51 יח. יִשְׂרָאֵל שֶׁהִיא אוֹכֵל עִם הַגּוֹי, וְהַנִּיחַ יֵזֶן פְּתוּחַ עַל
52 הַשִּׁלְחָן וְיֵזֶן פְּתוּחַ עַל הַדּוּלְפָקִי [מַעֲמֵד לַהֲנַחַת יַיִן], וְיִצֵּא -
53 שֶׁעַל הַשִּׁלְחָן אֲסוּר, וְשֶׁעַל הַדּוּלְפָקִי מִתֵּר; וְאִם אָמַר לוֹ:
54 'מִזֵּג וּשְׂתֵה' - כָּל הֵיזֵן הַפְּתוּחַ שֶׁבְּבֵית אֲסוּר.
55 יט. הִיא שׁוֹתָה עִם הַנָּכְרִי, וְשָׁמַע קוֹל תְּפִלָּה בְּבֵית הַכִּנְסָה
56 וְיִצֵּא - אִף הֵיזֵן הַפְּתוּחַ, מִתֵּר; שֶׁהַנָּכְרִי אוֹמֵר: 'עֲתָה יִזְכֹּר
57 הֵיזֵן וְיָבֹא בַּמְהֵרָה וְיִמָּצֵא אוֹתִי נֹגֵעַ בְּיִנִּי', וְלִפִּי זֶה אֵינוֹ
58 זֶה מִמְקוֹמוֹ, וְאֵין נֶאֱסָר אֲלֵא מֵה שִׁלְפִּנְיוּ בְּלִבָּד.
59 כ. נָכְרִי וְיִשְׂרָאֵל שֶׁהֵיוּ דְרִין בְּחֵצֵר אַחַת, וְיִצֵּאוּ שְׁנֵיהֶן
60 בְּבִהְלָה לְרֵאוֹת חֶתֶן אוֹ הַסֵּפֶד, וְחֹזֵר הַגּוֹי וְסָגַר הַפֶּתַח, וְאַחַר
61 כָּף בָּא יִשְׂרָאֵל - הָרִי הֵיזֵן הַפְּתוּחַ שֶׁבְּבֵית הַיִּשְׂרָאֵלִי בְּהִתְרוֹ;
62 שֶׁלֹּא סָגַר הַגּוֹי אֲלֵא עַל דַּעַת שֶׁכָּבֹד נִכְנָס הַיִּשְׂרָאֵלִי לְבֵיתוֹ
63 וְלֹא נִשְׁאַר אָדָם בַּחוּץ, וְכַמְדָּמָה לוֹ שֶׁהוּא קִדְּמוֹ.
64 כא. יֵזֶן שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְשֶׁל גּוֹי בְּבֵית אֶחָד, וְהָיוּ חֵבִיּוֹת
65 פְּתוּחוֹת, וְנִכְנָס הַגּוֹי לְבֵית, וְנָעַל הַדֶּלֶת בְּעֵדוֹ - נֶאֱסָר כָּל
66 הֵיזֵן. וְאִם יֵשׁ חֲלוֹן בִּדְלָת, שֶׁמִּסְתַּכֵּל מִמֶּנּוּ הַעוֹמֵד אַחוֹרֵי
67 הַפֶּתַח וְרוֹאֶה כְּנֻדוֹ - כָּל הַחֵבִיּוֹת שֶׁכְּנֻד הַחֲלוֹן מִתְרוֹת,
68 וְשָׁמֶן הַצִּדְדִין אֲסוּרִין; שֶׁהָרִי מִפְּתַח מִן הַרוֹאֶה אוֹתוֹ.
69 כב. וְכֵן אִם שָׂאֵג אֶרֶץ וְכִיּוֹצֵא בּוֹ, וְיָבִיחַ הַגּוֹי וְנִחְבֵּא בֵּין
70 הַחֵבִיּוֹת הַפְּתוּחוֹת - הֵיזֵן מִתֵּר; שֶׁהוּא אוֹמֵר: 'שָׁמָּה יִשְׂרָאֵל
71 אַחֵר נִחְבֵּא כָּאֵן, וְהוּא רוֹאֶה אוֹתִי כְּשֶׁאֲנִי'.
72 כג. אוֹצֵר שֶׁל יֵזֶן שֶׁהֵיוּ חֵבִיּוֹתָיו פְּתוּחוֹת, וְיֵשׁ לַגּוֹי חֵבִיּוֹת
73 אַחֲרוֹת בְּאוֹתוֹ הַפּוֹנֵדֶק [מַחֲסוֹן מִשׁוֹתָף], וְנִמָּצֵא הַגּוֹי עוֹמֵד בֵּין
74 חֵבִיּוֹת יִשְׂרָאֵל הַפְּתוּחוֹת - אִם נִבְהַל כְּשֶׁנִּמָּצֵא וְנִתְפַּס עָלָיו
75 כְּנֻב, הָרִי הֵיזֵן מִתֵּר בִּשְׂתִּיהָ; שֶׁמִּפְּתָחוֹ וְיִרְאָתוֹ, אֵין לוֹ פְּנָאִי
76 לְנִסְף. וְאִם לֹא נִתְפַּס כְּנֻב אֲלֵא הָרִי הוּא בּוֹטֵחַ שֶׁם, הֵיזֵן
77 אֲסוּר. וְתִינּוֹק הַנִּמָּצֵא בֵּין הַחֵבִיּוֹת - בֵּין כָּף וּבֵין כָּף, כָּל
78 הֵיזֵן מִתֵּר.
79 כד. גִּדּוּד שֶׁנִּכְנָס לְמִדְיָנָה דֶּרֶךְ שְׁלוֹם - כָּל הַחֵבִיּוֹת
80 הַפְּתוּחוֹת שֶׁבְּחֵבִיּוֹת, אֲסוּרוֹת; וּסְתוּמוֹת, מִתְרוֹת. וּבִשְׁעַת
81 מִלְחָמָה - אִם פָּשַׁט הַגִּדּוּד בְּמִדְיָנָה וְעֵבֶר, אֵלּוּ וְאֵלּוּ מִתְרוֹת,
82 מִפְּנֵי שֶׁאֵין לָהֶן פְּנָאִי לְנִסְף.
83 כה. גּוֹי שֶׁנִּמָּצֵא עוֹמֵד בְּצֵד הַבּוֹר שֶׁל יֵזֶן - אִם יֵשׁ לוֹ מְלִיחָה
84 עַל אוֹתוֹ הֵיזֵן, הָרִי זֶה אֲסוּר; מִפְּנֵי שֶׁלְּבֹב גָּס בּוֹ, שׁוֹלֵחַ יָדוֹ
85 וּמִנְסָף. וְאִם אֵין לוֹ עָלָיו מְלִיחָה, הֵיזֵן מִתֵּר בִּשְׂתִּיהָ.
86 כו. זוֹנָה גוֹיָה בְּמִסְבָּה שֶׁל יִשְׂרָאֵל - הֵיזֵן מִתֵּר, שֶׁאֵין מִתֵּן
87 עָלֶיהָ וְלֹא תֹגֵעַ; אֲבָל זוֹנָה יִשְׂרָאֵלִית בְּמִסְבַּת גוֹיִים - יֵינָה
88 שֶׁלְּפָנֶיהָ בְּכִלְיָהּ אֲסוּר, מִפְּנֵי שֶׁהִיא נֹגֵעִין בּוֹ שֶׁלֹּא מִדַּעְתָּהּ.
89 כז. גּוֹי הַנִּמָּצֵא בְּבֵית הַגֵּת - אִם יֵשׁ שָׁם לְחִלּוּחִית יֵזֶן כְּדִי
90 לְבַלֵּל הַכֶּף, עַד שֶׁתִּבְלַל הַכֶּף לְכַף שְׁנִיָּה - צָרִיךְ לְהַדִּיחַ כָּל
91 בֵּית הַגֵּת, וְיִנָּגֵב; וְאִם לֹא - מִדִּיחַ הַגֵּת בְּלִבָּד, וְזוֹ הִרְחָקָה
92 תִּרְהָ.
93 כח. חֵבִית שֶׁצִּפָּה בְּנֶהָר - אִם נִמָּצֵאת כְּנֻד עִיר שְׂרָבָה
94 יִשְׂרָאֵל, מִתְרוֹת בְּהִנָּה; כְּנֻד עִיר שְׂרָבָה גוֹיִים, אֲסוּרָה.

1 בהִנָּה; אֲבָל אִם נִסְדָּקָה לְרַחֲבָה, וְתִפְסַס בְּסִדֵּק הָעֲלִיּוֹן כְּדִי
2 שֶׁלֹּא יִפֹּל - הָרִי זֶה מִתֵּר בִּשְׂתִּיהָ, שֶׁהָרִי אֵין הֵיזֵן עַל כַּחוֹ
3 שֶׁל גּוֹי.
4 ט. גּוֹי שֶׁנִּפְל לְבוֹר שֶׁל יֵזֶן וְהָעֲלִיּוֹת מִשָּׁם מֵת, אוֹ שֶׁמִּדְּ
5 הַבּוֹר שִׁישׁ בּוֹ הֵיזֵן בְּקֻנָּה, אוֹ שֶׁהָיָה אֵת הַזָּבֹב וְהַצִּרְעָה
6 מְעַלְיוּ בְּקֻנָּה, אוֹ שֶׁהִיא מְטַפֵּחַ עַל פִּי הַחֵבִית הַרוֹתַחַת כְּדִי
7 שֶׁתִּנּוּחַ הִרְתִּיחָהּ, אוֹ שֶׁנִּטַּל חֵבִית וְזָרְקָה בְּחִמְתּוֹ לְבוֹר - הָרִי
8 זֶה מִתֵּר בְּהִנָּה בְּלִבָּד; וְאִם עָלָה הַגּוֹי חִי, הֵיזֵן אֲסוּר בְּהִנָּה.
9 י. חֵבִית שֶׁהִיא נִקְבָּה בְּצִדָּהּ, וְנִשְׁמַט הַפֶּקֶק מִן הַנִּקְבָּה, וְהַנִּיחַ
10 הַגּוֹי אֲצָבְעוֹ בְּמִקוֹם הַנִּקְבָּה, כְּדִי שֶׁלֹּא יִצֵּא הֵיזֵן - כָּל הֵיזֵן
11 שֶׁמִּרְאֵשׁ הַחֵבִית עַד הַנִּקְבָּה, אֲסוּר; וְשֶׁתַּחַת הַנִּקְבָּה, מִתֵּר
12 בִּשְׂתִּיהָ.
13 יא. מִינְקָה כְּפּוּפָה [צִינּוּרִית] שֶׁעוֹשִׂין אוֹתָהּ מִמִּתְכָּת אוֹ
14 זְכוּכִית וְכִיּוֹצֵא בָהֶן, שֶׁהֵנִיחַ רֹאשָׁהּ לְתוֹךְ הֵיזֵן שֶׁבְּחֵבִית
15 וְהִרְאֵשׁ הָאֲחֵר חוּץ לְחֵבִית, וּמָצָץ הֵיזֵן וְהִתְחִיל הֵיזֵן לִירֵד
16 כְּדֶרֶךְ שֶׁעוֹשִׂין תְּמִיד, וְכֹא הַגּוֹי וְהַנִּיחַ אֲצָבְעוֹ עַל פִּי הַמִּינְקָה
17 וּמָנַע הֵיזֵן מִלִּירֵד - נֶאֱסָר כָּל הֵיזֵן שֶׁבְּחֵבִית: שֶׁהִפֵּל הִנָּה
18 יוֹצֵא וְנִגָּר לְוֹלֵי יָדוֹ, וְנִמָּצֵא הַכָּל כְּבֹא מִכַּחוֹ.
19 יב. הַמַּעֲרָה יֵזֶן לְתוֹךְ כְּלִי שִׁישׁ בּוֹ יֵזֶן גוֹיִים - נֶאֱסָר כָּל הֵיזֵן
20 שֶׁבְּכִלֵּי הָעֲלִיּוֹן, שֶׁהָרִי הַעוֹמֵד הַנִּצּוֹק [הַקִּיּוּחַ] מִחִבֵּר בֵּין
21 הֵיזֵן שֶׁבְּכִלֵּי הָעֲלִיּוֹן וּבֵין הֵיזֵן שֶׁבְּכִלֵּי הַתַּחְתּוֹן; לְפִיכָף
22 הַמּוֹדֵד לַגּוֹי לְתוֹךְ כְּלִי שֶׁבִּידוֹ - יִנְפֹץ נִפְיָצָה [שִׁפּוּכִית
23 קְטוּעוֹת] אוֹ יִזְרַק וְיִרְקָה [הַחֲחוּה], כְּדִי שֶׁלֹּא יִהְיֶה נִצּוֹק חִבּוֹר
24 וְיִאָסֵר עָלָיו מֵה שִׁישְׁאָר בְּכִלֵּי הָעֲלִיּוֹן.
25 יג. מִשְׁפָּף שֶׁמִּדְּ בּוֹ לְנָכְרִי - אִם יֵשׁ בְּקֻצָּה הַמִּשְׁפָּף עֶפְכָּת
26 יֵזֶן [מִקוֹם שֶׁחִלַּק מִהֵיזֵן מִתְעַכֵּב] - לֹא יִמָּדֵד בּוֹ לִישְׂרָאֵל, עַד
27 שִׁידְחִנּוֹ וְיִנָּגֵב; וְאִם לֹא הִדִּית, הָרִי זֶה אֲסוּר.
28 יד. כְּלִי שִׁישׁ לוֹ כְּמִין שְׁנֵי חֲטָמִין יוֹצֵאִין מִמֶּנּוּ, כְּמוֹ הַכֵּלִים
29 שֶׁנּוֹטְלִין בָּהֶן לִידִים, שֶׁהִנָּה מֵלֵא יֵזֶן בִּיד יִשְׂרָאֵל וְהִנָּה
30 יִשְׂרָאֵל מוֹצֵץ וְשׁוֹתָה מִחֲטָם זֶה וְהַגּוֹי מוֹצֵץ וְשׁוֹתָה מִחֲטָם
31 הַשְּׁנִי - הָרִי זֶה מִתֵּר. וְהוּא שֶׁיִּקְדִּים הַיִּשְׂרָאֵלִי וְיִפְסַק, וְעִדָּן
32 הַגּוֹי שׁוֹתָה; שֶׁמִּשְׁפָּסֵק הַגּוֹי - יִחְזֹר הֵיזֵן שִׁישְׁאָר וְיִאָסֵר כָּל
33 מֵה שִׁישְׁאָר בּוֹ, שֶׁהָרִי בָּא הֵיזֵן מִכַּחוֹ.
34 טו. גּוֹי שֶׁמָּצָץ הֵיזֵן מִן הַחֵבִית בְּמִגִּיקָתָהּ - אֲסָר כָּל הֵיזֵן
35 שָׁבָה; שֶׁכְּשִׁיפְסַק, יִחְזֹר הֵיזֵן שֶׁעָלָה בְּמִגִּיקָתָהּ בְּמִצִּיצָתוֹ,
36 וְיִפֹּל לְחֵבִית, וְיִאָסֵר הַכָּל. טז. נָכְרִי שֶׁהִיא מַעֲבִיר עִם
37 יִשְׂרָאֵל כְּדִי יֵזֶן מִמְקוֹם לְמִקוֹם, וְהוּא הוֹלֵךְ אַחֲרֶיהָ לְשִׁמְרָן
38 - אֲפֹלוּ הַפְּלִיגוּ מִמֶּנּוּ כְּדִי מִל, הָרִי אֵלּוּ מִתְרוֹת; שֶׁאֵין מִתֵּר
39 עָלֶיהָ, וְאוֹמְרִין: 'עֲתָה יִצֵּא לְפָנֶיהָ וְיִרְאָה אוֹתָנִי'. וְאִם אָמַר
40 לָהֶם: 'לָכוּ וְאֵנִי אֲבֹא אַחֲרֵיכֶם' - אִם נִתְעַלְמוּ מִעֲיָנָיו כְּדִי
41 שֶׁיִּפְתָּחוּ פִּי הַכֹּד וְיִחְזְרוּ וְיִגִּיפוּ אוֹתָהּ וְתֹגֵב, הָרִי הֵיזֵן כָּל
42 אֲסוּר בִּשְׂתִּיהָ; וְאִם פָּחוֹת מִכֵּן, מִתֵּר.
43 יז. וְכֵן הַמַּנִּיחַ נָכְרִי בְּחִנּוּתוֹ - אִף עַל פִּי שֶׁהוּא יוֹצֵא וְנִכְנָס
44 כָּל הַיּוֹם כָּלּוּ, הֵיזֵן מִתֵּר; וְאִם מוֹדִיעוֹ שֶׁהוּא מִפְּלִיג, וְשֶׁהָ
45 כְּדִי שִׁפְתָּהּ וְיָגֵף וְתֹגֵב - הֵיזֵן אֲסוּר בִּשְׂתִּיהָ. וְכֵן הַמַּנִּיחַ יֵזֶן
46 בְּקֶרֶן אוֹ בְּסִפִּינָה עִם הַגּוֹיִים, וְנִכְנָס לְעִיר לַעֲשׂוֹת צָרְכּוֹ
47 וְיִצֵּא - הֵיזֵן מִתֵּר; וְאִם הוֹדִיעַן שֶׁהוּא מִפְּלִיג, וְשֶׁהָ כְּדִי

1 כט. מקום שהיו רב מוכרי היין בו ישראל, ונמצאו בו
2 פלים גדולים מלאים יין, והן פלים שדרך המוכרין לבדם
3 לכנס בהן היין - הרי אלו מתרין בהנה. חבית שפתחיה
4 גנבים - אם רב גנבי העיר ישראל, היין מתר בשתיה.

יום שישי ח' טבת ה'תשע"ג

פרק יג

7 א. הלוקח בית או ששכר בית בחצרו של גוי, ומלאהו יין
8 - אם היה הישראלי דר באותה חצר, אף על פי שהפתח
9 פתוח, היין מתר; מפני שהגוי מפתח תמיד ואומר: 'עתה
10 יכנס לביתו פתאום וימצא אותי בתוך ביתו'. ואם היה דר
11 בחצר אחרת - לא יצא עד שישגר הבית, ויהיה המפתח
12 והחומים בידי; ואינו חושש שמא יזיף הגוי ויפתח הבית.
13 ב. יצא ולא סגר הפתח, או שסגר והניח המפתח ביד הגוי
14 - הרי היין אסור בשתיה, שמא נכנס הגוי ונסף; שהרי אין
15 הישראלי שם. ואם אמר לו: 'אחז לי מפתח זה עד שאבוא'
16 - היין מתר, שלא מסר לו שמירת הבית אלא שמירת
17 המפתח.

18 ג. נכרי ששכר לישראל לדרך לו יינו בטהרה, כדי שיהיה
19 מתר לישראל ויחזיקוהו ממנו, והיה היין בביתו של גוי -
20 אם היה ישראל זה ששומר היין דר באותה חצר - היין
21 מתר, ואף על פי שהפתח פתוח והשומר נכנס ויוצא. ואם
22 היה השומר דר בחצר אחרת - היין אסור, ואף על פי
23 שהמפתח והחומים ביד ישראל; שפינן שהיין של גוי
24 ובכשותו, אינו מפתח לזיף ולהכנס לבית, ויאמר: 'יהי מה,
25 אם ידעו בי לא יקחו ממני'.

26 ד. אפלו כתב הגוי לישראל שנתקבל ממנו המעות למכר
27 לו בהן יין - הואיל ואין הישראלי יכול להוציאו מרשות
28 הגוי עד שיתן לו המעות, הרי הוא של גוי ואסור, אלא אם
29 היה השומר דר שם בחצר. ואין השומר צריך להיות יושב
30 ומשמר תמיד, אלא נכנס ויוצא כמו שבארנו, בין ברשות
31 בעל היין, בין ברשות גוי אחר.

32 ה. היה יין זה שהחזיר של גוי מנח ברשות הרבים, או בבית
33 הפתוח לרשות הרבים, וישראל הולכים ושבים - מתר,
34 שעדיין לא נכנס ברשות הגוי.

35 ו. ואשפה, וחלון, ודקל אף על פי שאין בו פרות - הרי
36 אלו ברשות הרבים; וחבית יין שם וגוי הנמצא שם, אינו
37 אוסרה. ובית הפתוח לשם, הרי הוא כפתוח לרשות הרבים.

38 ז. חצר החלוקה בפסיפס [מחיצה חלקית] וגוי בצד זה
39 וישראל בצד אחר, וכן שני גגין שהיה גג ישראל למעלה
40 וגג הגוי למטה, או שהיו זה בצד זה ויש ביניהן פסיפס -
41 אף על פי שיד הגוי מגעת לחלק ישראל - אינו חושש
42 משום יין נסך, ולא משום טהרות.

43 ח. מתר לישראל להפקיד יינו בכלי סתום ביד גויים - והוא
44 שיהיה לו בו שני סימנים; וזה הוא הנקרא 'חומם בתוך
45 חומם'. ביצד? סתם החבית בכלי שאינו מהדק בדרך

46 שפותמין כל אדם, וטח בטיט - הרי זה חומם אחר; היה
47 כלי מהדק, וטח עליו מלמעלה - הרי זה חומם בתוך חומם.
48 וכן אם צר פי הנוד, הרי זה חומם אחר; הפך קצה פי הנוד
49 לתוכו וצר עליו, הרי זה חומם בתוך חומם. וכן כל שנוי
50 שמשנה מדברים שהן דרך כל אדם, הרי הן כחומם אחר;
51 והשיטה או הקשירה, הרי זה חומם שני.

52 ט. ואם הפקיד ביד גוי כחומם אחר - הרי זה אסור
53 בשתיה, ומתר בהנה; והוא שיחד לו קרן זוית.

54 י. יין מבשל, והשכר, או יין שערבו עם דברים אחרים כגון
55 דבש ושמן, וכן החמץ, והגבינה, והחלב, וכל שאסורו
56 מדברי סופרים, שהפקידו ביד גוי - אינו צריך שני
57 חוממות, אלא חומם אחד בלבד די; אבל היין והבשר
58 וחתכת דג שאין בהן סימן, שהפקידן ביד גויים - צריכין
59 שני חוממות.

60 יא. יראה לי, שכל מקום שאמרנו בענין יין שלנו שהוא
61 אסור בשתיה ומתר בהנה, מפני צד גניעה שנגע בו הגוי
62 - בשהיה הגוי עובד עבודה זרה; אבל אם היה אסורו בגלל
63 גוי שאינו עובד עבודה זרה, כגון ישמעאלי שנגע ביין
64 שלנו שלא בכונה, או ששפח על פי החבית - הרי זה מתר
65 בשתיה. וכן כל ביצא בה.

66 יב. אבל המפקיד יין ביד גר תושב, או ששלחו עמו
67 והפליג, או שהניח ביתו פתוח בחצר גר תושב - הרי זה
68 אסור בשתיה; שכל חשש של חלוף וזיוף, יראה לי שכל
69 הגויים שוין בו - הואיל ונעשה היין ברשותו, נאסר בשתיה
70 על כל פנים.

71 יג. יש דברים שאין בהן אסור נסוף כלל, ואסור אותן
72 חכמים כדי להרחיק מן הנסוף; ואלו הן: לא ימזג הגוי
73 המים לתוך היין שביר הישראלי, שמא יבוא לצק היין
74 לתוך המים; ולא יוליך הגוי ענבים לגת, שמא יבוא לדרך
75 או לגע; ולא יסע לישראל בשעה שמריק היין מכלי
76 לכלי, שמא יניח הפלי ביד הגוי ונמצא היין בא מכחו. ואם
77 סע עמו, או מזג היין, או הביא ענבים - מתר.

78 יד. וכן מתר שירית הגוי בחבית של יין שלנו; ומתר
79 לישראל להרית בחבית של יין נסך, ואין בה שם אסור -
80 שאין הרים כלום, לפי שאין בו ממש.

81 טו. כפר בארנו, שכל דבר שהוא אסור בהנה, אם עבר
82 ומכרו דמיו מתרין - חוץ מעבודה זרה, ומשמשיה, ומקרבת
83 שלה, ויין שנתנסף לה; והחמירו חכמים בסתם יינם, להיות
84 דמיו אסורין כדמי יין שנתנסף לעבודה זרה. לפיכך, גוי
85 ששכר את ישראל לעשות עמו ביין, שכרו אסור.

86 טז. וכן השוכר את החמור להביא עליו יין, או ששכר
87 ספינה להביא בה יין - שכן אסור; אם מעות נתנו לו,
88 יוליכין לים המלח; ואם נתנו לו בשכרו כסות או פלים או
89 פרות, הרי זה ישרף אותו ויקבר האפר כדי שלא להנות בו.
90 יז. שכר לגוי חמור לרכב עליו, והניח עליו לגין של יין -
91 שכרו מתר; שכו לשכר בדי יין נסך - שכו מתר ותבוא
92 עליו ברכה, מפני שממעט בתפלה.

48 תחתי באוצר המלך, כדי שיקח הגוי היין שכתבו בשם
49 ישראל, ויתן הגוי הדמים למלך; אבל אומר לו: 'הא לך
50 מאתים זוז, ומלטני מן האוצר'.
51 כח. גוי שנגע בגינו של ישראל לאנסו, מתר למכר אותו
52 יין לאותו הגוי שאסרו לבדו; שפיון שנתפון זה הגוי
53 להזיקו ולאסור יינו - הרי זה כמו ששברו או שרפו, שחייב
54 לשלם; ונמצאו הדמים שלוקח ממנו דמי ההזק, לא דמי
55 המכירה.

יום שבת קודש ט' טבת ה'תשע"ג

פרק יד

57 א. כל אסורי מאכלות שבתורה - שעורן בכזית בינוני, בין
58 למלקות בין לכתב בין למיתה בידי שמים; וכבר בארנו,
59 שכל המחייב כרת או מיתה בידי שמים על מאכל, לוקה.
60 ב. ושעור זה עם כל השעורין, הלכה למשה מסיני הן.
61 ואסור מן התורה לאכל כל שהוא מדבר האסור, אבל אינו
62 לוקה אלא על פזית; ואם אכל כל שהוא פחות מפשעור,
63 מכין אותו מכת מרדות.
64 ג. פזית שאמרנו, חוץ משל בין השנים; אבל מה שלבין
65 החניכים מצטרף למה שבלע, שהרי נהנה גרונו בכזית.
66 אפלו אכל פחצי זית וקקאו, וחרור ואכל אותו חצי זית
67 עצמו שהקיא - חייב; שאין החייב אלא על הנאת הגרון
68 בכזית מדבר האסור.
69 ד. פזית חלב או נבלה או פגול ונותר וכיוצא בהן, שהניחו
70 בחמה ונתמעט - האוכלו פטור; חזר והניחו בפשמים
71 ונתפח, חייבין עליו כרת או מלקות. היה פחות מפזית
72 בתחלה, ונתפח ועמד על פזית - אסור, ואין לוקין עליו.
73 ה. כבר בארנו, שכל אסורין שבתורה אין מצטרפין זה עם
74 זה לכזית - חוץ מבשר נבלה עם בשר טרפה, ואסורי נזיר
75 שיתבארו במקומן. חמשה מיני תבואה, וקמחין שלהן,
76 והבצקות שלהן - הכל מצטרפין לכזית, בין לאסור חמץ
77 בפסח, בין לאסור חדש מלפני העמר, בין לאסור מעשר
78 שני ותרומו.
79 ו. יראה לי, שכל החיב בתרימה ומעשרות - מצטרף לכזית
80 בטבל, מפני שהוא שם אחד; הא למה זה דומה? לנבלת
81 השור ונבלת השה ונבלת הצבי, שהן מצטרפין לכזית כמו
82 שבארנו.
83 ז. האוכל אכילה גדולה מדבר אסור - אין מחייבין אותו
84 מלקות או כרת על כל פזית ופזית, אלא חייב אחד לכל
85 האכילה; ואם היו העדים מתרין בו בשעת אכילה על כל
86 פזית ופזית, חייב על כל התראה והתראה, ואף על פי שהיא
87 אכילה אחת ולא הפסיק.
88 ח. האוכל כשעורה או כחרדל מאחד ממאכלות האסורין,
89 ושהה מעט וחרור ואכל כחרדל, וכן עד שהשלים פזית, בין
90 בשוגג בין במזיד - אם שהה מתחלה ועד סוף כדי אכילת
91 שלש ביצים - יצטרף הכל, והרי הוא חייב כרת או מלקות

1 יח. השוכר את הפועל ואמר לו: 'העבר לי מאה חביות
2 של שכר במאה פרוטות', ונמצאת אחת מהן יין - שכרו
3 כלו אסור.
4 יט. אמר לו: 'העבר לי חבית בפרוטה חבית בפרוטה',
5 והעביר, ונמצא ביניהן חביות של יין - שכר חביות של יין
6 אסור, ושאר שכרו מותר.
7 כ. אמני ישראל ששלח להן גוי חבית של יין בשכרן, מתר
8 שיאמרו לו: 'תן לנו את דמיה'; ואם משנכנסה לרשותן,
9 אסור.
10 כא. ישראל שהיה נושה בגוי מנה - הלך הגוי ומכר עבודה
11 זרה שלו ויין נסך, והביא לו דמיהן - הרי זה מותר. ואם
12 אמר לו קדם שימכר: 'המתן לי עד שאמכר עבודה זרה או
13 יין שלי ואביא לך' - אף על פי שהוא סתם יינו ומכר
14 והביא לו, הרי זה אסור; מפני שהישראל רוצה בקיימו,
15 כדי שיפרע ממנו חובו.
16 כב. וכן גר וגוי שהיו שתפין, ובאו לחלק - אין הגר יכול
17 לומר לגוי: 'טל אתה עבודה זרה ואני מעות, אתה יין ואני
18 פרות'; שהרי רוצה בקיימן, כדי שיטל כנגדן. אבל גר וגוי
19 שירשו את אביהן גוי - יכול הגר לומר לו: 'טל אתה
20 עבודה זרה ואני מעות, אתה יין ואני פרות'; קל הוא
21 שהקלו בירשת הגר, כדי שלא יחזר לסורו. ואם משבאו
22 לרשות הגר, אסור.
23 כג. ישראל שמכר יינו לגוי - פסק [קבע מחיר] עד שלא
24 מדד לו, דמיו מתרין; שמשפסק סמכה דעתו, ומשמשך
25 קנה, ויין נסך אינו נעשה עד שיגיע בו - נמצא בשעת
26 מכירה היה מתר. מדד לו עד שלא פסק הדמים, דמיו
27 אסורין; שהרי לא סמכה דעתו אף על פי שמשך, ונמצא
28 כשנגע עדן לא סמכה דעתו לקח, ונאסר היין בנגיעתו,
29 והרי זה כמוכר סתם יינם.
30 כד. במה דברים אמורים? בשמדד הישראל לכליו; אבל
31 אם מדד לכלי הגוי, או לכלי ישראל שביר הגוי - צריך
32 לקח את הדמים ואחר כך ימדד. ואם מדד ולא לקח דמים
33 - אף על פי שפסק, דמיו אסורין; שמשגיג לכלי, נאסר
34 פסותם יינם.
35 כה. הנותן דינר לחנוני גוי, ואמר לפועלו הגוי: 'לך ושתה
36 ואכל מן החנוני, ואני מחשב לו' - הרי זה חושש שמה
37 ישתה יין; שזה כמי שקנה לו יין נסך, והשקהו. וינגד זה
38 בשביעית אסור, כגון שנתן דינר לחנוני ישראל עם הארץ,
39 ואמר לפועלו הישראלי: 'לך ואכל ואני מחשב לו'; ואם
40 אכל הפועל דבר שאינו מעשר, אסור.
41 כו. אבל אם אמר להם: 'אכלו ושתו בדינר זה', או שאמר
42 להם: 'אכלו ושתו עלי מן החנוני ואני פורע' - אף על פי
43 שנשתעבד, הואיל ולא נתיחד שעבודו, הרי זה מותר; ואינו
44 חושש לא משום יין נסך, ולא משום שביעית, ולא משום
45 מעשר.
46 כז. מלך שהיה מחלק יינו לעם, ולוקח מהן דמיו כפי מה
47 שירצה - אל יאמר אדם לגוי: 'הא לך מאתים זוז, והכנס

או קרפן, כמו שאכל פזית בבת אחת. ואם שהה יתר מזה
מתחלה ועד סוף - אף על פי שלא שהה ביניהן, אלא אכל
בחדל אחר בחדל - הואיל ולא השלים פזית אלא בבת
מכדי אכילת פרס, אינן מצטרפין ופטור.
ט. וכן השותה רביעית של סתם יינם מעט מעט, או
שהמחה את החמץ בפסח או את החלב וגמאו מעט מעט,
או ששתה מן הדם מעט מעט - אם שהה מתחלה ועד סוף
כדי שתית רביעית, מצטרפין; ואם לאו, אין מצטרפין.
י. כל האכלין האסורין, אינו חייב עליהן עד שיאכל אותן
דרך הנאה; חוץ מבשר בחלב וכלאי הכרם, לפי שלא נאמר
בהן אכילה, אלא הוציא אסור אכילתן בלשון אחרת -
בלשון בשול ובלשון הקדש, לאסור אותן ואפלו שלא דרך
הנאה.
יא. כיצד? הרי שהמחה את החלב וגמאו כשהוא חם עד
שנכוה גרונו ממנו, או שאכל חלב חי, או שערב דברים
מרים כגון ראש ולענה לתוף יין נסוף או לתוף קדרה של
נבלה ואכלן כשהן מרים, או שאכל אכל האסור אחר
שהסריח והבאיש ובטל מאכל אדם - הרי זה פטור; ואם
ערב דבר מר בתוף קדרה של בשר בחלב או ביין כלאי
הכרם ואכלו - חייב.
יב. האוכל מאכל ממאכלות האסורות דרך שחוק או
כמתעסק - אף על פי שלא נתפנו לגוף האכילה - הואיל
ונהנה, חייב כמי שמתפנו לעצמה של אכילה; ונהנה הבאה
לו לאדם בעל פרחו באסור מכל האסורין - אם נתפנו,
אסור; ואם לא נתפנו, מותר.
יג. האוכל מאכל אסור לתאבון, או מפני הרעב - חייב; ואם
היה תועה במדבר ואין לו מה יאכל אלא דבר אסור - הרי
זה מותר, מפני סכנת נפשות.
יד. עברה שהריחה אסור, כגון בשר קדש או בשר
חזיר - מאכילין אותה מן המרק. אם נתישבה דעתה, מוטב;
ואם לאו, מאכילין אותה פחות פחות מכשעור. ואם לא
נתישבה דעתה, מאכילין אותה עד שתתישב דעתה.

טו. וכן הפריא שהריח דבר שיש בו חמץ וכיוצא בו
מדברים שמעצמם את הנפש, דינו כעברה.
טז. מי שאחזו בלמוס [רעב חזק] - מאכילין אותו דברים
האסורין מיד, עד שיאורו עיניו; ואין מחזירין על דבר המותר,
אלא ממחרת בנמצא. ומאכילין אותו הקל הקל תחלה; אם
האירו עיניו, דיו; ואם לאו, מאכילין אותו החמור.
יז. כיצד? היו לפנינו טבל ונבלה - מאכילין אותו נבלה
תחלה, שהטבל במיתה; נבלה וספיחי שביעית - מאכילין
אותו ספיחי שביעית, שאסורין מדברי סופרים, כמו שיתבאר
בהלכות שמיטה ויובל; טבל ושביעית - מאכילין אותו
שביעית; טבל ותרומה - אם אי אפשר לתקן הטבל,
מאכילין אותו טבל שאינו קדוש כתרומה. וכן כל כיוצא
בזה.
יח. כבר בארנו, שאין אסור חל על אסור, אלא אם היו שני
האסורין באין כאחת, או שהיה אסור מוסיף, או אסור כולל;
לפיכך יש אוכל פזית אחד ולוקה עליו חמש מלקיות -
והוא, שהתירו בו בחמשה אסורין שנתקבצו בו. כיצד? כגון
טמא שאכל פזית חלב שנוטר מן המקדש, ביום הכפורים
- לוקה משום אוכל חלב, ומשום אוכל נותר, ומשום אוכל
ביום הכפורים, ומשום טמא שאכל קדש, ומשום שנהנה מן
הקדש ומעל.
יט. ולמה חל כאן אסור על אסור? שבהמה זו היה חלבה
אסור באכילה ומתר בהניה. הקדישה - נאסר חלבה בהניה,
ומתוך שנוסף בו אסור הניה, נוסף עליו אסור קדשים. ועדין
היה חלב זה מותר לגבוה ואסור להדיוט; נעשה נותר - מתוך
שנוסף בו אסור לגבוה, נאסר להדיוט. והאוכל הנה היה
מותר בבשר בהמה ואסור בחלבה; נטמא - נאסר אף
בבשרה, נוסף לו אסור על החלב. בא יום הכפורים - כלל
כל האכלין, ומתוך שנטמא אף בחלין, נוסף אסורו בחלב
זה. וכן כל כיוצא בזה.

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – ג' ט' טבת ה'תשע"ג

המצוה הרל"ח — האזהרה שהזהרנו מלעשות שכיר
ומלאחר שכרו, והוא אמרו: "לא-תלין פעלת שכיר אתך
עד-בקר" (ויקרא יט, יג). במה דברים אמורים? אם הוא
שכיר יום שהוא גובה פל-הלילה, שנאמר: "עד-בקר";
ואם הוא שכיר לילה — גובה פל-הלילה וכל-היום שלא
תשקע החמה אלא כשכבר קבל שכרו, והוא אמרו:
"ביומו תתן שכרו ולא-תבוא עליו השמש" (דברים כד, טו)
ולשון המשנה (בבא מציעא פרק ט משנה יא): "שכיר יום
גובה פל-הלילה ושכיר לילה גובה פל-היום". ואין אלו
שתי מצוות, אלא מצוה אחת היא, ובאו בה שני לאוין
להשלים דין המצוה, והוא שמשני לאוין אלו ידענו מתי
הוא זמן הגביה. וכבר נתבאר דיני מצוה זו בפרק ט'

יום ראשון ג' טבת ה'תשע"ג

מצות עשה ר.
מצות לא תעשה רלח.
המצוה המשלימה מאתים — הצווי שנגזטוינו לשלם
שכר שכיר ביומו ולא לאחריו ליום אחר, והוא אמרו
התעלה: "ביומו תתן שכרו" (דברים כד, טו). ודין מצוה זו,
שהיא שכיר יום גובה פל-הלילה ושכיר לילה גובה
פל-היום, כמו שאבאר במצות לא-תעשה (רלח). ויכר
נתבאר דיני מצוה זו בשלמות בפרק ט' (בבא)
(ק"י), ושם נתבאר שזו חובה בכל-שכיר, בין גוי בין
ישראלי, ומצות עשה לפרע בזמנו.

יום רביעי ו' טבת ה'תשע"ג

מצות לא תעשה ריט.

מצות עשה רמד.

1 מִבְּכָא מְצִיעָא, וְשֵׁם (קיא): נִתְבָּאָר שְׁנָה מִיַּחַד בְּשָׂכִיר
2 יִשְׂרָאֵל בְּלִבְדּוּ, שָׁאֵם אַחֵר שָׂכְרוּ — עוֹבֵר בְּלֹא-תַעֲשֶׂה:
3 אֲכָל שָׂכִיר גּוֹי — עוֹבֵר עָלָיו בַּעֲשֵׂה וְהוּא אָמְרוּ: "כִּיּוֹמוֹ
4 תִּתֵּן שָׂכְרוֹ".

יום שני ד' טבת ה'תשע"ג

מצות עשה רא.

7 הַמְצָוָה הַר"א — הַצּוּי שֶׁנִּצְטוּיָנוּ לִהְיוֹת הַשָּׂכִיר אוֹכֵל
8 בַּשַּׁעַת עֲבוֹדָתוֹ מִן-הַדָּבָר שֶׁעוֹבֵד בוֹ אִם אוֹתוֹ הַדָּבָר מִחֻבְר
9 לַקֶּרְקַע, וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "כִּי תִבֵּא בְּכֶרֶם רֶעֶף וְאָכַלְתָּ
10 עֲנָבִים וְגו': כִּי תִבֵּא בְּקִמַּת רֶעֶף וְקִטְפָתָ מְלִילַת בִּידֶךָ"
11 (דברים כג, כה-כו). וְכָבֵר נִתְבָּאָר בְּגִמְרָא (בבא) מְצִיעָא (פז),
12 שֶׁמִּשְׁנֵי פְסוּקִים אֵלּוּ לְמַדְנוּ שֶׁאֵדָם אוֹכֵל בְּמַחֲבֵר בַּשַּׁעַת גִּמְר
13 מְלֹאכָה, וְשֶׁלֹּא יִסְפִּיק לָנוּ אֶחָד הַפְּסוּקִים בְּלִי הָאֲחֵר, עַל
14 דֶּרֶךְ שֶׁבִּאֲרָנוּ לְעֵיל (מצות עשה קמ) עַל אֲמָרָם (ספרא פרשת
15 בהר שמצוה זו אינה נלמדת) 'עַד שִׁיאֲמָרוּ שְׁנֵי כְּתוּבִים, וְאִם
16 לֹא לֹא שֶׁמִּעֲנִי. הִנֵּה זוֹ מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁעֲנִינָהּ הִשָּׁג מִשְׁנֵי
17 פְּסוּקִים אֵלּוּ, כְּלוּמָר: שִׁירָשָׁה לַשָּׂכִיר לְאָכֵל מִן-הַמַּחֲבֵר,
18 וּבִפְרוּשׁ אָמְרוּ (בבא מצייעא פרק ז משנה ב): "וְאֵלּוּ (הפועל, וְ)
19 שִׁבְעַת הַעֲבוּדָה אוֹכְלִין מִן-הַתּוֹרָה". וְכָבֵר נִתְבָּאָר דִּינֵי מִצְוָה
20 זוֹ בְּפֶרֶק ז' מ' (בבא) מְצִיעָא.

יום שלישי ה' טבת ה'תשע"ג

מצות לא תעשה רסז. רסח.

23 הַמְצָוָה הַרס"ז — הַאֲזָהָרָה שֶׁהִזְהָר הַשָּׂכִיר מְלֹאכֵל בַּשַּׁעַת
24 עֲבוֹדָתוֹ מִן-הַדָּבָר שֶׁהוּא עוֹבֵד בוֹ אִם הוּא עוֹבֵד בְּמַחֲבֵר
25 לַקֶּרְקַע, וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלֶּה: (כי תבא בקמת רעך) "וְחָרַמְשׁ
26 (כלי הקצירה) לֹא תִגִּיף עַל קִמַּת רֶעֶף" (דברים כג, כו), אָמְרוּ
27 (ספרי פרשת כי-תצא): "חָרַמְשׁ — לְרִבּוֹת כָּל-בְּעָלֵי חָרַמְשׁ
28 וּבַשַּׁעַת חָרַמְשׁ", כְּלוּמָר: בְּזִמָּן הַקָּצִיר לֹא תִקְצוֹר לְעֶצְמָךְ.
29 וְיָדוּעַ שֶׁפְּסוּק זֶה לֹא בָּא אֶלָּא בְּשָׂכִיר וְשֶׁאֲמָרוּ "כִּי תִבֵּא"
30 (בתחילת הפסוק ה"ל) פְּרוּשׁוֹ כִּי תִבֵּא שָׂכִיר, כִּמּוֹ שֶׁאָמַר
31 הַתַּרְגוּם: אָרִי תַתְנֹר. וּבְפֶרֶק ז' מ' מִבְּכָא מְצִיעָא (פז) אָמְרוּ:
32 "אֵלּוּ אוֹכְלִין מִן-הַתּוֹרָה: הַעוֹשֶׂה בְּמַחֲבֵר לַקֶּרְקַע (ודוקא)
33 בַּשַּׁעַת גִּמְר מְלֹאכָה". וְשֵׁם נִתְבָּאָר דִּינֵי מִצְוָה זוֹ.

34 הַמְצָוָה הַרס"ח — הַאֲזָהָרָה שֶׁהִזְהָר הַשָּׂכִיר מְלַקַּחַת
35 מֵאוֹכֵל מִעֲבִידוֹ נוֹסֵף עַל אֲכִילָתוֹ, וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלֶּה:
36 "וְאָכַלְתָּ עֲנָבִים בְּנִפְשֶׁךָ שִׁבְעָךָ וְאֶל-בְּלִיָּךְ לֹא-תִתֵּן" (שם,
37 כה). וְכָבֵר נִתְבָּאָר דִּינֵי מִצְוָה זוֹ בְּפֶרֶק ז' מ' מִבְּכָא מְצִיעָא.
38 וְשֵׁם נִתְבָּאָר מַה שֶׁהוּא רָשָׁא לְאָכֵל וּמַה שֶׁאִינוּ רָשָׁא
39 לְאָכֵל; וְאִם אֲכָלוּ — הָרִי עֹבֵר עַל מַה שֶׁנֶּאֱמָר: "וְאֶל-
40 בְּלִיָּךְ (כדי לקחתם לביתך) לֹא-תִתֵּן".

יום חמישי ז' טבת ה'תשע"ג

מצות עשה רמד.

61 הַמְצָוָה הַרמ"ד — הַצּוּי שֶׁנִּצְטוּיָנוּ בְּדִין הַשּׁוֹאֵל, וְהוּא
62 אָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "כִּי-יִשְׁאֵל אִישׁ מֵעַם רֵעֵהוּ" (שמות כב, יג)
63 וְכָבֵר נִתְבָּאָר הַלְכוֹת דִּין זֶה בְּפֶרֶק ח' מ' (בבא) מְצִיעָא וּפֶרֶק
64 ח' מִשְׁבּוּעוֹת.

יום שישי ח' טבת ה'תשע"ג

מצות עשה רמב.

67 הַמְצָוָה הַרמ"ב — הַצּוּי שֶׁנִּצְטוּיָנוּ בְּדִין שׁוֹמֵר חֲנֻם,
68 וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "כִּי-יִתֵּן אִישׁ אֶל-רֵעֵהוּ כֶּסֶף אוֹ-כֶּלִים
69 לְשֹׁמֵר" (שמות כ, ו), וְכָבֵר נִתְבָּאָר מִשְׁפָּטֵי דִין זֶה בְּפֶרֶק ט'
70 מ' (בבא) קָמָא וּפֶרֶק ג' מ' (בבא) מְצִיעָא וּפֶרֶק ח' מִשְׁבּוּעוֹת.

יום שבת קודש ט' טבת ה'תשע"ג

מצות עשה קצז. מצות לא תעשה רלד.

73 הַמְצָוָה הַקצ"ז — הַצּוּי שֶׁנִּצְטוּיָנוּ לְהִלּוֹת לְעִנִּי, כְּדִי
74 לְהַרְחִיב לוֹ וּלְהַקֵּל עַל עֲנִיָּיו. וּמִצְוָה זוֹ יוֹתֵר חוֹבָה וְיוֹתֵר
75 חֲמוּדָה מִמִּצְוֹת צְדָקָה; כִּי מִי שֶׁנִּצְרָךְ וְנִתְבַּהֵּן וּמִגִּלָּה פָּנָיו
76 לְבָקֵשׁ מִבְּנֵי-אָדָם, אֵין מִצְוָתוֹ וְצִעְרוֹ בְּדָבָר זֶה (בפשיטת
77 ידו לצדקה) כִּמּוֹ זֶה שֶׁעֲנִין לֹא גִלָּה פָּנָיו, וְהוּא זָקוּק לְעֻזְרָה
78 כְּדִי שֶׁלֹּא תִגְלָה מַצְבּוֹ וְלֹא יִהְיֶה נִצְרָךְ (ומצוקתו היא גם
79 נפשית ולא רק כלכלית). הַצּוּי בְּמִצְוָה זוֹ הוּא אָמְרוּ יִתְעַלֶּה:

1 "אם-כִּסְפֵּךְ תִּלְוֶה אֶת-עַמִּי אֶת-הָעַנִּי עִמָּךְ" (שמות כב, כד).
 2 וּלְשׁוֹן הַמְּכַלְתָּא (פרשת משפטים שם): "כֹּל-אִם וְאִם
 3 שֶׁבַתוֹרָה רְשׁוּת, חוּץ מִשְׁלָשָׁה, הָאֶחָד: אִם-כִּסְפֵּךְ תִּלְוֶה
 4 אֶת-עַמִּי". אָמְרוּ: אִם-כִּסְפֵּךְ תִּלְוֶה — חֻבָּה. אֵתָּה אוֹמֵר
 5 חֻבָּה, אוֹ אֵינוֹ אֵלָּא רְשׁוּת? תִּלְמוּד לומר: הַעֲבַט תַּעֲבִיטֶנּוּ
 6 דִּי מִחֲסָרוֹ (דברים טו, ח) — חֻבָּה וְלֹא רְשׁוּת". וְכִכָּר
 7 נִתְבָּאֵרוּ גַם דִּינֵי מִצְוָה זוֹ בְּכֶמֶה מְקוֹמוֹת בְּכֻתְבוֹת (מח).
 8 וּבִבְבֵּא (בתרא ח).
 9 הַמִּצְוָה הָרִל"ד — הָאֲזָהָרָה שֶׁהִזְהִירוּ מִלְּתַבּוֹעַ הַמִּלְוָה

1 אֶת-הַלְוָה אִם גִּדַּע שְׁאִינוֹ יָכוֹל לִפְרוֹעַ חֻבּוֹ, וְהוּא אָמְרוּ
 2 יִתְעַלֶּה: "לֹא-תִהְיֶה לוֹ כְּנֶשֶׁה" (שמות כג, כד). וּבִגְמָרָא בְּבֵא
 3 מְצִיעָא (עה): אָמְרוּ: "מִנֵּין לְנוֹשָׁה בְּחִבּוֹ מִנָּה וְיִוָּדַע בּוֹ
 4 שְׁאִין לוֹ, שְׁאִסּוּר לַעֲבוֹר לְפָנָיו (לפני הלוח כדי שלא יזכירו
 5 חובותיו)? תִּלְמוּד לומר: "לֹא-תִהְיֶה לוֹ כְּנֶשֶׁה". וּבִמְכַלְתָּא
 6 (פרשת שופטים שם): "לֹא-תִהְיֶה לוֹ כְּנֶשֶׁה — שְׁלֹא תִרְאֶה
 7 לוֹ בְּכָל-זְמַן". וְדַע שֶׁלֹּא זֶה כּוֹלֵל גַּם אֵת הַתּוֹכֵעַ חֻב
 8 הָרְבִית, וּלְפִיכָף אָמְרוּ, שֶׁהַמִּלְוָה בְּרִבִּית עוֹבֵר גַּם עַל אָמְרוּ
 9 יִתְעַלֶּה: "לֹא-תִהְיֶה לוֹ כְּנֶשֶׁה", כְּמוֹ שֶׁאָבָר לְקַמֵּן.

המשך ביאור למס' שבת ליום שני עמ' ב

1 אם יש אדם שדבר זה חביב אצלו והצניעו והוציאו מרשות לרשות,
 2 חייב חטאת, אבל שאר בני אדם שהוציאו מרשות לרשות פטורים.

גמרא

3 שנינו במשנה, כל הכשר להצניע ומצניעין כמזהו והוציאו בשבת
 4 חייב חטאת. הגמרא מבררת מה בא התנא למעט בזה: כָּל הַכֹּשֶׁר
 5 לְהַצְנִיעַ, לְאַפּוֹקֵי מֵאֵי – מה בא התנא למעט מכלל זה, כלומר איזה
 6 דבר נחשב שאין ראוי להצניעו, ואין חייבין על הוצאתו. משיבה
 7 הגמרא: רַב פִּפְא אָמַר, בֵּא לְאַפּוֹקֵי – למעט דָּם נְדָה, שאינו חשוב
 8 ואין הדרך להצניעו. מִרְ עוֹקְבָא אָמַר, הֵתְנָא בֵּא לְאַפּוֹקֵי – למעט
 9 עֵצִי אֲשֶׁרָה שֶׁל עבודה זרה, שאסורים בהנאה ואין הדרך להצניעם.
 10 הגמרא מבארת את הנפקא מינה ביניהם. אומרת הגמרא: מֵאֵן דְּאָמַר
 11 – לרב פפא שאמר שהתנא בא למעט הוצאת דָּם נְדָה מפני שאינו
 12 חשוב, כָּל שֶׁכֵּן שאין חייבים על הוצאת עֵצִי אֲשֶׁרָה, כיון שאסורים
 13 בהנאה ומאוסים וצריך לאבדם. וּמֵאֵן דְּאָמַר – ולמר עוקבא שאמר
 14 שהתנא בא למעט הוצאת עֵצִי אֲשֶׁרָה, יש לומר שדווקא עצי אשירה
 15 אינם ראויים להצניע כיון שאסורים בהנאה ומאוסים וצריך לאבדם,

17 אָבָל דָּם נְדָה מְצִנֵּעַ לִיהָ לְשׁוֹנְרָא – אדם רגיל להצניעו ליתנו לחתול,
 18 והיבים על הוצאתו בשבת.
 19 הגמרא מבארת את טעמו של רב פפא הסובר שאין אדם מצניע דם
 20 נדה: וְאִידֵךְ – ורב פפא שאינו מחייב על הוצאת דם נדה, אף שראוי
 21 הוא ליתנו לחתול, הוא משום שסובר, שִׁכִּינָן דְּחִלְשָׁא – כיון שאדם
 22 שחתול אוכל דמו נחלש, לֹא מְצִנֵּעַ לִיהָ – לכך אינו מצניעו כדי
 23 להאכילו לחתול.
 24 הגמרא מוכיחה שמשנתנו אינה כדעת רבי שמעון: אָמַר רַבִּי יוֹסִי בִּר
 25 הֲנִינְא, הָאֵי – כלל זה ששנינו במשנתנו שדבר העשוי לצורך בני אדם
 26 ויש בו שיעור שראוי להצניעו לרוב בני אדם, אסור בהוצאה אף
 27 לעשיר שאין שיעור זה חשוב אצלו, דְּלֹא פְּרִי שְׁמֵעוֹן, דְּאֵי פְּרִי
 28 שְׁמֵעוֹן, הָאֵמֶר (לשון ער) לגבי השיעורים שהוזכרו במשנה (שם) לענין
 29 הוצאת משקין, לֹא אָמְרוּ כָּל הַשִּׁיעוּרִין הִלְלוּ אֵלָּא לְמַצְנִיעֵיהֶן –
 30 לסתם בני אדם שדרכם להצניע שיעור זה וגם אם לא הצניעוהו
 31 בפועל, אבל עשיר שאין דרכו להצניע שיעור זה, אם הוציא שיעור
 32 זה פטור, וזה שלא כדעת משנתנו שגם עשיר המוציא דבר שיש בו
 33 שיעור הראוי לרוב בני אדם חייב.

המשך ביאור למס' שבת ליום חמישי עמ' ב

1 לשמור את השטר מפני שצריך לו לְהִרְאוֹת לְמוֹכֵס שְׁנִי – למוכס
 2 שבגשר אחר, ולא כדי להיפטר מהמכס, אלא דְּאָמַר לִיהָ, למוכס
 3 השני, הוּי גְבֵרָא דְּמוֹכֵס אֲנִי – ראה שאדם נאמן אני, ואיני מבריה
 4 את המכס, כדי שלא יעליל עליו לאחר זמן שהוא מבריה את המכס.
 5 הגמרא מביאה מחלוקת תנאים בענין המוציא שטר חוב: תָּנוּ רַבָּנִן
 6 בְּבִרְיָתָא, הַמוֹצִיא שְׁטֵר חֻב מִרְשׁוֹת לְרְשׁוֹת בִּשְׁבַת, אִם הוֹצִיאוֹ עַד
 7 שְׁלֹא פָּרְעוּ, חֵיִיב עַל הוֹצָאתוֹ. אֲבָל אִם הוֹצִיאוֹ מִשְׁפָּרְעוֹ, פְּטוּר עַל
 8 הוֹצָאתוֹ. רַבִּי יְהוֹדָה אוֹמֵר, אִף אִם הוֹצִיאוֹ מִשְׁפָּרְעוֹ, חֵיִיב, מִפְּנֵי
 9 שְׁעִדִּין צָרִיךְ לוֹ.
 10 שואלת הגמרא: מֵאֵי בִּינְיָיָה – במה נחלקו, ומדוע אמר רבי יהודה
 11 שהוא צריך לו אפילו אחר שפרעו. משיבה הגמרא: אָמַר רַב יוֹסֵף,
 12 אָסוּר לְשִׁהוֹת שְׁטֵר פְּרוּעַ אִיבָא בִּינְיָיָה – רבנן ורבי יהודה נחלקו
 13 אם אסור למלוה לעכב בידו שטר חוב שפרעו הלוח, וברייאת זו
 14 מדברת במלוה שהוציא שטר חוב פרוע מרשות לרשות, רַבָּנִן סְבָרִי,
 15 שְׁאִסּוּר לְמַלּוּה לְשִׁהוֹת שְׁטֵר פְּרוּעַ בִּידוֹ, שִׁיש לְחוּשׁ שְׁמָא יִשְׁכַּח
 16 שִׁנְפָּרַע הַחוּב, וִיחֻזּוּר וִיגְבַהּ בּוֹ, וְכִיּוֹן שֶׁאִסּוּר לְקִיּוּמוֹ, אֵינוֹ חֻשׁוֹב וְאִין
 17 חֵיִיבִים עַל הוֹצָאתוֹ. וְרַבִּי יְהוֹדָה סְבָר מוֹתֵר לְמַלּוּה לְשִׁהוֹת שְׁטֵר

18 פְּרוּעַ בִּידוֹ, וְיִכּוֹל הוּא לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ כְּדִי לְכַסּוֹת אֶת צִלְחוֹתָיו, וּלְפִיכָךְ
 19 אִם הוֹצִיאוֹ הַמְּלוּה, חֵיִיב.
 20 אופן נוסף בביאור מחלוקתם: אָבִי אָמַר, דְּכּוֹלִי עֲלִמָא וְ– לדברי
 21 הכל אסור למלוה לְשִׁהוֹת שְׁטֵר פְּרוּעַ בִּידוֹ, וְהָכֵא בְּמוֹדָה בְּשִׁטְר
 22 שֶׁבְּתָבוֹ שְׁצָרִיךְ לְקִיּוּמוֹ קְמִיפְלִי – וכאן נחלקו תנא קמא ורבי יהודה
 23 באופן שהלוח מודה ששטר זה אינו מזויף אלא שטוען שפרעו, האם
 24 צריך הלוח לקיימו ולהודות שאינו פרוע כדי לגבות בו, וברייאת זו
 25 מדברת במלוה שהוציא שטר חוב שאינו מקויים מרשות לרשות.
 26 תָּנָא קַמָּא סְבָר, שְׁגַם אִם הִלּוּה מוֹדָה בְּשִׁטְר שֶׁבְּתָבוֹ, צָרִיךְ הוּא
 27 לְקִיּוּמוֹ וּלְהוֹדוֹת שֶׁאֵינוֹ פְּרוּעַ, וְכִיּוֹן שֶׁהִלּוּה טוֹעֵן שֶׁהִשְׁטֵר פְּרוּעַ אִין
 28 הַמְּלוּה יָכוֹל לְגַבּוֹת בּוֹ, וְאֵינוֹ רָאוּי לְכַלּוֹם, וְלִכֵּן אִין חֵיִיבִים עַל
 29 הוֹצָאתוֹ. וְרַבִּי יְהוֹדָה סְבָר, מוֹדָה בְּשִׁטְר שֶׁבְּתָבוֹ אִין צָרִיךְ לְקִיּוּמוֹ,
 30 שְׁכִיּוֹן שֶׁהוּדָה שֶׁאֵינוֹ מְזוּיֵף, הִרִי זֶה כִּאִילוֹ נִתְקִיִּים הַשְׁטֵר עַל יַד
 31 הַעֲדִים הַחֲתוּמִים בּוֹ, וְשׁוֹב אֵינוֹ נֶאֱמָן לומר פרוע הוא, ואפשר לגבות
 32 עִמּוֹ הַחוּב, וְלִכֵּן אִם הוֹצִיאוֹ הַמְּלוּה חֵיִיב. וְיֵאמָר – וְמָה כּוּוֹנֵת הַבְּרִיָּיתָא
 33 שֶׁאִמְרָה שֶׁאִם הוֹצִיאוֹ עַד שְׁלֹא פָּרְעוּ חֵיִיב, וּמִשְׁפָּרְעוֹ פְּטוּר.
 34 הַכוּוֹנָה הִיא, עַד שִׁיאָמַר הִלּוּה פְּרָעֵתִי וְלֹא פְּרָעֵתִי, הִינֵנוּ, שֶׁאִם

מלכים א ז כז

ז כו וַיַּעַשׂ אֶת־הַמִּכְנוֹת עֶשֶׂר נְחֹשֶׁת אַרְבַּע בָּאֲמָה אַרְךָ הַמִּכְנוֹת הָאֶחָת וְאַרְבַּע בָּאֲמָה רָחְבָּהּ וְשֵׁלֶשׁ בָּאֲמָה קוֹמָתָהּ: כח וְזֶה מַעֲשֵׂה הַמִּכְנוֹת מִסְגֵּרֹת לָהֶם וּמִסְגֵּרֹת בֵּין הַשְּׁלֵבִים: כט וְעַל־הַמִּסְגֵּרוֹת אֲשֶׁר בֵּין הַשְּׁלֵבִים אֲרִיּוֹת | פָּקָר וּכְרוֹבִים וְעַל־הַשְּׁלֵבִים פֶּן מִמָּעַל וּמִתַּחַת לְאֲרִיּוֹת וּלְפָקָר לִיּוֹת מַעֲשֵׂה מוֹרֵד: ל וְאַרְבַּעָה אֹפְנֵי נְחֹשֶׁת לַמִּכְנוֹת הָאֶחָת וְסֻרְגֵי נְחֹשֶׁת וְאַרְבַּעָה פַּעֲמֹתָיו כְּתִפֹת לָהֶם מִתַּחַת לְפִיר הַכְּתָפֹת יֵצְקוֹת מַעֲבָר אִישׁ לִיּוֹת:

רש"י

(כז) ושלש באמה קומתה. של מכונה לבד קומת האופן (פירושו: חוץ מן הכן גופה, יד האופן היא האופן) שהיא יושבת עליו, אמה וחצי אמה, וגובה המכונה אמה וחצי (ארבע באמה אורך וגו') האמה גובה היתה מרובעת, אבל חצי האמה היתה עגולה, שנאמר (פסוק לה): ובראש המכונה חצי האמה קומה עגול סביב: (כח) מסגרת להם. ראיתי במשנה ארבעים ותשע מדות, המסגרות כמין טבלאות: מסגרות להם. המסגרות מיד אופן ליד אופן, ויד אופן, הוא עץ התחוב בתוך האופן בנקב, וקרוי איש"ל בלע"ז. וארבע האופנים במכונה, מסגרות מכאן ומסגרות מכאן, מארבע צדדין, ובין זו לזו ארבע אמות רוחב, ומלמעלה 'סרנים', כמו 'נסרים', מול המסגרות, והשלבים מן התחתונה לעליונה: ומסגרות אחרות: בין השלבים. כעין מלאכת כרעי המטה של בני כפר, שאינן עגולים אלא בולט, לצור בהם אריות וכרובים. ואומר אני, שהשלבים הללו כעין שליכות סולם, כמין מקלות נחושת זקופין על המסגרות התחתונה, כשנים ושלשה בין מקל למקל, מסגרות קבועות משליכה לשליכה. ויונתן תרגם: שליביא:

(כט) ועל המסגרות אשר בין השלבים. היו מצוירות צורות אריות, צורות בקרים וכרובים: ועל השלבים כן. בסיס, להושיב הכיור עליו, מלמעלה למסגרת אשר על ראשם: ומתחת לאריות ולבקר. המרוקמין על המסגרות שבין השלבים: ליות מעשה מורד. ליות, כמין זכר ונקבה מחוברין זה בזה: מעשה מורד. מרודדין, כמין רידוד טס דק, ואין בולטין בעביו, ולא חקוקים בשיקוע. ויונתן תרגם: ליות מעשה מורד, מדבק עובד כבוש, שולדור"ש בלע"ז: (ל) וארבעה אופני. שנים לפניה ושנים לאחריה, כדרך העגלות הגדולות: וסרני נחשת. יונתן תרגם: ונסרין דנחש. הם הנסרים העליונים מול המסגרות: סרני. כמו נסרים: וארבע פעמותיו. של כן שעליהם: כתפות להם. בולטות למעלה מן הנסרים בזויות הכן. ותחת הכיור היושב על הכן, היו הכתפות יצוקות. (ספרים אחרים ללמד שמתוך הכן היו הכתפות יצאות ביציקה אחת, והכתפות מחזיקות לכיור שלא יפול למטה לתוכה של כן): מעבר איש ליות. מצד כל אחד מן הכתפות, היה ליות של זכר ונקבה מצוירות. מעבר איש, כמו איש אל אחיו האמורים בכרובים (שמות כה כ):

מצודת ציון

(כז) המכונות. רוצה לומר: בסיס ומקום מושב: (כח) השלבים. כעין יתדות, וכן (שמות כו יז) שתי יתדות לקרש האחד משלבות: (כט) כן. בסיס: ליות. ענין חיבור, כמו (בראשית כט לד) ילוה אישי: מורד. מלשון רדידה ושטיחה: (ל) וסרני. לוחות, והוא הפוך מן נסרי, וכמו כבש כשב: פעמותיו. זוויתיו, כמו (שמות כה יב) על ארבע פעמותיו: כתפת. יקראו כן על כי יסבלו הכיור, ככתף הסובל משא: לכיור. עשוי כעין דוד גדול:

מצודת דוד

(כז) המכונות. הם כני הכיורות, ובכל מכונה היה תחוב עוד כן, ובו היה מושב הכיור, כמפורש בענין: קומתה. קומת המכונה עם הכן התחוב בה: (כח) מסגרות להם. בתחתיות כל מכונה אצל שוליו, היה מחיצה נמוכה, מקפת וסוגרת את המכונה מכל ארבעת הפאות: ומסגרות בין השלבים. לקומת המכונה עמדו כעין שליבי סולם עשויים מנחושת, ובראשיהם היו נכפפים זה מול זה, להיות לגג על המכונה, עשויה ככיפת כובע. ולמטה בענין קרויה 'כותרת', לרוחב השליכות ההם עשו כעין לבזבזין, סוגרות ומסככות ארבעת הפאות סביב,

לחבר את השליכות זה לזה: (כט) אריות. היו מצויר אריות וגו': ועל השלבים כן ממעל. כי בגג המכונה הנעשה מן השלבים, הניחו באמצעיתו נקב עגול ברוחב אמה וחצי, וסבבו הנקב ההוא במחיצה עולה כלפי מעלה ברום חצי אמה, הקרויה בענין פי 'הכותרת', ובהמחיצה ההיא תחבו הכן העליון, ונמצא יושב הוא ממעל להשלבים, העולים ונכפפים עד המחיצה ההיא: ומתחת לאריות. מתחת ציורי האריות והבקר הנעשים בהמסגרת: ליות מעשה מורד. ועשוי מעשה רדידה, בהקשת הקורנס, לא ביציקה: (ל) וארבעה אופני. ב' לפנים ב' לאחור, כאלו ישאו אותה: וסרני נחשת. שולי המכונה עשוי מנסרים ולוחות של נחושת: וארבעה פעמותיו. על הכן יאמר, שהיה נטפל על המכונה ותחוב בו, ובו היו הכתפות להחזיק את הכיור התחוב בו, לבל יפול אל חללו יותר מהנרצה, אבל המכונה עצמה לא היה צריך לכתפות, לבל יפול הכן לחלל המכונה יותר מן הנרצה, כי הכן היה בתחתיתו עגול, לתחבו בהמחיצה העגולה הקרויה פי הכותרת, היוצאת מן המכונה, ועליונית הכן היה מרובע, ולא היה יכול אם כן ליפול לחלל המכונה יותר מהנרצה, כי קרנות הריבוע העמידו על מקומו, אבל הכיור יכול היה ליפול לחלל הכן יותר מהנרצה, כי לא היה בו להעמיד עצמו על מקומו, לזה עשו בד' זוויות הכן כעין כתפות, יורדות עד מתחת להכיור, להחזיקו לבל יפול למטה: הכתפות יצוקות. מעשה יציקה היו, ולא בהקשת הקורנס: מעבר איש ליות. מצד כל אחד מן הכתפות, במקום הנגלה לעומת מחברתו, היה מצויר זכר ונקבה חבורים יחד:

תהלים סט א-ג

סמ. א לְמַנְצָח | עַל־שׁוֹשְׁנִים לְדֹד: ב הוֹשִׁיעֵנִי אֱלֹהִים כִּי בָאוּ מַיִם עַד־נַפְשִׁי: ג טַבַּעְתִּי | בִּיּוֹן מִצּוֹלָה
וְאִין מַעֲמֹד בָּאתִי בְּמַעֲמֵי־מַיִם וְשִׁבְלֹת שְׂמִיטָתִי: ד יַגְעֵתִי בְּקֶרְאִי נַחַר גְּרוֹנִי כָּלוּ עֵינַי מִיַּחַל לְאֱלֹהִי:
ה רָפוּ | מִשְׁעָרוֹת רֹאשִׁי שָׁנְאִי חֲנָם עֲצָמוֹ מִצְמִיתִי אִיבִי שֶׁקֶר אֲשֶׁר לֹא־נִזְלַתִּי אִזּוֹ אָשִׁיב: ו אֱלֹהִים
אַתָּה יָדַעְתָּ לְאוֹלָתִי וְאַשְׁמוֹתַי מִמָּקֶד לֹא־נִכְחָדוּ: ז אֶל־יָבֹשׁוּ בִי | קִנְיֶךָ אֲדֹנִי (כְּתִיב יְהוָה קרִי) אֱלֹהִים צָבָאוֹת
אֶל־יִכְלָמוּ בִי מִבְּקָשֶׁיךָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: ח בִּי־עֲלֶיךָ נִשְׁאָתִי חֲרָפָה בְּסִתָּה כְּלָמָה פָּנִי: ט מוֹזֵר הָיִיתִי לְאָחִי
וְנִכְרִי לִבְנֵי אִמִּי: י בִּי־קִנְאָתְךָ בִּיתְךָ אֶכְלָתִנִּי וְחֲרָפוֹת חוֹרְפֶיךָ נָפְלוּ עָלַי: יא וְאַבְכָּה בְּצוֹם נַפְשִׁי וְתַהֲיִי
לְחֲרָפוֹת לִי: יב וְאַתָּה לְבוּשִׁי שֶׁק וְאַהֲרִי לָהֶם לְמַשָּׁל: יג יִשְׁיָחוּ בִי יִשְׁבִּי שָׁעַר וְנִגְנִינוֹת שׁוֹתִי שִׁכְרִי:

רש"י

לתפוש טעותם: אז אשיב. כשהם נאספים עלי אני משחד אותם בממון מה שלא גזלתי מהם: (ז) אל יבשו בי קריך. אל תניחני בידם פן יבושו קריך במה שמאורע בי ויאמרו הלא כך אירע למי שהיה מקוה להקב"ה: (ט) לאחי. לעשו: (י) קנאת ביתך. ראו החבה שנהגת בנו בעוד ביתך קיים ונתקנאו בי: (יא) ואבכה בצום נפשי. בתענית: ותהי לחרפות לי. מה שאני בוכה ומתענה לפניך הם מתלוצצים עלי: (יג) ונגינות. בי לשותי שכר (סא"א):

(א) על שושנים. על ישראל שהם כשושנה בין החוחים שהחוחים מנקבין אותם והתפלל עליהם: (ב) כי באו מים. האומות: (ג) ביון מצולה. בכוכן טיט של מצולה: ושבולת. הוא שטף חזק הנהר פי"ל בלע"ז: (ד) נחר. יבש כמו (איוב ל') חרה מני חורב: כלו עיני. כל תוחלת ממושכה קרויה כליון עינים כמו (דברים כ"ח) וכלות אליהם כל היום, מכלות עינים (ויקרא כ"ו) ועיני רשעים תכלינה (איוב י"א): (ה) אויבי שקר. שונאים אותי על שקר שאין אני רודף אחר שקר שלהם

מצודת ציון

(א) שושנים. שם כלי נגון עשויה בצורת שושנה: (ג) ביון. הוא הרפש שבקרקעית המים: מצולה. עומק המים: ושבולת. היא מרוצת המים כמו משבולת הנהר (ישעיה כז): (ד) נחר. ענין יובש כמו ושכן חררים (ירמיה יז): מיחל. מל' תוחלת ותקוה: (ה) עצמו. חזקו והוא מלשון עצם שהוא קשה וחזק: מצמייתי. ענין כריתה כמו לבקרים אצמית (לקמן ק"א): (ו) לאולתי. מל' אויל ור"ל עבירות כי אין אדם עובר עבירה אא"כ נכנס בו רוח שטות: נכחד. נמנעו מלדעת אותם: (ז) בי. ר"ל על ידי: (ט) מזור. מלשון זר: (י) נפלו. חנו ושכנו כמו על פני כל אחיו נפל (בראשית כ"ה): (יג) ישיחו. ענין ספור דברים:

מצודת דוד

(ב) עד נפש. המשיל עומק הצרות למים שוטפים הבאים עד הצואר והנפש קרובה לצאת: (ג) ואין מעמד. אין שם מקום קשה להשאר עומד וארד א"כ מטה מטה: במעמקי מים. ר"ל הנה הבא במים עמוקים הוא מסוכן אף אם אינם רדופים ושוטפים והבא במים שוטפים הוא מסוכן אף אם לא בא במקום העמוק ומכ"ש הבא במים שוטפים ובמקום העמוק שהוא מסוכן ביותר וכן באו עלי צרות כפולות ומצירות: (ד) בקראי. בעבור רוב הקריאה על קושי הלחץ: נחר. הצועק הרבה מתייבש רטיבת הגרון: כלו עיני. המקוה לדבר מה ואינה באה קררי בלשון המקרא כליון עינים: (ה) משערות. יותר מחשבון שערות ראשי: שונאי חנם. כי לא הריעותי את אחד מהם: עצמו. הכורתיים אותי נתחזקו

והמה אויבים לי על שקר ובחנם: אשר לא גזלתי. הדבר אשר לא גזלתי מעולם בע"כ אשיב אז כאשר יעלילו עלי: (ו) אתה ידעת לאולתי. כאומר הלא אינם מרובים כ"כ להיות מיוסר ביותר: ואשמותי וגו'. כפל הדבר במ"ש: (ז) אל יבושו. כי אם לא תענה לי יבושו א"כ כל המקוים לך בראותם שלא הועיל לי תוחלתי: אל יכלמו. כפל הדבר במ"ש: (ח) כי עליך. החרפה שאני נושא היא בעבורך כ"א התחברתי עמהם למעול כך הייתי אהוב להם: כסתה. כפל הדבר במ"ש: (ט) מזור. בעבורך אני נחשב לזר לאחי והם בני ישמעאל: (י) קנאת ביתך. על כי המה מתקנאים בתפארת בהמ"ק לזה אוכלים אותי ועוד יוסיפו לחרפני בדברים: (יא) ואבכה. וכאשר אבכה בעת תהיה נפשי בצום: ותהי. הבכיה תהיה לי לחרפה באמרם אם לא מאס בכם מדוע לא ישמע קול בכיות: (יב) ואתנה. וכאשר אתן לבושי שק בעבור התשובה המה מביאים ממני משל בדרך לעג: (יג) יושבי שער. השופטים היושבים בשערי העיר אף המה ישיחו בי עם שאין מדרך החשובים לדבר דברים של מה בכך: ונגינות. שותי השכר ינגנו בדברי הקורות אותי בדרך לעג ובזיון:

מסכת גיטין פרק ראשון

א המביא גט ממדינת הים – צריך שיאמר: בפני נכתב ובפני נחתם. רבן גמליאל אומר: אף המביא מן הרקם ומן החגר. רבי אליעזר אומר: אפילו מכפר לודים ללוד. וחכמים אומרים: אינו צריך שיאמר: בפני נכתב ובפני נחתם, אלא המביא ממדינת הים, והמוליך. והמביא ממדינה למדינה במדינת הים – צריך שיאמר: בפני נכתב ובפני נחתם. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אפילו מהגמוניא להגמוניא.

ב רבי יהודה אומר: מרקם למזרח ורקם פמזרח, מאשקלון לדרום ואשקלון פדרום, מעכו לצפון ועכו פצפון. רבי מאיר פירוש ברטנורא

א המביא גט ממדינת הים. כל חוצה לארץ קרי מדינת הים: צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם. אית דאמרי טעמא, לפי שאין בני מדינת הים בני תורה, ואין יודעין שצריך לכתוב הגט לשם האשה. הלכך אומר השליח בפני נכתב ובפני נחתם, וממילא שיליגן ליה אם נכתב לשמה, והוא אומר אין. ואית דאמרי טעמא, לפי שאין שירות מצוות משם לכאן, שאם יבא הבעל ויערער לומר לא כתבתיו שיהיו עדים מצויין להכיר חתימת העדים. והאמינותו רבנן לשליח ככתרי, ושוב לא יועיל ערעור הבעל: מן הרקם ומן החגר. בין קדש ובין ברד, מתרגמין בין רקם ובין חגרא: אפילו מכפר לודים. שהיא מחוצה לארץ: ללוד. שהיא סמוכה לה והיא מארץ ישראל: מהגמוניא להגמוניא. שני הגמונים בעיר אחת ומקפידים זה על זה: **ב** מרקם למזרח. מרקם עד סוף העולם למזרחו קרוי חו"ל, ורקם עצמה נדונה כמזרח העולם ולא כארץ ישראל:

משניות מבוארות – קהתי

מכפר לודים ללוד – בגמרא מבואר, שכפר לודים היא עיירה בחוץ לארץ הסמוכה מאד ללוד שבארץ ישראל, ואף מובלעת היא בתחום הארץ, כלומר שארץ ישראל מקיפה את כפר לודים משלושת הצדדים, ומתוך כך קיים קשר בין כפר לודים לארץ ישראל, ואף בקיאים הם בכתיבת הגט לשמה, ומכל מקום סובר רבי אליעזר, שאף המביא מכפר לודים ללוד צריך שיאמר: "בפני נכתב ובפני נחתם". טעמו מבואר בגמרא: "שלא תחלוק במדינת הים", שהואיל וגזרו על המביא גט ממדינת הים שיאמר "בפני נכתב ובפני נחתם", אין לחלק בזה בין מקום רחוק למקום קרוב, אלא דין אחד הוא לגבי כל מקום שהוא בחוץ לארץ. **וחכמים אומרים: אינו צריך שיאמר: בפני נכתב ובפני נחתם, אלא המביא ממדינת הים** – לארץ ישראל, **והמוליך** – מארץ ישראל למדינת הים. לדעת רבה חולקים חכמים על תנא קמא, שכן תנא קמא סובר, שדווקא המביא צריך שיאמר "בפני נכתב ובפני נחתם", אבל המוליך אינו צריך לומר "בפני נכתב ובפני נחתם", לפי שבני ארץ ישראל בקיאים לשמה. ואילו חכמים גוזרים במוליך משום מביא. לדעת רבא אין חכמים חולקים על תנא קמא אלא באים לפרש את דבריו, שכן לטעמו, "שאינן עדים מצויים לקיימו", אין הבדל בין המביא להמוליך. **והמביא ממדינה למדינה במדינת הים, צריך שיאמר: בפני נכתב ובפני נחתם** – לרבה משום שאין בקיאים בכתיבת הגט לשמה; ואף המביא מעיר לעיר באותה מדינה צריך שיאמר "בפני נכתב ובפני נחתם", ולא נקט התנא "ממדינה למדינה" אלא להשמיענו, שבארץ ישראל אפילו ממדינה למדינה (ממחוז למחוז) אין צריך לומר. לרבא דווקא המביא ממדינה למדינה במדינת הים צריך לומר "בפני נכתב ובפני נחתם", משום שאין עדים מצויים לקיימו, אבל מעיר לעיר במדינה אחת אין צריך לומר. **רבן שמעון בן גמליאל אומר: אפילו מהגמוניא להגמוניא** – אף בעיר אחת ששולטים בה שני הגמונים, אם מקפידים הם זה על זה שלא ייכנסו בני הגמוניא זו להגמוניא זו, המביא גט מהגמוניא להגמוניא צריך שיאמר "בפני נכתב ובפני נחתם". בגמרא מובא שכוונת המשנה לעיר כזו שהיתה בארץ ישראל, והטעם הוא, לפי שאין עדים מצויים לקיימו. ואף רבה חושש כאן לטעמו של רבא, שכל מקום שאין לחוש לטעם "לשמה", אף רבה סובר, שחוששים לטעם שאין עדים מצויים לקיימו.

באור משנה ב

כחמשך למשנה הקודמת בא רבי יהודה לציין את הערים הסמוכות לגבולות ארץ ישראל: רקם כמזרח, אשקלון בדרום, ועכו בצפון. מערים אלו ואילך הרי זה חוץ לארץ. ברם, בצד מערב הים הוא הגבול.

רבי יהודה אומר: מרקם למזרח – מרקם ואילך לצד מזרח, הרי

באור משנה א

כבר הזכרנו בפתיחה למסכתנו, שהגט צריך להיות נכתב לשמה. היינו לשם האשה המתגרשת, שנאמר (דברים כד, א): "וכתב לה" – לשמה. ונחלקו תנאים, איזו כתיבה צריכה להיות לשמה: רבי מאיר סובר, שבחתימת העדים הכותב מדבר, שכן עדי חתימה הם הכותבים ("עדי חתימה כותבי") ועושים את כתב הגירושין לספר כריתות, הלכך חתימת העדים צריכה להיות לשמה, אבל כתיבת הגט אינה צריכה להיות לשמה. ורבי אלעזר סובר, שאין התורה מדברת אלא בכתיבת הגט, אבל חתימת העדים אינה מן התורה אלא מתקנת חכמים, שכן עדי מסירה, היינו שני העדים שבפניהם מוסר הבעל את הגט לאשתו, הם העיקר ("עדי מסירה כותבי"). ומכאן, שכתיבת הגט היא שצריכה להיות לשמה. והלכה כרבי אלעזר. – משנתנו דנה בשליח שנשלח על ידי הבעל, הנמצא בחוץ לארץ, להביא גט לאשתו שבארץ ישראל. שליח כזה נקרא "שליח להולכה".

המביא גט – ששלח הבעל לאשתו, **ממדינת הים** – ממדינה רחוקה שבחוץ לארץ. ויש מפרשים: ממדינה שהיא מחוץ לגבולה המערבי של ארץ ישראל; ונקט התנא גבול מערב, לפי שאין שם ערים סמוכות לארץ ישראל, שהרי הים מפסיק, והוא הדין מחוץ לשאר גבולות הארץ, היינו ממדינות שהן רחוקות מארץ ישראל כאותן שבמדינת הים (הדרום). **צריך שיאמר: בפני נכתב ובפני נחתם** – צריך השליח לומר בבית הדין קודם מסירת הגט: בפני נכתב ובפני נחתם עליו העדים. ושני טעמים נאמרו על כך בגמרא: "רבה אמר: לפי שאין בקיאים לשמה" – שאין בני מדינת הים בקיאים בהלכה, שצריך לכתוב את הגט לשם האשה המתגרשת, לפיכך תיקנו חכמים, שיאמר השליח: "בפני נכתב ובפני נחתם", וזה יביא לידי בירור אם הגט נכתב ונחתם כדיונו, או שבאמירתו זו הריחו מעיד שנכתב ונחתם הגט לשמה (עין "חוטפות יום טוב"). "רבה אמר: לפי שאין עדים מצויין לקיימו" – כלומר שלדעת רבא אין חוששים לפסול בגט, אלא חוששים שמא יבוא הבעל ממדינת הים ויערער על הגט שהוא מזויף, והלכה היא בכגון זה שיש לקיים את הגט בחותמיו, והיינו אם העדים החתומים על הגט, או אחרים המכירים את חתימותיהם, מאשרים את זהותן של החתימות, הרי הגט קיים, וערעורו של הבעל אינו ערעור; אבל בגט שהובא ממדינת הים, אין עדים מצויים בארץ ישראל שיקיימו את חתימות העדים שבגט, ואם יבוא הבעל ויערער, לא תהא תקנה לאשה לקיים את גיטה, הלכך תיקנו חכמים שיאמר השליח: "בפני נכתב ובפני נחתם", והאמינותו כשני עדים המקיימים את הגט, ושוב אין הבעל יכול לערער. **רבן גמליאל אומר: לא רק המביא ממדינה רחוקה, אלא אף המביא מן הרקם ומן החגר** – שהן עיירות סמוכות לארץ ישראל, מעבר לגבול הדרום מזרחי של הארץ, צריך שיאמר: "בפני נכתב ובפני נחתם"; לרבה כטעמו, שאף על פי שהן סמוכות, אין בקיאים שם לכתוב גט לשמה; ולרבה כטעמו, לפי שאין הרבה באים משם לארץ ישראל, ואין עדים מצויים לקיימו. **רבי אליעזר אומר: אפילו**

אומר: עכו בארץ ישראל לגטין.

ג המביא גט בארץ ישראל – אינו צריך שיאמר: בפני נכתב ובפני נחתם, אם יש עליו עוררים – יתקיים בחותמו. המביא גט ממדינת הים, ואינו יכול לומר: בפני נכתב ובפני נחתם, אם יש עליו עדים – יתקיים בחותמו.

ד אחד גטי נשים ואחד שחרורי עבדים שוו למוליך ולמביא. וזו אחד מן הדרךכים שישו גטי לשחרורי עבדים.

ה כל גט שיש עליו עד כותי – פסול, חוץ מגטי נשים ושחרורי עבדים. מעשה שהביאו לפני רבן גמליאל לכפר עותנאי גט אשה, והיו עדי עדי כותים – והכשיר. כל השטרות העולים בערכאות של גוים, אף על פי שחותמיהם גוים – פירוש ברטנורא

פירוש ברטנורא

ג ואם יש עליו עוררים. שהבעל מערער שהוא מזויף: יתקיים בחותמו. אם יעידו העדים על חתימת ידיהם, או עדים אחרים יכירו חתימתם, כשר. ובזמן הזה, המביא גט בין בא"י בין בחו"ל צריך ליתנו לה בפני שנים וצריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם. ואם חתימת העדים ניכרת במקום נתינת הגט ונתקיים הגט בחותמו, אין צריך לומר בפ"ג ובפ"ג: ואינו יכול לומר. כגון שנתנו לה כשהוא פקח ולא הספיק לומר בפני נכתב ובפני נחתם עד שנתחשף: ד שוין למוליך ולמביא. לומר בפ"ג ובפ"ג:

ה חוץ מגטי נשים. שאם יש עליו עד כותי אחד, כשר. אבל שניהם כותים, פסול ת"ק אפילו בגיטי נשים. ורבן (שמעון בן) גמליאל עשה מעשה והכשיר אפילו כששניהם כותים. והאידנא הגזיר על הכותים שיהיו כגוים לכל דבריהם, לא שנא שאר שמורות ול"ש גיטי נשים אפילו עד אחד כותי פסול: בערכאות של גוים. שהעידו העדים עדותם לפני השופט במקום מושב משפטיהם. והוא שידענו באותו שופט ובאותם עדים דלא מקבלי שוחדא. ודוקא בשמרי הלוואות ושמרי מקח וממכר

משניות מבוארות – קהתי

הוא הדין ששנינו עד כה, שהשליח צריך לומר "בפני נכתב ובפני נחתם", ובו עוסקת משנתנו.

אחד גטי נשים ואחד שחרורי עבדים – בין גטי נשים ובין שטרי שחרורים, שוו למוליך ולמביא – שווים הם בענין מוליך ומביא, שכשם ששנינו לעיל בגט אשה, ששליח המוליך גט מארץ ישראל למדינת הים או המביא גט ממדינת הים לארץ ישראל צריך שיאמר "בפני נכתב ובפני נחתם", ונאמן השליח כשני עדים, שאם יבוא הבעל ויערער, אין משגיחים בערעורו, כך הדין בשטר שחרור, ששליח המוליך שטר שחרור מארץ ישראל לחוץ לארץ או המביא שטר שחרור מחוץ לארץ לארץ ישראל צריך שיאמר "בפני נכתב ובפני נחתם", שאף שטר שחרור צריך שיהא נכתב לשמו, שנאמר בשפחה כנענית (ויקרא יט, כ): "או חופשה לא נתן לה" – עד שיכתוב לשמה (רמב"ם הל' עבדים ו, ז); וכן נאמן השליח כשני עדים, שאם בא האדון ומערער על שטר השחרור שהוא מזויף, אין משגיחים בו, מאחר שאמר השליח "בפני נכתב ובפני נחתם". וזו אחד מן הדרךכים – המפורטים להלן, שישו גטי לשחרורי עבדים – כלומר ענין זה ששנינו בדין מוליך ומביא הוא אחד מן הדברים ששוים בהם שטרי שחרורים לגיטי נשים.

הלשון במשנתנו – "ששו גיטי נשים לשחרורי עבדים" – אינו מדויק, שכן צריכה היתה המשנה לשנות להיפך: "ששו שחרורי עבדים לגיטי נשים". שהרי עיקר דין מוליך ומביא הוא באשה, אלא הואיל ועד כה עסקו המשניות בגיטי נשים, לפיכך הקדימה גם משנתנו גיטי נשים לשחרורי עבדים ("תוספות").

באור משנה ה

משנתנו ממשיכה בדרכים ששו בהם גיטי נשים ושחרורי עבדים.

כל גט – היינו כל שטר, שיש עליו עד כותי – שאחד מן העדים החתומים עליו הוא כותי (ענין נדרים ג, י – שם בארנו ענין הכותים). פסול – השטר; ואף על פי שלדעת התנא של משנתנו כותים גרי אמת הם, מכל מקום השטר פסול, לפי חשודים הם על עדות שקר בענייני ממון; חוץ מגטי נשים ושחרורי עבדים – שאם אחד מן העדים החתומים על הגט או על שטר השחרור הוא כותי, הגט ושטר השחרור כשרים. בגמרא מבואר, כגון שהעד האחר, שהוא ישראל, חתום אחרי הכותי, שאילו לא היה הכותי בקי וידוע בדקדוקי גיטין, לא היה נתן לו לחתום לפניו, שכן ההלכה היא, שאין עדי הגט חותמים זה שלא בפני זה; אבל בשטרות אחרים, הואיל וחותמים העדים זה שלא בפני זה, יש לחשוש שמא הישראל הניח את המקום הראשון לישראל אחר הגדול ממנו, ובא כותי זה וחתם שם. הלכך שטר ממון שחתום עליו עד כותי, אף על פי שחתום אחריו ישראל, הריחו פסול; ואילו גט אשה או שטר שחרור שחתום עליו עד כותי,

זה חוץ לארץ, ורקם פמזרח – ואף רקם בכלל חוץ לארץ. מאשקלון לדרום ואשקלון פדרום – מאשקלון לצד דרום, ואשקלון בכלל, דינו כחוץ לארץ, מעפו לצפון ועפו בצפון – מעכו לצד צפון, ועכו בכלל, דינו כחוץ לארץ. רבי מאיר אומר: עכו בארץ ישראל לגטין – והמביא גט מעכו אינו צריך לומר "בפני נכתב ובפני נחתם".

באור משנה ג

משנה זו באה ללמדנו את הדין, שכבר הזכרנוהו בבאור משנה א, שבמקומות שאין השליח אומר "בפני נכתב ובפני נחתם", אם בא הבעל ורעזר על הגט שהוא מזויף, יש לקיים את הגט על ידי העדים שחתמו בו, או על ידי אחרים המכירים את חתימותיהם. המביא גט בארץ ישראל – אפילו ממחוז למחוז, אינו צריך שיאמר: בפני נכתב ובפני נחתם – שבני ארץ ישראל בקיאים בכתיבת הגט לשמה, וכן מצויות שירות שהולכות ממחוז למחוז, ויש עדים לקיים את הגט. לפיכך אם יש עליו עוררים – כלומר אם בא הבעל ומערער על הגט, והוא טוען שהגט מזויף, יתקיים בחותמו – יבואו העדים החתומים על הגט ויאשרו את חתימותיהם, או יבואו עדים אחרים המכירים חתימותיהם, ויאשרו את זהותן של החתימות, ואז הגט כשר, ורעזרו על הבעל בטל. ברם, כל זמן שאין עליו עוררים, אין צורך לקיים את הגט בחותמו, ומותרת להינשא בגט זה היוצא מתחת ידה, שמשום עגונה הקילו חכמים. המביא גט ממדינת הים – ששנינו לעיל (משנה א), שצריך לומר "בפני נכתב ובפני נחתם", אלא כגון שנשתתק, ואינו יכול לומר: בפני נכתב ובפני נחתם – בגמרא מבואר: כגון שנתנו לה כשהוא פיקח, ולא הספיק לומר "בפני נכתב ובפני נחתם" עד שנתחשף; ויש מפרשים, שהוא הדין כשלא ראה כתיבת הגט וחתמתו ("תפארת ישראל"), אם יש עליו עדים, יתקיים בחותמו – כלומר שלא תינשא בגט זה עד שיקיימוהו על ידי אישור חתימות העדים שבו. בגמרא מבואר, שלדעת רבה מדובר במשנתנו לאחר שלמדו להיות בקיאים בכתיבת הגט לשמה, אלא שמכל מקום צריך השליח לומר "בפני נכתב ובפני נחתם", שלא עקרו חכמים תקנתם, גזירה שמא יחזור הדבר לקלקולו וישכחו, אבל פיקח ונתחשף שהוא מקרה בלתי שכיח, לא גזרו בו חכמים.

משנתנו נקטה "אם יש עליו עדים", שכן ההלכה היא: "עדי מסירה הם הכורתיים" ("תוספות יום טוב"). כלומר העדים שבפניהם נמסר הגט לאשה הם עיקר עדי הגירושין ולא עדי חתימה, כמו שכבר הזכרנו בהקדמה לבאור משנה א.

באור משנה ד

עבר כנעני יוצא לחרות בשטר שחרור שהוא מקבל מרבו, ודומה דינו של שטר שחרור לגט אשה בדברים אחרים. החל במשנתנו ועד סוף הפרק עוסקות המשניות באותם הדברים ששוים בהם שטרי שחרורים לגיטי נשים. ובא כאן ענין זה, לפי שאחד הדברים

בשרים, חוץ מגטי נשים ושחרורי עבדים; רבי שמעון אומר: אף אלו בשרין, לא הזכירו אלא בזמן שנעשו בהדיא. ו האומר: תן גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי, אם רצה לחזור בשניהן – יחזור; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: בגטי נשים, אבל לא בשחרורי עבדים, לפי שזכין לאדם שלא בפניו, ואין חבין לו אלא בפניו; שאם ירצה שלא לזון את עבדו – רשאי, ושלל לזון את אשתו – אינו רשאי. אמר להם: והרי הוא פוסל את עבדו מן התרומה, כשם שהוא פוסל את אשתו? אמרו לו: מפני שהוא קנינו. האומר: תנו גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי, ומת – לא יתנו לאחר מיתה; תנו מנה לאיש פלוני, ומת – יתנו לאחר מיתה.

פירוש ברטנורא

שעדים ראו בנתינת הממון. אבל שטרי הודאות גיטי נשים, וכל דבר שהוא מעשה ב"ד בערכאות שלהם, הכל פסול: ר"ש אומר בשרים. לא הזכירו בבית המדרש להפסול: אלא בזמן שנעשו בהדיא. ע"י גוים הדיוטות שאינם דיינים. ואין הלכה כר"ש: ו רצה לחזור בשניהן. קודם שניע ליד האשה והעבד: יחזור. ואין השליח יכול לזכות בהם לצרכו, דחוב הוא להן, שמאבדן מזונותיהן: וחכמים אומרים בגטי נשים. יכול לחזור: אבל לא בשחרורי עבדים. והלכה כחכמים: שאם ירצה שלא לזון את עבדו רשאי. הלכך כי משחרר ליה לא מפסיד ליה מזוני. אבל שלא לזון את אשתו אינו רשאי, הלכך כי מגרש לה מפסיד לה מזוני: מפני שהוא קנינו. כלומר הא דהוא אכיל בתרומה כשהוא עבד כהן אינו אלא מפני שהוא קנינו של כהן. מידי דהוה אבהמתו של כהן שאוכלת בכרשני תרומה, ולא משום מעלויות היא, הלכך כי משחרר ליה אע"פ שמפסידו מלאכול בתרומה אין זו חובה לעבד: לא יתנו לאחר מיתה. דניטא לא הוי עד דמטי לידה וכי מטי לידה הא מת ואין גט לאחר מיתה. ושטר שחרור גמי כי מנא לידה הא מת ופקע רשותה מיניה: יתנו לאחר מיתה. ואע"ג דלא אמר מנה זה, דדברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמו:

משניות מבוארות – קהתי

לעבדיו, אם רצה לחזור בשניהן – קודם שהגיע הגט ליד האשה, או שטר השחרור ליד העבד, יחזור – יכול הוא לחזור בו, שאין השליח יכול לזכות בגט בשביל האשה ולא בשטר השחרור בשביל העבד; דברי רבי מאיר – הסובר, שאף בזה שווים גיטי נשים ושחרורי עבדים, שאין זו זכות לאשה להתגרש ולא לעבד להשתחרר, אלא חוב הוא להם, הואיל והם מפסידים מזונותיהם שהם מקבלים מבעליהם. וחכמים אומרים: בגטי נשים – יכול הבעל לחזור בו, אבל לא בשחרורי עבדים – כלומר שלדעת חכמים אין שחרורי עבדים שווים בזה לגיטי נשים, לפי שזכין לאדם שלא בפניו – אדם נעשה שליח לחברו שלא מדעתו, אם הדבר שהוא עושה בשבילו הוא לזכותו; הלכך זוכה השליח בשטר השחרור בשביל העבד, שזכות היא לו להשתחרר, ואין חבין לו אלא בפניו – ואין אדם נעשה שליח לחברו שלא מדעתו, אם הדבר שהוא עושה בשבילו חוב הוא לו; הלכך אין השליח זוכה בגט בשביל האשה, שחוב הוא לה להתגרש, כמו שהמשנה מפרשת והולכת: שאם ירצה שלא לזון את עבדו, רשאי – כלומר אף על פי שהעבד מפסיד מזונותיו על ידי שחרורו, מכל מקום אין זה הפסד ממש, שהרי אף בלא שחרור יכול הוא להפסידם, שרשאי רבו לומר לו: "עשה עמי ואני זנך" (גמרא), והיינו שיתפרנס מן הצדקה (וש"י), ונמצא שזכות היא לעבד להשתחרר; ושלל לזון את אשתו, אינו רשאי – שהבעל חייב במזונות אשתו, ונמצא שחוב הוא לה להתגרש, שהרי היא מפסידה מזונותיה. אמר להם – רבי מאיר לחכמים: והרי הוא פוסל את עבדו מן התרומה, כשם שפוסל את אשתו – והרי שחרורו חוב הוא לו, שאם היה רבו כהן, הרי הוא פוסל על ידי השחרור מאכילת תרומה, כשם שפוסל את אשתו מן התרומה כשגורשה, וכל זמן שלא שחררו, אף על פי שאמר לו "עשה עמי ואני זנך", יכול הוא ללכת ולאכול תרומה בכל מקום שהוא. בגמרא שואלים: ומה חוב הוא לעבד של ישראל להשתחרר? ומשיבים: שפוסלו משפחה כנענית, ואף על פי שמתירו בבת חורין, נוח לו לעבד בחיי הפקר ("עבדא בהפקרא ניחא ליה"). אמרו לו – חכמים לרבי מאיר: מפני שהוא קנינו – אין עבד כהן אוכל בתרומה אלא מפני שהוא קניין כספו, והרי רבו יכול למכרו לישראל ולפסלו מן התרומה בכל מקום שהוא, ומכאן שאין חוב לעבד בשחרורו. ויש מפרשים: מפני שהוא קנינו, שאין העבד אוכל בתרומה משום מעלתו וחשיבותה בשבילו, אלא מפני שהוא קניינו של הכהן, כשם שבהמת הכהן אוכלת בתרומה, באשר היא קניין כספו, הלכך אין זה חוב לו להשתחרר, אף על פי שנפסל מן התרומה (רמב"ם; ברטנורא); ומה שהשחרור פוסלו משפחה כנענית, אף זה אינו

אם חתום אחריו ישראל, והיהו כשר; אבל אם הכותי חתום אחרי ישראל, וכל שכן אם שני העדים הם כותים, אף הגט ושטר השחרור פסולים. ברם, רבן גמליאל חולק על התנא של משנתנו, והוא סובר, שאפילו שני העדים הם כותים, כשר בגט אשה ובשטר שחרור (גמרא – "חטורי מחטרא"). וכן הורה רבן גמליאל הלכה למעשה: מעשה שהביאו לפני רבן גמליאל לקפר עותנאי – בדרומו של הגליל, בגבול ארץ הכותים – גט אשה, והיו עדי עדי כותים, והכשרי – שלדעת רבן גמליאל הוחזקו הכותים ככשרים וכבקיאים בענין גיטין ושחרורין. כל השטרות העולים בערכאות של גוים – שטרות שהובאו ללשכת בית דינם של הגויים, ונתקיימו על ידם בחותמיהם, אף על פי שחותמיהם גוים – שהעדים החתומים על השטרות הם גויים, בשרים – השטרות; ודווקא בשטרי הלוואות או שטרי מקח וממכר, שאין השטר אלא לראיה בלבד ולא לקניין; חוץ מגטי נשים ושחרורי עבדים – והוא הדין שטרי מתנות וכיוצא בהם, שכל אלו שטרי קניין הם, שעל ידי השטר נעשה הקניין ונגמר הדבר, אם עלו בערכאות של גויים, פסולים הם. רבי שמעון אומר: אף אלו בשרין – אף גיטי נשים ושחרורי עבדים שעלו בערכאות של גויים כשרים בעדי מסירה ישראל, שלדעת רבי שמעון עדי מסירה הם העיקר ולא עדי חתימה; ומדובר בכגון שהעדים החתומים בגט שמותיים מובהקים שהם שמות גויים, ואין חשש שמא יבואו לסמוך עליהם; לא הזכירו – בבית המדרש לפסול אותם, אלא בזמן שנעשו בהדיא – על ידי גויים הדיוטות, שלא בערכאות, שהואיל ואינם מפורסמים, יש חשש שמא יבואו לסמוך על העדים החתומים ויכשירו את הגט אף בלא עדי מסירה; אבל כשנעשו בערכאות, הואיל והערכאות מפורסמים שהם של גויים, אין לחשוש שמא יכשירו את הגט בלא עדי מסירה (הד"ק). ואין הלכה כרבי שמעון.

בארנו את הסיפא – "לא הזכירו אלא בזמן שנעשו בהדיא" – לפי הר"ן. אבל לדעת התוספות, מוסבה פיסקה זו על שאר שטרות, ובאה המשנה ללמד, שאם נעשו בהדיא, הרי הם פסולים בכל אופן, גזירה שמא יכשירו אותם גם בלא עדי מסירה כדן שטרות שנעשו בערכאות. אבל בגיטין אין הבל בין ערכאות להדיא, אלא הכל תלוי בשמות העדים החתומים, אם הם מובהקים, ובעדי מסירה (עיין תוספות רבי עקיבא איגר).

באור משנה ו

האומר – לשליח: תן גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי – בגמרא מבואר, שלשון "תן" במשנתנו הרי הוא כלשון "זכה", ונמצא שאמר לשליח: "זכה בגט זה לאשתי", או: "זכה בשטר שחרור זה

פ ר ק ש נ י

א המביא גט ממדינת הים ואמר: בפני נכתב, אבל לא בפני נחתם; בפני נחתם, אבל לא בפני נכתב; בפני נכתב בלוי ובפני נחתם חציו; בפני נכתב חציו ובפני נחתם בלוי – פסול. אחד אומר: בפני נכתב, ואחד אומר: בפני נחתם – פסול. שנים אומרים: בפנינו נכתב, ואחד אומר: בפני נחתם – פסול; ורבי יהודה מכשיר. אחד אומר: בפני נכתב, ושנים אומרים: בפנינו נחתם – פסול.

ב נכתב ביום ונחתם ביום, בלילה ונחתם בלילה, ביום ונחתם בלילה – פסול; רבי שמעון

פירוש ברטנורא

ב א המביא. נחתם חציו. אחד מן העדים חתם בפני: בפני נכתב חציו וכו' פסול. ודוק חציו האחרון. אבל בפני נכתב חציו הראשון שהוא שם האיש והאשה והזמן, כשר. וחציו הראשון נמי לא צריך שיראה הכתיבה עצמה, אלא אם שמע קול הקולמוס בלבד עובר על הנייר בשעת כתיבה, תו לא צריך: אחד אומר בפני נכתב ואחד אומר בפני נחתם פסול. בזמן שהגט יוצא מתחת יד אחד מהם, דאצרכו רבנן לשליח המביא גט למימר תרווייהו. אבל אם הגט יוצא מתחת ידי שניהם, כשר. ששנים שהביאו גט אין צריך שיאמרו בפנינו נכתב ובפנינו נחתם: שנים אומרים בפנינו נכתב ואחד אומר בפני נחתם פסול. בזמן שהגט יוצא מתחת יד אחד מהם. אבל אם יוצא מתחת ידי שניהם, כשר: ורבי יהודה מכשיר. ואפילו יוצא מתחת ידו של אחד מהם. ואין הלכה כרבי יהודה:

ב בלילה ונחתם ביום כשר. שהיום חולק אחר הלילה ואין זה מוקדם: ביום ונחתם בלילה פסול. שהרי מוקדם הוא. ותקנו חכמים זמן בגיטין, גזירה שמא

משניות מבוארות – קהתי

הגט: אפילו לא כתב אלא שיטה אחת לשמה, היינו שם האיש ושם האשה והזמן, שוב אינו צריך. כלומר ששוב אין צורך לברר אם שאר הגט נכתב לשמה (המאירי). אחד אומר: בפני נכתב, ואחד אומר: בפני נחתם, פסול – בגמרא מבואר, שמדובר כאן כשאין הגט יוצא מתחת ידי שניהם אלא מתחת יד אחד מהם, כלומר שרק אחד מהם הוא השליח, ונמצא שהשליח אינו אומר אלא "בפני נכתב" בלבד או "בפני נחתם" בלבד, הלכך הגט פסול מהטעמים שבארנו לעיל, שכן האחר, הואיל ואינו שליח, אינו נאמן בעדותו, שלא האמינו חכמים בעד אחד אלא את השליח. אבל אם הגט יוצא מתחת ידי שניהם, היינו ששניהם שליחים בהבאת הגט, הגט כשר לטעמו של רבא (שהלכה כמותו). שכן שניים שהביאו גט ממדינת הים, אינם צריכים לומר "בפנינו נכתב ובפנינו נחתם", שהואיל ושניהם מעידים שהבעל נתן להם את הגט, שוב אין צריך קיום (תוספות ר"ד). שנים אומרים: בפנינו נכתב, ואחד אומר: בפני נחתם, פסול – אף כאן מדובר כשאין הגט יוצא אלא מתחת ידו של אחד מהם, ולכן הגט פסול מהטעמים שבארנו לעיל; ורבי יהודה מכשיר – את הגט, אף על פי שהוא יוצא מתחת ידו של אחד מהם, שהואיל ושניים מעידים על כתיבת הגט, אין חוששים שמא יטעו ויקיימו אף שטרות אחרים בעד אחד (רש"י; תוספות ר"ד). ברם, כשהגט יוצא מתחת ידי כולם, או מתחת שניים, שאחד מהם הוא האומר "בפני נחתם", אף לדעת תנא קמא הגט כשר (לטעמו של רבא). שהרי שניים שהביאו גט ממדינת הים אין צריכים לומר "בפנינו נכתב ובפנינו נחתם", כמו שהבאנו לעיל (המאירי). ויש מפרשים, שאפילו הגט יוצא מתחת ידי שני העדים האומרים "בפנינו נכתב", הגט כשר, שהרי יש כאן שניים המעידים שהבעל נתן להם את הגט להוליכו לאשתו, ואין חשש לערעורו, כמו שבארנו לעיל. אחד אומר: בפני נכתב, ושנים אומרים: בפנינו נחתם, פסול – לטעמו של רבא, אפילו הגט יוצא מתחת יד אחד מהם, הריהו כשר, הואיל ויש שני עדים על החתימה; ולטעמו של רבא, דווקא בשיוצא הגט מתחת יד האומר "בפני נכתב", שהרי האמינוהו חכמים לשליח כשניים, ונמצא שיש שניים על הכתיבה ושניים על החתימה (המאירי). ויש מפרשים, שאף לרבה אין הגט כשר אלא כשהוא יוצא מתחת ידי השניים המעידים על החתימה, אבל אם הוא יוצא מתחת ידי המעיד על הכתיבה, הואיל ואינו מעיד כתקנת חכמים, אין עדותו כלום (יתוספות יוס טוב; ועיין תוספות רבי עקיבא איגר).

ב א ו ר מ ש נ ה ב

כבר הזכרנו (לעיל א, א), שכותבים בגט את תאריך כתיבתו. משנתנו דנה בגט שנכתב ביום ונחתם בלילה, שהואיל והלילה חולק אחר היום שלאחריו, הרי זה "גט מוקדם", ונחלקו תנאים בגט כגון זה אם הוא כשר או פסול.

– לדעת חכמים – חוב בשבילו, הואיל ונעשה מותר בבת חורין; לפיכך משקיבל השליח את שטר השיחרור מידי האדון כדי לזכות בו בשביל העבד, שוב אינו יכול לחזור בו. האומר – שכיב מרע (היינו חולה אנוש) שאמר: תנו גט זה לאשתי ושטר שיחרור זה לעבדי, נמת – קודם שהגיע הגט ליד האשה, או שטר השיחרור ליד העבד, לא יתנו לאחד מיתתה – שאין גט לאחר מיתה; ואף על פי שבשטר שיחרור שנינו לעיל, לדעת חכמים, שיכול שליח לזכות בו בשביל העבד, מכל מקום הואיל ואמר "תנו", היינו שלא מסר את שטר השיחרור לידי שליח בחייו, הרי לא היה מי שיזכה בשבילו, ועכשיו כשהגיע שטר השיחרור לידו, הרי כבר מת ופקע רשותו ממנו (רש"י). ויש מפרשים, שאפילו מסר האדון את שטר השיחרור ליד שליח, ואמר לו: "תן שטר שיחרור זה לעבדי", לא יתנו לאחר מיתה, שאף חכמים אינם סוברים, שמשגהיע השטר ליד השליח מיד נשתחרר העבד, אלא שאין האדון יכול לחזור בו, אבל העבד אינו משתחרר עד שיגיע השטר לידו. וכיון שמת רבו קודם שהגיע שטר השיחרור לידו, אינו משתחרר בו (הרי"ף; המאירי). אבל אם אמר: תנו מנה לאיש פלוני, נמת – קודם שקיבל פלוני את המנה, יתנו לאחד מיתתה – שדברי שכיב מרע ככתובים וכמסורים הם.

ב א ו ר מ ש נ ה א

משנתנו חזרת לענין שלמדנו בתחילת פרק א, שהמביא גט ממדינת הים צריך שיאמר "בפני נכתב ובפני נחתם", והיא באה להשמיענו, שאם השליח לא אמר "בפני נכתב ובפני נחתם", הגט פסול; לטעמו של רבא – פסול לעולם, ולטעמו של רבא – עד שיתקיים בחותמיו (עיין בבאורנו לעיל א, א – שם הבאנו טעמיהם של רבא ורבא). המביא גט ממדינת הים ואמר: בפני נכתב, אבל לא בפני נחתם; או שאמר בפני נחתם, אבל לא בפני נכתב; או שאמר: בפני נכתב חציו ובפני נחתם חציו – שלא חתם בפני אלא העד האחד; או שאמר: בפני נכתב חציו ובפני נחתם חציו, בלוי, פסול – הטעם הוא, שאם לא אמר "בפני נחתם". לרבה פסול, משום שגם החתימה צריכה להיות לשמה, ולרבה פסול, משום שאין עדים מצויים לקיימו; ואם לא אמר "בפני נכתב", לרבה פסול, משום שצריך כתיבה לשמה, ולרבה – הואיל ואמר "בפני נחתם" בלבד, יטעו לומר, שאף שטרות אחרים מקיימים בעד אחד; ואם אמר "בפני נחתם חציו", דינו כדין השליח שאמר "בפני נכתב" אבל לא "בפני נחתם", ופסול מהטעמים שבארנו לעיל; ואם אמר "בפני נכתב חציו", מבואר בגמרא, שהמדובר בחציו האחרון, היינו הטופס, והרי זה כאילו לא נכתב הגט בפניו כלל, ודינו כדין השליח שאמר "בפני נחתם" אבל לא "בפני נכתב"; אבל אם אמר, שנכתב חציו הראשון בפניו, היינו תורף הגט, הרי זה כאילו נכתב כולו בפניו, שכן אמרו בענין תורף

מכשיר; שהיה רבי שמעון אומר: כל הגטין שנכתבו ביום ונחתמו בלילה – פסולין, חוץ מגטין נשים.
ג ככל פותבין: בדיו, בסם, בסקרא, ובקומם, ובקנקנתום, ובכל דבר שהוא של קמא. אין פותבין לא במשקין, ולא במי פרות, ולא בכל דבר שאינו מתקיים. על הכל פותבין: על העלה של זית; ועל הקרן של פרה, ונותן לה את הפרה; על היד של עבד, ונותן לה את הגלילי אומר: אין פותבין לא על דבר שיש בו רוח חיים, ולא על האכלים.
ד אין פותבין במחפר לקרקע. כתבו במחפר, תלשו וחתמו ונתנו לה – פשר; רבי יהודה פוסל, עד שתהא פתיחתו

פירוש ברטנורא

יהיה נשוי עם בת אחותו ותזנה עליו וחס עליה שלא תחנק ונותן לה גט בלא זמן. וכשמעידים עליה בב"ד מוציאה גיטה ואומרת גרושה הייתי ופניה באותה שעה: ור"ש מכשיר. דסבר ר"ש דחכמים תקנו זמן בגיטין משום פיר, שאם לא יהיה זמן בנט יהיה הבעל מוכר והולך פירות נכסי מלוג של אשתו לאחר גרושין, וכשתכתבו בדיו יאמר קודם גירושין מכרתי. ולהכי מכשיר ר"ש בנכתב ביום ונחתם בלילה אע"פ שהוא מוקדם, דסבר משעה שנתן עיניו לגרש אע"פ שלא גירש שוב אין לו לבעל פירות. ואין הלכה כר"ש:

ג בדיו. אלמדי"ר בערבי: סקרא. צבע אדום: קומם. שרף האילן: קנקנתום. וידיאול"ו בלע"ז: על העלה של זית. תלושה: ונותן לה את הפרה. שאינו יכול לקצצו אחר כתיבה, דכתיב (דברים כ"ד) וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה, מי שאינו מחוסר אלא כתיבה ונתניה, יצא זה שמחוסר כתיבה קציצה ונתניה: רבי יוסי הגלילי אומר כו'. דרחמנא קרייה לגט ספר, מה ספר מיוחד שאין בו רוח חיים ואינו אוכל, אף כל שאין בו רוח חיים ואינו אוכל. ורבנן אמרי אי כתב בספר כדקאמרת, השתא דכתיב ספר, למפירת דברים הוא דאתא. והלכה כחכמים:

ד אין פותבין במחפר. מפני שמחוסר קציצה: כתבו על המחפר וכו'. הכי קאמר, כתב במחפר הטופס, שהוא כל הגט כולו חוץ ממקום האיש ומקום

משניות מבוארות – קהתי

– במין צבע אדום, ובקומם – שרף אילן (מין גומי). ובקנקנתום – צבע הנעשה ממים שיש בהם חומרי נחושת (ויטריאול), ובכל דבר שהוא של קמא – שרישמו מתקיים. אין פותבין – את הגט, לא במשקין – כגון של ענבים או של תותים, ולא במי פרות – במין שנסחט מפירות, ולא בכל דבר שאינו מתקיים – שרישמו אינו מתקיים. על הכל פותבין – את הגט: על העלה של זית – שהוא תלוש; ועל הקרן של פרה – המחוברת לפרה; ונותן לה את הפרה – כולה, ולא יקצוץ ממנה את הקרן לאחר כתיבת הגט, שאז הגט פסול, שנאמר (דברים כד, א): "וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה" – מי שאינו מחוסר אלא כתיבה ונתניה, אבל זה שמחוסר היה מעשה הקציצה בין כתיבה לנתניה, הרי הוא פסול; הלכך הכותב גט על קרן של פרה נותן לה את הפרה; וכן כותבים גט על היד של עבד – כנעני, ונותן לה את העבד – כולו. רבי יוסי הגלילי אומר: אין פותבין – את הגט, לא על דבר שיש בו רוח חיים – כגון קרן של פרה ויד של עבד, ולא על האכלים – כגון עלה של זית, "שכן עלה זית מאכל ליונים, כמו שאתה מוצא בנח" (יתוספות יום טוב). טעמו של רבי יוסי הגלילי מבואר בברייתא בגמרא, שנאמר: "וכתב לה ספר כריתות", והוא דורש מאן, שהגט צריך להיות כספר, מה ספר מיוחד שאין בו רוח חיים ואינו אוכל, אף כל שאין בו רוח חיים ואינו אוכל. אבל חכמים דורשים את הכתוב "ספר כריתות" לענין סיפור הדברים של הגירושין, היינו שיכתוב בגט סיפור דברי הכריתות, שהוא פוסט אותה, ומתירה לכל אדם.

באור משנה ד

אין פותבין – את הגט, במחפר לקרקע – שאם יתלשנו לאחר הכתיבה, הרי זה גט פסול, מפני שמחוסר מעשה התלישה בין כתיבה לנתניה, כמו שבארנו במשנה הקודמת (בענין קרן של פרה); ואם יתנו לה בעודו מחובר כמו שהוא, אין זה גט, שנאמר: "נתן בידה" – דבר הניתן מיד ליד. בגמרא מבואר, שמשנתנו באה להשמיע, שלכתחילה אין כותבין במחפר אפילו את טופס הגט (היינו הנוסח הכללי שבכל גט), גזירה שמה יכתוב התורף (שם האיש ושם האשה והזמן). כתבו במחפר – כלומר כתב את טופס הגט במחפר לקרקע, תלשו וחתמו – והשלימו אחר כך בתלוש, היינו שכתב את התורף לאחר שתלשו, ונתנו לה – ונתן לאשתו את הגט הזה, פשר – שהואיל ונכתב התורף בתלוש, אף על פי שנכתב הטופס במחפר, הרי זה גט כשר. כך מפרשים משנתנו בגמרא לדעת רבי אלעזר (שהלכה כמותו). הסובר, שעדי מסירה (היינו העדים שבפניהם נמסר הגט לאשה) הם הכורתיים,

נכתב ביום – נכתב הגט ביום ונרשם בו תאריך כתיבתו, ונחתם ביום – באותו יום שנכתב, בלילה – או שנכתב הגט בלילה, ונחתם בלילה – באותו לילה, בלילה ונחתם ביום – או אפילו נכתב בלילה ונחתם ביום שלאחריו, פשר – הגט, הואיל וכתיבת הגט וחתמתו היו ביום אחד, שהלילה הולך אחר היום שלאחריו, שנאמר (בראשית א, ח): "ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד" (גמרא חולין פג, א). ביום ונחתם בלילה – אבל אם נכתב הגט ביום ונחתם בלילה שלאחריו, אפילו נכתב בסוף היום ונחתם בתחילת הלילה, פסול – לפי שגט מוקדם הוא, שכן הזמן הכתוב בגט הוא יום אחד קודם החתימה. בגמרא מבואר, שחכמים תיקנו זמן בגיטין משום בת אחותו, כלומר שמה תהיה אשתו קרובתו, כגון בת אחותו, והיא תזנה תחתיו, וכדי לחפות עליה יתן לה גט, וכשיעידו עליה בבית דין, תוציא גיטה ותאמר, שהיתה גרושה ופניה בשעה שזינתה, הלכך תיקנו זמן בגט, שלא יוכל לחפות על בת אחותו; ומטעם זה גט מוקדם פסול. רבי שמעון מכשיר – את הגט. בגמרא מבואר שלדעת רבי שמעון לא תיקנו זמן בגיטין משום בת אחותו, אלא משום פירות, כלומר שאם לא יהיה כתוב הזמן בגט, ימכור הבעל פירות נכסי מלוג של אשתו לאחר הגירושין ויאמר שמכרם קודם הגירושין. ולפיכך מכשיר רבי שמעון בגט שנכתב ביום ונחתם בלילה, אף על פי שהוא גט מוקדם, שכן סובר הוא: משעה שנתן הבעל עיניו לגרש את אשתו, אף על פי שלא גירשה, שוב אין לו פירות נכסי מלוג, שהיה רבי שמעון אומר: כל הגטין – היינו כל השטרות, שנכתבו ביום ונחתמו בלילה – שלאחר אותו היום, פסולין – כדין שטרות מוקדמים, שהואיל וגוברים מנכסים משועבדים על פי שטרות, אם השטר הוא מוקדם, יגבה נכסים שלא כדין על יסוד הזמן המוקדם שבשטרו; הלכך אף כשנכתב השטר ביום ונחתם בלילה, אנו חוששים, שמה כתב שטר אחר בין הכתיבה לחתימה ויבוא בעל השטר המוקדם ויוכיח על פי זמן כתיבת השטר שהיה ביום, ששיעבודו על הנכסים קודם לשיעבודו של בעל השטר האחר שנכתב ונחתם בלילה, ויוציאם מידו שלא כדין, שהרי לא נחתם שטרו אלא בלילה לאחר שנחתם השטר האחר, חוץ מגטין נשים – שאף על פי שנכתבו ביום ונחתמו בלילה, כשרים הם, שאין כל חשש בזמן המוקדם שבגט. ואין הלכה כרבי שמעון.

באור משנה ג

משנתנו עוסקת בדני כתיבת הגט, והיא באה ללמד במה ועל מה מותר לכתוב את הגט. בכל פותבין – את הגט, היינו: בדיו – של עפצים (עפץ הוא גידול בעץ האלון, שממנו מפיקים דיו). בסם – במין אדמה כתומה, בסקרא

וְחִתְּמֶתּוּ בְּתִלוּשׁ. רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בִּתְרִיא אוֹמֵר: אֵין בּוֹתְבִין לֹא עַל הַגֵּזֶר הַמְּחֻק, וְלֹא עַל הַדִּפְתָּרָא, מִפְּנֵי שֶׁהוּא יֻכּוֹל לְהִזְדִּיף; וְחֻכְמִים מְכַשְׁרִין.

הַכֹּל פְּשָׁרִין לְכַתּוֹב אֶת הַגֵּט, אֶפְלוּ חֵרֶשׁ שׁוֹטֵה וְקָטָן. הָאִשָּׁה כּוֹתֶבֶת אֶת גִּטָּהּ, וְהָאִישׁ כּוֹתֵב אֶת שׁוֹבְרוֹ, שְׁאִין קִיּוּם הַגֵּט אֵלָּא בַּחוּתְמִיּוֹ. הַכֹּל פְּשָׁרִין לְהִבְיֵא אֶת הַגֵּט, חוּץ מִחֵרֶשׁ, שׁוֹטֵה, וְקָטָן, וְסוֹמָא, וְנֹכְרִי.

וּ קִבֵּל הַקָּטָן וְהַגִּדִיל, חֵרֶשׁ וְנִתְפַקֵּחַ, סוֹמָא וְנִתְפַתֵּחַ, שׁוֹטֵה וְנִשְׁתַּפֵּחַ, נֹכְרִי וְנִתְגַּזֵּר – פָּסוּל. אֲבָל פֶּקַח וְנִתְחַרֵּשׁ וְחוֹר מִצִּי לְמִיּוּהָ שְׁלֹחַ, דָּהָא יֻכּוֹל לומר כפני נכתב ובפני נחתם. אלא אידי רבני למתני סיאא וחור ונשתפה, שצריך שיהיה בן דעת בשעת נתינתה, תנא נמי רישא וחור

פירוש ברטנורא

האשה והזמן: וּתְלָשׁוּ וְחִתְּמֶתּוּ. כלומר שכתב התורף שהוא מקום האיש והאשה והזמן אחר שתלשו: **כשר**. דכיון שנכתב התורף בתלוש, אע"פ שהטופס נכתב במחבר, כשר: **על הנייר המחוק**. שיכול לחזור ולמחוק עד העדים ולכתוב עליו מה שירצה ולא מנכרא מלתא, שהרי עדים נמו על המחוק הם החתומים: **ודפּתרא**. אין המחוק שלו ניכר. דיפּתרא, דמליח וקמיה ולא עפיץ: **וחכמים מכשירין**. בניטין בלבד. דסבירא להו עדי מסירה כרחי, והעדים שהגט נמסר בפניהם הם עיקר הגירושין, לא עדי חתימה. אבל בשאר שטרות דסמכין אעדי חתימה, מודים חכמים שאין נכתבים לא על נייר מחוק ולא על דיפּתרא. והלכה כחכמים:

ה ואפילו חרש שוטה וקטן. והוא שגדול עומד על גביו ואומר לו כתוב לשם פלוני. אבל נכרי ועבד, אפילו גדול עומד על גביו, לכתחלה לא יכתוב גט, מפני שהם בני דעת ואדעתא דנפשייהו עבדי, שאפילו גדול אומר לו כתוב לשם פלוני הוא לא יכתוב אלא לדעת עצמו. ואם נכרי ועבד כתבו טופס הגט, וישראל בן דעת כתב התורף שהוא שם האיש והאשה והזמן שכל אלו צריכין לשמן, הגט כשר. וכן חרש שוטה וקטן דאמרין במתניתין שכשרים לכתוב את הגט, ה"מ טופס, אבל תורף אינו כשר אלא שיכתבו ישראל גדול וכן דעת: **חוץ מחרש שוטה וקטן**. דלאו בני דעה נינהו: **וסומא**. פסול להביא גט מחוצה לארץ, שאינו יכול לומר בפני נכתב ובפני נחתם. אבל להביא גט בארץ ישראל שא"צ לומר בפני נכתב ובפני נחתם, או אפילו בחו"ל אם הגט מקוים בחתומיו, או להיות שליח של אשה לקבל גיטה, לכל אלו הסומא כשר: **ונכרי**. דליתיה בתורת גיטין וקדושין, ובמדי דלנפשיה לא חוי לא מצי למעבד שליחותא לאחריו:

ו קיבל הקטן. הגט מיד הבעל: **והגדיל**. קודם שמסרו לה: **פתוח ונסתמא וחור ונשתפה**. אפילו לא חור ונשתפה, הואיל והיה פתוח בשעת קבלת הגט שפיר מצי למייהו שליח, דהא יכול לומר בפני נכתב ובפני נחתם. אלא אידי רבני למתני סיאא וחור ונשתפה, שצריך שיהיה בן דעת בשעת נתינתה, תנא נמי רישא וחור

משניות מבוארות – קהתי

קלף משלה, הרי היא צריכה להקנותו לבעלה, כשהיא מוסרת לו את הגט לאחר הכתיבה, שכן הגט צריך להיות קניינו של הבעל: **וְהָאִישׁ כּוֹתֵב אֶת שׁוֹבְרוֹ** – שכן לאחר שהבעל פורע לאשה את כתובתה, הרי היא נותנת לו שובר, היינו "קבלה", לראיה על פירעון הכתובה, ויכול הבעל בעצמו לכתוב את השובר, והאשה חותמת עליו. ומה הטעם, שהאשה כותבת את גיטתה? **שְׁאִין קִיּוּם הַגֵּט אֵלָּא בַּחוּתְמִיּוֹ** – שאין הגט מתקיים (מתאשר) אלא על ידי העדים החתומים בו, אם אין שם עדי מסירה; ואם יש שם עדי מסירה, אין קיום הגט אלא בעדים אלו, ואף לעדי מסירה קוראת המשנה "חזותמיו". מפני שרוב עדי מסירה הם העדים החתומים בגט (המאירי; הרי"ו; "חוטפות יוס טוב"). **הַכֹּל פְּשָׁרִין לְהִבְיֵא אֶת הַגֵּט** – כלומר להיות שליחים להולכת הגט מהבעל לאשתו, **חוּץ מִחֵרֶשׁ, שׁוֹטֵה, וְקָטָן** – מפני שאינם בני דעה, ומי שאינו בר דעת אינו כשר לשליחות, **וְסוֹמָא** – בגמרא מבואר, שסומא פסול להביא את הגט מחוץ לארץ דווקא, מפני שאינו יכול לומר "בפני נכתב ובפני נחתם", אבל בארץ ישראל שאינו צריך לומר "בפני נכתב ובפני נחתם", הסומא כשר להביא את הגט; **וְנֹכְרִי** – מפני שאינו בתורת גיטין וקידושין, ואין אדם נעשה שליח לדבר שהוא עצמו אינו שייך בו כלל; כל אלו אינם כשרים להיות שליחים להולכה, ומכל שכן – פרט לסומא – שליחים לקבלה, היינו שליחים של האשה לקבל בשבילה את הגט מיד בעלה.

באור משנה ו

משנתנו ממשיכה בדיון הפסולים להביא את הגט.

קִבֵּל הַקָּטָן – את הגט מידי הבעל להביאו לאשה, **וְהַגִּדִיל** – ונעשה גדול קודם שמסרו לה, **חֵרֶשׁ וְנִתְפַקֵּחַ** – או קיבל חרש את הגט ונעשה פיקח קודם שמסרו לאשה, **סוֹמָא וְנִתְפַתֵּחַ** – או קיבל סומא את הגט ונפתחו עיניו קודם שמסרו לה, **שׁוֹטֵה וְנִשְׁתַּפֵּחַ** – או קיבל שוטה את הגט, ונעשה שפוי, **נֹכְרִי וְנִתְגַּזֵּר** – או קיבל גוי את הגט ונתגייר, **פָּסוּל** – למסור את הגט לאשה, מפני שכל אחד מאלו, בשעה שקיבל את הגט מידי הבעל, לא היה כשר לשליחות זו. **אֲבָל פֶּקַח וְנִתְחַרֵּשׁ** – אם בשעת קבלת הגט מידי הבעל היה פיקח, ואחר כך נתחרש, **וְחֹר וְנִתְפַתֵּחַ** – ובשעת מסירת הגט לאשה היה שוב פיקח, **פֶּתִיחַ וְנִסְתַּמָּא** – או למי שהיה פיקח בעיניו בשעה שקיבל את הגט, ואחר כך נסתמא, **וְחֹר וְנִתְפַתֵּחַ** – שחזרה אליו ראייתו קודם שמסר

ומה שאמרה תורה "וכתב לה" היינו כתיבת הגט. ויש מפרשים בגמרא את משנתנו לדעת רבי מאיר הסובר, שעדי חתימה (העדים החתומים על הגט) הם הכורתיים, ועיקר כתיבת הגט שאמרה תורה אינו אלא בחתימת העדים, וכך הוא – לשיטתו – פירוש המשנה: אין כותבין לכתחילה את התורף במחבר, שזא לקדמנו. שזא יחתמו העדים במחבר. כתבו – את התורף במחבר, כלומר שבדיעבד אם כתב כל הגט במחבר, ואחר כך תלשו וחתמו – היינו שחתימת העדים היתה בתלוש, הרי הגט כשר. **רַבִּי יְהוּדָה פּוֹסֵל** – את הגט שנכתב במחבר לקרקע, ואפילו הטופס בלבד, **עַד שֶׁתֵּהָא פְּתִיכָתוֹ וְחִתְּמֶתּוֹ בְּתִלוּשׁ** – שכל כתיבת הגט צריך שתהיה בתלוש, ואפילו הטופס, שגוזרים בטופס משום תורף, ואפילו בדיעבד הגט פסול. **רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בִּתְרִיא אוֹמֵר: אֵין בּוֹתְבִין** – את הגט, **לֹא עַל הַגֵּזֶר הַמְּחֻק** – לפי שאפשר לחזור ולמחוק שנית ולכתוב עליו מה שרוצים, ולא יהא ניכר הדבר (ורש"י), **וְלֹא עַל הַדִּפְתָּרָא** – קלף שאינו מעובד כל צרכו, **מִפְּנֵי שֶׁהוּא יֻכּוֹל לְהִזְדִּיף** – שגט הכתוב על נייר מחוק או על דפתרא יכולים לזייפו, היינו למחוק בו דבר ולכתוב דבר אחר במקומו, מבלי שיהא ניכר; **וְחֻכְמִים מְכַשְׁרִין** – שסוברים חכמים: עדי מסירה הם הכורתיים, הלכך מותר לכתוב את הגט אפילו על דבר שיכול להזדייף, שאין חוששין לזיוף הגט, הואיל ועדי המסירה קוראים את הגט ויודעים את תכנו. ברם, דווקא בגיטין מכשירים חכמים, אבל בשאר שטרות, שסומכים בהם על עדי חתימה, מודים חכמים שאין כותבים אותם על דבר שיכול להזדייף.

באור משנה ה

משנתנו באה ללמד, מי הם הכשרים לכתוב את הגט ולהביאו.

הַכֹּל פְּשָׁרִין לְכַתּוֹב אֶת הַגֵּט, אֶפְלוּ חֵרֶשׁ שׁוֹטֵה וְקָטָן – בגמרא מבואר, שאין חרש שוטה וקטן כשרים לכתוב את כל הגט אלא את הטופס בלבד, והוא שגדול עומד על גביו ואומר לו "כתוב לשם פלוני", אבל בתורף אפילו גדול עומד על גביו אינו מועיל, שאין התורף כשר אלא אם כן יכתבו גדול וכן דעת. ויש מפרשים, שלכתיבת הטופס אין צורך שיהא גדול עומד על גביו, ואילו אם גדול עומד על גביו, הגט כשר בדיעבד אפילו כתב את התורף. **הָאִשָּׁה כּוֹתֶבֶת אֶת גִּטָּהּ** – האשה עצמה יכולה לכתוב את גיטה ולמסור אותו לבעלה, שיחתים עליו עדים ויתנו לה לשם גירושין; ואם כתבה את הגט על

וְנִתְפַתְּחָה, פֶּתַח וְנִסְתָּמָא וְחֹזֵר וְנִתְפַתְּחָה, שְׁפּוּי וְנִשְׁתַּפְּחָה – כָּשֶׁר. זֶה הַכֵּלָל: כָּל שֶׁתְּחַלְתּוּ וְסוּפוּ בְּדַעַת – כָּשֶׁר.

ז אף הנשים שאינן נאמנות לומר: מת בעלה – נאמנות להביא את גטה: חמותה, ובת חמותה, וצרתה, ויבמתה, ובת בעלה. מה בין גט למיתה? שהפתח מוכיח. האשה עצמה מביאה את גטה, ובלבד שהיא צריכה לומר: בפני נכתב ובפני נחתם.

פ ר ק ש ל י ש י

א כל גט שנכתב שלא לשום אשה – פסול. כיצד? היה עובר בשוק ושמע קול סופרים מקרין: איש פלוני מגרש את פלונית ממקום פלוני, ואמר: זה שמי וזה שם אשתי – פסול לגרש בו. יתר מכן: כתב לגרש בו את אשתו ונמלה, מצאו בן עירו ואמר לו: שמי בשמך ושם אשתי בשם אשתך – פסול לגרש בו. יתר מכן: היו לו שתי נשים ושמותיהן שוים,

פירוש ברטנורא

ונתפתח. וכל פסולי עדות בעבירה, פסולי להביא את הגט, שאין נאמנים לומר בפני נכתב ובפני נחתם. ואם הגט מקוים בחותמו, כשרים להביאו: ז חמותה ובת חמותה כו'. אינן נאמנות לומר מת בעלה, משום דסניין לה ומכוניין לקלקלה: ובלבד שהיא צריכה לומר בפ"נ ובפ"נ. ודוקא כשהתנה הבעל עמה בשעה שמסר הגט לידה ואמר לה לא תתגרשי אלא בבית דינו של פלוני ותאמרי בפ"נ ובפ"נ. והב"ד לוקחין אותו מידה אחר שאמרה בפ"נ ובפ"נ, וממנין שלח שיהזור ויתן אותו לה. אבל אשה שניטה יוצא מתחת ידה בכל מקום שהיא, הרי זו מגורשת, ואפילו שאין הגט מקוים בחותמו, ואינה צריכה שתאמר בפני נכתב ובפני נחתם:

ג א כל גט. קול סופרים מקרין. הגדולים מקרין לתלמידיהם, כשיבא גט לפניך כתבהו כך. והוכירו שם אינש בעלמא: יותר מכן. ולא זה בלבד שנכתב שלא לשם גירושין אלא להתלמד, אלא אף זה שנכתב לשם גירושין גמורים ונמלה, פסול: יתר מכן היו לו ב' נשים כו'. ולא זה בלבד שנכתב שלא לשם גירושין של

משניות מבוארות – קהתי

והתנה עמה שתהא שליחתו להולכה עד שתגיע לבית דין פלוני, ושם תאמר "בפני נכתב ובפני נחתם", ואחר כך בית הדין ימנה שליח, ויתן לה את הגט לשם גירושין; ובאה המשנה ללמדנו בכגון זה, שהאשה נאמנת לומר בפני בית דין שכך התנה בעלה עמה, ובלבד שתאמר "בפני נכתב ובפני נחתם", אבל אם בעלה לא התנה עמה כלום, אלא נתן לה גיטה, והרי הוא יוצא מתחת ידה, הרי היא מגורשת, ואינה צריכה לומר "בפני נכתב ובפני נחתם", ומתירים אותה להינשא אף בלא קיום הגט, שהואיל והגט בידה כתוב וחתום, אף על פי שלא נתקיים בפנינו, אין חוששים שמא זייפתהו, שאינה חשודה לקלקל את עצמה (גמרא; רמב"ם; המאירי; ועיין "תוספות יום טוב").

ב א ו ר מ ש נ ה א

כבר הזכרנו (בפתיחה למסכתנו), שצריך שיהא הגט נכתב לשם האיש המגרש ולשם האשה המתגרשת, שנאמר (דברים כד, א): "וכתב לה" – שיהא הבעל כותב את הגט לשמה. משנתנו באה ללמד, שכל גט שלא נכתב לשמה ולשמו ולשם גירושין אינו גט. כל גט – שטר גירושין, שנכתב שלא לשום אשה – שנכתב על ידי סופר לא לשם גירושין אשה, אלא לשם דוגמה, בשביל התלמידים, שילמדו את נוסח הגט, כמו שהמשנה מפרשת והולכת, פסול – לגרש בו. כיצד? היה – הבעל – עובר בשוק ושמע קול סופרים מקרין – מקריאים לתלמידים נוסחו של גט: איש פלוני מגרש את פלונית ממקום פלוני – והיה במקרה שם האיש כשמו, ושם האשה כשם אשתו, ובא לסופר, ואמר: זה שמי וזה שם אשתי – תן לי את הגט הזה, ואגרש בו את אשתי, פסול לגרש בו – שהרי לא נכתב גט זה לשם גירושין כלל, ונאמר: "וכתב לה ספר כריתות" – שיהא נכתב לשם כריתות. יתר מכן – יתיר על כן: כתב – אחד גט – לגרש בו את אשתו ונמלה – בדעתו, שלא לגרשה, מצאו בן עירו ואמר לו: שמי בשמך ושם אשתי בשם אשתך – ונטל ממנו את הגט לגרש בו את אשתו, אף על פי שנכתב לשם גירושין, פסול לגרש בו – לפי שלא נכתב לשם האיש המגרש (ולשם האשה המתגרשת), שנאמר: "וכתב" – שיהא הגט נכתב לשמו. יתר מכן – יתיר על זה: היו לו שתי נשים ושמותיהן שוים, כתב לגרש בו את הגדולה – כתב גט לגרש אחת מהן, כגון את אשתו הבכירה, לא לגרש בו את הקטנה – אינו יכול לגרש בגט זה את אשתו הצעירה, שאף על פי שנכתב לשם האיש המגרש, הואיל ולא נכתב לשם האשה המתגרשת בו, אינו גט, שנאמר: וכתב לה – לשמה. יתר

את הגט לאשה, שפוי ונשתפה – או מי שהיה שפוי בדעתו ואחר כך נעשה שוטה, ויחזר ונשתפה – נצטללה דעתו, כשר – למסור את הגט לאשה. שהרי כל אחד מאלו היה בר דעת בשעת קבלת הגט מידי הבעל וכן בשעת מסירתו לאשה. זה הכלל: כל שנתחלתו וסופו בדעת – כל שליח שהיה בר דעת בתחילתו, בשעה שקיבל את הגט מידי הבעל, והיה בר דעת בסופו, בשעה שמסר את הגט לאשה, אף על פי שבינתיים היה חרש או שוטה, הריהו כשר – ברם, פתח ונסתמא, אפילו לא חזר ונתפתח, הריהו כשר, שהרי יכול לומר "בפני נכתב ובפני נחתם", אלא אגב השאר נקטה משנתנו גם בסומא: "פתח ונסתמא וחזר ונתפתח", ומכאן הדיוק במשנתנו: "כל שתחילתו וסופו בדעת" ולא "כל שתחילתו וסופו בכשרות", שכן סומא שהיה פתח בשעת קבלת הגט, אין צריך שיהא סופו בכשרות (גמרא).

ב א ו ר מ ש נ ה ז

שנינו ביבמות (טו, ד): "הכל נאמנין להנידה" – היינו להעיד לאשה על מיתת בעלה, שכן ההלכה היא, שמתירים את האשה להינשא על פי עד אחד המעיד שמת בעלה, ואפילו על פי אשה, "חוץ מחמותה, ובת חמותה, וצרתה, ויבמתה, ובת בעלה" – שחשש נשים אלו דרכן לשנוא אותה, ויש חשש שמא הן מתכוונות לקלקלה, שתינשא לאחר ותהא אסורה לבעלה. משנתנו באה ללמד, שאף חמש נשים אלו נאמנות להביא את גיטה.

אף הנשים שאינן נאמנות לומר: מת בעלה – כמו שבארנו לעיל, נאמנות להביא את גטה – בגמרא מבואר: דווקא ממדינת הים, שהואיל והן צריכות לומר "בפני נכתב ובפני נחתם" וכשבא הבעל ומערער על הגט, אין משגיחים בו, לפיכך נאמנות הן להביא את גיטה, שאין לחשוש שמא מתכוונות לקלקלה; אבל בארץ ישראל, שאינן צריכות לומר "בפני נכתב ובפני נחתם", וכשבא הבעל ומערער על הגט, ערעורו ערעור, אין הנשים הללו נאמנות להביא את גיטה, שחוששים אנו שמא הן מתכוונות לקלקלה; ואלו הן: חמותה – אם בעלה, ובת חמותה – אחות בעלה, וצרתה – אשה אחת הנשואה לבעלה, ויבמתה – אשת אחי בעלה, ובת בעלה – מאשה אחרת. מה בין גט למיתה – משום מה נאמנות הן על הגט ואינן נאמנות על המיתה? שהפתח מוכיח – שהגט שבידיהן מוכיח על הגירושין, ואין אנו סומכים על עדותן בלבד. האשה עצמה מביאה את גטה, ובלבד שהיא צריכה לומר: בפני נכתב ובפני נחתם – בגמרא מבואר, שמדובר כאן בבעל שמסר גט לאשתו, שנכתב ונחתם בפניה,

כתב לגרש בו את הגדולה – לא יגרש בו את הקטנה; יתר מכן: אמר ללבלר: כתב לאיזו שארצה אגרש – פסול לגרש בו.

פירוש ברטנורא

אדם זה, פסול. אלא אף זה שהיו לו שתי נשים שנכתב לשם גירושין דהאי גברא, פסול, כיון שנכתב שלא לשם גירושין של זו: גדולה וקטנה. לאו דוקא: יתר מכן אמר ללבלר וכו'. הא קמ"ל דלא אמרין הובר הדבר למפרע דבשעת כתיבה נמי דעתיה אהא ואיכא גירושין דידה ודידה:

משניות מבוארות – קהתי

מכן: אמר ללבלר – אותו אדם, שיש לו שתי נשים ששמותיהן שווים, אמר לסופר: כתב לאיזו שארצה אגרש – כתוב גט בשבילי, ואיזו מנשותי שארצה לגרש אגרש בו, וכתב הסופר על דעת כן, פסול

המשך ביאור למס' שבת ליום רביעי עמ' ב

1 רב יהודה: מלשון ב' עקתא – בית צר. עוד שאל רבי זירא: מדוע
2 חתיבת עץ גדולה המשמשת לשיבה נקראת פופתא. השיב רב
3 יהודה: מלשון פופה ותיב – כפה אותו ושב עליו. עוד שאל רבי זירא:
4 מדוע לבנים נקראות לבני. השיב רב יהודה: מלשון לבני כני – לבני
5 בנים, שבנין מלבנים מתקיים לדורות רבים. עוד שאל רבי זירא: מדוע
6 גדר העשויה מקוצים או לולבים נקראת הוצא. השיב רב יהודה:
7 מלשון חציצה, שגדר קוצים אינה דבר המתקיים אלא חציצה
8 ארעית. עוד שאל רבי זירא: מדוע הדלי ששואבים בו מים מהנהר
9 נקרא חצבא. השיב רב יהודה: כיון שחוצב עמו מים מן הנהר. עוד
10 שאל רבי זירא: מדוע כלי חרס קטן נקרא פיוזה. השיב רב יהודה:
11 מלשון פוזה, היינו, דבר מועט וקל כזה. עוד שאל רבי זירא: מדוע בד
12 של הדס שמרקדים עמו לפני הכלה נקרא שומיתא. השיב רב יהודה:
13 מלשון שומיתא – שטות, שהמרקד עמו נראה כשטות. עוד שאל רבי
14 זירא: מדוע ספל גדול שרוחצים ממנו ידים ורגלים נקרא משפילא.
15 השיב רב יהודה: מלשון מאשי פולח – רוחץ את כולם. עוד שאל רבי
16 זירא: מדוע ספל קטן ונאה המשמש לרחיצה נקרא משפילתא. השיב
17 רב יהודה: מלשון משיא פלחא – רוחץ את הכלה, משום שכלי זה
18 מיוחד לרחיצה לכלה ולאנשים חשובים בלבד. עוד שאל רבי זירא:
19 מדוע נקראת מדוכה אסיתא. השיב רב יהודה: מלשון חפירתא –
20 חסרה, שחסר בה מה שנחלק ממנה מבפנים. עוד שאל רבי זירא:
21 מדוע העלי שכותשים עמו במכתשת נקרא פוקנה. השיב רב יהודה:
22 מלשון פוא ואפנה – בא ונכה במאכל שבמכתשת. עוד שאל רבי
23 זירא: מדוע נקרא החלוק העליון לבושה. השיב רב יהודה: מלשון לא
24 פושה, היינו, שמונע הבושה, מפני שמכסה כל החלוקים התחתונים
25 הקרועים. עוד שאל רבי זירא: מדוע נקרא המעיל העליון גלימא.
26 השיב רב יהודה: מפני שהלבוש נעשה בו בגלגל, שנראה כאילו אין
27 לו חיתוך איברים. עוד שאל רבי זירא: מדוע נקרא מעיל עליון נאה
28 גולתא. השיב רב יהודה: מלשון גלי ואיתריב – גלה ואשב, שהלבוש
29 מגביה את שוליו ומגלה את עצמו כשהוא מתישב, כדי שלא
30 יתלכלך ולא ישתפשף המעיל בקרקע. עוד שאל רבי זירא: מדוע
31 נקראת מיטה פוריא. השיב רב יהודה: מפני שפרין ורבין עליה. עוד
32 שאל רבי זירא: מדוע בור שיבשו מימיו נקרא בור וינקא. השיב רב
33 יהודה: מלשון בור זה נקי ממימיו. עוד שאל רבי זירא: מדוע הסודר
34 שתלמידי חכמים מתעטפים בו נקרא סודרא. השיב רב יהודה: מלשון
35 סוד ה' ליראיו, כיון שבגד זה מיוחד לתלמידי חכמים שנגלה להם
36 סוד ה'. עוד שאל רבי זירא: מדוע נקרא ארמון של מלכים אפנדא.
37 השיב רב יהודה: מלשון אפיתחא דין – אל פתח זה, דהיינו שלפתח

38 זה כולם באים למשפט או לשרת את המלך.
39 הגמרא מביאה ברייתא בענייני טבע העולם: תנו רבנן, ישנם שלשה
40 בעלי חיים שכל זמן שמזקינין מוסיפין גבורה ואינם כשאר בעלי
41 חיים שנחלשים, ואלו הן, דג ונחש וחזיר.
42 שנינו במשנה: המוציא שמן, שיעורו כדי לסוך בו אבר קטן. הגמרא
43 מבארת מהו אבר קטן: אמרי דבי רבי ינאי – אמרו בבית מדרשו של
44 רבי ינאי, שיעור השמן הוא כדי לסוך בו אבר קטן של קטן בן יומא
45 – אחד מפרקי אצבע קטנה של תינוק שנולד באותו יום. מקשה
46 הגמרא: מיתבי – הקשו בני הישיבה על דברי רבי ינאי, שנינו
47 בברייתא, המוציא שמן שיעורו כדי לסוך בו אבר קטן וקטן בן יומא.
48 מאי – מה היא כוונת הברייתא, לא – האם אין כוונתה שהשיעור
49 הוא שיהא בו כדי לסוך אבר קטן גדול – של אדם גדול, ואבר גדול
50 של קטן בן יומא – או אבר גדול של תינוק בן יומא, וכוונת הברייתא
51 לבאר שהתיבה 'קטן' ששנינו במשנה מתייחסת או על האבר, והיינו
52 אבר קטן של אדם גדול, או על האדם, והיינו אבר גדול של אדם קטן,
53 ולא כמו שאמרו בבית מדרשו של רבי ינאי שהשיעור הוא כדי לסוך
54 בו אבר קטן של תינוק בן יומא. מתרצת הגמרא: אמרי לך דבי רבי
55 ינאי – יכולים להשיב לך בני בית מדרשו של רבי ינאי, לא זו היא
56 כוונת הברייתא, אלא חכי קאמר – כך כוונת הברייתא לומר,
57 המוציא שמן, שיעורו כדי לסוך אבר קטן של קטן בן יומא, וכוונת
58 הברייתא לבאר שהתיבה 'קטן' ששנינו במשנה מתייחסת גם על
59 האבר וגם על האדם, והיינו, שהשיעור הוא כדי לסוך אבר קטן של
60 אדם קטן, וכמו שאמרו בבית מדרשו של רבי ינאי.
61 הגמרא שואלת האם ניתן לומר שדברי רבי ינאי שניים
62 במחלוקת תנאים: לימא כתנאי – האם נאמר שדבר זה תלוי
63 במחלוקת תנאים, ששנינו בברייתא, המוציא שמן שיעורו כדי לסוך
64 בו אבר קטן וקטן בן יומא, דברי רבי שמעון בן אלעזר, רבי נתן
65 אומר, שיעורו כדי לסוך בו אבר קטן. מאי לאו בהא קמיפלגי –
66 האם לא בזה נחלקו, דרבי שמעון בן אלעזר סבר שהשיעור הוא כדי
67 לסוך בו אבר קטן של תינוק קטן בן יומא, ורבי נתן סבר שהשיעור
68 הוא כדי לסוך בו אבר קטן גדול – של אדם גדול, או אבר גדול
69 דקטן – של תינוק קטן, אבל אם יש בו רק כדי לסוך אבר קטן של
70 קטן בן יומא, לא – אין חייבים על הוצאתו.
71 דוחה הגמרא: לא – אין להוכיח מהברייתא שנחלקו תנאים בדבר זה,
72 ואפשר לומר דבילי עולמא – שלדברי הכל המוציא שמן שיש בו רק
73 כדי לסוך אבר קטן דקטן בן יומא, לא – אינו חייב על הוצאתו,

רש"י

ביאור עם "שפה ברורה – עוז והדר"

דף מה עמוד א: שנינו במשנה: **בְּכָל יוֹם מְקַרְיב פָּרֶס שְׁתַּרְיִית וְכוּ' בְּכָל יוֹם הֵיטָה**
דְּקָה וְהַיּוֹם דְּקָה מִן הַדְּקָה. תִּנּוּ רַבֵּנָן בְּרִייתָא, נֹאמַר לִגְבֵי הַקְטוֹרֶת שֶׁל יוֹם הַכִּיפּוּרִים
(וַיִּקְרָא טַז יב) 'וּמֵלֵא חֲפָנָיו קֶטֶרֶת סָמִים דְּקָה'. שואלת הברייתא: **דְּקָה, מָה תִּלְמּוּד**
לְאֹמַר - לשם מה נאמר 'דקה', וְהֵלֵא כְּבֵר נֹאמַר בַּקְטוֹרֶת שֶׁבֶל יוֹם (שְׁמוֹת ל לו)
'וְשִׁחֲקָהּ מִמֶּנָּה הֶרֶק', ומדוע כפלה התורה דין 'דקה'. משיבה הברייתא: **אֵלֶּא, לְהַבְיֵא**
דְּקָה מִן הַדְּקָה - ללמוד שצריך להחזיר את קטורת של יום הכיפורים למכתשת בערב יום
 הכפורים, ולשחקה שוב לעשותה דקה מן הדקה.

שנינו במשנה: **בְּכָל יוֹם בִּהְיֵים עוֹלִין בְּמִזְבְּחוֹ שֶׁל בָּבֶשׁ.** מבארת הגמרא: דין זה הוא
 משום **דְּאֹמַר מַר, כָּל פִּינּוֹת שְׂאֵתָה פּוֹנָה לֹא יְהוּ אֵלֶּא דֶּרֶךְ יָמִין לְמוֹרָה,** וכיון
 שהכבש היה בדרום המזבח, נמצא שהעולה בכבש פניו לצפון והמזרח לימין, וכשמגיע
 לראש המזבח פונה לימין עד שמגיע למקום המערכה. ומשום כן עלו הכהנים במזרח הכבש,
 כיון שאם יעלו באמצע הכבש או במערבו, כשיגיעו לראש המזבח ויפנו לימין, יהלכו על
 המזבח כנגד רוחב הכבש שלא צורך, ואין זה מכבוד המזבח.

שנינו במשנה: **וְהַיּוֹם (עוֹלִין) [עוֹלָה] בְּאֶמְצַע (וְיֹרְדִין) [וְיֹרֵד] בְּאֶמְצַע.** שואלת
 הגמרא: **מֵאֵי מַעְמָא** של שינוי זה. משיבה הגמרא: **מִשּׁוּם כְּבוֹדוֹ דְּכֹהֵן גְּדוֹלָה,** שמראה
 בכך את חשיבותו שהוא כבן בית, ומקיף אף שלא לצורך.

שנינו במשנה: **בְּכָל יוֹם בִּהְיֵים בִּהְיֵים מִן הַבִּיּוֹר וְכוּ' והיום מן הקיתון של זהב.** שואלת הגמרא: **מֵאֵי מַעְמָא**
 של שינוי זה. משיבה הגמרא: **מִשּׁוּם כְּבוֹדוֹ שֶׁל בִּהְיֵים גְּדוֹלָה,** שמתכבד בזה שמקדש ידיו ורגליו בכלי מיוחד ולא עם שאר אחיו הכהנים.
 שנינו במשנה: **בְּכָל יוֹם הָיוּ שֵׁם אַרְבַּע מַעְרְכוֹת** והיום חמש, דברי רבי מאיר וכו'. **תִּנּוּ רַבֵּנָן בְּרִייתָא, בְּכָל יוֹם הָיוּ שְׁתֵּים**
מַעְרְכוֹת, וְהַיּוֹם - בְּיוֹם הַכִּיפּוּרִים, הָיוּ שְׁלֹשׁ מַעְרְכוֹת. אחת, **מַעְרְכָה גְּדוֹלָה** שעליה מקריבים את כל הקרבנות, **וְאַחַת, מַעְרְכָה**
שְׁנִיָּה שֶׁל קְטוֹרֶת, ממנה נטלו גחלים להקטרת הקטורת שבכל יום במזבח הפנימי, **וְאַחַת, שְׁמוֹסִיפִין בּוֹ בְּיוֹם,** ממנה לקחו גחלים
 להקטרה לפני לפני, **דְּבִרֵי רַבִּי יְהוֹדָה. רַבִּי יוֹסִי אָמַר, בְּכָל יוֹם הָיוּ שְׁלֹשׁ מַעְרְכוֹת וְהַיּוֹם אַרְבַּע. אַחַת, שֶׁל מַעְרְכָה גְּדוֹלָה,**
וְאַחַת, מַעְרְכָה שְׁנִיָּה שֶׁל קְטוֹרֶת, וְאַחַת, שֶׁל קִיּוֹם הָאֵשׁ של מערכה גדולה, שאם אינה מתגברת, מוסיפים עליה ממערכה זו,
וְאַחַת, שְׁמוֹסִיפִין בּוֹ בְּיוֹם. רַבִּי (מֵאִיר) אָמַר בְּכָל יוֹם אַרְבַּע וְהַיּוֹם חֲמֵשׁ, אַחַת, שֶׁל מַעְרְכָה גְּדוֹלָה, וְאַחַת, שֶׁל מַעְרְכָה
שְׁנִיָּה שֶׁל קְטוֹרֶת, וְאַחַת, שֶׁל קִיּוֹם הָאֵשׁ, וְאַחַת, לְאַיְכָרִים וּפְדִיָּים של קורבנות אתמול **שֶׁלֹּא נִתְעַבְּלוּ מִבְּעֶרְבִי,** מחמת שרק
 הונחו בראש המזבח ולא ניתנו כלל על המערכה, או שניתנו אלא שלא הספיקו להתעכל לגמרי, והיו עושים להם מערכה נפרדת לשורפם,
 וְאַחַת, שְׁמוֹסִיפִין בּוֹ בְּיוֹם.

מדדיקת הגמרא: **דְּבִיבִלִי עֲלֵמָא, מִיַּתַּת תַּרְתִּי אֵית לָהּ** - היו בכל יום לכל הפחות שתי מערכות, המערכה הגדולה והמערכה של קטורת.
 שואלת הגמרא: **מִנָּלָן - מִנֵּין לַמִּדִּים דִּין זֶה.** משיבה הגמרא: **אָמַר קְרָא (ויקרא ו ב), 'הוּא הָעֹלָה עַל מוֹקְדָה עַל הַמִּזְבֵּחַ כָּל**
חֲלִילָה', ו'מוקד' זה, זו מַעְרְכָה גְּדוֹלָה, 'וְאֵשׁ הַמִּזְבֵּחַ תִּוָּקֵד בּוֹ', 'מוקד' זה, זו מַעְרְכָה שְׁנִיָּה שֶׁל קְטוֹרֶת.

שואלת הגמרא: **וְרַבִּי יוֹסִי** שסובר שבכל יום היתה גם מערכה לקיּוֹם הָאֵשׁ, **מִנָּא לִיָּה - מִנֵּין לומד להוסיף מערכה.** משיבה הגמרא:
נִפְקָא לִיָּה - הוא לומד זאת מִהַפְסוֹק (שם ו ה) **'וְהָאֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ תִּוָּקֵד בּוֹ',** שנכתב שוב לשון 'תוקד', ללמד שהיתה מערכה נוספת
 לצורך קיום האש.

אף על גב דאיבא דרמא לה – אף שיש מלאכה אחרת שנעשתה
במשכן והיא דומה לה, חשיב לה – מנה אותן התנא כשני אבות
מלאכות, ולכן מנה התנא זורה בורר ומרקד כשלשה אבות מפני
ששלשתם היו במשכן.

מקשה הגמרא: אם כן, שכל מלאכה שהיתה במשכן נמנית כאב
מלאכה בפני עצמו, וליחשב נמי פותש – ימנה התנא גם כותש חטים
במכתשת להסיר קליפתם קודם שטוחנים אותם כאב מלאכה, אף
שמלאכה זו דומה למלאכת דש, שהרי מלאכה זו היתה במשכן
בעשיית הסממנים, ומכך שלא מנה מלאכה זו יש ללמוד שלא מנה
התנא שתי מלאכות דומות אף ששתייהן היו במשכן, ואם כן חוזרת
הקושיא מדוע מנה התנא זורה בורר ומרקד.

מתרצת הגמרא: אמר אביי, באמת התנא מונה גם מלאכות דומות
שהיו במשכן, ואף על פי כן לא מנה מלאכת כותש ששן עני אוכל
פתו בלא בתישה, והתנא מנה כאן את המלאכות הנצרכות לעשיית
הפת, וכיון שמלאכה זו אינה נצרכת כל כך לעשיית הפת לא מנה
אותה, וסמך על כך שמנה את מלאכת הדישה, ונמצא שמלאכת
כותש היא אכן אב מלאכה אך היא בכלל דישה.

תירוצו נוסף: רבא אמר, הא מני – משנתנו בשיטת מי היא שנויה,
הלא בשיטת רבי היא, דאמר (הלכות ציצת) שיש לדרוש מהפסוק שאבות
מלאכות הם ארבעים חסר אחת, ואי חשיב – ואם היה התנא מונה
גם מלאכת פותש, הוויא ליה ארבעים – היו ארבעים מלאכות, ולכן
לא מנה את מלאכת הכתישה בפני עצמה, וכללה עם מלאכת דש.

מקשה הגמרא על תירוצו של רבא: וליפוק תדא מהך – יוציא התנא
אחד משלשה אבות אלו, דהיינו זורה בורר ומרקד, וליעיל פותש –
ויכניס במקומו מלאכת כותש, וכך עדיף לשנות, לפי שעכשיו מונה
שני אבות מכל ענין, שני אבות מענין ברירה ושני אבות מענין דישה,
וזה עדיף מלשנות שלשה אבות מענין אחד ואב אחד מענין אחר.
מסיקה הגמרא: אלא מתוורקא דרבא – אלא דבר ברור הוא
שצריך לומר כתיורצו של אביי.

הגמרא דנה עוד בענין מלאכת בורר: תנו רבנן בברייתא, היו לפני
מיני אוכלין, ורצוה לטול את האוכל מתוך הפסולת, בורר ואוכל
וברר ומניח לצורך אחרים שיאכלו, ולא יברור, ואם עבר וברר
חייב חטאת.

מקשה הגמרא: מאי קאמר – מה כוונת התנא לומר, שמתחילה אמר
שבורר ואוכל, ולבסוף אמר שלא יברור.

מתרצת הגמרא: אמר עולא, הכי קאמר – כך כוונת התנא לומר,
בורר ואוכל לבו ביום – לצורך אותה שבת, וברר ומניח לאחרים
לבו ביום, לפי שאין נקרא בורר אם עושה לאותו יום, ולמחר – אבל
לצורך מחר לא יברור, ואם עבר וברר לצורך מחר חייב חטאת.

רב חסדא מקשה על תירוצו של עולא: מתקיף לה רב חסדא, וכי
מוותר לאפות לבו ביום – על מנת לאכול באותה שבת, וכי מוותר
לבישל לבו ביום, הרי דאי שאסור לאפות ולבשל על מנת לאכול בו
ביום, וכיון שאתא אומר שהבורר לצורך מחר חייב חטאת, אם כן
'בורר' אב מלאכה הוא, ויהא אסור לבורר אפילו על מנת לאכול בו
ביום כמו שאסור לעשות את שאר המלאכות אפילו לצורך אותו יום.
רב חסדא מפרש את הברייתא באופן אחר: אלא אמר רב חסדא, כך
כוונת התנא לומר, בורר ואוכל פחות מבשעור – פחות מגורגרת,
וכן בורר ומניח לצורך אחרים פחות מבשעור, שברירה של פחות
מבשעור נחשבת דרך אכילה ולא דרך מלאכה, ובשעור לא יברור,
ואם עבר וברר כשעור גרוגרת חייב חטאת.

רב יוסף מקשה על תירוצו של רב חסדא: מתקיף לה רב יוסף, וכי
מוותר לאפות פחות מבשעור, ואף שהאופה פחות מגורגרת אינו
חייב חטאת, מכל מקום דאי יש איסור בבורר, שהרי חצי שיעור אסור
מן התורה, ואיך אמר התנא שמתחילה יכול לבורר על מנת לאכול
בו ביום.

רב יוסף מפרש את הברייתא באופן אחר: אלא אמר רב יוסף, כך
כוונת התנא לומר, בורר ואוכל ביד, וכן בורר ומניח לצורך אחרים
ביד. אבל בקנן – כלי עץ העשוי כעץ צינור שרחב מצדו האחד וצר

מצדו השני, ובתמחו – קערה גדולה, דהיינו כלים שאינם מיוחדים
לבורר בהם, לא יברור, ואם עבר וברר בהם, פטור, אבל אסור
לעשות כן לכתחילה. ובכברה, שהם כלים המיוחדים לבורר
בהם, לא יברור, ואם עבר וברר בהם חייב חטאת.

רב המנונא מקשה על תירוצו של רב יוסף: מתקיף לה רב המנונא,
מידי קנן ותמחו קתני – וכי שנינו בברייתא שמדובר בבורר על ידי
קנן ותמחו, הרי הברייתא אמרה בורר סתם ומשמע שהיא מדברת
בכל כלי שבורר בו.

רב המנונא מפרש את הברייתא באופן אחר: אלא אמר רב המנונא,
בין ברישא ובין בסופא מדובר שבורר בידו, וכך היא כוונת התנא,
בורר ואוכל, בתנאי שהיא בורר את האוכל מתוך הפסולת, שאין
זו דרך ברירה, וכן בורר ומניח לצורך אחרים בתנאי שהיא בורר
אוכל מתוך הפסולת, אבל פסולת מתוך אוכל לא יברור אפילו
בידו, שזו היא דרך ברירה, ואם עבר וברר פסולת מתוך אוכל חייב
חטאת.

אביי מקשה על תירוצו של רב המנונא: מתקיף לה אביי, מידי אוכל
מתוך פסולת קתני – וכי שנינו בברייתא שברישא מדובר בבורר
אוכל מתוך פסולת, הרי הברייתא שנויה בסתם, ולא חילקה בין בורר
אוכל מתוך פסולת לבורר פסולת מתוך אוכל.

אביי מפרש את הברייתא באופן אחר: אלא אמר אביי, בין ברישא
ובין בסופא מדובר שבורר אוכל מתוך פסולת, וכך היא כוונת התנא,
בורר ואוכל, בתנאי שיאכל לאילת – מיד, וכן ובורר ומניח לצורך
אחרים בתנאי שיאכלו לאילת, שאין זו דרך ברירה. ולבו ביום –
לאכול באותה שבת לאחר זמן, לא יברור, ואם עבר וברר כדי
לאכול באותה שבת לאחר זמן נעשה כבורר להצניע באוצר, וחייב
חטאת.

אמריהו רבנן קמיה דרבא – אמרו החכמים את תירוצו של אביי לפני
רבא, אמר להם רבא, שפיר אמר נחמני – יפה אמר אביי.
הגמרא דנה עוד בענין מלאכת בורר: היו לפנינו שני מיני אוכלין,
וברר אחד מהם ואכל, וברר והניח – או שברר והניח לצורך
אחרים שיאכלו, רב אשי מתני – מלמד שפטור, רבי ירמיה מדיפתי
מתני – מלמד שחייב.

מקשה הגמרא: רב אשי מתני פטור – וכי רב אשי מלמד שפטור,
והא תני – והרי שנינו בברייתא שהובאה לעיל שאם ברר על מנת
לאכול לאחר זמן חייב.

מתרצת הגמרא: לא קשיא, הא – רב אשי שאמר שהוא פטור מדבר
באופן שברר בקנן ותמחו, שאף שאסור לבורר בכלים אלו מכל
מקום פטור, כיון שאינם כלים העשויים לכך ואין זו דרך ברירה
לגמרי. והא – הברייתא שאמרה שהוא חייב מדברת באופן שברר
בכרה ובכרה, שהם כלים העשויים לכך, והבורר בהם חייב חטאת.

כי אתא רב דימי – כשבא רב דימי מארץ ישראל לבבל אמר – סיפר,
שפתיא דרב ביבי הווי – כשהגיע היום שהיה תורו של רב ביבי
לשמש את התלמידים, והיה זה בשבת, ואיך קלעו – הודמנו לשם רבי
אמי ורבי אסי, שדא קמיהו פלכלה דפירי – הניח לפניהם רב ביבי
סלסלה מלאה פירות, ולא רצה לבורר הפירות מהעלים ולתת לפני
כל אחד ואחד, אלא שטח את הפירות לפניו ועל ידי כן ממילא
נפרש האוכל מאליו, והם נטלו ואכלו, ולא ידענא אי משום דקבר
אוכל מתוך פסולת אסור – ואינו יודע אם עשה כן משום שסבר
שאסור לבורר אוכל מתוך פסולת אפילו ביד ועל מנת לאכול מיד,
אי משום עין יפה הוא דמכנין – או שעשה כן כדי לכבדם בעין יפה,
ולתקן לפנייהם את כל הפירות.

הגמרא מביאה דין נוסף בענין בורר: חזקיה אמר, הבורר תורמוסים
– מין קטניות, מתוך פסולת שלמה, חייב חטאת.

שואלת הגמרא: ליקא קסבר – האם נאמר שסובר חזקיה שלבורר
אוכל מתוך פסולת אסור אפילו על מנת לאכול לאלתר.

משיבה הגמרא: שאני תורמוסים – שונים תורמוסים משאר מיני
אוכלין,

אע"ג דאיכא. אחריתי בהדי דמאי לה. חשיבנהו לתרווייהו כאבות, ואע"ג דחדא נינהו: וליחשב נמי פותש. חסין במכתשת, להסיר קליפתן, דהוא במקדש בסממנין. אלא לאו, משום דמאי לךש - לא חשיב לה, דהא נמי מיפרקה מלבוש היא: שכן עני אוכל פתו בלא בתישה. לכה, אע"ג דהוא במקדש, ואב מלאכה היא - בין דתנא ליה דש לא תנא לה. וזוהר ובורר

ומקדש - וזכא אחתיל בסידורא דפת - וכוין דהווי במקדש, והכא אחתיל בסידורא דפת - תנינהו, בדאמרינן גבי אופה, דה"ל למתני 'מכשיל' ולא 'אופה' דלא הוה במקדש, אלא משום סדורא דפת נקט ואתא. הואיל ואופה בפת כמכשיל בסממנין. אבל בתישה - עשרים הוא דלתת ונקשי לעשות סלת נקיה, אבל עניים לא טרדי, הלכך לא תנא לה. ומיהו, ודאי אב מלאכה היא, ובכלל דש היא: רבי היא. דלית ללמן בפרק 'הדורק' (דף צ"ג ד"ב) "הדברים" "אלה הדברים" למנינא: וליפוק חדא מהנה. או זוהר או בורר או מרקד דהווי חדא, ליפוק מניניהו חדא ולייתינהו. דה"ל דה"ל למיתני תרתי מהא ותרתי מהא, מלמיתני ולימכיל תלתא זמני בחדא, ואיכא חדא דלא כפיל ביה מיד: היו לפניו מיני אוכלין. גרסי, ו"ג שני: ולא יברור. לקמיה פרי: מאי קאמר? ברישא תנא בורר, והדר תנא לא יברור: ולמה. לצורך מה: וכי מותר לאפות ולבשל לבו ביום. וד"נ אב מלאכה היא, בין דאמרת ולמהר חייב חטאת: פחות מפשיעור. פחות מכגורגרת: וכי מותר לאפות פחות מפשיעור. נהי דחייב חטאת ליכא, איסורא מיהא איכא. דקיימא לן חצי שיעור אסור מן התורה, בפרק בתרא דיומא (דף עד). והיכי קתני בורר לכתחלה? בקנן. בלי עץ שעושין בעץ צינור רחב מלאחרי וקצר מלפניו, ובעלי מטבע עושים אותו. והבורר בו קטנית נותן קטנית במקום הרחב ומנענעו, ודקטנית מפני שהוא סוגל מתגלגל ויורד דרך פיו הקצר, והפסולת נשאר בקלי: פטור אבל אסור. מותר לכתחלה לא הוי - דדמי לברירה, ותיב חטאת לא הוי - דכלאחר דהא, דעיקר ברירה בגפה ובכרה, אבל ביד לא דמי לבורר קלל: מיד קנן ותמחוי קתני. ד"ה נמי דפרי' "מיד נפה ובכרה קתני", אלא חדא מניניהו נקט: אוכל מתוך הפסולת. לא דרך ברירה היא: ובורר ומניח לאלתר. לאבול לאלתר, שאין זה דרך בורר: לאיצר. להצניע: נחמי. אבי: והתניא. לעיל "חייב". ואי בבורר ומניח לאלתר - מותר לכתחלה הוי, ופטור אבל אסור ליכא: שבתא דרב ביבי הווי. הגיע יומו להיות עומד ומשמש על התלמידים: ושדא קמיהו. ולא רצה לבורר האוכל מתוך העליל וילת לפני כל אחד ואחד, אלא שטחן והם נוטלים ואוכלים, ובשטחן זה נכרש האוכל מאלי: הבורר תורמוסין. לאחר ששלקן הוא בורר אוכל מתוך דקליפה:

דשלך

אע"ג דאיכא דמאי לה - חשיב לה. וליחשב נמי פותש!
אמר אביי: שכן עני אוכל פתו בלא בתישה. רבא אמר: הא מני - רבי היא, דאמר: אבות מלאכות ארבעים חסר אחת, ואי חשיב פותש - הווי ליה ארבעים. וליפוק חדא מהנהד ולעיל פותש! אלא מחורחא בדאביי. ת"ר: היו לפניו מיני אוכלין - בורר ואוכל, בורר ומניח, ולא יברור, ואם בירר - חייב חטאת. מאי קאמר? אמר עולא: הכי קאמר: בורר ואוכל - לבו ביום, ובורר ומניח - לבו ביום; ולמה לא יברור, ואם בירר - חייב חטאת. מתקיף לה רב חסדא: וכי מותר לאפות לבו ביום? וכי מותר לאפות לבו ביום?! אלא אמר רב חסדא: בורר ואוכל - פחות מפשיעור, בורר ומניח - פחות מפשיעור. וכשיעור - לא יברור, ואם בירר - חייב חטאת. מתקיף לה רב יוסף: וכי מותר לאפות פחות מפשיעור? אלא אמר רב יוסף: בורר ואוכל - ביד בורר ומניח - ביד. בקנן ובתמחוי - לא יברור, ואם בירר - פטור אבל אסור, ובגפה ובכרה - לא יברור, ואם בירר - חייב חטאת. מתקיף לה רב המנונא: מיד קנן ותמחוי קתני? אלא אמר רב המנונא: בורר ואוכל - אוכל מתוך הפסולת, בורר ומניח - אוכל מתוך הפסולת, פסולת מתוך אוכל - לא יברור, ואם בירר - חייב חטאת. מתקיף לה אביי: מיד אוכל מתוך פסולת קתני? אלא אמר אביי: בורר ואוכל - לאלתר, ובורר ומניח - לאלתר, ולבו ביום - לא יברור, ואם בירר - נעשה כבורר לאיצר, וחייב חטאת. אמרוה רבנן קמיה דרבא, אמר להו: שפיר אמר נחמי. היו לפניו שני מיני אוכלין, ובורר ואכל, ובורר והניח. רב אשי מתני: פטור, רבי ירמיה מדיפתי מתני: חייב. רב אשי מתני פטור, והא תני חייב! לא קשיא, הא - בקנן ותמחוי, הא - בגפה ובכרה. כי אתא רב דימי אמר: שבתא דרב ביבי הווי, ואיקלעו רבי אמי ור' אסי. שדא קמיהו בלבלה דפירי, ולא ידענא אי משום דסבר "אוכל מתוך פסולת אסור", אי משום עין נפה הוא דמכיון. חזקה אמר: הבורר תורמוסים מתוך פסולת שלהן - חייב. לימא קסבר חזקה אוכל מתוך פסולת אסור! שאני תורמוסים דשלך

דשלך

אע"ג דאיכא דמאי לה חשיב(א). והא דלא חשיב שובט ומקדק, לפי שהם לגמרי בכלל מיסר ואורג - ולא חשיב נמי מנפץ, אע"ג שבמשכן היו מנפצין פשתן לעשות יריעות ושאר דברים - משום דהיינו דש ממש אלא שזה בתבואה וזה בפשתן, אבל זוהר ובורר ומרקד הם שלשה דברים:

שכן עני אוכל פתו בלא בתישה. וא"ת: מ"מ ליתשב בתישת סממנין דהוה במשכן, ואע"ג דעני אוכל פתו בלא בתישה, לענין סממנים מלאכה חשובה היא ואומר ר": דלאו דוקא אוכל פתו, אלא ד"ה דעני צובע בסממנים בלא בתישה. וא"ת: מרקד נמי לא ליתני שכן עני אוכל פתו בעיסה בלוסה. כדאמר בסוף פרקין ויש לומר: דרוב עניים אין אוכלין בלא חרדקה, אלא שלענין חלה מצטרפין הסובין, דקרינן ביה מילחם הארץ? כיון דיש עניים שאוכלים בעיסה בלוסה. ור"ת פירש בע"א, ולא נתיישב לר": וז"ל לפניו שני מיני אוכלין גרסי, וכן פירש ר"ת: דבאוכל מתוך אוכל שייכא ברידה, שבורר אותו שאינו חפץ לאבול מתוך אותו שרוצה לאבול. דאיתו שאינו חפץ בו חשיב פסולת לגבי אותו שחפץ לאבול. וכן משמע בירושלמי, דגרס: הבורר אוכלים מתוך אוכלים, חזקה אמר רב:

בורר ומניח. פי' לצורך אחרים: וכי מותר לאפות פחות מפשיעור. והמתיר ס"ד דפחות מפשיעור הוי דרך אכילה: **מתקיף** לה רב המנונא מדי קנן ותמחוי קתני. פי' הקונט: דה"נ הוה מצי למיפרך "מיד נפה ובכרה קתני". וקשה לר"י: מאי קמשני רב המנונא לדידיה נמי תקשה, מדי ואוכל מתוך פסולת קתני? ועוד, בסמוך פירש הקונטרס: והתניא חייב, דהיינו חזק דהבא, ומשני דבגפה ובכרה מיירי. והיכי משני הבא "מיד נפה ובכרה קתני"? ונראה להבינו יצחק: דדוקא מקנן ותמחוי פרי. וה"פ: מיד קנן ותמחוי קתני. כיון נחת לפרשי דיני ברידה, דביד מותר ובגפה ובכרה חייב חטאת, לא היה לו להניח מלשנות קנן ותמחוי דפטור אבל אסור: **בורר** ואוכל אוכל מתוך פסולת. משמע דאובל פתך פסולת - אין דרך ברידה בכך. וקשה, דבריש פוק "תולין" (לקמן קלח). אמרי: מה דרובו של בורר - בורר אוכל מתוך פסולת וי"ל: דהם בפסולת מרובה על האוכל - הוי אוכל מתוך פסולת דרך ברידה, דהם במשמר איירי. וקשה לרשב"א: דתנן בפ"ק דביצה (דף י"ז) הבורר קטנית בי"ט, ב"ש אומרים בורר אוכל ואוכל, ובי"ה אומרים: בורר כדרכו. ואמר בגמרא: בדיא - כשהאוכל מרובה על הפסולת, אבל פסולת מרובה על האוכל - ד"ה נוטל את האוכל ומניח

את הפסולת. ואי בפסולת מרובה על האוכל הוי אוכל מתוך פסולת דרך ברידה, היכי שרי לב"ש? הא אינהו אסרי לברר כדרכו וצ"ע שם:

והתניא חייב. פי' בקונטרס: דהיינו ברייתא דלעיל, וקשה לר"י דלמאי דמוקמין לה בגפה ובכרה, משמע דוקא לבו ביום אסור, אבל לאלתר - אפי' בגפה ובכרה שרי. ובפ"ק דביצה (גם זה שם) משמע דבגפה ובכרה אסור בכל ענין, דתנן, ב"ה אומרים:

בורר כדרכו בקנן ובתמחוי, אבל לא בגפה. ולא מפליג בין לאלתר לבו ביום. ועוד: לכאורה לעולא דלעיל, הוי בורר לבו ביום כמו לאלתר לאביי, וא"כ שרי לעולא בגפה ובכרה אפי' לבו ביום. ובמתני' דביצה אסר לכל הפחות לבו ביום: ונראה לר"י: דברייתא דלעיל איירי בבורר ביד. והכא דמוקמי לה בגפה ובכרה - ברייתא אחריתי היא. ואפי' לאלתר חייב חטאת. וכן משמע מתוך פירוש ר"ת. דפירש שיש ג' דינים בבורר לאלתר: דביד - מותר לכתחלה, בקנן ובתמחוי - פטור אבל אסור, בגפה ובכרה - חייב חטאת: **ולא** ידענא אי משום דקסבר אוכל מתוך פסולת אסור. פי' לא ידענא מה שלא ביררם תחלה קודם שהביאם לפניו. אבל אין לפרש מה שלא ביררם בשעה שהניחו לפניו, דא"כ - מאי קאמר אי משום דקסבר אוכל מתוך פסולת אסור, דהא דא"כ שרינן אוכל מתוך פסולת לאלתר:

הא' מאן דפריס סילקא. דוקא בסילקא שייך טחינה, אבל שאר אוכלין - שרי: **מחו**
דתימא לשרורי מנא קא מכזין. ה"פ ואין בו בשול כלל, קמ"ל: דנדי דלשרורי מנא
קא מכזין, בשול מיהא יש בו, דמירפא רפי והדר קמיט חזיב. אבל אין לפרש קמ"ל דלא
אמר' לשרורי מנא קא מכזין - בדפרק "אין מעמידין" (ע"ז לח) אמר' גבי האי גוי דשרא
סיכתא לאתונא: אי קבר בה ישראל קרא

מעיקרא - שפיר דמי. ופריך: פשיטא! ומשני: מודו
דתימא לבשולי מנא קא מכזין, קמ"ל לשרורי
מנא קא מכזין: **חביתא** ותנורא וחלתא. פי'
רש"י: דמשום בונה לא מיהיב, דאין בניה בכלים.
ואין נראה, דדוקא במחזור מטה ומנורה של
חוליות אמר' דאין בניה בכלים, אבל כשעושה
לגמרי כל חבלי - מיהיב משום בונה. דאמרין
בריש "הבונה" (לקמ"ד ד' קב): האי מאן דעיל
שופתא בקופנא דמרא - חייב משום בונה. וצ"ע,
דלא ליקיש ממנפח בכלי וזכית דסוף פרקין:
חכמה יתירה שאני, והעושים אותם בטלה
דעתם אצל כל אדם, כדאמרין ב"המצניע"
(לקמ"ד ד' צב) גבי אנשי הרצל:
שכן צדי חלון כו'. בריש "אלו קשרים"
(לקמ"ד קא) פירש בקונט: קושרין ומתירין
- פעמים קושרין את המכמורת, ופעמים מתירין
אותם:

שכן

דְּשִׁלְקֵי לִיָּה שִׁבְעָא זִימְנִי, וְאִי לֹא שִׁקְלִי לִיָּה - מִסְרַח
וְכַפְסוֹלַת מִתּוֹךְ אוֹכֵל דְּמִי. "וְהַפּוֹחִין". א"ר פֶּפֶא: הָאִי
מֵאֵן דְּפָרִיס סִילְקָא - חֵיִב מִשּׁוּם טוֹחֵן. אָמַר רַב מְנַשֶּׁה:
הָאִי מֵאֵן דְּסָלִית סִילְתִּי - חֵיִב מִשּׁוּם טוֹחֵן. אָמַר רַב
אֲשִׁי: אִי קָפִיד אֲמַשְׁחָתָא - חֵיִב מִשּׁוּם מַחְתָּה. "וְהִלָּשׁ
וְהָאֹפֶה". אָמַר רַב פֶּפֶא: שֶׁבַּק תִּנָּא דִּידֵן בִּישּׁוּל סַמְמִינִי
דִּיהוּ בְּמִשְׁכֵּן וְנָקַט אֹפֶה! תִּנָּא דִּידֵן - סִידוּרָא דְּפֶת נָקַט.
אָמַר רַב אֲחָא בַּר רַב עֲזִירָא: הָאִי מֵאֵן דְּשָׂרָא סִיכְתָּא
לְאֶתוֹנָא - חֵיִב מִשּׁוּם מְבַשֵּׁל. פְּשִׁיטָא! מָהוּ דְּתִימָא -
לְשׁוֹרֵי מֵנָא קָא מִיבִיזִין, קמ"ל: דְּמִירְפָּא רְפִי, וְהָדָר קָמוּט.
אָמַר רַבָּה בַּר רַב הוֹנָא: הָאִי מֵאֵן דְּאַרְתָּה בּוֹפְרָא -
חֵיִב מִשּׁוּם מְבַשֵּׁל. פְּשִׁיטָא! מָהוּ דְּתִימָא: פִּיּוֹן דְּהָדָר
וְאִיקוּשָׁא - אִימָא לָא, קמ"ל. אָמַר רַבָּא: הָאִי מֵאֵן דְּעָבַד
חֲבִיתָא - חֵיִב מִשּׁוּם שֶׁבַּק חֲטָאוֹת, תַּנּוּרָא - חֵיִב מִשּׁוּם
שְׁמוּנָה חֲטָאוֹת. אָמַר אַבְי: הָאִי מֵאֵן דְּעָבַד חֲלָתָא -

חֵיִב אַחַת עֲשָׂרָה חֲטָאוֹת, וְאִי חֵיִימָה לְפִימָה - חֵיִב שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה חֲטָאוֹת. "הַגִּזּוֹן אֶת הַצֶּמֶר
וְהַמְלִבְגָּו". אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חֲנָה א"ר יוֹחָנָן: הַטּוֹהָה צֶמֶר שָׁעַל גְּבִי בְּהֵמָה בִּשְׁבֶּת - חֵיִב שְׁלֹשׁ
חֲטָאוֹת; אַחַת מִשּׁוּם גִּזּוֹן, וְאַחַת מִשּׁוּם מְנַפֵּץ, וְאַחַת מִשּׁוּם טוֹחֵן. רַב כְּהֵנָא אָמַר: אִין דֶּרֶךְ
גִּזְיָה בְּכֶד, וְאִין דֶּרֶךְ מְנַפֵּץ בְּכֶד, וְאִין דֶּרֶךְ טוֹוֹ בְּכֶד. וְלֹא? וְהַתִּנָּא מִשְׁמִיָּה דְּרַבִּי נַחֲמִיָּה:
שְׁמוֹת בְּעִזִּים וְטוֹוֹ בְּעִזִּים! אֱלָמָא: טוֹוִיָּה עַל גְּבִי בְּהֵמָה שְׁמָה טוֹוִיָּה! חֲכָמָה יִתִּירָה שְׁאֲנִי.
תַּנּוּ רַבָּנִן: הַתּוֹלֵשׁ אֶת הַכֶּנֶף, וְהַקּוֹטֵמ, וְהַפּוֹחֵרְטוֹ - חֵיִב שְׁלֹשׁ חֲטָאוֹת. (וְא"ר) שְׁמַעוֹן בֶּן
לֵקִישׁ: תּוֹלֵשׁ חֵיִב מִשּׁוּם גִּזּוֹן, קוֹטֵם חֵיִב מִשּׁוּם מַחְתָּה, מְכַרֵּם חֵיִב מִשּׁוּם מַמְחָק. "הַקּוֹשֵׁר
וְהַמּוֹתִיר". קְשִׁירָה בְּמִשְׁכֵּן הִיכָא הָוִיא? אָמַר רַבָּא: שֶׁבֶן קוֹשְׁרִין בִּיתְרוֹת אֱהֻלִּים. (קוֹשְׁרִים?)
הָהוּא קוֹשֵׁר עַל מִנֵּת לְהַתִּיר הוּא! אֱלָא אָמַר אַבְי: שֶׁבֶן אוּרְגִי יִרְעוֹת שְׁנַפְסָקָה לָהֶן גִּימָא
קוֹשְׁרִים אוֹתָהּ. א"ל רַבָּא: תַּרְצַת קוֹשֵׁר, מַתִּיר מָאִי אִיפָא לְמִימֵר? וְכִי תִימָא: דָּאִי מַתִּירָמִי לִיָּה
תִּירִי חוּמִי קִימָרִי בְּהִידִי דְּרִידִי, שְׂרִי חַד וְקָמַר חַד - הַשְׁתָּא לְפָנִי מִלָּךְ בִּשְׂר וְדָם אִין עוֹשִׂין
בֶּן, לְפָנֵי מַמָּה הַקִּב"ה עוֹשִׂין! אֱלָא אָמַר רַבָּא וְאִיתִימָא רַבִּי עֲזִילָאִי: שֶׁבֶן צָדִי חֲלוּזִין קוֹשְׁרִין
וּמַתִּירִין. "וְהַתּוֹפֵר שְׁתֵּי תְּפִירוֹת". וְהָא לֹא קִימָא! אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חֲנָה א"ר יוֹחָנָן: וְהוּא
שֶׁקְשֶׁרֶן. "הַקּוֹרֵעַ עַל מִנֵּת לְתַפּוֹר". קוֹרֵיעָה בְּמִשְׁכֵּן מִי הָוָה? רַבָּה וְרַבִּי יוֹרָא דְּאִמְרֵי תַרְוּיָהוּ:
שכן

משום מכה בפטיש. אָבֵל גְּבִי חֲבִית לִיכָא מִשּׁוּם מְכָה בַּפְּטִישׁ, דְּמֵאֲלִיָּה נִגְמָרָה מִלֵּאכְתּוּ בַּתְּנֹר: חֲלָתָא. כְּוֹרֵת שֶׁל קָנִים: חֵיִב י"א. וְזִמְרָה חֲקָנִים הוּא צִרְרִי לָהֶם - חֵיִב מִשּׁוּם
קוֹצֵר וּמִשּׁוּם נוֹטֵעַ. אָסַפִּם יָחַד - הָרִי זֶה מַעְמֵר. בִּירֵר יָפוֹת - הָרִי זֶה בּוֹרֵר. הַחֲלִיקֵן - הָרִי זֶה מַמְחָק. עֲשָׂאֵן דְּקוֹת. מֵאֲחַת שְׁתֵּים או שֶׁלֹּשׁ - הָרִי זֶה טוֹחֵן. חֲתָבֵן בְּמֶדָה - הָרִי זֶה
מַחְתָּה. הַסִּידִק הַשְׁתִּי - הָרִי זֶה מִסִּיד. אָרַג אַחַת לְמַעַלָּה וְאַחַת לְמַטָּה כְּדִי לְהַעֲמִידוֹ - הָרִי עוֹשֶׂה שְׁתֵּי בִתֵּי נִירִין. (ד) אָרַג - הָרִי זֶה אוֹרַג. חֲתָר לְאַחַר אֲרִיגָתָה כְּדִי לְהַשׁוּחֵם -
הָרִי זֶה מְכָה בַּפְּטִישׁ. כְּדָאֲמַרִּין לְקַמֵּן עֵזָה: הָאִי מֵאֵן דְּשִׁקְלִי אֲקוּפִי מְגֻלְמִי - חֵיִב מִשּׁוּם מְכָה בַּפְּטִישׁ, הָרִי י"א: וְאִי חֵיִימָה לְפִימָה. לַעֲשׂוֹת לָהּ שָׁפָה הוֹסִיף כָּאֵן תּוֹפֵר וְקוֹשֵׁר,
שֶׁצִּירָה לְקִשּׁוֹר לְאַחַר הַתְּפִירָה. וּמִשּׁוּם בּוֹנֵה לִיכָא לְחִיבִיָּה לֹא בְּחִיתָא וְלֹא בַּתְנֹר וְלֹא בְּכוּרֶת, דָּאִין בְּנִין בְּכָלִים. מַפְשִׁיט לִיכָא לְמִימֵר בְּקָנִים, דָּאִין הַפְּשִׁטָּה אֱלָא בְּעוֹר. וְי"מ:
שְׁקוֹדֵם נִגְבִּים בְּעֵץ שְׁתוּחֲבִין בּוֹ רֹאשֵׁי חֲקָנִים שֶׁל שְׁתֵּי, וּמַחֲבִיב לִיָּה מִשּׁוּם טוֹחֵן. וְלֹא נִהְיָא לִי. דִּהֲהִיא טוֹחִינָה מִלֵּאכָה שְׁאִינָה צִרִיכָה לְגוֹפָה הִיא. וְטוֹב לִי לְפָרֵשׁ שְׁעוֹשָׂה אוֹתָן
דְּקוֹת, וְהָוִי בְּמֵאֵן דְּסָלִית סִילְתִּי: שְׁמוֹת בְּעִזִּים וְטוֹוֹ בְּעִזִּים. קָרָא קְדָרִישׁ "טוֹו אֶת הָעִזִּים" (שְׁמוֹת לח) - בְּגוֹפֵן שֶׁל עִזִּים מִשְׁמַע: בְּחֵמָה וְתִיָּדָה. כְּדָתִיב "וְכָל אִשָּׁה חֲכַמַת לֵב". אָבֵל
לְהִידוֹט - אִין דְּרַבּוֹ בְּכֶד, וְהָוִי כְּלֵאֲחֵר לִי: הַתּוֹלֵשׁ אֶת הַכֶּנֶף. נוֹצָה דְּנֹדָה מִן בִּנְיָה הָיוּ: וְהַקּוֹטֵמ. לְאַחַר שְׁתִּלְשׁוֹ חוֹתֵר רָאשׁ שְׁהוּא דִק, וְרָאִי לְתַנּוּרָא וְכָל בּוֹכֵס: וְהַתּוֹפֵר. לִצֵּד
זָבִי שְׁהוּא קָשָׁה מוֹרֵט שְׁעָרוֹ מִכָּאֵן וּמִכָּאֵן, וּמַשְׁלִיךְ הַקֶּנֶה, וְנוֹתֵן הַשִּׁיעַר בְּכַר וְכַסֵּת: מִשּׁוּם מַחְתָּה. דְּקָפִיד לְחַתּוֹךְ עַד מָקוֹם שְׁהוּא רָאִי. וְגַם מִן חֲקָנֵי אֹרֶךְ בּוֹכְעִים, וְעוֹשֶׂה בּוֹכְעִים
מִכְּנָפֵי עוֹף בְּלֹא שִׁיעַר: מִשּׁוּם מַמְחָק. דְּתַנּוּ גְבִי עוֹר "הַמְּמַחֵק": בִּיתְרוֹת אֱהֻלִּים. נוֹצָעִים יְחִידוֹת בְּקִרְקַע, כְּדָתִיב "יְחִידוֹת הַמִּשְׁכָּן", וְקוֹשְׁרִין הַיִּרְיעוֹת בֶּהֶן בְּמִיתְרֵיהֶם: קוֹשֵׁר ע"מ
לְהַתִּיר הוּא. וְכִי הָאִי הוֹנָא פְּטָרִין לִיָּה לְקַמֵּן, דְּתַנּוּ כָּל קֶשֶׁר שְׁאִינוֹ שֶׁל קִימָא - אִין חֵיבִין עֲלִיו: בְּהִידִי דְּרִידִי. בִּשְׁנֵי חוֹטִין זֶה אֲצֵל זֶה: שְׂרִי חַד. לְאַחַר אֲרִיגָתָן מַתִּיר הָאֲחָה, מַפְנִי
שׁוֹבֵלְטִין וְנִרְאִין: וְקָפַר חַד. כְּלוּמָא: מִנִּיחַ כְּמוֹ שְׁהוּא: הַשְׁתָּא ב"ה (אִין) עוֹשִׂין. כְּשֶׁכְּמַתִּירָה נִרְאָה הַקֶּבֶץ בִּירְעָה. שְׁחוּטָהּ הָיוּ כּוֹפְלִין שָׁשָׁה, וְהָיוּ גָסִין, וּמַתְחִלָּה הָיוּ וְרִיזִין בְּכֶד.
וְכִי מַתִּירָמִי לָהּ תִּירִי קִיטֵר - קוֹשְׁרִין הָאֲחָד וְנוֹתֵקֵן הַחוּט הַשְּׁנִי מִלְּמַטָּה וְלַמַּעַלָּה, וּמַסְפֵּקֵן בַּחוּט אֲרוּרֵן, וְקוֹשְׁרִין לְמַעַלָּה וְלַמַּטָּה, וְאִין שֶׁם שְׁנַיִם קֶשֶׁרִים סַמְכִין: צָדִי חֲלוּזִין. לַעֲבֹד
הַתְּכַבֵּל כְּדָמִן. וְהוּא כְּמִין דָּג קָטָן, וְעוֹלָה אַחַת לְשִׁבְעִים שָׁנָה: קוֹשְׁרִין וּמַתִּירִין. שֶׁכָּל רִשְׁתוֹת עֲשׂוֹת קֶשֶׁרִים קֶשֶׁרִים, וְהֵן קֶשֶׁרִי קִימָא, וְפַעְמִים שֶׁצִּירִי לְטוֹל חוֹטִין מִנְשֶׁת זו
וְהַחֲסִידָה עַל זו - מַתִּיר מִכָּאֵן וְקוֹשֵׁר מִכָּאֵן: וְהָא לֹא קִימָא. הִכִּי וְכִיּוֹן דְּלֹא קִימָא - לֹא מִלֵּאכָה הִיא: שֶׁקְשֶׁרֶן, שֶׁקְשֶׁר שְׁנֵי רֹאשֵׁי הַחוּט:

דְּשִׁלְקֵי לִיָּה שִׁבְעָא זִימְנִי. לְמַתְקֵן: וְאִי לֹא שִׁקְלִי לִיָּה. לְאוֹכֵל מִתּוֹךְ הַפּסוּלָה. מִתּוֹךְ
שְׁהוּא רַךְ וְנִימוֹק ע"י שֶׁנִּשְׁלַק הַרְבֵּה: מִסְרַח. וְהִלְכֵן אוֹכֵל נָמִי, כֵּל זֶמֶן שְׁמוֹעֵר בּוֹ -
הָיוּ כַּפְסוֹלָת, וּמִיָּהוּ אוֹכֵל הוּא. וְהַמְמִירִין עֲלִיָּה לְמִיָּהוּ הָהוּא דְּשִׁקְלֵן כַּפְסוֹלָת מִתּוֹךְ
אוֹכֵל. וְלִצֵּן הַבּוֹרֵר תּוֹרְמוֹסִין מִתּוֹךְ פּסוּלָת שְׁלָהֶן - מִשְׁשִׁלְקֵן פַּעַם אַחַת מִמְקָרֵן
וּמַעֲרִין אוֹתָן הַמִּים, וּבּוֹרֵר הַמְתוּלְעוֹת שְׁלָהֶן,
כְּמוֹ שְׁעוֹשִׂין לְפִלְגִין וְכֵן בְּכָל פַּעַם וּפַעַם, וְהָוִי
בוֹרֵר הָאוֹכֵל וּמִנִּיחַ הַפּסוּלָת. וְאִי לֹא שִׁלְקִי
לִיָּה מִסְרַח גְּרִסִּין, הִלְכֵן: מִשְׁשִׁלְקוֹם פַּעְמִים
וְשִׁלְשׁ חֲשִׁיב לִיָּה פּסוּלָת, הוּאִיל וְאִי שְׁבִיק
לָהּ הִכִּי דְלָא הָדָר שִׁלֵּק לָהּ - מִסְרַח.
וְכִשְׁהוּא נוֹטֵלֵן מִתּוֹךְ שְׂאָר מִינִין גְּרוּעִין
הַמְעוֹרְבִין בָּהֶן - כַּפְסוֹלָת מִתּוֹךְ אוֹכֵל דְּמִי,
דְּהָנָהוּ שְׂאָר מִינִין לֹא מִסְרַח, דְּגַמְר לָהּ
בִּישּׁוּלֵיהוּ פַּעַם רֵאשׁוֹנָה וְשֵׁנִיָּה. וְרַבִּינוּ הִלִּי
גְּרִיס: וְאִי שִׁקְלִי לִיָּה מִסְרַח - כְּשִׁנְטוֹלֵן נִימוֹחַ
בֵּין אֲצִבְעוֹתָיו וְנִמָּאָס. הִלְכֵן, הָהוּא דְּשִׁקְלִי
הָיוּ כַּפְסוֹלָת, וְהַנְשָׂאָר הָיוּ אוֹכֵל עַד שְׁחֹזֵר
וְנוֹטֵל: דְּפָרִיס סִילְקָא. בְּמִים גְּרִסִּין, וְלֹא
בְּסִמָּה, כְּדִפְרִישׁ בְּהָדָר וְהָרוּטֵב" (תוֹלֵק דף
קכ.) מֵאִי קִיפָה - פִּירְמָא, מִנְצִייר בְּלַעֲזָה,
מַחְתָּבוֹ דְּהָדָר: דְּסָלִית סִילְתִּי. עֲצִים דָּקִים
לְהַבְעִיר אֲשִׁי: וְאִי קָפִיד אֲמַשְׁחָתָא. לְחוֹתְבֵן
בְּמֶדָה: מַחְתָּה. הָעוֹר מְקַצְצוֹ בְּמֶדָה. וְנָקַט
אֹפֶה. דְּלֹא שִׁיף בְּמִלְכָּת הַמִּשְׁכָּן כָּלִל:
סִידוּרָא דְּפֶת. שְׁהַתְחִיל בּוֹ נָקַט. וְאֹפֶה בְּמִקּוֹם
בִּשּׁוּל דְּסִמְמִין הוּא, דְּהוּא בִּישּׁוּל דְּפֶת: דְּשָׂרָא
סִיכְתָּא. שְׁהַשְׁלִיךְ יָתֵד לַח לְחֹנוֹר חָם לִיבָשׁוּ,
שִׁיתְקַשָּׁה: לְשִׁירוֹתִי. לְחֹק, וְאִין כָּאֵן בִּישּׁוּל:
דְּמִרְפִּי רְפִי. ע"י חוּם הָאֵוֶר וְהַמִּים שְׁבִתוּבוֹ
יִוצֵאִין. וְלֵאחֲרֵי שִׁצְצָאוּ מִימּוֹ קָמִיט = מַתְקָשָׁה,
וְכִי רְפִי בְּרִישָׁא הָיוּ בִּישּׁוּל: דְּאַרְתָּה בּוֹפְרָא.
שְׁהַתְּךָ וּפֶת: דְּהָדָר אֲקוּשִׁי. חוּזִר וּמַתְקַשָּׁה:
חֲבִיתָא. שֶׁל חֲרֹס: שֶׁבַּע חֲטָאוֹת. טוֹחֵן דְּרָגִים
וְשׁוֹחֲקֵן דְּרֶק - הָיוּ טוֹחֵן. וּבּוֹרֵר הַצְּרוּרוֹת
הַנְּסוֹת מִתּוֹכֵן - הָרִי שְׁתֵּים: וּמַקְרִידֵן בְּנֶפֶח
וּמַגְבֵּל הַטִּט - דִּיהִינוּ לֵשׁ. וּמִמֶּרְחָה הַטִּט
כְּשִׁעוֹשָׁה שִׁיָּה חֶלֶק - הָרִי מַמְחָק.
וּמַבְעִיר דִּסְמִין הוּא, דְּכַבֵּשׁ וּמַצְרֵף בְּתוֹכוֹ - הָרִי
מְבַשֵּׁל. חִיבָא דְּחוּפֵר לִיכָא. דְּאִינוּ צִרְרִי אֱלָא
לְעַפְרָה: תַּנּוּר חֵיִב שְׁמֻנָּה. דְּלֵאחֲרֵי שֶׁצִּרְפוֹ
בְּכַבֵּשׁ הוּא טָח עָלָיו טְפִילָה שִׁיָּה עַב וְחוּמוֹ
מַתְקִיִם, וְהוּא גַמֵּר מִלֵּאכְתָּה, וְאִמְרִין לְקַמֵּן
(דף עז) כָּל מִיַּד דְּהָיוּ גַמֵּר מִלֵּאכָה - חֵיִב

דקות. ז. מחתך, שחתכן לפי מדה. ח. מיסך, שמתח את הרצועות של
השתי לאריגת הכוורת. ט. עושה שתי בתי נירין, שארג שתי רצועות
של ערב אחת למעלה ואחת למטה, כדי להעמיד את השתי. י. אורג,
שארג את רצועות הערב בשתי. יא. מכה בפטיש, שמחתך את
הרצועות לאחר אריגתם כדי להשוותם.
ואי תימיה לפומיה – ואם כפף את פיה למטה כדי לעשות לה שפה,
תייב שלש עשרה חטאות, שבנוסף לאחת עשרה המלאכות שמנינו,
הוסיף גם תופר, שתפר את השפה, וגם קושר, שלאחר התפירה קשר
את החוט.
שנינו במשנה: הגוזז את הצמר והמלפנו והמנפצו, והצובעו, והטווה.
הגמרא דנה בענין מלאכות אלו, ומביאה מחלוקת בדין טויה על גבי
בהמה: אמר רבה בר בר חנה, אמר רבי יוחנן, המוזה צמר שעל
גביה, ולאחר מכן תלשו, תייב שלש חטאות, אחת משום גזוז,
ואחת משום מנפץ, ואחת משום טויה. רב פהנא אמר אין דרך
גזוז בך – אין רגילות לתלוש צמר מהבהמה ביד, ואין דרך מנפץ
בך, ואין דרך טויה בך – ואין דרך לנפץ ולטוות את הצמר בעודו
מחובר לבהמה, והרי הן מלאכות שנעשו שלא כדרכן, ופטור.
מקשה הגמרא: ולא – וכי אין רגילות לעשות כן, והתניא משמיה
דרבי נחמיה – והלא שנינו בברייתא משמו של רבי נחמיה, נאמר
במלאכת המשכן (שמות לה כו), וכל הנשים אשר נשא לכן אתנה
בחקמה טו ואת העזים, דורשת הברייתא, שטו את העזים היינו
שטוף בעזים וטוו בעזים – ששטפו את העזים וטוו את הצמר בעת
שהיה עדיין מחובר לעזים, אלמא – מוכח שטויה על גבי בהמה,
שמה טויה. מתרצת הגמרא: חכמה יתירה שאני – שונה הדבר במי
שיש בו חכמה יתירה, כמו הנשים המוזכרות בפסוק, אך אין דרך
שאר בני אדם לעשות כן, והעושה כן, פטור.
תנו רבנן, התולש את הכנף – התולש נוצה מכנף עוף, והקנפמו –
לאחר שתלשו קטם את ראש הנוצה, שהוא דק וראוי להניחו בכר או
בכסת, והמורטו – מוריד את השער שעל הקנה לצד זנבו שהוא
קשה, ונותנו בכר או בכסת, תייב שלש חטאות. (ו) אמר רבי שמעון
בן לקיש בביאור הברייתא, התולש את הנוצה מהעוף תייב משום
גזוז, שהוא כגוזז צמר מבהמה. הקומם תייב משום מחתך, מפני
שמקפיד לחתוך עד המקום שהוא ראוי כדי להניחו בכר או בכסת.
והמקרט תייב משום מחתך, מפני שדומה למסיר את השיער מעור
הבהמה כדי להחליקו, ששנינו (לעיל עג). שחייב משום ממחק.
שנינו במשנה: הקושר והמתייר. הגמרא מבארת היכן היתה מלאכת
קושר ומתיר במשכן. שואלת הגמרא: קושרה בפושטן תיבא הוא –
היכן היתה מלאכת קשירה בעשיית המשכן. משיב רבא: אמר רבא,
שכן היו קושרין את מיתרי היריעות בידות של אהלים שהיו
נעוצים בקרקע. ובזה היה גם מלאכת מתיר, שהיו מתירים את הקשר
כשהיו מפרקים את המשכן. מקשה אביי על דבריו: אמר לו אביי,
(קושרים) תהו – מעשה זה של קשירת מיתרי היריעות ליתדות,
קושר על מנת להתיר הוא, שכנסנו ישראל ממקום למקום פירקו
את המשכן, והתירו את קשרי היריעות, והרי זה קשר שאינו מתקיים,
ואין חייבים עליו. מחמת כן מביא אביי מקור אחר לקשירה במשכן:
אלא אמר אביי, שכן אורגי היריעות שנפסקה להן נימא – שנחתך
להם חוט, היו קושרים אותה במקום הקרע, וקשר זה הוא קשר של
קיימא. מקשה רבא על דברי אביי: אמר רבא, תרצת היכן היתה
מלאכת קושר במשכן, אבל מתיר מאי איבא למימר – איך נבאר
זאת, כלומר היכן היתה מלאכה זו במשכן. וכי תימא דאי מתרמי
ליה תרי חומי קימרי בתרי דרדי – ואם תאמר שהיתה מלאכת מתיר
באופן שהודמן לאורג לעשות שני קשרים במקום אחד, שרי חד
וקמר חד – והיה מתיר אחד מהם ומניח את השני, כדי שלא יהיו
בולטים ונראים, אין לומר כן, השתא לפני מלך בשר ודם אין עושין
כן, מפני שחוטי היריעות היו עבים, ואם מתיר קשר אחד נראה נקב
גדול ביריעה, האם לפני מלך מלכים הקדוש ברוך הוא

דשלקן ליה שבועא זימני – שמבשלים אותם שבע פעמים כדי למתקן,
ואי לא שקלי ליה מסר – ומאחר שנעשה רך מאוד על ידי
שהתבשל הרבה, אם לא יטלו את התורמוסין מתוך הפסולת שלהם
יסריחו, וגם האוכל יחשב כפסולת, ובורר פסולת מתוך אוכל דמי,
כלומר, התורמוסין הם אוכל, ומחמירים שיחשבו גם כפסולת כיון
שאם לא יוציאו יסריחו, ולכן הוצאת התורמוסין מתוך התורמוסין
שבקדירה נחשבת כהוצאת פסולת מתוך אוכל.
שנינו במשנה: והפוזן, הגמרא מביאה כמה אופנים שחייב בהם
משום טוחן: אמר רב פפא, האי מאן דפריס סילקא – מי שחותך
סלק לחתיכות דקות, תייב משום מוחרן.
אמר רב מנשה, האי מאן דסלית סילגי – מי שמבקע עצים כדי
לעשות מהם עצים דקים, להבעיר בהם אש, תייב משום מוחרן. מוסיף
רב אשי: אמר רב אשי, אי קפיד אמשחתא – אם מקפיד לחתכם
במדה מסוימת, תייב גם משום מחתך.
שנינו במשנה: והקלש והאופה. שואלת הגמרא: אמר רב פפא, שכן
תנא ירין ביטול סממני דתיה בפושטן – מדוע הניח התנא במנין
המלאכות את מלאכת ביטול שהיתה במשכן ושיבשלו את הסממנים
לצורך צביעת היריעות, ונקט אופה שהיא מלאכה שלא היתה כלל
במשכן. משיבה הגמרא: תנא ירין סידורא דפת נקט – התנא של
משנתנו פירש את המלאכות לפי סדר עשיית הפת שהתחיל בו
בתחילה, ולכן במקום מבשל סממנים, שנה אופה, שהוא ביטול הפת.
הגמרא מביאה כמה אופנים שחייב בהם משום מבשל: אמר רב אהא
בר רב עריא, האי מאן דשרא סיקתא לאתונא – מי שהשליך יתר
לח העשוי עץ לתוך תנור חם על מנת ליבשו, כדי שיתקשה, תייב
משום מבשל.
מקשה הגמרא: פשיטא – הלא פשוט הוא דין זה, ולמה הוצרך רב
אחא להשמיעו. מתרצת הגמרא: מהו דתימא לשוריי מנא קא
מיפנין – שמא תאמר שכונתו לחזק את היתד ולא לבשלו, ומותר,
קא משמע לן – משמיענו רב אחא שאין הדבר כן, אלא דמיירא רפי
והדר קמיט – שמתחילה היתד מתרפה על ידי חום האש, והמים
יוצאים ממנו, ורק לאחר מכן מתקשה. וכשמתרפה בתחילה, הרי זה
ביטול.
אופן נוסף שחייב משום מבשל: אמר רבה בר רב הונא, האי מאן
דאררת בפרא – מי שהתיר זפת, תייב משום מבשל.
מקשה הגמרא: פשיטא – פשוט הדבר, ולמה הוצרך רבה בר רב הונא
להשמיעו. מתרצת הגמרא: מהו דתימא בין דהדר ואיקושרא אימא
לא – שמא תאמר שכיון שהזפת חוזר ומתקשה לאחר שמתקרר, לא
יתחייב על ביטול זה שאינו מלאכה המתקיימת, קא משמע לן
שחייב.
הגמרא מביאה כמה אופנים שחייבים בהם כמה חטאות על מעשה
אחד: אמר רבא, האי מאן דעבר חביתא – מי שעשה חבית של
חרס, תייב משום שבע חטאות על שבע מלאכות שעשה: א. טוחן,
שטחן את רגבי העפר ושחן הדק. ב. בורר, שברר את הצורות
הגסים מתוך העפר הטחון. ג. מרקד, שהרקיד את העפר בנפה. ד.
לש, שגיבל את הטיט. ה. ממחק, שמירח את הטיט כשעשה את גולם
החבית, כדי שתהא החבית חלקה. ו. מבעיר, שהבעיר אש בכבשן
שבו מצרפים את החבית. ז. מבשל, שצירף את החבית בכבשן.
ואם עשה תנורא – תנור של חרס, תייב משום שמונה חטאות על
שמונה מלאכות שעשה, שבנוסף על שבע המלאכות שהזכירו לגבי
חבית, חייב משום מלאכת מכה בפטיש, שאחר שצירפו בכבשן מרח
עליו עוד שכבת טיט כדי שיהיה עבה וישמור על חומו, והוא גמר
מלאכתו.
אמר אביי, האי מאן דעבר חלתא – אדם שעשה כוורת של קנים,
תייב אחת עשרה חטאות על אחת עשרה מלאכות שעשה: א. גוטע.
ב. קוצר, שהזמור קנים וצרף אותם, חייב משום שתיקן. ג. מעמר,
שאסף את הקנים יחד. ד. בורר, שברר את הקנים היפים. ה. ממחק,
שהחליק את הקנים. ו. טוחן, שחתך כל קנה לשתיים או שלש רצועות

שכן יריעה שגפול בה דרנא – תולעת שעושה נקב קטן ועגול, קורעין בה ותופרין אותה – היו קורעים את היריעה למעלה ולמטה ממקום הנקב ותופרים, לפי שאם היו תופרים רק את מקום הנקב היתה היריעה מתקמטת.

הגמרא מביאה שלש הלכות ששמע רב זוטרא בר טוביה מרב ואחת מהן בענין מלאכת תופר: אמר רב זוטרא בר טוביה, אמר רב, המותח חוט של תפירה בשבת – בגד התפור ועומד והניח בו חוט ארוך בסוף תפירתו, ונפרדו שני חלקי הבגד זה מזה, ומותח את ראשי החוט כדי להדק ולחבר את חלקי הבגד, זו היא תפירתו ותחייב חטאת. והלומד דבר אחר מן המגוש – ממין המושכו לעבודה זרה, ואפילו דבר תורה, תחייב מיתה בידי שמים. והיוודע לחשב תקופות ומזלות – היוודע לחשב אם שנה זו תהא גשומה או שחונה על פי הילוך המזלות, ואינו חושב, אסור לספר תמינו – אסור לומר דבר הלכה משמו.

הגמרא מבארת מהו מגוש: מגושתא שהוזכר בכל מקום, נחלקו רב ושמואל מהו, חד אמר, חרשי – אחד מהם אמר שהוא מכסף, וחד אמר, גדופי – ואחד מהם אמר שהוא מין האדוק בעבודה זרה ומגדף תמיד את השם, ומסית אנשים לעבודה זרה.

מוכיחה הגמרא שרב הוא הסובר ש'מגושתא' פירושו מין: תסתתים דרב דאמר גדופי – יש להוכיח שרב הוא הסובר שמגוש היינו מין, דאמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב, הלומד דבר אחר מן המגוש תחייב מיתה, ומוכח שרב סובר שמגוש היינו מין, דא' סלקא דעתך דחרשי – שאם יעלה על דעתך לומר שרב סובר שמגוש היינו מכסף, והטעם שאסור ללמוד ממנו הוא משום שנאמר (דברים יח) 'לא ימצא בך וגו' מעון ומגוש ומכסף, הכתיב – הרי כתוב בפסוק שלפניו (פסוק ט) 'לא תלמד לעשות כפועל הגוים ההם', ממה שנאמר 'לעשות', משמע שהאיסור הוא רק בשלומד על מנת לעשות, אבל אתה למד מהם כדי להבין – לידע מהו כישוף, שאם יבוא נביא שקר ויעשה כן לפניך תבין שהוא מכסף, וכדי להודות זאת לאחרים. מסיקה הגמרא: תסתתים – אכן מוכח הדבר שרב הוא הסובר שמגוש היינו מין, ולכן אמר שאין ללמוד ממנו שום דבר, כיון שכל דבריו הם מינות.

הגמרא מבארת מהיכן למדים שיש מצוה לחשב תקופות ומזלות: אמר רבי שמעון בן פזי, אמר רבי יהושע בן לוי משום בר קפרא, כל היוודע לחשב בתקופות ומזלות ואינו חושב, עליו הכתוב אומר (ישעיה יב) 'ואת פועל ה' לא יביטו, ומעשה ידיו לא ראו' – עשו עצמם כאילו אינם רואים גבורות ה'. אמר רבי שמואל בר נחמני, אמר רבי יוחנן, מנן שמצוה על האדם לחשב תקופות ומזלות, שנאמר (דברים י) 'ושמרתם ועשיתם כי היא חקמתכם ובינתכם לעיני העמים', איזו חכמה ובינה שהיא ניכרת לעיני העמים, שיכול החכם לתת סימן שכן הוא כדבריו, הוי אמר זה חושב תקופות ומזלות, כגון שאומר אם שנה זו תהא שחונה או גשומה, שיכול לתת סימן לדבריו על ידי הילוך השמש והמזלות,

שענין זה תלוי בהם.

שנינו במשנה בין המלאכות האסורות בשבת: הצד צבי וכו'. הגמרא דנה בענין מלאכת צידה: תנו רבנן, הצד חלזון והפוצעו – ודחקו בידי לאחר מכן כדי להוציא דמו, אינו חייב אלא חטאת אחת משום צידה, אבל על הפציעה אינו חייב. רבי יהודה אומר תחייב שתיים, אחת על הצידה ואחת על הפציעה, שהיה רבי יהודה אומר, פציעה הרי היא ככלל מלאכת דיששה, שמפרק את דמו ממנו והרי זה דומה למפרק תבואה מקשיה, וחייב עליה משום מלאכת דש. אמרו לו חכמים, אין פציעה ככלל דיששה. מבררת הגמרא: אמר רבא, מאי טעמא דרבנן הסוברים שאין פציעה בכלל דיששה. מבארת הגמרא: קסברי – חכמים סוברים שאין דיששה אלא לגדולי קרקע, מפני שמלאכות שבת נלמדו מהמלאכות שהיו מצויות במשכן, ובמשכן היתה דיששה רק בסממנים שהם גידולי קרקע.

מקשה הגמרא: וליחייב נמי – ונחייב את הפוצע חלזון גם משום נטילת נשמה, שהרי ממינו בהוצאת דמו. מתרצת הגמרא: אמר רבי יוחנן, מה ששנינו שהפוצע אינו חייב משום נטילת נשמה מדובר באופן שפצעו לאחר שכבר מת. רבא אמר, אפילו תימא – אפילו אם תאמר שמדובר באופן שפצעו כשהיה חי, אינו חייב משום נטילת נשמה, משום שמתעסק הוא אצל נטילת נשמה – לגבי נטילת נשמה הרי הוא מתעסק בדבר אחר, ואין זה מלאכת מחשבת מפני שאינו מתכוין שימות. מקשה הגמרא: והא אבי ורבא דאמרי תרווייהו – שאמרו שניהם, מודה רבי שמעון בפסיק רישא ולא ימות – שאף רבי שמעון הסובר שדבר שאינו מתכוין מותר, מודה שהיין דווקא במקום שאפשר שיעשה האיסור ואפשר שלא יעשה, אבל אם בודאי יעשה האיסור, כגון שחותך ראשו של בעל חי בשבת ואומר שלא נתכוין להמיתו, אלא חותכו לצורך אחר, הרי זה כמתכוין להמיתו, ומודה רבי שמעון שאסור, ואם כן גם כאן יש לחייבו מפני שהחלזון ודאי ימות בהוצאת דמו. מתרצת הגמרא: שאני הכא – שונה הדבר כאן שפוצע את החלזון, דכמה דאית ביה נשמה מפי נחא ליה – שכל זמן שהוא חי יותר נוח לו, כי תיכי דליציל ציבועיה – כדי שיהא רצוה צלול, מכיון שצבע דמו של חלזון חי צלול יותר, וכיון שאינו רצוה שימות, אפילו אם מת אינו נחשב מתכוין, ולא אמרו שמודה רבי שמעון בפסיק רישא שאסור אלא בדבר שלא איכפת לו שיעשה, אך אינו מתכוין.

שנינו במשנה: והשוחרטו. הגמרא מבררת משום איזו מלאכה חייב השוחרט: שוחרט, משום מאי תחייב – משום איזו מלאכה מתחייב, הרי לא מצאנו מלאכה כזו בעשיית המשכן. משיבה הגמרא: רב אמר, חייב משום צובע, שכששוחט את הבהמה נצבע הבשר במקום השחיטה, ומלאכת צובע ודאי היתה במשכן. ושמואל אמר, חייב משום נטילת נשמה, ומלאכה זו היתה במשכן באילים מאדמים ובתחש.

המשך ביאור למס' שבת ליום ראשון עמ' ב

במשכן.

שנינו במשנה: והתופר שתי תפירות. מקשה הגמרא: והא לא קניא – הרי תפירה של שתי תפירות אינה מתקיימת, וכיון שכן אינה נחשבת מלאכה. מתרצת הגמרא: אמר רבא בר בר חנה אמר רבי יוחנן, והוא שפצעו – מה ששנינו שחייב משום תופר מדובר רק אם קשר את שני ראשי החוט כדי שהתפירה תתקיים.

שנינו במשנה: הקורע על מנת לתפור. הגמרא מבארת היכן היתה מלאכת קורע במשכן. שואלת הגמרא: קריעה כמשכך מי הנה – וכי היתה מלאכת קורע במשכן, הרי לא מצאנו כן. משיבה הגמרא: רבא ורבי ירמיה דאמרי תרווייהו – שאמרו שניהם,

עושי, הרי כל שכן שאין עושים כך. אלא אם הוזדמו להם שני קשרים הסמוכים זה לזה היו משאירים קשר אחד באמצע, ואת החוט השני היו חותכים למעלה ולמטה, ומביאים חוט ארוך וקושרים אותו למעלה ולמטה, כדי שלא יהיו שם שני קשרים סמוכים. נמצא, שלא הוצרכו להחיר קשר במשכן. מחמת קושיא זו מביא רבא מקור אחר לקשייה והתרה במשכן: אלא אמר רבא ורבי ירמיה – ויש אומרים שאמר זאת רבי עילאי, שכן צדי חלזון – הציידים שצדו את החלזון כדי לצבוע התכלת בדמו היו קושרין ומתירין, שהרשות שהיו צדים בהם היו עשויות קשרים קשרים, והם קשרים של קיימא, ופעמים שהיה צריך לטול חוטים מרשת אחת ולהוסיפם לרשת אחרת, והיה מתיר מכאן וקושר כאן, הרי מלאכת קושר ומתיר

שבת. פרק שביעי – כלל גדול דף עה עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" קה

שכן יריעה שנפל בה דרנא כו'. תימה לר"י: דבריש "האורג" אמרי: קורע על מנת לתפור שתי תפירות היכי משכחת לה ומשני: דעבידא כביסתא. ואומר ר"י: דבמשכן היו אומנים ביותר, והיו נוהגים שלא היו עושים כביסתא. והתם לא קאמר שנפל בה דרנא – נקט דשכיח טפי. ועוד: דהתם בעי לאשכוחי קורע על מנת לתפור שתי תפירות, ותו לא.

ויריעה שנפל בה דרנא צריך לקרעה מתחלתה ועד סופה, ויש בה כמה תפירות. ואע"ג דהשתא לא משכח' במשכן על מנת לתפור שתי תפירות ותו לא – סברא הוא דבשתי תפירות הוי דבר חשוב: **אמגושא**. פי' בערוך: דפליגי בהא דאמר רב פפא ב"אלו מגלחין" (מ"ק יח.) פרעה אמגושי היה, דכתיב "הנה יוצא המימה", חד אמר: לעשות כשפים היה יוצא, וחד אמר: גדולי שוהה עושה עצמו ע"י, "היוה אמר" י"ל ואורי ואני עשיתיני. ואין נראה לר"י דפליגי רב ושמואל בבאי דאמר רב פפא, אלא פליגי באמגושא שנוכר בשום מקום, במשנה או בברייתא: **הצד** חלון. למאן דמוקי לה בשפצע חי – אתי שפיר דא דנקט "הצד חלון" דרך לפצוע מיד אחר צידה, כל זמן שהוא חי. וקמ"ל, דאע"פ שפצע חי – לא מייחב משום נטילת נשמה. ואפילו למאן דמוקי לה כשפצע מת – קמ"ל דלא מייחב בצידה שלו משום נטילת נשמה. דאף על גב דאמר' בפרק "שמונה שריצים" (לקמן דף ק:) השולח דג מן הים, כיון שישב בו כו', הכא, שמה חלון דרכו לפרסם ולקרב מיתתו. וצ"ע, דבירושלמי משמע דעד חלון לא מייחב משום צידה:

ולייחב נמי משום נטילת נשמה. ואפי' לרבי יהודה דאמר מקלקל בחבורה פטור – פריך שפיר. דהייבא דאיכא תקון קצת – חייב. כדאמר' בפסחים (דף עג.) בסוף "אלו דברים". והכא נמי, שמה חלון דרכו לפרסם, שאינו מפרסם לכאן ולכאן ונזהר לטול ממנו הדם. ולמאי דמסיק דכמה דאית ביה נשמה טפי נזחא ליה – אתי שפיר נמי לרבי יהודה, דהשתא ליכא תיקון כלל. ומיהו, שמעתין אתיא אפי' לר"ש דמחייב מקלקל בחבורה. מדרמנא "מתעסק הוא אצל נטילת נשמה" ולא קאמר "מקלקל הוא": **מתעסק** הוא אצל נטילת נשמה. האי מתעסק – לאו דוקא, דהא מתעסק בחבורה חייב לר"ש, דאמר בס"פ "ספק אבל" (בבבית יט:) הנח לתנוקות, דואיל ומקלקל בחבורה חייב. ומעמא דכיליף ב"האורג" (לקמן קו.) מדאיצטריך למישרי מילה – מכלל דמקלקל בחבורה חייב – ולא דיישין למלאכת מחשבת, דמקלקל דעלמא לא מופטר אלא משום מלאכת מחשבת, כדאמר בספ"ק דחגיגה (דף י.) ומתעסק דהא – היינו דבר שאין מתכוין, כיון דאין מתכוין כלל למלאכה – מותר אפי' בחבורה. אע"פ דלא בעי מלאכת מחשבת כמו כל איסורים שבתורה, דלא שייך בהו מלאכת מחשבת, וכדאמר: מוכרי כסות מוכרין כדרכן, ובלבד שלא יתכוין בהמה מפני החמה כו' (כלאים פ"ט משנה ה.) וכן מוכח בפי' דכתובות (דף ה.) דאמר: את"ל דם חבורי מייחב – לדם הוא צריך או להנאת עצמו הוא צריך. ואת"ל להנאת עצמו הוא צריך, הלכה כרבי יהודה או הלכה כר"ש. פירושו: דבבר שאין מתכוין. ואת"ל הלכה כר' יהודה דבבר שאין מתכוין, במקלקל הלכה כמאן משמע דאי הלכה כר"ש דבבר שאין מתכוין – תו ליכא לספוקי במקלקל, דאפי' מקלקל בחבורה חייב, כיון דאין מתכוין מותר:

טפי נזחא ליה כי היכי דליציל ציבעי. פי' אע"ג דהוי פסיק רישיה, דמודה ר"ש – הכא מופטר, משום דהוי מלאכה שאינה צריכה לגופה. דאפי' במקלקל פטר ר"ש במלאכה שאינה צריכה לגופה, כדאמר בפרק "הנחתין" (סנהדרין פד:) נאן שמעת ליה דאמר מקלקל בחבורה חייב – ר"ש, הא אמר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה. וכי מודה ר"ש בפסיק רישיה – לא במיד דנזחא ליה אי מתרמי דהוי צריכה לגופה, אבל במיד דלא איכפת ליה – לא מודה. ורש"י פי': דהא דמודה ר"ש בפסיק רישיה – היינו בבאי דלא איכפת ליה אי מתרמי. וליתא, דהא מודד ורדין בארעא דחבריה פטר ר"ש בפ' "הבונה" (לקמן קג.) והתם לא איכפת ליה אי מתרמי, אלא כדפי'. ותימה: דבספ"ק דחגיגה (דף י.) משמע דהא דפטר ר"ש מלאכה שאינה צריכה לגופה – היינו משום דבעי מלאכת מחשבת. ואי' בחבורה דלא בעי מלאכה מחשבת – לייחב בה מלאכה שאינה צריכה לגופה: **כ"י** היכי דליציל ציבעיה. קשה לר"י: דמ"מ על נטילת הדם לייחב משום נטילת נשמה! ונראה כלשון אחר שפי' בקונט' בריש "שמונה שריצים" (לקמן קז.) דחובל בהן חייב – משום דהוי תולדה דרשותו, וחייב משום נטילת נשמה. ונטילת הדם היינו נטילת נשמה, דכתיב "כי הדם הוא תנפש". ולכך, ח' שריצים שיש לה עור – חייב בנצור הדם, אע"פ שלא יצא. דכיון שנוצר סופו לצאת, אלא שעתה העור מעכבו. ושאר שריצים שאין להם עור – אינו חייב עד שיצא מהם דם, אבל בנצור הדם ולא יצא – לא מייחב, דכיון שלא יצא – סופו לחזור. דאם היה סופו לצאת – היה יוצא מיד, שאין העור מעכבו. והשיב לו ר"ת: דדם חלון דראוי לצביעה מיפקד פקיד, ולא מייחב על אותו הדם משום נטילת נשמה. ועל דם אחר היצא עמו נמי לא מייחב – דלא נזחא ליה, כי היכי דליציל ציבעיה. אבל אין לפרש שנטילת נשמה היינו שמחליש אותו דבר שחובל בו, דגבי דם בתולים מה צריך לחלישות האשה? וגבי מילה, מה צריך לחלישות התניקה? אלא לנטילת הדם קרי נטילת נשמה, כדפי': **שוחט** משום מאי מייחב. לאו אשוחט דמנתי קאי, דההוא פשיטא דלא הוי אלא משום נטילת נשמה. דיצובע תנן בהדיא במנתי, אלא אשוחט דעלמא

ד'נא. תולעת, ומנקב בו נקב קטן ועגול, וצריך לקרוע למשה ולמעלה את הנקב שלא תהא התפירה עשויה קמטין קמטין: המותח חוט של תפירה. בגד התפור ועומד, ונזחית החוט ארוך, ונתפרדו שתי תתיכות דהבגד זו מזו במקצת, וחזית התפירות נמשכין, ומותח את ראשי החוט להחזיר ולחבר – זו היא תפירתו, וחייב: ותלמוד דבר אחר מן המגוש. מין הממשיכו לע"ז, אפי' דבר תורה אסור ללמוד ממנו: ותיודע כו'.

הני תלת שמעתתא שמעניהו (מר) וזכר א מרב כי ידדי ורגסניהו: **אמגושא**. דאמרין בקל דוכתא, רב ושמואל פליגי ביה: חד אמר תרשי. מכשף: וחד אמר מדיפי. מין האדוק בע"ז, ומגדף תמיד את השם, ומסית אנשים לע"ז: **דאי סלקא דעתך תרשי**. וטעמא משום דכתיב "לא ימצא בך" וגו', וקא חשיב מכשף: **והא כתיב**. לעיל מיניה, "לא תלמד לעשות" – כד' שתעשה: להכין, שתוכל לעמוד בזה. ואם יעשה נביא שקר לפניך, שתבין שהוא מכשף: תסתיים **גדופי** הוא. הלכך כל דבריו דברי ע"ז, והסתלק מעליו שלא ישאף: לעני העמים. שחקמה הניכרת היא, שפירא להם סימן לדבריו בדילוף החמה והמזל' שמעידין כדבריו. שאומר שנה זו גשומה והיא כן, שנה זו שחונה והיא כן. שקל העיתים לפי מהלך החמה במזלותיה ומזלדותיה. במזל תלוי הכל, לפי השעה המתחלת לשמש בבניסח החמה לתוב: **הפועל**. דוחקו כדרי שיצא דמו: אינו חייב אלא אחת. משום צידה, אבל אפציעה – ליכא חיוב: בכלל דישא. שמפרק דמו דהיננו במפרק תבואה מקשין שלה: מתעסק הוא אצל נטילת נשמה. כלומר: לגבי נטילת נשמה הוי מתעסק כדבר אחר, ולא הויא מלאכת מחשבת, שאינו מתכוין שיהיה: **טפי** נזחא ליה. שדם הוי טוב מדם המה, וכיון דכל עצמו מתכוין וטורח לשומרו שלא ימות בידו, אפי' מת – אין כאן אלא מתעסק. וכי מודה ר' שמעון – במיד דלא איכפת ליה אי מתרמי, ומיהו איכוני לא מביין: **דליציל ציבעיה** ורגסין. שתהא מראית צבעו צלול, שוחט משום מאי מייחב. שדוחה במלאכת המושקן היצא, ומאי גבידה. אי מעורות אילים מאדמים – לקח לי בהו שדחש? בחניקה נמי סגי: משום

בבבית יט:) הנח לתנוקות, דואיל ומקלקל בחבורה חייב. ומעמא דכיליף ב"האורג" (לקמן קו.) מדאיצטריך למישרי מילה – מכלל דמקלקל בחבורה חייב – ולא דיישין למלאכת מחשבת, דמקלקל דעלמא לא מופטר אלא משום מלאכת מחשבת, כדאמר בספ"ק דחגיגה (דף י.) ומתעסק דהא – היינו דבר שאין מתכוין, כיון דאין מתכוין כלל למלאכה – מותר אפי' בחבורה. אע"פ דלא בעי מלאכת מחשבת כמו כל איסורים שבתורה, דלא שייך בהו מלאכת מחשבת, וכדאמר: מוכרי כסות מוכרין כדרכן, ובלבד שלא יתכוין בהמה מפני החמה כו' (כלאים פ"ט משנה ה.) וכן מוכח בפי' דכתובות (דף ה.) דאמר: את"ל דם חבורי מייחב – לדם הוא צריך או להנאת עצמו הוא צריך. ואת"ל להנאת עצמו הוא צריך, הלכה כרבי יהודה או הלכה כר"ש. פירושו: דבבר שאין מתכוין. ואת"ל הלכה כר' יהודה דבבר שאין מתכוין, במקלקל הלכה כמאן משמע דאי הלכה כר"ש דבבר שאין מתכוין – תו ליכא לספוקי במקלקל, דאפי' מקלקל בחבורה חייב, כיון דאין מתכוין מותר:

קאי:

אין עיבוד באוכלין, אין להתיר מכאן מליחת אוכלין, דאסר מדרבנן מליחה בפרק
"שמונה שרצים" (לקמן דף קת). ואפילו ב"ט אסור בפ"ק דביצה (דף יא): **השף**
בין העמודים בשבת חייב, פירש ר"ח: דשף העור על העמוד כדי להחליקו, וכן משמע
בירושלמי. ורש"י פירש ששף שקרעית שבין עמודי חלונות, ולא נהירא:

והמסתת את האבן כו' חייב משום מכח
בפטיש, אבל משום מחקר וממחק

– לא מייחב, דמייירי שכבר היא מרובעת
ומתוקנת, אלא שמייפה אותה ועושה בה
שירטוטין ופיפי, כעין שעושין עכשיו מסתת
האבנים, ר"י, וכן ריב"א: **הרי** אלו לאפוקי
מדברי אליעזר דמחייב אתולדה במקום אב.
וא"ת: מרישא שמעינן לה, דתנן "העושה
מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת אינו חייב
אלא אחת" וי"מ – דה"ק מעין מלאכה אחת –
היינו שתי תולדות מאב א', אבל האב ותולדה
דידה – מחייב תרת, קמ"ל: **חסר** אחת
לאפוקי מדר' יהודה, תימא: דממנינא דרישא
שמעינן לה, וליכא למימר "תנא ושייר" – דהא
"אלו" קתני, ומיהו, הא ליכא לאקשוני, דהא
מ"אלו" דרישא שמעינן לאפוקי מדר' אליעזר.
דאיכא למימר דנקט ברישא "אלו אבות" – משום
דקאי אדקתני לעיל "חייב על כל אב מלאכה",
וילי: דממנינא דרישא לא שמעינן לאפוקי מדרבי
יהודה, דאיכא למימר דלא חשיב אלא מלאכות
חשובות, אבל שובט מדקדק אע"ג מלאכות הן
– לא קתני להו משום דאינם מבוררות כל כך.
וכה"ג משני בפ"ק דקדושין (דף טז) גבי "אלו
מעניקין להן" דבר שיש לו קצבה, קתני, דבר
שאין לו קצבה – לא קתני:

לאפוקי עצי אשרה, דלא כרבי יהודה דאמר
בפרק "רבי עקיבא" (לקמן דף צא).
אף המוציא משמש ע"ז כל שהוא חייב, אלא
כת"ק דפליגי עליה, כן פירש בקונט' התם, וקשה
לרשב"א: דהא דקאמר הכא מ"ד דם נדה – כ"ש
עצי אשרה מנא ליה? דילמא סבר כרבי יהודה,
ומחייב בעצי אשרה שמצניעין אותן לשריפה:
הא דלא כר' שמעון, פירש בקונטרס: דהא דתנן
כל הכשר בו שרוב בני אדם עושים להצניע
כשיעור חוץ – חייב כל אדם על הוצאתו, אפילו
אדם עשיר שאין שיעור זה חשוב לו, משמע
מדבריו דלא מחייב ר' שמעון אלא כסתם בני
אדם, שרגילין להצניעו שאותו שיעור חשוב
להן, ואפילו לא הצניעו הוא, ולקמן פ"י: לא
נאמרו שיעורים שבמשנה אלא למצניעין אותו
קודם לכן, וחוץ המצניע והוציאו, משמע: דוקא
בהצניעו חייבו ואומר ר"י: דיש ליישב פירושו, דמה
שמצריך

משום צובע אין, **משום נטילת נשמה** לא? **אימא**: אף
משום צובע, **אמר** רב: **מילתא דאמרי** – **אימא** בה **מילתא**,
דלא ליתו דרי **בתראי** וליחכו עלי: **צובע** במאי ניהא ליה
– ניהא דליתונוס בית השחיטה דמא, כי היכי דליחזוה
אינשי ולייתו לזבגו מיניה, "ותמולחו והמעבדו", היינו
מולח והיינו מעבדו ר' יוחנן ור"ל דאמרי תרוניהו: אפיק
חד מיניהו ועייל שירטוט, **אמר** רבה בר רב הונא: האי
מאן דמלח בישרא – חייב משום מעבד, **רבא** **אמר**: אין
עיבוד באוכלין, **אמר** רב אשי: ואפילו רבה בר רב הונא
לא **אמר** אלא דקא פעי ליה לאורחא, אבל לביתא – לא
משוי אינש מיכליה עין, "ותממחקו ותמחכתו", **אמר** רבי
אחא בר חנינא: השף בין העמודים בשבת – חייב משום
ממחק, **אמר** רבי חייה בר אבא: ג' דברים סח לי רב
אשי משמיה דרבי יהושע בן לוי: **המגרר ראשי כלונסות**
בשבת – חייב משום מחתך, **הממרח רטיה בשבת** –
חייב משום ממחק, **והמסתת את האבן בשבת** – חייב
משום מכה בפטיש, **אמר** ר' שמעון בן קיסמא **אמר** רבי
שמעון בן לקיש: הצר צורה בכלי, והמנפח בכלי וכוכות
– חייב משום מכה בפטיש, א"ר יהודה: האי מאן דשקול
אקופי מגלימי – חייב משום מכה בפטיש, והני מילי
– דקפיד עלייהו, "והפוחב שתי אותיות", ת"ר: פתב
אות אחת גדולה ויש במקומה לכתוב שתיים – פטור,
מחק אות גדולה ויש במקומה לכתוב שתיים – חייב,
אמר רבי מנחם בר יוסי: וזה חומר במזחק מבכותב,
"**הבונה והסותר המכבה והמבעיר והמכה בפטיש**", רבה
ו'ר' זירא דאמרי תרוניהו: כל מידי דאית ביה גמר מלאכה
– חייב משום מכה בפטיש, "אלו אבות מלאכות", "אלו"
לאפוקי מדר"א, דמחייב על תולדה במקום אב, "חסר
אחת", לאפוקי מדר' יהודה, דתניא: ר' יהודה מוסיף את
השובט והמדקדק, **אמרו** לו: שובט – הרי הוא בכלל
מיסך, מדקדק – הרי הוא בכלל אורג, **מתני'** ועוד כלל
אחר **אמרו**: כל הכשר להצניע, ומצניעין כמזהו, והוציאו
בשבת – חייב חטאת עליו, וכל שאינו פשר להצניע, ואין
מצניעין כמזהו, והוציאו **בשבת** – אינו חייב אלא המצניעו.

גמ' "כל הכשר להצניע" לאפוקי מאי? רב פפא **אמר**: לאפוקי דם נדה, מר עוקבא **אמר**: לאפוקי
עצי אשרה, מאן דאמר דם נדה – כ"ש עצי אשרה, מאן דאמר עצי אשרה – אבל דם נדה מצנע
ליה לשונגרא, ואידך, בין דחלשא – לא מצנע ליה, **אמר** רבי יוסי בר חנינא: האי דלא כר"ש,
דאי כר"ש – האמר: לא אמרו כל השיעורין הללו אלא למצניעיהן, "וכל שאינו פשר להצניע"

א"ר

משום צובע, שצובע את הבשר של בית השחיטה, ולקמן מפרש אמאי מייבין
לצובעו, וצביעה היא במשכן אב מלאכה: **משום נטילת נשמה**, דנטילת נשמה היא
במשכן באילים מאדמים, ותחש וחלזון: **אף** **משום צביעה**, ונקפא מינה לחיוביה
תרת: **מילתא דאמרי אימא** כו', דבר תימא אמרתי להוציר צביעה בשחיטה, צריך
אני לומר בו דבר טעם, דלא ליתו דרי בתראי
השומעים וליחכו עלי: **צובע** בפטיש
ניהא ליה, להאי שחט צביעת הבשר –
היינו חוקא, ואני אומר בו טעם: ניהא ליה
דליתונוס בית השחיטה דמא, שיהא צבוע
בדם: כי היכי דליחזוה אינשי, שנשחטה
היום, וניתו ונזבגו: היינו מולח היינו מעבד,
אטו מליחה לאו צורך עיבוד הוא? ועייל
שירטוט, לפי שדך אתה הרצענן כשהוא בא
לחתכו משרטוט תחלה כפי מה שהוא רוצה
להאריך ולהרחיב ולקצר וכו', ואחר כך
מעביר הסכין דרך השירטוט, וכן בעורות
המשכן כשחתכו: דקבעי ליה לאורחא,
שמולקה הרבה: השף בין העמודים, כגון
עמודי אספקרואת שעשועים חלונות חלונות,
ונסמכין בחלונות בין נמוד לעמוד, והשף שם
בשרקעית הבנן שנשענין עליו כדי שיהא
חלק – חייב משום ממחק: **המגרר ראשי**
כלונסות, שהיו ראשיתן שיון ודורין: **מגרר**
רטיה, מחליק תחבושת על המכה: **מסתת את**
האבן, לאחר שנעקרה מן החר ונחצבה,
מחליקה: **משום מכה בפטיש**, שהוא גמר
מלאכה: **הצר** (ב) **בכלי צורה**, בכלי שעומד
לצר לנאותו: **נפנח בכלי וכוכות**, כשהותק
נעשה על ידי נפח: **דשקול אקופי**, ראשי חוטין
התלויין בפריצה במקום קשורין, כשניתק בה
חוט וקשרוהו, וכן קשין וקסמים דקין שנארגו
בה בלא מתבדק, ונטולין אותם ממנה לאחר
אריגה – גמר מלאכה הוא, וחייב משום מכה
בפטיש: **כתב** **אות אחת גדולה** כו' **פטור**,
שקברשי המשכן שמים היו כותבים, אחת בזה
ואחת בזה, כדי לזווג בשפותריס אותן: **מחק**
אות אחת כו' חייב, שאין מלאכת מחסך
חשובה אלא ע"מ לכתוב, ודרי יש מקום לשתי
אותיות: **אמר** ר' מנחם בר יוסי, הא קמ"ל:
מאן תנא קמא – ר' מנחם ברבי יוסי: לאפוקי
מדרבי אליעזר, דהא אמרו דלא נמנו כאן אלא
להודיענו מנין חטאות של העלם אחר, ותנא
"הרי אלו" למעוטי שאם עשה תולדותיהם
עמקו דאינו מביא עליהן חטאת, ודלא כרבי
אליעזר דמחייב אתולדה עם הקב בכריתות:
שובט, משנה השתי בכרס שקורין רי"ל:
מדקדק, כשמותח חוט הערב מכה בכרס עליו
במקומות מקומות ליישוב שלא יהא מתוח
יותר מדאי, שהמתיחה מעכבתו מהתחבר קפה
עם הארג: שובט הרי הוא בכלל מיסך, דהיינו
מיסך מקש, שמסרד חוטי השתי: הרי הוא
אורג, דהיינו אורג ממש, ולא דמי לזורה ובורר
ומרקד, דזה בקשין וזה בצורות וזה בקמה:
מתני' כל הכשר להצניע, שהוא מין העשוי
לצורך האדם: ומצניעין כמזהו, כמות זה
לזמור שיש בו שיעור הראוי להצניע: אין חייב אלא למצניעו, אם נעשה חביב לאדם א' והצניעו – חייב על הוצאתו אם חור והוציאו, אבל אדם אחר אינו חייב עליו, דלגביה
לאו מלאכה הוא: **גמ'** מ"ד דם נדה, אינו כשר להצניע, כ"ש עצי אשרה, דאיסורי הנאה נהנהו, ומאיסר, וצריך לאבדן: בין דחלשא, המאכל דם האדם לחתול נעשה חלש
אותו אדם: **הא**, דתנא "כל הכשר להצניע ויש בו שיעור" – שרוב ב"א עשויין להצניע כשיעור הזה, חייב כל אדם על הוצאתו, ואפילו אדם עשיר שאין שיעור זה חשוב לו:

דלא כר' שמעון, לקמן ב"המוציא":

הכלי.
אָמַר רַב יְהוּדָה, הָאֵי מָאן דְּשָׁקִיל אַקוּפִי מְגִלְמִי – אדם שנוטל
 ראשי חוטאים התלויים בבגד, או שנוטל קשין וקיסמים שנארגו בבגד
 בלי מתכוין, חייב משום מכה בפטיש, שזהו גמר מלאכת הבגד. וְהֵנִי
 מִלֵּי דְקָפִיר עָלֵיהֶו – ואמנם דין זה הוא דווקא אם מקפיד שלא
 ישארו חוטאים וקיסמים בבגד, שאז לא נגמרה מלאכת הבגד עד
 לאחר שינטלו, אבל אם אינו מקפיד עליהם, אין בנטילתם משום גמר
 מלאכה, ואינו עובר על מלאכת מכה בפטיש.
 שנינו במשנה במגן ל"ט המלאכות: וְהַבֹּתָ שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת, והמוחק
 על מנת לכתוב שתי אותיות.
 הגמרא מביאה ברייתא בענין זה: הֵנִי רַבֵּנָן בְּבִרְיָא, כְּתַב אוֹת
 אַחַת גְּדוּלָּה, וְיֵשׁ בְּמִקּוּמָהּ לְכָתוּב שְׁתֵּים, כלומר שבמקום כתיבתה
 היה אפשר לכתוב שתי אותיות בינוניות, פְּטוּר, משום שבמשכן
 שממנו לומדים מלאכות שבת, היו כותבים שתי אותיות, והוא לא
 כתב אלא אות אחת. אבל מִחַק אוֹת גְּדוּלָּה וְיֵשׁ בְּמִקּוּמָהּ לְכָתוּב
 שְׁתֵּים – שתי אותיות בינוניות, חייב, משום שחשיבותה של מלאכת
 מחיקה היא בכך שמכשירה לכתובה את המקום המחק, וכיון שיכול
 לכתוב במקום המחק שתי אותיות, הרי זו מחיקה חשובה וחייב
 עליה.
אָמַר רַבִּי מְנַחֵם בְּרַבִּי יוֹסִי, וְזֶה חוֹמֵר בְּמִחָק מִכְּבֹּתָב, שהכותב
 אות אחת גדולה פטור, והמוחק את אחת גדולה חייב.
 שנינו במשנה במגן ל"ט המלאכות: הַבֹּתָ וְהַפֹּתָ, הַמְכַבֵּה
 וְהַמְכַעֵר, וְהַמְכָּה בְּפַטִּישׁ.
 הגמרא מבארת מה נכלל במלאכת מכה בפטיש: רַבָּה וְרַבִּי זִירָא
 דְּאָמְרִי תְרוּיָהוּ – אמרו שניהם, כָּל מִידֵי דְאִיתִּי בֵּיה – כל מעשה
 שיש בו גֵּמַר מְלָאכָה, חייב עליו משום מכה בפטיש.
 שנינו במשנה בסיום מגן כל אבות המלאכות: אֵלֹו אָבוֹת מְלָאכֹות.
 אומרת הגמרא: דקדק התנא לכתוב 'אלו' כדי לְאָפּוּקִי – (להוציא)
 מִדְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְּמַחֲיִיב עַל תּוֹלָדָה בְּמִקּוּם אָב – הסובר (בכירות טז)
 שהעובר בשבת בשוגג על אב ותולדה שלו חייב שתי חטאות, על
 האב ועל התולדה, ובא התנא להשמיט שאינו כן, אלא מביא חטאת
 על האב לבדו ולא על התולדה, שהרי אמרו לעיל (עזא), שלא נמנו
 כאן מספר המלאכות אלא להודיענו מגן החטאות שניתן להביא
 בהעלם אחד, ודקדק התנא באמרו 'אלו אבות מלאכות', למעט את
 תולדותם שעליהם אינו מביא חטאת.
 שנינו במשנה, שמגן האבות מלאכות הם ארבעים חֲסֵר אַחַת.
 מבארת הגמרא: התנא ציין מגן המלאכות כדי לְאָפּוּקִי – (להוציא)
 מִדְּרַבִּי יְהוּדָה, דִּתְנִינָא, רַבִּי יְהוּדָה מוֹסִיף עַל ל"ט המלאכות אֶת
 הַשּׁוֹבֵט – המכה בכרכר על חוטי השתי אחרי מתיחתם לאורך הנול
 כדי להפריד את החוטים שהסתבכו זה בזה, וְהַמְדַקְדֵּק – חוט הערב
 הנארג על חוטי השתי צריך שלא יהיה מתוח יותר מדאי, ולכן מכהו
 בכרכר בכמה מקומות. אָמְרוּ לוֹ חֲכָמִים לְרַבִּי יְהוּדָה, שׁוֹבֵט תְּרֵי הוּא
 בְּכָלֵל מְלָאכָה מִסֵּף, כי אף הוא מסדר את החוטים, וְהַמְדַקְדֵּק הֲרִי
 הוּא בְּכָלֵל מְלָאכָה אוֹרֵךְ, כי מלאכתו בכלל מעשה האריגה היא,
 ואין למנותם אבות מלאכה בפני עצמם.

משנה

משנה זו מבארת את הכללים הנדרשים לדבר שמוציא מרשות
 לרשות כדי לעבור על מלאכת הוצאה: וְעוֹד כָּלֵל אַחֵר אָמְרוּ מַלְכָּד
 הכלל הגדול ששנינו בתחילת הפרק (לעיל טז), כָּל הַבָּשֵׁר לְהַצְנִיעַ –
 כל שהוא מין שראוי ועשוי לצורך בני אדם, וּמַצְנִיעִין בְּמֹהוּ – ויש
 בו שיעור שרוב בני אדם עשויין להצניע אותו, וְהוֹצִיאוּ בְּשִׁבְתָּ
 מרשות היחיד לרשות הרבים, חייב חֲטָאת עָלָיו – כל אדם שהוציאו
 חייב עליו חטאת, ואפילו אם הוא עשיר שאין שיעור זה חשוב לו.
 וְכָל דָּבָר שֶׁאֵינוֹ בָּשֵׁר לְהַצְנִיעַ – שאינו עשוי לצורך בני אדם, וְכָן כָּל
 דָּבָר שֶׁהֻדְרַךְ לְהַצְנִיעַ, אבל אֵין מַצְנִיעִין בְּמֹהוּ – אין בו שיעור
 הראוי להצניעו, וְהוֹצִיאוּ בְּשִׁבְתָּ, אֵינוֹ חייב חטאת אֱלָא הַמַּצְנִיעוֹ –

מקשה הגמרא על דברי רב: וכי אפשר לומר שרק משום צוּבֵעַ אֵין
 – אכן חייב, אבל משום נְטִילַת נִשְׁמָה לֹא, הרי אם כן יקשה מדוע
 חילקה המשנה וכתבה שוחט וצובע בשני אבות מלאכה. מתרצת
 הגמרא: אֵימָא – אמור שכונות רב היא שחייב משום נטילת נשמה
 ואֵה מְשֻׁם צוּבֵעַ, וכיון שעובר על שני אבות מלאכה חייב שתי
 חטאות. אָמַר רַב, מִלְּתָא דְאָמְרִי – הדבר התמוה שאמרתי,
 שהשוחט חייב משום צובע, אֵימָא כֵּה מִלְּתָא – אומר בו ביאור, דְּלֹא
 לִיתוּ דְרֵי בְּתַרְאִי וְלִיחָבוּ עָלֵי – שלא יבואו דורות אחרונים וישחקו
 עלי, ויקשו על דברי, צוּבֵעַ בְּמֵאִי נִחָא לִיה – במה נוח לשוחט
 שנצבע הבשר בדם, וכיון שאין נוח לו הרי זה כצובע דבר שאין דרכו
 לצבוע, שפטור, ולכן אבאר הדבר, נִחָא דְלִיתָנוּם בֵּית הַשְּׁחִיטָה
 דְּמָא – נוח לו שיתלכלך בית השחיטה בדם, כִּי חֵיבֵי דְלִיתָנוּם אֵינְשֵׁי
 וְלִיתוּ לְיוֹבְנֵי מִינָה – כדי שיראו בני אדם ויבואו לקנות ממנו את
 הבהמה, שזה יהיה להם סימן שהבהמה נשחטה היום.

שנינו במשנה במגן ל"ט המלאכות: וְהַמְעַבְדוֹ.
 מקשה הגמרא: הֵינֵנו מוֹלֵחַ וְהֵינֵנו מְעַבֵּד – מליחת העורות היא
 לצורך עיבודם, ואם כן כששנה התנא שמעבד הוא אב מלאכה נכלל
 בזה גם מולח, ומדוע הוצרך התנא לשנות שניהם. מתרצת הגמרא:
 רַבִּי יוֹחָנָן וְרִשִׁי לְקִישׁ דְּאָמְרִי תְרוּיָהוּ – אמרו שניהם, אִפְסִיךְ חֵד
 מִינְיָהוּ וְעָלִיל שִׁירְמוּט – יש להוציא אחת ממלאכות אלו ממגן ל"ט
 המלאכות, ולמנות במקומה מלאכת שירטוט, שדרך הרצענים
 החותכים את העור, שמשרטטים תחילה את המקום שרוצים לחתוך,
 ולאחר מכן מעבירים את הסכין במקום השירטוט, וחותרים את
 העור, ומלאכה זו היתה במשכן בחיתוך העורות שהוצרכו לכיסוי
 המשכן.

הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים בענין מליחת בשר: אָמַר רַבָּה בַר
 רַב הוּנָא, הָאֵי מָאן דְּמִלַּח בִּישְׁרָא – אדם שמולח בשר בשבת, חייב
 חטאת משום מְעַבֵּד, שכן המליחה היא בכלל עיבוד. רַבָּא אָמַר, אֵין
 עֵיבּוּד בְּאֻזְבָּלִין, ואין חייבים על מליחת בשר בשבת.
אָמַר רַב אִשִּׁי, וְאֶפִּילוּ רַבָּה בַר רַב הוּנָא לֹא אָמַר שְׁמִלִיחַת בֶּשֶׁר
 חשובה עיבוד וחייבים עליה, אֱלָא דְקָא בְּעֵי לִיה לְאוֹרְחָא – באופן
 שצריך את הבשר לדרך, שאז נותן עליו מלח רב, ודומה לעיבוד כיון
 שהמלח מקיימו עד שעת האכילה, אֲבָל לְבִיתָא – אם צריך את
 הבשר לאכלו בביתו, לֹא מְשֻׁנֵּי אֵינְשֵׁי מִיכְלִיָּה עָין – אין אדם עושה
 מאכליו יבשים כעץ, כלומר אינו נותן מלח רב בבשר עד שיתייבש
 ויהיה כעץ, אלא נותן מעט מלח כדי שיהא בו טעם, ולכן אינו בכלל
 מעבד בשבת.

שנינו במשנה במגן ל"ט המלאכות: וְהַמְחַתְכוֹ וְהַמְחַתְכוֹ.
אָמַר רַבִּי אֶחָא בַר חֲנִינָא, הֵשֶׁךְ בֵּין הַעֲמוּדִים – המחליק את הקרקע
 שבין עמודי האכסדרא בְּשִׁבְתָּ, חייב חטאת משום שעבר על מלאכת
 מְחַק, שכן החלקת דבר שיש בו גומות וכיוצא בו, בכלל מלאכת
 מגמר היא.

דינים נוספים בענין ממחק ומחתך: אָמַר רַבִּי חִינָא בַר אֲבָא, שְׁלִשָּׁה
 דְּבָרִים כֹּחַ לִי רַב אִשִּׁי מְשַׁמֵּיה דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֹוי, א. הַמְגַרֵּר דְּאִשִּׁי
 בְּלוֹנְסוֹת – המגרד ומשייף את ראשי המוטות בְּשִׁבְתָּ כדי שיהיו
 ראשיהם שווים וחדים, חייב משום שעבר על מלאכת מְחַתְךָ, שכן
 חיתוך דבר לפי מדה מסוימת, בכלל מלאכת מחחק היא. ב. הַמְמַרְחֵ
 רְמִיָּה – המורח משחה על תחבושת הנירנת על הפצע, בְּשִׁבְתָּ, חייב
 משום שעבר על מלאכת מְחַק, שכן מריחת דברים המוממרחים
 כגון זפת או שעווה וכדומה, בכלל מלאכת ממחק היא. ג. וְהַמְסַתֵּת
 – (המחליק) אֶת הָאָבֶן בְּשִׁבְתָּ לאחר שנעקרה מן ההר, חייב משום
 שעבר על מלאכת מכה בפטיש, כי סיתות האבן גמר מלאכה הוא,
 וגמר מלאכה הוא תולדת מלאכת מכה בפטיש.

דינים נוספים במלאכת מכה בפטיש: אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן קִיסְמָא
אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לְקִישׁ, הָצַר צוּרָה בְּכָלֵי הָעוֹמֵד לָכָר, כדי
 לנאותו, וְהַמְנַפֵּחַ בְּכָלֵי וְכוּבִית – זכוכית שהותכה, ומנפחה ועושה
 ממנה כלי, חייב משום מכה בפטיש, שפעולות אלו הם גמר מלאכת

שנינו במשנה: וְכָל שְׂאִינוֹ בְּשֵׁר לְהַצְנִיעַ ואין מצניעין כמזהו והוציאו
בשבת, אינו חייב אלא המצניעו.
אָמַר רַבִּי אֱלֶעָזָר, הָא – כלל זה ששנינו במשנתנו, שכל שאינו מין
העשוי לצורך האדם, והצניעו אדם אחד, הוא מתחייב על הוצאתו
ואחרים פטורים, הוא דְּלֹא כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֶעָזָר, דִּתְנִינָא, כָּלֵל
אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֶעָזָר, כֹּל דְּבַר שְׂאִינוֹ בְּשֵׁר לְהַצְנִיעַ מִפְּנֵי
שאינו מין חשוב, וְכֵן כֹּל דְּבַר שְׂאִין מְצַנִּיעִין כְּמִזְהוּ מִפְּנֵי שֶׁאֵין בו
שיעור חשוב הראוי להצניעו, וְהוּכָשֶׁר לָזֶה – והחשיבו אדם אחד
וְהַצְנִיעוּ, וְכֵן אִם אֶחָד וְהוֹצִיאוֹ לאותו חפץ שהצניע הראשון,
נִתְחַיֵּב זֶה שֶׁהוֹצִיאוֹ בְּמַחֲשָׁבָה שֶׁל זֶה שֶׁהַצְנִיעוּ, כלומר, שהמוציא
חפץ זה חייב עליו הגם שאין בו שיעור, מפני שמחשבת המצניע נתנה
לו חשיבות.

משנה

משנה זו מפרטת שיעורם של מאכלי בהמה שונים כדי להתחייב על
הוצאתם: הַמוֹצִיא תָּכֵן, שיעורו להתחייב הוא כְּמִלֹּא פִּי פֶּרָה, מפני
שהתבן הוא מאכל פרה. המוציא עֶצֶה – תבן של קטנית, שיעורה
להתחייב הוא כְּמִלֹּא פִּי גָמֵל, שהוא יותר ממלוא פי פרה, מפני
שהיא מאכל גמל. המוציא עֶמֶד – קשים של שבלים, שיעורו כְּמִלֹּא
פִּי מִלָּה, מפני שהוא מאכל טלה. המוציא עֶשְׂכִּים, שיעורם כְּמִלֹּא
פִּי גָדִי, שהוא פחות מפי טלה. מפני שהם מאכל גדי. המוציא עֶלִי
שׁוֹם וְעֶלִי בְּצִלִּים, אם הם לחים, שיעורם בְּגִרוּגְרָתָא – תאנה יבשה,
משום שראויים למאכל אדם, ושיעור הוצאת מאכלי אדם הוא
בגרוגרת, ואם הם יבשים, שיעורם כְּמִלֹּא פִּי גָדִי, משום שהם מאכל
גדי.

מוסיפה המשנה: וְאִין מְצַטְרְפִין מינים אלו זה עם זה להשלים
השיעור הנצרך כדי להתחייב על הוצאתם, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא שָׂוּ
בְּשִׁיעוּרֵיהֶן, שלכל מין יש שיעור אחר שחייבים על הוצאתו, ולא
יתכן שמין ששיעורו גדול ישלים מין ששיעורו קטן.

גמרא

שנינו במשנה ששיעור העצה שחייבים על הוצאתה בשבת הוא
כמלוא פי גמל. מבררת הגמרא: מֵאֵי עֶצֶה. משיבה הגמרא: אָמַר רַב
יְהוּדָה, תָּכֵן שֶׁל מִינֵי קִטְנִית.
הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים אודות חילוקי השיעורים השנויים
במשנתנו: כִּי אֵתָא – כשבא רַב יְדִמִי מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לבבל אָמַר,
הַמוֹצִיא תָּכֵן כְּמִלֹּא פִּי פֶּרָה שהוא השיעור שחייבים על הוצאתו,
אלא שהוציאו בכדי להאכילו לְגָמֵל, שמלוא פיו גדול ממלוא פי
פרה, רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, חַיִּיב חֲטָאת אֵף שֶׁלֹּא הוֹצִיא שיעור הראוי
לאכילת גמל, כיון שתבן ראוי לאכילת פרה, והוציא שיעור תבן
הראוי לאכילת פרה. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר, פְּטוּר מִחֲטָאת,
שכיון שהוציאו לאכילת גמל, צריך שיהא בו מלוא פי גמל, ובמלוא
פי פרה אין די כדי להאכיל גמל.

הגמרא דנה בדעת רבי יוחנן. אומרת הגמרא: בְּאִוְרְתָא אָמַר רַבִּי
יוֹחָנָן הֵכִי – בערב אמר רבי יוחנן כך, שחייב, לְצַפְרָא הֵדֵר בֵּיה –
ולמחרת בבוקר חזר בו ואמר שפטור וכדעת ריש לקיש. אָמַר רַב
יוֹסֵף, שְׁפִיר עֲבַד הֵדֵר – טוב עשה רבי יוחנן שחזר בו ופטר, דִּהָא
לֹא חֲזוּ לְגָמֵל – שהרי הוציאו עבור אכילת גמל, ושיעור כמלוא פי
פרה אינו די לאכילת גמל.

אָמַר לִיה אֲבִי לְרַב יוֹסֵף, אֲדִרְבֵּה, בְּדַמְעִיקְרָא מִסְתַּבְרָא – מסתבר
יותר כמו שאמר רבי יוחנן בתחילה, שהמוציא תבן כמלוא פי פרה
להאכילו לגמל חייב, דִּהָא חֲזוּ לְפֶרָה – שהרי הוציא תבן בשיעור
הראוי לאכילת פרה, ושיעור חשוב הוא, ומחשבתו שחשב להאכילו
לגמל אין כדי לבטל חשיבותו של התבן בשיעור זה.

רבין מעמיד באופן אחר את מחלוקתם: אֵלֶּא כִּי אֵתָא רַבִּין – כשבא
רבין מארץ ישראל לבבל אָמַר, הַמוֹצִיא תָּכֵן כְּמִלֹּא פִּי פֶּרָה לְגָמֵל,
דְּכֹנְלִי עֲלֵמָא לֹא פְלִיגִי דְחַיִּיב – בין רבי יוחנן ובין ריש לקיש אינם
חולקים שחייב חטאת, ומהטעם שאמר אביי, ששיעור זה ראוי
לאכילת פרה. כִּי פְלִיגִי – לא נחלקו אלא בְּמוֹצִיא עֶצֶה הראויה
לאכילת גמל, בשיעור כְּמִלֹּא פִּי פֶּרָה כדי להאכילו לְפֶרָה, והעצה

אינה ראויה לאכילת פרה אלא על ידי הדחק, וְאִיפְכָא אֵתָמַר –
והשיטות נאמרו להיפך מכפי שרב דימי אמרם, רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר
פְּטוּר, רִישׁ לָקִישׁ אָמַר חַיִּיב.

מבארת הגמרא: רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר פְּטוּר, משום ששיעור העצה
שחייבים על הוצאתו הוא כמלוא פי גמל, וזה שהוציאו כמלוא פי
פרה, אף שהוציאו לצורך אכילת פרה, הרי הוא פטור, משום
שְׂאִכִּילָה עַל יְדֵי הִדְחָק לֹא שָׂמָה אֲכִילָהּ, ולכן אין לשיעור זה
חשיבות בכך שהוא ראוי לאכילת פרה. רִישׁ לָקִישׁ אָמַר חַיִּיב, שכיון
שהוציאו לאכילת פרה די בשיעור מלוא פי פרה, ואף שאינו ראוי לה
אלא על ידי הדחק, אֲכִילָהּ עַל יְדֵי הִדְחָק שָׂמָה אֲכִילָהּ.
שנינו במשנה, ששיעור הוצאת עֶמֶד, הוא כְּמִלֹּא פִּי מִלָּה.

מקשה הגמרא: וְהִתְנִינָא בברייתא ששיעור הוצאת עמיר הוא
בְּגִרוּגְרָתָא. מתרצת הגמרא: אִידִי וְאִידִי חֵד שִׁיעוּרָא הוּא – מלוא פי
טלה וגרוגרת שיעור אחד הוא.

שנינו במשנה: עֶלִי שׁוֹם וְעֶלִי בְּצִלִּים לחים בְּגִרוּגְרָתָא, ויבשים כְּמִלֹּא
פִּי הַגָּדִי, וְאִין מְצַטְרְפִין זֶה עִם זֶה מִפְּנֵי שֶׁלֹּא שָׂוּ בְּשִׁיעוּרֵיהֶן.
הגמרא מבארת שיש אופנים שמצטרפין זה עם זה: אָמַר רַבִּי יוֹסִי בַר
חֲנִינָא, מה ששנינו שֶׁאֵין מְצַטְרְפִין מפני שלא שוו בשיעוריהן, היינו
לשיעור החמור שֶׁבִּתְנָהּ, כלומר, להשלים לשיעור הקטן שביניהם.
וכגון שאם יש לו עֶלִי שׁוֹם ועֶלִי בְּצִלִּים יבשים [ששיעורם חמור] פחות
מכמלוא פי גדי, לא יועיל צירוף עֶלִים לחים [ששיעורם קל] להשלים
השיעור החמור של כמלוא פי גדי, אֲכֵל מְצַטְרְפִין לשיעור הקל
שֶׁבִּתְנָהּ, כלומר, להשלים לשיעור המרובה שביניהם, וכגון שאם יש לו
עֶלִי שׁוֹם ובצלים לחים [ששיעורם קל] פחות מכגרוגרת, יועיל צירוף
עֶלִים יבשים [ששיעורם חמור] להשלים השיעור הקל של כגרוגרת,
ולחייב את המוציא.

הגמרא מקשה על דברי רבי יוסי בר חנינא: וְכָל דְּלֹא שָׂוּ
בְּשִׁיעוּרֵיהֶן מִי מְצַטְרְפִין – וכי דברים שאין שיעורם שוו מצטרפים
זה עם זה לשיעור הקל [המרובה], וְהִתְנִין במשנה (כלים פ"ג מ"ב) לענין
שיעורי הבגדים שמקבלים טומאה, הַבְּגָד העשוי מצמר או פשתים,
שיעורו לקבל טומאת מדרס, הוא שְׁלִשָּׁה טפחים על שְׁלִשָּׁה טפחים.
וְהַשֵּׁק העשוי מנוצות של עזים, שיעורו לקבל כל טומאה [בין טומאת
מדרס ובין טומאת מת וכיוצא בו] אֲרֻבָּעָה טפחים על אֲרֻבָּעָה טפחים,
וְהָעוֹר, שיעורו לקבל כל טומאה חֲמִשָּׁה טפחים על חֲמִשָּׁה טפחים,
וְהַמִּשְׁן – מין מחצלת העשויה מקנים או מגמ, שיעורו לקבל כל
טומאה שְׁשָׁה טפחים על שְׁשָׁה טפחים.

וְהֵנִי עֲלָה – ושנינו (מעילה י"ח) על משנה זו, הַבְּגָד וְהַשֵּׁק, הַשֵּׁק וְהָעוֹר,
הָעוֹר וְהַמִּשְׁן, מְצַטְרְפִין זֶה עִם זֶה להשלים השיעור הקל [המרובה]
הראוי לקבל טומאה, וכגון, שאם אין בשק ארבעה על ארבעה
טפחים, הבגד שהוא חמור ממנו, משלימו. וכן אם אין בעור חמשה
על חמשה טפחים, השק שהוא חמור ממנו, משלימו. וכן אם אין
במפץ ששה על ששה טפחים, העור החמור ממנו, משלימו ומכשירו
לקבל טומאה.

וְאָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, מֵה הַפֶּעַם ששני מינים מצטרפים זה עם זה
לשיעור טומאה, והלא אין רגילות לצרפם וממילא אינם חשובים.
וביאר, מִפְּנֵי שֶׁרְאוּיִין הֵם לִטְמֵא יחד בטומאת מוֹשֵׁב, כלומר,
שמצינו שמצרפים אותם יחד, שהרי רוכבי החמור מצרפים שני מיני
בגדים יחד, ועושים מהם טלאי למרדעת שעליה יושבים הרוכבים,
ואם יש בו טפח על טפח הרי הוא מקבל טומאה, וכיון שמצאנו
פעמים שמצרפים אותם, לכך מצטרפים זה עם זה להשלים השיעור
לקבל טומאה.

הגמרא מסיימת את הקושיא: ויש לדקדק, מִטְּעָמָא שמצטרפים מיני
בגדים אלו עם אלו לקבל טומאה, הוא משום דְּרְאוּיִין לִיטְמֵא מוֹשֵׁב,
כלומר, משום שמצינו פעמים שרגילים לצרפם יחד, וכדברי רבי
שמעון, אֲכֵל אִם אֵין רְאוּיִין לִיטְמֵא מוֹשֵׁב, לֹא הִיוּ מצטרפים זה עם
זה להשלים לשיעור טומאה. ואם כן קשה, איך אמר רבי יוסי בר
חנינא שכל המינים השנויים במשנתנו מצטרפים להשלים לשיעור
הקל. הרי אין רגילים לצרפם וליתנם לפני בהמה שאין דרכה
לאכלם.

מתרצת הגמרא: אָמַר רַבָּא

א"ר אֶלְעָזָר הָא. דְּקִתְּנִי מִתְּנִיתִי, דְּאִינוּ כָּשֶׁר לְהַצְנִיעַ וְהַצְנִיעוּ אַחֵר הוּא מִתְּנִיתִי עַל הוֹצָאתוֹ וְכָל אֶדָם פְּטוּרִין – דְּלֹא כִּי שָׁמְעוּ בִּן אֶלְעָזָר: **מִתְּנִי עֲצָה.** מִפְּרֵשׁ בְּגִמְרָא: **בְּמֵלֶא פִי נִמְלֵ.** נִפְיֵשׁ שִׁיעוּרָא מִפִּי פִּרְה. אֶבֶל בְּמֵלֶא פִי פִּרְה לֹא מִיחִיבִי, דְּהָא לֹא חֲזוּ לְפָרְה: **עֲמִיר.** קִשְׁיִן שֶׁל שְׁבָלִין: **פִּי טָלָה.** נִפְיֵשׁ מִפִּי גִיד. הִלְכָּה, עֲמִיר דְּלֹא חֲזוּ לְגִיד – לֹא מִיחִיבִי בְּמֵלֶא פִי גִיד עַד דְּאִיקָא מֵלֶא פִי טָלָה, אֶבֶל עֲשִׂיבִים הוֹאִיל חֲזוּ בִּין טָלָה בִּין לְגִיד – מִיחִיבִי אֶפִּילוּ בְּמֵלֶא פִי גִיד: **לְחִין.** הָרְאוּיִן לְאֶדָם כְּגִוּגְרָה, דְּהוּ שִׁיעוּר לְכָל מֵאֶבֶל אֶדָם לְשִׁבְתָּה. אֶבֶל בְּמֵלֶא פִי גִיד לֹא, דְּלֹחִים לֹא חֲזוּ לְגִיד: **גְּמִ' הַמוֹצִיא תֵּבֶן בְּמֵלֶא פִי פִּרְה.** הוֹצִיא וְלֹא אִכְלוּ לְגִמְלָה, שְׁפִי גִמְלָה גְּדוֹל מִפִּי פִּרְה: דְּהָא חֲזוּ לְפִי פִּרְה. הִלְכָּה שִׁיעוּר חֲשׁוֹב הוּא, וְלָכֵן מִי שִׁיּוּצִיאֲנוּ לֹא פָקַע שִׁיעוּרִיהָ בְּהִיבִי דְּחִיבִי. דְּהָאִיקָא שִׁיעוּרָא דְּחִיבִי לְפָרְה. הִלְכָּה כָּשֶׁר לְהַצְנִיעַ הוּא, וּמִצְנִיעִין בְּמִזְוִי: **עֲצָה.** לֹא חֲזוּיָא לְפָרְה אֶלָּא ע"י הִדְחָק, אֶלָּא לְגִמְלָה הוּא דְּחִיבִי, וְהוּא הוֹצִיא לְפָרְה: **רִבִּי יוֹחֲנָן אִמְרַן פְּטוּר.** דְּהָא לְגִמְלָה דְּחִיבִי לִיָּה לִיכָא שִׁיעוּרָא. וְאִי מִשּׁוֹם דְּלִצְדוֹךְ פִּרְה הוֹצִיאֲנוּ, וְלִגְבָה אִיקָא שִׁיעוּר – אֶבִּילָה ע"י הִדְחָק לֹא אֶבִּילָה הִיא, הִלְכָּה לֹא מִשְׁעָרִי לִיָּה בְּפָרְה: **אִין מִצְטָרְפִין לְחִמּוֹר שְׁבָהִים.** מִי שִׁיעוּרוֹ גְּדוֹל הָיָה קָל, וְאִינוּ מִצְטָרְפִין לְהַשְׁלִים שִׁיעוּרוֹ שֶׁל חִמּוֹר, דְּהָא לֹא חֲשִׁיב כִּי הוּאֲנוּ. אֶבֶל הַחֲשׁוֹב מִשְׁלִים אֵת הַקָּל לְכַשְׁיֵירוֹ. תֵּבֶן מִצְטָרְפִין עִם עֲצָה לְהַשְׁלִים פִּי גִמְלָה, וְעֲצָה אִין מִצְטָרְפִין עִם הַתֵּבֶן לְהַשְׁלִים מֵלֶא פִי פִּרְה: **מִי מִצְטָרְפִין.** אֶפִּילוּ לְהַשְׁלִים חִמּוֹר אֵת הַקָּל: **ג' עַל ג'.** לְטוֹמָא מִדְּרַשׁ הָזֵב לִיעֲשׂוֹת אֵב הַטּוֹמָא: **הַבְּגָד וְהַשֵּׁק מִצְטָרְפִין.** שֶׁהַבְּגָד מִשְׁלִים שִׁיעוּר הַשֵּׁק, שֶׁק־עוֹשִׂי מִנּוּצָה שֶׁל עוֹשִׂי: **וְאִמְרַן ר' שְׁמֵעוֹן מִה פִּעֻם.** מִצְטָרְפִין: **הוֹאִיל וְרִאוּיִן לִיטְמָא מוֹשֵׁב.** אִם צִירָה מִשְׁנִים יוֹדִי לְטֵלֵא מִדְּרַעַת שֶׁל חִמּוֹר כְּשִׁיעוּרוֹ לְעֵנִין מוֹשֵׁב הָזֵב, אִם קִצַּע מִשְׁנִים מִזֵּן וְתִקֵּן טַפַּח עַל טַפַּח לִישֵׁב עֲלֵיו – מִיטְמָא לִיָּה אֵב הַטּוֹמָא בְּמוֹשֵׁב הָזֵב, דְּתִנְיָא (א) הַמְקַצֵּעַ מִכּוֹלֵן טַפַּח עַל טַפַּח אֵב מוֹשֵׁב. וְאִמְרַנֵּן טַפַּח בְּפ"ק דְּסוֹבָה: **הוֹאִיל וְרִאוּיִן לִיטְמָא עַל גְּבִי חִמּוֹר.** שְׁאִינוּ מִקְפִּיד אִם הוּא מִשְׁנֵי מִינִין:

א"ר אֶלְעָזָר: **הָא דְּלֹא כִּי שָׁמְעוּ בִּין אֶלְעָזָר: פִּלְל אֶמְרַן ר' שְׁמֵעוֹן בִּין אֶלְעָזָר: פִּלְ שְׁאִינוּ כָּשֶׁר לְהַצְנִיעַ וְאִין מִצְנִיעִין בְּמִזְוִי, וְהוֹכֵשֶׁר לְזוֹה וְהַצְנִיעוּ, וְכָא אַחֵר וְהוֹצִיא – נִתְחַיֵּב זֶה בְּמִחְשָׁבָה שֶׁל זֶה. מִתְּנִי' הַמוֹצִיא תֵּבֶן בְּמֵלֶא פִי פִּרְה, עֲצָה בְּמֵלֶא פִי נִמְלֵ, עֲמִיר בְּמֵלֶא פִי טָלָה, עֲשִׂיבִים בְּמֵלֶא פִי גִיד, עַל שׁוֹם וְעַל בְּצָלִים; לְחִים – בְּפִגְרוֹנֵתָה, וְיִבְשִׁים בְּמֵלֶא – פִּי גִיד וְאִין מִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה, מִפְּנֵי שְׁלֵא שׁוּוּ בְּשִׁיעוּרֵיהֶן. גְּמִ' מֵאִי עֲצָה? אֶמְרַן רִבִּי יוֹחֲנָן: **תֵּבֶן שֶׁל מִינֵי קִטְנִית.** כִּי אֵתָא רִבִּי יוֹחֲנָן אִמְרַן: **הַמוֹצִיא תֵּבֶן בְּמֵלֶא פִי פִּרְה לְגִמְלָה, ר' יוֹחֲנָן אִמְרַן: חִיבִי, ר"ש בִּין לְקִישׁ אֶמְרַן: פְּטוּר. בְּאוֹרְתָא א"ר יוֹחֲנָן חִכִּי, לְעֲצָרָה הִדְרִי בִּיה. אֶמְרַן רִבִּי יוֹסֵף: שְׁפִיר עֶבֶד דְּהִדְרִי, דְּהָא לֹא חֲזוּ לְגִמְלָה. א"ל אֶבִּי: אֲדִרְבָּה, בְּדִמְעֵיקָרָא מִסְתַּבְּרָא, דְּהָא חֲזוּ לְפָרְה! אֶלָּא, כִּי אֵתָא רִבִּין אֶמְרַן: **הַמוֹצִיא תֵּבֶן בְּמֵלֶא פִי פִּרְה לְגִמְלָה – דְּכּוֹלִי עֲלֵמָא לֹא פִלְגִי דְּחִיבִי, כִּי פִלְגִי – בְּמוֹצִיא עֲצָה בְּמֵלֶא פִי פִּרְה לְפָרְה, וְאִפְקָא אִיתְמַר: ר' יוֹחֲנָן אִמְרַן: פְּטוּר, ר"ש לְקִישׁ אֶמְרַן: חִיבִי. ר' יוֹחֲנָן אִמְרַן: פְּטוּר, אֶבִּילָה עַל יְדֵי הִדְחָק לֹא שְׁמָה אֶבִּילָה. ר"ש לְקִישׁ אֶמְרַן: חִיבִי, אֶבִּילָה ע"י הִדְחָק שְׁמָה אֶבִּילָה. עֲמִיר בְּמֵלֶא פִי טָלָה. וְתִתְנִיָּא בְּפִגְרוֹנֵתָה! אִידִי וְאִידִי חֹד שִׁיעוּרָא הוּא. "עַל שׁוֹם וְעַל בְּצָלִים לְחִים – בְּפִגְרוֹנֵתָה, וְיִבְשִׁים בְּמֵלֶא פִי גִיד. וְאִין מִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה מִפְּנֵי שְׁלֵא שׁוּוּ בְּשִׁיעוּרֵיהֶן. אֶמְרַן ר' יוֹסִי בֶר חֲנִינָא: **אִין מִצְטָרְפִין לְחִמּוֹר שְׁבָהִי, אֶבֶל מִצְטָרְפִין לְקָל שְׁבָהִי. וְכָל דְּלֹא שׁוּוּ בְּשִׁיעוּרֵיהֶן מִי מִצְטָרְפִין? וְתִתְנִין: הַבְּגָד ג' עַל ג', וְהַשֵּׁק ד' עַל ד', וְהַעוֹר ה' עַל ה', מִפְּנֵי עַל ו' וְתִתְנִי עֲלָה: הַבְּגָד וְהַשֵּׁק וְהַשֵּׁק וְהַעוֹר הַעוֹר וְהַמְּפִץ מִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה. וְאֶמְרַן ר"ש: מִה פִּעֻם – מִפְּנֵי שְׁרִאוּיִן לִיטְמָא מוֹשֵׁב. טַעֲמָא – דְּרִאוּיִן לִיטְמָא מוֹשֵׁב, אֶבֶל אִין רִאוּיִן לִיטְמָא מוֹשֵׁב – לֹא! אֶמְרַן רָבָא:********

ה"נ

שְׁמִיעוּרִין לְקִמָּן הַצְנֵעָה הֵייוּ לְאֶדָם עֲשִׂיר, שְׁאִין דְּרָבוּ לְהַצְנִיעַ. וּמִכָּל מְקוֹם פִּירוּשׁ מִלִּיתָה דְּר"ש צִירָה לְפִרֵּשׁ כְּמוֹ שְׁפִירֵשׁ כֹּאן. דְּאִי מִיירִי בְּמִצְנִיעִין לְאוּתוֹ דְּבִר עֲצוּם שְׁמִיעוּרֵשׁ בְּמִשְׁנָה כְּמוֹ שְׁפִירֵשׁ הֵתֵם, אִם כֵּן כּוֹלָהוּ הוּא מִצִּי לְמִימֵר "בְּכָל שְׁהוּא" בְּכִידִי שִׁיפֵת קִילוֹר, כִּדְתֵנִן בִּפְּ"ה "הַמְצַנֵּעַ" (לְקִמָּן ז') דְּלִפְרָוּהָ בְּכָל שְׁהוּא, וְאִתָּא בְּר"ש, מִדְּלֵא קִאמֵר הֵתֵם בְּגִמ' הָא דְּלֵא בְּר"ש, כִּי הִכִּי דְקִאמֵר (דָּף צֵא). הָא דְּלֵא בְּר"ש בֵּן אֶלְעָזָר. וּמִזֵּהֵם נִמִּי יֵשׁ לְדוֹקֵק דְּלִר' שְׁמֵעוֹן, סֵחֵם בְּנֵי אֶדָם שְׁרִגִּילִין לְהַצְנִיעַ – מִיחִיבִי אֶפִּי' לֹא הַצְנִיעוּ, מִדְּקִתְּנִי "הַמְצַנֵּעַ" לִזְרַע כִּי וְכָל אֶדָם אִין חִיבִין עֲלֵיו אֵלָא כְּשִׁיעוּרוֹ. מִשְׁמַע – בְּכָל הַצְנֵעָה. וְכִי"ש נִמִּי אִתָּא. כִּדְפִי, וְאִין לְפִרֵּשׁ דְּבַעֲשִׂיר שְׁאִין דְּרָבוּ לְהַצְנִיעַ לֹא מִיחִיבִי לְר"ש, אֶפִּי' בְּהַצְנֵעָה – דְּהָא אִמְרַן בְּ"הַמוֹצִיא יִין" בְּר"א בְּמוֹצִיא, אֶבֶל בְּמִצְנִיעַ – כֵּל שְׁהוּא. ר"ש אִמְרַן: בְּר"א בְּמִצְנִיעַ כִּי. וּמִפְּרֵשׁ מִצְנִיעַ דְּרַבְנִי – בְּתַלְמִיד שְׁאִמְרוּ כִי כִי. דְּבִר שְׁאִינוּ חֲשׁוֹב לְכָל, אִי אֲצַנְעִיהָ רְבִיה – אִין, אִי לֹא – לֹא. וְדוּמִיא דְּהִכִּי נִרְאָה דְּהוּ מִצְנִיעַ דְּר"ש, דְּתִלִּיא מִלִּיתָא בְּאוּתוֹ שְׁהַצְנִיעוּ, הֵייוּ בַּעֲשִׂיר. קִשָּׁה לְרִשְׁבִּי: דְּמִזְוִי טַעֲמָא דְקִאמֵר הָא מִתְּנִי' דְּלֵא בְּר"ש, מִשּׁוֹם דְּמִתְּנִי' סִתְמָא קִתְּנִי, דְּחִיבִי מִשְׁמַע שְׁכָל בְּנֵי אֶדָם חִיבִין עֲלֵיו – אֶפִּי' אוֹתוֹן שְׁאִין חֲשׁוֹב לְהֵן שִׁיעוּר זֶה הוּאֵי טַעֲמָא נִמִּי הוּא לִיָּה לְמִימֵר בְּהִיא דְּבִפְרִק "הַמְצַנֵּעַ" דְּהוּיָא דְּלֵא בְּר"ש וְשִׁמָּא י"ל: דְּהָאב דְּנִקֵּט לְפִירוּשׁ – הוּא לִיָּה לְפִירוּשׁ טַפִּי:

אֶבִּילָה

דְּאִמְרַן בְּ"ה

אֶבִּילָה ע"י

נִיזְקִין דְּלֵא

לְעֵנִין שְׁבֹת –

אִידִי

בְּמִתְנִי' בְּמֵלֶא

לְאֶשְׁמֵעִי

שִׁיעוּר זֶה.

נִתְנוּ בִּי

מִפְּנֵי

שְׁשׁוּ, כְּגוֹן

לְחִים –

לְמֵלֶא פִי

שְׁמָא אֲנִי

וְהַעוֹר ה' עַל ה'.

וְהַעוֹר ה' עַל ה'.

וְהַעוֹר ה' עַל ה'.

מִצְטָרְפִין, שְׁאִין

עַל זֶה –

עַל זֶה –

עַל זֶה –

עַל זֶה –

עַל זֶה –

עַל זֶה –

עַל זֶה –

עַל זֶה –

עַל זֶה –

עַל זֶה –

עַל זֶה –

עַל זֶה –

עַל זֶה –

עַל זֶה –

עַל זֶה –

עַל זֶה –

עַל זֶה –

עַל זֶה –

עַל זֶה –

עַל זֶה –

עַל זֶה –

עַל זֶה –

עַל זֶה –

עַל זֶה –

עַל זֶה –

עַל זֶה –

הדרן עלך כלל גדול

המוציא יין. חלב כדי גמיעה. הקשה רבינו

אפרים: דתניא בשילוחי "המצניע"

(לקמן צה). החולב והמחבץ והגבן – כגורגרת.

ואין חילוק בין מוציא לחולב, דהא לקמן בפירקין

אמרי: דהמעבד עור – שיעורו כמוציא עור.

ותירץ ר"י: דסתם חלב לגמיהא, דנפיש מגורגרת.

והתם מייירי בחולב לגבינה, דאחשוביה אחשביה.

וכן מוכח דכדי גמיהא נפיש מגורגרת, דבפ'

בתרא דיומא (פ.) גבי שותה ביה"כ איכא

דמחייב רביעית, ואיכא למיד' בכדי גמיהא.

ובעירובין (דף פב) משמע דהשע סעודות יש

בבב, ובפרק "חלוך" (שם פ.) משמע שיש י"ח

גרוגרות בשתי סעודות. ואי כדי גמיהא פחות

מגורגרת – א"כ הו' יותר מדיא חלקים זה מזה.

ומיהו (א.) כגורגרת ד"המצניע" (לקמן צה.) איירי

ביבש, אפשר שבתחלה היה יותר מכדי גמיהא.

ולפי זה צריך לפרש דסתם חלב הו' לגבינה. והא

דמחייב הכא בכדי גמיהא – היינו במפרש

בהדיא לשתייה. אבל אי סתם חלב הו' לאכול

ולשתות ולא לגבינה, אפי' היה מפרש בהדיא

לגבינה – היה חייב יותר גמיהא דוטרסא, והואיל

וסתמו לכך. כדאמרין לעיל: המוציא תבן כמלא

פי פרה לגמל – חייב, דהא חזי לפרה. וי"מ

דכשחלב כבר בעין – ומחייב בכדי גמיהא, אבל

חולב לא מחייב אלא כגורגרת, דאין אדם טורח

לחלוב בפחות מגורגרת. דכ"ג אמרי' לקמן (דף

טז.) דאין אדם טורח לגבל טיש לעשות פי כור.

ומיהו, אומר ר"י: דלא דמי, דהתם אין המים

חשובין מחמת שראוי לגבל בהן את הטיט כמו

הטיט עצמו שהוא מנובל כבר. אבל הכא,

כשחולב למוציא מן הדד בכדי גמיהא – יש לו להיות חשוב כמו במקום אחר: **כדי** גמיעה.

פירש הר"ר פורת' מלא לוגמא. ולא משמע כן במסכת יומא בפרק בתרא (דף פ.)

צריך שיהא בו רובע רביעית. רביעית דהבא היינו רביעית הלוג, כדפי' הקונט', ועוד

יש לדרקדק דהיינו רביעית דפרק ג' "מינץ" (גזיר' לת.) הם רביעית הלוג. מדפריך: וחו'

ליכא, והאיכא רביעית נוטלין לידים. ובמסכת ידים (פ"א מ"א) משמע בהדיא דהוי רביעית

הלוג. ועוד דב"ערי פסחים" (פסחים קט) משמע דכוס הוי רביעית של תורה. ומתוך חשבון

דמקוה משמע דהיינו רביעית הלוג. והא דקאמר התם קיסתא דמורייסא הו' בציפורי, והו'

במין לוגא דמקדשא, ובה משערין רביעית של פסח – לאו בכולה משערין דהיינו כל הלוג.

אלא כלומר: ברובע של אותה מדה משערין רביעית של פסח: **כדי** שימוגנו ויעמוד על רביעית.

משמע דכוס של ברכה, שאין מברכין עליו עד שיתן לותכו מים. ותימא: דבסוף פר' "שלשה שאכלו" (שם דף נא.) אמר: עשרה דברים נאמרו בכוס של ברכה: הרהר והשטיפה

חי ומלא. אלמא: חי בעינין ומיהו, התם פירש בקונטרס: דלא שיהא חי כשמברכין עליו, אלא דנותנו חי בכוס שמברכין בו, לאפוקי שלא יזמנו ויתנו בכוס של ברכה. ור"ת מפרש: דחי

דקאמר – היינו מזוג ולא מזוג, דמקרי חי, כדאמר' בפ' "בן סורר" (סנהדרין ע.) עד שיאכל תרטימר בשר, ושתה חי. וזוהי לה התם – במזוג ולא מזוג. ובברכת הארץ מוסיף מים, עד

שיהא מזוג כראוי, כדאמר בפ' שלשה שאכלו (ברכות נא.) שמוסיף בברכת הארץ, ולא כמו שפירש שם בקונטרס שמוסיף יין בברכת הארץ. ובני גרבונא מפרשים: דחי קאי אכוס, שצריך

שיהא שלם. ואתי שפיר, דכל אותן דברים דחשיב התם – הו' כולוהו בכוס, ולא ביין. ובה"ג בפרק בתרא דמכות (דף טז:) ריס ט' גמלים ואחר חי – דהיינו שלם, דאפי' מת חשיב בריה,

כדאמר בסוף פ' "גיד הנשה" (חולין קכ:) **ויעמוד** על רביעית. ואע"ג דאמרין ב"ערי פסחים" (דף קו.) המקדש, אם טעם מלא לוגמא – יצא. ומלא לוגמא הוי טפי מרביעית, כדומכח

בפ' בתרא דיומא (דף פ.) יש לומר: דמלא לוגמא דהתם לאו דוקא, אלא כדי שישלך לצד אחד ויראה כמלא לוגמא, כדמפרש בימא אהרנ' דהתם. ועוד יש לומר – דדוקא מקדש:

אף אנן נמי תנינא. דכוס של ברכה טען רביעית. דמסתמא יין שיעורו לכשימוגנו ויעמוד על רביעית, כמו שאר משקין דקטני סיפא דהוי רביעית. וקטני כדי מיות כוס יפה – משמע

דכוס של ברכה לכשימוגנו בעינן שיהא רביעית, כמו בהוצאה. אבל הא דבעינן יין רובע רביעית – לא שמעינן ממתני', אלא ממילא ידעינן דהא מויהא הויא עד חל תלת. והא דלא

נקט במתני' כדי מויהא רביעית – מילתא אנב אורחיה קמיל, דכוס של ברכה רביעית. ועוד: משום דמתיא טעמא דחוי לכוס של ברכה חשיב, ומחייב בפחות מרביעית, לפי שיכול להוסיף

עליו מים. ואשאר משקין לא מחייב בפחות מרביעית, אע"פ שיכול להוסיף עליו, כדמסיק ודקאמרת מים בכד ומצטרפין – לגבי שבת מידי דחשיב בעינן:

הכא נמי חזי. ביחד: **לדוגמא**. מי שיש לו למכור צובר מכולן ונותן לפני חלונו, להראות

שיש לו למכור מכולן, וניתא ליה שיהו מחוברין יחד. דאידיד' דיוטרי, כל חד וחד דרתח

מפותרו: **מתני'** אוכלים כו'. למאכל אדם: ומצטרפין. כל אוכלי אדם זה עם זה: חזין

מקליפיתן. שאין אוכל, ואין משלימין השיעור: ועיקריתן. וזב הפרי, דהוא עץ בעלמא:

וסופין. קליפת חטין הנושרת מחמת כתישה:

ומורסן. הנשאר בנפח: ו' יהודה אומר. כל

הקליפין אין מצטרפין בדאמרן, חוץ מקליפי

עדרשים שמצטרפות אותן: שמתבשלות עמהן.

לאפוקי קליפה חיזונה שחן גדלות בתוכה,

הנושרת בגורן: **גמ'** בלויסה. מעורבת בסבבנה

ובמורסנה. חלקה, לחם הארץ קרינן ביה.

ומיהו: לענין שבת – מידי דחשיב בעינן,

וסתמיהו דהני לאו אוכל נינהו: פולין חדתי.

קליפתן מצטרפין: כזבובין. לפי שהן שחורות:

הדרן עלך כלל גדול

המוציא יין. חי: כדי מויהא הכוס. כשיעור

שנותנין יין חי לתוך כוס להוסיף

עליו מים בהלכתו, ולמזוג אותו בכך. ובגמרא

מפרש באיזה כוס משערין: כתיית. שגנבי

הסוסים והגמלים מחמת המשאות, רדו"ש

בלע"ז. והכי אמר ב"המפקיד" כבבא מצינא

(דף לז.) דבש והדבש למאי חזי – לבתונא

דגמלי. אבך רבתי פירשו: כתיית – מכה שעל

גב היד ושע"ג הרגלי: לשוה. לשפשה

ולהמחות בכך: קילור. שנותנין על העין,

לודי"א בלע"ז: כרביעית. ביצה ומקצה,

רביעית הלוג: שופפים. מים סרחים. ובגמרא

מפרש למאי חזו: כולן כרביעית. אף היין

והחלב והדבש: ולא נאמרו שיעורין

שבממשנה אלא למצניעיהן לכד. וחו'ו

המצניע והוציאו – חייב אבך שאר כל אדם

שהוציאו – אינו חייב. וסבירא ל' לר"ש.

דמצניע עצמו בעי שיעורא וזטא. ובבבא

בפרקין דלעיל (דף עה) דלית ליה לר"ש "כל שאין

כשר להצניע ואין מצניעים כמזהו

שיתחייב עליו מצניעו": **גמ'** תנא. בתוספתא: המוציא יין

כדי מויהא כוס יפה, פירוש

לכוס דמתני': כוס של כרבת. ברכת הקומן,

שהצריכו חכמים ליפנות, כדאמרין

בברכות (דף נא.) עיטור ועיטור, דהיה ושיטפה, חי

ומלא: **אמר רב** זינן גרסינן. ולא

גרסי: דאמר: שיעור כוס של כרבת צריך שיהא בו. יין חי, רובע של רביעית הלוג:

כדי שימוגנו. במים, שלשה חלקים מים ואחד יין: ויעמוד על רביעית. הלוג:

תנינא

משמע דכוס של ברכה טען מויהא. וכן בפ' "שלשה שאכלו" (ברכות נא.) ארי' בר חנינא: משמע דכוס של ברכה, שאין מברכין עליו עד שיתן לותכו מים. ותימא: דבסוף פר' "שלשה שאכלו" (שם דף נא.) אמר: עשרה דברים נאמרו בכוס של ברכה: הרהר והשטיפה חי ומלא. אלמא: חי בעינין ומיהו, התם פירש בקונטרס: דלא שיהא חי כשמברכין עליו, אלא דנותנו חי בכוס שמברכין בו, לאפוקי שלא יזמנו ויתנו בכוס של ברכה. ור"ת מפרש: דחי דקאמר – היינו מזוג ולא מזוג, דמקרי חי, כדאמר' בפ' "בן סורר" (סנהדרין ע.) עד שיאכל תרטימר בשר, ושתה חי. וזוהי לה התם – במזוג ולא מזוג. ובברכת הארץ מוסיף מים, עד שיהא מזוג כראוי, כדאמר בפ' שלשה שאכלו (ברכות נא.) שמוסיף בברכת הארץ, ולא כמו שפירש שם בקונטרס שמוסיף יין בברכת הארץ. ובני גרבונא מפרשים: דחי קאי אכוס, שצריך שיהא שלם. ואתי שפיר, דכל אותן דברים דחשיב התם – הו' כולוהו בכוס, ולא ביין. ובה"ג בפרק בתרא דמכות (דף טז:) ריס ט' גמלים ואחר חי – דהיינו שלם, דאפי' מת חשיב בריה, כדאמר בסוף פ' "גיד הנשה" (חולין קכ:) **ויעמוד** על רביעית. ואע"ג דאמרין ב"ערי פסחים" (דף קו.) המקדש, אם טעם מלא לוגמא – יצא. ומלא לוגמא הוי טפי מרביעית, כדומכח בפ' בתרא דיומא (דף פ.) יש לומר: דמלא לוגמא דהתם לאו דוקא, אלא כדי שישלך לצד אחד ויראה כמלא לוגמא, כדמפרש בימא אהרנ' דהתם. ועוד יש לומר – דדוקא מקדש: **אף** אנן נמי תנינא. דכוס של ברכה טען רביעית. דמסתמא יין שיעורו לכשימוגנו ויעמוד על רביעית, כמו שאר משקין דקטני סיפא דהוי רביעית. וקטני כדי מיות כוס יפה – משמע דכוס של ברכה לכשימוגנו בעינן שיהא רביעית, כמו בהוצאה. אבל הא דבעינן יין רובע רביעית – לא שמעינן ממתני', אלא ממילא ידעינן דהא מויהא הויא עד חל תלת. והא דלא נקט במתני' כדי מויהא רביעית – מילתא אנב אורחיה קמיל, דכוס של ברכה רביעית. ועוד: משום דמתיא טעמא דחוי לכוס של ברכה חשיב, ומחייב בפחות מרביעית, לפי שיכול להוסיף עליו מים. ואשאר משקין לא מחייב בפחות מרביעית, אע"פ שיכול להוסיף עליו, כדמסיק ודקאמרת מים בכד ומצטרפין – לגבי שבת מידי דחשיב בעינן: דאמר רבא

שבת דף עז עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שלישי) קיא

הָבָא נָמִי חַוְיָא לְדוֹנְמָא – גַּם כָּאן בַּמִּשְׁנָה לִגְבִּי מִינֵי מֵאכְלֵי בַּהֲמָה, יֵשׁ אוֹפֵן שְׂרָגִילִים לְצַרֵּף וּלְחַבֵּר כַּמָּה מִינִים יַחַד, שֶׁהַמוֹכֵר מִינֵי מֵאכְלֵי בַּהֲמָה שׁוֹנִים נוֹתֵן בַּחֲלוּנּוֹ מַעַט מִכָּל מִין וּמִין לְהַצִּיגֵם בִּפְנֵי הַקּוֹנִים, וְנוֹחַ לוֹ שִׂיחָיו מִחוֹבְרִים יַחַד, שֶׁאִם לֹא כֵן יִתְפַּזְרוּ עַל יְדֵי הָרוּחַ מִחַמַּת שִׁיעוֹרֵם הַמַּעַט.

משנה

משנה זו מפרטת שיעורם של מאכלי אדם לענין חיוב הוצאתם: הַמוֹצִיא אוֹכְלִים – אוֹכְלֵי אָדָם וְיֵשׁ בָּהֶם שִׁיעוֹר בְּגִדוֹתָהּ – תֵּאֵנָה יִבְשֶׁה שְׂצֻמָּקָה וְנִתְכוּרָה, חֵיִב. וּמִצְטָרְפִין כָּל מֵאכְלֵי אָדָם זֶה עִם זֶה לְשִׁיעוֹר כִּגְרוּגָתָהּ, מִפְּנֵי שֶׁשִּׁיעוֹרָהֶן – שִׁיעוֹר הוֹצָאת כָּל מִינֵי מֵאכְלֵי אָדָם שׁוֹה, וְהוּא כִּגְרוּגָתָהּ. חוּץ מִקְלִיפָתָהּ שֶׁל פִּירוֹת וְנִרְעִינֶיהֶן וְעוֹקְצִינֶיהֶן – זֶנֶב הַפֶּרִי, שֶׁאֵינָם מִצְטָרְפִים לְשִׁיעוֹר זֶה, כִּי אֵינָם אוֹכְלִים. וְכֵן חוּץ מִסוּבִין – קְלִיפַת הַחֵיטִים הַנוֹשֶׁרֶת מִחַמַּת הַכְּתִישָׁה, וּמוֹרְסָן – הַפְּסוּלָה הַנִּשְׁאֶרֶת בַּנֶּפֶס אַחֲרֵי בְרִירַת הַקֶּמַח, שֶׁאֵינָן מִצְטָרְפִים לְהַשְׁלִים שִׁיעוֹר כִּגְרוּגָתָהּ מִשּׁוּם שֶׁאֵינָן רְאוּיּוֹת לִמְאָכֵל אָדָם. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, כָּל הַקְּלִיפּוֹת אֵינָן מִצְטָרְפִים לְהַשְׁלִים שִׁיעוֹר כִּגְרוּגָתָהּ, חוּץ מִקְלִיפֵי עֲדָשִׁין שֶׁמִּתְבַּשְׁלִים עִמָּהֶן, שֶׁמִּצְטָרְפִים. וְאִמָּנָם זֶה רַק בַּקְּלִיפּוֹת שֶׁהוֹדֵךְ לְבִשְׁלוֹ עִם הָעֲדָשִׁים וְלֹאכֵלָן עִם הָעֲדָשִׁים, אֲבָל הַקְּלִיפָה הַחִיצוֹנָה שֶׁנוֹשֶׁרֶת בְּגוֹרֵן וְאֵינָה מִתְבַּשְׁלֶת עִם הָעֲדָשִׁים אֵינָה מִצְטָרְפָה.

גמרא

שנינו במשנה שסובין ומוֹרְסִין אֵינָם מִצְטָרְפִים לְשִׁיעוֹר כִּגְרוּגָתָהּ לְעֵנִין הוֹצָאָה. מִקְשָׁה הַגִּמְרָא: וְכִי סוּבִין וּמוֹרְסָן לֹא מִצְטָרְפִין, וְהִתְנַן בַּמִּשְׁנָה (חלה פ"ב מ"ח) לְעֵנִין שִׁיעוֹר הָעִיסָה שְׁחוּבָה לְהַפְרִישׁ מִמֶּנָּה חֻלָּה, חֲמִשָּׁת רַבְעִים שֶׁל מִדַּת הַקֶּבֶץ קָמָה וְעוֹד מַעַט יוֹתֵר מִחֲמִשַּׁת רַבְעִים, חֲיִיבִין בְּחֻלָּה – זֶהוּ שִׁיעוֹר הָעִיסָה שֶׁחֵיבִים לְהַפְרִישׁ מִמֶּנָּה חֻלָּה, הֵן וְסוּבִין וּמוֹרְסָן, כְּלוּמֵר הַקֶּמַח הַסּוּבִין וְהַמוֹרְסִין מִצְטָרְפִין לְהַשְׁלִים שִׁיעוֹר זֶה, וְאִם סוּבִין וּמוֹרְסִין מִצְטָרְפִים לְשִׁיעוֹר חֵיב חֻלָּה, מִדּוּעַ לְעֵנִין הַשִּׁיעוֹר הַנֶּצְרָךְ לְהַחֲיִיב עַל הוֹצָאָה בִּשְׁבֹּת, הַסּוּבִין וְהַמוֹרְסִין אֵינָן מִצְטָרְפִין עִם הַקֶּמַח.

מתרצת הגמרא: אֲמַר אֲבִי, דווקא לענין חלה מצטרפים, שֶׁכֵּן עָנִי אוֹכֵל פֶּתוֹ בְּעִיסָה בְּלוּסָה – (מעורבת), שֶׁדֶּרֶךְ הָעֵנִי לֹאכּוֹל פֶּת מִקֶּמַח שֶׁמְעוֹרֵב בּוֹ סוּבִין וּמוֹרְסִין, וְלִגְבִּי חֵיב חֻלָּה שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (במדבר טו יט) 'לֶחֶם הָאָרֶץ', אָף לֶחֶם זֶה שֶׁדֶּרֶךְ הָעֵנִי לֹאכּוֹל בְּכָלֵל זֶה, אֲבָל לִגְבִּי שֶׁבֶת אֵין חֵיבִים אֵלֹא עַל דִּבְרֵי חֹשֶׁב, וְלֶחֶם הַמְעוֹרֵב בְּסוּבִין וּמוֹרְסִין אֵינוֹ נֹאכֵל לְסֹתָם בְּנֵי אָדָם וְאֵינוֹ חֹשֶׁב, לָכֵן אֵינוֹ מִצְטָרֵף לְשִׁיעוֹר גְּרוּגָתָהּ.

שנינו במשנה: רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר חוּץ מִקְלִיפֵי עֲדָשִׁים הַמִּתְבַּשְׁלִים עִמָּהֶן.

מקשה הגמרא: מִדְּבַרֵּי רַבִּי יְהוּדָה מִשְׁמַע, שֶׁקְלִיפּוֹת עֲדָשִׁים אֵין – אֲכַן מִצְטָרְפֹת לְשִׁיעוֹר כִּגְרוּגָתָהּ, אֲבָל קְלִיפּוֹת פּוֹלִין לֹא מִצְטָרְפֹת לְשִׁיעוֹר כִּגְרוּגָתָהּ, וְהִתְנַן – וְהִלָּא שְׁנֵינוּ בִּבְרִייתָא, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, כָּל הַקְּלִיפּוֹת אֵינָן מִצְטָרְפֹת לְהַשְׁלִים שִׁיעוֹר כִּגְרוּגָתָהּ חוּץ מִקְלִיפֵי פּוֹלִין וְעֲדָשִׁים, הֲרִי שְׁגָם קְלִיפֵי פּוֹלִין מִצְטָרְפֹת, וּמִדּוּעַ נִקְטַּ בַּמִּשְׁנָה רַק עֲדָשִׁים וְלֹא גַם פּוֹלִין.

מתרצת הגמרא: לֹא קָשִׁיָּא, הָא בְּחֻדְתֵּי – בִּבְרִייתָא שְׁנֵינוּ שְׁגָם קְלִיפֵי פּוֹלִין מִצְטָרְפֹת מִדּוּבֵר בַּקְּטָנוּת חֲדָשׁוֹת, וּבַחֲדָשׁוֹת גַּם קְלִיפֵי פּוֹלִין מִצְטָרְפֹת, הָא בְּעֵתֵיהֶן – אֲבָל בַּמִּשְׁנָה שְׁנֵינוּ בָּהּ שֶׁרַק קְלִיפֵי עֲדָשִׁים מִצְטָרְפֹת, מִדּוּבֵר בַּקְּטָנוּת יִשְׁנוֹת, וּבִישְׁנוֹת רַק קְלִיפֵי עֲדָשִׁים מִצְטָרְפֹת וְלֹא קְלִיפֵי פּוֹלִין.

מבאר הגמרא: עֲתִיבֵן מֵאֵי מִצְטָמָא לֹא – מִזֶּה הִטַּעַם שֶׁקְלִיפֵי פּוֹלִין יִשְׁנוֹת אֵינָן מִצְטָרְפֹת. אֲמַר רַבִּי אֲבָהוּ מִפְּנֵי שֶׁמִּשְׁחִירוֹת מִחַמַּת הַתִּישוּנוֹת וּפְרָאִין בְּזוּבִין בְּקִיעָה, וְלָכֵן אֵין הַדֶּרֶךְ לְבִשְׁל פּוֹלִין יִשְׁנִים עִם קְלִיפּוֹתֵיהֶם, וּמִשּׁוּם כֵּךְ אֵין קְלִיפּוֹתֵיהֶן מִצְטָרְפֹת לְהַשְׁלִים שִׁיעוֹר כִּגְרוּגָתָהּ.

הדרן עלך בלל גדול

פרק שמיני - המוציא יין

בפרק זה יבוארו השיעורים שחייבים על הוצאתם מרשות לרשות בשבת.

משנה

משנתנו מבאר מה הם שיעורי המשקים שחייבים על הוצאתם מרשות לרשות: הַמוֹצִיא יַיִן חִי, שֶׁאֵינוֹ מְעוֹרֵב בְּמִים, שִׁיעוֹרוֹ בְּרִי מְזִיגָתָהּ בְּכֹס – כְּשִׁיעוֹר שְׁנוֹתֵינָן מִמֶּנּוּ לְחוּךְ כּוֹס, שֶׁכְּשִׁיעֵרֵב אוֹתוֹ בְּמִים כְּדֵי שִׂיחָהּ רְאוּיָה לְשִׁתִּיהָ, תִּתְמַלֵּא הַכּוֹס. הַמוֹצִיא חֶלֶב בַּהֲמָה, שִׁיעוֹרוֹ בְּרִי גְמִיעָה – כַּמָּה שֶׁאֵדָם בִּינוֹנִי בּוֹלַע בֶּבֶת אַחַת. הַמוֹצִיא דְּבַשׁ דְּבוֹרִים, שִׁיעוֹרוֹ בְּרִי לִיתֵן עַל הַכֶּתֶת – עַל מִכָּה שִׁישׁ לְסוּסִים וְלִגְמָלִים בִּגְבֵם מִחַמַּת מִשְׁאֵם. הַמוֹצִיא שֶׁמֶן, שִׁיעוֹרוֹ בְּרִי לְסוּף בּוֹ אֲכָרֵי קֶמֶן. הַמוֹצִיא מִיָּם, שִׁיעוֹרָם בְּרִי לְשׁוֹף בָּהֶם אֶת הַקִּילּוֹר – כְּשִׁיעוֹר הַמִּים הַנֶּצְרָךְ כְּדֵי לְהַמִּיס בָּהֶם אֶת הַקִּילּוֹר. וְשֶׁאֵר כָּל הַמִּשְׁקִין שֶׁאֵינָם מִשְׁמָשִׁים לְרִפּוּאָה, שִׁיעוֹרָם בְּרִבְעִיעִית הַלּוֹג. וְכֵן כָּל הַשּׁוֹפְבִין – מִים סְרוּחִים, שִׁיעוֹרָם בְּרִבְעִיעִית הַלּוֹג. רַבִּי שְׁמַעוֹן חוֹלֵק וְאוֹמֵר, כּוֹלֵן – כָּל הַמִּשְׁקִים, וְאֵף יַיִן חֵלֵב וְדִבְשׁ, שִׁיעוֹרָם בְּרִבְעִיעִית הַלּוֹג, וְלֹא נֶאֱמַרו כָּל הַשִּׁיעוּרִין הַלְלוּ הַנוֹכְרִים בַּמִּשְׁנָה, שֶׁהֵם פָּחוֹת מִרְבִּיעִית, אֲלָּא לְמַצְנִיעֵיהֶן – לְמִי שֶׁהִצְנִיעַ מִשְׁקִים אֵלּוֹ וְחֹזֵר וְהוֹצִיאָם, שֶׁהוּא חֵיב אֲפִילוֹ בַּפָּחוֹת מִרְבִּיעִית, אֲבָל שֶׁאֵר כָּל אָדָם אֵינוֹ מִתְחַיֵּב אֵלֹא בְּרִבְעִית.

גמרא

שנינו במשנה ששיעורי יין חי שחייבים על הוצאתו הוא כדי מזיגת הכוס. הגמרא מבאר באיזה כוס מדובר: תָּנָא – שֶׁנֶּה הִתְנָא בְּתוֹסַפְתָּא (פ"ט ה"ז), הַמוֹצִיא יַיִן, שִׁיעוֹרוֹ בְּרִי מְזִיגָתָהּ בְּכֹס יָפָה. מִבְּאֵרֵת הַגִּמְרָא: וּמֵאֵי – מִזֶּה הִיא בְּכֹס יָפָה, בְּכֹס שֶׁל בְּרִכָּה – כּוֹס שֶׁמְבָרְכִים עָלָיו בְּרִכַּת הַמּוֹזֵן.

הגמרא מבאר מהו שיעור כוס של ברכה: אֲמַר רַב נְחֻמָּן אֲמַר רַבָּה בְּרַ אֲבָהוּ, בְּכֹס שֶׁל בְּרִכָּה צְרִיךְ שִׁיחָא בּוֹ יַיִן חִי בְּשִׁיעוֹר רוֹבֵעַ בְּרִבְעִית – רִבְעֵה שֶׁל רְבִיעִית לּוֹג, בְּרִי שִׁימּוֹנָה – שִׁיעֵרֵב בּוֹ שְׁלֹשָׁה חֻלְקִים מִים וְעֶמּוּד עַל רְבִיעִית הַלּוֹג.

רבא מדייק ממשנתנו כרבה בר אבוח: אֲמַר רַבָּא, אֵף אֲנִי נָמִי

הַנִּינְיָא – גם אנו שנינו במשנתנו ששיעור הוצאה בין הוא רובע
 רביעית, שכך שנינו, הַמּוֹצִיא יין חי, שיעורו כְּדֵי מְזִיגָת בּוֹס, וְתַנִּי
 עֲלָהּ – ושנינו ברייתא על משנתנו, שהוא כְּדֵי מְזִיגָת בּוֹס יָפֶה, דהיינו
 כוס של ברכה. וְקִתְנֵי סִיפָא – ושנינו בסוף משנתנו, וְשֹׁאֵר כָּל
 הַמְּשֻׁקֵּן הראויים לשתייה שיעורם כְּרַבִּיעִית, ואם הוציא פחות
 מרביעית פטור, ועל כרחק שמה ששנינו שחייבים על הוצאת יין חי
 בשיעור מזיגת כוס של ברכה, הכוונה לשיעור הראוי למוזג שתיית
 רביעית, והיינו רובע רביעית, שכשמוזג בו שלשה חלקי מים לעשותו
 ראוי לשתייה, יעמוד על רביעית. מוסיפה הגמרא: וְרָבָא לְמַעְמָא –
 ומה שאמר רבא שאפשר ללמוד ממשנתנו שכוס של ברכה צריך
 שיהא בו רובע רביעית יין חי, לשיטתו אמר זאת, דְּאִמְר רָבָא, כָּל
 הַמָּרָא דְּלֵא דְרִי עַל חֵד תֵּלֶת מֵיָא – כל יין חי שאינו נושא על כל
 חלק אחד ממנו שלשה חלקים של מים, לֵאָל הַמָּרָא הוּא – אינו יין,
 שאינו ראוי לשתייה מרוב חזקו. וכיון שסובר רבא שיין צריך מזיגת
 שלשה חלקי מים עליו, הרי ממה ששנינו במשנתנו ששיעור הוצאת
 שאר משקים הוא ברביעית, יש ללמוד ששיעור הוצאת יין הוא רובע
 רביעית, כדי שכשימוזגנו יעמוד על רביעית.

אביי דוחה את הראיה של רבא: אִמְר אֲבִי שְׁתֵּי תְּשׁוּבוֹת יש להשיב
 בְּדָבָר, כלומר, על ראייתו של רבא ממשנתנו, חֲדָא – תשובה אחת,
 דְּתַנֵּן – ששנינו במשנה (נדה יט.), חמשה גוונים של דם טמא
 באשה, ואחד מהם הוא דם הנראה כיון אדום המזוג במים, ומפרשת
 המשנה, וְהַמָּרָא הַמְּזוּג הוּא מֵרָאה של יין שיש בו שְׁנֵי חֲלָקִי מִים
 וְחֶלֶק אֶחָד יוֹן מִן הַיֵּין הַשִּׁירוֹנִי – הגדל במדינה ששמה שרון.
 ומשמע ששיעור מזיגת יין הוא שני חלקי מים על חלק אחד יין, ולא
 שלשה חלקי מים על חלק אחד יין, ואם כן אין להוכיח ממשנתנו
 ששיעור היין לכוס של ברכה הוא רובע רביעית. וְעוֹד תשובה, שאם
 אכן שיעור המוציא יין היה צריך להיות ברביעית כבשאר משקין,
 והטעם ששיעורו במזיגת הכוס הוא משום שכשימוזגנו ויהיה ראוי
 לשתייה יהיה בו רביעית, קשה, שהרי עכשיו כשמוציאו עדיין לא
 נמוג ואין בו שיעור, ואין יתכן שִׁמְשִׁים וְהַעֲתִידִים להימוזג ביין נמצאים
 עתה בְּכַד, ואינו מוציאם, וּמִצְטָרְפִין להשלים את היין לרביעית
 לחיבו על הוצאת היין. אלא על כרחק הטעם שחייבים על הוצאת
 יין בשיעור מזיגת הכוס הוא, משום שזהו שיעורו, ואף אם לא יהא בו
 רביעית לאחר המזיגה.

משיב רבא: אִמְר לִיה רָבָא לאביי, הָא דְקָאָמְרַת – מה שאמרת
 להקשות עלי ממה ששנינו בנדה שיין מוזג הוא שְׁנֵי חֲלָקִי מִים וְאֶחָד
 של יוֹן מִן הַיֵּין הַשִּׁירוֹנִי, יש לי להשיב, שִׁינ הַשִּׁירוֹנִי לְחוּד וְלִבְדוּ
 נמוג בשני חלקים מים, משום דְרָפִי – שהוא רך, כלומר שאינו חריף
 כל כך, אבל בשאר יינות מוזגים שלשה חלקי מים על חלק אחד של
 יין. אִי נָמִי – באופן נוסף יש לדחות קושיא זו, הֵתָם מְשׁוּם חֲזוּתָא –
 שם במסכת נדה, שנה התנא שיעור זה משום שרצה לבאר מהו
 מראה מוזג לענין מראות דמים הטמאים, שאם מוזג יותר מים, היא
 הדם הדומה לו טהור, אֲכָל כשמתר מזיגת היין היא לְמַעְמָא – כדי
 להטעים אותו, כְּעֵי מִפִּי – צריך למוזג יותר מים, והיינו שלשה חלקי
 מים על חלק אחד של יין, ולפי זה אין חילוק בין יין השירוני לשאר
 היינות. וְדָקָאָמְרַת – ומה שאמרת להקשות עלי אין אפשר שיהיו
 הַמִּים בְּכַד וּמִצְטָרְפִין להשלים לשיעור שחייבים על הוצאתו, יש לי
 להשיב שְׁלֵעָנִין להיב משום הוצאה בְּשִׁפְת מִידִי דְחִשִּׁיב עֲנִינָן –

צריך שיהיה הדבר חשוב, וְהָא נָמִי הָא חֲשִׁיב – ורובע רביעית גם
 הוא שיעור חשוב, מפני שראוי למוזגו במים עד שיעמוד על רביעית
 ויהיה ראוי לכוס של ברכה, ולכן חייב על שיעור זה אף שלא הוציא
 עמו את המים.

הגמרא דנה בשיעור החייב בהוצאה בין קרוש: תַּנָּא בתוספתא (פ"ט
 ה"ז), יָבֵשׁ – יין קרוש, שיעורו לענין חיוב הוצאה כְּרַבִּיעִית, משום
 שרביעית יין שנקרש יש בו כזית, והשיעור שחייבים בהוצאת יין
 קרוש הוא רביעית כשאר המשקים, דְּכָרִי רַבִּי נִתָּן.

אִמְר רַב יוֹסֵף, רַבִּי נִתָּן וְרַבִּי יוֹסִי כְּרַבִּי יְהוּדָה אִמְרוּ דְּכָר אֶחָד,
 והוא, שרביעית דבר לח שנקרש יש בו כזית. רַבִּי נִתָּן, הָא דְאִמְרוּ –
 מה שאמרנו, שיין קרוש שיעורו לענין הוצאה בכזית משום שרביעית
 יין לח שנקרש יש בו כזית. וְרַבִּי יוֹסִי כְּרַבִּי יְהוּדָה, דְּתַנָּא – ששנינו
 בברייתא, רַבִּי יְהוּדָה אִמְר, שֶׁשֶׁה דְּכָרִים אֵלּוּ, הֵם מְקוּלִי –
 מההלכות שמקילים בהן בִּית שְׁמַאי, וּמַחֲמִירִי – ומההלכות שבהן
 מחמירים בִּית הֵלֵל, ואחד מהם הוא דָם נִבְלָה, שִׁפְת שְׁמַאי
 מְטַהֲרִין, כלומר, שאינו בכלל בשר הנבלה שהוא אב הטומאה, וּבִית
 הֵלֵל מְטַמֵּאִין אותו כבשר הנבלה. וְאִמְר רַבִּי יוֹסִי כְּרַבִּי יְהוּדָה, אֵף
 כְּשִׁטְמָא בִּית הֵלֵל דָם נבלה, לֹא טַמְאוּ אֱלָא בְּדָם שֶׁשֶׁשׁ בּוֹ רַבִּיעִית,
 הוֹאִיל וְיָכוֹל הוּא לְקָרוֹשׁ וְלַעֲמוֹד עַל פְּתֹת, שהוא השיעור שבשר
 נבלה מטמא בו. ומבואר בדבריו, שרביעית דבר לח שנקרש יש בו
 כזית.

אביי דוחה את מה שאמר רב יוסף שרבי נתן ורבי יוסי ברבי יהודה
 אמרו דבר אחד: אִמְר אֲבִי, דִּילְמָא לֹא הִיא – שמא אין זה נכון,
 משום שְׁעַד כָּאֵן לֹא קָאָמְר רַבִּי נִתָּן הָכָא וְכָאֵן דְּכָעִי רַבִּיעִית –
 שכדי שיהא שיעור כזית בין הקרוש צריך שיהא בו רביעית כשאנו
 קרוש, אֱלָא בְּיוֹן, דְּקָלִישׁ – שהוא קלוש ואינו עב, וכשהוא נקרש,
 מצטמק לשיעור קטן, אֲכָל בְּדָם דְּסָמִיד – שהוא עב, וכשמתייבש
 אינו מצטמק לשיעור קטן כל כך, אפשר שכדי שיהא בְּתֵת דָם קרוש
 לֹא כְּעֵי רַבִּיעִית – לא צריך שיהא מתחילה רביעית דם לח, ולא כרבי
 יוסי ברבי יהודה הסובר שגם בדם לח צריך רביעית כדי שיהא כזית
 כשיקרוש. אִי נָמִי – אפשר לדחות באופן נוסף, שְׁעַד כָּאֵן לֹא קָאָמְר
 רַבִּי יוֹסִי כְּרַבִּי יְהוּדָה הֵתָם וְכָאֵן דְּכָעִי – שבכדי שיהא כזית
 כשיקרוש כָּנִי לִיה כְּרַבִּיעִית – די לו שכשהוא לח יהא בו רביעית,
 אֱלָא בְּדָם דְּסָמִיד, אֲכָל בְּיוֹן דְּקָלִישׁ – שהוא קלוש ואינו עב, אפשר
 שבכדי שיהא בְּתֵת יין כשנקרש חֲוִי יוֹתֵר מְרַבִּיעִית – צריך שיהא בו
 יותר מרביעית יין כשהוא עדיין לח, וְכִי מְפִיק – וכשמוציא אף פְּחוֹת
 מְפִיָּת יין קרוש לִיחִיב – יתחייב על הוצאתו, משום שמרביעית
 כשהוא לח נעשה פחות מכזית כשנקרש, ולא כרבי נתן הסובר
 שהמוציא יין קרוש חייב רק בכזית.

שנינו במשנה: המוציא חֲלָב שיעורו כְּדֵי מְזִיגָה. הגמרא מבררת מה
 היא הגירסת הנכונה: אִיפְעִיא לָהּ – הסתפקו בני הישיבה, האם
 הגירסת במשנתנו היא 'כְּדֵי מְזִיגָה' או 'כְּדֵי מְזִיגָה'. משיבה הגמרא:
 אִמְר רַב נַחֲמָן בְּרִי יִצְחָק, כתוב (בראשית כד יז) 'הַנְּמִיאִינִי נָא מְעַט
 מִים מִכֶּדֶךָ', ומוכח שיש לגרוס 'גמִיאָה' באל"ף.

הגמרא מסתפקת לגבי שלשה מקומות נוספים האם הגירסת היא
 באל"ף או בע"ף: אִיפְעִיא לָהּ – הסתפקו בני הישיבה, היאך יש
 לגרוס במה ששנינו לעיל (עו): שאין לצרף את הגרענים לשיעור
 האוכלים שחייבים על הוצאתם,

שבת. פרק שמיני - המוציא יין דף עז עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזולץ)" **תוספות** **קיג**

1 **תנינא**. ממתניתין נמי שמעינן דהוה שיעורו, מדתני בשאר משקין רביעית, שמעינן
2 מניה דאין הוצאה במשקה הראוי לשתייה בפתות מרביעית. הלכך, על כרחיך
3 כי שיערו בין כד מצינת כוס של ברכה - שיעור הראוי לשתיית רביעית נקט,
4 והיינו רובע רביעית. דכי יהיב על חד תלת מציא כרחיך המציגות הראויות לשתייה
5 לעמוד על רביעית. יש טועים בשמיעה זו
6 לומר, ורובע רביעית - רובע הלוג, ועמוד
7 על רביעית על לוג, שהוא רביעית הקב.
8 וטעות הוא בידם, וברבותינו לא אמרו כן.
9 וראי' יש לדבר במס' נזיר (דף לח.) רביעית
10 הן חמש סומקתא - כלומר שצאמרו בין
11 ודם, וה' חיוורתא - שצאמרו בשאר משקין.
12 וחסיד להא הוצאת שבת דשאר משקין גבי
13 חיוורתא. ועל כרחיך הנהו נכללו ברביעית
14 הלוג ניהו, דקא חשיב בהדיהו רביעית
15 שמן לניר, דהוא חצי שיעורה של שמן
16 התורה במנחות. וחצי לוג שמן לתורה לפינן
17 במנחות (דף פח.) שתי תשובות פריך.
18 דלא מצי למילף ממתניתין. תרא. דתמרא
19 לא דרי מצי אלא על חד תרין, במס' נדה
20 (פ"ב דף טז.) חמשה מראה דמי טמאין הן.
21 וחד מניניהו כמזוג. ומפרש במשנה: וכמזוג
22 שאמרתי לך - בשני חלקי מים ואחד יין: מן
23 תינן השירוני. שגול בשירון. שם מדינה הוא:
24 ועוד מים פבר ומצטרפין. אי טעמא דמתני'
25 ין משום דלכי מציג ליה ויראה לשתייה יתא
26 בו ברביעית, דקא מיהא כי מפיק ליה -
27 עדין לא נמוג, ואין כאן שיעור, מים שעורן
28 פבר היאן מצטרפין להיביא אלא על כרחיך
29 טעמא לאו משום דליתיהו לשתייה רביעית
30 בשאר משקין הוא, אלא הכי שיעוריה. ואע"ג
31 דכי מציג ליה לא הוי רביעית: דרפי. רי:
32 אי' ה' משום חיוורתא. נקט ליה, ונהי נמי
33 דדרי על חד תלת בטעמא - מראית דם
34 לא הוי אלא בשני חלקים מים ואחד יין.
35 ואי יהיב ביה טפי, דם הודמה לו כדם ירוק
36 הוא, וטהור: הא חשיב. דחוי לצרופי ביה
37 מציא: יבש. יין קרוש: פבוית. דמעיקרא הוה
38 ביה רביעית, ובקרוש רביעית שלימה בעינן
39 - דלא בר מדינה: ר' יהודה אומר ר' ברכא מציג ליה, לאו דאיכא הני ותו
40 לא, דאפתי טובא איכא, אלא בשנכנסו לכרם ביבנה והעידו כל אחד ואחד על
41 אותו שבירי במס' עריות. העיד ר' יהודה על אלו: כ"ש ספחין. דאינו בכשר
42 לטמא בנבלה בבית, ולא תורת משקין לטומאה קלה. לי נראה, דהאי דב"ש
43 מטהרין, מטומאת נבלות לחודא קאמר, שלא יטמא אדם, אכל טומאה קלה - יש
44 בו: על בית. שהוא שיעור נבלה לטמא אדם. והיינו "אמרו דבר אחד", שפיות
45 ה'בש כשנימוח חוץ רביעית: עד כאן לא קאמר ר' נתן. דבית יבש בעי
46 רביעית דלה, ובציר מרביעית לח ליכא פבוית יבש, כדקאמר דבית קרוש הוהא ביה
47 רביעית: אלא ב'ין דקליש. וכשהוא לח רב נפחו, וכשמתייבש - נצמק לשיעור קטן:
48 אכל דם. כשהוא לח הוי סמך, עב קרוב להיות קרוש. וכשיבש אינו נצמק לשיעור
49 קטן, אלא מעט. ובית יבש לא בעי רביעית לח, ודם נבילות מטמא בפתות מרביעית:
גראינן

1 **דאמר** רבא כל חמרא דלא דרי על חד תלת מיא כו', והא דאמר' בפ' "אחד דיני
2 ממונות" (סנהדרין לו.) גבי סנהדרין: "אל יחסר חמוג", אם הוצרך אחד מהם
3 לצאת אם יש כ"ג - יוצא כו', דהיינו שליש מסנהדרין, משמע דמונה על חד תרין אומר
4 ריב"א: דרבא דוקא ה' מוג כמשפט המוגה על חד תלת, כדאמר ב"הוצח" (ב"מ ס.) אמר
5 רבא: מונה ידי מידע ידיעא. וב"כיצד מעברין"
6 (עירובין נד.) ידמי האי מונה למונה דרבא בריה
7 דרב יוסף בר חמא. אבל שאר העולם האהבים
8 יין חזק - אין מוחזג אלא על חד תרין. ואין נראה
9 לר"י, דא"כ מאי פריך אביי, לוקי מתני' דנדה
10 במצינת שאר בני אדם אלא נראה לר"י דקרא
11 ד"אל יחסר חמוג" - בין השירוני, משום דליכא
12 לאוקמי לקרא בסתם מוגה, דהוי רביע. דרביע
13 סנהדרין למאי חזו? אבל שליש חזו לדיני נפשות.
14 ומיהו, להחיות לישנא דהתם משום חזותא, דלא
15 מחלק בין יין השירוני - קשה. ויש לפרש: משום
16 חזותא, כדי שלא יפסיד חמרא, דרך למזוג על
17 חד תרין ולא יותר: **חדא** דתנן והמזוג שני
18 חלקי מים. וא"ל, לאביי, דסתם מוגז על חד
19 תרין, אדרבה תקשה אמאי איצטרך לפרש שני
20 חלקי מים, הוה ליה למימר "כמזוג סתם" ו"ל:
21 דס"ד דאגב אורחיה קמ"ל, דהכי הוי כל מוגז:
22 **ועוד** מים פבר ומצטרפין. אע"כ טעמא לאו
23 משום דלכי מציג ליה הוה רביעית חזוי לשתייה
24 כשאר משקין, אלא הכי שיעורא, אע"ג דלכי
25 מציג ליה לא הוי רביעית, כדפריש בקונטרס,
26 אלא משום דאי חשבו הוא וראוי להצניג לבוס
27 של ברכה. ואע"פ שאינו ראוי לבוס של ברכה
28 בלא מים - מ"מ הוי כמו מים שמצניג לשוף
29 בהן את הקלור, אע"פ שאין ראויין בלא קלור.
30 ואביי לא פליג אלא בהא, דלא מצריך רביעית
31 מוגז, אבל רובע רביעית יין חי צריך לבוס
32 של ברכה, כדמשמע ב"עריב פסחים" (דף קח.)
33 דאמר רב יהודה אמר שמואל: ד' כוסות הללו
34 צריך שיהא בהן כדי מצינת כוס יפה. מיתבי: ד'
35 כוסות הללו צריך שיהא בהם כדי רביעית אידי
36 ואידי חד שיעורא הוא, כדי מצינת כוס יפה לכל
37 אחד ואחד - היינו כדי רביעית. משמע דרביעית
38 דברייתא - היינו לכל ארבע כוסות, דהוי לכל
39 חד רובע רביעית, שהוא מצינת כוס יפה. והא דקתני התם כסיפא דברייתא אחד
40 ואחד מוגז - ה"פ: אחד ישנה - אותו רובע רביעית כמו שהוא חי, ואחד ימוגז וישנה.
41 ומיהו, קשה לר"י: דבסמוך קאמר אביי ע"כ לא קאמר ר' נתן חבא דכיות בעי רביעי'
42 כו'. משמע דסבירא ליה לאביי דכוס של ברכה בעי רביעית יין חי. ולפי מה שפירש
43 בקונטרס בסמוך דבין קרוש בעי רביעית משום דאינו ראוי למוציא כוס - מצינן למימר
44 דלעולם סבר אביי דאפי' בין מוגז לא בעי רביעית. אבל קשה לר"י לפי' הקונטרס: דאי
45 כות יבש לא חזי למוציא - למה חשוב מטעם שהיה בו רביעית מתחלה, מאי שנא
46 מגורגרת שצמקה דריש "המצניע" (לקמן צא.) ונראה לר"י: דרב יוסף ואביי סבירא להו
47 דכוס של ברכה בעי רביעית יין חי, כדמשמע בסמוך. ובריתא ד"עריב פסחים" דקתני:
48 שיהא בהן כדי רביעית - היינו לכל אחד. ומה ששנה במתניתין יין באפיה נפשיה, אע"ג
49 דהוי ברביעית כשאר משקין - היינו משום דלא נטעה בדברא, לומר דחשיב כבדי שראוי
50 למוגז ולעמוד על רביעית. והא דלא תנא בהדיא "המוציא יין חי ברביעית" - משום
51 שיהא דאמר רבא הוה דמחייב בהוצאת רביעית, אבל אי מפסל במוס על ברכה על ידי מנימה או
52 שנגע בו גוי - לא מחייב ברביעית, משום דראוי לשתיית ישראל או גוי - משום דלא מצניע ליה כשיעור וזטר כולי האי, והואיל ולא חזי אלא ע"י מוגז, ובעיא תקון ולא
53 חשיב כשאר משקין שראויין בלא מים. ולגיבול טיט נמי לא מצניע ליה, כמו קלף דלא חשיב כשיעור קשר מוכסין, אע"פ שחשוב יותר מנייר - משום דלא מצניע ליה להכי:
54 **הואיל** ויכול לקרוש ולעמוד על כות. משמע דדם חשיב כבשר. ותימה: איכ' אמאי צריך קרא בפ' "בהמה המקשה" (חולין עב.) ובריש סנהדרין (דף ד.) לרביעית דם מת
55 דטמא באהלו: תיפוק ליה דהוי כבשר משום שיכול לקרוש! ואומר ר"י: דגבי מת בעי קרא לרביעית דם, משום דבריש "דם הנדה" (נדה נה) אמרינן: דטומאת מת בעינן אין
56 גזע מחליף, דומיא דעצם ואפילו בשר הוה מטהרין, אי לאו דאין גזע מחליף. דנעשה במקומו צלקת. דם - גזע מחליף הוא. ועוד י"ל: דהאי תנא דהבא לא מטמא דם נבלות
57 משום שיכול לקרוש, אלא אית ליה שום דרשה דדם נבילות טמא - והאי טעמא דיכול לקרוש - איצטרך שלא יטמא הדם אלא ברביעית ולא בפתות, שאו יש בו שיעור
58 בשר. אבל בלא קרא - מורו כ"ע דלא הוי כבשר. ולהכי איכא תנא בפ' "המנחות והנסכים" (מנחות קג: וע"ש קד.) ד"ה הואיל" דאמר: שיהעידו על דם נבלות שהוא טהור. כי
59 משמע בכל מקום דם לא הוי בכלל בשר נבלה, דבפרק "כל שעה" (פסחים ד' כב.) מפיק דגיד חלב מותר בהנאה משום דכשהותר' נבלה - היא וחלבה וגידה הותרו. וכי פריך
60 התם: והרי דם כו' - לא משני כשהותרה נבלה היא ודמה הותרה. ובמעילה (דף יז.) נמי, בפרק "קדשי מובה" מפיק דם השרץ מ"זוה לכם הטמא", משום דלא הוה בכלל שרץ
דרכי

- 1 גרמיני. מתניתין דפרקין דלעיל חוץ מקליפתו וגרעיניו: ונגרע. והגרעינין וזרקין ונגרעין מתוך האוכל: אומנות. גבי קהלים מיינתין ליה כ"ציד צולין (ה): קהלים, וכול עוממות?
2 ת"ל אש. אי אש, יכול שלהבת כו': עממותו. לא החשיכו מראיתו, להיות הם נאים ממנו: מאמצין. לקמן, גבי עינים של מת בפי' "שואל" (דף קנא): במשיפה של קילור. שרגילין
3 לשופו בקלב של אשה: כדי לשופו במים. לשני עינים: כדי שיפה או כדי אחיה ושיפה. מה שנדבק באצבעותיו, לבד מה שנותן בעיניו: אפומא דבולה בתית. וכל מכה קרויה
4 פה: מורשא קמא. עליון של מכה: שבלול. לימצא(ו): לבתית. מניחה (לכתית) עליו: וזבוב לצירעה. למי שעקצו צירעה כותש וזבוב ומניחה עליו: לתפפית. מין שחין: סממית.
5 איראניא"ה בלעז: לעקרב. עקיצת עקרב, כותש סממית ומניחה עליו: ושיפה. ומושח:
6 ספני. היה קטנה וקולה גדול, ושומע וקרא
7 שתהא בריה גדולה, ובורח: ויתוש. נכנס לפיל
8 בחוטמו, וכן סממית לעקרב נכנס לו באזנו:
9 סנוניתא. ארנוניתא. נכנסת תחת כנפי הנשר
10 ומעכבו מפרישת כנפיו: בילבית. שרץ קטן,
11 ונכנס לדג גדול באזנו: המפבליג שוד על עין.
12 המחזיק שדוד על הגבור: כל חללי עלמא.
13 פירושו: דברים הנעשים בכל חלל העולם:
14 מסניין ברש עקרב. מהלכות בראש העדר:
15 ברשא חשוקא. סתם עזים שחורות, סתם
16 רחלות לבנות: מכסנין. בונב: והני מפליין.
17 העזים אין להם אלקה: הני דמכסנין מנייהו.
18 רחלים שאנחנו מתפסין מעמקן. גם הן
19 מכוסות: דאכלה ביסי. קוצים, לפיכך וזבוב
20 קצר, כדי שלא ידבקו בה הקוצים: ובעי
21 לברבושי בפין. להברוח ויתפשטין: ספניא.
22 ארבה. ול"ג קמוצא. ונמלחה: חילפי. ערבה:
23 ואי קשיא נדא ומתעוררא. ואם יהיה קשה
24 תגוד ותעקר כשתבה בעצבי: ומתעוררא.
25 יסתמו עיניה, שמראות עיניה תלחה בה.
26 כדשמואל: תימרא דתרנגולא מידליא
27 לעילא. ריס של עין התחתון כשעוצם עינו
28 עולה למעלה מן העליון, ובשאר כל בריה
29 העליון שוכב על התחתון: משום דרדיר
30 אדפי. שעולה בזילות על הקרשים והקורות,
31 צריך שעלה התחתון על העליון מפני העשן
32 שלא יכנס בעינו: מתבוליתא. דבר
33 שמטבילין בו כגון כותש או שאר ליטות: מתי
34 תכלה דא. לכשיכלה מה נאכל. ול"ג מתי
35 תכלה דא - לפי שאינו כלה עד זמן ארוך,
36 שאינו נאכל אלא מעט מעט: ביתא בא
37 ואיתיה. שדרך לשב בבית: בקתא. בית צר
38 וקטן: בי עקתא. בית צר: בופתא. מתכבה.
39 ל"א: מדה לחסין. ול"ג כמין גולם עץ עשוי
40 לישיבה, כמו "בופת שאור שיחדה לישיבה"
41 דתניא בפסחים (דף מה): בוף תיב. כפוף
42 אותו ושב עליו: לבני לבני בני. מתקיים
43 לדורות הרבה: הוצא. גדר קוצים או לולבים:
44 חציצה. אינו דבר עיקמא, אלא חציצה
45 בעלמא: בנזא. כלי חרס קטן: בזה. כלומר:
46 דבר מועט וקל כמו זהו, מהו חשוב למלאותו
47 לי מיינך במתנה? שושימא. בד של חרס
48 שמרדדין בו לפני כלה: שושימא. נראה
49 המרדק בשוטה: משיבילא. ספל גדול שהכל
50 ורוחצים ידיהם ורגליהם ממנו: משו בולא.
51 רוחץ את הכל: משיבילא. ספל קטן ונאה:
52 משני בלחא. מיוחד לחשובים, כמו כלה ואשה חשוכה לרחוץ ממנו: אסיתא. מורטי"ר: חסידתא. שחסר החקיקה מבפנים: בוכנא. עלי שבותשין בו: לבושא. חלוק עליון,
53 שקורין שרוק: לא בושא. למנוע הבושה, שמכסה כל החלוקים התחתונים הקרוצים ורעים: בגולם. שאין לו חיתוך אברים: גולתא. מקטורין נאה: גלי ותיב. כשהוא יושב מגלה
54 עצמו שלא ישב עליו, שלא יכלכנו ולא ישופנו בקרקע וישרו ויקרע ויבלה: בור וינקא. בור שיכשו מימיו קורין בו: נקי. חסר מימיו: סודרא. דרך תלמיד חכמים לעטוף
55 סודר: אפדנא. טרקלין של מלכים: אפתחא. אל פתח זה ובאו הכל, אם למשפט אם לשרת המלך: אבר קטן. אחד מפרקי אצבע קטנה: גדול. של אדם גדול. והאי קטן -
56 אאבר קאי. אי ימני, אבר גדול של קטן, והאי קטן - אאברא קאי, ולא אאבר: לא אבר קטן. ור' נתן סבר: אבר קטן דגדול, או אבר גדול
57 דקטן. אבל אבר קטן של קטן בן יומו - לא! לא דכולי עלמא - אבר קטן דקטן בן יומו לא,
58 וליתא

להיפטר ממנו. ג. אִימַת כְּמִימַת – [עכביש] עַל הָעֶקֶר, שנכנס לו
 באזנו ואינו יכול להיפטר ממנו. ד. אִימַת כְּנוֹנִית – מִן עוֹף, עַל
 הַנֶּשֶׁךְ, שנכנסת תחת כנפי הנשר ומעכבתו מלפרוש כנפיו. ה. אִימַת
 בִּילִיבִית – שֶׁרֶץ ים קָטָן, עַל לִוְיָתָן – דג גדול, שנכנס לו באזנו ואינו
 יכול להיפטר ממנו. אִמֶּר רַב יְהוּדָה אִמֶּר רַב מֵאִי קָרָא – מהו הפסוק
 בו נרמז ענין זה שאימת החלש על הגיבור, שנאמר (עמוס ה ט)
 הַמִּכְלִיג שׂוֹד עַל עֵז – המגביר ו–הקדוש ברוך הוא הוא הנותן כח
 לאדם שדוד וחלש על החזק.
 הגמרא מבארת דברים נוספים בענייני טבע העולם: רַבִּי יוֹרָא אֲשָׁכַח
 – מצא לרַב יְהוּדָה דְּהוּהָ קָאִי אֲפִיתָהּ דְּבִי חֲמוּה – שעמד בפתח
 בית חמיו, וְחֻיָּיה דְּהוּהָ בְּרִיחָא דְּעֵתִיהּ – וראה שהיה לבו שמח, וְאִי
 בְּעֵי מִינִיהּ כֵּל חֲלָלִי עֲלָמָא הוּהּ אִמֶּר לֵיהּ – ואם ישאלנו על כל דבר
 הנעשה בחלל העולם ישיב לו, ושאל אותו כמה שאלות בענין טבע
 העולם.
 אִמֶּר לֵיהּ רַבִּי יוֹרָא לרַב יְהוּדָה, מֵאִי מַעֲמָא – מה הטעם שְׁעִיז מִסָּנִן
 בְּרִישָׁא – העיזים מהלכות בראש העדר, וְהָדָר אִמֶּר – ואחר כך
 הכבשים. אִמֶּר לֵיהּ רַב יְהוּדָה לרַבִּי יוֹרָא, בְּכַרְיִיתָ שֶׁל עוֹלָם,
 דְּבִרְיָשָׁא חֲשׂוֹכָא וְהָדָר נְהוּרָא – שמתחילה היה חושך ואחר כך
 נברא האור, כך העיזים שרובן שחורות הולכות לפני הכבשים שרובם
 לבנים.
 עוד שאלו רבי יורא: מֵאִי מַעֲמָא הֵי מִכְסִּין וְהֵי מִנְלִין – מה הטעם
 שאחוריהם של הכבשים מכוסה בונב ואחוריהן של העיזים אינו
 מכוסה, שאין להן אליה. השיב רב יהודה: הֵי מִכְסִּין מִינְיָהּ,
 מִכְסִּין – הכבשים שאנו מתכסים מצמרם, מכוסים הם, וְהֵי דְלָא
 מִכְסִּין מִינְיָהּ, מִנְלִין – והעיזים שאין אנו מתכסים מהן אינן
 מכוסות.
 עוד שאלו רבי יורא: מֵאִי מַעֲמָא נְמִלָּא זִמְרָא נְנוּבְתִיהּ – מה הטעם
 שזנבו של הגמל קטן. השיב רב יהודה: מִשּׁוּם דְּאָכַל בִּיפִי – שאוכל
 קוצים, ואם יהיה זנבו ארוך ידבוק בו הקוצים כשמהלך ביניהם.
 עוד שאלו רבי יורא: מֵאִי מַעֲמָא תוֹרָא אֲרִיכָא נְנוּבְתִיהּ – מה הטעם
 שזנבו של השור ארוך. השיב רב יהודה: מִשּׁוּם דְּרִיזִר בְּאִגְמִי – מפני
 שדר באגמים, וְעֵי לְכַרְבוּשִׁי בְּכִי – וצריך לגרש בכשוש הזנב את
 היתושים המצויים שם שלא יצערו אותו.
 עוד שאלו רבי יורא: מֵאִי מַעֲמָא קֶרְנָא דְּקִמְצָא רִיכִיבָא – מה הטעם
 שקרני הנמלה רכות. השיב רב יהודה: מִשּׁוּם דְּרִיזִרָא בְּחִלְפִי –
 שהיא דרה בין עצי ערבה, וְאִי קִשְׂיָא נִדְיָא וּמִתְעוּרָא – ואם יהיו
 קרניה קשות, ינודו ממקומן כשתיחל בעץ, ויעקרו, ותתעור, משום
 שראיית הנמלה תלויה בהן, דְּאִמֶּר שְׁמוּאֵל, הֵא מֵאֵן דְּבִעֵי
 דְּלִיסְמִיהּ לְקִמְצָא – הרוצה לסמא את הנמלה, לְשִׁלּוּפִינְהּ לְקִנְיָנָהּ
 – יעקור את קרניה.
 עוד שאלו רבי יורא: מֵאִי מַעֲמָא הֵא תִימְרָא דְּתִרְנְגוּלָתָא מְדִלִי
 לְעִילָא – מה הטעם שכשעוצם התרנגול את עיניו עולה העפעף
 התחתון על העליון ואינו כשאר בעלי חיים שהעפעף העליון יורד על
 התחתון. השיב רב יהודה: מִשּׁוּם דְּרִיזִירִי אֲדָפִי – שדרים על הקרשים
 והקורות ועולים עליהם בלילות, וְאִי עֵייל קִמְרָא מִתְעוּרָא – ואם
 יכנס לעיניהם העשן שדרכו לעלות למעלה יתעוררו, ולכן עולה
 העפעף התחתון על העליון ומונע את כניסת העשן לעיניהם.
 עוד שאל רבי יורא את רב יהודה על מקורן של כמה מילים ארמיות.
 שאל רבי יורא: מדוע נקראת דלת דָּשָׂא. השיב רב יהודה: מלשון דָּרָךְ
 שָׁם, היינו שעוברים שם כשנכנסים לבית. עוד שאל רבי יורא: מדוע
 נקרא הסולם שעולים בו לגג דָּרְנָא. השיב רב יהודה: מלשון דָּרָךְ גַּג,
 היינו שדרכו עולים לגג. עוד שאל רבי יורא: מדוע הלפתן שמתבילים
 בו את המאכל נקרא מְתַבְלִיתָא. השיב רב יהודה: מלשון מְתִי
 תְּכַלָּה דָּא – מתי יגמר זה, והאוכלים שואלים כן, מפני שהוא נאכל
 מעט מעט. עוד שאל רבי יורא: מדוע נקרא בית בִּיתָא. השיב רב
 יהודה: מלשון בָּא וְאִתִּיב בָּהּ – בא ואשב בו, כיון שהדרך לשבת
 בבית. עוד שאל רבי יורא: מדוע בית צר וקטן נקרא בִּיקְתָא. השיב

האם 'נְרִאִינִי' או 'נְרַעִינִי'. משיבה הגמרא: אִמֶּר רַבָּא בְּר עוֹלָא,
 כתוב בענין הפודה שדה אחוזה מההקדש (ויקרא כז יח) וְנִגְרַע
 מִעֶרְכָּךְ – יש לגרע מדמי הפדיון את מספר השנים שעברו מהזיבול,
 ומוכח שיש לגרוס 'גרענין' בע"ז.
 אִיבְעִיָא לָהּ – עוד הסתפקו בני הישיבה בענין מה שנאמר בעבודת
 יום הכפורים (ויקרא טז יב) וְלָקַח מִלֵּא הַמִּזְבֵּחַ גִּחְלִי אֵשׁ, ושנינו
 בברייתא (פסחים עה), אילו היה נאמר רק 'גחלי' הייתי אומר שיביא
 גחלים עוממות, כלומר כבויים, לכך נאמר 'אש' ללמד שצריך
 להביא גחלים לוחשות, כלומר בוערות. והסתפקו האם הגירסא
 בברייתא היא 'אִוּמָמוֹת' או 'עוֹמָמוֹת'. משיבה הגמרא: אִמֶּר רַב
 יצחק בְּר אבְדִימִי, כתוב בענין מלכות אשור (יחזקאל לא ח) וְאֲרִיזִים
 לֹא עֲמָמוּהוּ בְּנֵי אֱלֹהִים – הארזים שבכל העולם אינם מחשיכים
 מראהו, שאין אחד מהם שהוא נאה ממנו, כלומר, שלא היה בעולם
 מלך אדיר ותקיף כמלך אשור, ומוכח שיש לגרוס 'עוממות' בע"ז.
 אִיבְעִיָא לָהּ – עוד הסתפקו בני הישיבה, היאך היא הגירסא במה
 ששנינו להלן (קנא), אין מעמצין ו–סוגרים] את עיני המת בשבת,
 האם 'מֵאֲמָצִין' תָּנָן, או 'מִעֲמָצִין'. משיבה הגמרא: אִמֶּר רַבִּי תִימָא
 בְּר אָבָא אִמֶּר רַבִּי יוֹחָנָן, כתוב (ישעיה לג טו) וְעוֹצֵם עֵינָיו מֵרְאוֹת
 בְּרָעַי, ומוכח שיש לגרוס 'מעמצין' בע"ז.
 הגמרא מביאה ברייתא בענין שיעור ההוצאה של דברים נוספים: תָּנָן
 רַבִּנָּן, הַמּוֹצִיא חֶלֶב שֶׁל בֶּהֱמָה טְהוֹרָה, שיעורו כְּדִי גְמִיּאָה – כמה
 שאדם בינוני בולע בבת אחת. המוציא חֶלֶב שֶׁל אִשָּׁה, וכן המוציא
 לֶחֶם – חלבון שֶׁל בִּיצָה, שיעורם כְּדִי לִיתֵן בְּמִשְׁפָּא שֶׁל קִילּוֹר –
 כשיעור שנותנים לתוך הקילור כדי להמיסו. המוציא [קִילּוֹר],
 שיעורו כְּדִי לְשׁוּף בְּמִים – כדי להמיסו במים וליתנו על שתי העינים.
 רב אשי הסתפק בענין שיעור הקילור: בְּעֵי רַב אֲשִׁי, האם השיעור
 שחייבים בהוצאת קילור הוא כְּדִי שִׁיפָּה – כמה שצריך כדי למשוך
 את העינים, או כְּדִי אֲחִיתָה וְשִׁיפָּה – כמה שצריך כדי ליתן באצבע
 ולמרוח בעינים, שנשאר מעט דבוק באצבעותיו. אומרת הגמרא:
 תִּיקוּ – תעמוד שאלה זו בספק, שלא נפשטה.
 שנינו במשנה: המוציא דָּבָשׁ שיעורו כְּדִי לִיתֵן עַל הַכֶּתֶת – על מכה
 שבגב הסוס או הגמל שנעשית מחמת משאם. הגמרא מביאה
 ברייתא המבארת שיעור זה: תָּנָן בברייתא, שהכוונה היא כְּדִי לִיתֵן
 עַל פִּי הַכֶּתֶת.
 רב אשי הסתפק בכוונת הברייתא: בְּעֵי רַב אֲשִׁי, האם מה ששנינו
 בברייתא 'עַל פִּי הַכֶּתֶת', הכוונה היא שצריך שיעור שיש בו כדי
 למרוח אֲפּוּמָא דְּכִילִיָּה כֶּתֶת – על המכה כולה, או דִּילָמָא – או
 שמא הכוונה היא שיש בו כדי למרוח אֲפּוּרָשָׁא קָמָא דְּכֶתֶת – על
 הקצה העליון של המכה, לְאֲפּוּקִי הוֹדְרָנָא דְלָא – להוציא את
 סביבות המכה, שאינו בכלל פי המכה. אומרת הגמרא: תִּיקוּ –
 תעמוד שאלה זו בספק, שלא נפשטה.
 הגמרא מביאה עוד ענייני רפואה: אִמֶּר רַב יְהוּדָה אִמֶּר רַב, כֵּל מַה
 שְׁבָרָא הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּעוֹלָמוֹ, לֹא בָרָא דְבָר אֶחָד לְכַפְלָהּ,
 בָּרָא שְׁבָלִיל – חלזון, לְכֶתֶת – להניחו על המכה שתתרפא. בָּרָא
 זָבֹב, לרפואה לַעֲקִיצַת צִירְעָה, שכותשים את הזבוב ומניחים על
 מקום העקיצה. ברא יְתוּשׁ, לרפואה לְנִשְׁכַּת נָחָשׁ. וְנָחָשׁ לרפואה
 לְחִפְפִּית – מִן שִׁחִין. וּסְמָמִית – עכביש, לרפואה לַעֲקִיצַת עֶקֶר, שכותשים את העכביש ומניחים על מקום העקיצה.
 הגמרא מבארת כיצד נעשית רפואת הכתית על ידי החלזון: הֵיכִי
 עֵבִיד לֵיהּ – כיצד עושה רפואה זו, מִיֵּיתִי תָרָא אוֹבְמָא וְתָרָא חִוּרָא
 – מביאים חלזון אחד שחור וחלזון אחד לבן, וְשִׁלְקִי לָהּ – ומבשלים
 אותם, וְשִׁיפִי לֵיהּ – ומורחים על מקום המכה.
 הגמרא מביאה ברייתא בענין אימת חלש על גיבור: תָּנָן רַבִּנָּן, חֲמִשָּׁה
 אִימֹת ו–פחדים] אלו, הֵן אִימַת חֲלָשׁ עַל גִּבּוֹר – הם מִן פחד כזה
 שהגיבור מפחד מהחלש: א. אִימַת מִפְּנֵעַ – חיה קטנה שקולה חזק,
 עַל אֲרִי, שכששומע האריה את קולה חושב שהיא בריה גדולה,
 ובורה. ב. אִימַת יְתוּשׁ עַל חֲפִיל, שנכנס לפיל בחוטמו ואין הוא יכול

1 וְלִיתָא דְרַבִּי יִנְאי – ולפי ביאור זה בברייתא, הדברים שנאמרו בבית
2 מדרשו של רבי ינאי אינם להלכה, משום שנדחו מפני דברי התנאים
3 החולקים עליהם, וְהָכֵא – כאן, בברייתא פָּהָא קְמִיפְלִיגִי – בזה
4 נחלקו התנאים, רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֶעָזֶר סָבַר שהשיעור כדי לסוך אֶבֶר
5 קָמֶן דְּגִדּוֹל, והשיעור כדי לסוך אֶבֶר גִּדּוֹל דְּקָמֶן בֶּן יוֹמוֹ, כִּי הָרַדִּי
6 נִינְהוּ – שוים הם, ואם הוציא כשיעור זה חייב, וְרַבִּי זָתָן סָבַר שאין
7 שיעורים אלו שוים, ואמנם, אם הוציא כשיעור הנצרך לסוך אֶבֶר
8 קָמֶן דְּגִדּוֹל, אֵין – אכן חייב, אבל אם הוציא רק כשיעור הנצרך לסוך
9 אֶבֶר גִּדּוֹל דְּקָמֶן בֶּן יוֹמוֹ, לֹא – אינו חייב.

10 שואלת הגמרא: מַאי הָיוּ עֲלָה – מה היא ההכרעה בביאור המחלוקת
11 בברייתא. משיבה הגמרא: תָּא שְׁמַע, דְּתַנְיָא בברייתא נוספת, רַבִּי
12 שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֶעָזֶר אָמַר, המוציא שָׁמֶן, שיעורו כְּדִי לְסוֹךְ בּוֹ אֶבֶר
13 קָמֶן שֶׁל קָמֶן בֶּן יוֹמוֹ, ומוכח כמו שאמרה הגמרא בתחילה, שלרבי
14 שמעון בן אלעזר השיעור הוא כדי לסוך בו אבר קטן של קטן, ולרבי
15 נתן השיעור הוא כדי לסוך בו אבר קטן של אדם גדול או אבר גדול
16 של אדם קטן, וממילא, הדברים שנאמרו בבית מדרשו של רבי ינאי
17 תלויים במחלוקת תנאים זו.

18 שנינו במשנה: המוציא מִיָּם שיעורו כְּדִי לְשׁוֹף בֶּהֶן אֶת הַקִּילּוֹר –
19 כשיעור המים שנותנים לתוך הקילור להמיסו. הגמרא תבאר מדוע
20 חייבים אף בשיעור זה ולא רק בשיעור הראוי לשתיה. מקשה הגמרא:
21 אִמְרֵי אֲבִי, מִכְּדִי כָּל מִלְתָּא דְשִׁבְחָא וְלֹא שִׁבְחָא – הרי בכל דבר
22 שיש לו שימוש שכח שימוש שאינו שכח, אוֹיֹל רִבְּנָן בְּתַר
23 דְשִׁבְחָא לְקוּלָא – הלכו חכמים אחרי השימוש השכח, ואמרו
24 שהשיעור הנצרך לשימוש זה, הוא השיעור שחייבים על הוצאתו,
25 ואף אם שיעור זה הוא גדול מהשיעור הנצרך לשימוש השני ויש בזה
26 קוֹלָא. שִׁבְחָא וְשִׁבְחָא – ובדבר ששני השימושים בו שכיחים, אוֹיֹל
27 רִבְּנָן בְּתַר דְשִׁבְחָא לְחֻמְרָא – הלכו חכמים אחרי השימוש השכח
28 שהשיעור הנצרך לו הוא קטן יותר, והחמירו לחייב בשיעור זה. ולכן,
29 בֵּין שְׁתֵּיתִי שִׁבְחָא וְרִפּוּאִתִּי לֹא שִׁבְחָא, אוֹיֹל רִבְּנָן בְּתַר
30 שְׁתֵּיתִי דְשִׁבְחָא לְקוּלָא – הלכו חכמים אחרי השיעור הגדול
31 הנצרך לשתיתו, שהוא כדי מזיגת הכוס, כיון שהוא שימוש שכח,
32 ואף שיש בזה קוֹלָא. בְּחֻלְבָּ בַּהֲמָה טְהוּרָה שִׁבְחָא וְרִפּוּאִתִּי
33 לֹא שִׁבְחָא, אוֹיֹל רִבְּנָן בְּתַר אֲכִילָתִי לְקוּלָא – הלכו רבנן
34 אחרי השיעור הנצרך לאכילתו, שהוא כדי גמיעה, כיון שהוא
35 שימוש שכח, ואף שיש בזה קוֹלָא. וּבְדִבְשָׁ שִׁבְחָא וְרִפּוּאִתִּי
36 לֹא שִׁבְחָא, אוֹיֹל רִבְּנָן בְּתַר רִפּוּאִתִּי לְחֻמְרָא – הלכו חכמים
37 לחומרא אחרי השיעור הנצרך לרפואתו, שהוא השיעור הקטן. אֶלָּא
38 מִיָּם, מִכְּדִי – הרי שְׁתֵּיתִי שִׁבְחָא, וְרִפּוּאִתִּי לֹא שִׁבְחָא, ואם כן
39 קשה, מַאי מַטְמָא אוֹיֹל רִבְּנָן בְּתַר רִפּוּאִתִּי לְחֻמְרָא – מה הטעם
40 שהלכו חכמים לחומרא אחרי השיעור הנצרך לרפואה שהוא לשוף
41 בהם את הקילור, ולא הלכו אחרי השיעור הנצרך לשתיה (רביעית)
42 שהוא שימוש שכח יותר.

43 מתרצת הגמרא: אִמְרֵי אֲבִי, כְּגִלְיָא שָׁנוּ – משנתנו נשנתה בגליל,
44 שהדרים שם עניים, וחסים על יין וחלב, ולא היו שפים את הקילור
45 אלא במים ולא ביין וחלב, וממילא, השימוש במים לרפואה גם כן
46 נחשב שכח, ולכן הלכו רבנן אחרי השיעור הנצרך לרפואה
47 לחומרא.

48 רבא מתרץ באופן נוסף: רָבָא אָמַר, אֲפִילוּ תִּימָא – אפילו אם תאמר
49 שמשנתנו נשנתה בְּשָׂאֵר מְקוֹמוֹת, לא יקשה מדוע הלכו רבנן במים
50 אחר השיעור הנצרך לרפואה, וּכְדִשְׁמוּאֵל – ועל פי מה שאמר
51 שמואל, דְּאָמַר שְׁמוּאֵל, כָּל שְׁקִינִי מִסּוֹ וּמִלְּלִי – כל המשקין
52 ששפים בהם את הקילור, מרפאים את החולי, אבל מונעים את העין
53 מלראות עד שאינו רואה כלום, לפי שהם עבים, ונקרשים ונעשים
54 כמין גלד על העין, לְכַר מִמֵּיָּא דְמִסּוֹ וְלֹא מִלְּלִי – חוץ ממים שגם
55 מרפאים את העין, וגם אינם מונעים את העין מלראות, כיון שהם
56 נבלעים בעין או מתנגבים מהר.

57 שנינו במשנה: וְשָׂאֵר כָּל הַמִּשְׁקִין, שיעורם כְּרַבִּיעִית. הגמרא מביאה
58 ברייתא המבארת מהו השיעור שחייבים בהוצאת דם: תָּנוּ רַבְּנָן
59 בברייתא, המוציא דם וְכָל מִינֵי מִשְׁקִין, שיעורם כְּרַבִּיעִית.
60 הברייתא מביאה תנאים הסוברים ששיעור מיני דם מסיימים הוא
61 בפחות מרביעית: רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֶעָזֶר אָמַר, יש דם ששיעורו הוא
62 מה שנצרך כְּדִי לְכַחֵל בְּעֵין אַחַת, שָׁבֶן בּוֹחֲלִין לְכַרְקִית – שהרי
63 מורחים דם לרפואת ברקית שבעין. מבארת הגמרא: וּמַאי נִינְהוּ –
64 ומהו דם זה שמשתמשים בו לרפואה זו, דְּמָא דְתַרְנַגּוּלָתָא בְּרָא – דם
65 של תרנגולת הבר.

66 רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אָמַר, יש דם ששיעורו הוא מה שנצרך כְּדִי
67 לְכַחֵל בּוֹ עֵין אַחַת, שָׁבֶן בּוֹחֲלִין לְיֶאֱרֹד – שהרי מורחים דם
68 לרפואה על טיפות של לובן הנולדות בעין. מבארת הגמרא: וּמַאי
69 נִינְהוּ – ומהו דם זה שמשתמשים בו לרפואה זו, דְּמָא דְכְּרוּשְׁתִּינָא –
70 דם של חפרפרת. וְסִימְנִידָא – והסימן לזכור איזה דם מועיל לאיזה
71 חולי, גִּזָּא לְגִזָּא – הפנימי מועיל לפנימי, כלומר דם החפרפרת שהיא
72 דרה בתוך הישוב, מועיל ליארוד שהוא שקוע בתוך העין, וּבְרָא
73 לְבָרָא – והחיצוני מועיל לחיצוני, כלומר דם תרנגולת הבר שהיא
74 דרה מחוץ לישוב, מועיל לברקית שהיא בולטת על העין.

75 הגמרא מביאה ברייתא נוספת בענין שיעור החיוב בהוצאת דם: כְּמָה
76 דְכָרִים אֲמֹרִים שְׁצִיר שיעור כדי להתחייב בהוצאה לרשות הרבים,
77 כגון דם תרנגולת הבר שיש בו כדי לכחול עין אחת, כְּמֹצִיא דבר
78 שלא הצניעו קודם לכן, אֶבֶר כְּמֹצִיעַ איזה דבר והוציאו, אפילו בְּכָל
79 שֶׁהוּא חַיִּיב. רַבִּי שְׁמַעוֹן חוֹלֵק וְאָמַר, כְּמָה דְכָרִים אֲמֹרִים שחייבים
80 על הוצאת דם אף בשיעור מועט, כגון דם תרנגולת הבר שיש בו כדי
81 לכחול עין אחת, כְּמֹצִיעַ בשיעור זה ואחר כך הוציאו, אֶבֶר כְּמֹצִיא
82 – באדם שלא הצניע והוציא, אינו חַיִּיב אֶלָּא כְּרַבִּיעִית. וּמוֹדִים
83 הַכְּמִים – רבי שמעון בן אלעזר רבן שמעון בן גמליאל, שנתנו שיעור
84 לדם פחות מרביעית לְרַבִּי שְׁמַעוֹן הסובר במשנתנו שכל המשקין
85 שיעורן ברביעית, כְּמֹצִיא שוֹפְכִין לְרִשּׁוֹת הָרִבִּים, ולא הצניעם
86 קודם לכן, שִׁשְׁעִיעוֹרֵן כְּרַבִּיעִית, משום שבפחות מכן אינם ראויים
87 לשימוש.

88 הגמרא מבארת את הברייתא: אָמַר מַר, כְּמָה דְכָרִים אֲמֹרִים
89 שְׁצִיר שיעור כדי להתחייב בהוצאה, כְּמֹצִיא סתם דבר, אֶבֶר
90 כְּמֹצִיעַ איזה דבר והוציאו, חייב אפילו בְּכָל שֶׁהוּא. מקשה הגמרא:
91 אִמְרֵי מִצְנִיעַ לֹא מֹצִיא הוּא – וכי המצניע אינו מוציא מרשות
92 לרשות, והרי אינו מתחייב אלא אם כן הוציא, ומלשון התנא שכתב
93 באופן הראשון 'מצניע' ובאופן השני 'מצניע' משמע שהמצניע חייב
94 אף אם לא הוציא.

95 מתרצת הגמרא: אָמַר אֲבִי, הָכֵא כְּמֹא עֲסָקִינוּ, בְּתַלְמִיד, כגון
96 שוליא של נגר, שְׂאֵמֶר לוֹ רַבּוֹ המלמדו אומנות, לָךְ וּפְנֵה לִי הַמִּקְוֶה
97 מכלי המלאכה לְעִסְוִידָה, וְהִלֵּךְ התלמיד וּפְנֵה לוֹ, והוציא לרשות
98 הרבים, אם היה זה דְּבַר הַחֲשׁוֹב לְכָל, חַיִּיב עֵילוּיָה – חייב על
99 הוצאתו אפילו אם לא הצניעו רבו, ואם הוא דְּבַר שֶׁאֵינוֹ חֲשׁוֹב לְכָל,
100 אִי אֲצַנְעִיהָ רַבִּיהָ – אם רבו הצניעו, מִיִּתְּיִב עֵילוּיָה – חייב התלמיד
101 על הוצאתו, וְאִי לֹא – ואם לא הצניעו רבו, לֹא מִיִּתְּיִב – אינו חייב
102 על הוצאתו. וזהו הביאור בברייתא, במה דברים אמורים, שצריכים
103 שיעורים אלו כדי להתחייב בהוצאה, במוציא, כלומר, בדבר שכל
104 חשיבותו הינה רק מחמת המוציא. אבל במצניע, כלומר, בדבר
105 שחשיבותו הינה מחמת שיש אדם שהצניע דבר זה, חייב כל אדם
106 המוציא אפילו בכל שהוא.

107 הגמרא ממשיכה לבאר את הברייתא: אָמַר מַר, מוֹדִים הַכְּמִים לְרַבִּי
108 שְׁמַעוֹן כְּמֹצִיא שוֹפְכִין לְרִשּׁוֹת הָרִבִּים, שִׁשְׁעִיעוֹרֵן כְּרַבִּיעִית. מקשה
109 הגמרא: שוֹפְכִין לְמַאי חָזוּ – למה הם ראויים. מתרצת הגמרא: אָמַר
110 רַבִּי יְרֵמְיָה, ראויים הם לְגַבֵּל בֶּהֶן אֶת הַפִּיטָא.

111 מקשה הגמרא: וְהִתְנִיָּא בברייתא, המוציא מִיָּם, שיעורו כְּדִי לְעִשּׂוֹת
112 בֶּהֶן פִּי כּוֹר – לטתום את הנקב (שבתנור הצורפים) שנותנים בו את

שכן כוחלין ליארדו. אין נראה לר"י לפרש דהיינו תבלול, דבתוספת' קתני בהך מילתא גופא שבוחרים לחזור, ובבבורות (דף לז) חשיב תבלול חזור – אצלמא תבלול לאו היינו חזור: **דס** וכל מיני משקין ברביעית. בתוספתא גרס: ושאר מיני משקין. וכן נראה, דהא כל מיני משקין אינן ברביעית, דיון ושמן ודבש ומים שיעורן כדתנן במתני': **אמור** מצניע לאו מוציא הוא. פירש בקונט: והיה מצי למימר ה"ב"ע כשהצניעו והוציא, אלא דניחא ליה לישנוי בשלא הוציא המצניע עצמו, משום דאתיא כרשב"א. וקשה דמנלן דאתיא כרשב"א? אדרבה, כרשב"ג אתיא, דמיירי לבסוף, ועוד: דאמאי נקט בתלמיד ש"ל רבא אפילו אדם בעלמא נמי ודחוק לומר דלא מחייב רבי שמעון במחשבתו של זה אלא תלמיד במחשבתו של רבו. לכך נראה דפ"פ: אטו מצניע לאו מוציא הוא, דמדלא קתני "אבל המצניע בכל שהוא" דהוה משמע דהמצניע הוא המוציא כדרייק לעיל, אינו חייב אלא המצניע. מתניתין דלא כרשב"א, אלא קתני במצניע – משמע אפילו אחר הצניעו חייב המוציא, ולהכי קשיא ליה: אטו מצניע לאו מוציא הוא? דהא שום תנא לא מחייב אמ"כ הוציא המצניע, אלא רשב"א לבדו. ומתניתין ד"כ"ל גדול" (לעיל עה) דהמצניע – דלא כוותיה. ומשני בתלמיד שאמר לו רבו, דכה"כ כ"ע מודו שהתלמיד עושה הכל לדעת רבו: **שופכין** למאי חזו. דוקא אבריתא קא בעי, וכן משמע לקמן (דף עט.) דאמר: והא טיט דמקמי דליגבליה תנא מודים חכמים לרבי שמעון במוציא שופכין כו'. והיונן בה? שופכין למאי חזו? משמע דמתני' אתי שפיר. ונרא' לר"י: דהיינו טעמא – משום דשופכין דמתניתין איכא למימר דחזו לכמה דברים – לרחוץ בהם כוסות וקערות דלא מאיסי כולי האן, אלא שאני ראויין לשתייה. אבל הכא דומיא דרם קתני, דמאיסי טובא, ולכך בעי למאי חזו:

רבב

כל שהוא חייב. רבי שמעון אומר: בד"א – במצניע, אבל במוציא – אינו חייב אלא ברביעית. ומודים חכמים לר"ש במוציא שופכין לרה"ר, ששיעורן ברביעית. אמר מר: בד"א – במוציא, אבל במצניע – כל שהוא. אמור מצניע לאו מוציא הוא? אמר אב"י: ה"א במאי עסקין – בתלמיד שאמר לו רבו: לך ופנה לי המקום לסעודה. הלך ופנה לו, דבר חשוב לכל – חייב ע"פיהו. דבר שאינו חשוב לכל; אי אצנע' רביה – מיתביב ע"פיהו, ואי לא – לא מיתביב. אמר מר: מודים חכמים לר"ש במוציא שופכין לרה"ר, ששיעורן ברביעית. שופכין למאי חזו? אמר רבי ירמיה: לנבל בהן את הטיט. והתניא: טיט כדי לעשות בהן פי כור! לא קשיא, הא – דמינבל, הא – דלא מינבל, לפי שאין אדם טורח לנבל טיט לעשות פי כור. **מתני'** המוציא הכל – כדי לעשות אוזן לקופה, גמי – כדי לעשות תלמי לנפה ולכברה, רבי יהודה אומר: כדי ליטול ממנו מדרת מנעל לקטן. גייר – כדי לכתוב עליו קשר מוכסין, והמוציא קשר מוכסין – חייב.

גיר

הצניעו והוציא – אינו חייב אלא ברביעית: **במוציא שופכין**, אדם שלא הצניעו אינו חייב אלא ברביעית. דבצייר מהכי לא חזו, כדלקמן, לגבל טיט: **אמור מצניע לאו מוציא הוא**. ונלא אין מתחייב אלא על ידי הוצאה: אמר אב"י: ה"א בתלמי. כגון שולי דגרי, שאומר לו רבו: לך ופנה לי המקום: דבר חשוב לכל מיתביב ע"פיהו. והא על גב דלא אצנעיה רביה לצרכו: דבר שאינו חשוב לכל כו'. והכי קאמר: בד"א דבעינן שעורא דחשיב במוציא, כלומר דבר שאין לך לילך בו אלא אחר הוצאתו של זה שהמחשבה תלויה בזה שהוציא, אבל במצניע דבר שיש לך לילך אחר מחשבה של מצניע, כגון המצניע כל שהוא – חייב זה המוציא. ורשב"א אומר, ואזיל לטעמיה. דאמר פרקין דלעיל: דדבר שאין מצניעין כמורה והוכשר לזה והצניעו – נתחייב זה במחשבתו של זה. וה"ה דמצי לאוקמי במצניע גופיה, ולמימר הכי: בד"א – במוציא דבר שלא הצניע, ואין לך לילך בו אלא אחר הוצאתו של זה. אבל אם היה זה מצניע דבר זה ומתחילה, וחזו והוציא – חייב. אלא משום דשמעי' ל' דאמר "נתחייב זה במחשבה של זה" אוקמא אב"י אפי' באחר שהוציא, וכי"ש אם הוציא הוא עצמו: **פי כור**. נקב שותנן בו המפות. ושיעורא וזקא הוא, ומרביעית חזי לגבל טובא. וכיון דהוצאת טיט חשיבא בכדי פי כור, צעין נמי לשיעוריה בהקד"ה דקב"ד לטיט, בכדי גיבול פי כור: **דמינבל**. כבר חשבנו בכדי פי כור. אבל זה שעדיין לא נגבל – אינו נשער בכך, לפי שאין אדם טורח לגבל שיעור מועט כזה, ואם בא לגבל – נגבל יותר, ועושה בו דברים אחרים: **מתני'** און לקופה. לאותוהו בה: תלמי. לתלות בו: מרת מנעל. לתראותו לאוקמי, כמדה זו אני צריך: גייר. מעשבים עושים אותו: קשר של מוכסין. יש לך אדם שנותן המכס לראש הנהר במקום אחד או מוחל לו במתנה, והוא מוסר לו חותם להראות למוכס שמחל לו המכס. ודרכו לכתוב בו שתי אותיות, והן גדולות משתי אותיות שלנו:

גיר

וְלִיתָא לְדָרְיָא יֵצֵא. ור' שמעון בן אלקעזר או אר קתני, או אבר קטן של גדול, או להפך. וכו' ורבי יצאי תנאי הוא: ת"ש כו'. ודרכי יצאי תנאי היא: מכדי כל מילתא דשכיחא ולא שכיחא. כל ששיעורו חכמים לענין שבת, והוא ראוי לשני דברים, ה"א שכיחא ודא לא שכיחא – אזור רבנן בשיעורן ברת דשכיחא. ואפילו היא קולא, ששיעורה גדול, אמרין: סקמיה עבדי, ולא אמרי: הואיל וחוץ

נמי למילתא אתרתי, ששיעורה קטן – נידול
בתרה לחומרא, ואע"פ דלא שכיחא: **שכיחא**
ושכיחא. והכי דשכיח תריןהו – אזלינן
לחומרא, ומשערין בשיעורא וזקא: **רפואתו**
לא שכיחא. כגון לשוף בו קלור. ואע"ג דחזו
לה, ואיכא דעבדי דחבל אשה, ואיכא דעבדי
במין, וחסין על היין ודמי קרים. הלכך,
אזור ברת שתייתו, ושיעורו בכדי מצינת כוס.
ואע"ג דלקולא, שיש כאן שיעור גדול, וכן
חבל נמי חזי לאכילה ולשוף קילור, ומיהו לא
שכיחא – שהרי אף תמים ראויין לכך, ויש
עושינן ממים, הלכך אזור רבנן ברת אכילתו,
ושיעורו בכדי גמאה, ואע"ג דקולא היא:
דבש **רפואתו נמי שכיחא**. שאין משקה אחר
ראוי לכתית: לחומרא. הואיל ותרייהו שכיחין,
לחומרא צעין לשיעוריה: **רפואתו לא שכיחא**.
שהרי שאר משקין ראויין לכך. ויש שפין קילור
בשאר משקין. ושתיתו שכיחא – שרוב שתיית
מים הם, שאין אדם שותהו יין לכל צמאי פי אם
לסעודתו: **גבליא שני**. שכן צנינ. ומקפידין
בדבר מועט, וחסין על יין וחבל לשוף קילור,
ואין שפין אלא במים. והלכך רפואתו נמי
שכיחא, ובעינן למיחל לחומרא: כל שקנינ.
כל משקין ששפין בהן קילור: כסו. החזילי:
ומטללי. מסככין על העין, ומונעין מראיתו
עד שיקבל מראיתו לגמרי. מפני שחז עיניו,
ונגלדין כמין דבק שקורין גלחיר: **בר מציא**.
דעדיפי מכולהו, דמסו ולא מטללי. שנגלעין
מדי, או נגבין מהר, ולא נגלדין על גב העין:
שכן כוחלין לברקת. מיילא שבוטסת בעין:
ומאי ניהו. מאיזה דם כוחלין אותו: **ליאורו**.
תבלול ובתוספתא ראייתו: לחזור. והן טיפות
דקות של לובן תולדות בעין, כדתנן בבבורות
גבי מומין (דף לז): **דמא דברושתינא**. עטלף,
שקורין טלפא: **גוא**. כרושתינא מצוי בתוך
הישוב, שהוא ליאורד שהוא שוקע בתוך
העין: **לברא**. דמא דתרנגולת ברא לברקת,
שהיא בולטת: **ברא**. דבעינן שיעורא במוציא
לר"ה: **אבל המצניע**. והוציא – חייב בכל
שהוא. אלא למימר פריך: אטו מצניע לאו מוציא
הוא: ר' שמעון אומר **ברא**. דמיתביב
בשיעורא וזקא כי האי: **במצניע**. בשיעור
הזה, וחזו והוציא: **אבל במוציא**, אדם שלא

הצניעו, והוציא – אינו חייב אלא ברביעית: **במוציא שופכין**, אדם שלא הצניעו אינו חייב אלא ברביעית. דבצייר מהכי לא חזו, כדלקמן, לגבל טיט: **אמור מצניע לאו מוציא הוא**. ונלא אין מתחייב אלא על ידי הוצאה: אמר אב"י: ה"א בתלמי. כגון שולי דגרי, שאומר לו רבו: לך ופנה לי המקום: דבר חשוב לכל מיתביב ע"פיהו. והא על גב דלא אצנעיה רביה לצרכו: דבר שאינו חשוב לכל כו'. והכי קאמר: בד"א דבעינן שעורא דחשיב במוציא, כלומר דבר שאין לך לילך בו אלא אחר הוצאתו של זה שהמחשבה תלויה בזה שהוציא, אבל במצניע דבר שיש לך לילך אחר מחשבה של מצניע, כגון המצניע כל שהוא – חייב זה המוציא. ורשב"א אומר, ואזיל לטעמיה. דאמר פרקין דלעיל: דדבר שאין מצניעין כמורה והוכשר לזה והצניעו – נתחייב זה במחשבתו של זה. וה"ה דמצי לאוקמי במצניע גופיה, ולמימר הכי: בד"א – במוציא דבר שלא הצניע, ואין לך לילך בו אלא אחר הוצאתו של זה. אבל אם היה זה מצניע דבר זה ומתחילה, וחזו והוציא – חייב. אלא משום דשמעי' ל' דאמר "נתחייב זה במחשבה של זה" אוקמא אב"י אפי' באחר שהוציא, וכי"ש אם הוציא הוא עצמו: **פי כור**. נקב שותנן בו המפות. ושיעורא וזקא הוא, ומרביעית חזי לגבל טובא. וכיון דהוצאת טיט חשיבא בכדי פי כור, צעין נמי לשיעוריה בהקד"ה דקב"ד לטיט, בכדי גיבול פי כור: **דמינבל**. כבר חשבנו בכדי פי כור. אבל זה שעדיין לא נגבל – אינו נשער בכך, לפי שאין אדם טורח לגבל שיעור מועט כזה, ואם בא לגבל – נגבל יותר, ועושה בו דברים אחרים: **מתני'** און לקופה. לאותוהו בה: תלמי. לתלות בו: מרת מנעל. לתראותו לאוקמי, כמדה זו אני צריך: גייר. מעשבים עושים אותו: קשר של מוכסין. יש לך אדם שנותן המכס לראש הנהר במקום אחד או מוחל לו במתנה, והוא מוסר לו חותם להראות למוכס שמחל לו המכס. ודרכו לכתוב בו שתי אותיות, והן גדולות משתי אותיות שלנו:

ר"כ. פירש בקונטרס: שומן או שמן, וע"כ אינו שמן, דשמן נתנו בו כחמים שיעור אחר במתני: **תחת** איסופוגין קטנה, ואע"ג דבפ' "כל שעה" (פסחים ל) אמרנן: אין טשין את התנור באליה, ואם טש - כל הפת כולה אסורה: הא אמר התם בההיא פרקא - דבעין תורא שרי: **והמוציא** קשר מוכסין חייב, אצטריך לאשמועינן אפילו כתב על

הקלף, אע"ג דקתני בסמוך דשיעור קלף כדי

ובית אחיה. בשעת כתיבה צריך בית אחיה. וקשר מוכסין צ"ל דיכול לכתבו בלא אחיה. ובקונטרס פ"י: בשעה שרואה בו 0 בעי אחיה:

ת"ק סבר מודה בשטר שכתבו צריך

לקיימו. ומשום הכי, כי אמר לה

"פרעת" - פטור, דאין השטר ראי לגבות בו.

ומיירי שידוע שלא יוכל כלל למצוא עדי קיום.

וא"כ: כי לא פרע נמי, אמאי חייב? מה תועלת יש

בשטר כיון שאינו יכול לקיימו, שאם יטען הלוה

פרעתי או מוזיק - יפטור, ואם יודה - זה אינו

מכח השטור? וי"ל: דמועיל לו השטר, דמתוך כך

נוכר הלוה שלוח ממנו. אי נמי (א) - לטרוף

ממשעבדי אם יודה הלוה שאינו מוזיק. וא"ת:

ומשפרעו אמאי פטור המוציא? נדי דלא חזי

לגבות תוכו - הא ראי הוא לצור ע"פ צלוחיתו

ואע"ג דאסור להשהות שטר פרע - הבא דיאך

נציגנו מידו, כיון שהוא עומד רצוחו שאינו

פרוע(ב). וי"ל: דמירי כגון שאמר אין לי עדים

ואין לי ראיה, ולא אמצא קיום. ואפילו מצא

אחרי כן - אינו מועיל, ולכך אסור להשהותו

שנא לבסוף קיימנו ויגבה בו שלא כדין. ואי לא

היה טענין ללקוחות וליתומין מוזיק - היה אתי

שפיר דאסור להשהותו. אך פירשתי בבבא קמא

ובבבא מציעא ובגיטין, דטענין ללקוחות

וליתומין פירע מוזיק, ושם הארכת. ואם

תאמר: ואמאי לא קאמר איפכא, דת"ק סבר אין

צריך לקיימו, ומשפרעו - הוי כמשמעו, שפרע

ממש, ולכך פטור - דאסור להשהות שטר פרע.

שנא יגבה בו פעם אחרת. שכשיטען הלוה

האמת שפרע, לא ידא המלוה צריך לקיימו,

ויגבה שנית. ור' יהודה סבר: צריך לקיימו, ואף

משפרעו חייב, דצריך הוא לצור על פי צלוחיתו

ואין אסור להשהותו. דמיירי כגון בידוע שלא

ימצא עדי קיום, ולא יוכל לגבות שנית.

וכשיטען הלוה האמת שפרע - יצטרך המלוה

לקיימו. ויש לומר: דאף לר' יהודה הוה אסור

להשהותו, שנא קיימנו באקראי בעלמא, ויגבה

בו שלא כדין:

רש"י גריס דכולי עלמא מודה בשטר

שכתבו צריך לקיימו. וכן נראה, דהכי

ק"ל דאית ליה לרב נחמן הכי, בפרק שני

דכתובות (דף ט) וקיימא לן כותיה דרבי:

ת"ק

37 - חייב, משפרעו - פטור, רבי יהודה אומר: אף משפרעו חייב, מפני שצריך לו. מאי בינייהו?

38 א"ר רב יוסף: אסור לשהות שטר פרוע איפא בינייהו. רבנן סברי: אסור לשהות שטר פרוע,

39 ורבי יהודה סבר: מותר לשהות שטר פרוע. א"ר א"ר: דכולי עלמא - אסור לשהות שטר פרוע,

40 והבא במורה בשטר שצריך לקיימו כמפלג: תנא קמא סבר: מודה בשטר שכתבו - צריך

41 לקיימו, ורבי יהודה סבר: מודה בשטר שכתבו - אין צריך לקיימו. ומאי "עד שלא פרעו" ו"משפרעו"

עד

לו לכתוב ע"פ צלוחית: במודה בשטר שכתבו, הלוה מודה שכתבו - צריך לקיימו, ולומר לא פרעתי. וכל כמיה דלא א"ר א"ר: אי לא משבח

סנדי להכיר החתימה. דמאן קא משיי ליה שטר - לוח, דאמר "כתבתי", לוח נמי הא קאמר "פרעתי", הפה שאסר הוא הפה שהתיר. הלכך, משפרעו, כלומר:

משאמר פרעתי - פטור, דלא צריך ליה. ור' יהודה סבר: אין צריך לקיימו, דכיון דמודה שכתבו ולוח בו - הרי הוא כאלו קיימנו חותמיו, וגובה בו כ"ז שמוציאו:

עד

1 נ"ר מחוק. שוב אינו ראי לכתוב, לפיכך צריך שיעור גדול לכתוב ע"פ צלוחית: קלף
2 כדי לכתוב פ"ש קטנה. דא"ר דדמי קרם לא עבדי מניה קשר מוכסין, אלא
3 תפילין ומוזות, ולא מיתייב בשיעורא וזקא: ד"ו לכתוב שתי אותיות, לרושם על שתי
4 חוליות של כלי, או על קרשים לזונג: כדי לכתוב צ"ו אחת. לקמן פריך: עין אחת?

5 הא לא כחלי דבב, גליד: כדי ליתן בראש

6 השפ"ש. בנקרא מקשר לה: כדי לעשות נקב

7 קטן. כלי שנותני בו כסף חי, סתם פ"ו בנות בו.

8 בגפרית, ונוקב בתוך הסתימה נקב דק להוציא

9 בו: חרסית. לבינה בתושה: לעשות פי בור.

10 שהפחת נכס בו: פטופוט. רגל למקום מושב

11 הכור, שהיו מושיבין על כן העשוי לקר, כגון

12 טרפייד לשפות הקדרה: סובין כדי ליתן ע"פ

13 בור של צורף וזה. במקום שאין פחמין, צורפין

14 וזה באש של סובין: לסוד קטנה שפכנות.

15 טופולות סיד להשיר את השיער: גמ' הכל

16 נמי ליתייב. בשיעורא וזקא: דחזו נמי לתלאי

17 דנפח וככרה: דתריק. כעין חרקי, מתוך שהוא

18 קשה פוגם את העץ: הוצא. של חלזי קל:

19 בפ"ה מצרי: וזה. העשוי מצורי קל: סיב.

20 ודילית, שגדל סביב הדקל כעין מלבוש,

21 ונכרך סביבותיו ועולה: על פי משפח.

22 אנטווייר: לסנן את ח"ן, שמעבב הפסולת

23 ותקמחים מליכנס לפי הכלי: רבב. שומן או

24 שמן: אספוגין. רקיק שנותני בתנור, וטחין

25 תחתיו אלה: ונקב שיעורא. של איסופוגין:

26 כדור. פלוטא: נ"ר חלק, שלא נכתב בו

27 מעולם: שתי אותיות. קס"ד: שתי אותיות

28 דין, דוטרין: קשר של מוכסין. לא בעי

29 גליון לבית אחיה, שאריו כולו בכפו פשוט

30 ורואה: בלונג. גליון: הבא בית אחיה לא

31 צרי. שיכול לאחוזו במקום המקח, והשטר

32 במקום הכתב: משהראו למוכס. ורואה

33 שמחל לו ראש הדקור את המכס, שוב אין

34 צריך לו, ולא חזי למדי: מאי בינייהו.

35 כלומר: במאי פליגי, ולמאי קאמר רבי יהודה

36 דצריך לו: רחמי מוכסא. קוראנ"ש, שרצין

37 אחר העוברים להעליל עליהם שלא נתנו

38 המכס. ויורה לעוברים לחזור למוכס, ומציע

39 החותם להראות לאלו, ולת"ק לא מצנע

40 ליה להכי, דכי רחמי בתריה - הדר לגבי

41 מוכס: מוכס קטן. פעמים שיש מוכס גדול

42 שטורח לו לעמוד על הגשר כל היום, וממנה

43 מוכס קטן. וזה מתחלה אינו מראה החותם

44 של מלך אלא לגדול. ולרבי יהודה צריך

45 לו, שיהי הקטן ימנענו מלעבור, ולת"ק אין

46 צריך לו - שהגדול מוסר לו סימן דברים,

47 ואומר לקטן ועובר: למוכס שני של מעבר

48 אחר. ולא לפוטרו מן המכס, אלא להראות

49 שהוא נאמן וחסוד, ואינו מברח עצמו מן

50 המכס, כדי שלא יעליל עליו לאחר זמן:

51 משפרעו. (לוח) פטור לקמיה מקרש לה:

52 מאי בינייהו. כלומר: מאי פלוגתייהו, ומה טעם

53 נותני לדבריהם: אסור לשהות שטר פרוע.

54 משום שצאמר (איוב יא) "אל תשכן באהלך"

55 עולה. הלכך: מלך לא משיי ליה לצור ע"פ

56 צלוחיתו - משום איסור. ולוח נמי לא משיי

57 ליה - שמא יליד מלך, ויחזור ויחבטנו:

58 מותר. הלכך: כי הוציא מלך - חייב, דצריך

עד

מתרצת הגמרא: **אָמַר רַב שְׁשֵׁת, מָא** – מה כוונת הברייתא במה
שאמרה שהשיעור הוא כדי כתיבת שתי אותיות, שתי אותיות של
קֶשֶׁר מוֹכְסִין, שהם אותיות גדולות.
הגמרא מתרצת באופן נוסף: **רַבָּא אָמַר**, כוונת הברייתא היא שיש
בנייר כדי כתיבת שתי אותיות דִּידֵן – שלנו, וזאת אֲחִיזָה – ומקום
חלק כדי לאחוז בו, דְּהִינּוּ – שזוהו שיעור השוה לקֶשֶׁר מוֹכְסִין,
שהמוכסים אינם משאירים מקום חלק לאחוז בו, כיון שהמקבלו
מראש הנהר אוהזו בכף ידו כשהוא פתוח ופשוט וכך הוא מראהו
למוכס.
מקשה הגמרא על תירוצו של רבא: מִיתִיבִי – הקשו בני הישיבה על
דברי רבא, שנינו בברייתא, הַמוֹצִיא נִייר מְחוּק, שאינו ראוי
לכתיבה, וְשֹׁמֵר – או שטר הלואה פְּרוּעַ, שגם הוא אינו ראוי
לכתיבה, אִם יֵשׁ בְּלוֹזֵן שְׁלוֹ – במקום החלק שלא נכתב בו, בְּדִי
לְכַתּוּב שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת, או שיש בנייר פולו בְּדִי לְכַתּוּב עַל פִּי
צְלוּחִית קְמֻנָה שֶׁל פְּלִיטוֹן – שמן אפרסמון, חֵיִיב, וְאִם לֹא, פְּטוּר.
בְּשִׁלְמָא לְרַב שְׁשֵׁת דְּאָמַר מָא – מהי כוונת הברייתא לעיל במה
שאמרה שהשיעור של נייר חלק הוא כדי כתיבת שתי אותיות, שתי
אותיות של קֶשֶׁר מוֹכְסִין, שְׁפִיר – מובן הדבר, משום שכך יש ליישב
גם ברייתא זו, שאם יש במקום החלק שיעור כתיבת שתי אותיות של
קשר מוכסים חייב. אֵלָּא לְרַבָּא דְּאָמַר שְׁכוּנַת הַבְּרִייתָא לְעִיל הוּא,
לשתי אותיות דִּידֵן – שלנו וזאת אֲחִיזָה – ומקום חלק לאחוז בו,
דְּהִינּוּ – שזוהו שיעור השוה לקֶשֶׁר מוֹכְסִין, קשה, שהרי הָבָא – כאן,
בנייר מחוק ובשטר פרוע שיש במקום החלק שלהם שיעור הראוי
לכתיבת שתי אותיות, בֵּית אֲחִיזָה לֹא צָרִיךְ – לא צריך מקום לאחוז
בנייר, שהרי יכול לאחוז בנייר במקום המחוק, ובשטר, במקום כתב
השטר. קִשְׁיָא – אכן קשה הדבר.
הגמרא מביאה מחלוקת תנאים בענין הוצאת קשר מוכסים: תִּנּוּ רַבִּנָּן
בברייתא, הַמוֹצִיא קֶשֶׁר מוֹכְסִין, עַד שְׁלֹא הִרְאָהוּ לְמוֹכֵם – אם
הוציאו קודם שהראהו למוכס העומד ליד הנהר, חֵיִיב על הוצאתו,
אבל אם הוציאו מִשְׁהִרְאָהוּ לְמוֹכֵם, פְּטוּר על הוצאתו, שמעתה
אינו ראוי לבלום. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, אָף אם הוציאו מִשְׁהִרְאָהוּ
לְמוֹכֵם חֵיִיב, מִפְּנֵי שְׁעָדִין הוּא צָרִיךְ לוֹ.
שואלת הגמרא: מָא בְּיִנְיָהוּ – במה נחלקו, ומדוע אמר רבי יהודה
שהוא צריך לו אפילו לאחר שהראהו למוכס. משיבה הגמרא: אָמַר
אֲבִי, אֵיכָא בְּיִנְיָהוּ דְּרִימִי מוֹכְסָא – המחלוקת שביניהם היא האם
דרכן של בני אדם לשמור את הקשר של מוכסים כדי להראותו
לרצים של המכס, שרצים אחרי העוברים בנהר ומעלילים עליהם
שלא נתנו מכס, רבי יהודה סובר, שדרכן של בני אדם לשמור את
השטר להראותו לרצים אלו, כדי שלא יהיו צריכים לטרוח ולחזור
למוכס שיכיר בהם אם פרעו את המכס. ותנא קמא סובר, שאין דרכן
של בני אדם לשמור את השטר לצורך זה, שהוא דבר שאינו שכיח,
הם אם יודמן שיעלילו עליהם הרצים שלא פרעו את המכס, יכולים
אף להיפטר מהם על ידי שיחזרו למוכס שיכיר בהם שפרעו את
המכס.
הגמרא מבארת את מחלוקתם באופן נוסף: **רַבָּא אָמַר, מוֹכֵם גְּדוֹל**
וּמוֹכֵם קָטָן אֵיכָא בְּיִנְיָהוּ – המחלוקת שביניהם היא במקום שיש
מוכס גדול ומוכס קטן, והיינו, שפעמים שיש מוכס גדול שממנה
תחתיו מוכס קטן, מפני שאינו רוצה לטרוח ולעמוד על הגשר שעל
הנהר כל היום, וזה שיש לו שטר מראש הנהר שאינו צריך לשלם
המכס מראהו למוכס הגדול בביתו, ורבי יהודה סובר שדרכו לשמור
את השטר כדי להראותו גם למוכס הקטן שלא ימנע אותו מלעבור,
אך תנא קמא סובר, שאינו שומר את השטר, מפני שהגדול מוסר לו
סימנים שיאמר לקטן ויניחנה לעבור.
אופן נוסף: **רַב אֲשִׁי אָמַר, הֵד מוֹכֵם אֵיכָא בְּיִנְיָהוּ** – המחלוקת
שביניהם היא אף במקום שיש מוכס אחד, ואינו צריך את השטר
להראותו לרצים או למוכס קטן, ומכל מקום סובר רבי יהודה שדרכו

שטר שיש בו חותם זה, חֵיִיב.
המוציא נִייר מְחוּק שאינו ראוי לכתיבה, שיעורו בְּדִי לְכַתּוּב ולכסות
עַל פִּי צְלוּחִית קְמֻנָה שֶׁל פְּלִיטוֹן – שמן אפרסמון. המוציא עור
בהמה שאינו מעובד כל צרכו ואינו ראוי לכתיבה, שיעורו בְּדִי
לְעֻשׂוֹת מִמֶּנּוּ תֵּיק לְקִמְעֵי, (דיוכוסטמוס בְּדִי לְכַתּוּב מוֹזוּה).
המוציא קָלָה, שיעורו בְּדִי לְכַתּוּב עָלָיו פְּרָשָׁה קְמֻנָה שְׁבִתְפִילִין,
שְׁהִיא פִּרְשַׁת שְׁמַע יִשְׂרָאֵל (דברים ו' ד-ט). המוציא דִּי, שיעורו בְּדִי
לְכַתּוּב בו שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת. המוציא בְּחוּל – צבע לעין, שיעורו בְּדִי
לְכַתּוּב בו עֵין אֲחֵת. המוציא דְּבִק, שיעורו בְּדִי לִיתֵן בְּרֹאשׁ הַשְּׂפָשָׁף
– נטר קטן. המוציא זָפֵת וְנִפְלִיית, שיעורם בְּדִי לְעֻשׂוֹת נֶקֶב – לסתום
כלי שנותנים בו כסף חי. המוציא שְׁעוּה, שיעורה בְּדִי לִיתֵן עַל פִּי
נֶקֶב קָמָן – לסתום נקב קטן שבחבית של יין. המוציא תְּרָסִית – לבינה
כתושה, שיעורו בְּדִי לְעֻשׂוֹת פִּי בּוֹר שֶׁל צוּרְפִי זָהָב – למלא את
הנקב שבתנור של צורפי זהב שבו נותנים את המפוח, כדי שיכנס בו
המפוח בדוחק. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, שיעורו בְּדִי לְעֻשׂוֹת פִּיטְפוּט – כן
שעליו מושבים את הכור של הצורפים. המוציא סוּבִין, שיעורו בְּדִי
לִיתֵן עַל פִּי בּוֹר שֶׁל צוּרְפִי זָהָב, שבמקום שאין פחמים, מבעירים
את האש בכור על ידי סובין. המוציא סִיד, שיעורו בְּדִי לְסוֹד את
הקְמֻנָה שְׁבִתְפִילִין, על מנת להשיר שער. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, שיעורו
בְּדִי לְעֻשׂוֹת בְּלָבָל – לסוד את הרכות כדי להשכיב את השיער. רַבִּי
נַחֲמִיָּה אָמַר, שיעורו בְּדִי לְסוֹד אֶנְדְּפִי.

נמרא

שנינו במשנה: המוציא חבל שיעורו כדי לעשות ידית לאחוז בסל,
ואילו המוציא גמי שיעורו כדי לעשות מתלה לנפה וכברה, ושיעור
זה הוא פחות מהשיעור הראוי לעשות ידית לסל. הגמרא תבאר
מדוע אין חייבים על הוצאת חבל בשיעור הראוי לעשות בו מתלה.
שואלת הגמרא: המוציא חָבֵל נָמִי לִיחִיִּב – גם יתחייב בשיעור מועט
שיש בו בְּדִי לְעֻשׂוֹת תְּלָאִי לְנִפְה וּלְכִבְרָה, שהרי ראוי הוא לעשות
ממנו מתלה. משיבה הגמרא: בֵּינָן דְּתַרְיִק בְּמָנָא – שהחבל, מתוך
קשיותו, עושה חריצים בכלי, לֹא עֲבָדִי אִינְשִׁי – אין בני אדם עושים
ממנו מתלה לנפה וכברה.
הגמרא מבארת את שיעור ההוצאה של דברים נוספים: תִּנּוּ רַבִּנָּן
בברייתא, המוציא הוּצִין – עלים של לולבי דקל, שיעורם בְּדִי
לְעֻשׂוֹת אוֹזֵן – ידית לֶסֶל בְּפִיפָה מְצִרִית – סל העשוי מנצרים
הגדלים סביב הדקל. המוציא סִיב – כמין חוט הגדל ונכרך סביב
הדקל, אַחֲרִים אוֹמְרִים, שיעורו בְּדִי לִיתֵן עַל פִּי מִשְׁפָּה קָמָן לְסַנֵּן
בו אֵת הַיֵּין. המוציא רַבָּב – שומן או שמן, שיעורו בְּדִי לְסוֹד תַּחַת
אֶסְפָּגִין קְמֻנָה – עוגה קטנה, וְכִמְהָ שְׁעִיעוּרָה של איספגין קטנה זו,
בְּסָלַע.

מקשה הגמרא: וְהִתְנִיָּא בברייתא אחרת, ששיעור האיספגין הוא
בְּגִרְוִנְרַת. מתרצת הגמרא: אִידִי וְאִידִי – זה וזה, דהיינו כסלע
וכגורגרת, הֵד שְׁעִיעוּרָא הוּא – הם אותו השיעור.
הגמרא מביאה את המשך הברייתא הראשונה: המוציא מוֹכֵן – דבר
רך, שיעורו בְּדִי לְעֻשׂוֹת בְּדוֹר קְמֻנָה, וְכִמְהָ שְׁעִיעוּרָא של הכדור,
בְּאִגְזוּ.

שנינו במשנה: המוציא נִייר, שיעורו בְּדִי לְכַתּוּב עָלָיו קֶשֶׁר מוֹכְסִין.
הגמרא מבארת מהו שיעור זה: תִּנּוּ בברייתא, בְּמָה הוּא קֶשֶׁר
מוֹכְסִין, שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת (שֶׁל קֶשֶׁר מוֹכְסִין).
הגמרא מקשה סתירה: וְרִמְיָנָהוּ – ואקשה סתירה ממה ששנינו,
הַמוֹצִיא נִייר חֵלֶק – שלא נכתב בו מעולם, אִם יֵשׁ בוּ בְּדִי לְכַתּוּב
עָלָיו שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת, חֵיִיב, וְאִם לֹא, פְּטוּר, ומשמע שהשיעור הוא
כדי כתיבת שתי אותיות שלנו, ולא כמו שמשמע בברייתא הקודמת
שהשיעור הוא כדי לכתוב שתי אותיות של מוכסים שהן גדולות
יותר.

הוציא המלוה את השטר 'עד שלא פרעו', כלומר שהלוה אינו טוען שפרעו, חייב, אבל אם הוציאו 'משפרעו', כלומר שהלוה טוען שפרע את החוב הכתוב בשטר, אין המלוה חייב על הוצאתו, מפני שאינו ראוי לכלום. ורבי יהודה חולק וטובר שגם אם טוען הלוה שפרע את החוב הכתוב בשטר יכול המלוה לגבות את חובו בשטר זה, ולכך חייב על הוצאתו.

אופן נוסף בביאור מחלוקתם: **רַבָּא אָמַר, דְּכּוּלִּי עֲלָמָא** – הכל מודים ב**מִזְדָּה בְּשֹׁטֵר שֶׁכֶּתְבוּ, שֶׁצִּירִיף הַלּוֹה לְקַיְימוֹ** ולהודות שלא פרעו, ואם טוען הלוה שפרעו אין חייבים על הוצאת השטר, כיון שאינו ראוי לכלום, ומדובר בשטר מקיים, **וְהָכָא בְּכּוּתְבִין שׁוֹכֵר קְמִיפְלָגִי** – וכאן בברייתא נחלקו תנא קמא ורבי יהודה האם כשטוען המלוה שאבד לו השטר, חייב הלוה לפרעו, והמלוה יתן לו שובר על הפרעון, או שיכול הלוה לומר שאינו רוצה לקבל שובר שיהא צריך לשמרו כל ימיו שלא יאבד ושלא יאכלוהו העכברים, ומה ששינוי בברייתא 'משפרעו', היינו שהוציאו המלוה בשבת לאחר שפרעו הלוה. **תֵּנָא קָמָא סָבֵר, כּוּתְבִין שׁוֹכֵר** – המלוה יכול לכופף את הלוה לקבל ממנו שובר על הפרעון ולא את השטר, וממילא, לא צריך המלוה את השטר לאחר שנפרע, ולפיכך פטור אם הוציאו. **וְרַבִּי יְהוּדָה סָבֵר, אֵין כּוּתְבִין שׁוֹכֵר** – אין המלוה יכול לכופף את הלוה שיקבל ממנו שובר, אלא הלוה יכול לכופף אותו שישחיר לו את השטר, וממילא, צריך המלוה את השטר כדי להחזירו ללוה, משום שאם לא יחזירו לו, יתבע הלוה שישביב לו מה שפרעו, ולפיכך חייב על הוצאתו.

אופן נוסף בביאור מחלוקתם: **רַב אֲשֵׁי אָמַר**, תנא קמא ורבי יהודה נחלקו באופן שהוציא הלוה את השטר לאחר שפרע את החוב והחזירו לו המלוה, ומה ששינוי בברייתא המוציא שטר חוב 'משפרעו' היינו שפרע הלוה את החוב ונטל את השטר, תנא קמא סבר שפטור מכיון שאינו צריך לשטר, ורבי יהודה סבר שחייב **מִפְּנֵי שֶׁצִּירִיף לַשֹּׁטֵר לְהִרְאוֹתוֹ לְכַעַל חוֹב שֵׁנִי** – לאדם אחר שהוא רוצה ללוות ממנו, **וְרַבָּא רַבִּי חִזְיִי נְבָרָא דְּפִרְעֵי אָנָּא** – שרוצה לומר לו, ראה שאדם נאמן אני שפרעו חובותיו.

שינוי במשנה: המוציא עזר, שיעורו **כְּדִי לַעֲשׂוֹת כּו'** תיק לקמיע. הגמרא דנה בשיעור העזר שחייבים על הוצאתו: **בְּעָא מִינֵיהּ רַבָּא מֶרֶב נַחֲמֵן, הַמוֹצִיא עוֹר מַעֲבֹד, בְּכֻמָּה שִׁיעוּרוֹ לַהֲתַחֲיִיב עַל הוֹצָאתוֹ. אָמַר לִיה רַב נַחֲמֵן, בְּדַתְנָן** – כמו ששינוי במשנתנו, המוציא עזר, שיעורו **כְּדִי לַעֲשׂוֹת מִמֶּנּוּ תִּיק לְקַמִּיעַ**.

[עוד שאל: **הַמַּעֲבֹד**, על ידי מליחתו, בְּכֻמָּה שִׁיעוּרוֹ לַהֲתַחֲיִיב עַל מִשּׁוּם מַלְאכַת מַעֲבֹד. אָמַר לִיה רַב נַחֲמֵן, לֹא שָׁנָא – אינו שונה מהשיעור שחייבים עליו לענין הוצאה, שהוא כדי לעשות תיק לקמיע].

עוד שאל: המוציא עזר העומד לְעַבְדּוֹ, ועדיין לא עיבדו, בְּכֻמָּה שִׁיעוּרוֹ לַהֲתַחֲיִיב עַל הוֹצָאתוֹ. אָמַר לִיה רַב נַחֲמֵן, לֹא שָׁנָא – אינו שונה מהשיעור שחייב על הוצאת עזר מעובד, שהוא כדי לעשות תיק לקמיע.

רב נחמן מביא ראייה לדבריו: **וּמֵנָּא תִּמְרָא** – ומנין למדתי לומר כן, שער שאינו מעובד שיעורו כעזר מעובד, בְּדַתְנָן במשנה (להלן קה). **הַמְלָלָן** – המכבס את הצמר במים, **וְהַמְנַפֵּן** – מפריד בידו את חוטי הצמר זה מזה, **וְהַצּוֹבֵעַ** אותו, **וְהַמְזוּחַ** – העושה ממנו חוטים, **שִׁיעוּרוֹ לַהֲתַחֲיִיב מִשּׁוּם מַלְאכַת אֱלֹהִים הוּא בְּמִלָּא רֹחֵב הַסֵּיט בְּפֹל** – פי שנים מהרווח שיש בין האצבע לאמה כשמרחיבן, שאם ליבן או ניפץ או צבע או חוטי ארוך כשיעור הזה חייב. **וְהַאֲרִיג שֵׁנִי חוּטִין** – המכניס שני חוטי ערב בתוך חוטי השתי, **שִׁיעוּרוֹ לַהֲתַחֲיִיב מִשּׁוּם אֲוִיר הוּא אֵיךְ בְּרוּחַ הַבַּגְד בְּמִלָּא רֹחֵב הַסֵּיט (בְּפֹל)** – כמו הרווח שיש בין האצבע לאמה כשמרחיבן. ומכך שהמלכן והמנפץ חייבים בשיעור שחייב הטווה, **אֱלָמָא** – מוכח ש**כִּינֵן דְּלִמְזוּיָה קָאִי שִׁיעוּרָא בְּמִזְוִי** – כיון שהצמר עומד לטויה שיעורו לענין כל המלאכות הנעשות בו כצמר טווי, **הָכָא נָמִי** – גם כאן בעזר שאינו מעובד, **כִּינֵן דְּלַעֲבָדוֹ קָאִי שִׁיעוּרוֹ בְּמַעֲבָדוֹ** – כיון שהעזר עומד

לעיבוד שיעורו בעזר מעובד. עוד שאל: **וְעוֹר שֶׁאִינוּ מַעֲבֹד שְׁלֹא עוֹמֵד לְעַבְדּוֹ, בְּכֻמָּה שִׁיעוּרוֹ לַהֲתַחֲיִיב עַל הוֹצָאתוֹ. אָמַר לִיה רַב נַחֲמֵן, לֹא שָׁנָא** – אינו שונה מהשיעור שחייב על הוצאת עזר מעובד, שהוא כדי לעשות תיק לקמיע.

רבא מקשה על רב נחמן: **וְלֹא שֵׁנִי** – וכי אין חילוק בין המוציא עזר **מַעֲבָד לְמוֹצִיא עוֹר שֶׁאִינוּ מַעֲבָד, אִתִּיבֵיהּ** – הקשה רבא לרב נחמן, שינוי בברייתא, **הַמוֹצִיא סְמִנִין שֶׁל צֶבַע שְׂרִינִין בְּמִים, שֶׁכֶּבֶר רֹאוּיִם לְצִבּוּעַ בָּהֶם, שִׁיעוּרָם כְּדִי לְצִבּוּעַ בָּהֶן דְּוִנְמָא** – לצבוע מעט צמר ולהראותו כדוגמא ללוקח לדעת אם רוצה צבע זה, והוא כאותו שיעור צמר הנצרך לִאֲרָא – לסתום את פי הקנה שבו נותן את חוט הערב. **וְאִילוּ בְּסִמְנִין שֶׁאִינוּ שְׂרִינִין בְּמִים, הֲנֵן בְּמִשְׁנָה (להלן פט); הַמוֹצִיא קְלִיפֵי אֲנָזִים** – קליפה לחה הגדלה על קליפת האגוז בעודו לח, **וְקְלִיפֵי רְמוּנִין, סְטִים** – מין צמח שמוציאים ממנו צבע אדום, שכל אלו עומדים לשירותם במים לעשות מהם צבע, שיעורם שיהא ראוי לעשות מהם צבע **כְּדִי לְצִבּוּעַ בָּהֶן בְּגָד קָטָן (לְפִי) סְכָכָה** – בגד קטן שנותנת הנשים באמצע הכיסוי שעל ראשיהן. והוא שיעור גדול יותר מכדי לצבוע דוגמא לאיירא, ומוכח ששיעור הצבע שאינו מוכן גדול משיעור הצבע המוכן, וממילא, גם לגבי המוציא עזר יש לומר, שער שאינו מעובד שיעורו גדול מעזר מעובד, ולא כרב נחמן שהשוה ביניהם.

מתרצת הגמרא: **הָא אִתְמַר עֲלָה** – הרי כבר נאמר על משנה זו טעם החילוק בין סממני צבע המוכנים לשימוש, לסממנים שאינם מוכנים לשימוש. **אָמַר רַב נַחֲמֵן אָמַר רַבָּה בְּרַבִּי אֲבוּהִי, לְפִי שֶׁאִין אָדָם מוֹרֵחַ לְשִׁירֹת שִׁיעוּר מוּעַט שֶׁל סְמִנִין הָרֹאיוּיִם רַק לְצִבּוּעַ בָּהֶן דְּוִנְמָא** כשיעור הנצרך לִאֲרָא, ולכן כשעדיין אינם שרויים, אינם חשובים בשיעור מועט זה, אבל בעזר, אדם טורח לעבדו גם בשיעור הראוי לתיק לקמיע, ולכן אף כשאינו מעובד חשוב הוא בשיעור זה.

רבא מוסיף להקשות לרב נחמן: **וְהָרִי הַמוֹצִיא וְרִעּוּנֵי נִינְהָ, דְּמִקְמִי דִּירְעִינְהוּ** – שלענין הוצאתם קודם וריעתם הֲנֵן בְּמִשְׁנָה (להלן צ). **וְרִעּוּנֵי נִינְהָ שִׁיעוּרָם פְּחוּת מִכְּגוּרְגֵרָתָהּ, רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בִּתְרִיא אָמַר**, אפילו אם לא הוציא אלא **הַמְשָׁה** זרעונים חייב. **וְאִילוּ בְּתֵר** דִּירְעִינְהוּ – לענין זרעונים לאחר שנורעו הֲנֵן בְּמִשְׁנָה (להלן פ); המוציא **זָבֵל וְחוֹל הָדָק**, שיעורו הוא **כְּדִי לְזַבֵּל בּוֹ קִלְח אֶחָד שֶׁל כְּרִיב, דְּכָרִי רַבִּי עֲקִיבָא, וְהַכְּמִים אֲוִמְרִים**, שיעורו הוא **כְּדִי לְזַבֵּל כְּרִישָׁא**, ומוכח, שלאחר הזריעה השיעור קטן יותר מלפני הזריעה, ואפילו זרע אחד חשוב הוא, ואם כן גם לגבי המוציא עזר, יש לומר שער מעובד שיעורו קטן מעזר שאינו מעובד, ולא כרב נחמן שהשוה ביניהם.

מתרצת הגמרא: **הָא אִתְמַר עֲלָה** – הרי כבר נאמר על משנה זו טעם החילוק שבין המשניות, **אָמַר רַב פֶּפְא, הָא דִּירְעֵי** – המשנה העוסקת בהוצאת זבל שמתבאר בה שזרע אחד חשוב הוא, מדברת בזרעונים שנורעו, **וְהָא דִּלֹא דִירְעֵי** – המשנה העוסקת בהוצאת זרעונים שמתבאר בה שהשיעור הוא פחות מכגורגרת, מדברת בזרעונים שעדיין לא נורעו, ולכך אין המוציא מתחייב על הוצאת זרע אחד, **לְפִי שֶׁאִין אָדָם מוֹרֵחַ לְהוֹצִיא נִימָא** – גרעין אחת לזריעה, משום שמלאכת הזריעה יש בה טריחה גדולה ואין אדם טורח לזרוע גרעין אחד בלבד, לכן, קודם הזריעה אין גרעין אחד חשוב. אבל בעזר, אדם טורח לעבדו גם בשיעור הראוי לתיק לקמיע, ולכן אף כשאינו מעובד, חשוב הוא בשיעור זה.

רבא מוסיף להקשות לרב נחמן: **וְהָרִי טִיט, דְּמִקְמִי דִּלְיִנְגְלִיָּה** – שכשעדיין לא גיבלו במים תֵּנָא בברייתא, מוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי שְׁמַעוֹן, בְּמוֹצִיא שׁוּפְכִין – מים סרוחים לְרִשּׁוֹת הַרְבִּים, שִׁשְׁיִיעוּרָן כְּרִבְעִית, שבפחות מזה אינם ראויים לכלום, **וְהוּיִין [כָּה] – ונשאנו ונתנו בדברי ברייתא זו (לעיל עח), שׁוּפְכִין לְמֵאָה חֲזוּ – למה הם ראויים, וְאָמַר רַבִּי יְרֵמְיָה, רֹאוּיִם הֵם לְזַבֵּל בָּהֶן אֶת הַטִּיט. הרי שאין הטיט חשוב אלא אם כן יש בו שיעור שצריך לגבל ברביעית**

שבת. פרק שמיני - המוציא יין דף עט עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזלץ) רש"י תוספות

1 עד שיאמר 'פרעתי' ו'לא פרעתי', כלומר: עד שלא אמר 'פרעתי' - חייבו, משאמר
2 'פרעתי' - פטור. דבשל לה: דכיון דלא **עלמא צדיק** לצינו, והבא בפירו' ולא פרעו ממנו
3 קאמר, ובשטר מקדישין עלמא אסור לשחוח שטר פרוז: וה**קא** **גבותין** **שובר**
4 **קא מפליג**. ונ"ח קורין: ת"ק סבר אלא חובלין שובר על שטר פרוז, שאהא מצריכו לשמור
5 שוברו מן העכברים. אלא מחזיר לו ושוטרו

6 וְאָסוּר לְהִשְׁחֹתוֹ. וְר' יְהוּדָה סָבַר בּוֹתְבִין שׁוֹבֵר, 7 וְעַל יְדֵי שׁוֹבֵר מוֹתֵר לְשֹׁחֹת שְׂטֵר פְּרֻעַ לְצוֹר 8 ע"פ צְלוּחֹתוֹ. וְלֹא הֵיכָא, דְּכִיּוֹן דְּאָסוּר 9 לְשֹׁחֹת שְׂטֵר פְּרֻעַ – אֲפִילוּ עַל יְדֵי שׁוֹבֵר 10 נִמְי אֲסוּר לְהִדְרֹתוֹ, שְׂמָא יֵאבֵד הַשְׁחֹרֵב קֹה 11 חוּר וְגוֹבֵה בּוֹ. וְעוֹד, לְרַבֵּי יְהוּדָה "אֵין בּוֹתְבִין 12 שׁוֹבֵר" שְׂמַעֲיִין לִיה בִּבְבָּא בְּתָרָא (דָּף קעג), 13 תַּנְּקוּ: מִי שְׂפָרַע מִקְצֵת חוֹבֵר, ר' יְהוּדָה אָמַר: 14 חֲלִילֵה, רַבִּי וְסִי אָמְרוּ: וְכָתוּב שׁוֹבֵר, וְהִ"ג: תִּסַּךְ 15 סָבַר בּוֹתְבִין שׁוֹבֵר. וְהָכִי קָאָמַר: מִשְׁפָּרַע לֹה 16 וְהוֹצִיאָו מִלְּחָה בְּבִשְׁת – פְּטוּר, שְׂאִינוּ צִירִין לֹא 17 וְאִי אִמְרֵת בִּין דְּרִיאָא צִיר ע"פ צְלוּחֹתוֹ חוּר. 18 דְּבַעֵי אֲהֲדִירָא לְלֹחָה – לֹא מִשְׁהִי לִיה, שְׂמָא יָבֹא 19 לִידֵי מִלְחָה וְחִסּוֹר וְתִבְעָנָה. וְאִי נִמְי לֹא מִתְּדַר 20 לִיה מִלְחָה – לֹא אִכְפֵּת לִיה לְלֹחָה, דְּמִלְחָה 21 תַּחַב לִיה לְלֹחָה שׁוֹבֵר עֵילוּיָה. וְרַבֵּי יְהוּדָה סָבַר: 22 אֵין בּוֹתְבִין שׁוֹבֵר. אֲחֵרָא הִלְכָּךְ צִירֵי הוּא הַמְלָכָה 23 דְּבַעֵי אֲהֲדִירָא, וְאִי לֹא מִתְּדַר לִיה – חוּר

וְתוֹבַעוּ לוֹ מִזֶּה שִׁפְרָעוּ. דָּלָא סְגִי לִיהַ בִּשְׁבוּרָה, 15
דְּצָרִיר לְשׁוּמְרוֹ מִן הַעֲבָרִים: רַב אִשִּׁי אִמֶּה. 16
פְּלוּתִיָּהּ: כִּשְׁהוּצִיאָא לִיהַ הוּא. וְגַם הוּא 17
צָרִיר לוֹ דְּקָאָר – וְדֹאֵי לֹא לְצוּר, דְּמִשְׁמַם 18
סְלִימַת פִּי, לְחֻלּוֹת מִשְׁחֵי לִיהַ, שְׁמָא 19
יָבֵא לִיד הַמְּלֹכָה. אָלֵא מִשְׁחֵי לִיהַ לְהִרְאֻתוֹ 20
לְשֹׂאֵר בְּעָלֵי חֻבּוֹת, וְלַהֲתַחֲלֵל שְׂהוּא פּוֹרַע 21
חֻבּוֹתֵיהּ: הַמוּצִיא עוֹר בְּכַמָּה. מִשְׁמֹם דְּבָעֵי 22
לְמִיבַעֵי מִינֵיהַ הֵנָּךְ בְּעֵי אֲחֻרְיָתָא, בְּעָא 23
מִינֵיהַ הָא, וְאָפַּע עַב גַּב דְּמַתְנִי: הִיא: לְעַבְדָּה. 24
עוֹר הַקּוֹמֵד לְעַבְדוֹ, וְדִרְצִין לֹא עַבְדָּה, בְּכַמָּה 25
שִׁיעוֹר הוּצִיאָתָּה? הַמְּלָכִין. צִמְר: סִיב. כְּדִי 26
הַפְּרַשׁ אֲצַבַּע מִהֶאֱמָה: כְּפֹל. שְׁנֵי סִיסִין: 27
אִמֶּה. כִּיּוֹן דְּמִנּוּפִין וּמְלָכִין לְטוּרִיָּה קָאֵי, 28
שִׁיעוּרֵיהַ כְּטוּרֵיהּ: שְׁלֹא אִינוּ עוֹמְדִין 29
לְעַבְדָּה. דְּוִקְנָא: כְּלוּמַר: מַעֲט, בְּעֵדֵי שְׁמַרְצִין 30
לְדוּקְנָא. לִזְמִיר: רוּעָה אַתָּה בְּהוּ? לֵאמֹר: 31
וְהוּא כְּשִׁיעוֹר הַצָּרִיר לֵאמֹר שֶׁל גְּרֵדִי, 32
לְסֻתּוֹם פִּי קָהָה שֶׁקָּעִית הָעָרֵב נִתְּנָהּ בּוֹ: 33
קְלִיפִי אֲנִיּוּם. קְלִיפָה לַחַם שֶׁעַל קְלִיפֵי רֵאגוֹ: 34
כְּטִים. וְשׂוּדָא: פּוּחָה. וְחֻרְצִיא: פִּי כְּבָהָה. 35
קוּפִי. וְתוֹחֲנִין כְּנֹד בְּמִאֲמַעְיָתָה, וְהֵאֵי שִׁיעוּרָא 36
נִפְשִׁי: שְׁאִין אִים מוֹרֵחַ כִּי, וְאִם כֹּא לְשׁוֹרְתָה 37

47 שוֹרָה כִּדִּי פִי סִבְכָּה. אֲבָל עוֹר טוֹרָה אֶדָם לַעֲבֹד כִּדִּי קָטִיעַ. וּמַעֲבֹד נָמִי, פֶּחָח
 48 חֶשׁוֹב: **כִּרְיִשָּׁא**. קְפֻלוּט: **הָא אִיתְמַר עָלָהּ**. לִקְמֹן בְּפֶרֶק "רַבִּי עֲקִיבָא" מִתְרָץ לָהּ רַב
 49 קָמַח וּמֵיִם: **עֲשִׂין**. מִתְקַנֵּי אוֹרוֹ בַּשְּׁחִיתָ עֲפָצִים, כְּמוֹ שֶׁעוֹשִׂין כָּאן בַּשְּׁחִיתָ קֵץ
 50 רוֹבַע לִיטְרָא שֶׁל פּוּמְבִּיזְיָא. דֶּרֶךְ הַסּוֹתְרִים לְצוֹר מִשְׁקֹלָתָ שֶׁל עוֹפֶרֶת כִּדִּי שֶׁל
 51 לְצוֹר מִשְׁקֹלָתָ: **כִּתְבוּב גָּט**. וְחָנָן (גִּטִּין דַּף פה). גּוֹפֹל שֶׁ גֵּט – הִרִי אֶת מוֹתָ
 52 כּוֹ. אֶלְמָא: שֶׁעוֹר דָּאֵין מַעֲבֹד נָפִישׁ: **כִּבְשִׁירָא**. לֹחַ כְּמוֹ שֶׁהוֹשֶׁטָה. בְּשִׁירָא – בְּשִׁירָא
 53 דְּחוּי לַעֲבֹד – הוּא כְּמַעֲבֹד: **שִׁשָּׁה עַל שִׁלְשָׁה לְטוֹמְאָה מוֹתְרָה**. אֲבָל לְמוֹעַד
 54 חֲמִשָּׁה טַפְחִים בְּעִינֵין, וְיִתְנִיחֵין מוֹקֵין בְּמַעֲבֹד: **כִּטְרוּסְכֵּלָא**. מִבְּשִׁלֹּם בְּרוּתְחִין וְזוֹת

יש לו שובר, ולכן משפר - פטור, דאין זקוק
 חסר משמע שעדיין לא נכתב השובר. וקשה: דהרי
 שובר: **חזי** דגברא דפרע אנא. כרב אשי תניא
 ממוציא שטר פרוע כל שהוא חייב, מפני שמשמרו
 לבעל חוב. ולשאר אמוראי קשה. לרשב"א:

אלמא כיון דלטוויה קאי. הוה ליה למענט:
כיון דלאריגה קאי(ג), שהוה רחוק
זוטר. אלא, שמוא לאו ברלווה קיימי לאריגה:
ברי לכתוב עלוי אתו הגנט. סבירא ליה כרבי
אליעזר, דאמר: דעמי מסיירה ברת. דלך
מאיר אין כותבין על הדפתרא. דתנן בגטין (דף
כא): אין כותבין על נייר מחוק ועל הדפתרא,
וחכמים מכשירין. ואמר בגמ': מאן חכמים - ר'
אליעזר. ודבאם פין, בקוטרס דשיעורו אין קטן
מבולק, ורשען אשכחון דקלף כרי לכתוב על
פרשה קטנה שבתפילין. ונייר דרעע טפי - שיעורו
לכתוב עלוי קשר מוכסין. וטעמא, דקלף שהוא
חשוב - אין מצינעין אותו לקשר מוכסין, וכן יש
לפרש כאן: **וקתני** מיהא כדי לצור ואמר
אביי. קשה ליה: דלא הוה ליה לארתי מילתא
דאביי הכא!

קלף

אֵינִי שְׂרֹוּי, תֵּנִן: קָלִיפִי אֲגָזִים וְקָלִיפִי
הָאֵת אֵתְמֵר עָלֶיךָ, אָמַר רַב נַחֲמָן אָמַר
הוּא דוֹנָמָא לֵאדָּרָא. וְתֵרִי וְזִרְעוּנִי גִינְתָּה,
וְדִירָה בֵּן בְּתִירָא אֹמֵר: חֲמִשָּׁה, וְאִילוּ
הַדְּבָרִי רַבִּי עֲקִיבָא, וְחֻכְמִים אֹמְרִים:
עַיִן, הֵא – דִּלָּא זִרְעֵי, לִפִּי שְׂאִין אָדָם
הַתֵּנָּא: מוֹדִים חֻכְמִים לְרַבִּי שְׁמַעוֹן
בֶּן לִמְאִי חוּזָא? וְאִם יִרְמִיָּה: לְגַבַּל בֶּהֱן
בִּי בּוֹר! הֵתָם נָמִי בְּדָמָרְוִן: לִפִּי שְׂאִין
מֵר רַבִּי חִיָּיא בַר אֲמִי מִשְׁמִיחָה דְּעוּלָא;
דִּלָּא מְלִיחָ וְדִלָּא קִמְחָ וְדִלָּא עֲפִין.
מִשְׁקֻלָּתָ קִטְנָה. וְכִמְהָ? אָמַר אַבְיִי:
עֲפִין, וְכִמְהָ שִׁיעוּרָא? בִּדְתַנּוּ: עוֹר כְּרִי
וְרֹדֶף כְּרִי לְכַתּוֹב עָלָיו אֶת הַגִּטָּה. קִטְנִי
עָא דְּפִמְבְּרִיתָא! הֵתָם – בְּבִשְׁוִילָא.
ה' עַל ה', מִפֶּן ו' עַל ו', בִּין לְמִדְרָם
שִׁיעוֹר לְהוֹצָאָה! הֵהוּא בְּקוֹרְטוֹבְלָא.

קלף

יין: וְיָאֵלֶּיךָ בְּתֵר הַדִּירָעִינָהּ תִּנּוֹן, דְּקָלָח אַחַד
 שֶׁ. שְׂאֵן לֵה שׁוֹם תִּיקֵן: קִבְּיָהּ. מִשְׁחֵן אוֹתוֹ
 הַחֲצֹצֶת שֶׁבֶת: רִבְעָא, דִּרְבְּעָא דְפִינְקִיבִירְתָּא.
 וּנְפִתָּה מֵאֵלֶּי: קִמְעֵי. בְּצִיר שִׁיעוּרִיהָ מִכֵּד
 זִמְזוּמָא. וְשִׁיעוּר זֶה קָטָן מִכּוֹל: וְקִתְּנֵי מִיֵּת
 זִיז לְעִבְרָה. אֲבָל יֵשׁ – חֲזִי לְעִבְרָה. וּכְיוֹן
 שֶׁיֵּשׁ לְחֻצוֹת שֶׁבֶת. אֲמַלְמָא שֶׁיֵּשׁ מַעֲבָד
 דְּזִרְרָא פּוֹרְשְׁטוּוֹיִל וְנִגְשׁוּת, וְלַעֲשׂוֹתָ שׁוֹלָחַן:

קלף ודוכסוסטוס ג' גיל הוא עור שלם, אלא שהשירו השעיר, והיינו דאמר בריש בבא בתרא (דף ג.) גיל – אבני דלא משפין. אלמא: שאינו מתוקן קרי גיל. וכשחולקין אותו לשנים, אותו שכלפי שיער קרי קלף, וכלפי בשר – הוא דוכסוסטוס. ואומר ר"ת: בדלשון יון קורין לבשר סוסטוס, ודוך פ"י מקום, כמו דוך פלן, לכך קרי ליה דוכסוסטוס.

כלומר: מקום בשר. וקלפים שלנו יש להן דין קלף, ובתבין עילין ס"ת תפילין ומוזות לצד בשר. ודלא כאומר שקלפים שלנו הם דוכסוסטוס, לפי שמגרין האומנין המתקנים אותן קליפתן העליונה, ונשאר הדוכסוסטוס, דא"כ – הדך בתבין עליהם תפילין, דמסקין הבא דתפילין דוקא על הקלף. וי"מ: דקלף ודוכסוסטוס אינם מעופצים. וקשה דא"כ, פסול לכתוב עילין ס"ת(ב) ותפילין ומוזות, דבעינן ספר ולהכי פסול במסכת מגילה (דף יט: ושם) לכתוב מגילה על הדפתרא – משום דנקראת ספר, ולקמן משמע דכשרין. וא"ת: קלפים שלנו דלא עפיצין, היכי מיתבשרי? ואומר ר"ת: דתיקון שלנו חשיב כעפיצין. וכן משמע ב"הקומץ רבה" (מנחות לא.), דקאמר: קרע הבא בב"ג(ו) יתפור, ב"ג – אל יתפור. ותניא אידך: בשלש יתפור ב"ג אל יתפור. ולא פליגי, הא דעפיצין הא דלא עפיצין, אלמא: ס"ת כשר בלא עפיצין, והיינו בתיקון טוב כשלנו. ובפ"ק קמא דגישין (דף יא.) גבי שטר: והא בעינן דבר שאינו יכול להחזיקה? ומשני: דעפיצין משמע דלא עפיצין – יכול להחזיקה, ופסול ואנן סהדי דשלנו אינו יכול להחזיקה, אלמא: חשוב כעפיצין: **והא** מדרקני סיפא כו'. הוה מצי למיפרך ברייתא גופא רישא לסיפא, ומשמע דאמנותי' מהדר לפרכי. ואומר ר"י: דכן מצינו ב"המפקד" (ב"מ דף לו.) גבי: ודמי גול אגול כו', דברי רבי טרפון. ממאי דמתני' ר' טרפון היא, מדרקני עולה דהדיא כו'. והוה מצי למיפרך הנהו תרתי אהודי, ופרך אמנתין ד"המפקד": **תנן** קלף כדי לכתוב עליו כו'. אין לפרש דהכי פריך: מודקט קלף – מכלל דוכסוסטוס לא, דא"כ, לעיל דמשני מאי מוזות – מוזות שבתפילין, אכתי תקשה ליה מתניתין דקני קלף, ומשמע ואל דוכסוסטוס, וברייתא נוגת שיער לדוכסוסטוס בקלף אלא הכא סמך אברייתא דלעיל: **אידי** ואידי אמזוהא הא דכתבה כו'. וא"ת: אמאי לא קאמר אידי ואידי אתפילין, קלף במקום שיער ודוכסוסטוס במקום בשר? ויש לומר: דניחא ליה לקיזמי לשינא קמא דשני אמזוהא. וה"ה דה"מ למימר אידי ואידי אתפילין: **ורבי** ואני מכשיר. וא"ת: ואי סבר רב ברבי אחאי, לימא נמי קלף הרי הוא כדוכסוסטוס! וי"ל: רב מפרש דרבי אחאי לא מפרשה אלא אתפילין: **אלא** לאו אתפילין.

והא דקתני "כתבה" לשון נקבה – היינו מוזות שבתפילין: **תפילין** אגיל מי כתבין. וא"ת: הא דתנן בפ"ק דמגילה (ד' תז) אין בין ספרים לתפילין ומוזות אלא שהספרים נכתבים בכל לשון, ותפילין ומוזות אין נכתבות אלא בלשון אשורית. אמאי לא קתני נמי שתפילין ומוזות אין נכתבין על הגיל? ואומר ר"י: דלא קתני לה משום דלא מיפסלי בגויל אחד טעמא, אלא משום שזו דינו בקלף וזה דינו בדוכסוסטוס. אבל הא דכתבתי אשורית – הוי מחד טעמא, כדרישין התם בגמרא "והיו – בהוויתן יתו. ועתה: דאפי' עצמן אינן שוין, שוין על הקלף וזה על הדוכסוסטוס. ומיהו קשה: דהוה מצי למיתני שהספרים נכתבים על הגיל? ודוקא על גיל? ודאמר נייך שאינו מחוק, דדוקא על גיל? ודאמר נייך שאינו מחוק נמי ליפסול בספר תורה כדפסלינן מגילה דסוטה משום דכתיב "בספר" ונראה דנייר נמי דקתני במגילה ודסוטה – היינו במחוק, ואף על גב דלא פריש. כדאשכחן הכא גבי ספר תורה דקתני נייך סתם, ומיירי במחוק, כדאמרין במסכת סופרים: **הא** מורידין עושין. אע"ג דפרשת "והיה אם שמוע" רחוק מפרשת שמע עושין דקאמר, היינו שאם פרשת שמע כתובה בסוף העמוד יכתוב אחריה "והיה אם שמוע" בגליל. ואם היה פרשת "והיה אם שמוע" בראש העמוד יכתוב למעלה בגלילן פרשת שמע: **השתא** דאיתת להכי כו'. ואומר ר"י: דמילתיה דרב סתמא נשנית בבית המדרש, דקלף ודוכסוסטוס שוים. והיה סבור בתחילה דלענן תפילין קאמר, ולא מצי קאי עד דמסקי השתא דלענן מוזות קאמר. והא דתניא לעיל שניה בזה וזה – פסול, אידי ואידי אתפילין, וסוגיא ד"הקומץ" אולא כפי מסקנא דשמתין: **אות**

דוכסוסטוס. קלף שניטל קליפתו העליונה: מוזות. שמע והיה אם שמוע: **שבתפילין**. דהקם ד' אגרות לד' פרשיות, ושיער בחד מיניהו דהיינו שמע קטנה שבחם: **מטמאות את הידים**. לענין תרומה, כדאמרן ב"ח דבר בפ"ק (דף יד.) קציצה. הוא הדפוס של עור שחתוך לד' בתים כמין בית יד של עור והאגרות בתוכן: **במוזות**. הן האגרות שהן בתוך הבתים: **והא מדרקני סיפא**. דהדיא דלעיל קלף כדי לכתוב בו, מכלל דרישא כו', וקשיא: רישא אסיפא: שיעורין. של כל אחד בכמה: **כדי לכתוב עליו מוזות**. אדוכסוסטוס קאי דלא חזי לתפילין, וסיפא פריש קלף כדי לכתוב פרישה קטנה שבתפילין: קלף **אין** דוכסוסטוס לא. הוי כשיעורא וזקא כי האי אלא בכדי לכתוב ב' פרשיות דמוזות, ואי דוכסוסטוס חזי לתפילין הוה ליה לשעוריה כשיעור וזקא דתפילין: **למזוה**. מצינו מן המוכתר קלף בעינין, וסתמא דכל איניש מצינו מעלייתא עבדי. הלכך לא מצנע דוכסוסטוס לתפילין, וד"ל אין מצניעין כמזהו: **למוזות**. אם כתבה על הקלף: **הא דכתב אקלף אפילו במקום שיער**. וכי' במקום בשר. דהילכתא: מוזות במקום שיער. והא דכתבה אדוכסוסטוס במקום בשר: רבי **אחי** מכשיר. ורב מוקי לד' אחי אתפילין דכתבן על דוכסוסטוס, ואמר כותיה: נייך. של עשבים: **גויל**. מעובד בעפצים: **פסיוני** ליה. לרב: **פיוציא** כו'. ורישא דברייתא: תפילין של יד עושין אותן של ראש, ואותן של ראש אין עושין אותן של יד, לפי שאין מורידין בו: **ס"ת** שקלה. אין מחתכין ממנה יריעה שפרשיות שמע והיה אם שמוע בתוכה, לקובען במוזות: **דכתיבי**. הנך תפילין אמאי? לאו דכתיבי **אדוכסוסטוס**. שהוא כשר למוזות, הלכך: **הא מורידין – עושין**: **השתא דאיתת להכי**. דמוזות אקלף כשרה: **לא תימא**. במילתיה דרב: דוכסוסטוס הרי הוא כו'.

דבי מנשה; **דתנא דבי מנשה**: כתבה על הנייר ועל המטלית – פסולה, על הקלף ועל הגויל ועל דוכסוסטוס – כשרה. 'כתבה' מאי? אילימא מוזות – מוזות אקלף מי כתבין? **אקלף לאו – תפילין**. וליטעמיה, תפילין אגיל מי כתבין? **אקלא**, כי תנא היהי – בס"ת. לימא מסייע ליה: **פיוציא** בו תפילין שכלו וספר תורה שכלה – אין עושין מהן מוזות, לפי שאין מורידין מקדושה חמורה לקדושה קלה. **טעמא** – דאין מורידין, הא מורידין – עושין. דכתיבא אמאי? לאו דכתיבא אדוכסוסטוס? לא, דכתיבא על הקלף. ומוזות אקלף מי כתבין? אין; **והתנא**: כתבה על הקלף על הנייר ועל המטלית – פסולה, אמר רבי שמעון בן אלקעזר: רבי מאיר היה בותבה על הקלף, מפני שמשפתפרת. **השתא דאיתת להכי** – לרב נמי לא תימא "דוכסוסטוס הרי הוא כקלף" אלא אימא: קלף הרי הוא כדוכסוסטוס. מה דוכסוסטוס בותבין עליו מוזות – אף קלף בותבין עליו מוזות. **"דיו כדי לכתוב"**. **תנא**:

אגיל מי כתבין. וא"ת: הא דתנן בפ"ק דמגילה (ד' תז) אין בין ספרים לתפילין ומוזות אלא שהספרים נכתבים בכל לשון, ותפילין ומוזות אין נכתבות אלא בלשון אשורית. אמאי לא קתני נמי שתפילין ומוזות אין נכתבין על הגיל? ואומר ר"י: דלא קתני לה משום דלא מיפסלי בגויל אחד טעמא, אלא משום שזו דינו בקלף וזה דינו בדוכסוסטוס. אבל הא דכתבתי אשורית – הוי מחד טעמא, כדרישין התם בגמרא "והיו – בהוויתן יתו. ועתה: דאפי' עצמן אינן שוין, שוין על הקלף וזה על הדוכסוסטוס. ומיהו קשה: דהוה מצי למיתני שהספרים נכתבים על הגיל? ודוקא על גיל? ודאמר נייך שאינו מחוק, דדוקא על גיל? ודאמר נייך שאינו מחוק נמי ליפסול בספר תורה כדפסלינן מגילה דסוטה משום דכתיב "בספר" ונראה דנייר נמי דקתני במגילה ודסוטה – היינו במחוק, ואף על גב דלא פריש. כדאשכחן הכא גבי ספר תורה דקתני נייך סתם, ומיירי במחוק, כדאמרין במסכת סופרים: **הא** מורידין עושין. אע"ג דפרשת "והיה אם שמוע" רחוק מפרשת שמע עושין דקאמר, היינו שאם פרשת שמע כתובה בסוף העמוד יכתוב אחריה "והיה אם שמוע" בגליל. ואם היה פרשת "והיה אם שמוע" בראש העמוד יכתוב למעלה בגלילן פרשת שמע: **השתא** דאיתת להכי כו'. ואומר ר"י: דמילתיה דרב סתמא נשנית בבית המדרש, דקלף ודוכסוסטוס שוים. והיה סבור בתחילה דלענן תפילין קאמר, ולא מצי קאי עד דמסקי השתא דלענן מוזות קאמר. והא דתניא לעיל שניה בזה וזה – פסול, אידי ואידי אתפילין, וסוגיא ד"הקומץ" אולא כפי מסקנא דשמתין: **אות**

שבת דף עט עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שישי) קכג

1 ל' יתחייב על הוצאת דוכסוטוס בשיעור הראוי לכתוב עליו פרשת
2 'שמע' בקלף.
3 מתרצת הגמרא: לְמַצוֹה – באמת מצוה מן המוכרח לכתוב תפילין על
4 הקלף ולא על הדוכסוטוס, וכיון שדרך בני אדם לעשות המצוה כמו
5 שהיא לכתחילה, ואינם מצניעים דוכסוטוס לתפילין, לפיכך אין
6 חייבים על הוצאתו בשיעור זה. אמנם בודאי רשאי לכתוב תפילין
7 אף על הדוכסוטוס וכדברי רב.
8 מוסיפה הגמרא להקשות על רב: תָּא שְׁמַע – בא ושמע ראיא לדבר
9 מברייאתא, הֲלָכָה לְמַשָּׁה מְסִינִי, את פרשיות התפילין כותבים על
10 הַקֶּלֶף – החלק החיצוני של עור הבהמה, וְאֵת הַמְּזוּזָה כותבים על
11 הַדּוּכְסוּטוּס – החלק הפנימי של עור הבהמה. על הַקֶּלֶף כותבים
12 בְּמָקוֹם בָּשָׁר – בצידו הפנימי הפונה לכיוון הבשר, ועל הַדּוּכְסוּטוּס
13 כותבים בְּמָקוֹם שִׁיעוֹר – בצידו החיצוני הפונה לכיוון שיער הבהמה.
14 וקשה לרב הסובר שכותבים תפילין על דוכסוטוס, מתרצת הגמרא:
15 מה ששנינו שהתפילין נכתבות על הקלף הוא רק לְמַצוֹה לכתחילה,
16 אבל בדיעבד אף אם כתב על דוכסוטוס כשר, כמו שאמר רב.
17 מקשה הגמרא: וְהִתְנִיחָא – והלא שנינו בברייאתא, אם שִׁנָּה וכתב על
18 קלף במקום שצריך דוכסוטוס או על דוכסוטוס במקום שצריך
19 קלף, פְּסוּל. ואם כן אי אפשר לתרץ שמה ששנינו שהתפילין נכתבים
20 על הקלף הוא רק למצוה ואינו מעכב. מתרצת הגמרא: אֲמַזוּזָה – דין
21 זה שאם שינה פסול נאמר רק לגבי מזוזה, שאם שינה וכתבה על
22 הקלף פסולה, אבל בתפילין אף אם שינה וכתב על דוכסוטוס
23 כשירות.
24 מקשה הגמרא: וְהִתְנִיחָא – והלא שנינו בברייאתא, שִׁנָּה בִּזְוָה וְכֹה – או
25 בזה, פְּסוּל, והיינו, שבין אם שינה וכתב תפילין על דוכסוטוס, ובין
26 אם שינה וכתב מזוזה על הקלף פסול. מתרצת הגמרא: באמת אין
27 כוונת הברייאתא גם לתפילין, אלא אִידִי וְאִידִי – זה וזה, כלומר שני
28 האופנים שהברייאתא עוסקת בהם וכתבת עליהם 'בזה ובזה' הולכים
29 אֲמַזוּזָה, וְהָא – והאופן האחד שאם שינה פסול הוא באופן דִּתְּנִיחָה
30 אֲקַלְף – שכתב את המזוזה על הקלף, ואפילו אם כתב בְּמָקוֹם
31 שִׁיעוֹר, וכל שכן אם כתבו במקום בשר. וְהָאִידִי – והאופן האחר שאם
32 שינה פסול, הוא שכתב את המזוזה אֲדוּכְסוּטוּס כדינו, אלא
33 ששינה וכתבה בְּמָקוֹם בָּשָׁר ולא במקום שיער.
34 הגמרא מביאה תירוץ נוסף על קשייתא: וְאִיבְעִית אִמָּא – ואם
35 תרצה תוכל ליישב זאת כך, שבאמת כוונת הברייאתא 'בזה ובזה'
36 לתפילין ולמזוזה, שאם כתב תפילין על דוכסוטוס התפילין פסולות,
37 ואם כתב מזוזה על קלף המזוזה פסולה, ואין לדחות דברי רב
38 שהכשיר תפילין שנכתבו על הדוכסוטוס מכח ברייתא זו, מפני שדין
39 'שִׁנָּה בִּזְוָה וְכֹה' תִּנְיָא הִיא – נחלקו בו תנאים, דִּתְּנִיחָא בברייאתא,
40 שִׁנָּה בִּזְוָה וְכֹה – בתפילין ובמזוזה, שכתב תפילין על דוכסוטוס
41 ומזוזה על קלף, פְּסוּל. רַבִּי אֲחָא מְכַשֵּׁר מְשוּם –משמו של רַבִּי
42 אֲחִי בַר חֲנִינָא, וְאֲמַרִי לָהּ – ויש אומרים שרבי אחא אמר הלכה זו
43 מְשוּם רַבִּי יַעֲקֹב בְּרַבִּי חֲנִינָא. ורב מעמיד שרבי אחא שמכשיר היינו
44 בתפילין שנכתבו על דוכסוטוס, וסובר כמותו.
45 אופן נוסף ליישב את הקושיא מהברייאתא: רַב פָּפָא אָמַר, אמנם
46 כוונת הברייאתא 'שינה בזה ובזה פסול' היא כפשוטו, שבין אם שינה
47 וכתב תפילין על דוכסוטוס, ובין אם שינה וכתב מזוזה על הקלף
48 פסול, אך לא קשה לרב מברייאתא זו, משום שרַב דָּאֲמַר בְּתַנָּא דְּבִי
49 מְנַשָּׁה – רב סובר כתנא מבית מדרשו של מנשה החולק על ברייתא
50 זו, דִּתְּנָא דְּבִי מְנַשָּׁה, בְּתַבָּה עַל הַנִּייד העשוי מעשבים ועל הַמְטִילִית
51 – חתיכת בד, פְּסוּלָה, אבל אם כתבה על הַקֶּלֶף ועל הַנִּייד ועל
52 הַדּוּכְסוּטוּס, פְּסוּלָה. בְּשִׁיעוֹרָה.
53 מסיים רב פפא את תירוצו: בְּתַבָּה מָא – על מה אמר התנא שאם
54 כתבה על קלף גויל ודוכסוטוס כשרה, אִילִימָא – אם נאמר שאמר
55 כן על מְזוּזָה, מְזוּזָה אֲקַלְף מִי בְּתַבָּנִין – וכי מזוזה כשירה להיכתב
56 על קלף, אֲלָא לָאו – אלא ודאי שאמר כן התנא על תפילין, וסבר

1 שבשילו ברותחים כדי שיתקשה ויהיה ראוי לישב עליו, או לבסות בו
2 כסא ומטה, או לעשות ממנו שולחן, ועור זה אינו ראוי אלא
3 לשימושים אלו, ובפחות משיעור זה אינו ראוי להם, ואינו חשוב,
4 ולכך שיעורו כפי מה שנצרך לשימוש זה, אבל סתם עור הראוי
5 לעיבוד, אף שעדיין אינו מעובד, שיעורו שזה לעור מעובד.
6 שנינו במשנה: המוציא קלף, שיעורו בְּדִי לְכַתוֹב עָלָיו פְּרָשָׁה קְטַנָּה
7 שבתפילין שהיא פרשת 'שמע ישראל'. הגמרא דנה בשיעור הקלף.
8 מקשה הגמרא: וְרַמְיָנָהּ – וקשה מהברייאתא ששנינו, המוציא קלף –
9 החלק החיצוני של עור הבהמה כשהולקים אותו לשנים,
10 וְדוּכְסוּטוּס – החלק הפנימי של עור הבהמה, השיעור הוא בְּדִי
11 לְכַתוֹב עָלָיו מְזוּזָה, והיינו פרשת 'שמע' ופרשת 'והיה אם שמוע'
12 שהם הפרשיות הכתובות במזוזה, ולא כמו שמבואר במשנתנו
13 ששיעור הקלף שחייבים על הוצאתו הוא כדי לכתוב פרשת 'שמע'
14 לבדה.
15 מתרצת הגמרא: מָא מְזוּזָה – מה כוונת הברייאתא במה שאמרה
16 שהשיעור הוא כדי לכתוב מזוזה, מְזוּזָה שֶׁבְּתַפִּילִין, כלומר פרשה
17 אחת מארבע פרשיות שבתפילין, והיינו הפרשה הקטנה שבהם שהיא
18 פרשת 'שמע'.
19 שואלת הגמרא: וְכִי לָהּ – וכי קוראים לפרשיות שבתפילין,
20 'מְזוּזָה'. משיבה הגמרא: אֵין – אכן, הפרשיות שבתפילין גם הן קרויות
21 מזוזה, וְהִתְנִיחָא – וכן שנינו בברייאתא, רְצוּעוֹת תַּפִּילִין המחוברות עִם
22 הַתַּפִּילִין, מְטַמְּאוֹת אֶת הַיָּדִים, שהנוגע ברצועות, הרי הוא מטמא
23 את התרומה בנגיעתו, אבל אם הרצועות הן בְּפָנֵי עֲצָמָן, ואינן
24 מחוברות לתפילין, אֵין מְטַמְּאוֹת אֶת הַיָּדִים. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יְהוּדָה
25 אָמַר מְשוּם –משמו של רַבִּי שְׁמַעוֹן, הַנּוֹגַע בְּרְצוּעָה של תפילין,
26 אף כשהיא מחוברת לתפילין, מְטַמֵּא – ידיד טהורות ואינן פוסלות את
27 התרומה, עַד שִׁינֶע בְּקַצִּיצָה – בבית של התפילין שהפרשיות בתוכו.
28 רַבִּי זְבִידִי מְשַׁמּוּ של רבי שמעון אָמַר, אף אם נגע בקציצה מְטַמֵּא,
29 עַד שִׁינֶע בְּמְזוּזָה עֲצָמָה – בפרשיות עצמן. והרי לנו בלשונו של רבי
30 זכאי שפרשיות התפילין קרויות מזוזה.
31 מקשה הגמרא: איך ניתן לבאר את מה ששנינו בברייאתא 'קלף
32 ודוכסוטוס כדי לכתוב עליו מזוזה' שהכוונה למזוזה שבתפילין, וְהָא
33 מְדַקְדְּנֵי סִיפָא – והרי מכך ששנינו בסיפא של הברייאתא, המוציא
34 קלף שיעורו בְּדִי לְכַתוֹב עָלָיו פְּרָשָׁה קְטַנָּה שֶׁבְּתַפִּילִין, שְׁהִיא שְׁמַע
35 יִשְׂרָאֵל, מְבַלֵּל דְּרִישָׁא – משמע מזה שברישא ששנינו לגבי הוצאת
36 קלף ודוכסוטוס ששיעורם 'כדי לכתוב עליו מזוזה', בְּמְזוּזָה עֲצָמָה
37 עֶסְקִינֵן – מדובר במזוזה ממש, ולא בפרשיות התפילין הקרויות
38 מזוזה. ואם כן קשה מהרישא לסיפא, שברישא שנינו ששיעור הקלף
39 הוא כדי לכתוב מזוזה, ואילו בסיפא שנינו ששיעור הקלף הוא כדי
40 לכתוב פרשה קטנה שבתפילין.
41 מתרצת הגמרא: הָכִי קְטַנָּי – כך יש לשנות בברייאתא, המוציא קלף
42 וְדוּכְסוּטוּס שִׁיעוֹרָה בְּכַמָּה, הַדּוּכְסוּטוּס, שיעורו בְּדִי לְכַתוֹב
43 עָלָיו מְזוּזָה, והיינו פרשת 'שמע' ופרשת 'והיה אם שמוע' הכתובות
44 במזוזה, שהדוכסוטוס אינו כשר לכתוב עליו תפילין, והקלף שיעורו
45 בְּדִי לְכַתוֹב עָלָיו פְּרָשָׁה קְטַנָּה שֶׁבְּתַפִּילִין, שְׁהִיא שְׁמַע יִשְׂרָאֵל,
46 שהקלף כשר לכתוב עליו תפילין.
47 הגמרא דנה עוד בענין דוכסוטוס וקלף: אָמַר רַב, דוּכְסוּטוּס הֲרִי
48 הִיא בְּקַלְפָּה, מַה קַלְפָּה בּוֹתְבִין עָלָיו – כשר הוא לכתוב עליו תפילין,
49 אף דוּכְסוּטוּס בּוֹתְבִין עָלָיו תַּפִּילִין.
50 מקשה הגמרא: תַּנֵּן – שנינו במשנתנו, המוציא קלף, שיעורו בְּדִי
51 לְכַתוֹב עָלָיו פְּרָשָׁה קְטַנָּה שֶׁבְּתַפִּילִין, שְׁהִיא פְּרָשָׁה שְׁמַע יִשְׂרָאֵל,
52 ומכך נשקט התנא שיעור זה רק לגבי קלף, משמע שהמוציא (קלף)
53 אֵין – אכן חייב על הוצאתו בשיעור מועט כדי לכתוב פרשת 'שמע',
54 אבל המוציא דוּכְסוּטוּס לָא – אינו חייב בשיעור מועט כזה, אלא
55 בשיעור הראוי לכתוב מזוזה, דהיינו פרשת 'שמע' ופרשת 'והיה אם
56 שמוע'. ולרב הסובר שדוכסוטוס כשר לכתובת תפילין בקלף, מדוע

הגמרא דנה בענין שיעור הוצאת דיו בשבת: **תנא** בברייתא, השיעור
 של כדי כתיבת שתי אותיות, הוא בין כשהוציא **שתי אותיות בדי**
 יבש, ובין שהוציא (ושתי) **[שתי] אותיות בקולמוס**, ובין שהוציא
שתי אותיות בקלמרי – בכלי שהסופר מניח בו את הדיו, שבכל
 אופן שמוציא דיו שיעורו הוא בכדי כתיבת שתי אותיות.
בעי רבא, המוציא אות אחת בדי יבש ואות אחת בקולמוס ואות
 אחת בקלמרי, מהו, האם מצטרפים לשיעור כתיבת שתי אותיות
 וחייב על הוצאתם, או אינם מצטרפים ופטור. מסיקה הגמרא: תיקו
 – תעמוד שאלה זו בספק, שלא נפשטו.
אמר רבא, הוציא דיו מרשות היחיד לרשות הרבים בשיעור כתיבת
 שתי אותיות, וכתבן **בשהוא מקלף**, חייב על הוצאה זו, שכתבתי
 זו היא הנחתו, ונחשב שעשה הנחה ברשות הרבים.
ואמר רבא, הוציא דיו בשיעור כתיבת אות אחת וכתבה, וחזר
 והוציא בהעלם אחד דיו בשיעור כתיבת אות אחת וכתבה, פטור
 על ההוצאה, מאי **מטעם** – מה הטעם שאינם מצטרפים, משום
 דבעידנא דאפקא לכתביתא חסר ליה לשיעורא דקמיתא – בזמן
 ההוצאה האחרונה כבר התייבש הדיו שהוציא בפעם הראשונה
 ונפחת שיעורו, וממילא, כשמסיים את מלאכת ההוצאה ואנו רוצים
 לצרף מה שהוציא בפעם הראשונה עם מה שהוציא בפעם השניה
 כדי לחייבו על הוצאה זו, אין כאן שיעור כתיבת שתי אותיות.
 אגב ההלכה הקודמת בענין הוצאת חצי שיעור של דיו, מביאה
 הגמרא עוד הלכה בענין חצי שיעור: **ואמר רבא**, הוציא חצי גרוגרת
 אחת של אוכל מרשות היחיד לרשות הרבים והניחה, וחזר והוציא
 בהעלם אחד חצי גרוגרת אחת מרשות היחיד לרשות הרבים
 והניחה. חצי גרוגרת הראשונה נעשה כמי שקלטה [כלל] בפיו
 ובלעה או ששקלפה קודם שנחה על הארץ, שאין כאן מעשה הנחה,
 ואף כאן בשעה שהוציא את החצי השני כבר בטלה ההנחה
 הראשונה, ונמצא שאין כאן מעשה הנחה, ופטור.
 מקשה הגמרא: **ואמאי** – מדוע פטור על הוצאה זו, הא מנחה – הרי
 כשמוציא לרשות הרבים את החצי השני, עדיין מונח שם החצי
 הראשון שהוציא, וכיון שהוציא את שניהם בהעלם אחד יצטרפו
 לשיעור גרוגרת ויהא חייב, ואינו דומה לאכלה כלב או נשרפה
 שאינו נמצא בעולם כלל.
 מתרצת הגמרא: אלא הכי קאמר – כך כוונתו של רבא לומר, ואם
 קדם והניח חצי גרוגרת הראשונה קודם הנחת חצי גרוגרת שנייה,
 נעשית הראשונה כמי שקלטה בפיו כלב או ששקלפה קודם שנחה
 על הארץ, שכיון שהגביהה מן הארץ בטלה הנחתה, ואין ההנחה
 השניה מצטרפת להנחה הראשונה, ופטור.
 הלכה נוספת בענין חצי שיעור: **ואמר רבא**, הוציא חצי גרוגרת של
 אוכל מרשות היחיד לרשות הרבים והניחה, וחזר והוציא בהעלם
 אחד חצי גרוגרת אחרת מרשות היחיד לרשות הרבים והעבירה דרך
 עליה – מעל הראשונה, חייב, ואף על פי שלא הניחה.
 מקשה הגמרא: **ואמאי** – מדוע חייב, הא לא נח – הרי לא הניח את
 החצי השני, ונמצא שלא עשה הנחה בשיעור גרוגרת שלמה.
 מתרצת הגמרא: מדובר בגון שהעבירה לחצי גרוגרת השניה בתוך
 שלשה טפחים הסמוכים לחצי גרוגרת הראשונה, והרי הוא לבדו,
 ולכן נחשבת גם היא כמונחת על הקרקע, ומצטרפת לחצי הראשון
 לחייב על הוצאתם.
 מקשה הגמרא: **והאמר רבא** – והלא רבא עצמו אמר שחפץ הנמצא
 בתוך שלשה טפחים הסמוכים לקרקע, לרפנן הסוברים (להלן צו).
 שחפץ העובר באויר אינו נחשב כאילו מונח בקרקע, צריך הנחה על
 גבי משוה – שינוח על גבי מקום כל שהוא כדי שיחשב כמונח, וסותר
 לדבריו כאן שאם העביר חצי גרוגרת בתוך שלשה טפחים חייב אף
 שלא הניחה כלל.
 מתרצת הגמרא: לא קשיא, כאן – מה שאמר רבא שצריך שינוח על
 גבי משוה, מדובר בזורק החפץ מרשות לרשות, וקאן – מה שאמר

רבא שאם העביר חצי גרוגרת בתוך שלשה טפחים נחשב שהניחה,
 מדובר במעביר הגרוגרת בידו מרשות לרשות, וכיון שהחפץ מונח
 בידו, נחשב שעשה הנחה על מקום כל שהוא, וחייב.
 הגמרא מביאה ברייתא העוסקת בענין חצי שיעור: תנו רבנן
 בברייתא, הוציא חצי גרוגרת של אוכל מרשות היחיד לרשות
 הרבים, וחזר והוציא חצי גרוגרת מרשות היחיד לרשות הרבים
 בהעלם אחד – שלא נודע לו בנתיים שהיום שבת עד אחר שהוציא
 את החצי השני, חייב חטאת. ואם הוציאם בשתי העלמות, שנזכר
 שהיום שבת אחר שהוציא את הראשונה, וחזר ושכח והוציא את
 השניה, אין ההוצאות מצטרפות, ופטור, שידיעת האיסור בין
 ההוצאות מחלקת ביניהן, והרי הן כשתי שגגות. רבי יוסי אומר, אף
 אם הוציא את שניהם בהעלם אחד, רק אם הוציאם לרשות הרבים
 אחד, חייב, אבל אם הוציא לשתי רשויות הרבים שיש הפסק
 ביניהם, שהוציא חצי גרוגרת לרשות הרבים אחת וחצי גרוגרת
 לרשות הרבים אחרת, אין ההוצאות מצטרפות, ופטור, שכמו
 שידיעת האיסור מחלקת בין ההוצאות כך הפסק הרשויות מחלקות
 בין ההוצאות.
 הגמרא מביאה שלשה דעות מה נחשב הפסק לענין שיהא נחשב שתי
 רשויות לדעת רבי יוסי: אומר רבה, והוא – מה שאמר רבי יוסי שאם
 הוציא שני חצאי גרוגרת לשתי רשויות הרבים פטור, מדובר בשני
 חייב חטאת ברשות המפסיקה ביניהם, והיינו, שרשות זו המפסיקה
 ביניהם הינה רשות היחיד, שאם היה מוציא ממנה לאחת מרשויות
 הרבים, או מכניס מאחת מרשויות הרבים לרשות זו היה מתחייב
 חטאת, ולכן רשות חשובה היא ומפסיקה ביניהם, אבל אם יש ביניהם
 פרמלית שאיסורה רק מדרבנן, לא – אינה חשובה להפסיק בין
 הרשויות, שמכיון שמהתורה בטלה הכרמלית לרשויות הרבים
 הסמוכות לה, נחשבות שתיהן לרשות אחת, ומודה בה רבי יוסי שאם
 הוציא חצי גרוגרת לרשות הרבים שבצידה האחד וחצי גרוגרת
 לרשות הרבים שבצידה האחר בהעלם אחד חייב חטאת.
 אפי' אומר, אפילו אם יש ביניהם פרמלית חשובה הפסק, אבל אם
 יש ביניהם פיסולא – חתיכת עץ המונחת על כל רוחות רשות הרבים,
 לא – אינה חשובה להפסיק בין הרשויות, ומודה בה רבי יוסי שאם
 הוציא חצי גרוגרת לרשות הרבים שבצידה האחד וחצי גרוגרת
 לרשות הרבים שבצידה האחר בהעלם אחד חייב חטאת.
 ורבא אומר, אפילו אם יש ביניהם פיסולא חשובה הפסק. ואודא רבא
 למעמיה – ודבר זה שאמר רבא, לשיטתו אמרו, דאמר רבא, רשות
 שבת ברשות גיטין דמיא – רשויות שבת דומים בהלכותיהם
 להלכות רשות לגבי גיטין, וכמו שאמר לגבי גיטין שפיסולא חשובה
 רשות בפני עצמה, כך לגבי שבת נחשבת הפיסולא כמקום בפני עצמו,
 ומחלקת את הרשויות.
 שנינו במשנה: המוציא כחול – צבע לעין, שיעורו כדי לכחול עין
 אחת. הגמרא תבאר מה הטעם לשיעור זה. מקשה הגמרא: מדוע
 שיעורו כדי לכחול עין אחת, הא לא כחול – הרי אין הדרך לכחול
 עין אחת, אלא שתי עינים. מתרצת הגמרא: אומר רב הונא, שכן
 נשים צנועות שהולכות מעוטפות ואין מגלות אלא עין אחת כדי
 לראות, כחולות עין אחת, דהיינו העין הגלויה שהן רואות בה.
 מקשה הגמרא: מיתבי – הקשו בני הישיבה על דברי רב הונא, שנינו
 בברייתא, רבי שמעון בן אלעזר אומר, המוציא כחול, אם הוא מין
 כחול העשוי לרפואה, שיעורו כדי לכחול עין אחת, ואם הוא מין
 כחול העשוי לקישט בו, שיעורו כדי לכחול בשתי עינים. וקשה לרב
 הונא שהעמיד מה ששנינו ששיעורו כדי לכחול עין אחת בכחול
 העשוי לקישט. מתרצת הגמרא: תרנמא – העמיד וביאר הילל בריה
 דרבי שמואל בר נחמיה את הברייתא. כי תנא תהוא – מה ששנינו
 בברייתא שכחול העשוי לקישט שיעורו כדי לכחול שתי עינים,
 מדובר בעקרניות – בבנות כפרים שאינן צריכות לכסות פניהם, שאין
 שחוק וקלות ראש מצוי שם, ויש שם מעט בני אדם, והן כוחלות שתי

ב' אותיות בדין. דין נקבש: שתי אותיות בקולמוס. כלומר כל היקב דמפיס ליה שיעורו בשתי אותיות: כלמקרין. קסת הסופר: אות אחת בדין אות אחת בקולמוס. מי מציטרי, או לא? ואי אמרת: תיפוק ליה משום קולמוס – לא מחייב עליה, משום שהוא קטל לפחות מכשיעור, דתנן לקמן (דף צג:) המוציא אוכלין פחות מכשיעור בכלי – פטור

אף על הכלי, מפני שהכלי טפילה לו: כשהוא מהלך. של עמד לפשו דתהי הנחת גופו הנחתו – ואפילו הכי חייב, דעיקר הנחת דין – על הכתב הוא: וזהו והוציא. בהעלם אחד: חסר (ה) שיעור דקמייאת. כשמתיבשת נחסר השיעור, ולכי נמרה הוצאה דבעינן לצרופה – אין כאן שיעור ב' אותיות: ואמאי הא מנחה וכן דבקהעלם אחד (ו) – מקטרי לבי נמרה הוצאה: כמי שנקלטה בלב. דתנן לקמן (דף קב:) הזורק וקלטה בלב פטור, דלא הויא הנחה מכחו. והכא נמי כי נמרה הוצאה בטלה להנחה קמייאת, והויא כמאן דליתא: לרבנן. דרפליג לקמן ב'הזורק' ולית להו קלוטה כמו שהנחה, אפילו עברה סמוך לקרקע – לא מתייב עד שתתח על גבי משהו, מקום כל שהוא. ולא בעינן מקום ד' הואיל ובתוך ג' הוא, מימ הנחה כל דהו בעינן: מעביר. לא צריך הנחה. דהא מנחה בידו, וידו סמוכה לקרקע: לשתי רשויות. ושתייהן רה"ר אלא שיש הפסק ביניהם: והוא שיש חייב חטאת ביניהם. שמופסקות אחריו. אבל אם היה כרמלית או מפסיק, כגון קרקע אדרי, וקל אם היה כרמלית בקצה וב' בתים פתוחים, אחד לרה"ר זה ואחד לזה, והוציא חצי גרונת מבית זה לרשות זה, וחצי גרונת מבית זה לרשות זה שהיה פתוחה לה – חייב, דכיון דלא מפסיק לה רה"ר – חדא רשותא הוא: פסיקא. עץ שובב לרחבו של רה"ר וממלא כל רחבו, והוציא חצי גרונת מביתו מכאן, וחצי גרונת מכאן: פרושת גיטין דמי. ולענין גיטין פיסלא רשות לנפשיה הוא. בדאמרון ב'הזורק' (גיטין דף עז:) יהוא גברא דורק גיטא לדביתיה בחצירו, איגברא גיטא ונפל בפסיקא. ואוקי התם שהשאל לה מקום בחצירו, דהי מקום – מושלי אינשי, תרי מקומות – לא מושלי אינשי: הא לא כחלי. אלא שתי עינים: שהולכות מעטפות, ואין מגלות אלא עין אחד לראות, ובחלות אותו: בעיניו. בנות כפרים, אינן צריכות צניעות כל כך, שאין שחוק וקלות ראש מצוי שם, ועמה מועטין, ואינן מכסין פניהם וכו' חלות ב' עיניהם: שפשוש בראש קנה של צידיו. מושיבין נסר קטן בראש קנה, ונותנין עליו דבק, והעוף יושב עליה ונדבק בו, וצריך ליתן שם הרבה כדי שיהא העוף נדבק בו: של יין. למעוטי שמן ודבש, שהיין וב' דרך נקב קטן יותר משמן ודבש: לסוד. לטוח בקעים שבו: שיער

תנא: שתי אותיות בדין, (ושתי) אותיות בקולמוס, שתי אותיות בכלמקרין. בעי רבא: אות אחת בדין, אות אחת בקולמוס, אות אחת בכלמקרין מהו? תיקו. אמר רבא: הוציא שתי אותיות, וכתבן כשהוא מהלך – חייב, כתיבתן זו היא הנחתן. ואמר רבא: הוציא אות אחת וכתבה, וחזר והוציא אות אחת וכתבה – פטור. מאי טעמא? בעידנא דאפקא לכתרייתא – חסר ליה לשיעורא דקמייאת. ואמר רבא: הוציא חצי גרונת אחת והניחה, וחזר והוציא חצי גרונת אחת והניחה, ראשונה נעשה כמי שנקלטה [בלב] או שנשרפה – ופטור. ואמאי? הא מנחה! הכי קאמר: ואם קדם והנביה ראשונה קודם הנחת שניה נעשית ראשונה כמי שנקלטה או שנשרפה ופטור. ואמר רבא: הוציא חצי גרונת והניחה, וחזר והוציא חצי גרונת והעבירה דרך עליה – חייב. ואמאי? הא לא נח! כגון שהעבירה תוך שלשה. והאמר רבא: תוך שלשה לרבנן צריך הנחה על גבי משהו! לא קשיא, כאן – בזורק, כאן – כמעביר. *תנו רבנן: הוציא חצי גרונת, וחזר והוציא חצי גרונת, בהעלם אחד – חייב, בשתי העלמות – פטור. רבי יוסי אומר: בהעלם אחד לרשות אחד – חייב, לשתי רשויות – פטור. *אמר רבה: והוא שיש חייב חטאת ביניהם. אבל כרמלית – לא. אבוי אמר: אפילו כרמלית, אבל פיסלא לא. ורבא אמר: אפילו פיסלא. ואודא רבא למעמיה, דאמר רבא: רשות שבת פרושת גיטין דמיא. "כחול כדי לכוול עין אחת". עין אחת הא לא כחלי! – אמר רב הונא: שפן צנועות כוחלות עין אחת. מיתבי, רבי שמעון בן אלעזר אומר: כחול, אם לרפואה – כדי לכוול עין אחת. אם לקשט – בב' עינים! תרגא חילל פריה דר' שמואל בר נחמני: בי תניא ההוא – בעיניו. ("שענה כדי ליתן ע"פ נקב קטן"). תנא: כדי ליתן ע"פ נקב קטן של יין. "דבק כדי ליתן בראש השפשוש". תנא: כדי ליתן בראש שפשוש שבבראש קנה של צידיו. "זפת וגפרית כדי לעשות כו". תנא: כדי לעשות נקב קטן. "חרסית כדי לעשות פי בור כו". למימרא דשיעורא דרבי יהודה נפיש. הא כיו"ל דשיעורא דרבנן נפיש! דתנן, רבי יהודה אומר: כדי ליטול הימנו מדרת מנעל לקטן! אימא: כדי לסוד פיטפוט בירה קטנה. ("סובין כדי ליתן על פי בור של צורפי והב"). ח"ר:

אות אחת בקולמוס ואות אחת בכלמקרין. אע"פ ששני קולמוסים מצטרפי, כה"ג שמא לא מצטרפי: והעבירה דרך עליה. מפרש הרב פורת דה"ה אפי' שלא דרך עליה, אם העבירה תוך שלשה לקרקע – מצטרף. דהא אמרינן בסמוך, בהעלם אחד חייב אפילו לשתי

רשויות. ואפילו רבי יוסי לא בעי אלא רשות אחת, אבל עליה – לא. בעי. ונקט דרך עליה דאפי' גבוה מן הקרקע ג' טפחים חייב כיון דהוי תוך ג' לחצי גרונת המונחת ע"ג קרקע: והא אמר רבא תוך שלשה לרבנן צריך הנחה ע"ג משהו. תימה לר"י דתנן לקמן בריש "הזורק" (דף צג:) הזורק מרה"י לרה"י ורה"י באמצע, ר' עקיבא מחייב וחכמים פטרינן ותני עלה בגמרא וצו: תוך ג' – לדיה חייב אלמא: לכ"ע לא בעינן הנחה ע"ג משהו תוך ג'! ותייך: דרבא סבר כרבי יהודה ד"המוצא תפלין" (עירובין צג:) גבי היה קורא על ראש הגג כו, רבי יהודה אומר: אפילו אינו מסולק מן הארץ אלא מלא החוט – גוללו אצלו. וטעמא – דאפילו אין איגודו בידו ליכא איסור אם מביא אצלו, דבעי הנחה ע"ג משהו, כדאמר התם בגמרא. וא"ת: ומאי פריך התם, לימא רבא כתנאי אמרה לשמעיה: דע"כ כתנאי אמרה, דתנא דברייתא ד"הזורק" לא סבר כותיה: ויל דרבי פריך, לימא כתנאי דמתניתין דהתם אמרה לשמעיה, דבאה לא קפיד אם תנא דברייתא פליג עליה, אלא, דלא ליפלטו עליה רבנן דמתניתין דהתם. מיהו, תימה לר"י: דלקמן ב"הזורק" (דף צג:) תנא: מרה"י לרשות הרבים ועבר ד' אמות ברה"י – ר' יהודה מחייב וחכמים פטרינן ומסיק: לעולם רבי יהודה חזא הוא דמחייב, וחכמים פטרינן לגמרי ומשכחת לה דאמר עד דנפקא לרה"י תנות, דרבי יהודה סבר אמרי' קלוטה כמי שהונחה דמיא. אלמא: לא בעינן לרבי יהודה הנחה ע"ג משהו ונראה לר"י: דהתם מיירי במתגלגל ברה"י, ועדיף משאר קלוטה באויר והוי כמותה לרבי יהודה. והא דקשה ממתני' דהתם דקחני זרק לתוך ארבע אמות ותגלגל חוץ לארבע כו' – שם ובד"ה אחרתו נפרש בעיניה: בהעלם אחד לרשות אחד חייב. הקשה רבינו תם דאמר ב"הבונה" (לקמן קד:) כתב אות אחת בטבריא ואות אחת בצעפרי – חייב, ונראה לו כגירסת ר"ת: מרשות אחת – חייב, מב' רשויות – פטור, דבעי' עקירה ממקום אחד. ור"י אומר דודאי גבי כתיבה אית לו למימר מחוסר קריבה לאו כמחוסר דמי, אבל הוצאה לא היא עד דמיימי תרוייהו לרשות אחד: אבל פיסלא לא. בגיטין בפרק "הזורק" (דף עז) משמע דאית ביה ד' אמות על ד' אמות ואינו גבוה י', א"כ גבוה י' ואינו רחב ד' ואומר ריב"א: דללישא קמא צריך לפרש הכא שהוא רשות הרבים – כגון שרבים מכתיבין עליו. דאי כרמלית – האמר אבוי אפילו כרמלית, ורבא דאמר אפילו פיסלא, סבר אף על פי שהוא רשות הרבים, כיון דלענין גיטין חשוב מקום בפני עצמו – הכי נמי מחלק רשויות.

ולר"י נראה. אפילו פיסלא שהוא כרמלית, ושני לזה לאבי בן כרמלית המיטלטלת לשאינה מיטלטלת: מיתבי' רשב"א אומר. לרב הונא פריך, דאי לאו רב הונא הוה מוקמי מתני' לרפואה: אם לרפואה. פי' רבינו שמואל: אם לרפואה הצניעו זה – חייבין עליו כל העולם כדי לכוול עין אחת, דלרשב"א אית ליה דתתחייב זה במחשבתו של זה, ואם לקשט, כלומר: אם לא הצניעו לרפואה אלא לקשט – כדי שתי עינים, דסתמו עומד לקישוט. ואין נראה לר"י, דלעיל תנא: דם כדי לכוול עין אחת, בדיא – במוציא, אבל במצניע – בכל שהוא. אלמא: במצניע חייב בפחות מלכוול בו עין אחת, ונראה לר"י דה"ה: אם לרפואה, שאותו כחול ראו לרפואה – שיעורו כדי לכוול עין אחת. אפי' לא הצניעו לכך, אי נמי: אם לרפואה – שבאותו מקום עושין אותו לרפואה, ואם לקשט – שעושין אותו לקישוט, ואין גרילין לעשות ממנו רפואה – כדי לכוול שתי עינים: חרסית כדי לעשות פי בור. אע"ג דאמר לעיל (דף עט:) אין אדם טורח לגבל טיט כדי לעשות בו פי בור, חרסית חשיב טפי מטט, דמצניעין אותו לעשות פי בור של צורפי וזהב, אי נמי: הכא מיירי במגובל:

המוציא שיער כדי לגבל בו את הטוט טיט כדי לעשות פי כור. כן גרס בתוספתא, וכן גרס רש"י ולחך גירסא: שיער כדי לגבל בו את הטוט – כשיעור טיט הנעשה מרביעית שופכין, אבל לספרים דגרסי שיער כדי לגבל בו טיט לעשות פי כור של צורפי וזה קשה. דאמר לעיל: אף אדם טורח לגבל טיט כדי לעשות פי כור ויש לפרש: דמיירי בטוט שהוא מנובל כבר, ואחר הגיבול נתנן בו

שיער כדי לתקנו:

שהגיעו לפירקן ולא הגיעו. פירוש: בסמוך לפירקן, שקרובות להנשא. ועשות כדי ליפות וללכן עצמן כדאמרין בפרק "אע"פ" (כתובות דף נט:) הרוצה ללכן את בתו ישקנה חלב ויאכילנה אפרוחין סמוך לפירקה: שייך לקמן פא.

למימרא דשיעורא דר' יהודה נפיש. ואע"ג דאשכחן תרודו שהוא גדול הרבה, כדאמר בגזיר בפרק "כ"ג" (דף נ) גבי מלא תרודו רקב, כמה שיעורו חזקה אמה: מלא פיסת יד, ר"י יוחנן אמר: מלא חפניו. התם ודאי מיירי בתרודו גדול, כדתנן במסכת כלים בפ' י"ז (משנה יב) שאמר: מידה גסה – מלא תרודו רקב, כמלא תרודו גדול של רופאים אבל הכא להוצאת שבת – מידי דחשיב בעינן, ותרודו קטן חשוב הוא הרבה. (א"ר) חפ סלקא דעתך שהוא חף גל. שהוא גדול, ומשני בחפ פותחת שחן קטנים: חפ

בנתן טפלא. "ר' יהודה אומר: כדי לסוד כלכלו". מאי כלכלו ומאי אנדיפוי? אמר רב: צידעא ובת צידעא. למימרא דשיעורא דר' יהודה נפיש, הא קי"ל דשיעורא דרבנן נפיש! וטא מדרבנן, ונפיש מדרבי נחמיה. מיתבי, א"ר: גראין דברי רבי יהודה בקבוצ, ודברי רבי נחמיה בבבית (הסיד. ואי ס"ד צידעא ובת צידעא, אידי ואידי חבוט! אלא אמר רבי יצחק אמרי דבי רבי אמי: אאנדיפא. מתקף לה רב פהנא: וכי אדם עושה מעותיו אנפרות! אלא אמר רב פהנא: שנתות; פרתנן: שנתות היו בהן, עד כאן לפר, עד כאן לאיל, עד כאן לכבש. ואיבעית אימא: מאי אנדיפא – אפוחא. וכי הא דההוא בר גליל [דאיכלע לבלל], דאמרו ליה: קום דרוש לנו במעשה מרובך. אמר להו: אדרוש לכו פדרוש רבי נחמיה לחבריה. ונפקא ערעיתא מן פותל ומותחיה באנדיפי ומות, ואמרו ליה: מן דיליה דא ליה. מתנני' אדמה – בחותם המרצופין, דברי רבי עקיבא, וחכמים אומרים: פחותם האיגרות. וכל וחול הדק – כדי לזבל קלח של כרוב, דברי רבי עקיבא, וחכ"א: כדי לזבל פרישא. חול הגס – כדי ליתן על מלא כף סיד, קנה – כדי לעשות קולמוס, ואם היה עבה או מרוסס – כדי לבשל בו ביצה קלה שבבצים, מרופה ונתונה באילפס. גמ' "על מלא כף סיד". תנא: כדי ליתן על פי כף של סידין. מאן תנא דחול מעלי ליה לסיד? אמר רב חסדא: רבי יהודה היא; דתנא: לא יסוד אדם את ביתו בפסיד אא"כ עירב בו תבן או חול. ר"י אומר: תבן – מותר, חול – אסור, מפני שהוא מרפסיד. רבא אמר: אפילו תימא רבנן, קילקולו זהו תיקונן. "קנה כדי לעשות קולמוס". תנא: קולמוס המגיע לקשרי אצבעותיו. בעי רב אשי: קשר העליון או קשר התחתון? – תיקו. "ואם היה עבה כו'". תנא: מרופה בשמן ונתונה באילפס. אמר ליה מר בריה דרבנא לבריה: מי שמיע לך ביצה קלה מאי היא? אמר ליה: ביצתא דצילצלא. מאי טעמא? משום דזוטרא, אימא דציפרתא! אישתיק. אמר ליה: מידי שמיע לך בהא? [אמר ליה: הכי] אמר רב ששת: ביצת תרנגולת. ומאי קרו לה ביצה קלה – שיערו חכמים אין לה ביצה קלה לבשל יותר מביצת תרנגולת. ומאי שנא כל שיעורי שבת פגרוגרת, והכא בפביצה? אמר ליה: הכי אמר רב נחמן: פגרוגרת מביצה קלה.

ת"ר: המוציא שיער – כדי לגבל בו את המיט, [מיט] – לעשות פי כור של צורפי וזה. "סיד כדי לסוד". תנא: כדי לסוד אצבע קטנה שבפנות. אמר רב יהודה אמר רב: בנות ישראל שהגיעו לפירקן ולא הגיעו [לשנים], בנות עניים – מופלות אותן בסיד, בנות עשירים – מופלות אותן בסולת, בנות מלכים – מופלות אותן בשמן המור, שנאמר "ששה חדשים בשמן המור". מאי שמן המור? רב הונא בר חייא אמר: סמפת, רב ירמיה בר אבא אמר: שמן זית שלא הביאה שליש. תנאי, רבי יהודה אומר: אנפיקנן – שמן זית שלא הביאה שליש, ולמה סכין אותו – שמשיר את השיער, ומעידן הבשר. רב ביבי הויא ליה ברתא, מפלה אבר אבר שקל פה ד' מאות וזו. הוה ההוא גוי בשבבותיה, הויא ליה ברתא מפלה בחד זימנא – ומתה. אמר: קמל רב ביבי לברתי. אמר רב נחמן: רב ביבי דשתי שיכרא – בעינן פנתיה טפלא, אנו דלא שתינן שיכרא – לא בעינן כלכלו. מאי כלכלו ומאי אנדיפוי? אמר רב: צידעא ובת צידעא. למימרא דר' יהודה נפיש, הא קי"ל דשיעורא דרבנן נפיש! וטא מדרבנן, ונפיש מדרבי נחמיה. מיתבי, א"ר: גראין דברי רבי יהודה בקבוצ, ודברי רבי נחמיה בבבית (הסיד. ואי ס"ד צידעא ובת צידעא, אידי ואידי חבוט! אלא אמר רבי יצחק אמרי דבי רבי אמי: אאנדיפא. מתקף לה רב פהנא: וכי אדם עושה מעותיו אנפרות! אלא אמר רב פהנא: שנתות; פרתנן: שנתות היו בהן, עד כאן לפר, עד כאן לאיל, עד כאן לכבש. ואיבעית אימא: מאי אנדיפא – אפוחא. וכי הא דההוא בר גליל [דאיכלע לבלל], דאמרו ליה: קום דרוש לנו במעשה מרובך. אמר להו: אדרוש לכו פדרוש רבי נחמיה לחבריה. ונפקא ערעיתא מן פותל ומותחיה באנדיפי ומות, ואמרו ליה: מן דיליה דא ליה. מתנני' אדמה – בחותם המרצופין, דברי רבי עקיבא, וחכמים אומרים: פחותם האיגרות. וכל וחול הדק – כדי לזבל קלח של כרוב, דברי רבי עקיבא, וחכ"א: כדי לזבל פרישא. חול הגס – כדי ליתן על מלא כף סיד, קנה – כדי לעשות קולמוס, ואם היה עבה או מרוסס – כדי לבשל בו ביצה קלה שבבצים, מרופה ונתונה באילפס. גמ' "על מלא כף סיד". תנא: כדי ליתן על פי כף של סידין. מאן תנא דחול מעלי ליה לסיד? אמר רב חסדא: רבי יהודה היא; דתנא: לא יסוד אדם את ביתו בפסיד אא"כ עירב בו תבן או חול. ר"י אומר: תבן – מותר, חול – אסור, מפני שהוא מרפסיד. רבא אמר: אפילו תימא רבנן, קילקולו זהו תיקונן. "קנה כדי לעשות קולמוס". תנא: קולמוס המגיע לקשרי אצבעותיו. בעי רב אשי: קשר העליון או קשר התחתון? – תיקו. "ואם היה עבה כו'". תנא: מרופה בשמן ונתונה באילפס. אמר ליה מר בריה דרבנא לבריה: מי שמיע לך ביצה קלה מאי היא? אמר ליה: ביצתא דצילצלא. מאי טעמא? משום דזוטרא, אימא דציפרתא! אישתיק. אמר ליה: מידי שמיע לך בהא? [אמר ליה: הכי] אמר רב ששת: ביצת תרנגולת. ומאי קרו לה ביצה קלה – שיערו חכמים אין לה ביצה קלה לבשל יותר מביצת תרנגולת. ומאי שנא כל שיעורי שבת פגרוגרת, והכא בפביצה? אמר ליה: הכי אמר רב נחמן: פגרוגרת מביצה קלה.

מתני'

שיער. יפה לטיט: ח"נ: טיט כדי לעשות פי כור של צורפי וזה. אצבע קטנה. דרך לסוד את כל הגוף להאדים: שהגיעו לפירקן ולא הגיעו. שהביאו שתי שערות, ולא באו לכלל שנים הראויות לקר, ומתביישות בדבר: מופלות. מושחות: אנפיקנן. רחנן במנחות (דף פה): אין מביאין אנפיקנן. הוא שמן זית שלא הביא שליש: ולמה סכין אותו. היינו שמן המור: טפלה. בסיד: שקל פה ד' מאות וזו. שנתות. וקפצו עליה המהוננן לה. ונתנו (לה) ממון: השכר משחיר ומרובה שיער: כלכלו צידעא. טינפל"א, וסדן אותה להשכיב השיער: בת צידעא. למטה הימנה, להסיר שיער דק, והוא אנדיפי: למימרא דשיעורא דר' יהודה נפיש. בתמיה: וקא קיימא לן גבי גמי דשיעורא דרבי יהודה וזטר, ומחמיר בשיעור שבתו ומשני נפיש מדר' נחמיה: וזטר מדרבנן. דאמרי: לסוד אצבע קטנה: בקבוצ. סיד הנימוח במים הרבה. והוא עשוי לסוד כלכלו: ודברי רבי נחמיה בבבית הסיד. הנגבל במים, ועשוי ביצים ביצים, מוטנס כלע"ז, הוא עשוי לסוד אנדיפי: ואי ס"ד אנדיפי גמי שיעור הוא, כגון בת צידעא: אידי ואידי כלכלו ואנדיפי תרונתו בסיד קבוצ ונמוח סדן אותו: אנדיפי. כלי תרס לו שני דדין, אחת למעלה ואחת למטה. וכשרוצה למלאותו, מותם את הדין התחתון, ולשון אנדיפי – שתי פיות. פדתנא (עירובין דף קד.) מעלין ביופי, ובתוספתא גרס: "באנדיפי: אנפרות. הפסד, לשום יין בכלי סתום בסיד, והיו ממחה וסיד ויוצא: שנתות. סימנים. כלי תרס גדול, ויש בו בליטות בליטות כמין אגוזים קטנים, עד כאן לסאה. עד כאן לסאתים. וסדן אותו בסיד, כדי שיהיו לבנות ונקרות: פרתנן. במנחות שנתות היו בהן: עד כאן לפר. חצי ההין: עד כאן לאיל. שלישית ההין: עד כאן לכבש. רביעית ההין, דכתיב: "חצי ההין יהיה לפר" וגו'. כן לשון מורי הקון מפי אביי, ששמע מר שמעון, ורבותי מפרשים: אנדיפא – כל הגוף. ומתוך שאינו עשוי להשכיב השיער אלא להאדים בעי סיד עב: אנפרות. שאינו סיד בו בתו לאתר שקנא, דחיש שמא תמות, כי בריתא דההוא גוי: שנתות. כלומר: אבר אבר יטפלקה. ואי אפשר בלשון זה, ולא נאמר שיטת התלמוד כן להזכיר אבר אבר בלשון שנתות, ויצטרך להביא פירוש לפירוש שנתות היו בהן: אפוחא. פדתה. שלא במקום שיער, ולהאדים: ערעיתא. צירעה: באנדיפי. פדתה: מן דיליה דא ליה. מידה היתה זאת לו, שלא היה לו לדרוש במרובה: מתנני' אדמה. ארילי: מרצופין. שקן העשוי מקליפת עץ גדול שנושאין בהן פרקמטיא בספינות וחותמין אותם: פחותם האיגרות. שחותמין אותם שלא יקרבו איש בהן אלא מי שנושתלחו לו ושיעורא דרבנן וזטר: כרישא. קפלוט. ושיעוריה וזטר משל כרוב: על מלא

מתני'

כדי לסוד אנדיפי, כְּבִיצַת הַסִּיד – בסיד המגובל במעט מים ויש בו
 גושים ונראה כביצים, שהוא עשוי לסוד אנדיפי. וְאִי סִלְקָא דְעֵתְךָ –
 ואם עולה בדעתך לפרש שכלכול ואנדיפי היינו צִידְעָא וְכֵן צִידְעָא,
 קשה, שהרי אִידִי וְאִידִי חֲבוּט – בין את הצידעא ובין את הבת צידעא
 רגילים למשוך בסיד המעורב בהרבה מים, ומדוע אמר רבי שהלכה
 כרבי נחמיה בביצת הסיד, הרי אין הדרך לסוד בו בת צידעא.
 הגמרא מנסה לבאר מהו אנדיפי באופן אחר: אֵלָא אִמֶּר רַבִּי יִצְחָק,
 אִמֶּרִי דְרַבִּי אָמִי – אמרו בבית מדרשו של רבי אמי, אנדיפי היינו
 אֲנִיִּדְפָא – כלי חרס שיש בו שני נקבים, אחד למעלה ואחד לחמיה
 וכשרוצה למלאותו סותם את החור התחתון בסיד, ולרבי נחמיה
 שיעור הסיד שחייבים על הוצאתו הוא בשיעור הראוי לסתימת חור
 זה, ורבי פסק כמותו בסיד עבה שעמו משתמשים לסתימת החור.
 דוחה הגמרא: מִתְּקִיף לָהּ – הקשה רב פהנא על רב יצחק, וְכֵן אָדָם
 עוֹשֶׂה מְעוּתוֹי אֲנִיִּדְפָּוֹת – וכי אדם מניח את מעותיו להפסידן, ומניח
 את היין בכלי שהנקב שלו סתום בסיד והיין ממחה את הסיד ויוצא.
 רב כהנא מבאר מהו אנדיפי בשני אופנים: אֵלָא אִמֶּר רַב פִּהְנָא,
 אנדיפי היינו שְׁנִיתוֹת – בליטות שבכלי מדידה לצורך סימון המדה,
 וסדים בליטות אלו בסיד כדי שיהיו לבנות וניכרות, ולרבי נחמיה
 המוציא סיד בשיעור הראוי לסוד בליטה אחת חייב, ורבי פסק כמותו
 בסיד עבה שעמו משתמשים לצביעת הבליטות.
 הגמרא מביאה ראיה לפירוש זה שאכן היו רגילים לעשות שנתות
 בכלים: בְּדִתְנָן – כמו ששינו במשנה (מנחות פז), שְׁנִיתוֹת ו – בליטות
 הֵיוּ בְּהֵין – בכלי שהיה במידת הין בבית המקדש, ובו היו מודדים את
 היין לנסכים, ובליטות אלו באו כדי לסמן שעד כָּאן יש למלאות יין
 לנסכי פֶּרֶ, שהיה צריך חצי הין, ועד כָּאן לֵאֵיל, שהיה צריך שליש
 הין, ועד כָּאן לִבְכֹּשׁ, שהיה צריך רבע הין.
 וְאִיִּבְעִית אִימָא – ואם תרצה תוכל לבאר זאת כך, מָאִי אֲנִיִּדְפָא,
 אֲפֻתָא – מצח במקום שאין בו שיער, ומושחים אותו בסיד כדי
 להאדימו ולפיותו, ולרבי נחמיה המוציא סיד בשיעור הראוי לסוד
 את המצח חייב, ורבי פסק כמותו בסיד עבה שעמו משתמשים לסוד
 את המצח.
 הגמרא מביאה ראיה לפירוש זה: וְכֵן הָא דִּיהוּא כֶּר גְּלִילָא
 [דִּיאִילָע לְכָל] – וכמו שהיה בנן גליל שנודמן לבלל, דִּיאִמְרוּ לִיה
 בני בבל קום דְרוּשׁ לָנוּ כְּמַעֲשֶׂה מִרְכָּבָה שביחזקאל, אִמֶּר לָהּ, וכי
 רוצים אתם שֶאֱדָרוּשׁ לָנוּ כְּדִרְדָּרֵשׁ רַבִּי נְחֵמְיָה לְחִבְרָה – שאדרוש
 לכם כמו שדרש רבי נחמיה לחבירו במעשה מרכבה, וכשדרש רבי
 נחמיה נִפְקַת עֲרֵעִיתָא מִן כּוּתֵל – יצאה צירעה מהכותל, וּמַחְתִּיָּה
 כְּאֲנִיִּדְפִי וּמִית – ועקצה אותו באנדיפי שלו ומת, וְאִמְרוּ לִיה – ואמרו
 עליו חבירו, מִן דִּילִיה דָּא לִיה – מידו היתה לו זאת, שלא היה לו
 לדרוש במעשה מרכבה.

משנה

משנה זו ממשיכה לבאר את השיעורים שחייבים על הוצאתם
 מרשות לרשות בשבת: המוציא אֲדָמָה – טיט אדום, שיעורו כְּחוֹתֶם
 הַמַּרְצֵפִין – כמו שצריך לחתימה על השקים, דְּבָרֵי רַבִּי עֲקִיבָא.
 וְחֻכְמִים אֲוִמְרִים, שיעורו כְּחוֹתֶם הָאִיגְרוֹת – כמו שצריך לחתימה
 על האיגרות.
 המוציא אָבֵל וְחוֹל תִּדְק, שיעורו כְּדִי לִזְבֹּל קֶלֶח שֶׁל כְּרוֹב, דְּבָרֵי רַבִּי
 עֲקִיבָא. וְחֻכְמִים אֲוִמְרִים, שיעורו כְּדִי לִזְבֹּל כְּרִישָׁא. המוציא חוֹל
 תִּדְק, שיעורו כְּדִי לִיתֵן עַל מֵלָא כֶּה סִיד. המוציא קֶנֶה, שיעורו כְּדִי
 לַעֲשׂוֹת מִמֶּנּוּ קוֹלָמוֹס. וְאִם הָיָה קֶנֶה עֲכָה אוּ מְרוֹסֶם – סדוק, שאינו
 ראוי לכתיבה, שיעורו כְּדִי לִכְשֹׁל בּוֹ בִּיצָה קֶלֶח שֶׁכְּבִיצִים, כשהיא
 מְרוֹפָה – מעורבת, וְנִתְּוָה כְּאִילָפֶם – במחבת.

נמרא

שינוי במשנה: המוציא חול הגס שיעורו כדי ליתן על מֵלָא כֶּה סִיד.
 הגמרא מביאה ברייתא המבארת מהו שיעור זה: תָּנָא בברייתא,

הגמרא מביאה ברייתא בענין הוצאת שיער: תָּנָא בברייתא,
 הַמוֹצִיא שִׁיעָר, שיעורו כְּדִי לִזְבֹּל בּוֹ אֶת הַפִּיט, שהשיער משביח
 את הפיט. המוציא [פִּיט] מגובל, שיעורו כדי לַעֲשׂוֹת פִּי פוֹר שֶׁל
 צוּרְפִי זָהָב – לסתום את הנקב [ושבתנור הצורפים] שנתנים בו את
 המפות, כדי שיכנס בו המפות בדוחק.
 שינוי במשנה, המוציא סִיד, שיעורו כְּדִי לְסוֹד קטנה שבבנות.
 הגמרא מביאה ברייתא המבארת מהו שיעור זה: תָּנָא בברייתא,
 המוציא סִיד, שיעורו כְּדִי לְסוֹד אֲצִבְעָ קֶמְנָה שֶׁכְּבִנְתָּ להאדימה
 שתהא נאה.
 הגמרא מבארת מדוע היו סדין את הבנות: אִמֶּר רַב יְהוּדָה אִמֶּר רַב,
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵגִיעוּ לְפִיִּדְקָן – שהביאו שתי שערות, וְלֹא הֵגִיעוּ
 [לְשִׁנִּים] – ולא הגיעו לגיל הראוי לכך, ומתביישות בדבר, בְּנֵי
 עֲנִיִּים מוֹפְלוֹת – מושחות אותן בְּסִיד להשירן, בְּנֵי עֲשִׂירִים
 מוֹפְלוֹת אֲוִתָּן כְּסוּלָה להשירן, וּבְנֵי מַלְכִּים מוֹפְלוֹת אֲוִתָּן בְּשֶׁמֶן
 הַמֹּרִי להשירן, שֶׁנֶּאֱמַר בענין הנערות שבאו לאחשורוש אחר הריגת
 ושתי (אסתר ב יב) "שֶׁשָּׁה חֲדָשִׁים בְּשֶׁמֶן הַמֹּרִי", שהיו סכים אותן
 בשמן המור.
 שואלת הגמרא: מָאִי ו – מהו? שֶׁמֶן הַמֹּרִי. משיבה הגמרא: רַב הוֹנָא
 פֶּר חֵיָא אִמֶּר, סִטְכָת. רַב יְרֵמְיָה פֶּר אִמָּא אִמֶּר, שֶׁמֶן זֵית שֶׁלֹּא
 הִבִּיֵּא שְׁלִישׁ – הנעשה מזיתים שלא הגיעו לשליש גידולם.
 תָּנָא בברייתא, רַבִּי יְהוּדָה אִמֶּר, אֲנִיִּפְקִין שְׁשִׁנֵּי (מנחות פה):
 שאינו כשר למנחות, היינו שֶׁמֶן זֵית שֶׁלֹּא הִבִּיֵּא שְׁלִישׁ. וְלִמָּה כִּכֵּן
 אֲוִתָּן – למה סכים בנות מלכים בשמן המור. משום שֶׁמֶשִׁיר אֶת
 הַשִּׁיעָר, וּמַעֲדָן – מיפה את הַשִּׁיעָר.
 הגמרא מביאה מעשה בענין זה: רַב יְבִי הוּיָא לִיה בְּרֵתָא – היתה
 לו בת, מוֹפְלָה – משוחה בסיד אִמֶּר אִמֶּר, וְשִׁקֵּל כֶּה – וקיבל עבורה
 לנדוניה אֲרֻבַּע מֵאוֹת זוּזִי, משום שהתייפתה על ידי הסיד. הָיָה
 הָהוּא נִכְרִי בְּשִׁבְבוּתִיה – היה נכרי שהיה דר בשכינות לרב יבבי,
 הוּיָא לִיה בְּרֵתָא – היתה לו בת, מוֹפְלָה כְּדִי לִיִּפּוּתָהּ, וּמִתָּהּ, אִמֶּר אוֹתוֹ נִכְרִי, קָמַל רַב
 גּוֹפֶה בסיד בפעם אחת כדי ליפותה, וּמִתָּהּ, אִמֶּר אוֹתוֹ נִכְרִי, קָמַל רַב
 יְבִי לְבֵרְתִי – הרג רב יבבי את בתו, שמיכן שראיתי שמשח את בתו
 בסיד, עשיתי כן אף אני לבתי, וגרמתי לה למות.
 אִמֶּר רַב נְחֻמֵּן, רַב יְבִי דְשֵׁתִי שִׁיכְרָא – שוותה שיכר, בְּעֵינֵי בְּנֵי
 מוֹפְלָא – צריכות בנותיו למשוך גופן בסיד כדי להשיר שערן ולערוך
 את בשרן, שהשיכר מרבה את השיער ומעבה את הבשר, אֲנִי דִלָא
 שְׁתִּינֵן שִׁיכְרָא – אנו שאינו שותים שיכר, לֹא בְּעֵינֵי בְּנֵי מוֹפְלָא –
 אין בנותינו צריכות למשיחה.
 שינוי במשנה: רַבִּי יְהוּדָה אִמֶּר, המוציא סיד שיעורו כְּדִי לְסוֹד
 כְּלָבּוֹל, רבי נחמיה אומר, שיעורו כדי לסוד אונדפי. הגמרא מבארת
 מה הם כלכול ואונדפי. שואלת הגמרא: מָאִי ו – מהו? כְּלָבּוֹל וּמָאִי
 ו – ומהו? אֲנִיִּדְפִי. משיבה הגמרא: אִמֶּר רַב, כלכול היינו צִידְעָא –
 רקה, וסדים אותה להשכיב השיער שעליה, וְאֲנִיִּדְפִי היינו כֵּת
 צִידְעָא – המקום שתחת הרקה, וסדים אותו להשיר השיער הגדול
 שם, ושיעור זה קטן מהשיעור הנצרך לצידעא.
 מקשה הגמרא: לְמִימָרָא – האם ניתן לומר דְשִׁיעוּרָא דְרַבִּי יְהוּדָה
 נִפְיֵשׁ – שהשיעור של רבי יהודה גדול מהשיעור שאמר רבי נחמיה,
 הָא קִיָּמָא לֹא דְשִׁיעוּרָא דְרַבִּינָא נִפְיֵשׁ – הרי מקובל בידינו ששיעורם
 של רבנן גדול יותר, שרבי יהודה מחמיר בשיעורי שבת יותר משאר
 החכמים.
 מתרצת הגמרא: שיעורו של רבי יהודה אכן זוּמָא כְּדִרְבָּנָן – קטן
 משל רבנן, וְנִפְיֵשׁ מִדְּרַבִּי נְחֵמְיָה – וגדול משל רבי נחמיה, שרבי
 נחמיה מחמיר יותר ממנו.
 הגמרא מקשה על הביאור של רב. מקשה הגמרא: מִיתִיבִי – הקשו
 בני הישיבה על דברי רב שפירש מהו כלכול ואנדיפי, שינוי בברייתא,
 אִמֶּר רַבִּי, נִרְאִין – נראה להכריע כְּדִבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה שהשיעור הוא
 כדי לסוד כלכול, כְּסִיד חֲבוּט – סיד המעורב בהרבה מים, שהוא
 עשוי לסוד כלכול, וְנִרְאִין דְּבָרֵי רַבִּי נְחֵמְיָה שאמר שהשיעור הוא

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

שולחן ערוך - הלכות שבת

- 1 ב... ואין צריך שיכצע משתיהן אלא שיאחזו שתיהן בידו²⁴ ויכצע מאחת מהן שהרי לא נאמר לחם משנה אלא
- 2 בלקיטה דהינו אחיזה (ורשאי להשמיט השניה מידו בשעת הכציעה ודי כמה שאחזו שתיהן בשעת ברכת
- 3 המוציא)²⁵.
- 4 וצריך לבצוע מן העליונה שאין מעבירין על המצות כמה דברים אמורים ביום השבת או בליל יום טוב אבל בליל
- 5 שבת יש נוהגין מטעם תידוע להם לבצוע על התחתונה וכדי שלא לעבר על המצות מניחין התחתונה קרוב אצלם
- 6 יותר מהעליונה ונמצא שאין פאן מעביר על המצוה כלל או לוקחין העליונה בשעת ברכת המוציא ומניחים אותה
- 7 למטה ובוצעין עליה²⁶:

חלק ב סימן עדר דיני בציעת הפת בשבת סוף סעיף ב

הלכתא רבנא

- יג] שתיהן בידו - אוחזים החלה בעשר אצבעות²⁴.
 יד] ובוצעין עליה - מנהג חב"ד, שבלייל שבת מניחים
 הלחם משנה זו אצל זו, וביום השבת מניחים באופן

צינונים והוספות

- (20) עד"ז לעיל סימן קסז סוף ס"ג: מצוה מן המובחר לברך על הפת כשהיא שלימה ולא לפורסה תחילה. . . וטוב לחתוך מעט בסכין פרוסת הבציעה מן הלחם קודם שיתחיל לברך כדי שלא יפסיק בשהיית החיתוך בין ברכה לאכילה ואינו מפרידה ממנו עד אחר שתכלה כל הברכה. . . לפיכך בשבת ויום טוב אין לחתוך כלל בלחם עד לאחר הברכה כי שמא תשמיט ידו ויחתוך יותר מכשיעור הזה ונמצא שבצע על פרוסה ובשבת צריך להיות לחם משנה שלם. . . ומכל מקום אם שכח וחתך בשבת כמו בחול לא הפסיד הלחם משנה שכל שאוחז בפרוסה ושאר הככר עולה עמו הרי הוא כשלם לכל דבר.
- ובסימן קסח ס"ג: אם יש לאדם ב' חצאי לחם ואין לו לחם שלם ללחם משנה בשבת יחברם יחד בעץ שיש תורת כלי עליו או בשום דבר שאינו מוקצה ולא יהא חיבורם נראה ודינו כשלם לענין לחם משנה כמו שדינו כשלם לענין עירובי חצירות. . . אבל אם יש לו לחם שלם אין לסמוך על זה.
- ענין לחם משנה שלם הוזכר גם בסימן תעה ס"ג לענין יו"ט ופסח.
- (21) סימן רצא ס"ח: הובא לעיל סעיף א.
- (22) והוא אסמכתא בלבד, אבל אינו חובה כל-כך (סימן רעא קו"א ס"ב).
- וכן הוא בסימן רנד ס"ח (לגבי שימוש בפת שנאפתה בשבת בשוגג באיסור, לצורך לחם משנה): ואם יש לו חתיכת פת גדולה מספקת לשלש סעודות אסור לו לאכול בשבת מפת זו שנאפית באיסור כדי לברך על לחם משנה שלמים כיון שעיקר מצות שלש סעודות בשבת יכול לקיים בלא פת זו. וראה בלקו"ש חט"ז ע' 174 הערה 15 שהעיר לשקו"ט בזה.
- (23) שמות טז, כב: ויהי ביום הששי לקטו לחם משנה שני העמר לאחד ויבאו כל נשיאי העדה ויגידו למשה.
- (24) סימן קסז ס"ז, וכן נהג כ"ק אדמו"ר,

כ"ק אדמו"ר היה מברך המוציא, באחזו החלות בידו הק' (ללא הפסק הכיסוי שעליהם), אחר המוציא היה מסיר הכיסוי שעל החלה (משב"ק, הובא בלקט הליכות ש"ק ע' 19). עוד התפרסם מפי משב"ק שכשהחלה היתה נמצאת בתוך שקית היה מסיר השקית קודם הקידוש.

(25) עד"ז הוא לענין בציעת המצות בסדר פסח סימן תעה סעיפים ד"ה. ובסידור סדר הגדה של פסח.

(26) אגרות קודש ח"ח ע' שסא.

בטעם הדבר מבואר בתורה אור בשלח סו, ד: ואחר כל זה מובן ענין שתי הלחם שבשבת שע"פ נגלה צריך להניח זו ע"ג זו כי בחי' נגלה היא בבחינת השתלשלות בחי' אור ישר וכאשר יניח זו ע"ג זו מורה על בחי' השתלשלות בדרך עילה ועלול כו'. ובחי' נסתר הוא בחי' אור חוזר עליית אורות להיות עולות ונכללות בתכלית ההתכללות בבחי' מקיף הכללי כנ"ל מטעם זה צריך שיהיו זו בצד זו שתיהן בשוה שמורים על בחי' התכללות אמתי במקיף העליון שמקיף לכל פרטי פרטי ההשתלשלות בשוה כו' קמיה מעלה ומטה שוין כו' וד"ל. (ועמ"ש לקמן בד"ה זכור ושמור שהן זו"נ כי זכור לדכורא ושמור לנוקבא והן ב' חלות דלחם משנה. וע"פ סדר ההשתלשלות הרי המלכות מקבלת מז"א והוא למעלה ממנה במדרגה. וזהו כמו שהן באצ"י אבל מצד עצמות א"ס ב"ה שניהן בדבור א' נאמרו כו' שכולל לשניהם בשוה וזהו שע"פ הנסתר צ"ל ב' חלות דלחם משנה זו בצד זו).

אופן אחיות החלות בעת הברכה: מנהג כ"ק אדמו"ר מוהריי"ץ נ"ע לאחזו החלות בעת המוציא, בין שתי ידי זה מול זה (דברי כ"ק אדמו"ר בעת סעודת ליל א' דחה"ש תשכ"ו הובאו בלקט הליכות ומנהגי ש"ק ע' 19).

ובלקו"ט עקב יז, ב מובא להצמיד אחורי החלות זה לזה: הנהג ב' הלחמים מתחברים כאחד וזהו ענין לחם משנה שבשבת וגם

ציונים והוספות

לחוצ' כו' וד"ל.
וב'המלך במסיו' ח"ב ע' קמד במענה לשאלה האם יש חילוק
בין שבת ויום-טוב לענין הגבחה החלות - שמוכא בכ"מ שיהיו
הלחמים דבוקים מאחוריהם זה לזה, והפנים הצד העליון יהיו
כלפי חוצ' ; השיב כ"ק אדמו"ר: בתו"א מוכא רק בנוגע לשבת,
ולא ראיתי דיוק בנוגע ליו"ט.

זהו ענין לחם הפנים דכתיב ביום השבת יערכנו כו' ונק' לחם
הפנים שכולו פנים ואין בו אחוריים כלל ולכן צריך לחברו ב'
הלחמים דשבת אחוריהם הביתה זה לזה ופניהם לחוצ' להיות
כולו פנים . . והוא סוד ב' הלחמים הנ"ל לחם מן השמים ולחם
מן הארץ שמתחברים כאחד כנ"ל שאף לפי קבלת האריו"ל
בענין י"ב חלות [כנגד לחם הפנים] מ"מ העיקר הם ב' החלות
שעליהם מברך המוציא שמניח אותם זו בצד זו להיות פניהם

שולחן ערוך - הלכות שבת

1 ו' ונוהגין במדינות אלו להקל להבדיל במוצאי פסח על השכר
2 אף אם יש לו יין הרבה בביתו לפי שהשכר חביב עליו אז
3 יותר מן היין אבל מי שאינו חביב עליו כל כך יש לו להבדיל
4 על היין ואף מי שחביב עליו אינו יכול להבדיל עליו אלא
5 במקום שהוא חמר מדינה וע"ד שנתבאר בסימן ער"ב אבל
6 במקומות שהיין גדל שם שהיין הוא חמר מדינה אינו יכול
7 להבדיל על שום משקה אף שהוא חביב עליו מאד וגם אין יין
8 נמצא כלל בעיר וע"ד שנתבאר שם :

9 יא יו"ט שחל להיות במוצאי שבת שצריך לקדש ולהבדיל על
10 כוס אחד ואין לו יין יש אומרים שיכול לומר יקנה"ז על
11 הפת שאף שאין מבדילין על הפת מכל מקום הבדלה זו טפלה
12 לקידוש וכיון שמקדשים על הפת יכולים ג"כ לומר עליה
13 ההבדלה אגב הקידוש ויש אומרים שיותר טוב לומר הקידוש
14 וההבדלה על כוס של שכר או שאר משקה שהם חמר מדינה
15 והמנהג במדינות אלו כסברא הראשונה :

16 יב מי שאין לו במוצאי שבת לחול לא יין ולא שאר משקים
17 חמר מדינה ואי אפשר לו למצוא בלילה עד למחר ביום
18 יש אומרים שמותר לו לאכול מיד מן הדין אם הזכיר הבדלה
19 בתפלה אלא שמדת חסידות הוא שלא לטעום מאומה עד
20 שיבדיל למחר ויש אומרים שמן הדין אסור לו לטעום מאומה
21 אם מצפה שלמחר ביום יהיה לו כוס להבדיל עליו אבל אם אינו
22 מצפה שיהיה לו למחר ביום אין מחייבים אותו להתענות עד
23 ההבדלה לפיכך מותר לו לאכול אף במוצאי שבת מיד ולענין
24 הלכה יש להחמיר כסברא האחרונה אלא אם כן הוא אדם חלש
25 שקשה לו להתענות עד שיביאו לו כוס למחר אזי יכול לסמוך
26 על סברא הראשונה להקל בדברי סופרים :

27 יג ואם אין לו אלא כוס אחד והוא רוצה לסעוד ואם יבדיל
28 על כוס זה וישתה ממנו רוב רביעית לא יהיה לו כוס
29 לברכת המזון כגון שאי אפשר לו להוסיף מים ביין הנשאר
30 להשלימו לרביעית שלא יתקלקל מחמת המים שכבר הוא מזוג
31 כראוי במים מתחלה הרי זה סועד קודם הבדלה ומברך ברכת
32 המזון על כוס זה ואחר גמר ברכת המזון מברך עליו בורא פרי
33 הגפן וברכת הבשמים והנר וההבדלה ואח"כ שותהו שמוטב
34 שידחה איסור האכילה קודם הבדלה משיברך ברכת המזון בלא
35 כוס אחר הבדלה.

36 במה דברים אמורים כשאנו מצפה שיהיה לו למחר עוד כוס
37 שיוכל לברך עליו ברכת המזון אבל אם הוא מצפה שלמחר
38 יהיה לו עוד כוס אסור לו לטעום כלום קודם שיבדיל אלא
39 מבדיל על כוס זה שיש לו במוצאי שבת ולא יסעוד עד שיביאו

40 לו כוס למחר לברכת המזון כמו שנתבאר בכוס של הבדלה לפי
41 סברא האחרונה.

42 אבל לפי סברא הראשונה שאין צריך להמתין מלאכול עד
43 שיביאו לו למחר כוס להבדלה גם כאן לא יהיה צריך להמתין
44 מלסעוד עד למחר שיביאו לו כוס לברכת המזון אלא יהיה
45 רשאי לסעוד מיד ולברך בלא כוס ולכן יסעוד קודם שיבדיל על
46 כוס זה שיש לו כדי שיברך ברכת המזון על הכוס כמו שנתבאר.

47 וכל זה להאומרים שברכת המזון טעונה כוס כמו קידוש
48 והבדלה שצריך לחזר אחר כוס לברכת המזון כמו שצריך לחזר
49 אחר כל מצות שהן מדברי סופרים שהן חובה כמו שנתבאר בסי'
50 קפ"ב אבל להאומרים שברכת המזון אינה טעונה כוס בתורת
51 חובה גמורה אלא שמצוה מן המובחר לברך ברכת המזון על
52 הכוס אין מצוה זו דוחה איסור טעימה קודם הבדלה אלא יבדיל
53 בתחלה על כוס זה שיש לו ואח"כ אם ירצה יאכל ויברך ברכת
54 המזון בלא כוס ואין צריך להמתין מלאכול עד שיביאו לו כוס
55 אף אם מצפה שיביאו לו בלילה זה לאחר זמן.

56 (ולענין מעשה כיון שלא נפסקה הלכה לא כהאומרים ברכת
57 המזון טעונה כוס ולא כהאומרים שאינה טעונה כוס לכן מי
58 שנוהג לעולם כהאומרים שטעונה כוס גם עתה יסעוד קודם
59 הבדלה אבל אם לפעמים הוא סומך על האומרים שאינה טעונה
60 כוס גם עתה יחוש לדבריהם ולא יסעוד קודם הבדלה) :

61 יד מי שאין ידו משגת לקנות יין לקידוש ולהבדלה נתבאר
62 בסי' רע"א איזה מהם קודם ומי שאין ידו משגת לקנות
63 שמן לנר חנוכה ויין להבדלה יתבאר בסי' תרע"ח :

64 טו נוהגים במדינות אלו להבדיל מעומד לכבוד המלך שאנו
65 מלויין אותו ודרך לוייה מעומד ומכל מקום אחר גמר
66 ההבדלה יש לו לישב ולשתות הכוס שאין לתלמידי חכמים
67 לאכול או לשתות מעומד :

68 טז כל דבר שמברך עליו צריך לאחזו בימינו בשעת הברכה
69 כמו שנתבאר בסי' ר"ן [ו] לפיכך בשעת ברכת בורא פרי
70 הגפן צריך לאחזו הכוס בימינו ויהיו הבשמים בשמאלו ואח"כ
71 צריך להחליף הכוס לשמאלו והבשמים לימינו ויברך על
72 הבשמים וטוב שיהיה הכוס בשמאלו עד לאחר ברכת בורא
73 מאורי האש כדי שיוכל להסתכל בצפורני ימינו כמו שיתבאר
74 בסי' רח"צ ואח"כ צריך להחזיר הכוס לימינו ולברך עליו ברכת
75 ההבדלה שנתקנה על הכוס :

והנה מתחלה צריך להבין מהו ענין מתן תורה.
כדי להבין מעלת קבלת התורה בימי אחשורוש
לגבי קבלת התורה בשעת מתן תורה, יש להבין ענינו
של מתן תורה.

וגם מה שאמרו רז"ל אשרי מי שבא לכאן ותלמודו
בירו.

לבאר ענינו של מתן תורה - יש להקדים ביאור
מאמר רז"ל בענין לימוד התורה (שממנו ניתן להבין
מהותה של תורה, ובדרך ממילא ענינו של מתן תורה):
"אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו". מלשון
"ותלמודו בידו" משמע, שכדי לקבל השכר בגן עדן
לא מספיק מה שהאדם למד תורה בעולם הזה, אלא
צריך להכנס לגן עדן ביחד עם "תלמודו בידו".

הלא בגן עדן מתעננים מגילוי אור אין סוף ב"ה,
ומה שייך בזה שיהיה דוקא תלמודו בידו שהם
הלכות שנתלכשו בענינים גשמיים.

ואינו מובן, הלא ענין השכר דגן עדן הוא מה שהנשמה
נהנית ומתענגת מזיו השכינה (הנקרא בלשון הקבלה
"גילוי אור אין סוף ב"ה"), ומדוע צריך אדם להביא עמו
לגן עדן את "תלמודו", כדי ליהנות מזיו השכינה?
ד"תלמודו" הן הלכות התורה שלמד בעולם הזה, והרי
הלכות התורה נתלכשו בענינים גשמיים, כלומר,
"תלמודו" אינם רזי תורה המדברים בענינים רוחניים
וידיעת אלקות, אלא הלכות התורה העוסקות בענינים

גשמיים שאינם שייכים בגן עדן שהוא עולם רוחני, ומהי
השייכות בין הלכות התורה לתענוג מזיו השכינה.

וגם מה שאמרו רז"ל שכל מי שאפשר לו לעסוק
בתורה ואינו עוסק עליו נאמר כי דבר ה' בזה
הכרת תכרת הנפש. וזה תמוה לכאורה, דמאחר
שמי שא"ל לו לעסוק בתורה כ"כ יוצא י"ח בפרק
א' שחרית ופרק א' ערבית, א"כ למה יהי האפשר
לו לעסוק ואינו עוסק גדול עונו כ"כ לומר עליו
הכרת תכרת בו'.

גם יש להבין גודל העונש של עון ביטול תורה,
שאמרו רז"ל דכל מי שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו
עוסק עליו נאמר כי דבר ה' בזה הכרת תכרת הנפש,
וזה תמוה לכאורה, דהרי מי שאי אפשר לו לעסוק
בתורה כל היום כפשוטו יוצא י"ח בפרק א' שחרית
ופרק א' ערבית, וא"כ איך יתכן דמי שאפשר לו לעסוק
בתורה ומבטל רגע אחד מלימודו יהי' עונו גדול כ"כ
עד שיתחייב כרת.

כלומר: בכל מצוות התורה, מי שלא עשה את
המצוה בהידור ורק קיים אותה לצאת י"ח (עכ"פ
בדיעבד) אינו נענש קשות על העדר קיום המצוה, ורק
חסר לו הענין דהידור מצוה, משא"כ בת"ת, הרי עצם
חובת ת"ת יוצאים בפרק א' שחרית כו', ומדוע מי
שאפשר לו להדר ללמוד כל היום כולו יענש על ביטול
רגע אחד בעונש חמור כמי שלא לומד תורה כלל.

ד"ה חייב אינש פרק א

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער - אדמו"ר האמצעי

שערי אורה

כו' בלי התעוררות פנימית ברצון ומדות שבלב כלל כנ"ל
וביאור טעם הדברים הנה ידוע שיש ב' מיני רצון א' רצון
המורכב הנק' בחירה שיש בו חילוף ושינוי ותמורה כמו
שא' ובחרת בחיים כו' שזהו כל יסוד התו"מ שילך האדם
בדרכי ה' ע"פ הבחירה שבלבבו דוקא דהיינו כאשר
יתעורר בלבו והכין רצונו ודעתו ולבבו להתק' לה'
ותורתו ועבודתו בסור מרע ועשה טוב כל היום לפ"ע
הכנת לבבו ורצונו הוא בוחר בטוב וסר מרע כל היום
בפ"מ היינו לפ"ע התעוררו' לבבו יעשה טוב וישמור
מעשות כל רע אבל כאשר אין התעוררו' בלבבו כלל וכלל

(כ) והענין הוא כמ"ש במ"א בענין ב' כתרים דנעשה
ונשמע שכתר דנעשה הוא הנק' כתר ש"ט
שעולה ע"ג כו' שזהו בחי' ביטול הרצון שבמעשה לבד
רק מצד עול מ"ש הוא למעלה גם מכתר מל' וכתר תורה
והוא המעורר למעל' בחי' גלוי עצמות אא"ס שיאיר
בפנימיות הכתר מאליו ומעצמו בלי הפסק כלל שאין כל
העלאת מ"ן באתדל"ת מגיע לשם כלל ע"י שום כונה
ורעותא דלבא רק בבחי' ביטול רצון לעשות המצוה בפ"מ
לבד וכמו שא' כל אשר דבר ה' נעשה בפ"מ אע"פ שלא
שמעו עדיין מה רצונו והיינו כמא' בטל רצונך מפני רצונו

שמתחלף משעה לשע' כנ"ל שלפעמי' יתעורר להיפך וזה
א"א לומר שהציווי על הבחירה הזאת היינו שיתעורר
תמיד לטוב כי איך יגזור הציווי על ההתעוררו' מאחר
שההתעוררות תבא בלב האדם בשינויים וחילופים כו'
אלא צריך לומר שהציווי הזה דוּבְחֵרַת בחיים בא בשני
אופנים הא' שיבחר ברצון בלב ומוח עפ"י התעוררות
דוק' שתמיד יכין לבו לדרוש הדרך החיים הטוב מצד
נשמתו שקרבת אלקי' יחפץ בחפץ ורצון שבלב ומוח
דוקא והיינו מצד האהבה שבלב כמ"ש ואהבת את ה' כו'
והאהבה היא שרש לרמ"ח מ"ע וכן היראה ופחד אלקי'
בלב ומוח שרש לשס"ה ל"ת כידוע ונמצ' ע"י מצות
האוי"ר הם העושי' הבחירה תמיד' שיבחר תמיד בטוב
ולא ברע בלי שינוי כלל וכלל רק שאוי"ר זו שמעוררי'
הבחירה צריך להיות ע"י יגיעת הנפש ולא ממיל' נעשית
כו' וכאשר יגזור או' ובחרת היינו שישים לבו ודעתו
להתיגע בהתעוררות האהבה אלקי' לחפץ בקרבת אלקי'
ע"י רוב יגיעת הנפש וכן ביראה כמ"ש ז"ל אוי לבשר
שלא נתייגע ביראה כו' ואז יהי רצון לבו לטוב ממילא
וע"ז הוסד ציוי זה דוּקָא ואם לפרקי' ישתנה מצד מיעוט
חפצו בקרבת אלקי' וכו' יתחזק תמיד בלבו ודעתו עד
שיהי' באופן שאין בבחירה הזאת שום שינוי כלל כל ימי
חיינו כו' :

שער החנוכה

לילך בדרכי ה' כו' לא יתקרב לה' במעשה הטוב ולא יסור
מעשו' כל רע בעיני ה' והרי אין ערך הילוכו ודרכו בדרכי
ה' רק לפי ערך התעוררו' לבבו אם מעט אם רב כידוע
וזהו הנק' בעל בחירה שלפעמי' בוחר בטוב ומואס ברע
ולפעמי' להיפך יבחר ברע וימאס בטוב שזהו שינוי
וחילוף ברצון שלפעמי' יתעורר רצונו ולבו לילך בדרכי
הטוב ולסור מרע ולפעמי' יתעורר בהיפך וכו' וא"כ אין
זה דבר אמת המתקיים בתמידות בלי שינוי כלל אלא
לפעמי' רוצה בטוב ולפעמי' רוצה ברע והוא מפני שרצון
זה נק' מורכב בבחירה שבלב ועכ"ז בשעה שרצונו
מתעורר בטוב מעורר למעלה לבחי' הטוב העליון הגנוז
במעשה הטוב כמ"ע דרוח אייתי רוח ואמשיך באתדל"ת
אתדל"ע כמ"ש אם ישים אליו לבו כו' כידוע ולהיפך
בשעה שמתעורר רצונו ולבו לרע מעורר מדת הדין והרע
וז"ש ראה נתתי לפניך החיים והטוב והמות והרע כו' וכן
נק' ברכה וקללה כו' כמ"ש את הברכה אשר תשמעון כו'
כידוע וזה נמשך מצד שהאדם הוא בעל בחירה והוא בא
בבחי' עה"ד טו"ר כו' וע"ז הוסד כל התו"מ לברר
ולהבדיל בין טו"ר בדרך בחירת הרצון דוקא וכמ"ש
ובחרת בחיים כו' בבחירה שברצון אמנם יהי' באופן שלא
ישונה מטוב לרע אלא תמיד יבחר בטוב ויסור מרע
ולכאורה איך יהי' נצחי ותמידי אם הבחירה הוא דבר

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל – אדמו"ר הצמח צדק

מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו – [הנחת כ"ק אדמו"ר מהר"ש]

באדם יש בו בחי' צורה דהיינו החומר שלו וכמ"ש ויצר
ה' אלקי' את האדם עפר מן האדמה בחי' חומר, והצורה
של החומר מה שנעשה הגוף באופן זה וחלוק משאר
נבראים כמו למשל ארי' ושור, והיינו לפי שהצורה של
הגוף נמשך מבחי' פני אדם שבמרכבה, וגוף הארי' נמשך
מבחי' פני ארי' שבמרכבה, והיינו לפי שכדי שיוכל לקבל
הגוף את נה"א, צריך שיהי' הכלי ג"כ לפ"ע, משא"כ גוף
הארי' אינו יכול לקבל את נפש האדם לפי שהוא נמשך
מבחי' פני ארי' שבמרכבה, וזהו ג"כ שהבהמות וחיות
חלוקים זמ"ז, שהבהמה יש לה יותר כח מחי' ואעפ"כ
החי' טורף ודורס את הבהמה, והיינו לפי שבחי' יש לה
זריזות יותר. והנה"א שמתלבש בו זהו צורה האמיתית כו'.

מזוה מימין

ולהבין זה בתוס' ביאור י"ל עוד ענין חומר וצורה,
והענין הוא דהנה יש ב' בחי' צורה דהיינו תואר
וצורה, והיינו שהחומר גופא יש לו צורה למשל גלגל
השמש שיש בו חומר וצורה, עצם החומר והצורה של
החומר מה שהוא עגול ולא משוך דהיינו תואר החומר,
והצורה האמיתית הוא נפש של הגלגל מה שהוא מניע
אותו ומסבב אותו ממזרח למערב, וכן אנו רואין באותיות
למשל אותי' הכתב שיש בהם חומר של האותי' דהיינו
הדיו, והצורה של האותיות דהיינו מה שהא' משונה מב',
שיש בזה סודות נפלאים מה שא' נעשה ככה בתמונה שלו,
והשכל שנתלבש באותיות כמו ברוך שאמר והי' העולם
שיש בזה השכלה איך שבמאמר א' נברא העולם, וכן

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל – תרל"ב

עזרת הם כנגד הד' גאולות של מצרים, והד' פעמים שאחר
עזרת הם כנגד הד' גאולות דלעתיד.
ולהבין כ"ז צריך להקדים מ"ש יציאות השבת שתיים
שהן ארבע, כי שבת אותיות תשב, כי תשובה
נחלקת בד"כ לב' מדריגות תשובה תתאה שהוא שבתא
דמעלי שבתא ותשובה עילאה שהוא שבתא דיומא, ובדרך
פרט יש בכ"א מהב' תשובות ב' מיני תשובה.

לכן אמור לבני

בס"ד, פ' וארא, תרל"ב.

לכן אמור לבני ישראל אני הוי' והוצאתי אתכם מתחת
סבלות מצרים והצלתי אתכם מעבודתם וגאלתי
אתכם כו' ולקחתי אתכם לי לעם. הנה נזכר כאן ד' לשונות
של גאולה וכנגדן תיקנו חז"ל ד' כוסות בפסח, ובירושלמי
איתא לחד מ"ד שהד' לשונות של גאולה וכן הד' כוסות
הם כנגד הגאולה מד' מלכיות, ובוזהר איתא שהד' כוסות
הם כנגד ד"פ אמת, ולפ"ז אפ"ל שהד' פעמים אמת שקודם

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער – אדמו"ר מוהרש"ב

שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב

(עם היות שהן אלקות ממש שהרי עולם האצילות הוא עולם
של אלוקות, ולא כעולמות בי"ע שהם עולמות של נבראים
מכל מקום הרי הוא הגילוי האלוקי נראה בבחינת מציאות
והוא מה שאלקות נעשה בבחינת מציאות כו' וכמו שכתוב
בעבודת הקודש³¹ שהבורא הוא שלימות הכל, וממילא יש
בו גם את כח הגבול - והגבול הנמצא ממנו תחלה הן
הספירות שבעולם האצילות והיינו הכלים כו'), מסקנת
הענין: הכלים הם בבחינת גבול ומציאות.
אם נאמר שהאור הוא בבחינת בלי גבול ממש איך אפשר
שיתלבש גילוי לא מוגבל בכלים שהם בחינת גבול, ואמנם
נזכר לעיל מצד נשיאת הפכים זה יתכן, אבל הרי מטרת
הבורא בסדר ההשתלשלות שגילוי יהיה בבחינת אור פנימי
בהתלבשות ממש בכלים כו'.
המשמעות של כח הגבול בכלים
על מנת להבין את הקטע הבא, יש להקדים כי בעניין הגבול
דכלים שתי שיטות כלליות³²:
שיטת האריז"ל היא שהכלים הם גבול בפועל (אלא שאינו
כמו הגבול של הנבראים כמובן), ושיטת הפרד"ס היא
שהכלים עצמם הם בלי גבול. ומה שנקראים "גבול" הכוונה
היא שהם "כח הגבול" – כלומר שיש בהם כח לפעול
הגבלה בעולמות בריאה יצירה עשיה.

יום ב' דחג השבועות תער"ב

ובאמת אם היו האורות בבחינת בלי גבול ממש לא היה
אפשר להיות כלל התלבשות האורות בכלים, שהרי זה
דבר מוסכם בסברה הגיונית שכל גוף שהוא בבחינת גבול
אי אפשר שיהיה בתוכו בבחינת התלבשות אור וחיות
הבלתי מוגבל, שהרי הם שני הפכים ממש. ואף שלכאורה
יכלנו לומר שהאור נמשך בכלים בנשיאת הפכים מצד
הבורא שהוא נמנע הנמנעות, אבל אין לומר כך, שהרי כל
מטרת סדר ההשתלשלות היא שהאור ימשך בצורה מוגבלת
ומצומצמת לפי ערך העולמות, ואם צריך להגיע לנשיאת
הפכים לא היה צריך להיות כלל צמצום.
והרי כיון שהכלים הן בבחינת גבול שהרי יש מציאות
ספירות באצילות שהן בבחינת מציאות חכמה וחסד -
חכמה זה לא חסד וחסד זה לא חכמה, אם כן יש כאן איזה
הגבלה כו', ובהכרח שזהו בבחינת הכלים על כל פנים
(וכמו שכתוב בתיקוני זוהר³⁰ בפתח אליהו שמכנה את
הכלים בשם 'גופין' - ובמה גופין תקינת להון (תקינת להם)
- לספירות כו', ואתקריאו בתקונא דא (ונקראים בתיקון זה)
חסד דרועא ימינא (חסד זרוע ימין) גבורה זרוע שמאל כו')
וכן הלאה מפרט את אברי הגוף כדוגמא לכלי הספירות,
הרי המסקנה שהכלים הן ודאי בבחינת מהות ומציאות
ספירות ממש

32. בהבא לקמן ראה ספר הערכים חב"ד חלק ד' עמ' ס"ח ואילך,

רש"נ.

30. בהקדמות.

31. חלק א פרק ח.

ו.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק – אדמו"ר מוהריי"צ

ספר המאמרים קונטרסים

קול הדיבור מעורר כוונה פנימית. מצד התענוג, החושים למעלה מהכוחות, כי מעוררים התענוג
שבנפש. כל גילוי פנימי מלמעלה נמשל לראיית העין, כמו הגילוי בארץ ישראל, בבית המקדש,
ושע"י עבודת הצדיקים. השמיעני את קולך – דתורה ותפלה, כי קולך ערב

ולביי", דעל ידי התענוג שבראיה היה גילוי עצמות אור אין
סוף, וגם דעל ידי זה הוא הגילוי דאור פנימי בבחינת רבוי
האור והגילוי, ולכן הנה בהגילוי אור הנמשך על ידי עבודת
הצדיקים פתיב²⁰ "עיני ה' אל צדיקים", וכתיב²¹ "עין ה'
אל יראיו", שהוא גילוי אור בתענוג פנימי הבא על ידי
הראיה, וכתיב²² "עיניו פיונים", "עיניו יונים", דהסתכלות
זאת היא בחינת התענוג, להיות בחינת יחוד פנימי ועצמי
להוליד נשמות, נמשל זה בענין הראיה, וכן הוא בעבודת
הרוחנית למטה למעלה, נמשל זה בענין הראיה בבחינת
"יונתי", שהוא ענין לאסתכלא ביקרא דמלכא^א, שהוא
תענוג הנפש על אלקות בבחינה ומדרגה נעלית ביותר,
שהיא בחינת "אחבה בתענוגים", הנה בבחינה ומדרגה זו
הרי זה מגיע למעלה הרבה יותר מבחינת השגה
וההתבוננות בענין אלקי והתעוררות אחבה ויראה,
והתשווקה של מעלה כפיכול הוא בעבודת נשמות ישאל
בתורה ותפלה, כמו שכתוב²³ "השמיעני את קולך כי קולך
ערב", והוא הקול ערב בתורה ותפלה, להיות כי זה מגיע
בעצמות אור אין סוף ברוך הוא.

שבת פרשת חיי (שרה תרצ"ט)

וזהו דעל ידי הדבור באותיות התפלה בחיות, ממשיכים
את התענוג, וזהו מצד מעלת לבוש הדבור, דקול
הדבור מעורר הפונה פנימית שבמח ולב, ולכן למוד
התורה צריך להיות בדבור, כמו שכתוב¹⁵ "ודברת בם",
וכתיב¹⁶ "חיים הם למצאיהם", ואמר¹⁷ "למוציאיהם
בפה", הרי דהחוששים הנה הגם דמצד החיות הן למטה
במדרגה, אבל מצד הענג הנה החוששים הם במדרגה גבוהה
ונעלית הרבה יותר מקמו בפחות הנעלים ביותר, דבהם
הוא רק חיצונית התענוג, ובהחוששים מתגלה פנימית
התענוג, והן מעוררים פנימית התענוג שבנפש, ולכן אנו
מוציאים דכל גילוי למעלה שהוא גילוי פנימי ביותר, והינו
שהוא בבחינת קרוב ביותר, הרי זה נמשל לראית העין,
וכמו שכתוב¹⁸ "ארץ אשר ה' אלקיך דרש אתה, תמיד עיני
ה' אלקיך בה", וטעם הדבר הוא להיות דהמשכה בארץ
ישאל היא המשכה פנימית יותר מקמו בכל הארצות, לכן
נאמר בה "תמיד עיני ה' אלקיך בה", וכתיב¹⁹ "והיו עיני
ולבי שם כל הימים", דהגילוי אלקות בבית המקדש שהיה
גילוי בבחינת עצמות אור אין סוף, נאמר על זה "והיו עיני

(20) תהלים לד, טז.

(21) תהלים לג, יח.

(22) שיר השירים ה, יב. ד, א.

(23) שם ב, יד.

(15) דברים ו, ז.

(16) משלי ד, כד.

(17) עירובין נד, א.

(18) דברים יא, יב.

(19) מלכים-א ט, ג.

ח. להתבונן בכבוד המלך.

לקוטי דיבורים

המורים האפיקורסים שלהם ומשלחת מלאכי רעים,
המורים של החדרים המסוכנים.
הריני שונא אותם כולם, תכלית שנהא שנאתים²¹,
ולבי דווה עליהם. אבל בטוחני, שאני רואה את השינוי
המר לרע ואת הצרות שהם ימיטו ויביאו על כלל ישראל,

לבי כבד עלי בגין חברת מפיצי השכלה, שזה שנים
רבות מעלילים עלילות בממשלה על "חדרי" ישראל
ומוריהם, רוצים הם – היה לא תהיה – לעקור מן
השורש את ה"חדר" וה"מלמד" היהודי, ולטמא ר"ל
מוחותיהם של ילדי ישראל בכפירה בה' ובתורתו על ידי

(21) תהלים קלט, כב.

1 ולאחר מכן את הסוף המתוק של יובל עקבות משיחא,
2 שיביא את ביאת המשיח.
3 ברם, בתקופת היובל של עקבות משיחא צריכים
4 לעבור את מלחמת בית דוד.
5 לומד אני את המאמר²²: "אם ראית דור אחר דור
6 מחרף - צפה רגליו של משיח, ומאי טעמא אשר חרפו
7 אויביו ה' אשר חרפו עקבות משיחך, ומה כתיב בתריה
8 ברוך ה' לעולם אמן ואמן", - "אם ראית דור אחר דור
9 מחרף" - הדור הראשון המחרף הם מורי בתי הספר
10 והחדרים המסוכנים של חברת מפיצי השכלה, שיחנכו
11 את דור המחרפים ומגדפים השני שיביא את חבלי משיח
12 בעולם ובישראל. ועל כך צריכים למלחמת בית דוד,
13 לחזק את האמונה בגאולה השלימה על ידי משיח צדקנו
14 ולהקל את חבלי משיח.

15 שתי דרגות ברע של עקבות משיחא:
16 הדרגא הראשונה ב"אויביו ה'", אנשים שהם אויבי
17 ה', אלה הם האפיקורסים הקשישים, המשכילים, חברי
18 מפיצי השכלה, המורים האפיקורסים של החדרים
19 המסוכנים ותלמידיהם, אלה מנהיגי הדור השני של
20 מחרפים שהם כולם אויבי ה' וכל ענינים לחרף את ה'
21 ותורתו.
22 הדרגא השניה הם אנשים שחושבים בענין של
23 "עקבות משיחך". "אויבי ה'" אינם מאמינים בשום דבר,
24 אינם מאמינים בהשי"ת ואינם מאמינים בתורת ה',
25 לועגים ממצוות ה' בכלל ומאמונה בביאת המשיח בפרט,
26 ואילו הדרגא השניה הם אנשים שבדרך כלל מאמינים
27 בה' ובתורתו, אלא שאמונתם נעדרת קדושת התורה.

ערב ר"ח תמוז, ה'תש"ב

[דברי ימי חיי אדמו"ר הזקן]

1 כשהביא האברך אלי' משה נייר וכלי כתיבה עמד ר' בצלאל חיים מן השלחן וילך אל הכיור ויטול
2 ידיו וישפשפם וינגבם ויתקן את חגורו ואת כובעו וישב במקומו ואחר הכנה כתב כשתי שורות, מה
3 כתב לא ראיתי רק פניו היו רצינים במאד ואזל חיורא ואתא סומקא¹⁸⁴ ומסתכל בפני ר' נחמן.
4 ר' נחמן הוציא מכיס בגדו תכריך בד ויוציא גליון כתוב ויקרא מתוכו שמות אנשים וסכומי כסף
5 תרומתם שעלה יותר על אלף רובל במטבעות זהב. את המטבעות הניחן בהיאָרמאלקא ור' בצלאל חיים
6 כתב את שמות התורמים וככלות ר' נחמן את רשימתו הנה עוד ארבעה או חמשה אנשים עשו כמותו
7 קוראים את רשימת התורמים וסכומי תרומותיהם ואת המטבעות נותנים בהיאָרמאלקא ורב"ח כותב
8 וכה מלא ארבעה או חמשה גליונות.
9 וכשגמרו לקרא את הרשימות הוציא ר' נחמן מטבע זהב ויתנה אל היאָרמאלקא ורב"ח כתב את
10 שמו ואחריו עשו כמותו שאר המסובים, רובם לא פחתו משלש מטבעות והיו גם כאלו שנתנו חמש
11 או תשע מטבעות של זהב, ואחד הפליאני ביותר כי בהגיע תורו הוציא עטיפת בד ויוציא הרבה מטבעות
12 זהב וימסור על יד ר' נחמן אשר מנה אותם פעם ושתים ויאמר לרב"ח חיים זונדיל בן ביילא ב"ר יוחנן
13 זאב ע"ב מטבעות רענדליך זהב. הסתכלתי בר' חיים זונדיל המעוטף בגדים פשוטים אשר שיבה נזרקה
14 בהם נעליו מטולאים ועני כזה יתרום סכום גדול כזה.
15 וכשגמרו את אוסף התרומה הריקו מהיאָרמאלקא וישימו בשק בד וימסרו ליד אחד המסובים ר'
16 שלמה אליעזר ויעשו קלפי מי יזכה בגורל להוביל את התרומה והזוכים בגורל היו ר' חיים זונדיל
17 ואחד הזקנים ר' נחום משה.

- 1 סדר הלימודים
- 2 במערכה הראשונה לעת עתה יקחו ב' מלמדים, אשר כל
- 3 מלמד ילמוד עם שני כתות, בכל כת שמונה תלמידים, ואם כן
- 4 יהי אצל מלמד אחד ששה עשר תלמידים (ובאמת יכולים
- 5 להיות עד עשרי אבל לא יותר מעשרה בכל כת). וזה סדרו:
- 6 בשעה העשירית בקר התחלת הלימוד. כת אחת תשב לפני
- 7 המלמד ללמוד בחדרו, והכת השני תחזור בחדר הכללי
- 8 (כמבואר בתקנות, ועד המסדר סעי' ה'). הלימוד יהי התחלת
- 9 גמרא בעיון עם תוס' מלוקט.
- 10 משעה העשירית עד שעה הראשונה כת א'. בשעה ראשונה
- 11 סעודה עד שעה שני ומנוחה עד חצי השלישית. משעה חצי
- 12 השלישית עד חצי השישית כת ב'. בחצי הששית מנחה. ואז
- 13 שעה לימוד קיצור שו"ע, פרשת השבוע עם פרש"י עד שעה
- 14 השביעית. משעה השביעית עד השמינית כתיבה.
- 15 ביום ועש"ק התחלת הלימוד בשעה התשיעית. משעה
- 16 התשיעית עד שעה השתים עשרה חזרת הגמרא דכל השבוע.
- 17 משעה שתים עשרה עד חצי הראשונה סעודה. אח"כ קריאת
- 18 הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום תחת השגחת המלמד.
- 19 וביום ועש"ק משעה י"ב יהי רק מלמד אחד, והב' חפשי
- 20 הוא לעסוק במלאכתו הפרטית בהכנה לשבת.
- 21 בשבת יהי הסדר כך, זמן התפלה בשעה חצי העשירית,
- 22 בצהרים בשעה השני יבואו תלמידי החדר, ויחזרו הגמרא של
- 23 השבוע עד שעה החמישית. משעה החמישית עד הששית יאמר
- 24 לפניהם המלמד פרקי אבות. ומלמד אחד לשני הכתות,
- 25 והמלמד השני ינוח לו. וכן יהי הסדר בהשגחת התפלה בכ"י,
- 26 אשר אחד המלמדים ישגיח על התפלה וסדרו, שבוע אחת,
- 27 ושבוע הב' יהי השני, וחוזר חלילה.
- 28 כל תלמיד המצטיין, יכתוב זאת המלמד, וכן תלמיד
- 29 המאחר לבוא או שאינו שומר את הזמן או על כל דבר פשע
- 30 בהנהגה יוכתב, ויומסר לו.
- 31 פעם בחדש יובחן כל תלמיד בבחינה קלה, ובסוף הזמן,

יבחנו כל התלמידים בבחינה מדוייקת.

- 32 במערכה שני, התחלת הלימוד בשעה העשירית, כת
- 33 ראשונה כ"ד תלמידים (ואפשר עד שלשים שי), עד שעה
- 34 ראשונה דף גמרא בעיון עם תוס'. משעה ראשונה עד שני
- 35 סעודה ומנוחה עד חצי השלישית. משעה חצי השלישית עד
- 36 חצי הששית כת ב' כ"ד תלמידים (כנ"ל) יחיו. בחצי הששית
- 37 מנחה. מחצי הששית ויותר עד חצי השביעית שו"ע בדינים
- 38 הנוגעים בתפלה וברכה והנהגה. מחצי השביעית עד חצי
- 39 השמינית פרק תניא, ומאמרים בלקו"ת. עד חצי התשיעית
- 40 כתיבה, בסדר מסודר.
- 41 במערכה השלישית. התחלת הלימוד בשעה השמינית בקר
- 42 עד חצי העשירית, התחלת דא"ח, כת אחת ט"ו תלמידים לא
- 43 יותר, והשאר יחזרו. בחצי העשירית תפלה עד חצי או י"א.
- 44 מ"א-י"ב סעודת בקר. ובשעה י"ב התחלת הלימוד לעצמם,
- 45 בנגלה, עפ"י סדר הועד, ועם חבר, היינו שילמדו שנים שנים,
- 46 וכללות הלימודים יהיו מסודרים. וילמדו עד שעה השביעית
- 47 בלי הפסק. בשעה השביעית מנחה. סעודה עד השמינית.
- 48 בשמינית דא"ח עד חצי העשירית ג"כ במספר ט"ו תלמידים
- 49 (ושני כתות ילמדו במשך היום כפי העת אשר יגביל המשגיח,
- 50 ואלו יכולים ללמוד בבקר ובערב בזמן דא"ח, חלקם בנגלה,
- 51 אם בבקר אם בערב). אשר בכל אופן בעשרת שעות הלימוד
- 52 יהי שבעה שעות בנגלה, ושלושה בדא"ח (היינו שעה וחצי
- 53 בערך לשמוע מהמשפיע ושעה ומחצה לחזור מה שלמדו).
- 54 זמן הבקר במערכה א' וב' שיבואו להתפלל שעה
- 55 השמינית, וזמן התפלה הוא רבע שעה התשיעית עד חצי
- 56 העשירית. זמן סעודה קלה והתחלת הלימוד, כאמור.
- 57 ההשגחה הכללית הלא ידוע היא במה שצריכה להיות,
- 58 להרבות השיחה בהנהגה טובה ביראת שמים, ובקנין מדות
- 59 טובות, ובציווי ואזהרה על נט"י קשעה"מ ועוד מהדברים
- 60 שאינם באים בכתב, וקבוע בלב התמימים יחיו מההנהגה
- 61 הטובה והישרה שקבלו בעת היותם תלמידים מקשיבים.
- 62 ההודעה בשורה הנשלחת צריכים להדביק בכותלי
- 63 ביהמ"ד, למען לפרסמו ברבים. והעיקר צריכים לקבל בעלי
- 64 כשרון מצויינים בכל מפלגה ומפלגה, ושיהי' מעון טוב מתאים
- 65 אל המוסד לכל פרטיו.
- 66

פרשת ויגש

מד וַיִּגַּשׁ אֵלָיו יְהוָה וַיֹּאמֶר בִּי אֲדֹנָי וַדְּבַר־נָא עֲבֹדְךָ דָּבָר בְּאָזְנִי אֲדֹנָי וְאַל־יִחַר אַפְּךָ בְּעַבְדְּךָ כִּי כְמוֹד בְּפָרְעָה: ^א אֲדֹנָי שְׁאֵל אֶת־עַבְדִּי לֵאמֹר הִישַׁלְכֶם אֵב אוֹ-אֶח: ^ב וַנֹּאמֶר אֶל־אֲדֹנָי יִשְׁלַנּוּ אֵב זָקֵן וְיִלְד זָקֵנִים קָטָן וְאֶחָיו מֵת וַיֹּתֵר הוּא לְבָדּוֹ לֵאמֹר וְאָבִיו אֶהְיֶה: ^ג וַתֹּאמֶר אֶל־עַבְדֶּיךָ הוֹרְדוּהוּ אֵלַי וְאִשְׁמָה עֵינֵי עָלָיו: ^ד וַנֹּאמֶר אֶל־אֲדֹנָי לֹא־יֻכַּל הַנֶּעַר לַעֲזֹב אֶת־אָבִיו וּמָת: ^ה וַתֹּאמֶר אֶל־עַבְדֶּיךָ אִם־לֹא יִרְדּוּ אֲחֵיכֶם הַקָּטָן אֲתֹכֶם לֹא תִסְפֹּן לְרֹאוֹת פָּנָיו: ^ו וַיְהִי כִּי עָלִינוּ אֶל־עַבְדְּךָ אָבִי וַנִּגְדַּלּוּ אֶת דְּבָרֵי אֲדֹנָי: ^ז וַיֹּאמֶר אָבִינוּ שְׂבו שְׂבָרוּ־לָנוּ מַעַט־אֶכֶל: ^ח וַנֹּאמֶר לֹא נוּכַל לָרֶדֶת אִם־יֵשׁ אֲחִינוּ הַקָּטָן אִתָּנוּ וַיִּרְדּוּנוּ כִּי־לֹא נוּכַל לְרֹאוֹת פָּנָיו הָאִישׁ וְאֲחִינוּ הַקָּטָן אֵינָנוּ אִתָּנוּ: ^ט וַיֹּאמֶר עַבְדְּךָ אָבִי אֵלֵינוּ אַתֶּם יֹדְעִתֶם כִּי שְׁנַיִם יִלְדֵה־לִּי אִשְׁתִּי: ^י וַיֵּצֵא הָאֶחָד מֵאֲתִי וְאֹמֵר אֶךְ טָרַף טָרַף וְלֹא רִאיוֹתִי עַד־הַנֶּחָה: ^{יא} וּלְקַחְתֶּם גַּם־אֶת־זוֹה מֵעַם פָּנָי וְקָרְהוּ אֶסּוֹן וְהוֹרְדְתֶם אֶת־שִׁיבְתִי בְּרַעַה שְׂאֵלָה: ^{יב} וְעַתָּה כִּבְאִי אֶל־עַבְדְּךָ אָבִי וְהַנֶּעַר אֵינָנוּ אִתָּנוּ וְנַפְשׁוֹ קְשׁוּרָה בְּנַפְשׁוֹ:

בנפשו:

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם ב' עמ' 162)

ויגש אליו יהודה (מד, יח) יהודי נגש לרבי, צדיקו של עולם (יוסף הצדיק) ואומר: בי אדוני - הצדיק הוא אדוני, אני מקשר אליו ומתבשל אליו, ולכן רשאי אני לבקש שימשוך בתוכי (בי) השפעה ממנו. ואל יחר אפך בעבדך - אל נא יתרעם הצדיק על כך שאני מכבד את זמנו עם הבקשות חסרות־הערך שלי. כי כמוד בפרעה - פרעה רומז על הקב"ה, "דאפתריעו ואתגליין מיניה כל גהורין". לגבי הקב"ה, עצם הטוב וטבע הטוב להיטיב, לא שך פרעמית, ואף אצל הצדיק בן.

שני לא והיה פראותו בי־אין הנער ומת והורידו עבדיך את־שיבת עבדך אבינו ביגון שאלה: ^א כי עבדך ערב את־הנער מעם אבי לאמר אם־לא אביאנו אליך וחסאתי לאבי כל־הימים: ^ב ועתה ישב־נא עבדך תחת הנער עבד לאדני והנער יעל

עם־אחיו: ^א כי־אידך אעלה אל־אבי והנער איננו אתי פן אראה ברע אשר ימצא את־אבי: ^ב מה ^א ולא־יכל יוסף להתאפק לכל הנצבים עליו ויקרא הוציאו כל־איש מעלי ולא־עמד איש אתו בהתודע יוסף אל־אחיו: ^ג ויתן את־קלו בבכי וישמעו מצרים וישמע בית פרעה: ^ד ויאמר יוסף אל־אחיו אני יוסף העוד אבי חי ולא־יכלו אחיו לענות אתו כי נבהלו מפניו: ^ה ויאמר יוסף אל־אחיו גשׁו־נא אלי ויגשו ויאמר אני יוסף אחיכם אשר־מכרתם אתי מצרימה: ^ו ועתה ^א אל־תעצבו ואל־יחר בעיניכם כי־מכרתם אתי הנה כי למחיה שלחני אלהים לפניכם: ^ז כי־זה שנתים הרעב בקרב הארץ ועוד חמש שנים אשר אין־חריש וקציר: ^ח וישלחני אלהים לפניכם לשום לכם שארית בארץ ולהחיות לכם לפליטה גדלה:

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר המאמרים מוקט ב' עמ' ריב)

כי עבדך ערב את הנער (מד, לב) ערבותו של יהודה באה מצד זה שכל ישראל הם עצם אחד ממש, שלמעלה מהתחלקות (שהיא דרגה נעלית יותר מזה שכל ישראל מערבים זה בזה). לכן היתה ערבות זו אצל יהודה דווקא, שלו נתנה המלוכה, כי ספירת המלכות משרשת בכתר, שלמעלה מהתחלקות. ודבריו פגעו ענין זה גם ביוסף, ולכן לא כל יוסף להתאפק והתודע אל אחיו.

שלישי ^ח ועתה לא־אתם שלחתם אתי הנה כי האלהים וישימני לאב לפרעה ולאדון לכל־ביתו ומשל בכל־ארץ מצרים: ^ט מהרו ועלו אל־אבי ואמרתם אליו כה אמר בנך יוסף שמני אלהים לאדון לכל־מצרים רדה אלי אל־תעמד: ^י וישבת בארץ־גשן והיית קרוב אלי אתה ובניך ובני בנותי וצאנך ובקרך וכל־אשר־לך: ^{יא} וכל־לילתי אתך שם בי־עוד חמש שנים רעב פן־תורש אתה וביתך וכל־אשר־לך: ^{יב} והנה עיניכם ראות ועיני אתי בנימין כי־פי המדבר אליכם: ^{יג} והגדתם לאבי את־כל־כבודי במצרים ואת כל־אשר ראיתם ומהרתם והורדתם את־אבי הנה: ^{יד} ויפל על־צווארי בנימין־אחיו ויבך ובנימין בכה על־צוואריו:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ל עמ' 235)

חמישי ח וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים מִצְרֵימָה
יַעֲקֹב וּבָנָיו בְּכֹר יַעֲקֹב רָאוּבֵן: ט וּבְנֵי רָאוּבֵן חֲנוּךְ
וּפְלֹא וְחֶצְרֹן וְכֹרְמִי: י וּבְנֵי שְׁמֹעֹן יִמְיֹאֵל וְיִמִּין
וְאַהֲרָה וְיִכִּין וְצֹחָר וְשָׂאוּל בֶּן־הַפְּנִעֲנִית:
יא וּבְנֵי לֵוִי גֵרְשֹׁן קַהַת וּמְרָרִי: יב וּבְנֵי יְהוּדָה עֵר
וְאוֹנָן וְשִׁלָּה וּפְרָץ וּרָחַל וַיָּמָת עֵר וְאוֹנָן בְּאֶרֶץ כְּנָעַן
וַיהִיו בְּנֵי־פְרָץ חֶצְרֹן וְחִמּוּל: יג וּבְנֵי יִשָּׁשְׁכָר תּוֹלַע
וּפִנְחָה וְיוֹב וְשֹׁמְרוֹן: יד וּבְנֵי זְבֻלֹן סֹרַד וְאֵלֹן וַיְחִלְאֵל:
טו אֵלֶּה ׀ בְּנֵי לֵאָה אֲשֶׁר יָלְדָה לְיַעֲקֹב בְּפָדָן אַרְבִּים
וְאֵת דִּינָה בְתוּלָה פְּלִינְפֶשׁ בְּנֵי וּבְנוֹתָיו שְׁלֹשִׁים
וְשִׁלָּשׁ: טז וּבְנֵי גֵד צַפְיוֹן וְחָגִי שׁוּנִי וְאַצְבֵּן עָרִי
וְאַרְוֵדִי וְאַרְאֵלִי: יז וּבְנֵי אֲשֶׁר יָמְנָה וַיִּשׁוּהָ וַיִּשְׁוִי
וּבְרִיעָה וַיִּשְׂרָח אַחֲתָם וּבְנֵי בְרִיעָה חֶבֶר וּמִלְכִּיאֵל:
יח אֵלֶּה בְּנֵי זֵלֶפָּה אֲשֶׁר־נָתַן לָכֵן לְלֵאָה בְתוּלָה
אֶת־אֵלֶּה לְיַעֲקֹב שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה נָפֶשׁ: טז בְּנֵי רָחֵל

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ז עמ' 14)

רביעי כה וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל רַב עֹד־יוֹסֵף בְּנֵי חַי אֱלֹהֵהָ
וַיֹּרְאוּהוּ בְּמֶרֶם אַמּוֹת: כִּמוֹ * וַיִּסַּע יִשְׂרָאֵל וְכָל־
אֲשֶׁר־לוֹ וַיָּבֹא בָאֵרָה שֶׁבַע וַיִּזְכֹּר זִכְרֵיהֶם לֵאלֹהֵי

אֶשֶׁת יַעֲקֹב יוֹסֵף וּבְנָיִם: ^אוַיֵּלֶד יוֹסֵף בָּאָרֶץ
מִצְרַיִם אֲשֶׁר יָלְדָהּ לוֹ אִסְנָת בַּת־פּוֹטִי פֶרַע כֹּהֵן אֵן
אֶת־מִנְשֵׁה וְאֶת־אֶפְרַיִם: ^בוּבְנֵי בְנֵימִן בָּלַע וְכָכָר
וְאִשָּׁבֵל גָּרָא וְנַעֲמָן אֲחִי וְרָאשׁ מָפִים וְחָפִים וְאָרָד:
^גאֵלֶּה בְנֵי רָחֵל אֲשֶׁר יָלְדָה לְיַעֲקֹב בְּלִגְנֶשׁ אַרְבַּעַה
עָשָׂר: ^דוּבְנֵי־דָן חָשִׁים: ^הוּבְנֵי נַפְתָּלִי יִחְצֵאל וְגוֹנִי
וַיֵּצֵר וְשִׁלֹם: ^ואֵלֶּה בְנֵי בְלָהָה אֲשֶׁר־נָתַן לָבֵן
לְרָחֵל בָּתּוֹ וַתֵּלֶד אֶת־אֵלֶּה לְיַעֲקֹב בְּלִגְנֶשׁ שִׁבְעָה:
^זבְּלִיגְנֶשׁ הַבָּאָה לְיַעֲקֹב מִצְרֵימָה יִצְחָק יָרְכוּ
מִלְכָּד נָשִׂי בְנֵי־יַעֲקֹב בְּלִגְנֶשׁ שְׁשִׁים וָשֵׁשׁ: ^חוּבְנֵי
יוֹסֵף אֲשֶׁר־יָלְדָהּ לוֹ בְּמִצְרַיִם נֶפֶשׁ שְׁנַיִם בְּלִיגְנֶשׁ
לְבֵית־יַעֲקֹב הַבָּאָה מִצְרֵימָה שִׁבְעִים: ^ט

~ נקודות משיחות קודש ~ (223) ~ (223) ~ נקודות משיחות קודש ~

כָּל נֶפֶשׁ . . . שְׁלֹשִׁים וָשָׁלֹשׁ (מו, טו) ובפרטן אי אֶתָּה מוֹצֵא
אֵלֶּה שְׁלֹשִׁים וָשָׁנִים, אֵלֶּה זֶה יוֹכֵד (רש"י) הִנֵּנוּ שֶׁהִיא הַשְׁלִימָה
אֶת הַמִּנְחָן שֶׁל שִׁבְעִים נֶפֶשׁ. וְיֵשׁ לְבָאָר, דְּהִנֵּה הַמִּטְרָה שֶׁל גְּלוּת
מִצְרַיִם הִתְחַלְתָּ גְּלוּתִי הָאֲמוּנָה הַפְּשׁוּטָה שֶׁיֵּשׁ בְּכָל יְהוּדִי - "וַיֵּאמֶן
הָעָם". וְאֵשֶׁה בְּכָל־רֹמְזוֹת לִסְפִּירַת הַמַּלְכוּת, שְׁנֵי־אַרְבָּעִים וָאֲמוּנָה
כָּל זֹאת", כִּי הִיא מַחְדִּירָה בְּנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל אֶת הָאֲמוּנָה שֶׁכָּל
הָעוֹלָמוֹת חַיִּים וְקַיָּמִים מְמַלְכוּתוֹ יִתְבָּרֵךְ - "מְמַלְכוּתָךְ מְלָכוּת כָּל
עוֹלָמִים". וְאֵף בְּיוֹכֵד כֵּן: בְּנֵה, מִשָּׁה, פָּעַל וְגִלְתָּ אֶת הָאֲמוּנָה
אֲצִל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְהִיא עֲצֻמָּה, בְּתוֹר מִלְּדָת, עוֹרֶרָה בָּהֶם אֲמוּנָה
וּבְשִׁחוֹן בָּהֶם, לֹא לְהַתְּפִיעַל מִפְּרָעָה וּמִגְּזוּרֹתֶיהָ.

שְׁשִׁי ^אוְאֶת־יְהוּדָה שָׁלַח לִפְנֵינוּ אֱלִי־יוֹסֵף לְהוֹרֹת
לִפְנֵינוּ גִּשְׁנָה וַיָּבֹאוּ אֶרְצָהּ גִּשְׁן: ^בוַיֵּאמֶר יוֹסֵף
מִרְפָּכָתוֹ וַיַּעַל לְקִרְיַת־יִשְׂרָאֵל אָבִיו גִּשְׁנָה וַיֵּרָא
אֵלָיו וַיִּפֹּל עַל־צִוְּאָרָיו וַיִּכְּדֵם עַל־צִוְּאָרָיו עוֹד:
^גוַיֵּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֱלִי־יוֹסֵף אֲמוּנָתָה הַפְּעָם אַחֲרִי
רְאוּנִי אֶת־פָּנֶיךָ כִּי עוֹדֶךָ חַי: ^דוַיֵּאמֶר יוֹסֵף
אֶל־אֲחָיו וְאֶל־בֵּית אָבִיו אֵלֶּה וְאֵלֶּה וְאֵלֶּה לְפָרְעָה
וְאֲמַרְתָּ אֵלָיו אֲחִי וּבֵית־אָבִי אֲשֶׁר בָּאָרֶץ־כְּנָעַן בָּאוּ
אֵלָי: ^הוְהָאֲנָשִׁים רְעִי צֵאן בְּיָמֵי מִקְנֵה הָיוּ
וַיֵּצְאוּם וּבְקָרָם וְכָל־אֲשֶׁר לָהֶם הֵבִיאוּ: ^ווְהָיָה
כִּי־יִקְרָא לָכֶם פֶּרַעַה וְאָמַר מַה־מַּעֲשֵׂיכֶם:
^זוְאָמַרְתֶּם אֲנָשִׁי מִקְנֵה הָיוּ עַבְדֵּיךָ מִנְּעוּרֵינוּ
וְעַד־עַתָּה גַּם־אֲנַחְנוּ גַּם־אֲבֹתֵינוּ בַּעֲבוּר תַּשְׁבּוּ
בָּאָרֶץ גִּשְׁן כִּי־תוֹעֵבַת מִצְרַיִם פָּלְרָעָה צֵאן:

מִז ^אוַיָּבֹא יוֹסֵף וַיֵּגֵד לְפָרְעָה וַיֵּאמֶר אָבִי וְאֲחָיו
וַיֵּצְאוּם וּבְקָרָם וְכָל־אֲשֶׁר לָהֶם בָּאוּ מִבְּרֵית כְּנָעַן
וְהֵנָּה בָּאָרֶץ גִּשְׁן: ^בוּמִקְצֵה אֲחָיו לָקַח חַמְשֵׁה
אֲנָשִׁים וַיֵּצְאוּם לִפְנֵי פֶרַעַה: ^גוַיֵּאמֶר פֶּרַעַה אֶל־
אֲחָיו מַה־מַּעֲשֵׂיכֶם וַיֵּאמְרוּ אֶל־פֶּרַעַה רְעָה צֵאן
עַבְדֵּיךָ גַּם־אֲנַחְנוּ גַּם־אֲבֹתֵינוּ: ^דוַיֵּאמְרוּ אֶל־פֶּרַעַה
לְגוֹר בָּאָרֶץ בָּאָנוּ בְּיָמֵינוּ מִרְעָה לְצֹאן אֲשֶׁר
לְעַבְדֵּיךָ כִּי־כָבֵד הָרַעַב בָּאָרֶץ כְּנָעַן וְעַתָּה יִשְׁבּוּ
נָא עַבְדֵּיךָ בָּאָרֶץ גִּשְׁן: ^הוַיֵּאמֶר פֶּרַעַה אֶל־יוֹסֵף
לֵאמֹר אָבִיךָ וְאֲחִיךָ בָּאוּ אֵלָיךָ: ^ווְאָרֶץ מִצְרַיִם
לִפְנֶיךָ הִוא בְּמִיטֵב הָאָרֶץ הוֹשֵׁב אֶת־אָבִיךָ וְאֶת־
אֲחִיךָ יִשְׁבּוּ בָּאָרֶץ גִּשְׁן וְאִם־יִדְעַת וַיִּשְׁכַּם אֲנָשִׁי־
חֵיל וְשִׁמְתָם שָׂרֵי מִקְנֵה עַל־אֲשֶׁר־לִי: ^זוַיָּבֹא יוֹסֵף
אֶת־יַעֲקֹב אָבִיו וַיַּעֲמִדְהוּ לִפְנֵי פֶרַעַה וַיִּכְרֹד יַעֲקֹב
אֶת־פֶּרַעַה: ^חוַיֵּאמֶר פֶּרַעַה אֶל־יַעֲקֹב כָּכָה יְמֵי שְׁנֵי
חַיֶּיךָ: ^טוַיֵּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־פֶּרַעַה יְמֵי שְׁנֵי מְגוּרֵי
שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה שָׁנָה מַעֲט וְרַעִים הָיוּ יְמֵי שְׁנֵי חַיִּי
וְלֹא הִשְׁגִּינוּ אֶת־יְמֵי שְׁנֵי חַיִּי אֲבֹתִי בְּיָמֵי מְגוּרֵיהֶם:
^יוַיִּכְרֹד יַעֲקֹב אֶת־פֶּרַעַה וַיֵּצֵא מִלִּפְנֵי פֶרַעַה:

~ נקודות משיחות קודש ~ (223) ~ נקודות משיחות קודש ~

וְאֵת יְהוּדָה שָׁלַח לִפְנֵינוּ (כו, כח) לְמַעַן לוֹ בֵּית תְּלָמוּד (רש"י)
מִסְתַּבֵּר שֶׁכָּכָר הִתְחַלְתָּ יִשְׁכָּה בְּמִצְרַיִם בְּהִנְחָת יוֹסֵף, וְאֵף עַל
פִּי כֵן הָקִים יַעֲקֹב יִשְׁכָּה נֹסֶפֶת. וְטַעְמוֹ וְנִמְקָדוֹ עִמּוֹ: יוֹסֵף הָיָה
טְרוּד בְּנִהּוּל עֲנִינֵי הַמִּדְיָנָה, כִּף שֶׁלֹּא הָיָה יָכוֹל לְהִקְדִּישׁ לְיִשְׁכָּה
אֶת כָּל זְמָנוֹ. וַיַּעֲקֹב רָצָה שֶׁתְּהִיָּה יִשְׁכָּה שְׁכָרָאִשָּׁה עוֹמֵד וְיִהְיֶה,
שֶׁלֹּא הָיָה טְרוּד בְּעִסּוּקִים אַחֲרִים, נִעְלִים כָּכָל שְׁיִהִי, וְהוּא יָכוֹל
לְהִתְמַסֵּר אֶף וְרַק לְלָמוּד הַתּוֹרָה.

שְׁבִיעִי ^אוַיֹּשֶׁב יוֹסֵף אֶת־אָבִיו וְאֶת־אֲחָיו וַיִּתֵּן לָהֶם
אֶחָדָה בָּאָרֶץ מִצְרַיִם בְּמִיטֵב הָאָרֶץ בָּאָרֶץ רַעֲמֶסֶם
כָּאֲשֶׁר צִוָּה פֶּרַעַה: ^בוַיִּכְלֹל יוֹסֵף אֶת־אָבִיו
וְאֶת־אֲחָיו וְאֶת בְּלִיַּת אָבִיו לָחֶם לִפְנֵי הַפָּרֶה:
^גוְלָחֶם אֵין בְּכָל־הָאָרֶץ כִּי־כָבֵד הָרַעַב מְאֹד וַתֵּלֶה
אָרֶץ מִצְרַיִם וְאָרֶץ כְּנָעַן מִפְּנֵי הָרַעַב: ^דוַיִּלְקֹט
יוֹסֵף אֶת־כָּל־הַכֶּסֶף הַנִּמְצָא בָּאָרֶץ־מִצְרַיִם וּבָאָרֶץ
כְּנָעַן בְּשֹׁכֵר אֲשֶׁר־הֵם שֹׁכְרִים וַיָּבֹא יוֹסֵף אֶת־
הַכֶּסֶף בְּיָתוֹ פֶּרַעַה: ^הוַיִּתֵּם הַכֶּסֶף מִבְּרֵית מִצְרַיִם

לֹא הִיטָה לַפְרָעָה: ^כ וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם
בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן וַיֵּאֱחָזוּ בָּהּ וַיִּפְרוּ וַיִּרְבוּ מְאֹד:

~ נקודות משיחות קודש ~ (2 קוטי שיחות ה עמ' 423)

ויכלל יוסף את אביו ואת אחיו . . . להם לפי הטף (מז, יב)
נאמר בזה, שיש ללמד מהנהגתו של יוסף לגמל לחיבים
טובות, לשלם טובה תחת רעה. ויש לבאר, דהנה אחי יוסף
התכוננו להרע לו, אבל בפעל יצאה ממעשיהם תועלת - "פליטה
גדולה". לכן שלם להם טובה, בגלל התוצאה החיובית של
מעשיהם. והוא הדין לכל מזיק ונזק: אמנם המזיק התכונן להרע,
אבל אין ספק שמעשה ההזקק גרם לנזק טובה, שהרי המזיק אינו
אלא שליח ה', וכל מה דעבד רחמנא לטב עבד.

חצי קדיש

יתגדל ויתקדש שמה רבא. אמן בעלמא די ברא כרעותה
וימליך מלכותה, ויצמח פורקנה ויקרב משיחה. אמן
בחיובין וביומיון ובחיי דכל בית ישראל, בעגלא ובזמן
קריב ואמרו אמן: אמן יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמאי. יתברך:
יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמאי. יתברך,
וישתבח, ויתפאר, ויתרום, ויתנשא, ויתהדר, ויתעלה,
ויתהלל, שמה דקדשא בריך הוא. אמן לעלא מן כל
ברכתא ושירתא, תשבחתא ונחמתא, דאמירן בעלמא,
ואמרו אמן: אמן

מפטיר כה ויאמרו החיותנו נמצא-חן בעיני אדני והיינו
עבדים לפרעה: ^{כו} וישם אתה יוסף לחק עדהיום
הזה על-אדמת מצרים לפרעה לחמש רק אדמת
הכהנים לבדם לא היתה לפרעה: ^{כז} וישב ישראל
בארץ מצרים בארץ גשן ויאחזו בה ויפרו וירבו
מאד:

ק"ו פסוקים יהללא"ל סימן

ומאריך פנעו ויבאו כל-מצרים אל-יוסף לאמר
הבה-לנו לחם ולמה נמות נגידך כי אפס בסף:
^{כא} ויאמר יוסף הבו מקניהם ואתנה לכם במקניהם
אם-אפס בסף: ^{כב} ויביאו את-מקניהם אל-יוסף
ויתן להם יוסף לחם בפוסים ובמקנה הצאן
ובמקנה הפקר ובחמרים וינהלם בלחם בכל-
מקניהם בשנה ההוא: ^{כג} ויתתם השנה ההוא ויבאו
אליו בשנה השנית ויאמרו לו לא נבחר מאדני
בי אם-תם הפסף ומקנה הבהמה אל-אדני לא
נשאר לפני אדני בלתי אם-גוינתו ואדמתנו:
^{כד} למה נמות לעיניך גם-אנחנו גם-אדמתנו קנה-
אתנו ואת-אדמתנו בלחם ונהיה אנחנו ואדמתנו
עבדים לפרעה ותזרע ונחיה ולא נמות והאדמה
לא תשם: ^{כה} ויקן יוסף את-כל-אדמת מצרים
לפרעה כי-מכרו מצרים איש שדהו כי-חזק עליהם
הרעב ויתח הארץ לפרעה: ^{כז} ואת-העם העביר
אתו לערים מקצה גבול-מצרים ועד-קצהו: ^{כז} רק
אדמת הכהנים לא קנה כי חק לכהנים מאת
פרעה ואכלו את-חקם אשר נתן להם פרעה
על-פני לא מכרו את-אדמתם: ^{כח} ויאמר יוסף
אל-העם הן קניתי אתכם היום ואת-אדמתכם
לפרעה הא-לכם זרע וזרעתם את-האדמה:
^{כט} והיה בתבואת ונתתם חמישית לפרעה וארבע
חידת יהיה לכם לזרע השדה ולאכלכם ולאשר
בבתיכם ולאכל לטפכם: ^ל ויאמרו החיותנו
נמצא-חן בעיני אדני והיינו עבדים לפרעה:
^{לא} וישם אתה יוסף לחק עדהיום הזה על-אדמת
מצרים לפרעה לחמש רק אדמת הכהנים לבדם

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר־שָׁם מֹשֶׁה לְפָנַי בְּנִי יִשְׂרָאֵל:

עֲזָרְיָהּ הָיָא לְמַחְזִיקִים בָּהּ, וְתַמְכִּיהָ מֵאֲשֶׁר. דְּרַכִּיָּה דְרַכִּינָעָם, וְכָל־נְתִיבֶתֶיהָ שְׁלוֹם. אַרְךְ יָמִים בִּימִינָהּ, בְּשִׁמְאֻלָּהּ עֶשֶׂר וְכְבוֹד. יֵי חַפֵּץ לְמַעַן צִדְקוֹ, וְגִדִּיל תּוֹרָה וְיֹאדִיר:

מדִּיקִים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוץ. * האבנט חוגרים בתחילת שליש התחתון של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפני

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנִבְיָאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדִבְרֵיהֶם הַנֶּאֱמָרִים בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ וּבְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבְנִבְיָאֵי הָאֱמֶת וְצִדִּיק:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפִּי המפטיר. ומכל מקום, צריכים לזוהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר חוקק, חלק ב סימן רפד סעיף יא

הפטרה לפרשת ויגש לקריאה בציבור ולשמו"ת ביחזקאל פרק לו

לֹא טו וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: טו וְאַתָּה בֶן־אָדָם קַח־לָךְ עֵץ אֶחָד וּכְתֹב עָלָיו לַיהוָה וּלְבְנֵי יִשְׂרָאֵל חֲבָרָיו וּלְקַח עֵץ אֶחָד וּכְתֹב עָלָיו לְיוֹסֵף עֵץ אֶפְרַיִם וְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל חֲבָרָיו: יז וְקָרַב אֲתָם אֶחָד אֶל־אֶחָד לָךְ לַעֲץ אֶחָד וְהָיוּ לְאַחֲדִים בִּידֶךָ: יח וּכְאֲשֶׁר יֹאמְרוּ אֵלֶיךָ בְּנֵי עַמֶּךָ לֵאמֹר הֲלוֹא־תִגִּיד לָנוּ מָה־אֵלֶּה לָךְ: יט דַּבֵּר אֲלֵיהֶם כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הִנֵּה אֲנִי לֹקֵחַ אֶת־עֵץ יוֹסֵף אֲשֶׁר בִּיד־אֶפְרַיִם וְשִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל חֲבָרָיו וְנָתַתִּי אוֹתָם עָלָיו אֶת־עֵץ יְהוֹדָה וְעָשִׂיתָם לַעֲץ אֶחָד וְהָיוּ אֶחָד בִּידִי: כ וְהָיוּ הָעֵצִים אֲשֶׁר־תִּכְתֹּב עֲלֵיהֶם בִּידֶךָ לַעֲנִיָּהֶם: כא וְדַבֵּר אֲלֵיהֶם כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הִנֵּה אֲנִי לֹקֵחַ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִבֵּין הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִלְכוּ־שָׁם וּקְבַצְתִּי אֹתָם מִסָּבִיב וְהִבֵּאתִי אוֹתָם אֶל־אֲדָמָתָם: כב וְעָשִׂיתִי אֹתָם לְגוֹי אֶחָד בְּאֶרֶץ בְּהָרֵי יִשְׂרָאֵל וּמִלֶּךְ אֶחָד יִהְיֶה לְכֻלָּם לְמֶלֶךְ וְלֹא יִהְיוּ עוֹד לְשָׁנֵי גוֹיִם וְלֹא יִחָצוּ עוֹד לְשָׁתֵי מַמְלָכוֹת עוֹד: כג וְלֹא יִטְמְאוּ עוֹד בְּגִלּוּלֵיהֶם וּבִשְׁקוּצֵיהֶם וּבְכָל פְּשָׁעֵיהֶם וְהוֹשַׁעְתִּי אֹתָם מִכָּל מוֹשְׁבֵיתֵיהֶם אֲשֶׁר חָטְאוּ בָּהֶם וְטַהַרְתִּי אוֹתָם וְהָיוּ־לִי לְעָם וְאֲנִי אֶהְיֶה לָהֶם לֵאלֹהִים: כד וְעַבְדִּי דָוִד מֶלֶךְ עֲלֵיהֶם וְרוּעָה אֶחָד

קמא

יְהִיָּה לְכֹלָם וּבְמִשְׁפָּטֵי יִלְכוּ וַחֲקוֹתַי יִשְׁמְרוּ וַעֲשׂוּ אוֹתָם: כֹּה וַיֵּשְׁבוּ עַל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי
לְעַבְדֵי לַיַּעֲקֹב אֲשֶׁר יֵשְׁבוּ בָּהּ אֲבוֹתֵיכֶם וַיֵּשְׁבוּ עָלֶיהָ הִמָּה וּבְנֵיהֶם וּבְנֵי בְנֵיהֶם עַד־עוֹלָם
וְדוֹר עַבְדֵי נָשִׂיא לָהֶם לְעוֹלָם: כֹּו וְכִרְתִּי לָהֶם בְּרִית שְׁלוֹם בְּרִית עוֹלָם יְהִיָּה אוֹתָם
וּנְתַתִּים וְהִרְבִּיתִי אוֹתָם וְנָתַתִּי אֶת־מִקְדָּשִׁי בְּתוֹכָם לְעוֹלָם: כֹּו וְהָיָה מִשְׁכְּנִי עֲלֵיהֶם וְהָיִיתִי
לָהֶם לֵאלֹהִים וְהִמָּה יְהִי־לִי לְעַם: כֹּה וַיֵּדְעוּ הַגּוֹיִם כִּי אֲנִי יְהוָה מְקַדֵּשׁ אֶת־יִשְׂרָאֵל
בְּהִיּוֹת מִקְדָּשִׁי בְּתוֹכָם לְעוֹלָם:

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, צוֹר כָּל הָעוֹלָמִים, צָדִיק בְּכֹל הַדּוֹרוֹת, הָאֵל
הַנָּאֻמָּן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַּבֵּר וּמְקַיֵּם, שֶׁכֵּל דְּבָרָיו אֱמֶת וְצֶדֶק: נֶאֱמָן, אַתָּה
הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְנֶאֱמָנִים דְּבָרֶיךָ, וְדַבֵּר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אַחֲזֹר לֹא יֵשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל
מֶלֶךְ נֶאֱמָן וְרַחֲמָן אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, הָאֵל הַנָּאֻמָּן בְּכֹל דְּבָרָיו:
רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיִּינוּ, וְלַעֲלוּבַת נַפֶּשׁ תּוֹשִׁיעַ וּתְשַׁמַּח בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ.
בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ. מְשַׁמַּח צִיּוֹן בְּבִגְיָה:

שְׁמַחְנוּ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, בְּאַלְתֵּיהוּ הַנִּבְיָא עַבְדְּךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֲךָ, בְּמַהֲרָה
יָבוֹא וַיַּגֵּל לַפָּנוּ, עַל כִּסְאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר, וְלֹא יִנָּחְלוּ עוֹד אֲחֵרִים אֶת כְּבוֹדוֹ.
כִּי בִשְׁם קֹדֶשְׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ, שֶׁלֹּא יִכָּפֶה גֵרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, מֶגֶן דָּוִד:
עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוּדָה וְעַל הַנִּבְיָאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, שֶׁנָּתַתָּ לָנוּ יְיָ
אֱלֹהֵינוּ לְקֹדֶשָׁה וְלִמְנוּחָה, לְכָבוֹד וּלְתַפָּאֶרֶת. עַל הַכֹּל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ
מוֹדִים לָךְ, וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ. יִתְבָּרַךְ שְׁמֲךָ בְּפִי כָל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ
אַתָּה יְיָ, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

זמן תחילת קידוש לבנה באה"ק:
יום חמישי, ז' טבת

לוח זמנים לשבוע פרשת ויגש בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה הנראית		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמו"ר									
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
באר שבע (ח)	6:29	6:33	8:29	8:32	9:01	9:04	9:53	9:56	16:44	16:46	17:10	17:12	16:26	17:23
חיפה (ח)	6:32	6:35	8:30	8:33	9:02	9:05	9:53	9:56	16:39	16:42	17:06	17:08	16:11	17:19
ירושלים (ח)	6:27	6:30	8:28	8:31	8:59	9:02	9:51	9:54	16:43	16:45	17:09	17:11	16:05	17:20
תל אביב (ח)	6:32	6:36	8:30	8:33	9:02	9:06	9:54	9:57	16:41	16:44	17:07	17:10	16:23	17:21
אוסטריה, וינה (ח)	7:35	7:38	9:09	9:12	9:40	9:44	10:24	10:27	16:05	16:08	16:39	16:42	15:49	16:57
אוסטרליה, מלבורן (ק)	5:49	5:51	8:58	9:01	9:30	9:33	10:45	10:48	20:43	20:46	21:12	21:16	20:28	21:30
אוקראינה, אודסה (ח)	7:32	7:35	9:08	9:11	9:40	9:44	10:24	10:28	16:13	16:16	16:46	16:49	15:57	16:53
אוקראינה, דונייצק (ח)	7:09	7:12	8:43	8:46	9:15	9:18	9:58	10:01	15:40	15:43	16:14	16:16	15:24	16:20
אוקראינה, דנייפרופטרובסק (ח)	7:22	7:26	8:55	8:58	9:27	9:30	10:10	10:13	15:49	15:51	16:23	16:25	15:33	16:29
אוקראינה, ז'יטומיר (ח)	7:57	8:00	9:25	9:28	9:57	10:00	10:38	10:41	16:05	16:08	16:41	16:43	15:49	16:47
אוקראינה, קייב (ח)	7:49	7:53	9:18	9:21	9:49	9:53	10:31	10:34	15:58	16:00	16:34	16:36	15:42	16:40
איטליה, מילאנו (ח)	7:54	7:57	9:32	9:36	10:04	10:08	10:49	10:52	16:44	16:47	17:16	17:19	16:28	17:33
אקוואדור, קיטו (ח)	5:58	6:01	8:32	8:35	9:02	9:05	10:04	10:07	18:22	18:25	18:44	18:47	18:06	18:51
ארגנטינה, בואנוס איירס (ח)	5:33	5:35	8:37	8:39	9:09	9:12	10:22	10:25	20:06	20:09	20:34	20:37	19:51	20:51
ארגנטינה, ברילוצ'ה (ח)	6:00	6:03	9:18	9:21	9:49	9:51	11:06	11:09	21:21	21:25	21:53	21:57	21:06	22:01
ארה"ב, בולטימור (ח)	7:17	7:21	9:05	9:09	9:38	9:41	10:26	10:29	16:47	16:50	17:16	17:19	16:31	17:23
ארה"ב, ברוקלין (ח)	7:10	7:13	8:57	9:00	9:29	9:32	10:16	10:20	16:34	16:37	17:03	17:06	16:18	17:18
ארה"ב, גריסי סיטי (ח)	7:11	7:14	8:57	9:00	9:29	9:33	10:17	10:20	16:33	16:36	17:02	17:05	16:17	17:18
ארה"ב, דטרויט (ח)	7:51	7:54	9:36	9:39	10:08	10:11	10:54	10:58	17:05	17:08	17:35	17:38	16:49	17:51
ארה"ב, היוסטון (ח)	7:07	7:10	9:08	9:11	9:40	9:43	10:32	10:36	17:28	17:30	17:53	17:56	17:12	18:06
ארה"ב, לוס אנג'לס (ח)	6:48	6:51	8:45	8:48	9:16	9:19	10:07	10:10	16:50	16:52	17:16	17:19	16:34	17:29
ארה"ב, מיאמי (ח)	6:58	7:01	9:03	9:06	9:35	9:38	10:29	10:32	17:35	17:38	18:00	18:03	17:20	18:13
ארה"ב, ניו הייבן (ח)	7:09	7:12	8:54	8:57	9:26	9:29	10:13	10:16	16:26	16:28	16:56	16:58	16:10	17:12
ארה"ב, שיקאגו (ח)	7:07	7:10	8:54	8:57	9:25	9:28	10:12	10:15	16:26	16:29	16:56	16:58	16:10	17:10
בוליביה, לה-פס (ח)	5:45	5:48	8:36	8:39	9:05	9:08	10:13	10:16	19:12	19:15	19:36	19:39	18:56	19:43
בלגיה, אנטוורפן (ח)	8:38	8:42	10:04	10:07	10:36	10:39	11:17	11:20	16:37	16:40	17:14	17:17	16:21	17:36
בלגיה, בריסל (ח)	8:35	8:39	10:03	10:07	10:35	10:38	11:16	11:19	16:41	16:43	17:17	17:20	16:25	17:37
ברזיל, ס. פאולו (ק)	5:10	5:12	8:03	8:06	8:34	8:37	9:43	9:46	18:55	18:58	19:20	19:23	18:40	19:31
ברזיל, ריו דה ז'נירו (ק)	4:57	5:00	7:50	7:53	8:21	8:24	9:30	9:33	18:40	18:43	19:05	19:08	18:25	19:16
בריטניה, לונדון (ח)	7:56	8:00	9:23	9:26	9:54	9:57	10:35	10:38	15:56	15:58	16:33	16:35	15:40	16:53
בריטניה, מנצ'סטר (ח)	8:16	8:19	9:37	9:40	10:08	10:11	10:47	10:50	15:54	15:56	16:33	16:35	15:37	16:55
גרמניה, ברלין (ח)	8:08	8:12	9:31	9:35	10:03	10:07	10:43	10:46	15:56	15:58	16:34	16:36	15:40	16:40
גרמניה, פרנקפורט (ח)	8:14	8:17	9:44	9:48	10:15	10:19	10:57	11:00	16:28	16:31	17:04	17:06	16:12	17:10
דרום-אפריקה, יוהנסבורג (ח)	5:03	5:05	8:01	8:04	8:31	8:34	9:42	9:45	19:04	19:08	19:30	19:33	18:49	19:37
הודו, בומביי (ח)	7:02	7:05	9:14	9:17	9:46	9:49	10:42	10:45	18:06	18:09	18:30	18:33	17:51	18:37
הודו, פונה (ח)	6:56	6:59	9:09	9:12	9:41	9:44	10:37	10:40	18:05	18:08	18:28	18:31	17:49	18:35
הונגריה, בודפשט (ח)	7:22	7:26	8:57	9:00	9:29	9:32	10:12	10:16	15:56	15:59	16:30	16:32	15:40	16:36
טורקיה, איסטנבול (ח)	7:20	7:23	9:06	9:09	9:38	9:41	10:25	10:28	16:40	16:42	17:09	17:12	16:24	17:16
יוון, אתונה (ח)	7:31	7:35	9:22	9:25	9:54	9:57	10:43	10:46	17:10	17:13	17:38	17:41	16:54	17:45
מולדובה, קישינב (ח)	7:42	7:46	9:17	9:20	9:49	9:53	10:33	10:36	16:18	16:21	16:51	16:54	16:02	16:58

לוח זמנים לשבוע פרשת ויגש בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה הנראית		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			אדמוה"ז		מג"א									
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
מקסיקו, מקסיקו סיטי (ח)	6:59	6:55	9:15	9:12	9:45	9:42	10:39	10:42	18:09	18:12	18:33	18:36	17:54	18:40
ניו-זילנד, קרייסטצ'רץ' (ק)	5:43	5:41	8:58	9:01	9:31	9:33	10:49	10:52	21:09	21:13	21:43	21:46	20:55	21:50
נפאל, קטמנדו (ח)	6:44	6:41	8:48	8:51	9:18	9:21	10:12	10:15	17:18	17:20	17:43	17:45	17:02	17:49
סינגפור, סינגפור (ח)	6:59	6:56	9:27	9:24	9:56	9:59	10:58	11:00	19:04	19:07	19:27	19:30	18:49	19:34
פולין, ורשא (ח)	7:39	7:35	9:00	9:03	9:31	9:35	10:11	10:15	15:28	15:30	16:06	16:08	15:12	16:12
פרו, לימה (ח)	5:40	5:37	8:16	8:19	8:48	8:51	9:54	9:57	18:31	18:34	18:54	18:57	18:16	19:01
צרפת, ליון (ח)	8:15	8:11	9:50	9:54	10:22	10:25	11:07	11:10	17:01	17:04	17:33	17:36	16:45	17:50
צרפת, פריז (ח)	8:38	8:34	10:07	10:10	10:38	10:41	11:21	11:24	16:59	17:01	17:33	17:36	16:43	17:51
קולומביה, בוגוטה (ח)	5:51	5:48	8:18	8:21	8:48	8:51	9:49	9:52	17:57	18:00	18:19	18:22	17:41	18:26
קנדה, טורונטו (ח)	7:44	7:41	9:23	9:27	9:55	9:58	10:41	10:44	16:46	16:48	17:17	17:19	16:30	17:33
קנדה, מונטריאול (ח)	7:28	7:25	9:04	9:07	9:35	9:39	10:20	10:23	16:15	16:18	16:47	16:50	15:59	17:04
קפריסין, לרנקה (ח)	6:49	6:45	8:38	8:41	9:11	9:14	10:01	10:04	16:37	16:39	17:04	17:07	16:21	17:11
רוסיה, ליובאוויטש (ח)	10:14	10:10	11:28	11:31	11:59	12:02	12:36	12:40	17:33	17:35	18:14	18:16	17:16	18:20
רוסיה, מוסקבה (ח)	9:51	9:48	11:04	11:07	11:34	11:38	12:11	12:14	17:03	17:05	17:45	17:47	16:46	18:06
רוסיה, רוסטוב-נא-דון (ח)	9:03	8:59	10:34	10:37	11:06	11:09	11:50	11:53	17:34	17:37	18:08	18:10	17:18	18:14
שווייץ, ציריך (ח)	8:05	8:02	9:39	9:42	10:10	10:13	10:54	10:57	16:41	16:44	17:14	17:17	16:25	17:31
תאילנד, בנגקוק (ח)	6:34	6:31	8:48	8:51	9:20	9:23	10:18	10:21	17:56	17:59	18:19	18:22	17:40	18:26

בלוח זה, הזמנים חושבו על פי "סדר הכנסת שבת" ופסקי אדמוה"ז בסידורו. (פרט לסוף זמן קריאת שמע לשיטת המג"א).

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

יש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזלה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהג הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות - כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבָּת קֹדֶשׁ:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם:
יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצמידנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מכל פלאויב ואורב ולסמים וחסות רעות בדרך ומכל פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל מעשה ידינו, ותתני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כל פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו **אולגה שרח** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו **אורלי**

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו **רות**

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו **מוראל**

אילת, יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אל

פקס: 9606108 3 (972)

ת.ד. 373 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 373 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

להורדת קבצים:

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org * www.Chasidut.TV

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il 08-8502772 פקס: www.chazak.co.il

Dvar Malchus
Issue # 00352
16/12/2012

P.P.

שולם

1949

תל אביב